Α. 3471/0

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ. 1.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ
ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΥΤΟΥ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ.

Ὀλίγον μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου καὶ τὴν ἀποχώρησιν τῶν δικαστῶν, ὁ Σωκράτης εἰσήρχετο εἰς τὴν φυλακήν. Ἕνεκα δὲ τῆς παρεμπεσούσης ἑορτῆς θεωρίας, ἡ ποινὴ αὐτοῦ ἐφηρμόσθη ἕνα περίπου μῆνα μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰσήρχοντο, φιλοδωροῦντες τὸν δεσμοφύλακα, καὶ προσεπάθουν νὰ παρηγορηθῶσι διὰ τὸ πάθημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, ὃν ἤλπιζον νὰ μεταπείσωσιν ὅπως δραπετεύσῃ. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁ Σωκράτης, ἀφυπνισθεὶς λίαν πρωΐ, βλέπει πλησίον καθήμενον τὸν φίλον καὶ μαθητὴν αὐτοῦ Κρίτωνα. Ὁ Σωκράτης ἀπορεῖ καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἐωθινῆς ταύτης ἐπισκέψεως καὶ ὁ κατωτέρω διάλογος ἄρχεται καὶ περατοῦται. Τοῦ διαλόγου τούτου ἠθέλομεν ἴσως δώσει ἁπλῆν περίληψιν, ἐὰν δὲν ἐφοβούμεθα μὴ ἱεροσυλήσωμεν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ πεπείσμεθα ὅτι οὐ μόνον θέλομεν τύχει τῆς εὐμενείας τοῦ ἀναγνώστου, ἀλλὰ καὶ τῇ νεολαίᾳ παρέξομεν ἀνάγνωσμα οὐκ ἐς τὸ παραχρῆμα.

Ἀδιαφοροῦντες διὰ τοὺς τὰ μαλακὰ φιλοῦντας καὶ τὰ ξηρὰ μὴ θέλοντας, καὶ τοσαῦτα ἐκ μέρους ἡμῶν διατυπώσαντες περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ φιλοσόφου, παρέχομεν τὰ πρωτότυπα ἐνδεικτικὰ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς ἐπιμονῆς αὐτοῦ μέχρι θανάτου.

(Ἡ σκηνὴ ἐν τῷ Δεσμωτηρίῳ).

ΣΩΚΡΑΤΗΣ — ΚΡΙΤΩΝ.

α Πρὸς τί ἦλθες τοιαύτην ὥραν, ὦ Κρίτων; ἢ μήπως δὲν εἶναι ἀκόμη πρωΐ; — Πολὺ πρωΐ μάλιστα. — Ἀπορῶ πῶς ἠθέλησε νὰ ὑπακούσῃ ὁ δεσμοφύλαξ. — Μοὶ εἶναι ἤδη γνώριμος, ὦ Σώκρατες, διότι πολλάκις ἔρχομαι ἐδῶ καὶ διότι κατά τι εἶναι εὐηργετημένος ἀπ' ἐμέ. — Τώρα ἦλθες ἢ πρὸ πολλοῦ; — Ἱκανῶς πρὸ πολλοῦ. — Καὶ ἔπειτα διατί δὲν μ' ἐξύπνησες εὐθύς, ἀλλὰ κάθησαι πλησίον μου σιωπηλός; — Δὲν σ' ἐξύπνησα, τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες, διότι οὐδ' ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤθελον νὰ εὑρίσκωμαι εἰς τόσην ἀγρυπνίαν καὶ λύπην. Ἀλλὰ καὶ σὲ θαυμάζω πρὸ πολλοῦ, παρατηρῶν πόσον εὐχαρίστως κοιμᾶσαι, καὶ ἐπίτηδες δὲν σ' ἐξύπνησα διὰ ν' ἀναπαύσαι ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἡδύτερον. Καὶ πολλάκις μὲν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς σου, σ' ἐκαλοτύχισα διὰ τὸν τρόπον σου, πολὺ δὲ περισσότερον εἰς τὴν παροῦσαν συμφοράν, ἐπειδὴ εὐκόλως καὶ πράως ὑφίστασαι αὐτήν. — Διότι βεβαίως, ὦ Κρίτων, ἁμάρτημα ἤθελεν εἶσθαι ἐγὼ εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ν' ἀγανακτῶ, διότι ὀφείλω ἤδη ν' ἀποθάνω. — Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, κατὰ τοιαύτην ἡλικίαν περιπίπτουσιν εἰς τόσον μεγάλας συμφοράς, ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει αὐτοὺς οὐ-

δόλως ἡ ἡλικία, ὅπως μὴ ἀγανακτῶσι διὰ τὴν ἐρισταμένην δυστυχίαν. — Οὕτως ἔχει. Ἀλλὰ πρὸς τί λοιπὸν ἦλθες τόσον πρωΐ; — Διὰ νὰ φέρω λυπηρὰν ἀγγελίαν, οὐχὶ διὰ σὲ, ὡς μοὶ φαίνεται, ἀλλὰ δι' ἐμὲ καὶ τοὺς φίλους σου, θλιβερὰν καὶ δυσβάστακτον, τὴν ὁποίαν ἐγὼ, ὡς νομίζω, δυσκόλως ἤθελον ὑποφέρει. — Καὶ ποία εἶναι αὐτή; μήπως ἔρθασεν ἐκ Δήλου τὸ πλοῖον, μετὰ τὴν ἄριξιν τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἀποθάνω; — Ὄχι δὰ, δὲν ἔρθασεν ἀκόμη, ἀλλὰ νομίζω ὅτι θὰ φθάσῃ σήμερον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν εἰδήσεων, τὰς ὁποίας φέρουσί τινες, ἐρχόμενοι ἐκ Σουνίου, καὶ οἵτινες τὸ ἀρῆκαν ἐκεῖ. Εἶναι φανερὸν λοιπὸν ἐκ τῶν ἀγγέλων τούτων ὅτι θὰ φθάσῃ σήμερον καὶ θὰ ἦσαι ἠναγκασμένος αὔριον, ὦ Σώκρατες, ν' ἀποθάνῃς.— Ἀλλ', ὦ Κρίτων, καλὸν κατευόδιον· ἐὰν οὕτως οἱ θεοὶ θέλωσι, γενηθήτω τὸ θέλημά των. Δὲν πιστεύω ὅμως νὰ φθάσῃ σήμερον. — Πόθεν συμπεραίνεις ταῦτα; — Ἐγὼ θὰ σοὶ τὸ εἴπω. Διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποθάνω τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν τὸ πλοῖον ἤθελε φθάσει. — Οὕτω τοὐλάχιστον λέγουσιν οἱ ταῦτα γινώσκοντες. — Δὲν πιστεύω λοιπὸν ὅτι θέλει φθάσει αὔριον, ἀλλὰ μεθαύριον. Μαντεύω δὲ τοῦτο ἔκ τινος ἐνυπνίου, τὸ ὁποῖον εἶδον τὴν νύκτα ταύτην ὀλίγον πρὶν ἔλθῃς καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μ' ἐξυπνήσῃς παράκαιρα. — Ποῖον δὲ ἦτο τὸ ὄνειρον τοῦτο; — Μοὶ ἐράνη ὅτι μ' ἐπλησίασε γυνή τις καλὴ, ὡραία καὶ φορῦσα λευκὰ, ἥτις μ' ἔκραξε καὶ μοὶ εἶπεν: ὦ Σώκρατες,

Τὴν τρίτην ἡμέραν θὰ ἔλθῃς εἰς τὴν ἐρίβωλον Φθίαν.

ΚΡ. Πολὺ παράδοξον εἶναι τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, ὦ Σώκρατες. — Ἐναργὲς, ὡς μοι φαίνεται, ὦ Κρίτων. — Λίαν ἐναργὲς τῷ ὄντι. Ἀλλ', ὦ θαυμάσιε Σώκρατες, ἀκόμη καὶ τώρα πείσθητι εἰς ἐμὲ καὶ σώθητι· διότι, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, αὕτη ἔσαι δι' ἐμὲ ἡ μεγαλητέρα συμφορά· καὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ στερηθῶ τοιούτου φίλου, ὅμοιον τοῦ ὁποίου ἐγώ ποτε δὲν θέλω εὑρεῖ, θέλω φανῆ εἰς πολλοὺς, οἵτινες δὲν γνωρίζουσι καλῶς οὔτ' ἐμὲ οὔτε σὲ, ὅτι, ἐν ᾧ ἦμην εἰς θέσιν νὰ σὲ σώσω, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐξοδεύσω ὀλίγα χρήματα, παρημέλησα· καὶ βέβαια ποία ἄλλη χειροτέρα ὑπόληψις θὰ ὑπάρχῃ, ἐὰν φανῶ ὅτι προτιμῶ τὰ χρήματα μᾶλλον τῶν φίλων; Διότι οἱ πολλοὶ δὲν θὰ πιστεύσωσιν ὅτι, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐπεθυμοῦμεν νά σε σώσωμεν, σὺ δὲν ἤθελες ν' ἀναχωρήσῃς ἀπ' ἐδῶ. — Ἀλλὰ τί μᾶς μέλει, καλέ μου Κρίτων, διὰ τὰς δόξας τοῦ πλήθους; Οἱ ἄριστοι, περὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ φροντίζῃ τις περισσότερον, θέλουσι νομίσει ὅτι συνέβησαν οὕτως, ὅπως συνέβησαν. — Ἀλλὰ βλέπεις ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ φροντίζῃ τις καὶ διὰ τὰς δόξας τοῦ πλήθους. Τὰ παρόντα δηλοῦσιν ὅτι οἱ πολλοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ κατορθώσωσιν οὐχὶ τὰ σμικρότατα, ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν, ἐάν τις διαβληθῇ πρὸς αὐτούς.— Καὶ εἴθε νὰ ἦσαν τοιοῦτοι, ὦ Κρίτων, διὰ νὰ ἦναι ἱκανοὶ νὰ διαπράττωσι τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, καὶ τότε καλῶς ἤθελεν ἔχει τὸ πρᾶγμα· τώρα δὲ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ κατορθώσωσι τίποτε ἐκ τούτων, διότι δὲν δύνανται οὔτε φρόνιμόν τι, οὔτε ἀσύνετον νὰ διαπράξωσι· κάμνουσι δὲ ὅ,τι τύχῃ.

— Ταῦτα μὲν οὕτως ἔστωσαν· ἀλλ' εἰπέ μοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες. Ἆρά γε μήπως φροντίζεις περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἄλλων φίλων σου, μήπως, ἐὰν σὺ ἐξέλθῃς ἀπ' ἐδῶ, οἱ συκοφάνται μᾶς ἐνοχλῶσιν ὅτι δῆθεν σ' ἐκλέψαμεν, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ ὅλην τὴν περιουσίαν μας ν' ἀπολέσωμεν, ἢ πολλὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι νὰ πάθωμεν; Διότι, ἐὰν τοιοῦτόν τι φοβῆσαι, ἄφες το νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν εὐχήν. Ἐπειδὴ δίκαιον εἶναι, ἀφοῦ σὲ σώσωμεν, νὰ κινδυνεύσωμεν τοῦτον τὸν κίνδυνον, καὶ, ἐὰν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία, ἔτι μεγαλήτερον τούτου· ἀλλὰ πείσθητι εἰς ἐμὲ καὶ μὴ πράττῃς ἄλλως. — Καὶ ταῦτα σκέπτομαι καὶ ἄλλα πολλά. — Μὴ φοβῆσαι λοιπὸν διὰ ταῦτα. Καὶ οὐδὲ πολλὰ εἶναι τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα θέλουσι νὰ λάβωσί τινες διὰ νὰ σὲ σώσωσι καὶ σ' ἐξαγάγωσιν ἐντεῦθεν. Ἔπειτα δὲ βλέπεις πόσον εὐτελεῖς εἶναι οἱ συκοφάνται αὐτοί, καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη πολλῶν χρημάτων δι' αὐτούς. Καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τὴν διάθεσίν σου χρήματά μου ἐξαρκοῦσιν, ὡς ἐγὼ νομίζω, πρὸς τοῦτο, ἔπειτα δὲ ἂν, περὶ ἐμοῦ φροντίζων, νομίζῃς ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξοδεύσω τὰ ἰδικά μου, ἰδοὺ ξένοι φίλοι, ἕτοιμοι ἐδῶ νὰ ἐξοδεύσωσιν. Εἷς δὲ καὶ ἔφερεν ἐπὶ τούτῳ ἀρκετὰ χρήματα, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος· εἶναι δὲ ἕτοιμοι καὶ ὁ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ φίλοι. Ὥστε, καθὼς λέγω, μὴ παραιτηθῇς νὰ σώσῃς σεαυτὸν, μήτε ταῦτα φοβούμενος, μήτε δυσκολευόμενος δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ δικαστήριον ἔλεγες, τὸ ὅτι δὲν γνωρίζεις ἐξελθὼν τί νὰ κάμῃς σεαυτόν. Διότι εἰς πολλὰ μέρη, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃς, θέλουσι σὲ ἀγαπήσει· ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ πορευθῇς εἰς Θεσσαλίαν, ὑπάρχουσιν ἐκεῖ φίλοι μου, οἵτινες θέλουσι σὲ περιποιηθῆ καὶ παράσχει ἀσφάλειαν, ὥστε νὰ μὴ σ' ἐνοχλήσῃ οὐδεὶς τῶν Θεσσαλῶν. Προσέτι δὲ, ὦ Σώκρατες, μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν ἐπιχειρεῖς δίκαιον πρᾶγμα νὰ προδίδῃς σεαυτὸν, ἐνῷ δύνασαι νὰ σωθῇς, καὶ τοιαῦτα πράγματα νὰ ἐπισπεύδῃς, ὁποῖα ἤθελον ἐπιθυμήσει νὰ ἐπισπεύσωσιν οἱ ἐχθροί σου, καθὼς καὶ ἐπέσπευσαν, πρόθεσιν ἔχοντες νὰ σὲ καταστρέψωσι. Πρὸς τούτοις δὲ, μοὶ φαίνεται ὅτι καὶ τοὺς υἱούς σου προδίδεις, τοὺς ὁποίους, δυνάμενος νὰ ἐκθρέψῃς καὶ ἐκπαιδεύσῃς, θέλεις ἐγκαταλείψει ἀπερχόμενος, καὶ, καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σὲ, ὅ,τι τύχῃ εὐτελὲς θέλουσι πράξει· θέλουσι δὲ ὑποφέρει βεβαίως τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα συνήθως συμβαίνουσι κατὰ τὰς ὀρφανίας καὶ εἰς τοὺς ὀρφανούς. Διότι, ἢ δὲν πρέπει τις νὰ ἀποκτᾷ τέκνα, ἢ, ἀφοῦ ἀποκτήσῃ, νὰ ἐπιμένῃ συνταλαιπωρούμενος, τρέφων καὶ ἐκπαιδεύων αὐτά. Σὺ δὲ μοὶ φαίνεται ὅτι προὐτίμησας τὸ ἀναπαυτικώτερον. Ἀνάγκη δὲ εἶναι ταῦτα νὰ προτιμᾷς, τὰ ὁποῖα ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐνάρετος ἤθελε πράξει, καὶ μάλιστα, ἐνῷ ἔλεγες ὅτι πρέπει νὰ ἐπιμελῆταί τις ἐφ' ὅρου ζωῆς τὴν ἀρετήν. Διότι ἐγὼ τοὐλάχιστον, χάριν σοῦ καὶ ἡμῶν τῶν φίλων σου, αἰσχύνομαι μήπως φανῇ ὅτι ὅλη ἡ περὶ σοῦ ὑπόθεσις συνέβη ἕνεκα τῆς ἀνοησίας ἡμῶν· καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς δίκης σου εἰς τὸ δικαστήριον, διότι εἰσῆλθες, ἐνῷ ἠδύνασο νὰ ἀποφύγῃς αὐτὴν, καὶ ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον διεξήχθη ἡ διαδικασία. Καὶ τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο, τὸ νὰ νομισθῶμεν ὅτι ἕνεκα κακίας τινὸς καὶ ἀνανδρίας ἡμετέρας ἀπεφύγομεν νὰ σὲ σώ-

σωμεν, ἐὰν ἀκόμη ὑπῆρχε καὶ σμικρὰ ὠφέλεια, καὶ σὺ ὁ μὴ διασώσας σεαυτὸν, ἐνῷ ἠδύνασο. Ἀλλὰ σκέπτου, μᾶλλον δὲ, οὐδὲ νὰ σκεφθῇς εἶναι ὥρα, ἀλλὰ νὰ ἔχῃς ἤδη ἐσχηματισμένην τὴν γνώμην σου· μία δὲ ἀπόφασις· διότι τὴν ἐσπέραν τῆς αὔριον πάντα πρέπει νὰ ἦναι τετελεσμένα. Ἐὰν δὲ κατά τι ἀργότερον, ἀδύνατον εἶναι πλέον νὰ σωθῇς. Ἀλλὰ κατὰ πάντα τρόπον, ὦ Σώκρατες, πείσθητι εἰς ἐμὲ καὶ μὴ πράττῃς ἄλλως.

— Ὦ φίλτατε Κρίτων, ἡ προθυμία σου θὰ ἦτο πολλοῦ λόγου ἀξία, ἐὰν ἦτο κατά τι ὀρθή· εἰ δ' ἄλλως, καθ' ὅσον εἶναι μεγαλητέρα, κατὰ τοσοῦτον καὶ δυσκολωτέρα. Ἀνάγκη δὲ νὰ σκεφθῶμεν ἡμεῖς, ἐὰν πρέπῃ νὰ πράξωμεν τοῦτο ἢ ὄχι. Διότι ἐγὼ, ὄχι τώρα μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντοτε τοιοῦτος εἶμαι, ὥστε εἰς οὐδένα ἄλλον πείθομαι ἢ εἰς τὸν λόγον, ὅστις ἤθελε μοὶ φανῇ κάλλιστος, ἐνῷ σκέπτομαι· καὶ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἔλεγον ἐν τῷ παρελθόντι, δὲν δύναμαι τώρα ν' ἀναιρέσω, ἐπειδὴ μοὶ συνέβη τὸ περιστατικὸν τοῦτο, ἀλλὰ σχεδὸν οἱ αὐτοὶ μοὶ φαίνονται καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ, τοὺς ὁποίους καὶ πρότερον· ἐξ ὧν (λόγων) ἐὰν δὲν ἔχωμεν νὰ εἴπωμέν τινα καλλίτερα κατὰ τὸ παρὸν, γνωρίζω ὅτι δὲν θὰ συμφωνήσω μετὰ σοῦ, οὔτε ἂν περισσότερα κακὰ ἡ δύναμις τοῦ ὄχλου, ὡς μορμολύκεια παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς, ὡς εἰς παῖδας, ἐπιστέλλουσα δεσμοὺς καὶ θανάτους καὶ χρημάτων ἁφαιρέσεις. Πῶς λοιπὸν θέλομεν σκεφθῇ περὶ τούτων ὀρθότερον; Ἐὰν πρῶτον μὲν ἐπιχειρισθῶμεν νὰ ἐξετάσωμεν τοῦτον τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον σὺ μοὶ λέγεις, τὸν περὶ τῶν δοξασιῶν, ποῖον ἐκ τῶν δύω; καλῶς ἐλέγετο πάντοτε ἢ ὄχι ὅτι εἷς τινας μὲν πρέπει νὰ προσέχῃ τις, εἷς τινας δὲ ὄχι, ἢ ὅτι πρότερον μὲν ἐλέγετο ὅτι πρέπει ν' ἀποθνήσκῃ τις καλῶς, τώρα δ' ἐγένετο φανερὸν ὅτι ματαίως ἐλέγετο διὰ νὰ γίνηται λόγος· ἦτο ὅμως παιδιὰ τῷ ὄντι καὶ φλυαρία; Ἐπιθυμῶ δὲ, ὦ Κρίτων, νὰ σκεφθῶ κοινῶς μετὰ σοῦ, ἐὰν ὁ λόγος οὗτος θὰ μοὶ φανῇ διαφέρων (ἐπειδὴ εἰς τοιαύτην εἶμαι σήμερον θέσιν) ἢ ὁ ἴδιος, καὶ ἢ θὰ παραιτήσωμεν αὐτὸν ἢ θὰ πεισθῶμεν εἰς αὐτόν. Ἔλεγον δὲ κατά τινας τρόπους, ὡς ἐγὼ νομίζω, ὁσάκις συνέπιπτεν ὁμιλία ἐν τῷ παρελθόντι, οὕτω πως ὡς πρὸ ὀλίγου ἔλεγον. Ὅτι δηλ. ἐκ τῶν γνωμῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι, πρέπει τὰς μὲν νὰ ἐκτιμῶμεν, τὰς δὲ οὐχί. Τοῦτο, πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, δὲν σοὶ φαίνεται ὅτι ὀρθῶς λέγεται; Διότι σὺ, κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, δὲν μέλλεις ν' ἀποθάνῃς αὔριον καὶ δὲν θὰ συγχύζῃ τὸν νοῦν σου ἡ παροῦσα συμφορά. Σκέφθητι λοιπόν· δὲν σοὶ φαίνεται ὅτι ὀρθῶς λέγεται τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκτιμῶμεν ὅλας τὰς ἰδέας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὰς μὲν νὰ τιμῶμεν, τὰς δὲ οὐχί, καὶ ὅτι πρέπει πάλιν τὰς γνώμας τινῶν μὲν νὰ παραδεχώμεθα, τινῶν δ' οὐχί; τί λέγεις; δὲν λέγονται καλῶς;

— Καλῶς. Λοιπὸν τὰς μὲν καλὰς νὰ ἐκτιμῶμεν τὰς δὲ πονηρὰς ὄχι;—Ναὶ, ὦ Σώκρατες. — Καλαὶ δὲ δὲν εἶναι τῶν φρονίμων, κακαὶ δὲ τῶν ἀφρόνων;—Πῶς ὄχι;

— Ἔλα λοιπὸν, τίνι τρόπῳ ἄλλοτε ἐγίνετο λόγος περὶ τῶν τοιούτων; Ἀνὴρ, καταγινόμενος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ εἰς ταύτην ἐξασκούμενος, ποῖον ἐκ τῶν δύω; προσέχει εἰς τὸν ἔπαινον, τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν ὑπόληψιν παντὸς ἀνθρώπου, ἢ μόνον εἰς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ὅστις ἤθελεν εἶναι ἰατρὸς ἢ γυμνασιάρχης;—Εἰς τοῦ ἑνὸς μόνου. — Λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ φοβῆται τοὺς ψόγους καὶ ν' ἀσπάζηται τοὺς ἐπαίνους τοῦ ἑνὸς ἐκείνου καὶ ὄχι τῶν πολλῶν; — Προφανὲς εἶναι τοῦτο. — Οὕτω λοιπὸν πρέπει νὰ πράττῃ τις καὶ νὰ γυμνάζηται καὶ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ, ὅπως ἤθελε φανῇ εἰς τὸν ἕνα τὸν ἐννοοῦντα καὶ ἐπιστάτην μᾶλλον ἢ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους; — Μάλιστα. — Καλῶς· ἐὰν ἀπειθήσῃ δὲ εἰς τὸν ἕνα καὶ δὲν ἐκτιμήσῃ τὴν γνώμην καὶ τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ, ἐκτιμήσῃ δὲ τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν καὶ τῶν μὴ ἐννοούντων, δὲν θὰ πάθῃ ἄρα κανὲν κακόν; — Πῶς ὄχι; — Καὶ ποία θὰ ἦναι ἡ βλάβη αὕτη; ποῦ καὶ εἰς ποῖον μέρος ἐκ τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος προξενεῖ βλάβην;— Φανερὸν ὅτι εἰς τὸ σῶμα, διότι τοῦτο διαφθείρει. — Καλῶς λέγεις. Λοιπὸν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα, ὦ Κρίτων, τοιουτοτρόπως συμβαίνει, διὰ νὰ μὴ μακρολογῶμεν.— Καὶ περὶ τῶν δικαίων λοιπὸν καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ τῶν ὁποίων σκεπτόμεθα, ποῖον ἐκ τῶν δύω, κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν πολλῶν πρέπει ἡμεῖς νὰ βαδίζωμεν καὶ νὰ φοβώμεθα αὐτὴν, ἢ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἑνὸς, ἐάν τις ἐννοῇ, τὸν ὁποῖον πρέπει καὶ νὰ ἐντρεπώμεθα καὶ νὰ φοβώμεθα περισσότερον ἢ ὅλους τοὺς ἄλλους, καὶ τὸν ὁποῖον, ἂν μὴ ἀκολουθῶμεν, θέλομεν διαφθείρει καὶ βλάψει, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διὰ μὲν τῆς δικαιοσύνης βελτιοῦται, διὰ δὲ τῆς ἀδικίας καταστρέφεται; Ἢ μήπως δὲν εἶναι τίποτε τοῦτο;—Ἐγὼ νομίζω τοὐλάχιστον ὅτι εἶναί τι.—Δοιπὸν, ἐὰν καταστρέψωμεν τὸ βελτιούμενον μὲν διὰ τῆς ὑγείας, καταστρεφόμενον δὲ διὰ τῆς νόσου, μὴ πειθόμενοι εἰς τὴν ἰδέαν τῶν γινωσκόντων, ἄρα γε θὰ δυνάμεθα τοῦ λοιποῦ νὰ ζήσωμεν, αὐτοῦ ὄντος κατεστραμμένου; Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ σῶμα, ἢ ὄχι; — Ναί. — Θὰ δυνάμεθα ἄρα λοιπὸν νὰ ζήσωμεν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος; — Οὐδόλως. — Ἀλλὰ μετ' ἐκείνου τοῦ ἄλλου, τὸ ὁποῖον ἡ μὲν ἀδικία βλάπτει, ἡ δὲ δικαιοσύνη ὠφελεῖ, διεφθαρμένου ὄντος, δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν; ἢ μήπως νομίζομεν ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, τὸ ὁποιονδήποτε ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἀντανακλᾶται ἢτε δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία, εἶναι κατώτερον τοῦ σώματος; — Οὐδαμῶς. — Λοιπὸν εἶναι τὸ πολυτιμότερον; — Πολύ. — Λοιπὸν, ὦ φίλτατε, δὲν πρέπει νὰ πολυεξετάζωμεν ὅ,τι θὰ εἴπωσιν οἱ ἄλλοι δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι θὰ εἴπῃ ὁ νοῶν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὅστις εἶναι εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· ὥστε πρῶτον μὲν κατὰ τοῦτο δὲν κρίνεις ὀρθῶς, προτείνων ὅτι πρέπει νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. Ἀλλ' ὅμως, ἤθελεν εἴπει τις, ὅτι οἱ πολλοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ μᾶς φονεύσωσι.—Καὶ ταῦτα εἶναι προφανῆ, ἤθελεν εἴπει τις, ὦ Σώκρατες.— Ἀληθῶς λέγεις. Ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, αὐτὴ τοὐλάχιστον ἡ ὁμιλία, τὴν ὁποίαν διεξήλθομεν, μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι ὁμοία μὲ τὴν πρότερον γενομένην, καὶ εἰς τοῦτον τὸν λόγον πρόσεχε, ἐὰν ἔτι ἔχῃ ἰσχὺν ἢ οὐχί· ὅτι δὲν πρέπει νὰ προτιμῶμεν τὸ ζῆν, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.— Ἀλλ' ἰσχύει.

— Τὸ δὲ νὰ ζῇ τις εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως ὅτι εἶναι ταὐτὸν ἰσχύει ἢ δὲν ἰσχύει; — Ἰσχύει.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΔΡΟΣΟΥ ΚΑΙ ΠΑΧΝΗΣ.

Σχέσις τῶν ἐννοιῶν δρόσου καὶ χλόης — Ἐπιρροὴ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος ἐπὶ τῶν ὑδάτων. — Περὶ ἀκτινοβολίας. — Ἀκτινοβόλος δύναμις τῶν σωμάτων. — Σώματα μεγάλης ἀκτινοβόλου καὶ ἀποῤῥοφητικῆς δυνάμεως καὶ τὰ ἐναντία τούτων. — Τί εἶναι δρόσος. — Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ἄγγλος Οὐέλλς. — Πειράματα τοῦ Ἄγγλου τούτου. — Ἀπόῤῥοια τῶν πειραμάτων. — Ἀπορίαι τῶν αἰτιῶν. — Φαινόμενα ἀνάλογα τῆς δρόσου. — Αἰτίαι.

—

Διὰ τί ἡ ἔννοια τῆς δρόσου ἐπέρχεται ἡμῖν μετὰ τῆς ἐννοίας τῆς χλόης, τῶν ἀνθέων, τῆς ὕλης, τοὐτέστι, μετὰ χαροπῆς εἰκόνος ἐαρινῆς πρωΐας; Ὁ συνειρμὸς καὶ ἡ ἀλληλουχία τῶν πολὺ πρὸς ἀλλήλας διαφόρων τούτων ἐννοιῶν ἔγκειται ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς ἀντικειμένοις· ἀληθῶς ἐν τῇ ἐξοχῇ, ὑπὸ εὔδιον οὐρανὸν καὶ κατ' ἐαρινὴν γελῶσαν αὐγήν, ἡ πρὸς τὰς ἀθώας ἀπολαύσεις τῆς φύσεως ὀργῶσα ψυχὴ ἡμῶν, μακρὰν τῆς ὀχλώδους τύρβης καὶ τῆς πλαστῆς τέχνης, ἐλευθέρα καὶ ὅλη φαιδρὰ ἀντιλαμβάνεται, θαυμάζουσα ἐν πρὸς ἓν τὰ ἐπαγωγὰ τῆς φύσεως θεάματα, ἤγουν τὴν ἁβρὰν πόαν, τὰ ποικίλα ἄνθη, τὰ εὐθαλῆ δένδρα κτλ. ὑπὸ τὴν διαυγῆ δρόσον ταύτην, δίκην ἀπειροπληθῶν μαργαριτῶν ἐπ' ἐκείνων, ἐν συνάλῳ δὲ ταῦτα πάντα καθορῶσα καὶ ὡραίαν καὶ τελείαν εἰκόνα ἐκ τούτων σχηματίζουσα, ἐναποταμιεύει ταύτην οὕτω σύνθετον ἐν τῇ μνήμῃ. Ἀλλὰ καὶ πλὴν τούτου τίς ἀληθῶς δύναται νὰ φέρῃ ἡμῖν σπουδαίας ἐνστάσεις, ὅτι ἡ τῆς δρόσου παραγωγὴ δὲν ἔχει ἴσως τελικὸν σκοπὸν τὴν θάλλουσαν φυτικὴν φύσιν; Ἀλλ' ἀφέντες ταῦτα εἰς τὴν τῶν ποιητῶν ὑψηλὴν φαντασίαν, ἐξετάσωμεν ἡμεῖς οἱ πεζοὶ τῶν θνητῶν καὶ ταπεινοὶ τῆς φύσεως ἐρευνηταὶ ὑπὸ μετεωρολογικὴν, τοὐτέστιν, ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν τὴν δρόσον· πρὶν ἢ ὅμως εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν ταύτην, εἴπωμεν προαναμνηστικῶς ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ κορεσμοῦ τῆς ἀτμοσφαίρας πρῶτον καὶ περὶ τῆς ἀκτινοβόλου τῶν σωμάτων δυνάμεως ἔπειτα, μεθ' ἃ θέλομεν ἔχει ὅλως πρόχειρον τὴν ἐξήγησιν τῆς δρόσου.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι διὰ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος μεταβάλλεται διηνεκῶς μέρος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὑδάτων εἰς ἀτμοὺς, οἵτινες διαχέονται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ ὧν τὸ ποσὸν εἶναι ἄλλοτε ἄλλο εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς στιβάδας καθ' ὕψος καὶ πλάτος· ὅ,τι ὅμως ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρέπει ὑπ' ὄψιν νὰ ἔχωμεν, εἶναι τὸ δι' ἀμέσων πειραμάτων ἐπιβεβαιωθὲν φαινόμενον, ὅτι ἐν ἑκάστῳ βαθμῷ θερμοκρασίας ὡρισμένον μόνον ποσὸν ὑδατμῶν ὡς μέγιστον ὅρον (maximum) ἡ ἀτμοσφαῖρα δύναται νὰ ὑποβαστάζῃ· « ὅταν λοιπὸν ἡ ἀτμοσφαῖρα ᾖ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀτμώδους ὑγρασίας, πλέον τῆς ὁποίας ἀδυνατεῖ νὰ ὑποβαστάζῃ, τότε λέγομεν, ὅτι ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶναι κεκορεσμένη ἢ ἐν κόρῳ»· ἐν γένει δὲ παρετηρήθη, ὅτι, ὅσῳ θερμότεραί εἰσιν αἱ τῆς ἀτμοσφαίρας στιβάδες, τοσούτῳ πλείονας ὑδατμοὺς πρὸς κόρον ἀπαιτοῦσι καὶ τἀνάπαλιν· ἆρα τὸ ποσὸν τῶν ὑδατμῶν, ὅπερ κορέννυσι στρώματά τινα τῆς ἀτμοσφαίρας ἐν ὡρισμένῃ θερμοκρασίᾳ, εἶναι ἀνεπαρκὲς πρὸς κόρον αὐτῶν τούτων, ἂν τυχὸν ὑψηλοτέραν θερμοκρασίαν προσλάβωσι, πλεοναζον δὲ, τοὐτέστιν εἰς ὕδωρ συμπυκνούμενον, ἂν ταπεινοτέραν. Ὅθεν ὁ κόρος τῶν διαφόρων τῆς ἀτμοσφαίρας στιβάδων ἔχει μεγίστην πρὸς τὴν θερμοκρασίαν αὐτῶν σχέσιν.

Περὶ δὲ τῆς « ἀκτινοβολίας (1) » τῶν σωμάτων, ἥτις καὶ « δύναμις ἐκπομπῆς τοῦ θερμογόνου » καλεῖται, πρέπει ν' ἀναμνησθῶμεν, ὅτι πᾶν σῶμα θερμὸν ἀποβάλλει τὴν ἑαυτοῦ θερμότητα, ἐκπέμπον αὐτὴν ἀκτινοειδῶς πρὸς τὰ πέριξ, ἅτινα θερμαίνονται διὰ τοῦτο βαθμηδὸν, ἐκείνου ἀποψυχομένου, μέχρις οὗ ἔν τινι σιγμῇ καὶ ταῦτα κἀκεῖνο ἐν θερμαντικῇ ἰσορῥοπίᾳ τεθῶσιν, ἤτοι λάβωσι τὸν αὐτὸν τῆς θερμότητος βαθμόν· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς φυσικοὺς οὐδὲν σῶμα στερεῖται ἀπολύτως θερμότητος, δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει καὶ σῶμα στερούμενον τῆς ἰδιότητος τῆς ἀκτινοβολίας, καὶ αὐτὰ δηλαδὴ τὰ ψυχρότατα σώματα ἀκτινοβολοῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν θερμογόνον· ὥστε μεταξὺ δύο δεδομένων σωμάτων, ἐλευθέρως πρὸς ἄλληλα ἐπιδρώντων, τοῦ μὲν ψυχροτάτου, τοῦ δὲ θερμοτάτου, γίνεται ἀληθῶς ἀμοιβαία τοῦ ἑαυτῶν θερμογόνου συναλλαγὴ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ διαφορᾷ, ὅτι τὸ μὲν θερμότερον, πλειότερον ἐκπέμπον εἰς τὸ ψυχρότερον, ἢ ὅσον ἐκ τούτου προσλαμβάνει, ἀπόλλυσι πάντοτε, τὸ δὲ ψυχρότερον, ὀλιγώτερον μεταδίδον εἰς ἐκεῖνο παρ' ὅσον προσδέχεται, κερδαίνει βαθμηδὸν, ἕως οὗ τεθῶσιν ἀμφότερα ἐν θερμαντικῇ ἰσορῥοπίᾳ· οὕτως ἐπὶ παραδείγματι τεμάχιον διαπύρου σιδήρου, τιθέμενον παρὰ τεμαχίῳ πάγου, ἀπόλλυσι τῆς ἑαυτοῦ θερμότητος, ὁ δὲ πάγος κερδαίνει, ἀναλυόμενος, καίτοι ἐπακριβῶς τὰ δύο ταῦτα σώματα ἀνταλλάσσουσι τὸ ἑαυτῶν θερμογόνον, τείνοντα πρὸς τὴν θερμαντικὴν ἰσορῥοπίαν. Διὰ πειραμάτων δ' ἐγνώσθη, ὅτι ἅπαντα τὰ σώματα δὲν ἔχουσιν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τὴν ἐν λόγῳ ἀκτινοβόλον δύναμιν, ἀλλὰ τὰ μὲν πλέον, τὰ δ' ἔλαττον, καὶ ὅτι τὰ εὐκολώτερον ἀκτινοβολοῦντα, ἤτοι τὰ μᾶλλον εὔῤῥυκτα σώματα, εἰσὶ καὶ τὰ εὐχερέστερον τὸ θερμογόνον ἀπορῥοφῶντα, ἤτοι τὰ πλέον εὐθέρμαντα· ἐξ οὗ ἐξάγομεν, ὅτι ἡ ἀκτινοβόλος καὶ ἀπορῥοφητικὴ δύνα-

(1) Ἡ ἐν τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον τοῦ θερμογόνου μετάδοσις καλεῖται θερμαγωγικότης, οὖσα ἐσωτερικὴ τῶν ἀτόμων τῆς αὐτῆς μάζης ἀκτινοβολία· ἡ θερμότης διαδίδεται ὡς τὸ φῶς, δίκην ἀκτίνων, τοὐτέστι, κατ' εὐθείας γραμμὰς ἀπὸ κέντρου πρὸς περιφέρειαν σφαίρας· ἐπειδὴ δὲ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι νόμοι εἰσὶ κοινοὶ τῷ τε φωτὶ καὶ τῇ θερμότητι, τοὺς αὐτοὺς ὅρους μετεχειρίσθησαν οἱ φυσικοὶ διὰ τὴν ἐξήγησιν ἀμφοτέρων τῶν φαινομένων.

μις ἐν τοῖς σώμασίν εἰσιν ἀνάλογοι πρὸς ἀλλήλας· ἀλλ' ἡ ἀκτινοβολουμένη θερμότης, εἰς πολλὰ σώματα προσπίπτουσα, ἀνταναγκλᾶται μὴ ἀποῤῥοφωμένη· τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ ἀποπέμπειν ἀνταναγκλαστικῶς τὴν προσπίπτουσαν θερμότητα καλοῦσιν οἱ φυσικοὶ ἀνταναγκλαστικὴν δύναμιν, ἢ ἐκ παλινδρομῆς ἀκτινοβολίαν· αὕτη δὲ ἡ ἰδιότης ἐστὶν ἀντίθετος πρὸς τὰς δύο ῥηθείσας, τὴν ἀκτινοβόλον δηλαδὴ καὶ τὴν ἀποῤῥοφητικήν. Ἡ λιγνὺς (καπνιὰ) π. χ. τὰ πτίλα, (μάλιστα τὰ τοῦ κύκνου), καὶ ἐν γένει αἱ τριχώδεις οὐσίαι, ὡς τὰ ὑφάσματα, αἱ φυτικαὶ οὐσίαι, ὡς τὰ χόρτα, τὰ φύλλα, τὰ λεπτὰ ξύλου τεμάχια, ἔχουσι μεγάλην μὲν τὴν ἀκτινοβόλον καὶ ἀποῤῥοφητικὴν δύναμιν, μικρὰν δὲ τὴν ἀνταναγκλαστικήν· τοὐναντίον τὰ γιλπνὰ μέταλλα, οἱ σκληροὶ βράχοι, μεγάλην κατέχοντα τὴν ἀνταναγκλαστικήν, ὀλίγιστα ἀκτινοβολοῦσιν, ἢ ἀποῤῥοφῶσι θερμογόνον· οὐ μόνον δὲ αἱ διάφοροι οὐσίαι καὶ διαφόρους ἔχουσι τὴν ἀκτινοβόλον καὶ ἀποῤῥοφητικὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τροποποιοῦνται αὗται κατὰ τὸ χρῶμα, τὴν κατάστασιν τῆς ἐπιφανείας, τὸ πάχος, τὴν ὑφὴν αὐτῆς κτλ. Τὸ ἀμαυρὸν τοῦ χρώματος π. χ. τὸ τραχὺ τῆς ἐπιφανείας, τὸ μικρὸν τῆς κατὰ βάθος διαστάσεως κτλ. ἐπαυξάνουσιν αὐτάς, ἐνῷ αἱ ἐναντίαι τούτων περιςάσεις ἐλαττοῦσιν αὐτάς(2). Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πολλά τινα σώματα ἔχουσι τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ κωλύωσι τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν σωμάτων, τιθέμενα μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν πέριξ· τοιαῦτά εἰσι τὰ ἀδιαθέρμαντα σώματα· διότι, καθὼς ὑπάρχουσι διαφανῆ καὶ ἀδιαφανῆ σώματα, δι' ὧν δύναται ἢ δὲν δύναται νὰ διέλθῃ τὸ φῶς, οὕτως εἰσὶ καὶ σώματα διαθερμαντὰ καὶ ἀδιαθέρμαντα, δι' ὧν δύναται ἢ δὲν δύναται ἡ θερμότης νὰ διέλθῃ (3). Τοῦ ὕδατος ἀδιαθερμάντου ὄντος, παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ ἄνω μόνον στρώματα τῶν ἐπὶ γῆς ὑδάτων ὑπόκεινται εἰς τὰς κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους παραλλαγὰς τῆς θερμοκρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας, τοῦ βάθους αὐτῶν ἐν σταθερᾷ διατελοῦντος θερμοκρασίᾳ· ἐνῷ διὰ τὴν μεγάλην τῶν ἀερίων διαθερμαντικότητα τοὐναντίον συμβαίνει εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν· αἱ ὑψηλαὶ δηλαδὴ τῆς ἀτμοσφαίρας στιβάδες διατηροῦνται ἀείποτε ὑπὸ ταπεινοτάτην θερμοκρασίαν, καί τοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου διαπερώμεναι. Ἡ ὕελος, διαθερμαντὴ οὖσα εἰς τὰς ὑψηλὰς θερμοκρασίας ἀκτῖνας, ἐστὶν ἀδιαθέρμαντος πρὸς τὰς ἐξ ἀσθενεστέρας πηγῆς ἐκπεμπομένας· οὕτως οἱ ὑέλινοι κώδωνες, δι' ὧν καλύπτουσι τὰ φυτὰ καὶ τὰ ὑέλινα τῶν ἀνθοκομείων στεγάσματα, διαπερῶνται μὲν ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, οὐχὶ ὅμως καὶ ὑπὸ τῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐκπεμπομένων· ὥστε ἡ εἰσδύσασα ὑπ' αὐτὰ θερμότης τοῦ ἡλίου δὲν ἐξέρχεται πλέον.

Μετὰ τὰ εἰρημένα ἔλθωμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Δρόσος εἶναι ἡ εἰς σταγονίδια αὐτόματος συμπύκνωσις τῶν ὑδατμῶν τῶν ἐν ταῖς κατωτάταις τῆς ἀτμοσφαίρας στιβάσιν, ἐπιτιθέμενα τὴν νύκτα ἐπὶ σωμάτων ἐν ὑπαίθρῳ κειμένων, ὅτε οὔτε βροχὴ, οὐτ' ἄλλη τις ὁρατὴ ὑγρασία καταπίπτει· καὶ οὗτος μὲν ὁ ὁρισμός.

Ὡς πρὸς τὸ ἱστορικὸν δὲ αὐτῆς, ὀπισθοχωροῦντες πρὸς τὸ παρελθὸν, παρατηροῦμεν ὅτι συνέβη καὶ ἐπὶ τῆς δρόσου ὅ,τι καὶ περὶ πλείστων ἄλλων ἀληθειῶν. Ὁ ἀνθρώπινος δηλονότι νοῦς, κατά τινα ἀκατάσχετον τῆς εἱμαρμένης φορὰν, μόλις τῆς ἀληθείας οὐσίας τινὸς προσθίξας, ἀντὶ νὰ κατέχῃ αὐτὴν καὶ νὰ προβαίνῃ εἰς περαιτέραν ἐξακρίβωσιν, ἄκων καὶ ἐν ἀγνοίᾳ πόῤῥω ταύτης φέρεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποπλανώμενος. Ἐπέπρωτο τῳόντι νὰ παρέλθωσιν εἰκοσιμία ἑκατονταετηρίδες καὶ πλέον ἀπὸ τοῦ Σταγειρίτου φιλοσόφου μέχρι τοῦ Ἄγγλου ἰατροῦ Οὐέλλς (Ch. Wells) ὅπως γείνῃ καὶ πάλιν ἀκριβὴς παρατήρησις, δοθῇ δ' ἐπὶ τέλους ἡ ἀποχρῶσα ἐξήγησις εἰς τὸ τῆς δρόσου φαινόμενον· ἄξιον δὲ θαυμασμοῦ εἶναι, πῶς ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος τοῦ Ἕλληνος φιλοσόφου νοῦς παρίσταται ἡμῖν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀκριβέστατος παρατηρητὴς τῆς φύσεως· ἰδοὺ τί λέγει ἐν τῷ περὶ Μετεώρων βιβλίῳ αὐτοῦ. «Ἡ δρόσος ἐναποτίθεται κατὰ τὰς γαληναίας καὶ αἰθρίας νύκτας, οὐδέποτε δὲ σχηματίζεται ὁπόταν ὁ οὐρανὸς ἢ συννεφώδης, οὐδ' ὅταν ὁ ἀὴρ ὑπὸ σφοδροῦ ἀνέμου συνταράσσηται.» Ὅπερ ἀληθέστατον καὶ ἀκριβέστατον. Ἠθέλομεν περιπλανήσει ἀνωφελῶς τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰς σχολαστικὰς καὶ γελοίας τοῦ μεσαιῶνος περὶ τῆς δρόσου γνώμας καὶ ὑποθέσεις, ἂν ἀφηγώμεθα αὐτῷ, ὅτι κατ' ἐκείνους τῆς ἀμαθείας καὶ δεισιδαιμονίας τοὺς χρόνους ἡ δρόσος ἐθεωρεῖτο ὑπό τινων μὲν τότε φιλοσόφων ὡς ἐξ οὐρανοῦ καταπίπτουσα, ὑπ' ἄλλων δὲ ὡς ἀπὸ τῆς γῆς ἀνυψουμένη, καὶ ὅτι οἱ τότε μυστηριώδεις ἀλχημικοὶ ἐφαντάζοντο αὐτὴν

---

(2) Τῶν ἰδιοτήτων τούτων τῶν σωμάτων δύναται νὰ γίνηται καθ' ἑκάστην ὠφέλιμος χρῆσις ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τῶν κατεψυγμένων χωρῶν τοὺς παγῶνας περιηγηταὶ, ὅπως μετριάσωσι τὴν μεγάλην ἀπώλειαν τῆς θερμότητος τοῦ σώματός των μετὰ σύντομον ὁδοιπορίαν, φέρουσι κάλυμμα ἐκ λευκοτάτου λεπτοῦ ὑφάσματος. Τῳόντι τὰ λευκὰ ἐνδύματά εἰσι προτιμότερα τῶν μελανῶν καθ' ὅλας τοῦ ἔτους τὰς ὥρας· διότι τὸ μὲν θέρος, ἀνταναγκλῶντα τὴν ἐξωτερικὴν τῆς ἀτμοσφαίρας θερμότητα, κωλύουσιν αὐτὴν ὅπως μεταδοθῇ εἰς τὸ σῶμα ἡμῶν, τὸν δὲ χειμῶνα, ἀνταναγκλῶντα τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ἡμετέρου σώματος, δὲν ἀποῤῥοφῶσιν, οὐδ' ἀκτινοβολοῦσιν αὐτὴν ἐπομένως πρὸς τὰ ἔξω. Τῶν σκευῶν ἡμῶν τὰ μὲν, ὡς αἱ χύτραι, αἱ θερμάστραι κτλ. δέον νὰ ὦσιν ἀμαυραί, ὅπως ἀκτινοβολῶσι ταχέως τὴν ἐν αὐταῖς θερμότητα, τὰ δὲ, ὡς τὰ τοῦ καφφὲ, τεῖου κλ. δοχεῖα, ἔστωσαν στιλπνά, ὅπως μὴ ἀναψύχωνται ταχέως τὰ ἐν αὐτοῖς ὑγρὰ κτλ.

(3) Ἐκ τῶν διαθερμαντικῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων ὁρμώμενοι, οἱ νεώτεροι φυσικοὶ ἐπέτυχον νὰ διαχωρίσωσι τὰς τοῦ φωτὸς ἀκτῖνας τῶν τῆς θερμότητος, ἐκμιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς προερχομένων· διὰ μὲν τῶν πρασίνων ὑέλων καὶ τῆς στυπτηρίας δύνανται ν' ἀποῤῥοφήσωσιν ἅπασαν τὴν ἡλιακὴν ἢ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς τὴν θερμότητα (ὑσάκις ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἢ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς διαφωτιζομένοις ὀργάνοις ἡ θερμότης ἐστὶν ὀχληρὰ) χωρὶς νὰ ἐλαττώσωσιν οὐδαμῶς τὴν τοῦ φωτὸς λάμψιν· διὰ δὲ τῶν μελανῶν ὑέλων, ἢ τοῦ ὀρυκτοῦ ἅλατος κεκαλυμμένου διὰ λιγνύος, ἀποῤῥοφῶσιν ἅπαν τὸ Ἡλιακὸν φῶς, καίτοι μεγάλην θερμότητος ποσότητα ἀφίνοντες.

ὡς ὑγρὸν λεπτότατον, ὑπὸ τῶν ἄστρων διϋλιζόμενον καὶ οὐρανίας περιέχον οὐσίας, πρὸς κατασκευὴν τοῦ χρυσοῦ συντελούσας, μηδὲ παρημέλουν νὰ ἐκθέτωσιν ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὴν τῆς δρόσου ἐπίδρασιν πᾶσαν χημικὴν σκευασίαν, εἰς ἣν ἐπεθύμουν νὰ δώσωσι τὴν ἐφικτὴν ἀκρίβειαν καὶ τελειότητα, καὶ τέλος, ὅτι οἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀγύρται, συλλέγοντες αὐτὴν μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ προσοχῆς, ἐπώλουν αὐτὴν ἀντὶ πολλοῦ χρυσίου ὑπὸ τὰ πομπώδη ὀνόματα: δάκρυα τῆς Ἠοῦς, οὐράνιον ὕδωρ κτλ. ὡς ἀλάνθαστον κοσμητικόν, ἔχον τὴν ὑπερφυᾶ δύναμιν νὰ παρατείνῃ τὴν ὡραιότητα πέραν τῶν φυσικῶν αὐτῆς ὁρίων, ἐξαπατῶντες δι' ὀλίγων σταγόνων ἁπλουστάτου ὕδατος τὴν εὐπιστίαν καὶ ἀδυναμίαν ἐκείνων, ὧν τὰ ζωηρὰ καὶ γελῶντα τῆς νεότητος ῥόδα ἤρξαντο νὰ μαραίνωνται. Μόλις δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος κατὰ τὸ 1814 ὁ ἐκ Σκωτίας τὸ γένος ἕλκων διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ φυσικὸς Κ. Οὐέλλς, πλεῖστα καὶ ἀκριβέστατα περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς δρόσου πειράματα ἀναλαβών, ἀντικατέστησε τὰς τέως ἀνυποστάτους ὑποθέσεις διὰ θεωρίας, ἐξ ἀμέσων πειραμάτων καὶ τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως ἐξηγημένης, ἐξηγήσας ἀποχρώντως τὸ τῆς δρόσου φαινόμενον.

Κατὰ τὴν θεωρίαν λοιπὸν τούτου, καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἰσχύουσαν, ἡ δρόσος σχηματίζεται ὡς ἑξῆς. Τὴν νύκτα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σώματα, διὰ τὴν νυκτερινὴν τῆς γῆς ἀκτινοβολίαν (περὶ ἧς κατωτέρω) καθιστάμενα ψυχρότερα τῆς ἀτμοσφαίρας (ἧς ἡ ἀκτινοβόλος δύναμίς ἐστιν ἐλαχίστη), ἀποψυχραίνουσι δι' ἐπαφῆς καὶ τὰς κατωτέρας τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος στιβάδας. Ἐπειδὴ δέ, ὡς προαναμνηστικῶς εἴπομεν, ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ, τῆς θερμοκρασίας αὐτοῦ ἐλαττωθείσης, ἀδυνατεῖ νὰ ὑποβαστάζῃ ὅλους τοὺς ἐν αὐτῷ ὑδατμούς, διὰ τοῦτο αἱ ἀποψυγεῖσαι τοῦ ἀέρος στιβάδες ἀποβάλλουσι τοὺς πλεονάζοντας αὐτῶν ὑδατμούς, οἵτινες ἐπιτίθενται συμπεπυκνωμένοι δίκην μικρῶν ῥανίδων ἐπὶ τῶν σωμάτων, σχηματίζοντες οὕτω τὴν δρόσον.

Νυκτερινὴ τῆς γῆς ἀκτινοβολία. Ἡ γῆ, ὡς σῶμα φυσικὸν, ἀκτινοβολοῦσα διηνεκῶς, ἤτοι ἐκπέμπουσα τὸ ἑαυτῆς θερμογόνον ἀκτινοειδῶς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς πρὸς τὰ πλανητικὰ διαστήματα, τείνει κατὰ τὰ περὶ ἀκτινοβολίας ῥηθέντα νὰ τεθῇ ἐν θερμαντικῇ πρὸς ταῦτα ἰσορροπίᾳ· καὶ ὅμως οὐ μόνον δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διατηρεῖται ὁ ἡμέτερος πλανήτης εἰς διαφορὰν θερμοκρασίας πρὸς τὰ πλανητικὰ διαστήματα περὶ τοὺς 150^0, ὑπολογισθείσης παρὰ τῶν φυσικῶν τῆς θερμότητος τούτων εἰς—142^0 περίπου, τῆς δὲ γῆς κατὰ μέσον ὅρον περὶ τοὺς + 8^0, τὴν ἡμέραν μάλιστα οὐ μόνον τὴν ἀπολυμμένην δι' ἀκτινοβολίας θερμότητα ἡ γῆ ἀντικαθιστᾷ ἀπὸ τῆς θερμαντικῆς τοῦ ἡλίου πηγῆς, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα προσλαμβάνει. Τὴν νύκτα ὅμως, ἐκλιπόντος τοῦ ἡλίου καὶ μὴ ἀναπληρουμένης ἐπομένως τῆς ἀκτινοβολουμένης θερμότητος, ἀποψύχεται ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς πλειότερον τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἥκιστα ἀκτινοβολοῦντος. Ὁ Wells, πειρώμενος κατ' αἰθρίας καὶ γαληνιαίας νύκτας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἅμα καὶ ἐπὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος διὰ δύο ὁμοίων θερμομέτρων, τοῦ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τοῦ δὲ δύο περίπου μέτρα ὑπερθεν αὐτοῦ, εὗρε τὸ ἔδαφος ψυχρότερον τοῦ ἀέρος· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πόας ἡ θερμοκρασία ἐφαίνετο ἀπὸ 4^0 μέχρις 8^0, ἐπὶ τῶν στιλπνῶν μετάλλων 2^0 περίπου ταπεινότερα τοῦ ἀέρος, ἐν γένει δὲ ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος πρὸς τὴν γῆν ἣν ἀείποτε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀκτινοβόλον δύναμιν τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σωμάτων, ἐφ' ὧν ἐποίει τὰ πειράματα. Ἡ διαφορὰ ὅμως αὕτη τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἐδάφους πρὸς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα δὲν συμβαίνει, καὶ τοὐλάχιστον καταπολὺ ἐλαττοῦται, ὁσάκις ἡ νυκτερινὴ τῆς γῆς ἀκτινοβολία κωλύεται, διακοπτομένης ὅπωσδήποτε τῆς ἐλευθέρας κοινωνίας μεταξὺ γῆς καὶ πλανητικῶν ἀποσημάτων διὰ νεφῶν, ἢ ἄλλων σωμάτων. Ὁ Οὐέλλς ἐν τοῖς πειράμασιν αὐτοῦ παρετήρει, ὅτι τὸ τοῦ ἐδάφους θερμόμετρον δὲν ἐδείκνυε διαφορὰν πρὸς τὸ ἐν τῷ ἀέρι, ὁσάκις εἰς τὸν οὐρανὸν παρίσταντο νέφη· διότι ταῦτα, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὰ πλανητικὰ διαστήματα ἀκτινοβολίαν τοῦ ἐδάφους κωλύουσιν, ἀλλὰ καὶ μεταδίδουσι μᾶλιστα πρὸς αὐτὸ θερμογόνον· ἄλλοτε δ' ὁ ἀκάματος φυσιοδίφης, ἀπομιμούμενος, οὕτως εἰπεῖν, τὰ ἐν οὐρανῷ συμβαίνοντα, διέκοπτε τεχνητῶς τὴν συγκοινωνίαν τοῦ ἐδάφους πρὸς τὸν οὐρανὸν, κωλύων οὕτω τὴν ἀκτινοβολίαν· ἐστήριζε δηλαδὴ εἰς αἰθρίαν νύκτα πόδας τινὰς ὑπὲρ τὸ ἔδαφος νῦν μὲν σινδόνην, ἢ ῥινόμακτρον, ἄλλοτε δὲ ψίαθον, ἢ ἕτερον λεπτὸν σῶμα ἀδιάθερμον, καὶ θέτων ἓν μὲν θερμόμετρον ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν σινδόνην κτλ. ἐδάφους, ἕτερον δὲ περαιτέρω ἐπὶ ἀκαλύπτου ὁμοίου ἐδάφους, παρετήρει ὅτι τὸ ὑπὸ τὴν σινδόνην κτλ. ἔδαφος διετηρεῖτο 3^0 ἕως 4^0 θερμότερον τοῦ ἄλλου, οὗτινος ἡ μετὰ τοῦ οὐρανοῦ συγκοινωνία δὲν διεκόπη.

Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἡ μόνη αἰτία τῆς παραγωγῆς εἶναι ἡ διὰ τὴν νυκτερινὴν τῆς γῆς ἀκτινοβολίαν ἀπόψυξις τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς σωμάτων καὶ τῶν κατωτέρων τῆς ἀτμοσφαίρας στιβάδων, καὶ ὁ ἐκ τῆς ψύξεως ταύτης ἐμφαινόμενος πλεονασμὸς τοῦ ἐν αὐταῖς ὑδατμοῦ, κατανοοῦμεν εὐχερῶς πάνυ πάσας τὰς πρὸς παραγωγὴν αὐτῆς συντελούσας περιστάσεις. Τοιαῦται δ' εἰσὶν ἔνθεν μὲν ἅπασαι, ἐν αἷς ἡ ἀκτινοβόλος δύναμις ἀκώλυτος ἤτοι ἐλευθέρα καὶ μεγάλη ἐμφαίνεται, ἔνθεν δ' ἐκεῖναι, καθ' ἃς ἕνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν ὑδατμῶν τάχιον καὶ εὐκολώτερον παρίσταται τὸ περίσσευμα τοῦ κόρου τοῦ ἀέρος καὶ ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ψύξει· ἐν ταῖς πρώταις ἀνάγονται α'. ἡ «ἐλευθέρα κοινωνία τοῦ ἐδάφους ἢ τῶν ἐπ' αὐτοῦ σωμάτων μετὰ τῶν πλανητικῶν διαστημάτων·» οὕτως ἡ αἰθρία καὶ τὸ ἄλλως ἀκάλυπτον τοῦ ἐδάφους συντείνουσι πρὸς τὴν παραγωγὴν τῆς δρόσου, ἐν ᾧ τὰ νέφη καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπιπροσθεῖ μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ κωλύουσι τὴν γένεσιν αὐτῆς· β'. τὰ «μείζονα ἀκτινοβόλον δύναμιν ἔχοντα,» ἤτοι τὰ εὐψυκτότερα σώματα καὶ εὐκολώτερον καὶ πλείονα δρόσου ποσότητα ἐφέλκουσιν· αἱ φυτικαὶ οὐσίαι, ἡ νεωστὶ καλλιεργηθεῖσα γῆ, τὰ ὑφάσματα καλύπτονται ὑπὸ δρόσου ἐνῷ τὰ στιλπνὰ μέταλλα, οἱ σκληροὶ βράχοι πολλῷ ἧττον· γ'. αἱ ἀπὸ τῶν μεσονύκτων μέχρι πρὸ τῆς ἀνατολῆς

τοῦ ἡλίου ὥραι τοῦ ἡμερονυκτίου, καθ' ἃς, αὐξανομένης ἐπὶ μᾶλλον τῆς ἀποψύξεως τῆς γῆς, καὶ ἡ μείζων τῆς δρόσου ποσότης σχηματίζεται· δ'. τὸ «ἔαρ» καὶ τὸ «ῥθινόπωρον,» ἐποχαὶ τοῦ ἔτους, ἐν αἷς μείζων καταφαίνεται ἡ μεταξὺ ἡμέρας καὶ νυκτὸς διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας· ε'. ἡ «ἐλαφρὰ αὖρα» συντείνει εἰς πλείονα δρόσου ποσότητα, ἐν ᾧ σφοδρὸς ἄνεμος κωλύει τὴν παραγωγὴν αὐτῆς, διότι ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης περιπτώσεως διὰ τῆς ἠρέμου τοῦ ἀέρος κινήσεως πλειότεραι σιβάδες τούτου, εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τιθέμεναι καὶ ἀποψυχόμεναι, πλείονας ὑδατμοὺς ἀποβάλλουσιν, ἐπὶ δὲ σφοδροῦ ἀνέμου τὰ βιαίως ἀνακυκώμενα τοῦ ἀέρος στρώματα, σχετικῶς θερμότερα καὶ μεθ' ὁρμῆς τῶν σωμάτων ἐφαπτόμενα, κωλύουσι τὸν σχηματισμὸν τῆς δρόσου διττῶς, ἔνθεν μὲν μὴ ἐπιτρέποντα αὐτοῖς νὰ ψύχωνται, ἔνθεν δ' ἐξατμίζοντα τὴν τυχὸν ἐπ' αὐτῶν ἐναποτιθεμένην ὀλίγην νοτίδα. Ἐν δὲ ταῖς δευτέραις ὑπάγονται α'. «τὰ διὰ τὴν διηνεκῆ ἑξάτμισιν ἄρθονον ὑγρασίαν ἔχοντα μέρη» ἔθεν οἱ παράλιοι, παραλίμενοι καὶ παραποτάμιοι τόποι ἔχουσιν ἄρθονον τὴν δρόσον, ἐνῷ ἀπὸ ἀνύδρων ἐρημωδῶν ἐκτάσεων σχεδὸν ἐλλείπει αὕτη· β'. «ὁ καιρὸς, καθ' ὃν διὰ τυχαίαν ἐξάτμισιν ὑπάρχει πλεονασμὸς ὑδατμῶν»· διὰ τοῦτο μετὰ βροχερὸν καιρὸν, αἰθρίας γενομένης, βλέπομεν τὴν ἐπαύριον ἀφθονωτέραν τὴν δρόσον, ἐνῷ κατὰ τὰς διαρκεῖς ἀνομβρίας αὐχμηροῦ θέρους δρόσος δὲν παράγεται.

Μετὰ τὰ εἰρημένα ὀλίγισται μόνον ἐναπολείπονται λέξεις, ὅπως νοήσωμεν καὶ ἐξηγήσωμεν τὸ φαινόμενον τῆς πάχνης, ἣν ὑπέθεσεν ἴσως ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐλησμονήσαμεν, καίπερ μνησθέντες αὐτῆς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ λόγου ἡμῶν· ἡ πάχνη εἶναι δρόσος πεπηγυῖα· διότι ἡ ἐφ' ὧν ἐπιτίθεται σωμάτων θερμοκρασία εἶναι κατωτέρα τοῦ Ο, ὅτε τὸ ὕδωρ πήγνυται εἰς πάγον, ὡς οἱ πάντες γινώσκομεν.

Πλεῖστα δ' ἄλλα φαινόμενα εἰσιν ἀνάλογα τῆς δρόσου καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιδεχόμενα ἐξήγησιν. Ἡ ἐπὶ ὑέλου, ἢ στιλπνῶν μετάλλων ἐπιτιθεμένη δροσώδης ἰκμὰς, ὁπόταν ἐπ' αὐτῶν ἐμφυσῶμεν, εἶναι συμπύκνωσις εἰς ἀδιάφορα σταγονίδια τῶν τῆς ἐκπνοῆς ἡμῶν ὑδατμῶν διὰ τὴν ἐπαφὴν αὐτῶν μετὰ ψυχρῶν σωμάτων (τῆς ὑέλου κτλ.). — Ἅπαντες παρετηρήσαμεν, ὅτι, ὁσάκις ὁ ἔξω ἀὴρ ψυχρανθῇ διά τινα ἀτμοσφαιρικὴν αἰτίαν, αἱ ὕελοι τῶν παραθύρων καλύπτονται ὑπὸ ἀφθόνου δρόσου, συμπυκνουμένων περὶ αὐτὰς ἀποψυγείσας τῶν τοῦ δωματίου ὑδατμῶν· κοινότατόν ἐστι τὸ φαινόμενον ἐν τοῖς καφφενείοις καὶ ἄλλοις δημοσίοις τόποις κεκλεισμένοις, ἔνθα ἕνεκα τῆς συρροῆς γίνεται μεγάλη διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας αὐτῶν πρὸς τὴν ἔξω ἀτμοσφαῖραν. — Ἐὰν ἐγχύσωμεν ψυχρὸν ὕδωρ ἐν ὥρᾳ θέρους εἰς φιάλην, βλέπομεν σχηματιζομένην νοτίδα περὶ αὐτήν· ἡ νοτὶς αὕτη εἶναι συμπύκνωσις τῶν περὶ τὴν φιάλην ὑδατμῶν τοῦ ἀέρος ἕνεκα τῆς ψυχρᾶς ὑέλου. — Ἀλλὰ καὶ ἡ θερμὴ ἐκπνοὴ ἡμῶν, ἐρχομένη εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ψυχροῦ ἀέρος τὸν χειμῶνα, ἐναποθέτει ἄρθονον τὴν δρόσον περὶ τοὺς μύστακας ἡμῶν. Καὶ πολλὰ δ' ἄλλα ἀνάλογα ἠδυνάμεθα νὰ ἀπαριθμήσωμεν, ἀλλ' ὅπως μὴ περιττολογῶμεν πλέον, παύομεν ἐνταῦθα τὸν λόγον ἡμῶν, ἐκφράζοντες τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸ σέβας ἡμῶν πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους τῆς ἐπιστήμης ἱεροφάντας, οἵτινες, ἀνακαλύπτοντες ἐν τῇ εὐφυΐᾳ αὐτῶν ἀϊδίους τινὰς φυσικοὺς νόμους, εἰσάγουσι τὰς ἐπερχομένας γενεὰς εἰς τὸν πολυδαίδαλον καὶ μυστηριώδη βωμὸν τῆς φύσεως.

ΠΕΡΙ ΣΦΗΚΩΝ.

Σφήξ. — Διωγμοὶ αὐτῆς. — Ἐκδουλεύσεις αὐτῆς. — Τροφὴ αὐτῆς. — Γνώμη τῶν ἐπιστημόνων. — Δύω κακῶν προκειμένων τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον. — Εὐεργετικότης τῆς προνοίας τοῦ δημιουργοῦ.

Τίς δὲν γνωρίζει τὸ παρεμφερὲς περίπου τῇ μελίσσῃ ἔντομον, ὅπερ καλεῖται σφήξ; Συνήθεια ἐπικρατεῖ ὅπως οἱ παῖδες καὶ ἐν γένει οἱ ἐν τῇ ἐξοχῇ ζῶντες ἄνθρωποι καταδιώκωσι τὸ ἐν λόγῳ ζωύριον. Ἐν τούτοις ἤτε ἐπιστήμη καὶ ἡ πεῖρα κατέδειξαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μεγίστας εὐγνωμοσύνας ὀφείλει εἰς αὐτό, διὰ τὰς σπουδαίας ἐκδουλεύσεις, ἃς μετὰ τοσαύτης μεγαλοφροσύνης τῷ περιποιεῖ.

Ἡ σφὴξ τρέφεται κυρίως μὲ τοὺς ὀλεθρίους ἐκείνους μικροσκοπικοὺς σκώληκας, τοὺς σχηματιζομένους ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς σήψεως πτώματος ζώου. Αἱ φθοροποιαὶ καὶ ποικιλόχροοι τὴν πτέρωσιν μυῖαι, ὧν ἡ δηλητηριώδης ἐπενέργεια εἶναι γνωστὴ ἐκ πείρας εἰς ἅπαντας, ἐναποθέτουσιν ὠὰ ἐπὶ τῶν θνησιμαίων πρὶν ἢ ἡ σῆψις ἀρχίσῃ· τὰ ὠὰ δὲ ταῦτα μετ' οὐ πολὺ μεταβάλλονται εἰς σκώληκας, οἵτινες, ἀναπτυσσόμενοι καὶ εἰς μυίας μεταβαλλόμενοι, ἠδύναντο διὰ τοῦ ἀνθρακώδους αὐτῶν δηλητηρίου πλείστην φθορὰν καὶ πάμπολλα ἀπευκταῖα νὰ προξενῶσιν εἰς ἡμᾶς.

Σμήνη ἐν τούτοις σφηκῶν ἐπιτίθενται κατὰ τῶν σκωλήκων τούτων καὶ καταβιβρώσκουσιν αὐτοὺς αὐθωρεί, ἀπαλλάσσοντα οὕτω τὸν ἄνθρωπον τῶν ὀλεθρίων συνεπειῶν, ἃς ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν ἤθελεν ἔχει.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἔθεν ζήτημα ἐγεννήθη ἐπ' ἐσχάτων μεταξὺ πλείστων ἐπιστημόνων, ἂν ἡ καταστροφὴ τῶν σφηκῶν ὀφείλῃ ν' ἀπαγορευθῇ πανταχοῦ κυβερνητικῶς, ἀφοῦ μάλιστα ἡ ὕπαρξις καὶ πολλαπλασίασις αὐτῶν τοσαύτας δύναται νὰ προσενέγκῃ ὑπηρεσίας σωτηριώδεις πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ σφὴξ κεντρόνει καὶ ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ κέντρου αὐτῆς προξενούμενα ἐξοιδήματά εἰσι συνήθως ὀγκώδη, ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ δύω κακῶν προκειμένων τὸ μὴ χεῖρον εἶναι καὶ βέλτιστον, καὶ ἐπειδὴ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κεντρώματος τῆς σφηκὸς οὐδόλως εἰσὶν ὀλέθρια καὶ ἐπικίνδυνα, οὐχ ἧττον δ' ἔπισης, ἐπειδὴ ἡ σφὴξ σπανιώτατα ἐπιτίθεται καὶ δάκνει τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς οὗτος νὰ τὴν διερεθίσῃ, διὰ ταῦτα ἅπαντες ἐν γένει οἱ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς ἐξοχαῖς ζῶντες ἄνθρωποι ὀφείλουσιν ὅπως οὐδέποτε βλάπτωσι τὰ εὐεργετικὰ ταῦτα ἔντομα, ἅτινα φέρουσιν ἐντολὴν φιλάνθρωπον ἐκ μέρους τῆς τοσαύτα χάριν τοῦ ἀνθρώπου δημιουργησάσης Προνοίας.

Η ΑΝΘΡΩΠΟΘΥΣΙΑ ΕΝ ΙΝΔΙΑ.

Διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου πολέμου τῶν Ἰνδῶν κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἐγένετο παράδοξός τις ἐν Ἰνδίᾳ ἀνακάλυψις. Αἱ φυλαὶ τοῦ Κονδιστάν, ἀπὸ τεσσαρακονταετίας περίπου ὑπείκουσαι μὲν εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν ἀλλὰ πράγματι ἀπηλλαγμέναι παντὸς δραστηρίου περὶ τὰ ἔργα ἐλέγχου, διετήρουν τὴν συνήθειαν μιᾶς ἐκ τῶν φρικωδεστέρων καὶ τερατωδεστέρων τελετῶν, ἀφ' ὅσας ἠδύνατό τις νὰ φαντασθῇ ποτε. Ἐσμὲν κατὰ πάντα βέβαιοι, λέγει ὁ στρατηγὸς Κάμπελλ, ὅτι εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη πλείστων ὁμόρων ἐπαρχιῶν, οἷον τῆς Γουμσόρης, Βοάδης, Κίνναρ-Κιμέδης, Ζεϋπόρης, συχναὶ ἦσαν αἱ προσφοραὶ τῶν ἀνθρωπίνων θυμάτων, προσφερομένων εἴτε πρὸς τὸν Θεὸν τῆς γῆς (Τάδο-Πέννορ), εἴτε πρὸς τὸν ἐρυθρὸν καὶ αἱμοχαρῆ Θεὸν τοῦ πολέμου (Μανοὺκ-Σαρὸ), πρὸς μὲν τὸν πρῶτον διὰ νὰ καρποφορῶσι τὰ ὑπ' αὐτῶν καλλιεργούμενα μέρη ἢ διὰ ν' ἀποτρέψωσιν ἐπικειμένόν τι ἀπευκταῖον συμβάν, πρὸς δὲ τὸν δεύτερον, καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζοντο πρὸς πόλεμον, διὰ νὰ νικήσωσιν. Ἀλλὰ δὲν ἦν σπάνιον, καθὰ μᾶς ἔλεγον οἱ ἐντόπιοι, νὰ ζητῶσι πολλάκις διὰ τῶν αὐτῶν μέσων τὴν εὐνοιαν τῶν θεῶν πρὸς ἀπόλαυσιν ἰδίου τινὸς ἀγαθοῦ. Ὡς πρὸς τοὺς τύπους τῆς τελετῆς, αἱ φυλαὶ κατά τι διέφερον· ἀλλ' ὅλαι εἶχον τὴν αὐτὴν ὡμότητα. — Εἷς ὅρος οὐσιώδης τῆς τελετῆς ἦ τοῦ δόγματος τούτου ἦν ἡ ἀγορὰ τῶν θυμάτων, ἅτινα ἐκαλοῦντο Μεριάχ. Ἡ τε ἡλικία, τὸ φῦλον καὶ ἡ θρησκεία ἦσαν ἀπροσδιόριστα· ἐν τούτοις ὅμως προὐτιμῶντο οἱ ἔφηβοι ἀπὸ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς γέροντας, ὡς ἀκριβώτερα καὶ εὐπροσδεκτότερα ἐπομένως τοῖς θεοῖς, οἵπερ ἐθυσιάζοντο. Ἡ ὀλίγη ἢ πολλὴ εὐσαρκία ἐπέρρεεν ἀρκούντως ἐπὶ τῆς προτιμήσεως.

Διὰ τὴν φριατὴν ταύτην σωματεμπορίαν ὑπῆρχον ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπισταὶ ἢ ὑπάλληλοι, οἵτινες σχεδὸν ἅπαντες ἀνῆσαν εἰς τὴν φυλὴν Πανοῦ. Ἀπηνῶς καὶ ἀνηλεῶς οἱ φρικώδεις οὗτοι Χάρωνες ἐπωφελοῦντο κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς λιμοκτονίας διὰ ν' ἀγοράζωσιν ἐκ τῶν χωρίων, τῶν κειμένων εἰς τὰ πεδία καὶ τὰς κοιλάδας, παῖδας, οὓς οἱ ὑπὸ τῆς δυστυχίας κατατρυχόμενοι γονεῖς τοῖς παρέδιδον ἐπὶ εὐτελεῖ τιμῇ. Ἄλλως τε ἡ ἁρπαγὴ καὶ ἀπαγωγὴ δὲν τοῖς ἦσαν ξένα· ἔσυρον εἰς τὰ ὄρη νέους ἢ νεάνιδας μεριάχ, ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ τοῖς παράσχωσιν ἐπικερδῆ τινα ἐργασίαν. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι, ἅπαξ ἐκεῖ αἰχμαλωτιζόμενοι, πρὸς δὲ λαμβάνοντες παρὰ τῶν κυρίων αὐτῶν ἀρκετὰς περιποιήσεις, περιέμενον ἐνίοτε ἐπὶ πολλὰ ἀλλεπάλληλα ἔτη μετὰ τῆς μοιροδόξου ἐκείνης καρτερίας, ἣν ἀπαντῶμεν παρὰ τοῖς Ἀνατολικοῖς λαοῖς, τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου των. Οἱ νέοι προσωρινῶς εἰργάζοντο τὴν γῆν πρὸς ὄφελος τοῦ Σιρδάρου, ὅστις τοὺς ἠγόρασεν· αἱ δὲ νεάνιδες, ἐὰν ὁ τοῦ χωρίου ἀρχηγὸς δὲν ἐχρῆτο ἐπ' αὐτῶν ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ δεσπότου ἐπὶ τοῦ δούλου, συνῆπτον ἐπὶ μακρὸν εἴτε μετά τινος τῶν νεωτέρων ὀρεινῶν Κόνδων, εἴτε μετά τινος τῶν συναιχμαλώτων (οἵτινες ὡσαύτως ἦσαν μεριάχ, δηλ. θύματα), εἶδος ὑμεναίου ἀτελοῦς, ὅστις ἄφινεν αὐτὰς, ὡς καὶ τὰ τέκνα των, ὑπὸ τὸ βάρος τῆς φρικαλέας στιγμῆς.

Ἡ τιμὴ τῆς ἀγορᾶς, ἀπὸ 150 μέχρι 325 φράγκων ἀναβαίνουσα, σπανίως ἐπληρώνετο τοῖς μετρητοῖς. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐδίδοντο εἰς ἀντάλλαγμα κτήνη, οἷον χοιρίδια, αἶγες, καὶ ἄγγη ἢ ὀρειχάλκινα κοσμήματα κτλ.

Περὶ τῶν θυσιῶν τούτων, εἰς ἃς οὐδέποτε παρευρέθη Εὐρωπαῖος, ἰδοὺ τί ἐξάγομεν ἐκ τῶν πληροφοριῶν, ἃς συνέλεξαν οἱ ἱεραπόστολοι τῆς Γουμσόρης καὶ Κουτὰκ, Ῥοῦσσελ καὶ Ῥικκέτης.

« Ἡ τελετὴ γίνεται δημοσίως. Κατὰ τὸν μῆνα, ὅστις προηγεῖται αὐτῆς, αἱ εὐωχίαι πολλαπλασιάζονται, πάντες μεθύουσιν, ὀρχοῦνται κύκλῳ τοῦ μεριάχ, λαμπρῶς ἐνδεδυμένου καὶ ἀνθόπλεκτον φέροντος στέφανον. Τῇ προτεραίᾳ τῆς θυσίας προσάγεται ὁ μέλλων νὰ θυσιασθῇ, ἀπονεναρκωμένος διά τινος ποτοῦ, ἐνώπιον στήλης, ἄνωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει τὸ ἀνδρείκελον τῆς θεότητος (ταὼς, ἐλέφας κτλ.). Ἄρχεται τότε τὸ πλῆθος ὀρχούμενον, ψαλλούσης ἅμα μουσικῆς συνοδίας, οἱ δὲ βάρβαροι αὐτῶν ὕμνοι, οὓς ἀποτείνουσι πρὸς τὴν γῆν, ἔχουσι περίπου τὸ ἑξῆς νόημα : « Προσφέρομέν » σοι, ὦ Θεὲ, τὸ θῦμα τοῦτο· δὸς οὖν ἡμῖν καλοὺς » καρποὺς καὶ ὑγείαν ! . . . » Μεθ' ὃ, πρὸς τὸ θῦμα λαλοῦντες : « Σὲ ἐλάβομεν, ἐξακολουθοῦσι λέγοντες, δι' » ἀγορᾶς καὶ οὐχὶ διὰ τῆς βίας· μέλλομεν ἤδη νὰ σὲ » θυσιάσωμεν κατὰ τὰ ἔθιμα ἡμῶν· ἐπομένως οὐδὲν » δύναται νὰ προσαφθῇ εἰς ἡμᾶς ἔγκλημα. . . »

« Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἀπάγουσι τὸ θῦμα, εἰς νέαν μέθην βεβυθισμένον, ἀφ' οὗ τρίψωσι δι' ἐλαίου μέλη τινὰ τοῦ σώματός του, ὅπερ ὅλοι οἱ παρόντες ἐγγίζουσι διὰ τῶν χειρῶν, διὰ ν' ἀλείψωσιν ἀκολούθως διὰ τοῦ ἐν τῷ ἐλαίῳ ἐμβεβαμμένου δακτύλου τὴν κόμην των. Γίνεται τότε λειτανία ἢ πομπὴ, ἧς ἡγεῖται ἡ μουσικὴ, καὶ περιάγεται τὸ θῦμα πέριξ τοῦ χωρίου καὶ τῶν παρακειμένων μερῶν. Ὁ ἱερεὺς ἢ ζαννῆς (ὅστις δύναται ν' ἀνήκῃ εἰς οἱανδήποτε φυλὴν) ἐπαναφέρει τὴν συνοδίαν κύκλῳ τῆς στήλης, ἥτις μένει τεθειμένη πλησίον τοῦ ἐπιτοπίου εἰδώλου (Ζακαρὶ Πενοῦ), παριστανομένου διὰ τριῶνχονδρῶν λίθων. Αὐτὸς τότε περαίνει τὴν τελετὴν, ἥτις καλεῖται πώγα, τοὐτέστι προσφέρει πρὸς τὸ εἴδωλον ἄθη, θυμίαμα κτλ., διὰ μέσου παιδὸς, οὗ ἡ ἡλικία δὲν ὑπερβαίνει τὰ ἑπτὰ ἔτη, τρεφομένου καὶ ἐνδεδυμένου ἀναλώμασι τῆς κοινότητος, ὅστις παρὰ πάντων θεωρεῖται ἱερός· ὁ παῖς οὗτος καλεῖται Ζούμπα. Ἐντοσούτῳ εἰς τοὺς πόδας τῆς στήλης διορύσσεται εἶδος λάκκου· εἰς τὸ χεῖλος τοῦ λάκκου τούτου σφάζε-

ται χοιρίδιον, οὗτινος τὸ αἷμα ὅλον ῥέει ἐντὸς αὐτοῦ βαθμηδόν, τὸ δὲ μερι ά χ, στερούμενον ἐξ ὁλοκλήρου τῶν αἰσθήσεών του, ὡς ἐκ τῆς μέθης, ῥίπτεται εἰς τὴν ἀπαισίαν ὀπήν· ἡ κεφαλὴ δὲ αὐτοῦ κρατεῖται μέχρι τελείου ἀποπνιγμοῦ. Ἐν πρώτοις ὁ ζ α ν ῆ ς ἀποχωρίζει τοῦ σώματος τεμάχιον σαρκὸς καὶ θάπτει αὐτὸ πλησίον τοῦ εἰδώλου, δίκην προσφορᾶς πρὸς τὸν θεὸν τῆς γῆς. Ἀκολούθως τὸ παράδειγμα αὐτοῦ μιμοῦνται καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ σειράν· ὅσοι δὲ ἔλθωσιν ἐκ τῶν πέριξ χωρίων λαμβάνουσι τὰ εἰδεχθῆ ῥάκη τοῦ θύματος διὰ νὰ θάψωσιν αὐτὰ εἴτε εἰς τὰ περίχωρα τῶν γαιῶν των, εἴτε παρὰ τοὺς πόδας τῶν εἰδώλων ἑκάστου. Μόνη ἡ κεφαλὴ τοῦ εἰδώλου μένει ἀνέπαφος καὶ καταλιμπάνεται μετὰ τῶν γυμνῶν ὀστέων ἐν τῷ βάθει τῆς ἀποτροπαίου ὀπῆς, ἣν πληροῦσιν ὅσον τάχος.

» Τῆς τελετῆς προσεγγιζούσης εἰς τὸ τέλος αὐτῆς, ἄγουσι νεαρὸν βούβαλον πλησίον τῆς ἱερᾶς στήλης. Τοῦτου κόπτουσι τοὺς τέσσαρας πόδας καὶ ἀρίνουν αὐτὸν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐπαύριον. Τότε γυναῖκες, ἀνδρικὰ ἐνδεδυμέναι καὶ ἔνοπλοι, ὡς πολεμισταί, ἔρχονται καὶ πίνουσιν, ὀρχοῦνται, ᾄδουσι κύκλῳ τοῦ ἐκπνέοντος ζώου· εἶτα ἀποκτείνουσιν αὐτὸ, τὸ τρώγουσι καὶ ἀπολύουσι τὸν ζ α ν ῆ ν μετὰ πλουσίων δώρων.

» Παρ' ἄλλοις τόποις, προστίθησιν ὁ Κ. Ῥοῦσσελ, ἀπαντᾷ τις φρικωδεστέρας σκηνάς· διαμελίζουσι πολλάκις ζῶν, τμῆμα πρὸς τμῆμα, τὸ τοῖς θεοῖς προσφερόμενον θῦμα.

»Κατὰ τὸν Κ. Ῥικκέτην, λαβόντα τὰς πληροφορίας ταύτας ἐκ τῶν συνόρων τῆς Βεγγάλης, οἱ Κόνδοι ἔκαμνον τὴν ἀνθρωποθυσίαν ὁπότε παρεδίδοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κρόκου (σαφρὰν), καὶ διεκήρυττον ὅτι ἦν ἀδύνατον ἄνευ αἱμοχυσίας νὰ ἐπιτύχωσιν ὥστε τὸ φυτὸν τοῦτο νὰ τοῖς δώσῃ ὡραῖον βαθὺ χρῶμα, ὅπερ περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. Ἔν τισι τόποις ἔπνιγον τὸ θῦμα μεταξὺ δύω σανίδων ἐκ βαμβοκαλάμων, βαθμιαίως συσφιγγομένων περὶ τὴν πρότομήν του, καὶ μόνον ὅτε ἔβλεπον αὐτὸ ἀσπαῖρον κατὰ τοῦ θανάτου, ὁ ἱερεὺς διὰ τοῦ πελέκεως ἐδιχοτόμει τὸ σῶμα. Ἀλλαχοῦ, ὡς ἐμάθομεν, τὸ σῶμα θάπτεται, χωρὶς νὰ τοῦ ἀποκοπῇ οὐδὲν μέλος· ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἡ κοινὴ γνώμη ὁρίζει τὸ ἐκ τῆς θυσίας κέρδος ὡς ἰδιοκτησίαν ἐκείνου, ὅστις ἐποίησε τὴν δαπάνην. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ προθυμία, μεθ' ἧς οἱ Κόνδοι διαμερίζονται τὰ ἀσπαίροντα λείψανα τοῦ πτώματος καὶ διασκορπίζουσιν αὐτὰ εἰς ἔκτασιν, ὅσῳ δύνανται μεγαλητέραν· ἐπειδὴ δὲ, διὰ νὰ ἦναι ἡ προσφορὰ ἀξία λόγου, πρέπει αὕτη νὰ γίνηται τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν γίγνεται καὶ ἡ φρικώδης τελετὴ, πολλάκις μετηνέχθησαν εἰς ἀπιστεύτους ἀποστάσεις διὰ ταχυδρόμων πρὸς τοῦτο ὡρισμένων τὰ ἄθλια μέλη τῆς ἀνθρωπίνης ἐκείνης κρεουργίας».

Ὁ δὲ Κ. Κάμπελλ, ἀφηγούμενος τὰ περὶ τοῦ τρομεροῦ τούτου τῶν Ἰνδῶν ἐθίμου, προσεπιλέγει:

«Δι' ἱκανῶν προσπαθειῶν, ἃς πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι κατέβαλον ἐν Ἰνδίᾳ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου, ἐπέτυχον τὴν πλήρη κατάργησιν τῆς ἀνθρωποθυσίας. Ἂν αὕτη διαμένῃ τῇ σήμερον ὡς ἱστορικὴ παράδοσις, ᾧ τρόπῳ καὶ ἡ παρὰ Σουττίοις καὶ Θύγγοις, τὸ πρᾶγμα ὅμως διαφέρει ὡς πρὸς τὴν παιδοκτονίαν, καθ' ἣς οὐδὲν δύναται νὰ κατισχύσῃ, εἰ μὴ ἡ ἠθικὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κυβερνητικῶν ἀρχῶν πρόοδος».

Ι. ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΟΥΣΣΩ.

Ὁ Ἰωάννης Ἰάκωβος Ῥουσσὼ ἐγεννήθη ἐν Γενέβῃ τῆς Ἑλβετίας ἐν ἔτει 1712. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν ἁπλοῦς ὡρολογοποιὸς, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ παιδικὴ αὐτοῦ ἀγωγὴ, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως μέσων, ἦν ὅλως παρημελημένη. Τὰ βιβλία, μεθ' ὧν ἐσχετίσθη ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῶν προκαταρκτικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, ἦσαν μυθιστορήματά τινα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ οἱ Παράλληλοι βίοι τοῦ Πλουτάρχου.

Κατ' ἀρχὰς προσεκολλήθη εἴς τινα δημόσιον γραφέα, ὅπως πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν· εἶτα δὲ ἐμαθήτευσεν ἐπί τινα καιρὸν παρά τινι χαλκογράφῳ. Αἱ στερήσεις ὅμως ἠνάγκασαν τὸν Ἰωάννην ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν Γενέβην καὶ διευθυνθῇ εἰς Ἄ ν ν ε σ υ, ὅπου γραῖά τις καθολικὴ κατήχησε τὸν διαμαρτυρόμενον νέον εἰς τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ περιέθαλψεν αὐτὸν ὡς ἄλλον υἱόν της.

Κατόπιν διευθυνθεὶς εἰς Τουρῖνον, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐκεῖσε οἶκον τῶν κατηχουμένων καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθὼν ἐγένετο πρῶτον μὲν ὑπηρέτης, εἶτα δὲ ἐδίδαξε τὴν μουσικὴν ἐν Λωσάννῃ. Τῷ 1732, διευθυνθεὶς εἰς Παρισίους, εὗρε τὴν προστάτιδα αὐτοῦ γραῖαν καὶ ἔμενε παρ' αὐτῇ σπουδάζων καὶ ἐργαζόμενος ἐπί τινα ἔτη. Δι' αὐτῆς ἐπέτυχε θέσιν παιδαγωγοῦ παρὰ τῷ Κ. Μαλὸν, προκρίτῳ τῆς πόλεως Λυών, κατὰ τὸ 1740.

Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ ἓν ἔτος εἰς Παρισίους, ἐπέδωκε σπουδάζων τὴν μουσικήν. Ἀπολαύσας δὲ τὴν προστασίαν ἰσχυρῶν ἀτόμων, διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐν Βενετίᾳ Γαλλικῆς πρεσβείας. Ἀποπεμφθεὶς ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους πάλιν ἐν ἔτει 1748 καὶ ἐνυμφεύθη τὴν Θηρεσίαν, ὑπηρέτριαν ξενοδοχείου.

Ἀκαδημαϊκόν τι ζήτημα περὶ τοῦ «ἂν ἡ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν πρόοδος συνετέλεσε πρὸς ἐξαχρείωσιν ἢ ἐξάγνισιν τῶν ἠθῶν» ἐξήγειρε τὸ μεγαλοφυὲς αὐτοῦ πνεῦμα. Ἔγραψε δὲ ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καὶ σπουδαῖα συγγράμματα καὶ ἐπανελθὼν εἰς Γενέβην ἐζήτησε νὰ κτήσῃ ἐκ νέου τὸν τίτλον πολίτου, ἀπαρνούμενος τὸν καθολικισμόν (1752—1755). Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους τῷ 1755 ἔγραψεν ἐν τῇ μοναξίᾳ μέχρι τοῦ 1759 τὸ «Κοινωνικὸν Συμβόλαιον», τὴν «Νέαν Ἑλοΐσην» καὶ τὸν «Αἰμίλιον» ἢ «περὶ ἀνατροφῆς.» Συνεπείᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ τελευταίου βιβλίου, κατεδιώχθη ἐν Γενέβῃ καὶ καταδικασθεὶς κατέφυγεν εἰς «Νεσατέλην». Ἐκεῖ δὲ ἔγραψε πολλὰ κατὰ τῆς Βουλῆς τῆς Γενέβης, ὑπερασπιζόμενος τὰ ἀνωτέρω συγγράμματά του καὶ κυρίως τὸν «Αἰμίλιον». Ἀναγκασθεὶς δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1766 ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν, διέμεινε χρόνον τινὰ μετὰ τοῦ περιφήμου Χ ύ μ ε. Δυσαρεστηθεὶς ὅμως μετ' αὐτοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν.

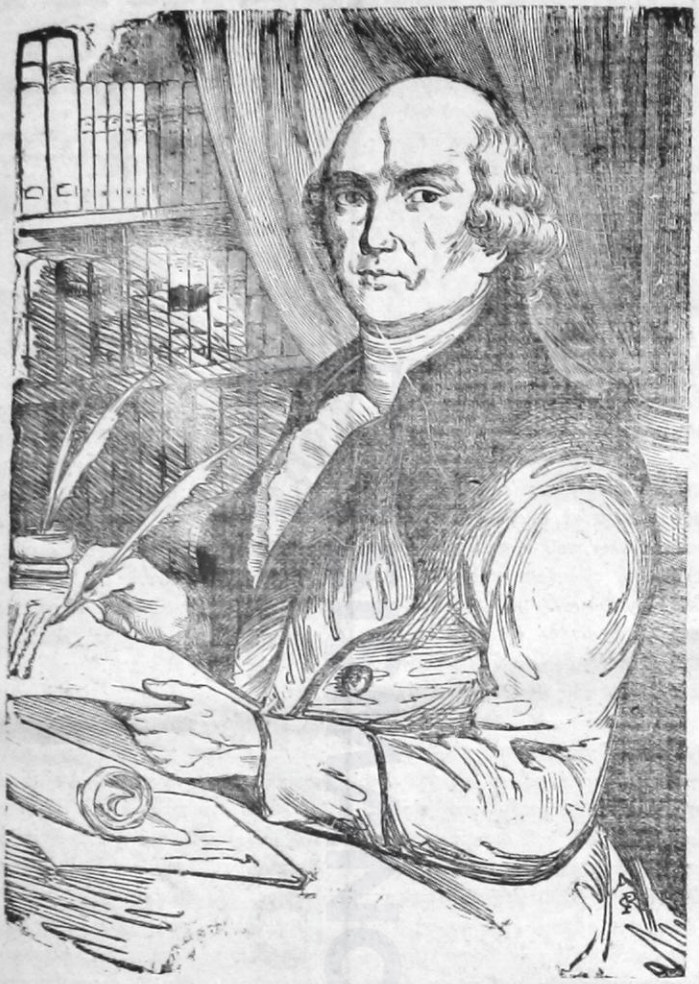

Ι. ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΟΥΣΣΩ.

Μετὰ πολλὰς δὲ περιηγήσεις ἐπεσκέφθη πάλιν τὸ Παρισίους κατὰ τὸ ἔτος 1770. Κατὰ δὲ τὸ 1778 ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε κατὰ μῆνα Ἰούλιον (3) εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν.

Τὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ εὑρεθέντα σπουδαῖα χειρόγραφα ἦσαν «Αἱ ἐξομολογήσεις του», «Λεξικὸν τῆς Μουσικῆς», «Λεξικὸν τῆς Βοτανικῆς» καὶ «Ἐπιστολαί.»

Ὁ Ρουσσὼ εἶναι εἷς τῶν διακεκριμένων φιλοσόφων τῆς νεωτέρας ἐποχῆς.

Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἔδωσαν μεγάλην ὥθησιν εἰς τὴν πρόοδον τῶν νεωτέρων ἀρχῶν. Ἡ δὲ Γαλλικὴ ἐπανάστασις μεγάλην εὗρε τροφὴν εἰς τὰς ἰδέας καὶ τὰς σκέψεις τοῦ μεγαλοφυοῦς τούτου ἀνδρός. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ δὲν ἀνευρίσκει τις τὰς ἐπὶ τῶν πράξεων βασιζομένας ἀληθείας, ἀλλ' ἐμφορεῖται ὑπὸ ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, ἐχουσῶν τὸν τύπον τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ ἐν ἑαυταῖς. Ὁ Ρουσσὼ εἶναι ὁ Πλάτων τῆς Γαλλίας. Ὁ Βολταῖρος ἦν ὁ ἀντίζηλος καὶ ἀντίπαλος τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός. Διασύρων δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνήθιζε νὰ τὸν ἀποκαλῇ «Ἀρμένιον ἀγύρτην». Καίτοι δὲ ἀντιφερόμενοι πρὸς ἀλλήλους οἱ δύω οὗτοι μεγάλοι ἄνδρες τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, εἰργάζοντο ὅμως δι' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν· καὶ ὁ μὲν Βολταῖρος ἐκλόνισε τὰ θεμέλια τῆς παποκρατίας, ὁ δὲ Ρουσσὼ τὰς βάσεις τοῦ φεουδαλισμοῦ, καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῶν, αἱ ἰδέαι, μετασχηματισθεῖσαι καὶ μεταμορφωθεῖσαι εἰς λόγχας καὶ πῦρ, ἀνέτρεψαν μὲν τὸν θρόνον τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. διὰ τῶν Μιραβὼ, τῶν Καμιλλων Δεμουλὲν καὶ Δαντὼν, ἀνέτρεψαν δὲ καὶ τὴν παποκρατίαν διὰ τοῦ Ῥοβεσπιέρου.

Τὴν εἰκόνα τοῦ μεγαλοφυοῦς τούτου ἀνδρὸς βλέπει τις παρατεθειμένην ἀνωτέρω.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΚΑΙ ΑΓΓΕΛΟΣ.

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΔΥΟ.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ, δοὺξ τοῦ Μιστρᾶ.
ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ, θυγάτηρ αὐτοῦ.
ΚΛΑΡΑ, μήτηρ αὐτῆς.
ΕΓΙΝΑΡΔΟΣ, ἀδελφὸς τοῦ δουκός.
ΦΙΛΙΠΠΟΣ, ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ.
ΑΓΓΕΛΟΣ, Ἕλλην ἐραστὴς τῆς Μαγδαληνῆς.
ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ τοῦ δουκός.
ΣΥΝΩΜΟΤΑΙ Ἕλληνες.

Ἡ σκηνὴ ἐν Μιστρᾷ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Αἴθουσα μεγαλοπρεπὴς τοῦ δουκικοῦ παλατίου. Εἰς τὸ βάθος θύρα ἀνοικτὴ καὶ κῆπος ἔξωθεν αὐτῆς. Ἀριστερόθεν ἑτέρα θύρα. Εἶναι εἰσέτι ἡμέρα. Καθ' ἣν στιγμὴν ὑψοῦται ἡ αὐλαία, ὁ δοὺξ Ἐδουάρδος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κάθηνται ἀντικρὺ ἀλλήλων ἐπὶ πολυτελῶν ἐδ ῶν σιωπηλοί· ὁ δοὺξ σκέπτεται· ὁ Ἐγινάρδος σιωπηλὸς ἀτενίζει αὐτόν.

ΣΚΗΝΗ Α'.

ΔΟΥΞ ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ καὶ ΕΓΙΝΑΡΔΟΣ.

Δ. ΕΔ. (ἀνανήφων ὡς ἀπὸ βαθυτάτων σκέψεων.) Τῇ ἀληθείᾳ, Ἐγινάρδε, μὲ κατέπληξας. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ταπεινοὶ καὶ δουλάλωτοι ἡμῶν, αὐτὰ τὰ πλήθη τῶν ὑπούλων ὑπηκόων μου συνωμοσίας μοὶ χαλκεύουσιν ἐν τῷ κρυπτῷ! Καὶ ὥρισαν ἡμέραν, εἶπες, στάσεως τὴν σήμερον! Περίεργον! Τίς νὰ πιστεύσῃ, τίς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ποτε τοιοῦτόν τι; Αὐτοί, αὐτοὶ τῶν Βενετῶν ὡρκίσθησαν τοὺς παῖδας ν' ἀφανίσωσιν; Αὐτοί! αὐτὰ τὰ πλήθη τῶν εἰλώτων; Ἄ! μοὶ φαίνεται ἀδύνατον!

ΕΓ. Δούξ! εἶπον τὴν γυμνὴν ἀλήθειαν. Ἐὰν ὁ δοὺξ δὲν δίδῃ πίστιν, ἂς μοὶ δώσῃ κἂν ὁ ἀδελφός· ἀπόψε κινδυνεύομεν! Μυστηριώδες νῆμα τοὺς Γραικοὺς συνδέει τοῦ Μιστρᾶ μετὰ τοῦ Γραικικοῦ στοιχείου τῶν γειτονικῶν χωρίων. Ἐκ συγκυρίας ἔμαθον τὰ πάντα! Τοῦ χαλασμένου πύργου τὰ ὑπόγεια οἱ συνωμόται κέντρον συναθροίσεως ἀπόψε ὥρισαν. Ὁ Ἄγγελος εἶναι ὁ ἀρχηγός των. Δούξ, λαλῶ σπουδαίως καὶ εἰλικρινῶς.

Δ. ΕΔ. Πλὴν σὲ πιστεύω! Δὲν σοὶ εἶπον, Ἐγινάρδε μου, ἐγὼ ὅτι δισταζω νὰ παραδεχθῶ τοὺς λόγους σου. Ἐὰν μὲ βλέπῃς σύννουν, ἴσως σκέπτομαι μέσον, δι' οὗ νὰ δυνηθῶμεν τοὺς ἀχρείους συνωμότας νὰ συλλάβωμεν ὡς μᾶς καὶ τὸ πρωτοπαλλήκαρον αὐτῶν, τὸν Ἄγγελον ἐκεῖνον.

ΕΓ. Ἂν μοὶ ἐπιτρέπηται, ἀμέσως λέγω, ὑψηλότατε, τὸ μέσον, ὅπερ κατ' ἐμὲ θὰ πραγματοποιήσῃ ταύτην τὴν ἰδέαν σας.

Δ. ΕΔ. Καλῶς· ἀλλὰ πρὶν σὲ ἀκούσω σχέδια ἐκθέτοντα, εἰπέ μοι ἐν συντόμῳ πῶς συνέπεσε νὰ μάθῃς τῶν συνωμοτῶν τὸ σχέδιον. Αἱ τοῦ Ἁγίου Μάρκου πτέρυγες ἐπὶ τῶν τέκνων τῆς Μεγάλης Ἐνετίας ἁπλοῦνται πανταχοῦ, ὡς βλέπω. Λέγε μοι λοιπόν.

ΕΓ. Ἁπλούστατα! Πρὸ δεκαπέντε ἤδη ἡμερῶν εἰς τοῦ Εὐρώτα τὴν κοιλάδα ἐκυνήγουν κάτω· εἶχον μόνον σύντροφον τὸν κυνοτρόφον τῆς αὐλῆς· περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς τοὺς θάμνους ἐξεπλώθημεν· ὁ καύσων ἦτον ὑπερβολικός. Ἐκεῖ ἀναπαυόμενοι, ἠκούσαμεν μακρόθεν συριγμοὺς καὶ εἴδομεν ἐξαίφνης ἐξερχόμενον ἀπὸ τοῦ βάθους κοίλου βράχου ἄνδρα καὶ κατόπιν του, ὡς ἀμανίτας ἐκφυτρόνοντας, δέκα, τριάκοντα, ἑξήκοντα. Ἐκπλήσσομαι καὶ ἴσταμαι ἀκίνητος, ἀλλὰ τὸ πλῆθος βλέπω νὰ αὐξάνῃ τῶν ἀνδρῶν.

Δ. ΕΔ. Αἴ! λοιπόν!

ΕΓ. Λοιπὸν οἱ ἄνδρες ἐπὶ τέλους ἐπληθύνθησαν μέχρι χιλίων ἴσως. Ἐκορυφώθη δὲ τὸ αἴσθημα ἀνησυχίας καὶ περιεργείας ἐν ἐμοί. Τί εἶναι οὗτοι! (ἐλεγον κατ' ἐμαυτόν.) Προαίσθημα ἀλλόκοτον μοὶ ἔλεγεν ὅτι σπουδαῖόν τι τεκταίνεται. Κεῖται ὑδρόμυλος ἐκεῖ πλησίον τοῦ θαμῶνος, ὅπου ἔμενον. Ἐνῷ δὲ ἐσκεπτόμην τίνι τρόπῳ θέλω δυνηθῆ νὰ πλησιάσω καὶ ν' ἀκούσω, βλέπω τὸ τάγμα τῶν ἀνδρῶν νὰ σπεύδῃ πρὸς τὸν μῦλον. Διέταξα τὸν κυνοτρόφον νὰ κρυφθῇ καλῶς ὑπὸ τοὺς θάμνους τοὺς πυκνοὺς καὶ ἐγὼ τὸν ἐμιμήθην. Οἱ ἄνδρες μετ' ὀλίγον ἐπλησίασαν ἡμᾶς, καὶ τότε μεταξὺ αὐτῶν διέκρινα τὸν Ἄγγελον. Τὸ πλῆθος πρὸς τὸν μῦλον ἐπορεύετο· ἀλλ' αἴφνης ἐσαμάτησεν εἰς τοῦ Ἀγγέλου τὴν φωνήν, ὅστις τοιαῦτα εἶπε· « Τέκνα τῶν Σπαρτιατῶν.

Δ. ΕΔ. Χά! χά! χά! Τῶν Σπαρτιατῶν; εἶδες ἐκεῖ! Ἐξακολούθει, Ἐγινάρδε· σὲ διέκοψα.

ΕΓ. « Τέκνα τῶν Σπαρτιατῶν! Ἐδῶ, εἰς τὴν ἀγρίαν ἐρημίαν τῆς κοιλάδος, ἤλθομεν νὰ ὁρκισθῶμεν. Ἐνθυμήθητε ὁποῖον αἷμα εὐγενές. . .

(Δ. ΕΔ. Χά! Χά!)

Ναί! ὁποῖον αἷμα εὐγενὲς, ὦ τέκνα, ῥέει εἰς τὰς φλέβας μας. Τῶν Βενετῶν ἡ ἅλωσις καὶ τὰ δεσμὰ τοῦ Λεωνίδου τὴν ἀρχαίαν γενεὰν αἰχμάλωτον κρατοῦσι! Δοῦλοι, Εἵλωτες, εἰς ξένους πρὸ πολλοῦ δουλεύομεν. Ὦ ἥρωες! Τὴν τελευταίαν ἂν δὲν χύσωμεν τοῦ αἵματος ἡμῶν ῥανίδα, ὅπως ἀποκτήσωμεν ἐλευθερίαν, ἀνάξιοι τοῦ αἵματος ἐκείνου καὶ τῶν προπατόρων εἴμεθα. Θέλομεν ἤδη εἰς τὸν μῦλον ἔξωθεν ἐκεῖ λαλήσει, καὶ τοῦ Πάσχα τὴν κυριακὴν εἰς τοῦ Παλαιοπύργου τὰ ὑπόγεια τὴν νύκτα θέλομεν συναθροισθῆ. Τότε ἢ πίπτομεν, ἢ τὴν πατρίδα σώζομεν καὶ ἡμᾶς αὐτούς.» Αὐτὰ περίπου εἶπε, καὶ τὸ πλῆθος ἐθορύβησεν· ἔπειτα πρὸς τὸν μῦλον κατηυθύνθησαν, καὶ ἐγὼ, τὸ μυστικὸν μαθὼν, νὰ καταλάβω σήμερον τὴν νύκτα ἀπεφάσισα τοῦ Παλαιοπύργου τὰς ἐξόδους καί. . .

Δ. ΕΔ. Καλέ μου Ἐγινάρδε! σὲ θαυμάζω ἀληθῶς. Ἀποστηθίζεις βλέπω εὐκολώτατα τοὺς λόγους τῶν συνωμοτῶν καὶ προλαμβάνεις τοὺς κινδύνους. Ὁ κίνδυνος

σπουδαῖος εἶναι, τὰ ὁμολογῶ! Χίλιοι, εἶπες, ἦσαν. Πενταπλάσιοι θὰ τρέξωσι βεβαίως εἰς τὴν πρώτην σύγκρουσιν, ἡμεῖς δὲ μόλις δισχιλίους ἀριθμοῦμεν μαχητάς.

ΕΓ. Καὶ εἶναι σήμερον κυριακὴ τοῦ Πάσχα!

Δ. ΕΔ. Ναί! Τὸν θρόνον σῶσον, Ἐγινάρδε μου, τὸν δουκικόν. Τοὺς δισχιλίους μαχητὰς διάθες ὅπως θέλεις! Εἶσαι κύριος! Ἀρκεῖ ἀπόψε τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸν δημαγωγὸν ἐκεῖνον Ἄγγελον νὰ φέρῃς αἰχμαλώτους ἢ νεκρούς.

ΕΓ. Θὰ πράξω, δούξ! Εἶμ' Ἐνετὸς ὑπάλληλος, καὶ τοῦ δουκὸς εἶμ' ἀδελφός.

Δ. ΕΔ. Τὸν Φίλιππον, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐν Μιστρᾷ στρατοῦ, νὰ θέσω θέλεις ὑπὸ σὲ καὶ τὰς διαταγάς σου σήμερον;

ΕΓ. Ἀνάγκη!

Δ. ΕΔ. Ὅλα πλὴν ταῦτα πρόσεξον νὰ πράξῃς, χωρὶς κἂν ἰδέαν τὴν παραμικρὰν ἡ δούκισσα καὶ ἡ Μαγδαληνὴ νὰ ἔχωσι. Τρομάζει πάντοτε ἡ θήλεια καρδία!

ΕΓ. Τί νὰ εἴπω, δούξ... Ἀλλ' ὄχι! Ἡσυχάσατε!

Δ. ΕΔ. Ἤθελες νὰ εἴπῃς τι καὶ διεκόπης;

ΕΓ. Τί; ὄχι δά... ἁπλῶς...

Δ. ΕΔ. Καλῶς. Τὸν Φίλιππον προσκάλεσον!

ΕΓ. Ὑπήκουσα. (Ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ Β'.

—

ΔΟΥΞ ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ (μόνος).

Δ. ΕΔ. Ὁποία ἀφοσίωσις ἀδελφική! Ὁποῖον θάρρος πατριωτικόν! Σ' εὐχαριστῶ, ὦ οὐρανέ! Εἷς ἀδελφὸς τὸν θρόνον μου καὶ τὸ ἐνταῦθα κράτος ἔσωσε τῶν Βενετῶν. Ἀχρεῖοι συνωμόται! Πλὴν τί ἄρα ἤθελε νὰ εἴπῃ πρὸς ἐμὲ ὁ Ἐγινάρδος, ὅταν εἶπον πρὸς αὐτὸν τὸ μυστικόν νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὰς γυναῖκας; Ἴσως τίποτε... Ἐμπρὸς λοιπόν, γενναῖοι συνωμόται μου· αἷμα τῆς Σπάρτης εὐγενὲς (χά, χά), ἐμπρός. Ὡς νυκτερίδες εἰς τὴν λάμψιν τοῦ φωτὸς ἐντὸς ὑπογείων θέλετε συσσωρευθῆ καὶ τότε θὰ γελάσωμεν καλῶς. Ἀλλ' ἔρχεται ὁ Ἐγινάρδος μετὰ τοῦ Φιλίππου.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

—

ΔΟΥΞ ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ, ΕΓΙΝΑΡΔΟΣ καὶ ΦΙΛΙΠΠΟΣ.

ΕΓ. (Εἰσάγων τὸν Φίλιππον, ὅστις προσερχόμενος ὑποκλίνεται ἐδαφιαίως.) Ὁ δούξ σὲ προσεκάλεσεν ἐνταῦθα, Φίλιππε.

ΦΙΛ. Τὰς προστταγάς σου, δούξ, εἶμ' ἕτοιμος ν' ἀκούσω.

Δ. ΕΔ. Φίλιππε! γενναῖε τοῦ στρατοῦ μου ἀρχηγέ! Ἡ Βενετία σήμερον ἐν τῷ Μιστρᾷ κίνδυνον τρέχει. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἐγινάρδου τίθεσαι σὺ καὶ τὸ ὅλον τοῦ στρατοῦ μου τὴν νύκτα ταύτην!

ΦΙΛ. (Προσκλίνων εὐλαβῶς καὶ πλήσσων τὸ ξίφος του.) Τὸ ξίφος τοῦτο, ὑψηλότατε, εἶναι τῆς Βενετίας. Εἴτε ἀρχηγὸς, εἴτε ὡς στρατιώτης τις ἁπλοῦς, θέλω τὸ τιμήσει. Εἶμαι Βενετὸς καὶ μαχητὴς ἱππότης. Ὁ ἀδελφός σας μοὶ ἐγνωστοποίησε τὰ τρέχοντα.

Δ. ΕΔ. Πρόσεξον, γενναῖέ μου στρατάρχα, τῶν Γραικῶν ἀπόψε θέλω ἢ τὰς κεφαλὰς ἢ κἂν τὸ σῶμα δέσμιον, κυρίως δὲ τὸν δημοκόπον Ἄγγελον.

ΦΙΛ. Ὦ δούξ! Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν θὰ τολμήσω χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ νὰ θέσω. (Καθ' ἑαυτόν.) Τὸν Ἄγγελον! τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντιζήλου μου! Θεέ, σ' εὐχαριστῶ.

Δ. ΕΔ. Πῶς; τί; τί εἶπες;

ΦΙΛ. Εἶπον, ὑψηλότατέ μου δούξ, ὅτι τὴν χεῖρα δὲν ὑπόσχομαι ἐπὶ τοῦ φίλου καὶ γνωστοῦ ἐδῶ Ἀγγέλου νὰ ἐκτείνω. (Καθ' ἑαυτόν.) Ἐπιτυχία πλήρης· τοὺς ἐξεδικήθην.

Δ. ΕΔ. Παρεφρόνησας;

ΦΙΛ. Ἔλεος, δούξ!

Δ. ΕΔ. Τί ψάλλεις;

ΦΙΛ. (Καθ' ἑαυτόν.) Ἐδῶ λοιπὸν σ' ἐπρόσμενα, ὡραία μου Μαγδαληνή. Τὸν Ἄγγελόν σου προτιμᾷς καὶ τοῦ Φιλίππου νὰ λακτίσῃς τὴν λατρείαν καὶ τὸν λίβανον ἠθέλησας. Θὰ ἴδωμεν λοιπὸν ἀπόψε τίνι τρόπῳ πίπτουσιν αἱ κεφαλαί!

Δ. ΕΔ. Πλὴν δὲν ἀποκρίνεσαι. Σὲ διατάττω, λέγε, ἀποκριθητι, ἢ μᾶλλον ἐξηγήθητι.

ΦΙΛ. Εἶπον, ὦ δούξ, ὅτι τὸν Ἄγγελον ποτὲ δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ἐρόνευον ἢ δέσμιον νὰ φέρω.

Δ. ΕΔ. Πῶς; πλὴν λέγε! Εἶσαι ἢ μοὶ φαίνεσαι παράφρων ταύτην τὴν στιγμήν;

ΦΙΛ. Ἐὰν ὁ δούξ μοὶ ἐπιτρέπῃ, θὰ λαλήσω.

Δ. ΕΔ. Λάλησον!

ΦΙΛ. Εἶν' ἐρωμένος τῆς φιλτάτης θυγατρὸς ὑμῶν Μαγδαληνῆς ὁ Ἄγγελος.

ΕΓ. Ἀδύνατον!

ΕΔ. Ἀδύνατον! Τὸ ξίφός σου! Σὲ θέτω ὑπὸ κράτησιν. (σύρει τὸν κώδωνα· στρατιῶται καὶ ὑπασπισταὶ εἰσέρχονται.) Σύρετε τοῦτον εἰς τὸ δεσμωτήριον! Τὸ ξίφος του, ὦ Ἐγινάρδε, σὺ παράλαβε.

ΦΙΛ. Ὑψηλότατε! Εἰς τὰ δεσμά! εἰς θάνατον! εἶμ' ἕτοιμος! Ἀλλὰ γνωρίζεις τίνος ἡ γραφὴ καὶ διακρίνεις τίνος εἶν' ὁ χαρακτήρ; ἀνάγνωσον καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς ἀκολουθῶ (σύρει ἐκ τοῦ κόλπου ἐπιστολὴν, ἣν τῷ ἐγχειρίζει).

Δ. ΕΔ. (ἀτενίζει πρὸς στιγμὴν τοὺς χαρακτῆρας. Θορυβεῖται καὶ τρέμων ἀνοίγει τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἀναγινώσκει! Εἶτα ἵσταται σκεπτικὸς ἐπὶ στιγμὴν καὶ πρὸς τοὺς στρατιῶτας λέγει.) Ἀποσύρθητε! Ἐγινάρδε καὶ σὺ, Φίλιππε, μείνατε πρὸς στιγμήν.

ΦΙΛ. (Καθ' ἑαυτόν). Ἰδοὺ ἐγὼ, Μαγδαληνὴ, σ' ἐξεδικήθην! καὶ σὺ, Ἄγγελε, ἐσβέσθης ἐκ τοῦ χάρτου τῆς ζωῆς. Τετέλεσται!

Δ. ΕΔ. Τὴν κεφαλήν του θέλω, Ἐγινάρδε! Καὶ σὺ, Φίλιππε, τὸν θρόνον μου καὶ τὴν ζωὴν τοῦ οἴκου μου ἂν σώσῃς, τῆς εὐγνωμοσύνης μου τὸν φόρον θέλεις λά-

δει ἑκατονταπλάσιον! Αὐτόν! αὐτόν! Νὰ ἀγαπήσῃ ἡ θυγάτηρ μου! Αὐτὴ ἡ φέρουσα τὸ αἷμα τὸ ἀγνότερον τῆς Βενετίας! Ὦ ἀχάριστος! ὦ ἄρρων! Κύριοι, ἐξέλθετε! Προσέξατε! Εἰς σᾶς τὸ πᾶν ἐνεπιστεύθην! Πράξατε! Τὴν Βενετίαν σώσατε καὶ μετ' αὐτῆς τοῦ δουκικοῦ μου οἴκου τὴν τιμήν.

ΕΓ. Δοὺξ, ὁρκίζομαι!

ΦΙΛ. Κ᾽ ἐγώ! ὦ Ὑψηλότατε. (Ἐξέρχονται).

(Ἡ σκηνογραφία ἀλλάσσει).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Ἡ σκηνογραφία μεταβάλλεται. Κῆπος· πλαγίως φαίνεται τὸ Δουκικὸν μέγαρον· μεγαλοπρεπὴς ὀπισθία τοῦ μεγάρου θύρα. Κλίμαξ. Ἐκατέρωθεν τοῦ κήπου μεγαλοπρεπεῖς δρῦς.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ (μόνη).

ΜΑΓ. Ὦ Ἄγγελέ μου! Ἄγγελε! γλυκὺ τοῦ βίου μου σὺ φῶς καὶ τῆς ψυχῆς μου σὺ ἡδονικὲ παράδεισε! Τῶν δουκικῶν μεγάρων τὴν λαμπρότητα, τὴν τύρβην, τὴν τρυφὴν, οὐδόλως θέλω! Ἡ ψυχή μου μετὰ σοῦ ἀπαύστως εἰς ὡραίας ἐξοχὰς καὶ εἰς δρυμῶνας σκιεροὺς πλανᾶται. Ὦ τὸ ἱλαρὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο πρόσωπον, τὴν κόμην σου τὴν στίλβουσαν, τὴν μαλακὴν σου καὶ εὐαίσθητον καρδίαν, Ἄγγελε, τίς δύναται ν' ἀναπληρώσῃ παρ' ἐμοί; Καὶ νὰ τὸν ἴδω χθὲς τοσοῦτῳ κατηφῆ· καὶ νὰ μοὶ εἴπῃ φράσιν τόσῳ ἀκατάληπτον· «Ἴσως, Μαγδαληνή μου, αὔριον ὁ Ἄγγελος θὰ ἔλθῃ ἐὰν ζῇ». Τί λόγοι! Τί ἐσήμαινον, Καὶ ἐγὼ κι' ἐγὼ, νὰ μὴ τὸν ἐρωτήσω ἐπιμόνως κἄν; Νὰ μὴ τὸν ἐξορκίσω εἰς τὸν ἔρωτα; εἰς τ' ὄνομά μου; Ἄ! Μαγδαληνή! (κύπτει σκυθρωπῶς μετά τινα παῦσιν). Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ τὴν ἑσπέραν ταύτην, εἶπεν, ἴσως. Κάλλιστα! Θὰ μάθω. Αἴσθημα παράδοξον τὸν νοῦν μου παραδόξως προκατέλαβεν. Ὄνειρα ἀπαίσια τὸν ὕπνον μου τὴν νύκτα κατετάραξαν. Ἄ! ναὶ τὸν εἶδον, . . πλὴν τίς ἄρα ἔρχεται; Διπλοῦν ἀκούω κτύπον βήματος πλησίον ἀντηχοῦντα. Ἂς ἀποσυρθῶ. Ἄ! εἶναι ὁ πατήρ μου δοὺξ καὶ ἡ καλή μου μήτηρ δούκισσα· ὁποῖον αἴτιον ἀγριωπὸν τοῦ φίλου μου πατρὸς τὸ πρόσωπον κατέστησεν; Ἡ μήτηρ μου, φεῦ! διατί δακρύουσα! Θεέ μου! ὦ συγχώρησον! ἂν τῶν γονέων μου ὠτακουστὴς θὰ γίνω! Τὸ παράδοξον προαίσθημα μὲ κατακυριεύει· (ἀποσύρεται καὶ κρύπτεται ὄπισθεν τῆς δεξιόθεν κειμένης δρυός).

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΔΟΥΞ ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ, ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΚΛΑΡΑ καὶ ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ (κεκρυμμένη).

Δ. ΕΔ. Ναὶ, φιλτάτη δούκισσα! Ναὶ σύζυγος, Τε τέλεσται! ὁ οἶκος ἡτιμάσθη. Ἡ θυγάτηρ μου ἐκεῖνον ν' ἀγαπήσῃ!

Δ. ΚΛ. Χάριν μου, ὦ δοὺξ! Συλλάβετέ τον ζῶντα, πλὴν μὴ τὸν φονεύσητε.

Δ. ΕΔ. Ἀδύνατον! Ὀφείλει ν' ἀποθάνῃ. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἦμην βέβαιος ὅτι οὐδὲν αἰσθάνεται τοῦ Ἐδουάρδου ἡ θυγάτηρ δι' αὐτόν· ἀρκεῖ ὅτι αὐτὸς ἰδέαν περὶ ταύτης τρέφει. Θ' ἀποθάνῃ. Τῆς Βενετίας καὶ τοῦ οἴκου τοῦ δουκικοῦ ζητεῖ αὐτὸς νὰ σείσῃ τὰ θεμέλια.

Δ. ΚΛ. Δοὺξ, γονυπετής . . .(γονυπετεῖ) τῆς θυγατρός μας χάριν!

ΜΑΓ. (Ὄπισθεν τῆς δρυὸς, καὶ εἰς μόνους τοὺς θεατὰς ὁρατὴ οὖσα). Θεέ! γονυπετής! τὸν Ἄγγελόν μου σῶσον! ὦ προαίσθημα!

Δ. ΕΔ. Δούκισσα! Μὲ ἀναγκάζεις νὰ σὲ ὑποθέσω ὡς συνένοχον! Τῆς φοβερᾶς ὀργῆς μου μὴ τὴν φλόγα διερέθιζε! Εἶπον τὴν νύκτα ταύτην θ' ἀποθάνῃ εἰς τὸν Παλαιόπυργον αὐτὸς καὶ οἱ ἀχρεῖοι συνωμόται καὶ οἱ φίλοι του. Καὶ θ' ἀποθάνῃ.

Δ. ΚΛ. Σιωπῶ, ὦ δούξ! Συγγνώμην! Οὐδόλως τὸν γνωρίζω, πλὴν καλῶς γνωρίζω τὴν Μαγδαληνήν.

Δ. ΕΔ. Ὕπαγε καὶ καθησύχασον εἰς τὰ δωμάτιά σου! Ἄλλοτε δὲ πώποτε, ὁπόταν εἰς τὴν αἴθουσαν ἐγὼ λαλῶ μετ' ἄλλων, μὴ τὸ οὖς σου θέτῃς εἰς τῶν κλειθρων τὴν ὀπήν. Σὲ συγχωρῶ ὡς πρῶτον ἤδη ἁμαρτοῦσαν.

Δ. ΚΛ. Σύγγνωθί μοι, δοὺξ καὶ φίλε σύζυγε! Τὸ θέλημά σου γενηθήτω!

Δ. ΕΔ. Εἰσέλθωμεν! (τὴν μεγαλοπρεπῆ κλίμακα ἀναβαίνουσι καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ μέγαρον. Ἡ Μαγδαληνὴ ἐξέρχεται συγκεχυμένη καὶ δακρύβρεκτος).

ΜΑΓ. Ὦ οὐρανέ! ὦ μοῖρα! Ἄ! λειποθυμῶ! ὦ Ἄγγελε! Ναί· μετὰ σοῦ ἂς ἀποθάνω εἰς τὸν Παλαιόπυργον! ὦ μῆτερ! μῆτέρ μου ταλαίπωρος! ὦ πάτερ! θέλεις κλαύσει πλὴν ἀκαίρως. Ὦ δύων ἥλιε! τὸ ὕστατον σὲ χαιρετᾷ ἡ τοῦ δουκὸς θυγάτηρ. Εἰς τὸν Παλαιόπυργον λοιπόν. Ἐκεῖ, ὦ θάνατε, ἐλθὲ νά μ' εὕρῃς, ἀλλ' εἰς τὰς ἀγκάλας του.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Ὑπόγειος θόλος. Πλαγίως διάδρομοι. Σκότος βαθύ.

ΑΓΓΕΛΟΣ (εἰσερχόμενος ἔνοπλος διὰ τῆς μεσαίας θύρας καὶ κρατῶν δᾷδα ἀνημμένην).

ΑΓΓ. Ἐσήμανε λοιπὸν ἡ ποθητὴ στιγμή! Τῆς δόξης ἤδη ἀνατέλλουσιν αἱ ἔνδοξοι ἀκτῖνες! Ὦ νύξ! ὦ θόλοι! ἄσυλα πανάρχαια! Τὰ τέκνα τῆς ἀρχαίας Σπάρτης ἔρχονται ἐδῶ, ὅπως τὴν πάλαι δόξαν τῆς πατρί-

δος ἀναστήσωσιν! Ὦ τάλαινα καὶ δύστηνος πατρίς! (φαίνεται εἰς τὸ βάθος σκιά τις προχωροῦσα, χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου.) Εἰς τὸν βωμόν σου ἅπασα θὰ πέσῃ ὁλοκαύτωμα ἡ νεολαία τοῦ Μιστρᾶ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τῶν τειχῶν θὰ κυματίζῃ αὔριον! ἡ νεκρικὴ σιγὴ θὰ βασιλεύῃ κύκλωθεν πτωμάτων καὶ νεκρῶν! Ὦ γλυκυτάτη μου πατρίς! Ὀρκίζομαι ἐνδίξως νὰ περάνω τὴν ζωήν, ἢ ἔνδοξον νὰ σ' ἴδω αὔριον! Κοιμᾶσθε ὕπνον νήδυμον, ὦ τύραννοι, ἐνῷ ἐδῶ ὁ πέλεκυς βαρὺς προετοιμάζεται! Ὦ θόλοι τοῦ Παλαιοπύργου, ὅπου ἄλλοτε ἐρρέμβαζον μελαγχολίας ῥεμβασμούς, ὁπόταν τοῦ σχολείου φεύγων ἔναυλον εἰσέτι εἶχον εἰς τὰ ὠτά μου τὴν δέξαν τῆς πατρίδος! Ἔπεσαν ὡς ἅρπυιαι τῶν Βενετῶν τὰ πλήθη ἐπ' αὐτῆς καὶ σήμερον Εἱλώτων βίον δυστυχῆ, ἀβίωτον, τὰ τέκνα, οἱ ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν Σπαρτιατῶν βιοῦμεν! Φεῦ! ἐδάκρυσα καὶ ἔκλαυσα πολλάκις εἰς τὰ ὄρη, μόνος τρέχων καὶ ζητῶν τὰ ἴχνη ν' ἀπαντήσω εὐγενῶν ψυχῶν, μεθ' ὧν ἐνούμενος, νὰ πέσω πολεμῶν ὑπὲρ πατρίδος, δόξης καὶ τιμῆς! Ἄστρον γλυκὺ τὸν βίον μου τὸν παγερὸν καὶ θολερὸν ἐρώτισε. Καὶ ἦσο σὺ, Μαγδαληνή! Ὤ, σ' ἀγαπῶ! ναί, σ' ἀγαπῶ, ταλαίπωρε! Πλὴν τίς πατρίδα χάριν ἐρωμένης δύναται ν' ἀπαρνηθῇ! Ἴσως! ὦ, ἴσως εὐτυχέστερος θὰ ἦμην, ἂν ὁ ἔρως σου τὰ σήθη μου δὲν ἔφλεγεν, ὦ ἄστρόν μου γλυκύ! Καὶ σὺ κοιμᾶσαι! Αὔριον ἡ τοῦ πατρός σου ἡ τοῦ ἐρωμένου τὴν στέρησιν θὰ κλαίῃς. Ἄνθος μυρωμένον μου! ὦ κόρη σὺ, ταλαίπωρος! Εἶν' ὁ πατήρ σου τύραννος· δὲν σφάζω τὸν πατέρα σου, πλὴν τῆς πατρίδος τὸν δυνάστην. Κόρη σὺ γλυκεῖα! Ὄν ἀγνόν! Θὰ συγχωρήσῃς ἴσως τοῦ Ἀγγέλου τὴν σκληρὰν ἀλλ' ἐπ' ἀνάγκῃ, φεῦ, ἀπόφασιν! Εἶναι ὁ ἔρως γλυκὺς καὶ θ' ἀποθάνω ἀγαπῶν σε· ἀλλὰ πώποτε θὰ συγχωρήσω τὴν πατρίδα μου νὰ τυραννῇ εἰς ξένος, ἄγριος, ὠμός. Ὦ τάλαινα Μαγδαληνή ἂν ἔβλεπες, πόσαι παρθένοι κλαίουσι καὶ πόσα δάκρυα ὁ Σπαρτιάτης χύει καὶ αἱ Σπαρτιάτιδες! (Ἡ σκιὰ προβαίνει καὶ ῥίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἀγγέλου).

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΚΑΙ Ο ΑΝΩΤΕΡΩ.

ΜΑΓ. (φορῦσα ἱπποτικὴν στολὴν καὶ ξίφος). Ἄγγελε!

ΑΓ. . . Ὡραία μου Μαγδαληνή! (Παῦσις. Ἐναγκαλίζονται). Πῶς σὺ ἐδῶ; τί θέλει ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκὸς ἐνταῦθα; εἰς τοῦ Παλαιοπύργου τὰ ὑπόγεια; ἢ μήπως βλέπω ὄνειραν; Πλὴν γρηγορῶ, εἶμ' ἔξυπνος.

ΜΑΓ. Ναί, γρηγορεῖς, ὦ Ἄγγελε! Εἰς τὰς ἀγκάλας ἔχεις τὴν πιστὴν καὶ φίλην ἐρωμένην σου! Ἄ! Ἄγγελε! Σὺ ν' ἀποθάνῃς ἤρχεσο ἐδῶ καὶ μ' ἄφησες ἔρημον, μόνην εἰς τὸ μέγαρον! Καὶ νὰ πιστεύσῃς ἠδυνήθης, Ἄγγελε, ὅτι τὸν τάφον μόνος ἤθελες ἐγκολπωθῆ. Ναί, εἶμ' ἐγώ, ἡ φίλη σου Μαγδαληνή! Ἦλθον ἐδῶ νὰ θλίψω σὲ τὸν Ἄγγελον, ἐδῶ, εἰς τὸ ἀσπαῖρον στῆθός μου καὶ ν' ἀποθάνω μετὰ σοῦ. Ὦ Ἄγγελε! φεῦ, ἐπροδόθης· καὶ ἡ ἔξοδος εἶναι κατειλημμένη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς Βενετίας.

ΑΓ. Ὦ δύστηνος πατρίς! ὦ κόρη! Οἴμοι ὄνειρα γλυκύτατα! πεπειραμένη τύχη! (Ἀκούονται ἀθρόα βήματα καὶ ἄνδρες πολλοὶ μετὰ δάδων ἀνημμένων προχωροῦσι.)

ΑΓ. Τὸ σύνθημα! ἢ ἄλλως στῆτε προσερχόμενοι! (Φωναὶ ἔσωθεν. Σ π ά ρ τ η καὶ Σ ω τ η ρ ί α!) Εἶν' αὐτοί! προσέλθετε!

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ ΚΑΙ ΣΥΝΩΜΟΤΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.

ΣΥΝ. Α'. Εἰς τῆς πατρίδος τὴν φωνὴν ἐδράμομεν!

ΣΥΝ. Β'. Καὶ τάφον ἢ πατρίδα ἐλευθέραν θέλομεν!

ΣΥΝ. Γ'. Ζήτω ὁ ἥρως τῆς πατρίδος Ἄγγελος!

ΣΥΝ. ΠΟΛΛΟΙ. Ναί! Ζήτω! Ζήτω ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς καὶ ἥρως Ἄγγελος.

ΑΓ. Ὦ τέκνα! φίλοι, ἐπροδόθημεν!

ΣΥΝΩΜΟΤΑΙ. Ὦ φρίκη!

ΑΓ. Ναί, σώθητε! ἐξέλθετε καὶ τοὺς λοιποὺς εἰδοποιήσατε! Ἐγὼ ὡρκίσθην ν' ἀποθάνω! Ἐνταῦθα μένω.

ΗΜΙΧ. ΣΥΝΩΜΟΤΩΝ. Κι' ἡμεῖς κι' ἡμεῖς ἐδῶ λοιπὸν θὰ μείνωμεν.

ΗΜΙΧ. ΣΥΝΩΜΟΤΩΝ. Κι' ἡμεῖς κι' ἡμεῖς ἐδῶ θὰ ἀποθάνωμεν!

ΜΑΓ. Κι' ἐγώ! ἐδῶ, ὦ Ἄγγελέ μου! μετὰ σοῦ τὸ ζῆν θὰ καταστρέψω! (Ἀκούεται ἔξωθεν τὸ στρατιωτικὸν τύμπανον καὶ βήματα προσερχομένων.)

ΑΓ. Ἰδοὺ τῆς Βενετίας ὁ στρατὸς προσέρχεται. Ἔξω τῆς θήκη, ξίφη! Σπαρτιᾶται ἀκριβῶς πωλήσωμεν τὸ ζῆν. Μαγδαληνή μου, σώθητι! ὦ κρῦνον εὔοσμον, ἡδύ! Γονυπετὴς σὲ λέγω, σώθητι.

ΜΑΓ. Ναί, θὰ σωθῶ, ὦ Ἄγγελε! ναί, θὰ σωθῶ εἰς τὰ ψυχρὰ ἀλλὰ γαληνιαῖα βάθη τῶν μνημάτων μετὰ σοῦ! καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τὸν Ἕλληνα ἱππότην Ἄγγελον εἰς τὴν αἰώνιον φυγὴν θὰ ἔχῃ ὡς πιστὸν συνοδοιπόρον της. (Εἰσέρχονται Βενετοὶ στρατιῶται· ὁ Ἐγινάρδος καὶ ὁ Φίλιππος προηγοῦνται· ἡ Μαγδαληνὴ κρύπτεται ὄπισθεν στήλης.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ, ΕΓΙΝΑΡΔΟΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ.

ΦΙΛ. (πρὸς τὸν Ἄγγελον). Τὸ ξίφος σου, γενναῖέ μου πολεμιστά!

ΕΓ. Ἀχρεῖε συνωμότα! παραδόθητι! (Οἱ συνωμόται σύρουσι τὰ ξίφη καὶ λαμβάνουσι θέσιν ἀμύνης.)

ΑΓ. (ὀπισθίως γυμνὸν τὸ ξίφος πρὸς τοὺς ἀνωτέρω.)

Τὸ ξίφος τοῦτο, Κύριοι, παρέλαβον παρὰ τῶν προπατόρων. Δὲν εἶν' εὔκολον νὰ παραδώσω ζῶν αὐτό.

ΦΙΛ. Ὦ, τὸν γενναῖον ἥρωα! Τὸν εἶδες; εἶναι ἄξιος τῆς δόξης τῶν ἀρχαίων προπατόρων του! Δὲν παίζει! Στρατιῶται, ἀφοπλίσατε τὸν συνωμότην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. (Οἱ στρατιῶται προχωροῦσιν· ἡ Μαγδαληνὴ, ἐξερχομένη αἴφνης, τίθεται μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν καὶ τῶν Βενετῶν.)

ΜΑΓ. Στρατιῶται, στῆτε! (Οἱ στρατιῶται ἵστανται ἐκπληκτοι.)

ΦΙΛ. καὶ ΕΓ. Ποία φωνή!

ΜΑΓ. Ἐκπλήττεσθε, γενναῖοί μου! Εἶν' ἡ φωνὴ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἐδουάρδου. Στῆτε! (Σύρει τὸ ξίφος.)

ΦΙΛ. ΕΓ. καὶ ΣΤΡ. Ἡ δούκισσα Μαγδαληνή!

ΜΑΓ. Ναί! εἶμ' ἐγὼ, ἡ δούκισσα. Τοῦ Ἀγγέλου τὴν ζωὴν χαρίσατε ἢ ἄλλως πίπτω!

ΕΓ. Σύ! ἀπόθανε! Τῆς Βενετίας καὶ τοῦ οἴκου σου τοῦ πατρικοῦ ἠτίμασας τὴν λάμψιν καὶ τὴν δόξαν.

ΑΓ. (Προχωρῶν ξιφήρης καὶ τιθέμενος μεταξὺ αὐτῆς, τοῦ Φιλίππου καὶ Ἐγινάρδου καὶ τῶν στρατιωτῶν.) Συνθήκας ὁ υἱὸς τῆς Σπάρτης ἀγνοεῖ! Γενναῖοι Σπαρτιᾶται, τόλμη πέσωμεν!

ΣΥΝΩΜΟΤΑΙ (ἐφορμῶντες καὶ ῥιπτόμενοι κατὰ τῶν στρατιωτῶν.) Ζήτω ἡ πατρίς! (Τελεῖται μάχη· ὁ Ἄγγελος πληγωμένος βαρέως καὶ ἐκπνέων.) Τάλαινα πατρίς! Ἐκπνέω! ὦ Μαγδαληνή!

ΜΑΓ. Ἰδοὺ ἐγὼ σ' ἀκολουθῶ! (Πλήσσεται δι' ἐγχειριδίου· πίπτει.)

ΑΓ. Οἴμοι! ἐκείνη ἔπεσεν. Ὦ τύραννοι, ἀγγείλατε εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς Σπάρτης ὅτι ἔπεσα μαχόμενος.

ΕΓ. (πρὸς τοὺς Βενετούς.) Στῆτε· τὰ ξίφη εἰς τὰς θήκας, στρατιῶται· παύσατε! Ἰδοὺ οἱ συνωμόται ἤδη ἔπεσον νεκροὶ, καὶ οἱ λοιποὶ βεβαίως συνελήφθησαν ἐκτός.

ΜΑΓ. (ἀνεγειρομένη ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος καὶ μετ' ἀσθενοῦς φωνῆς.) Ὦ Ἄγγελε! εἰς τὰς ἀγκάλας θλίψον με! Ὡς τελευταίαν ἔνδειξιν τοῦ ἔρωτός σου τὸ ζητῶ.

ΑΓ. (ἐκτείνων πρὸς αὐτὴν τὴν ἀγκάλην.) Ἐκπνέω εὐτυχής. Πατρίς μου! ἐρωμένη! Χαίρετε (ἐκπνέει).

ΜΑΓ. Ὦ Ἄγγελε! Ὦ μῆτέρ μου! καὶ σὺ, ὦ Βενετία καὶ σὺ, πάτερ μου! τὰ θύματα ὑμῶν θαυμάσατε!

ΦΙΛ. Ἐξέπνευσαν.

ΕΓ. Ἐξέπνευσαν! Ἐξέλθωμεν. Τὰ πτώματα τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ δουκὸς καὶ τοῦ ἀντάρτου Σπαρτιάτου ἐκκομίσωμεν! Ἡ Βενετία ζήτω. Ἡ τιμὴ τοῦ οἴκου τοῦ δουκὸς τὴν πρέπουσαν ἱκανοποίησιν ἐνταῦθα ἔλαβεν. (Ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται προσπαθοῦσι νὰ παραλάβωσι τὰ πτώματα, ἡ αὐλαία πίπτει.)

ΤΕΛΟΣ.

Σημ. Διευθ. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀνατύπωσις τοῦ ἀνωτέρω δράματος, ἐπιφυλλασσομένου τοῦ Γραφείου τῆς « Νέας Ἐπταλόφου» ὅπως μετατυπώσῃ αὐτὸ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ.

(ΝΕΑ ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ).

ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΝΩΤΤΟΥΣΑΝ ΦΙΛΗΝ ΜΟΥ.

Ἐντὸς ὡραίου κήπου εὐώδους,
ὑπὸ πυκνόφυλλον κιτριάν,
ἐπὶ τῆς χλόης τῆς σμαραγδώδους
τὴν ἀνθοδίαιτον πρατιάν,
χθὲς ἡ ἀγάπη μου ἐκοιμᾶτο,
καὶ εἰς τὰ χείλη της ἐπλανᾶτο
γλυκὺ μειδίαμα τῶν ἀγγέλων,
τὴν ἀθωότητα παριστῶν.
Δὲν τὴν ἐτάραττε παρὸν, μέλλον·
τὸ πᾶν τριγύρω σιωπηλόν.

Ἅμα τὴν εἶδον, ἐστάθην πλέον,
βῆμα δὲν ἔκαμα, μὴ τολμῶν
οὐδὲ νὰ πνεύσω ἀέρα νέον,
μήπως ταράξω τοιοῦτον ὄν.
Ἀλλ' εἰς ἐκστάσεις παρεδιδόμην,
τὴν ὀπτασίαν μου ἐθεώμην,
αἱ πέντ' αἰσθήσεις μου συσταλεῖσαι
εἰς μίαν μόνην — τὸν ὀφθαλμὸν —
ὅλαι εἰς μίαν συγκεντρωθεῖσαι,
φωτὸς μ' ἐπλήρωσαν ποταμῶν.

Ἡ χρυσῆ κόμη της, ἐρριμένη
ἐπὶ τῶν ῥόδων τῶν ἁπαλῶν,
ἡκτινοβόλει κυμαινομένη,
ὡς Ἶρις, μέσῳ τῶν νεφελῶν.
Ἂς ἠδυνάμην νὰ πλησιάσω
κἂν μίαν τρίχα της νὰ προσψαύσω·
ἀλλὰ τὸ αἷμά μου παγωμένον
μέν' εἰς τὰς φλέβας μου ἀδρανές,
μ' ἔχει αἰχμάλωτον δεσμευμένον,
μὲ μόνον τ' ὄμμα μου ἀτενές.

Ἔτυχ' αἱ χάριτες, εἰσελθοῦσαι,
νὰ δρέψουν ἄνθη πρὸς στολισμὸν,
κ' ἔμενον ἄντικρυ ἀποροῦσαι,
κ' ἔβλεπον μ' ἕξαλλον θαυμασμόν.
Στέφανον ἔπλεξαν καὶ αἱ τρεῖς των
ἀπ' ἄνθη μύρια, καὶ παρίστων
ἔρωτας κύκλωθεν μὲ τὰ βέλη,
μαγνητισμένους ἀπὸ αὐτὴν,
καὶ τὴν μητέρα των ἐν νεφέλῃ,
ζηλοτυποῦσαν μίαν θνητήν.

3.

Μὴ πνέεις, αὔρα, καὶ ἐξυπνήσῃ,
μὴ ῥέεις, ὕδωρ, καὶ ταραχθῇ,
ἠχὼ κἀμμία μὴ ἀντηχήσῃ
καὶ ἡ θεά μου θορυβηθῇ.
Ἀλλὰ μὲ πάθος ἂς κελαδήσῃ
τὸ γλυκὺ στόμα τῆς ἀηδόνος
μὲ τὴν φωνήν της τὴν ἀργυρᾶν,
κἂν ἐξυπνήσῃ, νὰ τὴν ξυπνήσῃ
αὐτὸς ὁ ψάλτης τοῦ δάσους μόνος,
μὲ εὐφροσύνην καὶ μὲ χαράν.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ
Ἢ
Ο ΥΜΕΝΑΙΟΣ.

Τὴν κεφαλήν στηρίζουσα 'ς τὸν πῆχυν τῆς χειρός μου,
μίαν ἐσπέραν θελκτικήν, πανσέληνον ὡραίαν,
μελαγχολίαν ἔφερα μεγάλην 'ς τὰ ἐντός μου,
κ' ἐκστατικὴ ἐθαύμαζα τῆς φύσεως τὴν θέαν
καὶ τὴν λαμπρὰν σελήνην,
ἐπάνω ἀτενίζουσαν, μ' ἐνθύμισαν ἐκείνην
τὴν ὥραν, τὴν ὁποίαν
διὰ παντὸς σ' ἐπρόσφερα καὶ χεῖρα καὶ καρδίαν.

Ὦ! ἐνθυμοῦμαι· ἔστρεψα καὶ τότε αὐτομάτως
τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν σελήνην εἶδα
εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν της, αὐγάζουσαν ὡσαύτως,
πλὴν 'ς τὸν ὡραῖον δίσκον της διέκρινα κηλίδα,
κ' ἐδάκρυσα· ὦ λύπη!
Πῶς τῆς καρδίας μου συχνοὶ ἠκούοντο οἱ κτύποι!
Καὶ εἶπα· τί ἂν ζήσω;
Τί ἄρ' ἐκέρδησα, ἢ μὴ τὸν κόσμον δὲν θ' ἀφήσω;

Ἰδού· ἀκμαία φαίνεται κἰὡραία ἡ σελήνη,
κἰὁδεύει τὰ αἰθέρια, φαιδρὰ καὶ θαρραλέα·
πλὴν κατ' ὀλίγον καὶ αὐτὴ νεκρόνεται καὶ σβύνει,
καὶ πάλιν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἀναγεννᾶται νέα,
καὶ τότε ἕνα δάκρυ
ἀπέπνιξα πρὶν ἢ ἐκβῇ 'ς τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἄκρη,
καὶ ἦλθον εἰς ἐκστάσεις,
κ' εἰς τοῦ Ὑψίστου ἔκυψα τὰς θείας ἀποφάσεις.

Ἀλλ' ἔπληξε τὰ ὦτά μου, καὶ ἤκουσα νὰ λέγῃ
μία φωνὴ ἀόρατος εὐτόνως ἀπ' τὰ ὕψη.
« Παρθένε, μὴ ταράττεσαι, ἰδού τὸ πᾶν σὲ λέγει,
πορεύου 'ς τὸν προορισμόν, δι' οὗ θ' ἀνακαλύψῃ
ὁ νοῦς σου εὐτυχίαν,
ἐλπίδας καὶ στηρίγματα πρὸς τὴν ἀθανασίαν.
Ἰδού ἡ γεννεά σου
ἄλλας θὰ φέρῃ γεννεάς. . . παῦσαι τὰ δάκρυά σου.

« Δὲν εἶσαι ἄνθος φαρμακὲν εἰς χοῦν νὰ καταντήσῃς·
ἐπλάσθης μ' ἄϋλον ψυχὴν καὶ ν' ἀναζήσῃς μέλλεις·
καὶ ἂν τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἀφήσῃς,
ὡς ἄστρον λάμπον θ' ἀναβῇς, κ' ἐπάνω θ' ἀνατέλλῃς.
Ἡ κόνις τῶν ἀστέρων
εἶναι ψυχαὶ ἀθάνατοι ἐπάνω τῶν αἰθέρων.
Τὸν πλάστην των φωτίζουν,
καὶ εἰς τοὺς μένοντας θνητοὺς τὴν δόξαν κατοπτρίζουν.»

Αἴφνης ἀκούω κύκλῳ μου θρησκευτικόν τι ᾄσμα·
τὴν ταραχήν μου ἔκρυψα, καὶ ὅλη συνεστάλην,
καὶ διελύθη ὡς ἀτμὸς τὸ λυπηρόν μου φάσμα.
Τὴν πρώτην μου φαιδρότητα ἀναλαμβάνω πάλιν
καὶ βλέπω μ' ἔκστασίν μου·
χρυσοφοροῦνται ἱερεῖς διὰ τὴν τελετήν μου,
καὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι,
χαίροντες, ἐπερίμενον μὲ μειδιῶντα χείλη.

Ἐκεῖ σιγὴ ἀκούεται μεγάλου μυστηρίου,
καὶ ἱερεὺς προτέρχεται μὲ σιγαλέον βῆμα,
καὶ μ' ἔφερεν ἐκ τῆς χειρὸς πλησίον τοῦ νυμφίου,
κ' ἡμᾶς ἑνώσας, ἔκραξε· Τοῦ βίου σας τὸ νῆμα
συνάψατ' ὁμοφώνως.
Ὁρκίσθητε δ' ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς εἰκόνος
καὶ τοῦ Εὐαγγελίου
ὁμόνοιαν καὶ ἀρετὴν δι' ὅλου σας τοῦ βίου.

Εἶτα λαβὼν ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ θυσιαστηρίου
τοὺς δακτυλίους εὐλαβῶς, ηὐλόγησε καὶ εἶπε·
Ἰδού, ἀῤῥαβωνίζεσθε διὰ δακτυλιδίου.
Στὸν βίον σας θέλουν συμβῆ περισπασμοὶ καὶ λύπαι,
πλὴν ἂν συγκεντρωθῆτε
ἐν σώματι καὶ πνεύματι, εὐδαίμονες θὰ ζῆτε
κ' ἐδῶ καὶ εἰς τὴν ἄλλην
τὴν ἀτελεύτητον ζωὴν, τὴν δόξαν τὴν μεγάλην.

Ἀλλ' ὅτε ἐναπέθεσε 'ς τὰς κορυφάς μας στέμμα,
ὡς σύμβολον τῆς ἀρετῆς, καὶ εἶπεν ἀμφοτέρων
τὸ, στέφεται καὶ στέφεται. . . τότ' ὅλον μου τὸ αἷμα
ἐκ τῆς πολλῆς μου ταραχῆς, ὡσεὶ βοὴ ἀέρων,
πολλάκις συνεστάλη.
Τὰ ὄμματά μου δάκρυα χαρᾶς εἶχον ἐκβάλει,
ἐνῷ ἀπὸ τὰ στήθη
ἡ νοερά μου δέησις πρὸς οὐρανοὺς ἐχύθη.

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ.

Σὺ, ἥτις μ' ἐγοήτευες κ' εἰς ἔμπνευσιν μ' ἐκίνεις,
δειλὴ παρθένε τ' οὐρανοῦ,
Σελήνη, ἵλεως γε.οῦ,
καὶ συγκατάβηθι μικρὸν πρός με τὸ οὖς νὰ κλίνῃς.

Εἰς ὅ,τι σ' ἐμπιστεύομαι μὴ μὲ καταδικάσῃς,
μὴ μὲ προδίδῃς εἰς θνητὸν,
ὦ, φείσθητι κ' ἐμὲ κ' αὐτὸν,
σὺ, ἥτις τὰ ἀπόῤῥητα τῶν ἐραστῶν φυλάσσεις.

Ἀλλ' ἐνθυμήθητι καὶ σὺ τὸν θεῖον ἔρωτά σου
ὅταν εἰς νύκτα φωταυγῆ,
παντοῦ ἐχέετο σιγὴ,
κατήρχεσο κ' ἠσπάζεσο τὸν Ἐνδυμίονά σου.

Τὰ πάντα θέλω σὲ εἰπῆ, διότι σὺ πολλάκις
ἦσο αὐτόπτης θεωρὸς,
ὅταν ὁ ἔρως, νεαρὸς,
τὰ βέλη του μᾶς ἔρριπτεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης.

Ποτάκις μᾶς κατέλαβες μόνους, ὡς δύο κρίνα,
ἐντὸς εἰς κῆπον θαλερὸν,
πλησίον διαυγῶν νερῶν,
καὶ πρῶτοι ἀντελάβομεν τὴν πρώτην σου ἀκτῖνα;

Τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς τοὺς πρώτους μας τοὺς εἶδες.
ὁ ἀῤῥαβὼν ὁ παιδικὸς
ἦν ἀσπασμὸς ἀγγελικὸς,
καὶ ὡς λαμπάδες. . . τ' οὐρανοῦ μύριαι θρυαλλίδες.

Μίαν ἑσπέραν θερινὴν ἀφοῦ μὲ κατησπάσθη,
μοὶ ἐξεφράσθη μυστικὸν,
καὶ μ' ἔπληξε τὸ λογικὸν,
καὶ ἀπὸ τὰς ἀγκάλας μου μὲ θρήνους ἀπεσπάσθη.

Ἀνέτειλεν ἡ αὔριον καὶ δὲν τὸν εἶδον πλέον·
εἰς ξένην ἀπεδήμει γῆν,
εἰς τῆς σοφίας τὴν πηγὴν,
ὅπου τὴν ἔλραν ἔστησαν αἱ Μοῦσαι τῶν ἀρχαίων.

Πόσα ὑφίσταμαι δεινὰ, ἡ γλῶσσα δὲν ἐκφράζει·
ὅσον προβαίνει ὁ καιρὸς,
καὶ ἀναλύω ὡς κηρὸς,
κ' ἡ νοσταλγία ἤρχισε νὰ μὲ ἐπιῤῥέζῃ.

ΤΗ Κ. ΜΑΡΙΑ. . . .

Σοὶ καίει λάτρις σου ἀγνὸν θυμίαμα,
Μαρία ἄγγελε, κάλλος ἀγνόν·
τὰ θεῖα χείλη σου γλυκὺ μειδίαμα
ἂς μειδιάσωσι τῶν οὐρανῶν.
Σὲ στολίζει τῆς παιδείας τὸ σεμνόν!
Καστανὴν τὴν κόμην ἔχεις καστανὸν
τὸν ὀφθαλμὸν, γλυκύ μου φῶς καὶ προσφιλές μου ὄν.

Ῥόδα χρυσάνθεμα, ἐλώδη, ἤμερα
ἂν σοὶ ἐδίδοντο ὡς ἀπαρχὴ·
ὥρα εὐπρόσδεκτα ἀλλὰ ἐφήμερα
θὰ ἦσαν, ἔξαλλος, ἀγνὴ ψυχή!
Τοὺς ὀλίγους στίχους δέξαι εὐμενῶς·
εἶναι φόρος αἰσθημάτων ταπεινός·
πέμπει αὐτοὺς εἰς ἀγαπῶν σεβῶν, εἰλικρινῶς.

Η ΜΟΝΗ ΑΡΚΑΔΙΟΥ.

Ἡ ἀνέγερσις τῆς μονῆς ταύτης ἐγένετο κατὰ τοὺς μὲν ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ αὐτοκράτορος Ῥώμης τὸν ἕβδομον αἰῶνα μ. Χ. κατὰ τοὺς δὲ, ἐπὶ τοῦ τῆς Ἀνατολῆς αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου, βασιλεύσαντος τὸν τέταρτον αἰῶνα μ. Χ. ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν Ἀρκάδιον. Ἔκειτο πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τοῦ ὄρους Ἴδης εἰς 489 μέτρα ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, καὶ 2000 ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ὄρους τῆς ἀρχαιότητος. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὑπῆρχεν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, ἔνθα συνέῤῥεον μαθηταὶ πανταχόθεν ἐξ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. οἱ Μαῦροι τῆς Ἱσπανίας, οἱ Βενετοὶ, οἱ Κυπρουλοὶ, οἱ Τοῦρκοι, καὶ μάλιστα οἱ Γενιτσαραῖοι καὶ οἱ Ἄραβες αὐτοὶ, καὶ καθ' ὅλον τὸν περὶ ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1829 (α).

Πάντα ταῦτα τὰ διάφορα ἔθνη καὶ ἅπασαι αἱ δειναὶ ἐκεῖναι ἐποχαὶ εἶχον σεβασθῇ τὸ ἱερὸν τοῦτο καθίδρυμα ὡς ἄσυλον, ἔνθα οἱ ὁδοιπόροι καὶ οἱ ἄποροι παντὸς ἔθνους καὶ πάσης θρησκείας εὕρισκον δωρεὰν ἀνάπαυσιν καὶ πᾶσαν φιλάνθρωπον καὶ πρόθυμον περιποίησιν. Πλουτισμένον διὰ πολλῶν ἀφιερωμάτων τῶν πιστῶν, οἵτινες μετέβαινον ἐκεῖ, συνέδραμε τὰ σχολεῖα, ἔπεμπεν ἰδίαις δαπάναις νέους πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, ἐμόρφωνε ζωγράφους καὶ ξυλογράφους τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν γεωπονίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμελείας.

Δύναταί τις νὰ μάθῃ πολλὰ περὶ τῆς μονῆς ταύτης ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Γερμανοῦ Σιεβὲρ « Περιήγησις εἰς τὴν νῆσον Κρήτην», ἐκδοθὲν τῷ 1823.

Τὴν ἑβδόμην νοεμβρ. 1866 ὁ αὐτοκρατ. ἐπίτροπος Ἐξ. Μουσταφᾶ πασᾶς, ἐξελθὼν τοῦ Ῥεθύμνου ἐπὶ κεφαλῆς 12 — 15 χιλιάδων στρατοῦ, καὶ μετὰ ὀρεινῶν πυροβόλων, προσέβαλε τὴν μονὴν Ἀρκαδίου. Ἀποτυχὼν δὲ τοῦ σκοποῦ του, ἀφ' οὗ ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας

(α) Ἡ Κρήτη κατεκτήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τὸ 69 ἔτος π. Χ. Ἔκτοτε ἔμενεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων μέχρι τοῦ 823 μ. Χ. ὅτε ἐκυριεύθη παρὰ τῶν Σαρακηνῶν Ἀράβων· κατὰ δὲ τὸ 960 ἐκυρίευσαν ταύτην οἱ Γενοβέζοι, τὴν ὁποίαν παρεχώρησαν κατόπιν εἰς τὸν Μαρκέζον τοῦ Μονφερράτου, ὅστις τὸ 1204 ἐπώλησε ταύτην εἰς τοὺς Βενετούς. Ἐν διαστήματι 160 ἐτῶν ἐγένοντο πολλαὶ τρομεραὶ ἐπαναστάσεις παρὰ τῶν κατοίκων, μὴ θελόντων ἀναγνωρίσαι τὴν κυριαρχίαν τῶν Βενετῶν. Πρώτην ἐπανάστασιν ἐποίησαν τὸ 1205· κατόπιν δευτέραν καὶ τρίτην κατὰ τὸ 1228, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν Νικαίᾳ αὐτοκρ. Ἰωάννου Βατάκη· τετάρτη ἐγένετο τὸ 1243 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀλεξίου Καλλέργη καὶ πέμπτη τὸ 1365 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀδελφῶν Καλλέργκων. Καθ' ὅλας ταύτας τὰς ἐποχὰς ἡ Κρήτη ὑπέστη τὰς φρικωδεστέρας ἐρημώσεις καὶ καταστροάς. Μετὰ ταῦτα οἱ Τοῦρκοι, κυριεύσαντες τὸ 1571 τὸ Ῥέθυμνον, διετήρησαν ἀβλαβὲς τὸ Ἀρκάδι. (Σημ. Ι. Π. Πύρλα.)

καὶ νύκτας ἐμάχετο καὶ δι' ἀκαταπαύστου πυρὸς, τρεῖς ἔροδοι καὶ ἄλλαι τόσαι προσκλήσεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διασείσωσι τὴν σταθερότητα καὶ ἐπιμονὴν τῶν ἐν τῇ μονῇ μαχομένων. Ὁ αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος, μετακομίσας ταχέως ἐκ τοῦ φρουρίου Ῥεθύμνης πυροβόλα μεγάλης ὁλκῆς, κατώρθωσε νὰ ποιήσῃ ῥῆγμα. Τότε τὴν δεκάτην τῆς πρωΐας ἐφώρμησαν καὶ εἰσεχώρησαν τέσσαρα συντάγματα Τουρκο-αιγυπτιακοῦ στρατοῦ ἐντὸς τοῦ εὐρυχωροτάτου προαυλίου τῆς μονῆς, ἔνθα οἱ μαχηταὶ Κρῆτες ἐμάχοντο ἐπὶ ἓξ ὁλοκλήρους ὥρας, καὶ τότε τρομερὰ ἔκρηξις ἐπέφερε τὸ φοβερὸν τοῦτο δρᾶμα.

Αἱ διηγήσεις διαφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον, τὸ θέσαν πῦρ οἰκειοθελῶς ἐπὶ τῆς μεγάλης ποσότητος πυρίτιδος, τῆς οὔσης ἐν ὑπογείῳ, συγκοινωνοῦντι διὰ καταῤῥάκτου μετὰ τοῦ ἡγουμενείου, ἔνθα σχεδὸν πάντες οἱ ἀνατιναχθέντες εἰς τὸν ἀέρα εἶχον συναθροισθῆ. Καὶ κατὰ τοὺς μὲν, τὸ πῦρ ἐτέθη παρ' αὐτοῦ τοῦ ἡγουμένου Γαβριὴλ· κατὰ τοὺς δὲ, παρά τινος μοναχοῦ· ὁ δ' ἡγούμενος πυτοχειριάσθη, ἰδὼν ὅτι οὐδεμία ἐλπὶς σωτηρίας ὑπῆρχε.

Κατὰ τοὺς μᾶλλον ἀκριβεῖς ὑπολογισμοὺς, οἱ ἐν τῇ μονῇ ὄντες γέροντες, γυναῖκες καὶ παιδία ἦσαν 950, καὶ 250 περίπου μαχηταί. Ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τούτων τῶν 1200 διεσώθησαν 61 γυναῖκες καὶ παιδία καὶ 36 ἄνδρες, πληγωμένοι καὶ ἡρωτηριασμένοι, οἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς ἄλλην πτέρυγα τῆς μονῆς, ἔνθα τὰ τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως ἀποτελέσματα δὲν ὑπῆρξαν ἐντελῆ· ἀλλὰ καὶ ταύτην, τὴν μὴ ἐντελῶς καταστραφεῖσαν πτέρυγα τῆς μονῆς, τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα, συνελθόντα ἐκ τῆς καταπλήξεως αὐτῶν, κατεδάφισαν ἀμέσως ὡς καὶ τὸν διασωθέντα ἐκ τῆς ἐκρήξεως· ναΐν. Οἱ διασωθέντες ἐκεῖνοι χριστιανοὶ ἐστάλησαν εἰς Ῥέθυμνον.

Ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ, ὅστις ἐπρώτευε κατὰ τὴν ἀντίστασιν ταύτην, ἐγεννήθη ἐν Ῥεθύμνῳ, πόλει τῆς Κρήτης, καὶ εἶχεν ἡλικίαν 70—75 ἐτῶν, ἔλαβε δὲ τὴν τοῦ μοναχοῦ τάξιν ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ τὸ 1816 ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ θείου του Καλλινίκου, τότε ἡγουμένου.

Ἅμα ἐξερράγη ἡ τοῦ 1821 ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων, ὁ Γαβριὴλ ὑπῆξεν εἰς ἓν τῶν πρώτων συνεννοηθέντων μετὰ τῶν Σφακιανῶν, ὅπως ἐλθωσι διὰ νυκτὸς εἰς τὴν μονὴν καὶ ἀντικρούσωσι τοὺς ταύτην κατέχοντας Ὀθωμανούς, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἀλλὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν ἐπέτρεψε πλέον εἰς τοὺς μοναχοὺς νὰ διαμένωσιν ἐν τῇ μονῇ καὶ κατέφυγον ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἰδης. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Γαβριὴλ ἀπεσπάλη παρὰ τῆς κοινότητος τῶν μοναχῶν ἵνα περιέλθῃ τὴν Εὐρώπην· τότε μετέβη καὶ εἰς Γαλλίαν, ἔνθα ἐνισχύθη ἡ πρὸς τοὺς Γάλλους συμπάθειά του, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκ τῆς μικρᾶς ἡλικίας του. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν μονήν του, ἔνθα ἐπωνυμάσθη φιλόγαλλος, καὶ ἀποθανόντος τοῦ τότε ἡγουμένου, ἐξελέχθη ἡγούμενος, καὶ τὴν θέσιν ταύτην διατήρησε μέχρι τοῦ ἐκ τῆς ἐκρήξεως θανάτου αὐτοῦ.

ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΗΣ ΠΥΡΙΤΙΔΟΣ.

Γνωστὸν παρ' ἅπασι τοῖς ὁπωσδήποτε τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας ἀναδιφήσασιν, ὅτι καθ' ἅπασαν τὴν εὐρεῖαν τοῦ μεσαίωνος διάρκειαν ἡ Σκωτία ἦν χωριστὸν βασίλειον τραχείας καὶ βαρβάρου διαίτης, διοικούμενον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτέρας ἱστορίας ὑπὸ τῆς δεινοπαθεστάτης οἰκογενείας τῶν Στουαρτῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον (τὰς ἀλγεινὰς τοῦ ὁποίου περιπετείας δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ πληροφορηθῇ ἐκ τινος ἐκτενοῦς ἄρθρου τοῦ ἀ. ἔτους τῆς «Ν. Ἑπταλόφου»,) Μαρίας, τῆς ἰδίᾳ ἐπικαλουμένης Στουάρτης, ἡγεμονίδος τῆς ῥηθείσης ἐπικρατείας, ὁμοφώνῳ τοῦ λαοῦ ψήφῳ ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ κράτους ὁ μονογενὴς αὐτῆς υἱὸς καὶ μόνος τοῦ στέμματος κληρονομικὸς διάδοχος Ἰάκωβος. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον συνέβη καὶ ὁ θάνατος τῆς συνετωτάτης καὶ μεγαλοφυοῦς βασιλίδος τῆς Ἀγγλίας, ἥτις πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς διώρισεν ὡς διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν υἱὸν τῆς ἐξαδέλφης αὐτῆς Μαρίας τῆς Στουάρτης, πρὸς δεῖξιν εὐνοίας καὶ ἐξάγνισιν ἴσως τοῦ πρὸς αὐτὴν διαπραχθέντος ἀνοσίου ἐγκλήματος, δεκακαταστοῦς δηλονότι πολυβασάνου καθείρξεως καὶ βεβήλου ἔπειτα δολοφονίας.

Ὁ Ἰάκωβος τότε πᾶν μέσον εὐθὺς μεταχειρίζεται ὅπως, εἰσακουσθείσης παρὰ τῷ Ἀγγλικῷ λαῷ τῆς τελευταίας ταύτης τῆς Ἐλισάβετ αἰτήσεως, ἀρῇ τὸν νεφελώδη οὐρανὸν, τὸ τραχὺ κλίμα καὶ τοὺς σκυθρωποὺς κατοίκους τῆς Σκωτίας, κατερχόμενος εἰς χώραν ἧττον ξηρὰν καὶ τραχεῖαν, μᾶλλον δὲ κατὰ πάντα φαιδρὰν καὶ ἀνεπτυγμένην, διά τε τῆς περινοίας τῆς προκατόχου αὐτοῦ καὶ τοῦ φύσει τῶν Ἄγγλων δραστικοῦ καὶ ἐνεργητικοῦ πνεύματος· ὅθεν διαπραγματεύεται κρυφίαν συνθήκην μετὰ τῶν προύχόντων τῆς Ἀγγλίας Καθολικῶν, καθ' ἣν οὗτοι μὲν ὑπεχρεοῦντο ὅπως διὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ θρόνῳ ἐγκαθίδρυσίν του, αὐτὸς δὲ ὕστερον πρὸς ἀνταμοιβὴν παραχωρήσῃ αὐτοῖς πᾶσαν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ πολιτικὴν ἀτέλειαν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπίστευσαν οἱ Ἄγγλοι Καθολικοί, στηριζόμενοι εἰς τὸ ἄφυκτον τῆς ἐκδικήσεως τῆς ἀδίκως καὶ ἀνιέρως ἀποθανούσης Καθολικῆς μητρός του. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς, πειθόμενος εἰς τὰς πανυστάτας τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ βασιλίσσης θελήσεις, καὶ ἄλλαις συνεργείαις, ἀναδείκνυσι βασιλέα αὐτοῦ Ἰάκωβον τὸν Α', κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν σειρὰν τῶν Ἄγγλων ἡγεμόνων, καὶ τοιουτοτρόπως τὰ δύο βασίλεια ἑνοῦνται, τότε πρῶτον ἀναφανέντος τοῦ ὀνόματος «Μεγάλη Βρεταννία.»

Τοῦ βασιλέως τούτου τὰ ἐλαττώματα μεγίστην παρέχουσιν ἀντίφασιν πρὸς τὰ ἀνδρὶ ὅλως ἁρμόζοντα πλεονεκτήματα τῆς προκατόχου αὐτοῦ θείας. Ἦτον ὅλως σχολαστικὸς, μεγίστην ἡδονὴν εὑρίσκων εἰς τὴν περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ θεολογικὰ ζητήματα ἐνασχόλησιν καὶ νομίζων τὰς σκολιὰς ἄλλως καὶ ἀκροσφαλεῖς περὶ αὐτῶν ἰδέας του ὅλως ὀρθὰς καὶ ὑγιεῖς· ἐστοχάζετο ἑαυτὸν ἀπὸ θεοῦ κατερχόμενον, ἀπόλυτον ἀρχηγὸν καὶ ποιμένα πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς,

κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας, ἧς ἔνθερμος θιασώτης ἦν, ἀποστρεφόμενος εἰς ἄκρον τὸν κάπως δημοκρατικὸν Πρεσβυτερισμόν, Ἐκκλησιαστικὴν ἰσοπολιτείαν παραδεχόμενον μεταξὺ ἰδιώτου καὶ ἄρχοντος, πτωχοῦ καὶ πλουσίου, ἐλευθέρου καὶ μή. Ὑψηρρήμων δὲ ὑπερβαλλόντως καὶ οἰηματίας ὤν, ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἐγκρατέστατον τῆς Λατινικῆς γλώσσης, ὡς τῆς αὐλῆς, καὶ εἶχε μεγίστην μανίαν νὰ διορθοῖ τὰ οἱουδήποτε εἴδους ἐν αὐτῇ ἀναφαινόμενα συγγράμματα. Ἦτο ἐν γένει μικρόνους καὶ μικρολόγος, μὲ πνεῦμα ὅλως περιωρισμένον καὶ ἀνάπτυξιν διεστραμμένην, πλήρης δειλίας, φρίκης, μῖσος καὶ ἀποστροφὴν ἀπέναντι σπάθης αἰσθανόμενος. Εἰ καὶ δεσποτόφρων δὲ καὶ κενόδοξος, οὐδόλως ὅμως ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀπονομῆς τῆς φιλίας καὶ εὐνοίας αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν πολλάκις δαψιλῶς χορηγῶν καὶ εἰς ἀνάξια ταύτης ἀνδράρια—οἷος ὁ ἐν τοῖς μάλιστα Γεώργιος Βίλλιερ—οἰκτρότατον θῦμα τῶν παιδαριωδῶν αὐτῶν ὀρεγμάτων ἐγίνετο. Τὸ δὲ μεῖζον τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ, τὸ καὶ προκαλέσαν τὴν ἔκρηξιν τῆς παρούσης ἱστορικῆς ἀνακρινήσεως, ἦτο ἡ φρικώδης αὐτοῦ δυσπροσωπία.

Εἰς τὴν ἀδιάκριτον ταύτης παλυμβουλίαν κύπτων τὸν αὐχένα, εὐθὺς ἅμα ἐξηπάλισε τὴν κατοχὴν τοῦ θρόνου, ἀντὶ νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰ κατὰ τὸν θρόνον τῆς ταλαίνης αὐτοῦ μητρὸς, ἀντὶ νὰ ἀνταμείψῃ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ συνεργήσαντας Καθολικοὺς, ἐπιβάλλει αὐτοῖς δασμολογίαν καὶ διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ πολυτελῆ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἔξοδα, καὶ ἵνα ἱκανοποιήσῃ τὰς ἐπιθυμίας τῶν πελατῶν του, πληρῶν τὰ θυλάκια αὐτῶν χρυσῶν νομισμάτων.

Μανιώδεις καθίστανται οἱ Καθολικοὶ ἐπὶ τῇ ἀπατηλῇ τοῦ Ἰακώβου ἐπιορκίᾳ καὶ καθημέραν βλέποντες τὸ δυσχερὲς τῆς θέσεως αὐτῶν ἐπιδεξιούμενον, συγκαλοῦσι τέλος μετὰ διετεῖς βασάνους κατὰ τὸ 1605 συμβούλιον, ἐνῷ νὰ ἐπινοηθῇ μέσον ἐξοντώσεως τοῦ ἀπατεῶνος βασιλέως, ἀναμορφώσεως τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀντικαταστάσεως ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ Καθολικισμοῦ· μετ' ἄλλων δὲ, καὶ οἱ μένεα πνέοντες Ἰησουῖται σύνεδροι—τῶν ὁποίων ἄλλως τε ἡ μνησίκακος καὶ κακεντρεχὴς φιλεκδικότης καὶ ἡ μηχανορράφος καὶ ἐπινοητικὴ ῥᾳδιουργία εἰσὶ πασίγνωστοι.—Προτείνουσι τὴν εὐφυεστάτην ὁδὸν τοῦ νὰ τινάξωσιν εἰς τὸν ἀέρα δι' ἐκρήξεως πυρίτιδος ἅμα πρώτερα τὰς Βουλὰς, Ἄνω τε ἐκ Μεγιστάνων συνισταμένην, καὶ Κάτω, ἐξ ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, καθ' ἣν ἡμέραν τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς Συνταγματικῆς Κυβερνήσεως ἤθελεν ἐγκαινιάσει καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεύς. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ν' ἀγοράσωσιν οἰκημάτι πλησίον τοῦ Κοινοβουλίου, δι' οὗ ἀνορύξαντες κρύφιον ὑπόνομον φέροντα εἰς ὑπόγειον, ἀδρῷ προστίμῳ ἐπίσης ἀγορασθὲν, κάτωθεν τῆς αἰθούσης τοῦ Βουλευτηρίου, ἐπλήρωσαν αὐτὸ διὰ τεσσαράκοντα βυκίων πυρίτιδος καὶ καλύψαντες αὐτὰ διὰ ξύλων, πρὸς ἀσφάλειαν, ἔσπειρον καθ' ἑκάστην ἕνα φύλακα, ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ ποθητὴ αὐτοῖς ἡμέρα τῆς ἐκπληρώσεως τῆς πλεκτάνης ταύτης.

Τὴν προτεραίαν ὅμως τῆς τῶν Βουλευτικῶν ἐργασιῶν ἐνάρξεως, εἷς ἐκ τῶν Βουλευτῶν Καθολικὸς Λόρδος λαμβάνει ἐπιστολήν τινα, ὑπό τινος βεβαίως ἐκ τῶν μεμυημένων τῆς συνωμοσίας ταύτης φίλων του σταλεῖσαν, καὶ τὰ ἑξῆς λακωνικῶς περίπου περιέχουσαν:

» Κύριε !

Σᾶς συμβουλεύω αὔριον νὰ μὴ ὑπάγητε εἰς τὴν Βουλὴν, διότι ἀόρατος χεὶρ θέλει πατάξει τὸ οἴκημα· ὁ δὲ κίνδυνος θέλει παρέλθει μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς θέλετε σχίσει τὸ χαρτίον μου τοῦτο.»

Ὁ ἐνλόγῳ βουλευτὴς, φόβου καὶ ἀπορίας ἔμπλεως, δείκνυσι τὸ σωτήριον ἐκεῖνο ἔγγραφον εἰς τοὺς λοιποὺς συναδέλφους του, τὸν βασιλέα καὶ ἅπαν τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Οὗτοι, ὑπονοήσαντες τὴν φύσιν τοῦ τεχνουργήματος, στέλλουσι πρὸς ἀνακάλυψιν αὐτοῦ ἀνθρώπους τινὰς, δῆθεν ἐξετάσοντας ἂν τὰ τῆς αὔριον ἦσαν ἕτοιμα. Προσελθόντες οὗτοι εἰς τὸ οἴκημα καὶ εὑρόντες τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ἐμβαίνουσιν ἐντὸς αὐτῆς καὶ μετ' ἐκτενεῖς ἀνερευνήσεις εὑρίσκουσι πληθὺν βαρελλίων, κεκαλυμμένων ὑπὸ ξύλων καὶ φυλαττομένων ὑπό τινος ταλαιπώρου γέροντος· ἐξέρχονται ἵνα πληροφορήσωσι τὴν ὑπερῳὰ καὶ ἀπόῤῥητον ἐκείνην πλεκτάνην, διατάξαντες συγχρόνως στρατιώτας νὰ προσέχωσιν ἐπὶ τῆς θυρίδος, μὴ τυχὸν καὶ δραπετεύσῃ ὁ τῶν βαρελίων φύλαξ· αὐτὸς δὲ κατεπτοημένος, μόλις προφθὰς διὰ τοῦ ἀνορυχθέντος ὑπονόμου κατὰ τὴν συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον κάμει, νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς ἐν τῷ οἰκήματι συνηγμένους συντρόφους του, συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν ῥηθέντων. Ἀπαχθεὶς δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, ὁμολογεῖ ὅτι εἶχον συμφωνήσει ἅπαντες οἱ Καθολικοὶ νὰ ἐξέλθωσιν εἴς τινα ἐπαύλιδα ἑνὸς ἐξ αὐτῶν Λόρδου ἔξω τοῦ Λονδίνου, δῆθεν κυνηγήσοντες, καὶ ἅμα ἀκούσωσιν ὅτι ἡ ἔκρηξις τῆς πυρίτιδος, τὴν ὁποίαν κατὰ τοῦ ψευδόρκου βασιλέως εἶχον ἑτοιμάσει, ἐπέτυχε, νὰ ὁρμήσωσιν ἔνοπλοι εἰς τὴν πόλιν καὶ μετὰ συνθηκολογίαν νὰ κηρύξωσι βασιλίδα τῆς Ἀγγλίας τὴν Καθολικὴν αὐτοῦ θυγατέρα, ἀρῦ φονεύσωσι πάντα τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του. Ἀμέσως ὁ Βασιλεὺς διατάσσει νὰ συλληφθῶσιν οἱ ἐν Λονδίνῳ ἐναπολειφθέντες συνωμόται, ὅσους, ὡς τοιούτους, ὁ ἀναιρεθεὶς γέρων ὡμολόγησε· στέλλει δὲ καὶ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα κατὰ τῶν ἐν τῇ ἐπαύλιδι ὡπλισμένων Καθολικῶν, οἵτινες μετὰ σμικρὰν ἀντίστασιν ἠναγκάσθησαν ὑποχωρήσαντες νὰ κυρευθῶσιν· καὶ ὅσοι μὲν πρόλαβον δραπετεύσαντες νὰ κρυφθῶσιν, ἐσώθησαν· οἱ δὲ συλληφθέντες πάντες ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν ἐπὶ τοῦ ἱκριώματος τοῦ δημίου, πρὸ πάντων πολυώδυνον ὑποστάντος θάνατον τοῦ λυσσαλέου τῆς συνωμοσίας ἀρχηγέτου Φάουκ.

Οὕτω δι' ἑνὸς τεμαχίου χάρτου ἀπέτυχεν ἡ διάσημος ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀγγλίας « Συνωμοσία τῆς Πυρίτιδος», καὶ πολλῶν δημοσίων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀκολούθως συνεργήσαν εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἐπαύξησιν τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐλισάβετ ἀρξαμένου ἄνθους μεγαλείου τῆς Ἀγγλίας, ὁ θάνατος προελήφθη.

ΠΡΟΣ ΤΟ
ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΝ ΤΕΚΝΟΝ ΜΟΥ.

Ὦ! πόσον μὲ ἡδύνει ἡ ὄψις σου! πόσον μὲ θέλγει ὁ ἦχος τῆς γλυκείας φωνῆς σου! Σὺ εἶσαι τὸ πρῶτον ἄνθος τῆς νεότητός μου, καὶ σὺ κατέχεις τὸ πρῶτον φίλτρον εἰς τὴν ψυχὴν τῆς μητρός σου!

Εἰς τὴν πρώτην φωνήν σου, ἠσθάνθην τὴν καρδίαν μου ἀνοιγομένην καὶ πάλλουσαν παλμοὺς ἀγνώστους μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης! ἀνυπόμονος ἦμην μ' ὅλας τὰς ὀδύνας, ὅσας ὑπέφερον κατὰ τὰς ὥρας τοῦ τοκετοῦ, πότε νὰ σὲ περιπτύξω εἰς τὰς ἀγκάλας μου! καὶ ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς μου, προσδοκῶσα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν μετ' ἀφάτου ἐλπίδος νὰ ἴδω τὴν ἀγγελικήν μορφήν σου!

Δὲν ἐβράδυνε τέλος νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἔρευς τῆς καρδίας μου· σ' ἔλαβον εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους μου, καὶ ὅλως συγκεκινημένη ὑπὸ τῆς ὑψίστης εὐδαιμονίας μου, ἀνέκραξα ὑπερχαρῶς· ὦ! πόσον εἶμ' εὐτυχής! ἐπέθηκα τὸν πρῶτόν μου ἀσπασμὸν ἐπὶ τῶν ἁπαλῶν παρειῶν σου, ἐπὶ τῶν κοραλίνων χειλέων σου, καὶ ἡ ἡδύτης ἐκείνη δὲν θὰ ἐκλείψῃ ποτὲ τῆς μνήμης μου, ἐφ' ὅσῳ θὰ ὑπάρχω ἐν τῇ ζωῇ. Ἡ πρώτη κραυγή σου μὲ κατέστησεν ἄγρυπνον φύλακα τῶν νυκτῶν σου· οὐδεμία ἡδονὴ ἴσχυσε νὰ μ' ἀποχωρίσῃ ἀπὸ σοῦ. Ἡ πρώτη ἀνατένισις τῶν ὡραίων ὀμμάτων σου ἐπ' ἐμοῦ, καὶ τὸ πρῶτόν σου ἀγγελικὸν μειδίαμα μὲ ἀνεβίβασαν εἰς τοὺς οὐρανούς· τὰ δὲ πρῶτά σου ψελλίσματα, ὡς μελίσματα λιγυροφθόγγου ἀηδόνος, κατεμάγευαν τὴν ψυχὴν τῆς μητρός σου, ἥτις δι' ἐσὲ μόνον ἔζη.

Οἱ πρῶτοι μῆνες τῆς ὁλβίου ὑπάρξεώς σου ἦσαν διεμὲ ἀτελεύτητος καὶ διακαὴς εὐτυχία, μὴ διαταραχθεῖσα ὑπ' οὐδενὸς λυπηροῦ συμβάντος.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐπιβάλλει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νεαρῶν καὶ ἀπείρων μητέρων, ὡς δοκιμασίαν, τὰς ἀσθενείας τῶν τέκνων, ἵνα ἐνθυμηθῶσιν ὅτι ἡ πολύτιμος δι' αὐτὰς ὕπαρξις δὲν εἶναι κτῆμα τῆς ἱκανότητός των, καὶ μ' ἓν κόνον πνεύσιμον τῆς θείας αὐτοῦ βουλήσεως δύναται ν' ἀπέλθῃ ὅθεν ἦλθεν.

Νὰ παραστήσω ποία χεὶρ σιδηρᾶ ἐπίεσε τὴν καρδίαν μου, ὅταν εἶδον τὴν περιληπτὴν ζωήν σου ὅτι ἔμελλε νὰ σ' ἐγκαταλείψῃ, μ' εἶναι ἀδύνατον! οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκοιλώθησαν ἀπὸ τὰ δάκρυα· ἔμενον ἄσιτος νυχθημερὸν καὶ ὁ ὕπνος δὲν ἐπεσκέπτετο πλέον τὰ βλέφαρά μου! Ἂν ὕπνωττες, ἀνησύχουν ροβουμένη μὴ ἐκλείσθησαν οἱ ὀφθαλμοί σου διὰ παντός, καὶ ἠκροαζόμην τὴν ἀναπνοήν σου, τὴν ὁποίαν ἐνίοτε ἐνόμιζα ὡς ψυχορράγημα, καὶ ἀνελυόμην εἰς θρήνους, ἕως οὗ ὁ ὕψιστος μ' εὐσπλαγχνίζετο καὶ ἤνοιγες βραδέως τοὺς βεβαρημένους ὀφθαλμούς σου, οὓς προσήλωνε ἐπὶ τῶν ἐμῶν.

Ἀπαύστως πολλὰς ἡμέρας δὲν ἐμακρύνθην τοῦ προσκεφαλαίου σου, προσευχομένη καὶ παρακαλοῦσα ὅπως μοὶ χαρίσῃ ὁ Θεὸς καὶ δεύτερον τὴν ζωήν σου. Ἀνέτειλεν ἡμέρα τις εὐδαίμων δι' ἐμὲ καὶ τὸ μειδίαμα ἐπανῆλθεν εἰς τὰ χείλη τοῦ τέκνου μου, καὶ ἡ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ ῥόδου ζωηρότης του ἔβαψε τὰς παρειάς του, ἐπρόσθεσε νέαν ζωὴν εἰς τὴν ὕπαρξίν μου. Τὸ φίλτρον μου ἐδιπλασιάσθη, καὶ τότε, δοξολογήσασα τὸν Θεὸν, κατενόησα πόσον αἱ μητέρες ὑποφέρουν καὶ πόσον τὰ τέκνα εἶναι προσφιλῆ εἰς αὐτάς.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Ἡ ἀπουσία εἶναι ἀόρατος γόησσα, κατὰ πᾶσαν ὥραν στολίζουσα τὸ ἀγαπώμενον ὃν διὰ τῶν μᾶλλον καλλιφύλλων ἀνθῶν τῆς φαντασίας.

— Ὅταν μεθ' ἁγνότητος, μετ' ἀφοσιώσεως, μεθ' ἡρωϊσμοῦ ἀγαπῶμεν, ἐπὶ τοσοῦτον εἴμεθα εὐτυχεῖς διὰ τὸ αἴσθημα τοῦτο, ὥστε ἀδυνατοῦμεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἐκείνη δὲν συμμερίζεται αὐτό.

— Ὁ ἥλιος τοῦ ἔρωτος δίδει ῥόδινον ὁρίζοντα τῇ θλιβερωτέρᾳ καὶ τῇ μᾶλλον ἐγκαταλελειμμένῃ ζωῇ.

— Ὁ ἐπιζητῶν ἐπίδειξιν εὐφυΐας συχνάκις εἰς μωρίαν περιπίπτει.

— Παρετήρησα πάντοτε ὅτι, ὅπως ἐπιτύχῃ τίς τι ἐν τῷ κόσμῳ, ὀφείλει νὰ φαίνηται μὲν ζωηρὸς, τρελλούτσικος, συχρόνως δὲ νὰ ἦναι καὶ φρόνιμος.

— Καλλονὴ ἄνευ χάριτος εἶναι ἄγκιστρον ἄνευ δελέατος.

— Ἡ καλλονὴ τῶν γυναικῶν διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των· δηλαδὴ, ἡ ἐπιῤῥοὴ των παύει καθ' ὃν καιρὸν ἔρχεται εἰς αὐτὰς τὸ λογικόν.

— Ὁ Ἡσίοδος εἶπέ που ὅτι ὁ ἐμπιστευόμενος εἰς γυναῖκα ἐμπιστεύεται εἰς λῃστήν.—Εἶχε δίκαιον;

— Ἡ οἰκουμένη εἶναι βιβλίον ὡραιότατον, τοῦ ὁποίου πρέπει τις ν' ἀναγινώσκῃ κατ' ἔτος ἓν κεφάλαιον.

— Αἱ προαισθήσεις εἶναι αἱ προφητεῖαι τῆς καρδίας· διότι ἡ καρδία εἶναι Σιβύλλη, κάλλιστα μεμυημένη τῶν μυστηρίων τοῦ βασιλείου της.

— Ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ λέγει που·—Ὅ,τι ἀρχίζει ὁ ἔρως, ὁ Θεὸς μόνος δύναται νὰ διεκπεραιώσῃ.

— Τίμων ὁ μισάνθρωπος, ἰδὼν δύο γυναῖκας κρεμαμένας ἀπό τινος συκῆς, ἀνέκραζεν. « Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ὅλα τὰ δένδρα νὰ κάμνωσι τοιούτους καρπούς ».

— Αἱ εὐφυεῖς γυναῖκες λέγουσι·— Θέλω νὰ θαυμάσω ὅ,τι ἀγαπῶ· θέλω ν' ἀγαπήσω ἄνδρα τῶν ἄλλων ἀνώτερον καὶ νὰ τὸν κάμψω, ἐνεργητικὸν ἄνδρα, καὶ νὰ μοὶ ὑπακούῃ.

— Προτιμῶ νὰ ἐρωτήσω γέροντά τινα·— Πότε θὰ ἀποθάνητε;—ἢ νὰ ἐρωτήσω ὡραίαν γυναῖκα, ὄχι πολὺ νέαν·—Πότε ἐγεννήθητε;

— Τὸ περιμένειν εἶναι ἡ ἄλυσις, ἡ συνδέουσα ὅλας ἡμῶν τὰς ἡδονάς.

— Ἐν τῷ ἔρωτι ἡ μεγάλη φωνὴ τῆς σιωπῆς λέγει πλεῖστα, ὅσα ἡ ἄλλη ἀδύνατον νὰ εἴπῃ πλεῖστα, κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων ὑπερέχοντα, ὅτι οὐδέποτε εἶναι ψευδῆ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΜΥΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ. — Ὁπότε αἱ νεώτεραι ἐλευθερίαι ἦσαν εἰς τὰ σπάργανα, πνεύματα φιλελεύθερα, προτιθέμενα τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος, ἀδελφότητος καὶ ἐλευθερίας, κατέφυγον εἰς μυστικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ συνέστησαν ἕδρας εἰς διάφορα μέρη. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἑδρῶν ἦσαν τέσσαρες· μία εἰς Νεάπολιν διὰ τὴν Ἀνατολήν, ἑτέρα εἰς Ἐδιμβοῦργον διὰ τὴν Δύσιν, ἄλλη εἰς Στοκόλμην διὰ τὸν Βορρᾶν καὶ ἡ τετάρτη εἰς Παρισίους διὰ τὴν Μεσημβρίαν.

Οἱ μυστικοὶ συνεταιρισμοὶ οὗτοι ὠνομάσθησαν τεκτονικοὶ (*maconiques*) Τὰ μέλη αὐτῶν ὡρκίζοντο τότε νὰ ἐξαφανίσωσι τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, νὰ καταστρέψωσι τὴν δύναμιν τοῦ πάπα, νὰ ὑποστηρίξωσι τὰς ἐλευθερίας τῶν λαῶν καὶ νὰ ἱδρύσωσι παγκόσμιον δημοκρατίαν.

Ὅπως μὴ μυῶνται ὅμως εἰς τὰ μεγάλα μυστήρια τοῦ μυστικοῦ συνεταιρισμοῦ οἱ τυχόντες ἄνθρωποι, καθιέρωσαν τὰς κοινὰς τεκτονικὰς ἕδρας. Αὗται δὲ εἰσιν αἱ κοινῶς γνωσταὶ ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ· αἱ ἕδραι αὗται δὲν ἔχουσι μυστήρια· χρησιμεύουσι δὲ μόνον ὅπως καθιστῶσι γνωστοὺς εἰς τὰ μέλη τῶν μεγάλων ἑδρῶν τοὺς θέλοντας νὰ μυηθῶσιν εἰς τὰ μυστήρια τῆς μεγάλης συνωμοσίας.

Ἑκάστη τῶν τεσσάρων μεγάλων ἑδρῶν ἔχει ἓν σύνθημα ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων φράσεων Ἰακὶν Βοὸς, Μαχ-Βενάχ, Ἀδωναΐ 1314. Ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς λέξεσιν εὑρίσκονται τὰ ἀρχικὰ τοῦ συνθέσαντος τὸ σύμπλεγμα τῶν ἐν λόγῳ συνθηματικῶν λέξεων καὶ ἡ χρονολογία τῆς συνθέσεως· ὁ συνθέσας ἦν Ἰάκωβος Βουργοῦνδος, Μολαὶ-Βέατ· ἔτει σωτηρίῳ 1314.

Τὰ λοιπὰ συνθήματα αὐτῶν εἰσι: Καδόσχ (=ἀναγεννητής)· Νεκὼμ (=ἐκδίκησις) κτλ. Ὅταν πλησιάζωσιν ἀλλήλους εἰς τὰς συνελεύσεις, λαμβάνουσιν ἀλλήλων τὰς χεῖρας, καὶ πρὸς ἀναγνώρισιν, φέρουσι δακτυλίδιον ἐρυθρόχρυσον· ἐν ὥρᾳ δὲ κινδύνου ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ στήθους σταυρὸν τῆς Μελίτης ἐξ ἐρυθροῦ ἐριούχου.

Ὁ τῶν μυστηρίων μυούμενος φέρεται διὰ ζοφερᾶς ἀτραποῦ εἰς μεγάλην αἴθουσαν, πανταχόθεν ἐξεικονίζουσαν φλόγας καὶ ἐχίδνας. Ἡ αἴθουσα φωτίζεται ἀσθενῶς πως καὶ ἀπαισίως ὑπὸ τριῶν λυχνιῶν. Ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει σωρεία σκελετῶν, δίκην βωμοῦ, παρ' αὐτοῖς δὲ βίβλοι, ἐξ ὧν αἱ μὲν περιέχουσιν ἀπειλὰς κατὰ τῶν ἐπιόρκων, αἱ δὲ τὴν ἀποτρόπαιον ἱστορίαν τῶν ἐκδικήσεων τοῦ ἀοράτου πνεύματος καὶ τῶν καταχθονίων ἐπικλήσεων, ἃς ἐπὶ πολὺ μάτην προφέρουσι.

Μετὰ παρέλευσιν ὀκτὼ ὡρῶν, προχωροῦσι φοβερὰ φάσματα καὶ βυθίζονται εἰς ὑπόγεια ἄνευ κρότου· φαίνονται δὲ μόνον ὡς ἐκ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐκπεμπομένης δυσωδίας.

Ἡ νηστεία ἐξησθένισεν ἤδη τὴν διάνοιαν τοῦ μυουμένου, αἱ δὲ αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐχαλαρώθησαν διὰ προπαρεσκευασμένων ὑγρῶν. Βλέπει ἐνώπιόν του τρεῖς φιάλας πλήρεις πρασινωποῦ ποτοῦ. Ἐξ ἀνάγκης φέρει αὐτὰς πρὸς τὰ χείλη του, ἀλλ' ἀκούσιος τρόμος βιάζει αὐτὸν νὰ τὰς ἀπωθήσῃ. Εἶτα δύω, δεινοὶ τὴν ὄψιν, ἄνθρωποι περιβάλλουσι τὴν κεφαλήν του δι' αἱμοβαφοῦς ταινίας, ἐν ᾗ, μεταξὺ διαφόρων χαρακτήρων, φαίνεται ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου. Δίδουσι πρὸς αὐτὸν ἕνα σταυρόν, καὶ εἰς ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ χαράττουσιν ἐπίσης τὰ σχήματα τοῦ σταυροῦ. Βλέπει τότε πλησιάζοντα πρὸς αὐτὸν πέντε μαχαιροφόρα φάσματα, ἔχοντα τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον. Ταῦτα γονυπετοῦσι καὶ προσεύχονται ἐπὶ μίαν ὥραν. Ἐκ μέσου τῆς ἀνημμένης ἀνθρακιᾶς ἐξέρχεται αἴφνης σῶμα κολοσσιαῖον καὶ ἡμιδιαφανές, εἰς οὗ τὴν θέαν τρέμουσι σπασμωδῶς τὰ πέντε φάσματα.

Φωνὴ τότε τρέμουσα διέρχεται τὸν θόλον καὶ τοὺς ἀκολούθους προφέρει λόγους:

« Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἐσταυρωμένου! ὁρκίσθητι νὰ θραύσῃς τοὺς σωματικοὺς δεσμούς, τοὺς συνδέοντάς σε εἰσέτι μετὰ πατρός, μητρός, ἀδελφῶν, συζύγου, συγγενῶν, φίλων, ἐρωμένης, βασιλέως, ἡγεμόνος, εὐεργέτου καὶ παντὸς πλάσματος, εἰς ὃ ἴσως ὑπέσχου πίστιν, ὑπακοήν, εὐγνωμοσύνην ἢ ὑπηρεσίαν.

» Ὀνόμασον τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς σου, διὰ νὰ ζήσῃς εἰς ἄλλην σφαῖραν, εἰς ἣν θέλεις ῥιφθῆ ἅμα ἀπαρνηθεὶς τὸν ἐπάρατον τοῦτον κόσμον.

» Ἀπὸ τοῦδε ἀπαλλάττεσαι τοῦ ψευδοῦς ὅρκου, ὃν ἔδωκας πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τοὺς νόμους. Ὄμοσον ὅτι θέλεις ἀποκαλύπτει πρὸς τὸν ἀρχηγόν σου ὅ,τι κἂν ἴδῃς ἢ πράξῃς, λάβῃς, ἀναγνώσῃς ἢ ἀκούσῃς, μάθῃς ἢ μαντεύσῃς· ἔτι δὲ νὰ ζητῇς νὰ κατασκοπεύῃς καὶ ὅσα δὲν κεῖνται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου.

» Τώρα καὶ σέβου τὸ «Τοφάνιον ὕδωρ,» ὡς μέσον ἀσφαλές, ταχὺ καὶ ἀναγκαῖον, δι' οὗ νὰ καθαρισθῇ ἡ σφαῖρα αὕτη διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀποκτηνώσεως ἀπὸ ἐκείνων, οἵτινες ζητοῦσι νὰ καταστρέψωσι τὴν ἀλήθειαν, ἣν' ἀποσπάσωσιν αὐτὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν μας.

» Φεῦγε τὴν Ἱσπανίαν, φεῦγε τὴν Νεάπολιν, φεῦγε πᾶσαν ἐπάρατον γῆν· φεῦγε τέλος τὸν πειρασμόν, ὅστις σὲ παρακινεῖ νὰ φανερώσῃς ὅ,τι ἀκούεις· καθότι ἡ μάχαιρα, ἥτις θέλει σὲ πλήξει, ἔσται ταχυτέρα κεραυνοῦ.

» Ζῆθι, ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. »

Τοὺς ἀνωτέρω ὅρκους προφέρει καὶ ὁ τῶν μυστηρίων μυούμενος, ἀφ' οὗ πίῃ τὸ περιεχόμενον ἑνὸς ποτηρίου, πεπληρωμένου κατὰ τὸ ἥμισυ δι' ἀνθρωπίνου αἵματος, δι' οὗ πλύνουσι τὸ σῶμά του.

Η ΠΑΡ' ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΝΟΥΜΗΝΙΑΣ.

Ἡ ἡμέρα αὕτη, κατὰ τὸν Πλούταρχον, εἶναι λίαν ἱερά· εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος.

Γίνονται θυσίαι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἀνήκει τοῖς θεοῖς, ἡ δευτέρα τοῖς ἥρωσι καὶ ἡ τρίτη τῇ μεγαλορυΐᾳ.

Ὁ λαὸς πορεύεται εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ποιεῖ ἀναθήματα καὶ εὐχὰς διὰ τὴν κοινὴν εὐημερίαν, ἐπικαλεῖται μυστικῶς τοὺς θεοὺς διὰ τὰ ἀντικείμενα τῶν πόθων, τῶν ἐλπίδων ἢ τῆς στοργῆς αὐτοῦ· ἕκαστος υἱὸς ἀπευθύνει πρὸς αὐτοὺς εὐσεβῆ προσευχήν, ἕκαστος ἐραστὴς ἐμπι-

στεύεται αὐτοῖς τὰ ρλογερὰ παράπονά του. Πανταχόθεν δὲ μία μόνη φωνὴ ἀκούεται γενικὴ, φωνὴ, ἣν τὸ συμφέρον ἢ τὸ πάθος ἀνυψοῖ πρὸς τὸν Ὄλυμπον· «Θεοὶ παντοδύναμοι! εὐτυχὴς εἴη ὁ μὴν οὗτος! »

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Τὸ νέον ἔτος 1867 ἐχαιρέτησε τοὺς ὁρίζοντας τῆς πρωτευούσης ἡμῶν ὑπὸ τοὺς θλιβερωτέρους οἰωνούς. Ἡ δεινὴ ἀχρηματία, ἡ δίκην ὀλεθρίας ἐπιδημικῆς νόσου μαστίζουσα τὰ πλήθη, ἐξακολουθεῖ ἐκτεινομένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ κατὰ τὸν Ἀττικὸν κωμικὸν Σοφοκλέα Καρύδην, αἱ τρεῖς δισύλλαβοι προθέσεις κατέστησαν τοῦ συρμοῦ. Ἕκαστος ῥιλοτιμεῖται νὰ ἔχῃ εἰς τὸ θυλάκιον αὐτοῦ τὴν τριάδα τῆς ἀναπαραδιᾶς.

Καὶ ἐν τούτοις, κατά τινα παράδοξον ὅλως λογικὴν, πρὸ μηνὸς περίπου ἐξακολουθοῦμεν ὄντες ἐν πλήρει ἀποκρέω, καὶ οὐδὲν ἄλλο βλέπει τις καθ' ἅπασαν τὴν νύκτα ἐν Σταυροδρομίῳ, ἢ μετεμφιεσμένους, ἀγγελίας χορῶν, μουσικὰς, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀκούει, ἢ ἅσματα, κραυγὰς Βάκχων, Μαινάδων, Σατύρων, Νυμφῶν καὶ χορῶν θορύβους, καὶ χειρῶν κτύπους, καὶ ὀργίων κολοφῶνας καὶ ἄλλα παρόμοια.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸ Σταυροδρόμιον δυνατὸν εἶναι νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀντικείμενον σπουδαίας μελέτης εἰς τὸν θέλοντα νὰ λάβῃ ἰδέαν περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς πανηγύρεως τῶν Διονυσίων ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις.

Διὰ νυκτὸς τῆς πόλεως ἡ ὄψις ἀλλοιοῦται·
Τὸ πᾶν ἀλλάσσει ἔνδυμα, καὶ πᾶς μεταμορροῦται.
Βλέπει ἐνταῦθά τις πυκνὰ στρατεύματα Βακχίδων
νὰ ἐκτελῶσι τοὺς χοροὺς τῶν ἑλαφρῶν Σιληνῶν·
καὶ μετ' αὐτῶν μεθύοντας εἰς τοῦ χοροῦ τὸ ἴσον
βλέπει ἀπείρους ζηλωτὰς τῶν πάλαι Διονύσων.
Ἀκούει τὸν ἀέναον ποθοσυρτὸν καὶ κρότον
καὶ φανερῶς τελούμενα τὰ ὄργια ἐρώτων.
Εἰς κρότον δὲ παρόμοιον καὶ θυελλώδη σάλον
νομίζει ὅτι κατοικεῖ εἰς χώραν Καννιβάλων.
Καὶ τῶν γλωσσῶν ἡ σύγχυσις καὶ ἡ βαβυλωνία
δὲν ἔχει οὔτε χαλινὸν, οὐδ' ἀσθενῆ ἡνία.
Ἀκούει δέ τις ἀναμὶξ Vals en avant signora,
Ἐρέντιμ, goddam, tauffel, quelle heure; ἑβδόμη
Καὶ ἴσαται, ἐξίσαται, θαυμάζει καὶ ἡ ῥρίκη [ὥρα.
τὸν νοῦν αὐτοῦ καὶ φεύγοντος πτοεῖ ὡς καταδίκη.
Γρυλλίζουσιν οἱ μέθυσοι, ὀρχοῦνται αἱ μαινάδες,
συρίζουσιν οἱ θεαταὶ, ἀστράπτουσιν αἱ δᾷδες,
συμπλέγματα δὲ πνίγονται ὑπὸ ἀτμοὺς καὶ κόνιν,
συσσωματοῦται δὲ τὸ πᾶν εἰς μάζαν μίαν μόνην.
Καὶ εἶναι πανδαιμόνιον τὸ σύνολον ἐκεῖνο·
δὲν εἶμαι Δάντης. . δι' αὐτὸ τὸν Πήγασον ἀφίνω.

Τίνι τρόπῳ ἐξηγεῖται ἡ ἀκατανόητος αὕτη λογική; Τίνι τρόπῳ, ἐνῷ ἡ ἀχρηματία μαστίζει δεινῶς ἡμᾶς, τελοῦνται ταῦτας Ἐὰν μία μόνη ἀνθοδέσμη παρ' ἡμῖν πωλεῖται ἀντὶ πέντε δραχμῶν, τὸ πανδαιμόνιον ἐκεῖνο ἀγοράζει καθ' ἑκάστην ἐνδύματα, προσωπίδας, κοσμήματα, μῦρα, ποτὰ, εἰσιτήρια κτλ. κτλ.

Ἐὰν ὁ ἀναγνώστης ἢ ἡ ἀναγνώστρια (παρ' ἧς ἐξαιτούμεθα συγγνώμην) ἐπιτρέπῃ ἡμῖν νὰ διηγηθῶμεν ἱστορικόν τι ἀνέκδοτον τοῦ δεκαπενθημέρου τούτου, θέλει λάβει ἴσως ἰδέαν τινα ὅπως λύσῃ τὸ ζήτημα.

Ἡ Θίσβη εἶναι νεᾶνις καλῆς οἰκογενείας. Ἐσπούδασεν εἰς τὰ καλλίτερα παρθεναγωγεῖα τῆς πρωτευούσης ταύτης καὶ ἀνετράφη μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου αὐτῆς ἔτους ἐν μέσῳ πλήρους ἀφθονίας. Οἱ γονεῖς αὐτῆς ἦσαν εὐποροι.

Δυστυχῶς κατὰ τὸ ἑκατοστὸν πέμπτον ἔαρ αὐτῆς ὁ πατήρ της ἀπώλεσεν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ὅπασαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, καὶ ἡ Θίσβη εἶ ἐν ἐντὸς μικροῦ τί ἐστι στέρησις.

Ἡ Θίσβη εἶναι νεᾶνις ἀβροτάτη καὶ χαριεστάτη. Μόνα ἐλαττώματα αὐτῆς εἶσὶν ὁ κακῶς νοούμενος ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ κενοδοξία. Ὁπόταν κατὰ πρῶτον τὴ εἶπε κυρία τις γνώριμος διά τινα ἰώδους τρόπου: «Θίσβη! διατί δὲν συχνάζετε πλέον εἰς τοὺς χορούς καὶ τὰς συναναστροφάς;» ἡ νεᾶνις ἠρυθρίασεν.

Ὁπόταν ἡ ἐρώτησις μετά τινα καιρὸν ἐπανελήφθη, ἡ Θίσβη ὡρκίσθη νὰ ἐκδικηθῇ σιωπηλῶς.

Μοὶ ἦτο γνωστὴ ἡ Θίσβη νεαρόθεν. Σπανίως ὅμως σπανιώτατα συνέπιπτε νὰ τὴν ἴδω.

Πρὸ ἑκατονπερίπου ἡμερῶν ἀποφασίσας ὅπως ἀπεκδυθῶ ἐρρωμένως εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν τῆς «Ν. Ἐπταλόφου», ἠγόρασα προτυπίδα καὶ τὰ σὺν αὐτῇ καὶ διευθυνθεὶς εἰς αἴθουσάν τινα δημοσίου χοροῦ, ἐκάθησα εἰς γωνίαν τινὰ καὶ τὸν κεκμηκότα προσποιούμενος, ἐσπούδαζον ἁπλῆς τὰ ὄργια τοῦ πανδαιμονίου.

Αἴφνης προσωποφόρος τις κυρία μὲ πλησιάζει.

— Ῥεμβάζει ὁ Κύριος; μὲ ἠρώτησεν.

Εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἀγνώστου ἐτινάχθην σύσσωμος· ἡ φωνὴ ἦτο φωνὴ γνωστῆς γυναικός.

— Οὐχί, κυρία, εἶπον ἀφελῶς — εἰμὶ κεκμηκὼς καὶ ἀναπαύομαι.

— Ἐπιθυμεῖτε νὰ χορεύσητε μετ' ἐμοῦ, Κύριε; εἶπεν ἐκ νέου ἡ ἄγνωστος.

Ἡ περιέργειά μου ἐκορυφώθη εἰς τὸν ἦχον τῆς γνωστῆς φωνῆς καὶ ἐδέθην, ἀποφασίσας ὅπως διὰ πάσης θυσίας πείσω τὴν ἄγνωστον νὰ μοὶ ἀποκαλυφθῇ.

Ἐχορέσαμεν. Καὶ ἡ ὥρα ἦν ἤδη πέμπτη πρωϊνὴ, ὁπόταν ἡ ἄγνωστος ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν περιποιήσεων, τῶν πνευματωδῶν ποτῶν καὶ τοῦ καμπανίτου, ὃν συνεπόμεν, κατεπείσθη νὰ μοὶ ἀποκαλυφθῇ. Εἰσήλθομεν εἰς τι παρακείμενον τῇ αἰθούσῃ δωμάτιον. . .

Ὁ οἷα ἔπληξε. Τὸ σῶμά μου φρικιῶν ἔπαλλεν. Ἀνεγνώρισα τὴν Θίσβην!

— Ἄ! εἶπον, ἡ Θίσβη! Καὶ μόλις ἀπήγγειλα τοὺς λόγους, ἡ νεᾶνις ἔσπευσε βιαίως τὴν προτωπίδα μου.

— Ὁ Φαίδων Εὐγένειος! εἶπε Καὶ ἐβασίλευσε σιωπή. Πολλὰς δὲ στιγμὰς ἐγώ τε καὶ ἡ νεᾶνις ἱστάμεθα ἔκπληκτοι καὶ σιωπηλοὶ ἀπέναντι ἀλλήλων. Πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον ἐγώ.

— Θίσβη! (εἶπον) σὺ ἐδῶ! Σὺ εἰς τὸ καταγώγιον τοῦτο! Ἡ Θίσβη ἐδάκρυσεν! Ἀναμνήσεις λυπηραὶ καὶ ὄνειρα ἀγνοῦ παρελθόντος βίου ἀπέσπασαν θρήνου μαργαρίτας ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς. Ἡ φιλία ἐσπόγγισε τὰ δάκρυα τῆς τεταπεινωμένης καὶ ἐν κατανύξει φιλίας — Ἄ! Κύριε, (εἶπε πνιγομένη εἰς λυγμούς). Κλαῦσε με, πρὸ πολλοῦ πλέον δὲν εἶμαι ἡ Θίσβη, ἡ ἀφελὴς καὶ παρθενικὴ ἐκείνη χρυσαλλὶς, ἡ πετῶσα ἐπὶ τῶν ἀνθέων τῆς χαρᾶς! Δέν. . . Ἐγὼ ἐδάκρυσα καὶ αὐτὴ μὲ δάκρυα μ' ἐνεκολπώθη. — Ἀλλὰ τί τρέχει λοιπὸν (εἶπον) Θίσβη! — Ἀνήκω πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀθλίων. — Καὶ διατί; — Διατί; Διότι ἐπεθύμουν τὴν πολυτέλειαν! Ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης τοῦ χοροῦ ἔνδακρυς καὶ καταρώμενος τοὺς ὑποστηρίζοντας παρ' ἡμῖν τὴν διαφθοράν.

ΦΑΙΔΩΝ ΕΥΓΕΝΙΟΣ.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 31. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ. 2.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ
ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΥΤΟΥ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

(Συνέχεια ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φυλλαδίου.)

ΣΩΚ. Λοιπὸν, ἐξ ὅσων ἀπεδείχθησαν, τοῦτο πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, ποῖον ἐκ τῶν δύω, εἶναι δίκαιον ἐγὼ νὰ προσπαθῶ νὰ ἐξέλθω ἀπ'ἐδῶ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἀθηναίων, ἢ δὲν εἶναι δίκαιον; καὶ ἐὰν μὲν μᾶς φαίνηται δίκαιον, ἂς προσπαθήσωμεν νὰ κάμωμεν τοῦτο· εἰ δὲ μὴ, ἂς τὸ ἀφήσωμεν. Τὰς δὲ σκέψεις, τὰς ὁποίας σὺ λέγεις περὶ τῆς δαπάνης τῶν χρημάτων καὶ τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παίδων, πρόσεχε μήπως τῷ ὄντι ἦναι ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέψεις τῶν πολλῶν, οἵτινες καὶ εὐκόλως φονεύουσιν ἀνθρώπους καὶ ἀνακαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ζωὴν, ἂν ἦτο δυνατὸν, ἀνοήτως· ἡμεῖς δὲ, ἐπειδὴ ὁ ὀρθὸς λόγος οὕτω μᾶς πείθει, πρόσεχε μήπως δὲν πρέπῃ νὰ σκεφθῶμεν κανὲν ἄλλο παρ'ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τώρα ἐλέγομεν, ποῖον ἐκ τῶν δύω, θέλομεν πράξει δίκαια, δίδοντες χρήματα καὶ χάριτας γνωρίζοντες εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ μᾶς ἐξαγάγωσιν ἐντεῦθεν, ἢ τῇ ἀληθείᾳ θέλομεν πράξει ἄδικα, κάμνοντες ὅλα ταῦτα; Καὶ ἐὰν φαινώμεθα ἐργαζόμενοι ταῦτα ἀδίκως, πρόσεχε μήπως δὲν πρέπῃ νὰ σκεπτώμεθα οὔτε ἐὰν πρέπῃ ν' ἀποθάνωμεν, παραμένοντες καὶ ἡσυχάζοντες χρείας τυχούσης, οὔτε ἄλλο ὁποιονδήποτε νὰ πάθωμεν, πρὸ τῆς ἀδικίας. —ΚΡ. Καλῶς μέν μοι φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖς, ὦ Σώκρατες· σκέπτου δὲ τί πρέπει νὰ πράξωμεν.—Ἂς σκεφθῶμεν, ὦ φίλτατε· καὶ ἐὰν ἔχῃς ν' ἀντείπῃς τι εἰς τοὺς λόγους μου, δύνασαι νὰ τὸ κάμῃς, καὶ ἐγὼ θέλω πεισθῆ εἰς σέ· εἰ δὲ μὴ, παῦσον, ὦ φίλτατε, νὰ μοὶ ἐπαναλαμβάνῃς πολλάκις τὰ ἴδια, ὅτι πρέπει ἐγὼ νὰ ἐξέλθω ἐντεῦθεν παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἀθηναίων. Διότι ἐγὼ πολὺ ἐπιθυμῶ νὰ μὲ πείσῃς σὺ νὰ πράξω ταῦτα, ὄχι ὅμως ἀκουσίως. Πρόσεξον δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς σκέψεως, ἐὰν λέγηται ὀρθῶς ὥστε νὰ σὲ πείσῃ, καὶ προσπάθησον ν'ἀπαντήσῃς εἰς τὴν ἐρώτησίν μου.—Θὰ προσπαθήσω.—Λέγομεν ὅτι ἑκουσίως δὲν πρέπει ν' ἀδικῶμεν κατ' οὐδένα τρόπον, κατά τινα δὲ οὐχί; ἢ τὸ ἀδικεῖν κατ' οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι οὔτε καλὸν, οὔτε κακὸν, διότι πολλάκις καὶ κατὰ τὸν πρότερον χρόνον ὡμολογήσαμεν, ὡς πρὸ ὀλίγου ἐλέγομεν; ἢ ὅλαι ἐκεῖναι αἱ πρότερον ὁμολογίαι ἡμῶν εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας ἐχάθησαν; Καὶ τοσοῦτον καιρὸν, ὦ Κρίτων, λοιπὸν τόσοι τὴν ἡλικίαν γέροντες ἄνδρες, διαλεγόμενοι σπουδαίως πρὸς ἀλλήλους, ἐλησμονήσαμεν ἡμᾶς, εἰ καὶ μὴ διαφέροντες κατ'οὐδὲν τῶν παίδων, ἢ βεβαίως τὸ πρᾶγμα μᾶλλον οὕτως ἔχει, καθὼς τότε ἐλέγομεν ἡμεῖς, εἴτε συμφάσκει ὁ ὄχλος, εἴτε μή;—Κρ. Εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποφέρωμεν ἡμεῖς ἔτι χειρότερα τούτων, ἢ καὶ μετριώτερα.—Ὅμως τὸ ἀδικεῖν κατὰ πάντα τρόπον εἶναι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν εἰς τὸν ἀδικοῦντα; Ὁμολογοῦμεν τοῦτο ἢ ὄχι—Ὁμολογοῦμεν.—Δὲν πρέπει λοιπὸν οὐδόλως ν' ἀδικῶμεν;—Ὄχι βέβαια.—Λοιπὸν ὀφείλει τις οὔτε ν' ἀδικῇ οὔτε ν' ἀνταδικῇ;—Οὕτω μοὶ φαίνεται.—Καὶ τί δά; πρέπει νὰ κακουργῇ τις, ἢ ὄχι;—Δὲν πρέπει βεβαια, ὦ Σώ-

κρατες.—Τί λοιπόν; τὸ ν' ἀνταποδώσῃ τις κακούργημα ἀντὶ κακουργήματος, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν, εἶναι δίκαιον ἢ ἄδικον;—Οὐδόλως.—Διότι τὸ κακοποιεῖν οὐδόλως διαφέρει τοῦ ἀδικεῖν.—Ἀληθῆ λέγεις.—Οὔτε ἀδικίαν ἀντὶ ἀδικίας δὲν πρέπει λοιπὸν ν' ἀποδίδῃ τις, οὔτε νὰ βλάπτῃ κἀνένα ἄνθρωπον, οὔτε ἐὰν ὑποφέρῃ ὅτι δήποτε ἀπ' αὐτόν. Καὶ πρόσεχε, ὦ Κρίτων, ὅμως μὴ ὁμολογῇς παρὰ τὴν γνώμην σου, ταῦτα ἐπικυρῶν. Διότι γνωρίζω ὅτι ταῦτα ὀλίγοι τινὲς δοξάζουσι καὶ θέλουσι δοξάσει· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες φρονοῦσιν οὕτω καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν φρονοῦσιν οὕτως, οὗτοι δὲν σκέπτονται ὁμοίως, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη αὐτοὶ νὰ καταφρονῶσιν ἀλλήλους, βλέποντες τὰς σκέψεις ἀλλήλων. Σκέφθητι λοιπὸν ὅσον τὸ δυνατὸν καλῶς, ποῖον ἐκ τῶν δύο; παραδέχεσαι καὶ φρονεῖς οὕτω καὶ θέλεις ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆς σκέψεως ταύτης, ὅτι οὐδέποτε εἶναι δίκαια οὔτε τὸ ἀδικεῖν οὔτε τὸ ἀνταδικεῖν, οὔτε ν' ἀμύνηται διὰ τῆς ἀντιδράσεως ὁ ὑποφέρων, ἢ παραιτεῖσαι καὶ δὲν παραδέχεσαι τὴν ἀρχὴν ταύτην; Διότι ἐγὼ καὶ πρότερον οὕτως ἐφρόνουν ὡς τώρα, σὺ δέ, ἐὰν ἄλλως πως φρονῇς, λέγε καὶ δίδασκε.Ἐὰν δὲ ἐμμένῃς εἰς τὰ πρότερον λεχθέντα, ἄκουε τὸ ἀκόλουθον τούτου. — Μάλιστα, ἐμμένω, ταῦτα φρονῶν. Ἀλλ' ὁμίλει. — Λέγε λοιπὸν τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δὲ ἐρωτῶ· ποῖον ἐκ τῶν δύω, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἤθελεν ὁμολογήσει τις εἷς τινα ὅτι εἶναι δίκαια, πρέπει νὰ τὰ πράξῃ ἢ νὰ ἐξαπατήσῃ; — Νὰ τὰ πράξῃ.

Ἐκ τούτων λοιπὸν παρατήρησον τί ἐξάγεται. Ἀπελθόντες ἡμεῖς ἀπ' ἐδῶ χωρὶς νὰ καταπείσωμεν τὴν πόλιν, τί ἐκ τῶν δύω, πράττομεν κακὸν εἰς τινας καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπε παντελῶς, ἢ οὐχί; καὶ ἐμμένομεν εἰς ὅσα ὡμολογήσαμεν ὅτι εἶναι δίκαια ἢ οὐχί; — Δὲν γνωρίζω, ὦ Σώκρατες, τί ν' ἀποκριθῶ εἰς τὴν ἐρώτησίν σου, διότι δὲν τὴν ἐννοῶ. — Ἀλλ' οὕτω πως σκέφθητι, ἐὰν, ἐνῷ προτιθέμεθα νὰ δραπετεύσωμεν ἀπ' ἐδῶ, ἢ ὅπως ἄλλως πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν τοῦτο, ἐλθόντες καὶ ἐπιστάντες οἱ νόμοι καὶ οἱ πολῖται, μοὶ εἴπωσιν: Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί σκοπεύεις νὰ κάμῃς; σκοπεύεις νὰ κάμῃς ἄλλο τι, ἢ προτίθεσαι διὰ τούτου τοῦ ἔργου νὰ καταστρέψῃς καὶ τοὺς νόμους καὶ ἡμᾶς καὶ ἅπασαν τὴν πόλιν, ὅσον τὸ κατὰ σέ; ἢ σοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ μὴ ἀνατραπῇ ἡ πόλις ἐκείνη, ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ γενόμεναι δίκαι δὲν ἰσχύουσιν οὐδόλως, ἀλλ' ἀκυροῦνται καὶ διαφθείρονται ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν; Τί θέλομεν εἰπεῖ, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; Πολλὰ ἤθελεν ἔχει τις νὰ εἴπῃ, μάλιστα ἂν ἦναι ῥήτωρ, ὑπὲρ τοῦ ἀκυρουμένου τούτου νόμου, ὅστις προστάσσει νὰ ἔχωσι κῦρος αἱ δικασθεῖσαι δίκαι. Ἠθέλομεν εἰπεῖ ὅτι πράττομεν ταῦτα, ἐπειδὴ ἡ πόλις μᾶς ἠδίκησε καὶ δὲν ἐδίκασε καλῶς τὴν δίκην; Ταῦτα θὰ εἴπωμεν ἢ ἄλλο τι; — Ταῦτα, τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες. — Τί λοιπόν; ἐὰν εἴπωσιν οἱ νόμοι: ὦ Σώκρατες, ἀρά γε ταῦτα συνωμολογήθησαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ σοῦ, ἢ τὸ νὰ σέβησαι τὰς δίκας, τὰς ὁποίας ἡ πόλις ἤθελε δικάσει; Ἐνῷ λοιπὸν αὐτοὶ λέγουσι ταῦτα καὶ ἡμεῖς ἀποροῦμεν τί ν' ἀποκριθῶμεν, ἴσως ἤθελον μᾶς εἰπεῖ. «Ὦ Σώκρατες, μὴ ἀπόρει διὰ τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ συνειθίζεις νὰ μεταχειρίζησαι τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις. Ἰδού, λέγε. Τί ἔγκλημα προσάπτων εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν ἐπιχειρεῖς νὰ μᾶς καταστρέψῃς; δὲν σ' ἐγεννήσαμεν πρῶτον ἡμεῖς καὶ δι' ἡμῶν ἔλαβε τὴν μητέρα σου ὁ πατὴρ καὶ σὲ ἐγέννησε; Εἰπὲ λοιπὸν εἰς τοὺς νόμους αὐτοὺς τοὺς ἀφορῶντας τοὺς γάμους, εὑρίσκεις τι ἀξιόμεμπτον, ὅτι δὲν ἔχουσι καλῶς; Δὲν εὑρίσκω τι ἀξιόμεμπτον, ἤθελον εἴπει. Ἀλλ' εἰς τοὺς νόμους τοὺς ἀφορῶντας τὴν περὶ τοῦ γεννηθέντος ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν, δι' ἧς καὶ σὺ ἐπαιδεύθης, εὑρίσκεις τι ἀξιόμεμπτον; ἢ μήπως δὲν προσέταττον καλῶς οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες καὶ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ σ' ἐκπαιδεύῃ διὰ τῆς μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς; Καλῶς ἔχουσιν οἱ νόμοι οὗτοι, ἤθελον εἴπει. Ἔστω. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐγεννήθης, ἐτράφης καὶ ἐπαιδεύθης, θὰ ἠδύνασο νὰ εἴπῃς ἆρά γε πρῶτον μὲν ὅτι δὲν εἶσαι ἔκγονος καὶ δοῦλος καὶ σὺ καὶ οἱ πρόγονοί σου; καὶ, ἐὰν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, λοιπόν, νομίζεις ὅτι δύνασαι νὰ ἐξισωθῇς ὡς πρὸς τὸ δίκαιον μὲ ἡμᾶς καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ἐπιχειροῦμεν νὰ κάμωμεν εἰς σὲ, ταῦτα καὶ σὺ νὰ πράττῃς πρὸς ἡμᾶς νομίζεις ὅτι εἶναι δίκαιον; Ἢ ὅτι εἶναι δίκαιον ἀπὸ μέρους τοῦ πατρός σου πρὸς σὲ δὲν εἶναι δίκαιον ἀπὸ μέρους σοῦ πρὸς τὸν πατέρα καὶ δεσπότην σου (ἐὰν ἔχῃς τοιοῦτον), ὥστε ὅσα πάσχεις ταῦτα νὰ πράττῃς καὶ σύ· πρὸς τούτοις οὔτε ν' ἀντιλέγῃς ἐπιπληττόμενος, οὔτε δερόμενος ν' ἀντιδέρῃς, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά; Πρὸς δὲ τὴν πατρίδα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους σοὶ εἶναι ἐπιτετραμμένον, ὅπως, ἐὰν ἐπιχειρῶμεν νὰ σὲ καταστρέψωμεν, νομίζοντες ὅτι τοῦτο εἶναι δίκαιον, εἶναι λοιπὸν ἐπιτετραμμένον νὰ ἐπιχειρήσῃς καὶ σὺ ν' ἀντικαταστρέψῃς, καθόσον δύνασαι, ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καὶ θέλεις εἴπει ὅτι, ταῦτα πράττων, πράττεις δίκαια, σὺ ὁ τῇ ἀληθείᾳ ἐπιμελούμενος τῆς ἀρετῆς; Ἢ μήπως τόσον σοφὸς εἶσαι, ὥστε ἐλησμόνησας ὅτι καὶ μητρὸς καὶ πατρὸς καὶ ὅλων τῶν ἄλλων προγόνων πολυτιμότερον εἶναι ἡ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον, καὶ τιμᾶται πολὺ περισσότερον καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων νουνεχῶν; Καὶ ὅτι πρέπει νὰ σέβηται καὶ θωπεύῃ τις περισσότερον τὴν ὀργιζομένην πατρίδα παρὰ τὸν πατέρα, καὶ ἢ νὰ σέβηταί τις ἢ νὰ πείθηται ἢ νὰ πράττῃ ὅσα αὕτη προστάττει, ἐὰν προστάττῃ ἢ νὰ πειθηταί τις ἢ νὰ δεσμεύηται· ἐὰν σὺ ὑπάγῃς εἰς πόλεμον ὅπως τρωθῇς ἢ ἀποθάνῃς, πρέπει νὰ πράξῃς ταῦτα, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ δίκαιον, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃς οὐδὲ ν' ἀναχωρήσῃς οὐδὲ νὰ ἐγκαταλίπῃς τὴν τάξιν; ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὸ δικαστήριον καὶ πανταχοῦ πρέπει νὰ πράττῃς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἤθελε διατάξει ἡ πόλις καὶ ἡ πατρίς; ἢ νὰ πείθῃς αὐτήν, ὅπως εἶναι δίκαιον; τὸ νὰ παραβιάζῃ δέ τις πατέρα ἢ μητέρα δὲν εἶναι ὅσιον, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τὴν πατρίδα. Τί θέλομεν εἰπεῖ πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ὅτι ἀληθῶς λέγουσιν οἱ νόμοι ἢ ὄχι; — Μοὶ φαίνεται. — Σκέφθητι λοιπόν, ὦ Σώκρατες, (ἤθελον εἴπει οἱ νόμοι) ἐὰν ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῶς λέγωμεν, ὅτι δὲν ἐπιχειρεῖς νὰ πράξῃς ἀδίκως ὅσα τώρα ἐπιχειρεῖς. Διότι ἡμεῖς οἱ γεννήσαντες, ἐκ-

θρέψαντες καὶ παιδεύσαντές σε καὶ μεταδόντες εἰς σὲ καὶ πάντας τοὺς ἄλλους πολίτας ἅπαντα τὰ κατὰ δύναμιν ἀγαθὰ, ὅμως προλέγομεν διὰ τῆς ἐξουσίας τὴν ὁποίαν παρέχομεν εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν βουλομένων Ἀθηναίων, εἰς ὃν δὲν ἠθέλομεν ἀρεσει ἡμεῖς, νὰ ἐξέρχηται λαμβάνων τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ν' ἀπέρχηται ὅπου θέλει, ἀφοῦ δοκιμάσῃ τὰ πράγματα τῆς πόλεως καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους. Καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων παρεμποδίζει ἢ ἀπαγορεύει, ἐάν τις ἐξ ὑμῶν θέλει ν'ἀπέλθῃ εἰς ἀποικίαν (ἐὰν δὲν εὐχαριστῆται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν) ἢ νὰ μετοικήσῃ εἰς ξένην γῆν, ἐκεῖ ὅπου θέλει, ἔχων τὰ πράγματά του. Ὅστις δ' ἐξ ὑμῶν μείνῃ ἐνταῦθα, βλέπων τίνι τρόπῳ ἡμεῖς καὶ τὰς δίκας δικάζομεν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα διοικοῦμεν τὴν πόλιν, ἤδη φανερὸν εἶναι δι' ἡμᾶς ὅτι αὐτὸς ἐμπράκτως ὡμολόγησεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι θέλει πράξει ταῦτα ὅσα ἡμεῖς ἠθέλομεν πράξει· καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς, ὁ ἀπειθῶν τριχῶς ἀδικεῖ, ὅτι δὲν πείθεται εἰς ἡμᾶς ὄντας γονεῖς καὶ τροφεῖς του, καὶ ὅτι, ἐνῷ ὡμολόγησεν ὅτι θὰ πείθηται, οὔτε πείθεται εἰς ἡμᾶς, οὔτε ἡμᾶς πείθει, ἐὰν δὲν πράττωμέν τι καλῶς, ἐνῷ ἡμεῖς ἀφίνομεν εἰς τὴν ἐκλογήν του καὶ δὲν προστάττομεν αὐτὸν δεσποτικῶς νὰ κάμῃ ὅσα ἠθέλομεν ὁρίζει, ἀλλὰ τὸν ἀφίνομεν νὰ ἐκλέξῃ ἐκ τῶν δύω ἓν, ἢ νὰ πείθῃ ἡμᾶς, ἢ νὰ πράττῃ ὅσα προστάττομεν· ἐν τούτοις οὐδὲν τούτων πράττει. Δι' αὐτὰς λοιπὸν, καὶ σὺ, ὦ Σώκρατες, τὰς αἰτίας θὰ ἦσαι ἔνοχος ἐὰν πράξῃς ὅσα ἔχεις κατὰ νοῦν, καὶ θέλεις εἶσθαι ἐκ τῶν μάλιστα ἐνόχων Ἀθηναίων, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἥκιστα. Ἐὰν λοιπὸν ἐγὼ ἔλεγον: καὶ διατί τάχα; ἴσως δικαίως ἠθελον καθάπτεσθαι ἐμοῦ, λέγοντες ὅτι ὡμολόγησα τὴν ὁμολογίαν ταύτην εἰς αὐτοὺς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους. Διότι ἤθελον εἴπει. «Μεγάλας ὑποδείξεις ἔχομεν ὅτι σὲ ἠρέσκομεν ἡμεῖς καὶ ἡ πόλις ἡμῶν, ἐπειδὴ ἄλλως ποτὲ δὲν ἤθελες ἐπιδημεῖ εἰς αὐτὴν ἀναποσπάστως περισσότερον ἀπὸ πάντα ἄλλον τῶν Ἀθηναίων, ἐὰν δὲν σὲ ἤρεσεν ὑπερβαλλόντως, καὶ οὐδὲ εἰς πανήγυριν ἐξῆλθές ποτε ἐκ τῆς πόλεως, ἐκτὸς μόνον μίαν φορὰν εἰς τὸν Ἰσθμὸν, οὔτε εἰς κανὲν ἄλλο μέρος, ἐκτὸς ἐὰν προὔκειτο νὰ ἐκστρατεύσῃς, οὔτε ποτὲ ἄλλοτε ἀπεδήμησας, καθὼς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὔτε σοὶ κατῆλθέ ποτε ἐπιθυμία νὰ γνωρίσῃς ἄλλην πόλιν οὐδ' ἄλλους νόμους, ἀλλ' ἡμεῖς καὶ ἡ πόλις ἡμῶν σὲ ἠρκούμεν τόσον πολὺ, καὶ προὐτίμας καὶ ὡμολόγεις ὅτι θὰ πολιτεύησαι συμφώνως μὲ ἡμᾶς· ἐκτὸς δὲ τούτου ἐτεκνοποίησας ἐν αὐτῇ, ἐπειδὴ ἡ πόλις σὲ ἤρεσκε. Προσέτι δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν δίκην ἠδύνασο, ἐὰν ἤθελες, νὰ ζητήσῃς νὰ σὲ καταδικάσουν εἰς φυγὴν καὶ ὄχι εἰς θάνατον· καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσπαθεῖς τώρα νὰ κάμῃς, ἐνῷ ἡ πόλις δὲν θέλει, τότε ἐκούσης αὐτῆς ἤθελες τὸ κάμει· ἀλλὰ σὺ μὲν τότε ἐκόμπαζες ὅτι δὲν θὰ ἠναγκάκτεις ἐὰν πρέπῃ ν' ἀποθάνῃς, ἀλλὰ προὐτίμας μᾶλλον τὸν θάνατον ἢ τὴν φυγήν· τώρα δὲ οὐδ' ἐκείνους τοὺς λόγους ἐντρέπεσαι, οὔτε δι' ἡμᾶς τοὺς νόμους φροντίζεις, ἐνῷ ἐπιχειρεῖς νὰ μᾶς καταστρέψῃς· πράττεις δὲ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἤθελε πράξει ὁ χειριστος τῶν ὑπηρετῶν, προσπαθῶν νὰ δραπετεύσῃς ἐναντίον τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ὁμολογιῶν, κατὰ τὰς ὁποίας συνεφώνησας νὰ πολιτεύησαι. Πρῶτον μὲν λοιπὸν ἀποκρίθητι εἰς τοῦτο, ἐὰν λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν, βεβαιοῦντες ὅτι σὺ ὡμολόγησας ὅτι θὰ πολιτεύησαι συμφώνως μὲ ἡμᾶς ἐμπράκτως καὶ οὐχὶ ἁπλῶς διὰ λόγου, ἢ δὲν λέγομεν τὴν ἀλήθειαν.» Τί θέλομεν εἴπει πρὸς ταῦτα ὦ Κρίτων; ἄλλο τι, ἢ ὅτι ὡμολογοῦμεν; — Ἀνάγκη εἶναι νὰ εἴπωμεν ὅ,τι ὡμολογοῦμεν, ὦ Σώκρατες.—Πράττεις λοιπὸν ἄλλο τι, ἤθελον εἴπει οἱ νόμοι, ἢ ὅτι παραβαίνεις τὰς πρὸς ἡμᾶς δοθείσας συνθήκας, τὰς ὁποίας δὲν ὡμολόγησας ὑπ' ἀνάγκης, οὐδὲ ἀπατηθείς, οὐδὲ ἀναγκασθεὶς νὰ σκεφθῇς ἐν ὀλίγῳ διαστήματι, ἀλλ' εἰς διάστημα 70 ἐτῶν, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπιτετραμμένον σοι ἦτο ν' ἀναχωρήσῃς, ἐὰν ἡμεῖς δὲν σὲ ἠρέσκομεν καὶ αἱ συμφωνίαι αἱ μεταξὺ ἡμῶν δὲν σοὶ ἐφαίνοντο ὅτι εἶναι δίκαιαι. Σὺ δὲ οὔτε τὴν Λακωνίαν προὐτίμησας, οὔτε τὴν Κρήτην, αἵτινες, ὡς πάντοτε μᾶς ἔλεγες, καλῶς διέκειντο, οὐδ' ἄλλην τινὰ ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἢ ἐκ τῶν βαρβαρικῶν· ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον τῶν χωλῶν, ἢ τυφλῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀναπήρων ἀπερακρύνθης αὐτῆς· τόσον κατ' ἐξοχὴν τῶν ἄλλων Ἀθηναίων σοὶ ἤρεσκεν ἡ πόλις καὶ ἡμεῖς (δηλονότι οἱ νόμοι, διότι εἰς ποῖον ἤθελεν ἀρέσει μία πόλις ἄνευ νόμων), τώρα δὲ δὲν ἐμμένεις εἰς ὅσα ὡμολόγησας· θέλεις δὲ ἐμμένει ἐὰν πεισθῇς εἰς ἡμᾶς, Σώκρατες, καὶ δὲν θὰ ἦσαι καταγέλαστος ἐξελθὼν τῆς πόλεως.

Διότι συλλογίσθητι τί καλὸν θέλεις προξενήσει εἰς σεαυτὸν καὶ τοὺς φίλους σου παραβὰς καὶ ἐξαμαρτὼν κατά τι τούτων. Τὸ ὅτι δὲ θέλουσι κινδυνεύσει οἱ φίλοι σου νὰ φύγωσι καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ στερηθῶσι τῆς πόλεως καὶ τὴν περιουσίαν των ν'ἀπολέσωσι εἶναι σχεδὸν φανερόν. Καὶ σὺ δὲ ὁ ἴδιος ἐὰν ὑπάγῃς εἴς τινα πόλιν ἐκ τῶν πλησιέστατα εὐρισκομένων, εἰς Θήβας ἢ εἰς Μέγαρα (διότι καὶ αἱ δύω καλῶς διοικοῦνται), θέλεις ὑπάγει ὡς ἐχθρὸς εἰς τὴν πολιτείαν αὐτῶν· καὶ ὅσοι φροντίζουσι περὶ τῶν πόλεών των, θὰ σὲ ὑποβλέψωσι νομίζοντές σε διαφθορέα τῶν νόμων, καὶ θέλεις ἐπικυρώσει τὴν γνώμην τῶν δικαστῶν, ὥστε νὰ φαίνωνται ὅτι ὀρθῶς ἐδίκασαν τὴν δίκην· διότι ὅστις εἶναι καταστροφεὺς τῶν νόμων ἤθελε φανῇ βεβαίως ὅτι τὰ μάλιστα εἶναι διαφθορεὺς τῶν νέων καὶ ἀνοήτων. Τί λοιπόν; θέλεις φύγει τάς τε καλῶς διοικουμένας πόλεις καὶ τοὺς κοσμιωτάτους ἄνδρας, καὶ ἀφοῦ πράξῃς τοῦτο, ἡ ζωή σου θὰ ἦναι πολλοῦ λόγου ἀξία, ἢ θέλεις πλησιάσει πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀναισχυντήσει ὁμιλῶν λόγους τινὰς, ὦ Σώκρατες, τοιούτους, ὁποίους ἔλεγες καὶ ἐνταῦθα, ὅτι τάχα ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξια; Καὶ δὲν νομίζω ὅτι τοῦτο θὰ εἶναι αἰσχρὸν διὰ τὴν ὑπόληψιν τοῦ Σωκράτους; Βεβαίως πρέπει νὰ τὸ νομίζω οὕτω. Ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν πόλεων θέλεις ἀναχωρήσει, θέλεις δὲ ὑπάγει εἰς Θεσσαλίαν παρὰ τοῖς φίλοις τοῦ Κρίτωνος· ἐκεῖ δὰ εἶναι ἡ μεγαλειτέρα ἀταξία καὶ ἀκολασία· καὶ ἴσως εὐχαρίστως ἤθελον σὲ ἀκούσει διηγούμενον πόσον ἀξιογελάστως ἐδραπέτευσας ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, ἐνδυμασίαν φορέσας, ἢ μηλωτὴν λαβὼν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον συνειθίζουν νὰ ἐνδύωνται οἱ δραπέται, καὶ τὸ σχῆμά σου μεταβαλών. Οὐδεὶς δὲ ἆρά γε, ὦ Σώκρατες, δὲν θέλει σὲ

εἶπει ὅτι, γέρων ὢν καὶ ὀλίγου χρόνου ζωῆς ὑπολειπομένου σοι, ὡς εἶναι βέβαιον, ἐτόλμησας τόσον γλίσχρως νὰ ἐπιθυμῇς τὴν ζωὴν παραβὰς τοὺς μεγίστους νόμους. Ἴσως δὲν θὰ σοὶ τὸ εἴπωσιν, ἐὰν δὲν ἐνοχλήσῃς τινά· εἰδ' ἄλλως, θέλεις ἀκούσει, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σεαυτοῦ· θὰ ζήσῃς δὲ κολακεύων καὶ ὑπηρετῶν πάντας τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ κατορθώσῃς τί τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον διὰ νὰ τρώγῃς εἰς Θεσσαλίαν ὡς ν' ἀποδήμησας ἐκεῖ χάριν τοῦ δείπνου. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ λόγοι σου οἱ περὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τί θὰ γένουν; Ἀλλὰ μήπως τάχα θέλεις νὰ ζήσῃς χάριν τῶν τέκνων σου διὰ νὰ ἐκθρέψῃς καὶ ἐκπαιδεύσῃς αὐτά; Τί λοιπόν; εἰς Θεσσαλίαν φέρων αὐτὰ θέλεις τὰ θρέψει καὶ ἐκπαιδεύσει ἀποξενῶν αὐτὰ διὰ ν' ἀπολαύσωσι καὶ τοῦτο πρὸς χάριν σου; ἢ τοῦτο μὲν δὲν θέλεις τὸ κάμει, ἐνταῦθα δὲ ἀνατρεφόμενα θέλουσιν ἀνατραφῆ καὶ ἐκπαιδευθῆ καλλίτερον μετὰ σοῦ, ἐνῷ σὺ δὲν θὰ συζῇς μὲ αὐτά; διότι οἱ τότε φίλοι σου θέλουσιν ἐπιμελεῖσθαι τούτων. Καὶ τί νομίζεις; ἐὰν μὲν ἀναχωρήσῃς διὰ Θεσσαλίαν, θέλουσι τὰ ἐπιμελεῖσθαι, ἐὰν δὲ ἀναχωρήσῃς διὰ τὸν ᾅδην, δὲν θέλουσι τὰ ἐπιμεληθῆ, ἐὰν τοὐλάχιστον ὑπάρχῃ ὄφελός τι ἐκ μέρους αὐτῶν τῶν λεγόντων ὅτι εἶναι φίλοι σου; διότι πρέπει νὰ τὸ πιστεύσῃς· ἀλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος εἰς ἡμᾶς τοὺς τροφεῖς σου, μὴ προτιμῶν οὔτε τὰ τέκνα σου, οὔτε τὴν ζωήν σου οὔτ' ἄλλο τι πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα ἔχῃς ταῦτα πάντα ὡς ἀπολογίαν ὅταν καταβῇς εἰς τὸν ᾅδην πρὸς τοὺς ἐκεῖ δικαστάς. Διότι οὔτε εἰς σὲ οὔτε εἰς ἄλλον τινὰ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν σου ἡ ἐκτέλεσις τούτων φαίνεται προτιμοτέρα, δικαιοτέρα καὶ ὁσιωτέρα ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε ἐκεῖ ὅταν φθάσῃς θέλει εἶσθαι διὰ σὲ καλλιτέρα. Ἀλλὰ τώρα μὲν, ἐὰν ἀναχωρήσῃς, ἠδικημένος θέλεις ἀναχωρήσει, οὐχὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν δὲ δραπετεύσῃς ἀνταδικήσας καὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ πράξας παραβὰς οὕτως αἰσχρῶς τὰς πρὸς ἡμᾶς δοθείσας ὁμολογίας καὶ συμφωνίας σου καὶ βλάψας ἐκείνους τοὺς ὁποίους οὐδόλως ὤφειλες νὰ βλάψῃς, δηλ. σεαυτόν τε καὶ τοὺς φίλους καὶ τὴν πατρίδα καὶ ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς θὰ σ' ἐχθρευώμεθα ἐνόσῳ ζῇς, καὶ ἐκεῖ οἱ ἀδελφοί μας οἱ εἰς τὸν ᾅδην νόμοι δὲν θέλουσι σὲ ὑποδεχθῆ εὐμενῶς, γνωρίζοντες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας νὰ καταστρέψῃς, τὸ κατὰ σέ. Ἀλλ' ἂς μὴ σὲ πείσῃ νὰ πράξῃς ὅσα λέγει ὁ Κρίτων μᾶλλον, ἢ ἡμεῖς. Ταῦτα, ὦ ἀγαπητὲ φίλε Κρίτων, γνώριζε καλῶς ὅτι ἐγὼ νομίζω ὅτι ἀκούω, καθὼς οἱ Κορυβάντες ἀκούουσι τοὺς αὐλοὺς, καὶ αὐτὰ ἡ ἠχὼ ἀντηχεῖ τῶν λόγων τούτων καὶ μὲ κάμνει νὰ μὴ δύναμαι ν' ἀκούσω τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ μάθε ὅτι ἐξ ὅσων ἐγὼ τώρα τοὐλάχιστον φρονῶ, ἐὰν εἴπῃς τι ἀσύμφωνον πρὸς ταῦτα, ματαίως θὰ τὸ εἴπῃς. Ἐν τούτοις ἂν πάλιν νομίζῃς, ὅτι θὰ κατορθώσῃς τι περισσότερον, λέγε.—Ἀλλ' ὦ Σώκρατες, δὲν δύναμαι νὰ εἴπω τι.—Ἄρες λοιπὸν ὦ Κρίτων, καὶ ἂς πράττωμεν ταῦτα οὕτως, ἐπειδὴ οὕτως οἱ Θεοὶ θέλουσιν.

Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Ἤ

ΤΑ ΘΑΥΜΑΣΙΑ

ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΟΕΝΤΟΣ ΟΥΡΑΝΟΥ.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ, ΕΝ ΑΙΣ ΕΚΤΙΘΕΝΤΑΙ ΕΥΜΕΘΟΔΩΣ ΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ.

Ὑπὸ

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΡΑΠΤΑΡΧΟΥ.

(ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ).

Τὰ ἔθνη παρομοιάζουσι τὸν μυθολογούμενον Αἰσωνα. Γηράσκοντα ἀνηβῶσιν, ἀφοῦ πρότερον διέλθωσι διὰ τοῦ μυστηριώδους λέβητος τῆς παλιγγενεσίας. Ἐν τῷ λέβητι τῆς παλιγγενεσίας ἅπασαι αἱ ἐθνικαὶ ἀκαθαρσίαι ἀνέρχονται πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐνῷ φαντάζεταί τις ὅτι τὰ κάτωθεν τῶν ἐπιπολαζουσῶν ἀκαθαρσιῶν στρώματά εἰσι τῆς αὐτῆς περίπου φύσεως, μετ' ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ βλέπει ὅτι κάτωθεν ὑπάρχουσι καθαρὰ καὶ διαυγῆ στρώματα, τῆς καθαρτηρίου ἐργασίας περαιωθείσης.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπετέλει ἄλλοτε τὸ φωταυγὲς κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ· μετὰ τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν ὁ πολιτισμὸς ἤλλαξε κέντρον καὶ ἡ Ἑλλὰς, ἀπομακρυνθεῖσα αὐτοῦ, εὑρηται ἤδη εἰς τὴν περιφέρειαν.

Ὅπως ὁ φυσιολόγος ὁρίζει διὰ τοῦ θερμομέτρου τὴν θερμοκρασίαν, οὕτω καὶ πᾶς Ἕλλην ὀφείλει νὰ ὁρίζῃ τὸν ἐν τῷ ἔθνει αὐτοῦ βαθμὸν τῆς ἠθικῆς προόδου δι' ἄλλου τινὸς ἠθικοῦ θερμομέτρου, οὗ τινος τὰ συστατικὰ ἀπαντᾷ ἐν τῇ δημοσιεύσει ἰδεῶν καὶ συγγραφῶν, ἐπαζίων τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ, ἐπαζίων τῆς τῶν λοιπῶν ἐθνῶν ἠθικῆς προόδου καὶ τοῦ προπατορικοῦ μεγαλείου, ἐν τῇ πραγματοποιήσει μεγάλων ἀρχῶν καὶ ἐν τῇ ἀνακαλύψει μεγάλου ἔρωτος τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς πᾶν ὅ,τι ὑψηλὸν, εὐγενὲς καὶ μέγα.

Καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον. Δὲν ἀρκεῖ ὁ ἐκτιμητὴς νὰ βλέπῃ κατὰ πόσον μέλος τι ἢ ὁμάς τις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὑπὸ εὐγενοῦς ἀμίλλης ἐμπνεομένη, προβαίνει εἰς ὑψηλὰ ἔργα, ἀλλὰ κατὰ πόσον ἡ προσοχὴ τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ ἔθνους στρέφεται καὶ προσηλοῦται εἰς ταῦτα καὶ κατὰ πόσον τὸ ὅλον συμβαδίζει μετὰ τοῦ μέρους.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πρὸ πολλοῦ τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ὁρίζοντας νέας ἐποχῆς, ἀληθὲς ὅτι τὸ πορφυροῦν χρῶμα τῆς ζωῆς, τὸ κληρονομικῶς μεταβιβασθὲν ἡμῖν, λάμπει ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ Ἕλληνος, ἀλλ' ἀληθέστερον ὅτι ἡ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν προγόνων ἡμῶν σχέσις εἶναι, οἷα ἡ μεταξὺ στάμνου πλήρους καὶ στάμνου κενῆς.

Ἐπίσης εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀπαράμιλλος ἔρως τῶν γραμμάτων κατεκυρίευσεν ἡμᾶς ἐξελθόντας τοῦ τάφου καὶ σχίσαντας τὰ νεκρικὰ σάββανα, ἅτινα τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐνεδύθη μετὰ τὴν ὁλεθρίαν ἐκείνην τῆς Χαιρωνείας ἦτταν, ἀλλ' ὅμως ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ἡ σοφιστεία καὶ ἡ ἡμιμάθεια ἐπλημμύρησαν, ὡς ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, καὶ ὅτι οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην προσοχὴν, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην πρόοδον ἐποιήσαμεν εἰς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, αἵτινες, ῥυθμίζουσαι τὸν πρακτικὸν τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀτόμων βίον, παρέχουσι τροφὴν καὶ ζωὴν εἰς αὐτὰ, ἀνυψοῦσι τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς κοινωνίας ὑπεράνω τῶν προλήψεων καὶ τῶν χαμαιζήλων παθῶν, καὶ προπαρασκευάζουσι τὸ μέγα ἔργον τῆς παγκοσμίου παλιγγενεσίας καὶ τῆς καθολικεύσεως τοῦ νόμου τῆς ἀρετῆς.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐὰν ἀπὸ τοῦ 400 πρὸ Χριστοῦ μέχρι τῆς σήμερον ἐγένετο πρόοδος, αὕτη συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ νεωτέρα ἐργασία καὶ οἱ μόχθοι τῶν ἐπιστημόνων προσεπάθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι καὶ ἐφαρμόσωσιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον ἅπαντα τὰ μεγάλα ἀξιώματα τῶν ἀρχαίων καὶ ἀπὸ ἀρῤῥημένης νὰ καταστήσωσι τὴν φιλοσοφίαν συγκεκριμένην.

Ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔῤῥιψε τὰ σπέρματα τῶν μεγάλων ἀρχῶν τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ νεώτερος Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, ἀναπτύξας ταῦτα, ἀγωνίζεται ὅπως τὰ ἐφαρμόσῃ.

Πᾶς δήποτε ἐκ τῶν νεωτέρων, καταγινόμενος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἠθικῶν ἀξιωμάτων, εἶναι μέγας. Πολλῷ δὲ μείζων πᾶς, ὅστις ἐκ τῶν Ἑλλήνων προσπαθεῖ νὰ μεταφυτεύσῃ καὶ παρ' ἡμῖν τὰ εἰς καλλίκαρπα δένδρα μεταβληθέντα διὰ τῆς καλλιεργείας ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ σπέρματα τῶν μεγάλων ἀρχῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἅτινα πρῶτοι οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐκληρονόμησαν εἰς τὸν κόσμον.

Μὴ νομίσῃ τίς ποτε ὅτι θέλομεν συγκαταλεχθῆ δικαίως μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, ἐνόσῳ δὲν συναισθανθῶμεν τὴν ἀνάγκην τῆς περὶ τὰ ὑψηλὰ, τὰ θετικὰ καὶ ἀληθῆ ἐντρυφήσεως ἡμῶν. Μόνοι οἱ νομαδικοὶ καὶ ἄγριοι λαοὶ θαυμάζουσι τὰ ἐξαίσια, χωρὶς ποτε νὰ λαμβάνωσι πρόνοιαν ὅπως ἐξετάσωσι τίνι τρόπῳ κατορθώθησαν. Οὐδὲν δὲ ἄτομον, ὡς οὐδὲν ἔθνος, θέλει δυνηθῆ νὰ ῥυθμίσῃ ἑαυτὸ, ἂν μὴ πρότερον συνοικειωθῇ μετὰ τῶν μεγάλων διδασκαλιῶν καὶ γνώσεων τοῦ αἰῶνος.

Δυστυχῶς παρ' ἡμῖν ἐλαχίστη προσοχὴ μέχρι τοῦδε ἐδόθη εἰς τὰ θετικά. Θαυμάζομεν δὲ τὰς ἀνακαλύψεις καὶ τὰς ἐφευρέσεις καὶ ὀλίγον σκεπτόμεθα περὶ τοῦ ποῖα τὰ πρὸς κτῆσιν τούτων συνεργήσαντα. Οὐδὲ μαθηματικὴ ἐφηρμόσθη παρ' ἡμῖν, οὐδὲ φιλοσοφία εἰσέτι, οὐδ' ἄλλο τι τῶν δεόντων. Ἐνῷ δὲ ἡ ἀρῤῥημένη φιλοσοφία ἤρξατο ἐν Εὐρώπῃ νὰ συγχωνεύηται μετὰ τῆς ἀστρονομίας, ἡμεῖς οἱ τῶν Πτολεμαίων, τῶν Μετώνων, τῶν Θαλήτων, τῶν Ἀναξαγορῶν καὶ τῶν Εὐκλειδῶν ἀπόγονοι περιοριζόμεθα νὰ θαυμάζωμεν τοὺς λοιποὺς Εὐρωπαίους μέχρι τοῦδε.

Ἐνῷ δὲ ἡ δικανικὴ καὶ ἡ ἰατρικὴ, ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ δογματικὴ Θεολογία ὑπὲρ τὰς 50 ἕδρας ἀριθμοῦσιν ἐν τῷ Πανεπιστημείῳ καὶ τοῖς λοιποῖς γυμνασίοις τῆς ἐλευθέρας καὶ μὴ Ἑλλάδος, οὐδεμία ἕδρα Ἀστρονομίας, οὐδὲ ἓν σύγγραμμα τῶν στοιχειωδῶν αὐτῆς γνώσεων, ὑπῆρχε μέχρι τῆς σήμερον.

Καὶ ναὶ μὲν, εἶναι γνωστὸν πρὸς πάντας ὅτι ὁ φιλογενέστατος ὁμογενὴς Σίμων Σίνας διετήρησεν εἰς Εὐρώπην τέσσαρας νέους, ὅπως σπουδάσωσιν ἰδίως τὰ Ἀστρονομικὰ καὶ τιμήσωσι τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν ἐν Ἀθήναις ἐγερθὲν δαπάνῃ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς αὐτοῦ Γεωργίου Σίνα Ἀστεροσκοπεῖον, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἐγένετο τῶν δεόντων.

Κατὰ παράδοξον δέ πως σύμπτωσιν, ὅ,τι δὲν ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, ἐτελέσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Νέος, διακρινόμενος μεταξὺ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινωνίας διὰ τὰ ἔξοχα καὶ σπάνια ἠθικὰ πλεονεκτήματα καὶ τὴν περὶ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐντριβῆ καὶ ἐνδελεχῆ αὐτοῦ μελέτην, νέος, γνωστὸς εἰς τὸν δημοσιογραφικὸν καὶ ἰδίως φιλολογικὸν ὁρίζοντα, ὁ Κ. Ἰωάννης Ῥαπτάρχης, συνελάμβανε πρὸ πολλοῦ ἤδη τὴν μεγαλοπρεπῆ ἰδέαν τοῦ ἀθροῖσαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἅπασας τὰς στοιχειώδεις ἀστρονομικὰς γνώσεις καὶ, ἐπὶ τῶν τελειωτέρων τῆς νεωτέρας Εὐρώπης καὶ τῶν πάλαι ἀστρονομικῶν βιβλίων βασιζόμενος, παρασχεῖν τῷ ἔθνει ἡμῶν βιβλίον πρωτοφανὲς καὶ ἀνάγνωσμα οὐκ ἐς τὸ παραχρῆμα, τὸ «Σύμπαν», ἤτοι «Τὰ θαυμάσια τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ.»

Ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν Κ. Ι. Ῥαπτάρχην ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐθέμεθα τὸν πόδα ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων, συνεργάσθημεν μετ' αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ ἀδελφικῇ καὶ ὁμονοίᾳ ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος, ὁπόταν ἐξέδιδε τὴν «Ἑπτάλοφον», μητέρα οὖσαν καὶ πρόδρομον τῆς «Νέας Ἑπταλόφου».

Ὁ φίλος ἡμῶν Κ. Ῥαπτάρχης συνενοῖ πέντε μεγάλα προσόντα, ἤτοι ἠθικὴν, παιδείαν, ἐπιμονὴν, ὑπομονὴν καὶ ἀκρίβειαν.

Ὁπόταν κατὰ πρῶτον ἀνέπτυξεν ἡμῖν τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ σχέδιον καὶ συνάμα τὴν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἑπταλόφου» παραίτησιν αὐτοῦ πρὸς ἐπιμελῆ ἐπιδίωξιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Σύμπαντος», τῇ ἀληθείᾳ ἐδιστάσαμεν πρὸς στιγμὴν, οὐχὶ δι' ἄλλο τι, ἀλλὰ διότι ἐβλέπομεν τὴν ἐνταῦθα ἔλλειψιν τῶν μέσων τῆς καλῆς ἐκτυπώσεως συγγράμματος καὶ εἰκόνων ἀστρονομικῶν. Μόνη δὲ ἡ ἐμπιστοσύνη ἡμῶν εἰς τὰ ἠθικὰ πλεονεκτήματα τοῦ φίλου ἡμῶν Ι. Ῥαπτάρχου ἠδυνήθη νὰ πείσῃ ἡμᾶς ὅπως ἐλπίσωμεν.

Ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Ὁ Κ. Ἰ. Ῥαπτάρχης, νύκτας ἀϋπνους καὶ ἡμέρας μακρὰς διελθὼν ἐν μελέτῃ καὶ ἐργασίᾳ, τῇ συνδρομῇ φιλοτίμων ὁμογενῶν, ὑπερεπήδησε τὰς δυσκολίας καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ σωτηρίου τούτου ἔτους τὸ Σύμπαν ἀποτελοῦν ὡραῖον βιβλίον μετὰ 46 περίπου εἰκόνων καὶ πινάκων ἀστρονομικῶν διενέμετο τοῖς φιλομούσοις τὸν συγγραφέα συνδρομοῦσι διὰ προκαταβολῶν συνδρομηταῖς.

Τὸ Σύμπαν εἶναι ἀκένωτος θησαυρὸς ἐπιστημο-

νικῶν γνώσεων. Εἶναι φιλοσοφία θετικὴ τὸ Σύμπαν. Ὁ νοῦς τοῦ ἀναγνώστου ἀναρπάζεται ἐπαγωγικῶς καὶ ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ τούτου γηΐνου σκηνώματος αἴρεται μέχρι τρίτων οὐρανῶν· εἰσέρχεται εἰς τοὺς περιξ πλανήτας, τρέχει μετὰ τῶν κομητῶν, ἐλεεινολογεῖ τὴν ἀνθρώπινον ματαιορροσύνην, ἀπὸ δυσθεάτων ἀποστάσεων κατοπτεύων, μυεῖται εἰς τοὺς μυστηριώδεις νόμους τῆς κινήσεως τοῦ παντὸς, ῥυθμίζει, κανονίζει ἑαυτὸν, ταπεινοῦται ἐνώπιον τοῦ ἀπείρου μεγαλείου τοῦ Ὄντως Ὄντος, ὑπερακοντίζει τὰς ἐσχατιὰς τῶν οὐρανίων θόλων, βλέπει ἡλίους σμαράγδου δίκην καὶ σαπφείρου λάμποντας, ζητεῖ νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς σιγῶντος σύμπαντος καὶ αἰσθάνεται τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον τῆς πλάσεως. Πᾶσα πρόληψις, πᾶσα δεισιδαιμονία, πᾶσα μικροπρεπὴς καὶ χαμαίζηλος ἰδέα ῥίψασπις φεύγει ἀπὸ τῆς ἕδρας, ἣν ἐν τῷ νῷ τοῦ ἀναγνώστου κατεῖχε, καὶ ὁπόταν αἱ χεῖρες αὐτοῦ κλείωσι τὴν βίβλον τοῦ Κ.Ραπτάρχου,χείλη ἀκουσίως ψελλίζουσιν «ἀρκεῖ!».

Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Ῥαπτάρχου φιλοτίμως καὶ ἐπιτυχῶς ἐπεξεργασθὲν, συναρμολογηθὲν καὶ ἐκδοθὲν βιβλίον. Νύκτας ἡμεῖς τοὐλάχιστον ὁλοκλήρους διηλθομεν, ὁλοκλήρως ἐντρυφῶντες εἰς τὰ ἐπαγωγικῶς ἀναπτυσσόμενα ἀστρονομικὰ θαυμάσια, καὶ νύκτας ὁλοκλήρους ἐθαυμάζομεν τὴν εὐφυΐαν τοῦ εὐτυχοῦς Ἑλληνόπαιδος Ἰ. Ῥαπτάρχου, τοῦ ἐνδύσαντος διὰ στολῆς Σειρήνων τὴν ἄλλως ξηρὰν ἐπιστημονικὴν ὕλην τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἱκανότητα τοῦ εὐγενοῦς ἀριστοτέχνου καὶ φίλου ἡμῶν Δημητρίου Γαλανάκη, καθωραΐσαντος διὰ λιθογραφικῶν πινάκων τὸ περιφανὲς σύγγραμμα.

Τίς ἐστιν ὁ Δημήτριος Γαλανάκης καὶ ποῖα τὰ ἀριστοτεχνικὰ αὐτοῦ προσόντα ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ θέλομεν ἐκθέσει. Ἤδη ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Ὁ Κ. Ἰ. Ῥαπτάρχης ἐτίμησε τὸν Ἑλληνισμὸν, ἱκανοποιήσας αὐτὸν διὰ τοῦ Σύμπαντος ἀπέναντι τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Τοῦτο μεθ' ἡμῶν πᾶς τις νοεῖ καλῶς.

Ἕλλην, ἀνήκων εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα καὶ ῥύσει ἀσπαζόμενος τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ Σύμπαντος. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ ἀκάματος Κ. Ἰ. Ῥαπτάρχης σχεδιάζει ἴσως τὴν πραγματοποίησιν νέων ὠφελίμων ἐπιχειρήσεων, δέον ὅπως ἡ τοῦ κοινοῦ προθυμία ἀνακουφίσῃ αὐτὸν ἐξερχόμενον τοῦ πρώτου αὐτοῦ τροπαιούχου καὶ μεγαλουργοῦ ἀγῶνος. Διότι, ἄλλως τε, τὴν σήμερον, ἄνευ ἀστρονομικῶν γνώσεων, οὔτε ῥύθμισις τοῦ βίου, οὐδὲ ἐκτίμησις τῆς προόδου, οὐδὲ ἔρως τῶν ὑψηλῶν, οὐδὲ τάξις τῶν βιωτικῶν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλοτι τῶν δεόντων ὀρθῶς καὶ ἀσφαλῶς γενήσεται.

Πεποιθότες ὅτι οἱ λόγοι ἡμῶν εἰκότως ἐκτιμηθήσονται καὶ ἐλπίζοντες ὅτι ἡ καλοκἀγαθία τοῦ καλοῦ καὶ σεμνοῦ Ἰ. Ῥαπτάρχου, συγχωρήσει τὴν ἀμερόληπτον διάχυσιν τῶν ἀνωτέρω ἀληθειῶν, αἵτινες ἐγγίζουσιν ἴσως τὴν μετριορροσύνην αὐτοῦ, καταστρέφομεν τὸν λόγον, εὐχόμενοι ὅπως λάβωμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον αἰτίαν νὰ ὑμνήσωμεν καὶ δικάσωμεν νέα τοῦ σεμνοῦ Ἑλληνόπαιδος τρόπαια. Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΠΙΟΣ Ο Θ'.

Πίος ὁ ἔννατος ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Ματτάη Φερρέττη. Ἐγεννήθη ἐν Σενεγάλῃ τῇ 15 Μαΐου 1792. Ἐκλεχθεὶς δὲ Πάπας μετὰ τὸν θάνατον Γρηγορίου τοῦ ΙΣΤ' (1 ἰουνίου τοῦ ἔτους 1846,) ἐστέφθη τῇ 21 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Κατὰ τὴν διαδοχικὴν σειρὰν Πίος ὁ Θ'. εἶναι ὁ 258ος ἀπὸ Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου, ἐλθόντος εἰς Ῥώμην τῷ 42ῳ ἔτει μετὰ Χριστόν. Ὁ Πίος Θ'. ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν εἶναι ἄνθρωπος εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἄνευ ἰσχυρᾶς θελήσεως. Οἱ περιστοιχοῦντες αὐτὸν καρδινάλιοι καθιστῶσιν αὐτὸν ὅλως ἀσυνεπῆ πρὸς τὰ κυριεύοντα τὴν καρδίαν αὐτοῦ αἰσθήματα. Ἐὰν δὲ κατὰ τὸ 1848—9 δὲν ἤθελε περιστοιχεῖσθαι ὑπὸ καρδιναλίων, ἴσως μεταξὺ τῶν καταλαβόντων τὰς πολιτικὰς ἡνίας τῆς ἐφημέρου ἐκείνης Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας ἤθελεν εὑρίσκεσθαι καὶ ὁ Πίος Θ'. ὑπὸ τὸ κληρικὸν ῥᾶσσον καὶ τὴν τρίχρουν Ἰταλικὴν σημαίαν. Ἡ περιξ αὐτοῦ ἱσταμένη σπεῖρα τῶν καρδιναλίων ὁμοιάζει τὴν θλιπτικὴν ἐκείνην βάσανον, ἐντὸς τῆς ὁποίας οἱ Κινέζοι σφίγγουσι τοὺς πόδας τῶν τέκνων αὐτῶν. Εἷς τῶν βιογράφων τοῦ Πίου Θ', περιγράφων ὡς ἑξῆς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρὸς, δεικνύει ὅτι καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν περὶ τῆς ἀσταθείας, ἐπιπολαιότητος καὶ ἀδυναμίας αὐτοῦ. Ἰδοὺ αἱ χαρακτηρίζουσαι τὸν ἄνδρα περικοπαὶ τοῦ ἐν λόγῳ βιογράφου Κ. Λιβεράνη. «Ὑπομονητικὸς εἰς τὰς ἀκροάσεις, ἀκούραστος εἰς τὸ ἀκούειν τοὺς λαλοῦντας, ἀλλὰ καὶ συνάμα φίλος ἄπληστος τῶν ἐλαχίστων λογοπαιγνίων καὶ τῶν μᾶλλον παιδαριωδῶν φλυαριῶν, κρίνει συνήθως τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα, οὐχὶ κατ' ἀξίαν τῆς οὐσιώδους αὐτῶν βαρύτητος, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν τοῦ τρόπου, δι' οὗ προσέρχονται ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ.

Καταλαμβάνεται εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἀπαισίων ἐντυπώσεων ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὸ τῶν αἰσίων. Αἰφνίδιος καὶ ταχὺς εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ, ἐξημμένος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀμεταβλητος εἰς τὰς μεταγενεστέρας αὐτοῦ ἀποφάσεις, αἵτινες πολὺ πιθανὸν εἶναι νὰ ὦσιν ὅλως ἀντίθετοι τῶν προγενεστέρων, ὑπόκειται εἰς τὸ ἄστατον τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν συμπαθειῶν. Ἀδυνατῶν νὰ κρύψῃ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς ἀπεχθείας του, παραδίδει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν κλεῖδα τῆς καρδίας του εἰς τοὺς δολοπλόκους αὐλικοὺς, οἵτινες ἀναγινώσκουσι τὰ βάθη τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ μετώπου του. Οἱ αὐλοκόλακες οὗτοι ἵστανται ἐνώπιον αὐτοῦ μετὰ νευόντων χαμαὶ ὀφθαλμῶν, ἡμιανεῳγμένων χειλέων, τραχήλου τεταμμένου, μυῶν τεταμμένων, ἕτοιμοι νὰ ἐπιδοκιμάσωσι πᾶσαν δήποτε ἔκφρασιν τοῦ κυρίου αὐτῶν, ἕτοιμοι νὰ κολακεύσωσι πᾶσαν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, ἥτις πολὺ πιθανὸν ἐνίοτε νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ὀλέθρου. » Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΠΙΟΣ Ο Θ.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΕΛΛΗΝΟΣ ΕΜΠΟΡΟΥ.

(Διήγημα πρωτότυπον).

1.

Τῇ 5 δεκεμβρίου 1853 ὁ Λεωνίδας, νέος εὐπρόσωπος, ξανθόκομος καὶ ῥοδόχρους, ἐπεβιβάζετο ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς ἐν Αἰολίᾳ πόλεως τῶν Κυδωνιῶν καὶ διευθύνετο εἰς τὴν νῆσον τῆς ποιητικῆς Λέσβου.

Ὁ Λεωνίδας, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς εὐκλεοῦς πόλεως τῶν Κυδωνιῶν καὶ γόνος μιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ τὰ μάλιστα διακεκριμένων οἰκογενειῶν αὐτῆς, ἀνεχώρει, ἀφοῦ πρότερον ἐσχημάτισε τὴν ἀκλόνητον πεποίθησιν τοῦ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ πρὶν ἢ ἀποκτήσῃ περιουσίαν, ἐπαρκοῦσαν ὅπως διέλθῃ τὸν βίον αὐτοῦ ἀνέτως ἐκεῖ, ἔνθα τὸ πρῶτον εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο δι' αὐτὸν χώρα μαγική, ἐν ᾗ αἱ χορεῖαι τῶν ἐρώτων ἐμέθυον τοὺς εὐτυχεῖς κατοίκους καὶ οἱ χρυσορρόαι Πακτωλοὶ παρεῖχον ἄφθονον τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἑαυτῶν θελγήτρων εἰς τοὺς ξένους καὶ ἰθαγενεῖς.

Ἡ ὡραία τοῦ Βόζαντος καθέδρα ἦτο δι' αὐτὸν γλυκὺ ὄνειρον, καὶ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεβιβάζετο τοῦ ἀκατίου, οὐδεμίαν ἄλλην ᾐσθάνετο ὀδύνην, ἢ μόνον ὅτι ἐγκατέλειπε τὴν γραῖαν αὐτοῦ μητέρα καὶ τὴν κόρην ἐκείνην, εἰς ἣν ὑπεσχέθη καρδίαν, πίστιν, εἰλικρίνειαν καὶ συμβίωσιν.

2.

Ὁ Λεωνίδας φθάνων εἰς Λέσβον, ἔμελλε νὰ ἐπιβιβασθῇ ἐντὸς ἀτμοκινήτου καὶ κατευθυνθῇ εἰς τοὺς μαγικοὺς κόλπους, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀναπαύονται Σειρήνων δίκην αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδελφαὶ κατάφυτοι ἀκταὶ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἃς στέφει τὸ σεμνὸν Βυζάντιον.

Ὀλίγον πρὶν ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ ἀκάτιον, ἡ ἀκόλουθος σκηνὴ ἔλαβε χώραν ἐντὸς τῆς οἰκίας τῆς ἐρωμένης καὶ φίλης αὐτοῦ Ἀνθίππης, κειμένης ὀλίγα βήματα μακρὰν τῆς ἀκτῆς καὶ μιᾶς τῶν πολλῶν ζυλίνων προκυμαιῶν τοῦ μοναδικοῦ τῶν Κυδωνιῶν λιμένος.

3.

Ἀπὸ τοῦ εὐρυχώρου δωματίου τῆς Ἀνθίππης ἐφαίνετο ὁ μεγαλοπρεπὴς τῶν Κυδωνιῶν λιμὴν καὶ τὰ ῥωμαντικῶς, στεφάνου δίκην, περικλείοντα αὐτὸν δασώδη παράλια. Ὁ ἥλιος διὰ μέσου τῶν νεφελῶν ἔπεμπεν ἀκτῖνάς τινας λευκὰς καὶ μελαγχολικῶς ἔχριε τὰ πέριξ. Ἡ Ἀνθίππη ἐγίνωσκε πρὸ ἡμερῶν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν πρωΐαν ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Λεωνίδας καὶ, ὠχρὰ καὶ τρέμουσα καὶ πάλλουσα, ἐπερίμενε ν' ἀκούσῃ τὰ βήματα αὐτοῦ ἀντηχοῦντα εἰς τὸν διάδρομον. Ὅλην τὴν νύκτα διῆλθε κλαίουσα, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἦσαν πύρινοι. Ἀλλ' ἦν ὡραία ἡ κόρη, καὶ ἡ παρθενικὴ καὶ εἰλικρινὴς αὐτῆς καρδία δὲν ὡμοίαζε τὰς καρδίας τῶν παρθένων τῆς μεγάλης περιωπῆς καὶ τῶν μεγάλων πόλεων. Ἡ γραῖα αὐτῆς μήτηρ, ἡ μόνη σύντροφος καὶ συγγενὴς τῆς νέας Ἀνθίππης, ἐκοιμᾶτο εἰσέτι ὁπόταν ὁ Λεωνίδας, συγκεκινημένος, ἐθλιψεν ἐκφραστικώτατα τὴν κρινόλευκον χεῖρα τῆς νεάνιδος.

Ἡ Ἀνθίππη ἐπνίγη εἰς λυγμούς. Τῇ ἐφαίνετο ὅτι ἡ καρδία αὐτῆς ἀπεσπᾶτο τῆς θέσεώς της ὑπὸ χειρὸς σιδηρᾶς. Καὶ ὁ Λεωνίδας ἐσιώπα καὶ, τὴν παρθένον θεωρῶν, ἐδάκρυε. Τέλος τὰ στόματα ἠνεῴχθησαν καὶ ἡ νεάνις πρώτη:

— Ἄ! (εἶπε) Λεωνίδα! φεύγεις λοιπόν; Θὰ σὲ χάσωσιν οἱ ὀφθαλμοί μου!

— Ναί, φιλτάτη Ἀνθίππη! Ναί! κόρη γλυκεῖα τῶν πρώτων καὶ ἐσχάτων μου πόθων· ἀναχωρῶ! Ἀλλ' ὑπάγω ἐκεῖ, ὅπου θέλω δυνηθῆ νὰ κτήσω ὅ,τι θέλει συμπληρώσει τὴν εὐτυχίαν ἡμῶν ἀμφοτέρων, καὶ ὁπόταν ἐπιστρέψω, εὐτυχεῖς ἡμεῖς θέλομεν δυνηθῆ νὰ φορέσωμεν τοῦ Ὑμεναίου τὸν στέφανον.

— Καὶ θέλεις ἐπιστρέψει πιστὸς εἰς ἐμὲ πάντοτε, Λεωνίδα;

— Σοὶ τὸ ὁρκίζομαι!

— Ἂν μοὶ τὸ ὁρκίζησαι, σοὶ ὁρκίζομαι καὶ ἐγὼ ὅτι θέλεις ἐπανεύρει τὴν Ἀνθίππην πιστὴν, ἀφωσιωμένην καὶ τρυφερὰν πρὸς σέ, ὡς πάντοτε! Ἀλλ' ἐάν τις λησμονήσῃ τοὺς ὅρκους του, ἐάν. . .

Καὶ ἡ νεάνις ἐπνίγη εἰς θρήνους στενάζουσα.

— Ἐὰν λησμονήσω τοὺς ὅρκους μου, φιλτάτη, εἴθε ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου νὰ κλαύσω πικρῶς, ἀναμιμνησκόμενος τὴν πρὸς σὲ ἀπιστίαν μου!

Ἡ Ἀνθίππη ἔθλιψε τὴν χεῖρα τοῦ φίλου της, ἔκυψεν, ἠσπάσθη αὐτὴν τρυφερῶς καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ᾐσθάνετο φλογερὸν ἀσπασμὸν τοῦ Λεωνίδου ἐπὶ τοῦ ἀγνοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης μετώπου της, ἡ λειποθυμία ἔῤῥιψεν αὐτὴν εἰς στιγμιαίαν ἀναισθησίαν.

Ὁπότε συνῆλθε, ἦτο μόνη. Ἔτρεξεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ εἶδε τὸ ἀκάτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Λεωνίδας καθήμενος ἀπεχαιρέτα αὐτὴν διὰ λευκοῦ μανδηλίου.

Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Λεωνίδας ἀπεβιβάζετο εἰς Μιτυλήνην, πρωτεύουσαν τῆς ὡραίας πατρίδος τῆς Σαπφοῦς, τοῦ Ἀλκαίου, τοῦ Θεοφράστου, καὶ διετηροῦσαν πάντοτε τὴν ποιητικὴν ἐκείνην χάριτα, ἥτις ἀείποτε ἔστεψε τὰ παράλια, τοὺς λόφους, τὰς κοιλάδας καὶ τὰ ὄρη αὐτῆς.

Ἐν τούτοις οὐδὲν τούτων ἠδύνατο νὰ παρηγορήσῃ τὸν Λεωνίδαν. Κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς πραγματικὰς καλλονάς, ἐπεδίωκε διὰ τοῦ νοὸς καὶ νοερῶς ἐνετρύφα παρὰ τῇ φίλῃ αὐτοῦ Ἀνθίππῃ.

Πικρῶς δὲ ἔκλαυσεν ὁ Λεωνίδας, ὁπότε, πρὸς τὸ ἑσπέρας καθήμενος εἷς τι παράλιον καφενεῖον καὶ ῥεμβάζων μελαγχολικῶς, ἤκουσε ναύτην πλοίου τινὸς περιπαθῶς ᾄδοντα τὸ ἀκόλουθον ᾀσμάτιον.

Φεύγεις, γλυκειά μου ἀγάπη;
φεύγεις χρυσὸ πουλί μου;
ὦ μοῖρα! τὸ κορμί μου
δὲν ἔχει πλειὰ ζωή!

Μέσ' τὴν βαρκοῦλα τώρα
τὸ ποδαράκι ἐγγίζει!
Ὠμένα! ποιὸς μοῦ σχίζει
τὰ μαῦρα σωθικά;

Φεύγεις! μὴ φύγῃς! στάσου!
στάσου, ν' ἀκούσω ἀκόμα,
ἀπὸ τὸ θεῖόν σου στόμα
τοῦ ἀγγέλου τὴν φωνή.

Φεύγεις! μὴ φύγῃς, στάσου!
νὰ πεταχθῶ 'ς τὸ κῦμα!
Θ' ἅναι γλυκὺ τὸ μνῆμα,
'ς τὰ μάτια σου ἐμπροστά!»

4

Τῇ ἐπαύριον ὁ Λεωνίδας ἀνεχώρει ἐκ Λέσβου καὶ διὰ τοῦ ἀτμοκινήτου διηυθύνετο εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τὸ ἀτμοκίνητον ἦτο αὐστριακὸν καὶ ἤρχετο ἐκ Σμύρνης. Ὁ δὲ Λεωνίδας πρώτην ἤδη φορὰν εὑρίσκετο μεταξὺ ἐπιβατῶν, ἀνηκόντων εἰς ἁπάσας τὰς φυλὰς καὶ τὰ φῦλα.

Φύσει σεμνός, ἀπεσύρθη εἴς τινα γωνίαν τοῦ καταστρώματος καὶ θλίβων καλῶς τὸν δερμάτινον θύλακα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχε κεκλεισμένην τὴν μικρὰν χρηματικὴν αὐτοῦ περιουσίαν, ἐθεᾶτο μελαγχολικῶς τὸ ἀπαύστως ἀναπτυσσόμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τοπογραφικὸν πανόραμα τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

5

Εἴπομεν ὅτι ὁ Λεωνίδας εἶχεν ὡραῖον ἐξωτερικόν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἄλλων ἐπιβατῶν, ἀνεστρέφετο καὶ εὐπρόσωπός τις, ἀλλ' ἀνήσυχος νεάνις. Ἡ νεάνις αὕτη ἐστράφη αἴφνης καὶ πρὸς τὸν Λεωνίδαν, καὶ ἐμειδίασεν. Ἀντεμειδίασε, φιλοφρόνως φερόμενος καὶ ὁ ταλαίπωρος Λεωνίδας.

Αἴφνης ἡ εὐτράπελος, διὰ τόλμης καὶ χάριτος ὅλως ἀγνώστου τέως εἰς τὸν Λεωνίδαν:

— Πόθεν ἔρχεσθε, κύριε, καὶ ποῦ διευθύνεσθε; εἶπεν.

Ὁ Λεωνίδας μετὰ φωνῆς ὅλως συγκεκινημένης ἀπεκρίθη.

— Ἀπὸ Κυδωνιῶν, καὶ διευθύνομαι εἰς Κωνσταντινούπολιν, κυρία!

— Ἔχετε ἐργασίαν ἐκεῖ ἴσως.

— Ναί, κυρία!

— Καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἐπάγγελμά σας;

— Προτίθεμαι νὰ γίνω ἔμπορος.

— Ὀνομάζεσθε;

— Λεωνίδας!

— Ἐνθυμήθητε λοιπόν, κύριε, ἂν ποτε διέλθητε ἀπὸ Θεραπείων, νὰ ἐρωτήσητε καὶ δι' ἐμᾶς. Ὀνομάζομαι, Θεανώ· ἔχω μίαν μητέρα καὶ οὐδένα ἄλλον. Φαίνεσθε νέος ὅπως πρέπει. Καί. . .

Ὁ Λεωνίδας ἐνόμιζεν ὅτι ἐβεβήλου τὴν μνήμην τῆς φιλτάτης του ἐρωμένης, ἐπειδὴ ὡμίλει πρὸς ἄλλην νεάνιδα.

— Ἀλλὰ τί συλλογίζεσθε, κύριε Λεωνίδα; Μήπως τίποτε ἐρωτοδουλειαῖς; εἶπεν ἀκόμψως καὶ ἀσυστόλως ἡ Θεανώ.

Ὁ Λεωνίδας ἠρυθρίασε. Πρώτην ἤδη φορὰν ἐνόει ὅτι ὑπάρχουσι καὶ προπετεῖς κόραι. Ἀλλ' ἔσπευσε ν. ἀποκριθῇ.

— Ἄ! τίποτε! τίποτε! Μόνον ἡ αἴσθησις, ἣν μοὶ προξενεῖ ἡ ἀπὸ τῆς πατρίδος ἀναχώρησις, μὲ καθιστᾷ μελαγχολικόν!

— Καὶ ποῦ θὰ κατοικήσητε εἰς Κωνσταντινούπολιν;

— Ὅπου εὕρω εὐθηνότερον καὶ ἡσυχώτερον χωρίον.

— Προτείνω κάτι τι! Δέχεσθε; Προτείνω ὅπως κατοικήσητε παρ' ἡμῖν.

Ὁ Λεωνίδας εὑρέθη περιπεπλεγμένος. Ἀλλ' ὅμως, ἐν μέσῳ τῆς συστολῆς, εἶπεν ἓν ἀκούσιον

— Ναί! Εὐχαρίστως! Εἶσθε λίαν εὐγενὴς, κυρία.

Καὶ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ κώδων προσεκάλει τοὺς ἐν τῷ ἀτμοκινήτῳ ἔχοντας πρώτην θέσιν ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον.

Ἡ νεάνις, χαιρετήσασα τὸν Λεωνίδαν, ἀπεσύρθη.

6

Μετὰ 30 ὥρας τὸ ἀτμοκίνητον ἠγκυροβόλει παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Κερατείου Κόλπου, καὶ, ἐνῷ οἱ λεμβοῦχοι εἰσελθόντες ἐπλησίαζον τοὺς ἐπιβάτας, ἡ Θεανώ, πλησιάσασα τὸν Λεωνίδα, εἶπε

— Λοιπὸν ἔχομεν τὸν λόγον ὑμῶν, κύριε Λεωνίδα! Θὰ ἔλθητε νὰ κατοικήσητε εἰς Θεραπεῖα παρ' ἡμῖν.

Ὁ Λεωνίδας δὲν ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ οὐχί. Ἡ δὲ Θεανὼ ἀσυστόλως πως τῷ εἶπε:

— Καὶ ποῦ εἶναι τὰ ἔπιπλά σας; Μετὰ τῆς αὐτῆς λέμβου θὰ πλεύσωμεν καὶ ἐν τῇ αὐτῇ λέμβῳ θέλομεν θέσει τὰ ἔπιπλα ἡμῶν.

Ὁ Λεωνίδας ἔδειξεν εἰς τὸν πλησίον ἱστάμενον λεμβοῦχον τὰ ἔπιπλα, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ Θεανὼ, ὁ Λεωνίδας καὶ ἡ μήτηρ τῆς Θεανοῦς, διηυθύνοντο εἰς Θεραπεῖα.

Εἶναι ὡραῖον χωρίον τὰ Θεραπεῖα. Ἔχει ὡραῖα καὶ ῥωμαντικὰ ὑψώματα, κήπους ὡραίους, ὡραίας παρθένους καὶ χάριτα ἀπαράμιλλον, ἣν κατ' ὀλίγον ὁ κακῶς νοούμενος πολιτισμὸς καταστρέφει.

Ὁ Λεωνίδας ἐν μέσῳ τῆς ὡραίας καὶ μαγικῆς τοποθεσίας, ἣν ἀποτελεῖ ὁ Βόσπορος, ὑπὸ τὴν ἀέννaον τέρψιν, ἣν παρέχει ἡ γλυκεῖα αὔρα τῶν ζεφύρων καὶ τὴν γοητείαν, ἣν ἤρξατο ἐξασκοῦσα ἐπ' αὐτοῦ ἡ εὐτράπελος Θεανὼ, συνησθάνετο ὅτι δυσκόλως ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀνεπόλει τὴν γλυκεῖαν καὶ δακρυρρόουσαν μορφὴν τῆς Ἀνθίππης. Μετὰ ἑνὸς δὲ μηνὸς διατριβὴν ἐν Θεραπείοις καὶ ὑπὸ τὰς πολιτικὰς ταραχὰς, ἃς ὁ τότε

ἐν τοῖς σπαργάνοις πόλεμος προϋξένησεν, ἤρξατο αἰσθανόμενος ἂν οὐχὶ ἔρωτα, συμπάθειάν τινα τοὐλάχιστον πρὸς τὴν Θεανώ.

Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπαθαίνετο θλιβερῶς εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς παρθενικῆς καὶ δακρυβρέκτου Ἀνθίππης, ἀλλ' ὅμως ᾐσθάνετο ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ λαοῦ δικαίως καθιέρωσε τὸ ῥητόν:

«Μάτια ὅπου δὲν βλέπονται ὀγρήγορα λησμονοῦνται.»

Ἡ Θεανὼ ἦτο ἰσειρὴν, ἦτο μάγισσα, ἦτο ἱστὸς ἀράχνης, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνέπεσεν ὡς μυῖα καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἐσκέπτετο ὅμως ἐν τούτοις καὶ περὶ τοῦ ἐμπορίου του καὶ μετά τινας μῆνας ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Δούναβιν, ὅπως παρέχῃ προμηθείας εἰς τοὺς ὀθωμανικοὺς στρατοὺς καὶ κτήσῃ τὴν ἣν ἐραντάσθη περιουσίαν.

Ὁ Ῥωσσικὸς πόλεμος ἦτο τότε ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ὁ Λεωνίδας ἀπεράσισε νὰ ταξειδεύσῃ μετά τινος ἐμπόρου, ὡς συντρόφου, διευθυνόμενος ἐκεῖσε, ὅπου ἐσκέρθη.

Δύω ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Θεανοῦς ἐλάμβανε χώραν συναναστροφὴ, καὶ τὸ ἄνθος τῆς κοινωνίας τοῦ χωρίου Θεραπείων ἦτο παρόν. Τὸ ἓν ποτήριον τοῦ οἴνου ἐπήγαγε τὸ ἕτερον, τὸ δεύτερον ἐπήγαγε τὸ τρίτον, τὸ τέταρτον, τὸ ὄγδοον καὶ κατὰ τὴν πόσιν τοῦ δεκάτου τρίτου ὁ Λεωνίδας ἦτο ἐν πλήρει μέθῃ.

Τότε ἡ μήτηρ τῆς Θεανοῦς, λαβοῦσα τὸν λόγον, εἶπε.

— Σᾶς προσεκάλεσα, κύριοι καὶ κυρίαι, ὅπως τελέσω τὴν ἑσπέραν ταύτην τοὺς ἀῤῥαβῶνας τῆς φιλτάτης μου θυγατρὸς Θεανοῦς μετὰ τοῦ γνωστοῦ εἰς ὑμᾶς καὶ φιλτάτου μου Λεωνίδα!

Οἱ παριστάμενοι ἐπευφήμησαν· ὁ δὲ ἐν πλήρει μέθῃ Λεωνίδας ἀνεφώνησε·

— Βέβαια! σ' εὐχαριστῶ, σεβαστὴ καὶ μέλλουσα πενθερά μου!

Ἡ μήτηρ τῆς Θεανοῦς ηὐχαρίστησε τὸν Λεωνίδαν διὰ κολακευτικῶν τινων λόγων, ἐνῷ οἱ παριστάμενοι ὑνομωτῶν δίκην ἀνίκραζον·

— Τὸν ἱερέα λοιπόν! Ποῦ εἶναι ὁ ἱερεύς!

— Τὸν ἱερέα λοιπόν! (ἐπανέλαβεν ὁ ἐν πλήρει μέθῃ Λεωνίδας). Ποῦ εἶναι ὁ ἱερεύς! Ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀναχωρῶ αὔριον, ὄχι! μεθαύριον! ναί! Καὶ διὰ ταῦτα καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα, καὶ διότι εἶμαι Λεωνίδας, καὶ διότι ἀγαπῶ καὶ διότι, καὶ δὲν ἠξεύρω διὰ πόσα ἕτερα διότι.. θέλω, ἐπιθυμῶ, βούλομαι, πρωτάζω, διατάσσω νὰ ἔλθῃ τώρα, εἰς τὴν στιγμὴν, αὐθωρεὶ, ἀμέσως ὁ ἱερεύς, ὅπως ἀῤῥαβωνισθῶ μετὰ τῆς φιλτάτης, ἀγαπητῆς, προσφιλοῦς καὶ εὐγενεστάτης δεσποινίδος Θεανοῦς.

Καὶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐκβεβακχευμένος Λεωνίδας ἐξηκολούθει ἐκσφενδονίζων συρφετοὺς πολυλογιῶν καὶ φλυαριῶν μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν εἰσῆλθεν ὁ ἱερεύς, καὶ τὰ πρὸς τὸν ἀῤῥαβῶνα προηετοιμάσθησαν.

Κατ' ἐκείνην συγχρόνως τὴν στιγμὴν εἷς τῶν παρευρισκομένων, πλησιάσας τὸν Λεωνίδαν καὶ ἐξαγαγὼν τοῦ κόλπου του ἐπιστολὴν, τῷ εἶπεν εἰς τὸ οὖς·

— Ἀληθῶς! ἐλησμόνησα νὰ δώσω εἰς ὑμᾶς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Μοὶ ἐδόθη εἰς Γαλατᾶν ὑπό τινος Μιτυληναίου ἐμπόρου, παρεπιδημοῦντος ἐνταῦθα.

Ὁ Λεωνίδας, ἔλαβε χαύνως τὴν ἐπιστολὴν, ἀκουσίως ἠνέῳξεν αὐτὴν καὶ ἤρξατο ἀναγινώσκων.

« Ἐν Κυδωνίαις τῇ 1 Ἀπριλίου 1854.

Ἀγαπητὲ Λεωνίδα!

« Ἀγνοῶ ἡ ταλαίπωρος ποῦ εἶσαι, πῶς διέρχεσαι τὰς ὥρας σου καὶ ποίας προόδους ποιεῖς εἰς τὰς ἐργασίας σου. Μὲ ἐλησμόνησας; Δὲν δύναμαι νὰ τὸ πιστεύσω! Ἐνθυμοῦμαι τοὺς ὅρκους σου! Ἐγὼ ἡ δύστηνος δὲν παύω τοῦ νὰ σὲ ἐνθυμῶμαι. Εἶμαι καὶ ἔσομαι δυστυχὴς ἐνόσῳ θέλω εἶσθαι μακρὰν σοῦ ἢ σὺ μακρὰν ἐμοῦ. Γίνωσκε καλῶς ὅτι λησμονῶν με, θανατόνεις μίαν ἀφωσιωμένην καὶ τρυφερὰν καρδίαν παρθένου, ἥτις εἰς σὲ τὸ πᾶν ἀφιέρωσεν.

« Ἀναμένουσα ἀπάντησίν σου ταχεῖαν καὶ εὐχομένη σοι τὰ ἄριστα, εἰμὶ, ἡ ὅλως σὴ

Ἀνθίππη. »

Μόλις εἶχεν ἀναγνώσει τὰς περιπαθεῖς ταύτας γραμμὰς ὁ Λεωνίδας, καὶ ὁ ἱερεὺς, πλησιάσας αὐτόν·

— Νὰ σὲ εἴπω, κὺρ γαμβρέ! (εἶπεν). Ἂν ἔχῃς ταχυδρομεῖον, ἄφες το διὰ τὴν αὔριον. Καιρὸς παντὶ πράγματι!

Καὶ ἔσυρε τὸν Λεωνίδαν εἰς τὸ μέσον.

Οἱ παριστάμενοι ἐγέλασαν. Ὁ δὲ ἀῤῥαβὼν ἐτελέσθη καὶ μετ' ὀλίγον ἡ ὁμήγυρις διελύετο, ἐπευφημοῦσα καὶ εὐλογοῦσα τοὺς μνηστῆρας.

8.

Ἐν τούτοις τρεῖς ὥρας μετὰ ταῦτα, ὁ Λεωνίδας ἐγερθεὶς τῆς κλίνης καὶ ἐνθυμηθεὶς τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ἀνθίππης, ἐξήγαγεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ θύλακος τοῦ ἐπενδύτου αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνέγνωσεν ἐπανειλημμένως.

Ἡ καρδία αὐτοῦ εἶχε πωρωθῇ. Δὲν ἠδύνατο νὰ κλαύσῃ.

Τῇ ἐπαύριον ἡ πενθερὰ αὐτοῦ καὶ ἡ Θεανὼ εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν του μεθ' ὅλης ἐκείνης τῆς οἰκογενειακῆς ἀρεσκείας καὶ χάριτος, αἵτινες θέλγουσι πᾶσαν ἄπειρον ψυχὴν καὶ θερμαίνουσι πᾶσαν εὐάλωτον καρδίαν.

— Αὔριον ἀναχωρεῖτε, κύριε Λεωνίδα; εἶπεν ἡ Θεανώ.

— Ναὶ, φιλτάτη!

— Εἴθε λοιπὸν ἐν εὐτυχίᾳ καὶ ἀφθονίᾳ νὰ σὲ ἴδωμεν ἐπιστρέφοντα! εἶπεν ἡ μήτηρ τῆς νέας κολακευτικῶς.

— Εὐγνωμονῶ! (ἀπήντησεν εὔχαρις ὁ Λεωνίδας).

— Καὶ ποῦ ὑπάγετε;

— Εἰς τὸν Δούναβιν.

— Νὰ κάμητε;

— Προμηθείας τροφίμων διὰ τοὺς ὀθωμανικοὺς στρατούς.

— Βεβαίως θὰ ἔχητε ἐκεῖ κέρδη! εἶπεν ἡ κόρη.

— Ἀμφιβάλλεις; (ἀπήντησε προπετῶς ἡ μήτηρ).

— Ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν, κυρίαι, ὅτι θὰ ἐπιτύχω.

— Θὰ δέωμαι ἐγὼ, μῆτερ!

— Κι' ἐγὼ, ὦ θύγατερ!

— Τότε λοιπὸν ἐγὼ θὰ ἦμαι εὐτυχὴς, ἀφοῦ μήτηρ καὶ θυγάτηρ θὰ δέωνται ὑπὲρ ἐμοῦ.

— Καὶ πῶς ὄχι, Λεωνίδα;

— Καὶ πῶς ὄχι, τέκνον μου; (εἶπεν ἡ γραῖα, θεωροῦσα ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν θυγατέρα της.)

— Παρακαλῶ ὅπως αὔριον ἑτοιμασθῶσι τὰ ἐνδύματά μου.

— Θέλομεν φροντίσει. Ἡσυχάσατε!

9.

Καὶ τῇ ἐπαύριον ὁ Λεωνίδας, ἐπιβιβασθεὶς εἰς ἱστιοφόρον πλοῖον, ἔπλεε πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ, δεινὴ θύελλα κατέλαβε τὸ πλοῖον. Ὁ Λεωνίδας μετὰ φρίκης ἤκουε τὰς φωνὰς καὶ τὰς κραυγὰς τῶν ναυτῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἡ θύελλα ἐμάνη καὶ ὁ μεσαῖος ἱστὸς ἐθραύσθη καὶ κατέπεσε μετὰ δεινοῦ πατάγου ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Ὁ Λεωνίδας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρίκης καὶ τῆς βοῆς τοῦ πελάγους καὶ τοῦ ὠρυομένου ἀνέμου, ᾐσθάνθη τὰς ἀκτῖνας τοῦ νοὸς αὐτοῦ διευθυνομένας ἀκουσίως εἰς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ στέγην.

Ἀνεπόλει τὰς ἀθῴας καὶ ἀγνὰς ὥρας καὶ ἡμέρας, ἃς διῆλθεν ἐν Κυδωνίαις. Ἐνθυμεῖτο τὴν παρθενικὴν Ἀνθίππην καὶ τὰς πρὸς αὐτὴν ὑποσχέσεις καὶ ἐστέναζε. Κατὰ παράδοξον δὲ λογικήν, οὐδόλως ἐνθυμεῖτο τὴν μνηστὴν αὐτοῦ Θεανώ,, οὐδ'ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γνωρίμων του.

Ὁ σύντροφος αὐτοῦ ἔκλαιε πλαγίως αὐτοῦ κατακείμενος· οἱ ναῦται ἐσυγχώρουν τὰ παραπτώματα ἀλλήλων καὶ ὁ πλοίαρχος ἄφησε τὸ πλοῖον εἰς τὴν διάκρισιν τῆς θυέλλης.

Περὶ τὸ λυκαυγὲς, τὸ πλοῖον προσέκρουσεν αἰφνιδίως εἰς βράχους καὶ πάντες, ἀστραπηδὸν ἀναβάντες εἰς τὸ κατάστρωμα καὶ ἀπεκδυθέντες, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ κύματα, ὅπως κολυμβῶντες σωθῶσιν, εἰ δυνατόν.

Ἡ ἀκτὴ ἦτο ἐγγύς· ἀλλ' ἦν ἀπότομος, καὶ ἡ θάλασσα ἐμαίνετο.

Εὐτυχῶς ὁ Λεωνίδας διετήρησε τὸ ἐν μέσῳ τοῦ κινδύνου ἀπτόητον καὶ μετὰ μίαν ὥραν, ἐπὶ τῶν βράχων γυμνὸς ἐξερχόμενος, εὗρισκε τὸν σύντροφόν του πλήρη πληγῶν καὶ ἡμιθανῆ κατακείμενον, τὸν ὁποῖον ἀφοῦ προσεπάθησε νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ ἠδυνήθη νὰ τὸ κατορθώσῃ, ἤρξατο προβαίνων γυμνὸς καὶ σμερδαλέος τὴν ὄψιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἀναζητῶν καλύβην ἢ χωρίον τι, ὅπου νὰ προμηθευθῇ ἐνδύματα.

Μετὰ δύω ὡρῶν ἀγωνιώδη καὶ πλήρη μόχθου ὁδοιπορίαν, ἔστη μετὰ τοῦ συντρόφου του πρὸ τῆς θύρας ξυλίνου σταθμοῦ καὶ ἔκρουσεν.

Ἡ θύρα τοῦ σταθμοῦ ἠνεῴχθη καὶ εἷς Ὀθωμανὸς στρατιώτης παρουσιάσθη.

— Βάϊ χήρσίζ! βάϊ τσιπλάκ! ἀνέκραξεν εἰς τὴν θέαν τοῦ Λεωνίδου, ὃν εἶδε πρῶτον.

Τὰ σώματα τοῦ Λεωνίδου καὶ τοῦ συντρόφου αὐτοῦ ἦσαν μελανὰ ἐκ τοῦ ψύχους. Ὁ δὲ σφοδρὸς ἄνεμος ἀπόνως ἐμάστιζεν αὐτά. Ἐρρίγει τρέμων ὁ Λεωνίδας καὶ ἐστέναζεν οἰκτρῶς ὁ σύντροφος αὐτοῦ· καὶ ἦσαν ἀμφότεροι ἐλεεινοί.

— Βοήθειαν! εἶπε Τουρκιστὶ ὁ Λεωνίδας· εἴμεθα ναυαγοί.

— Χμ! ἐτονθόρυσεν ὁ Ὀθωμανὸς στρατιώτης· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ βάθος τοῦ ξυλίνου σταθμοῦ, ἄφησε τὴν θύραν ἀνοικτὴν καὶ ἔξωθεν αὐτῆς τοὺς δυστήνους ναυαγούς.

Ἰδοὺ δὲ τίνος ἕνεκεν ὁ στρατιώτης προσηνέχθη οὕτω πως.

Ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς κατεῖχεν εἰσέτι τὰ ἔνθεν τοῦ Δουνάβεως μέρη. Κατάσκοποι πολλοὶ ἤρχοντο ὑπὸ τὸ πρόσχημα προμηθευτῶν τροφίμων καὶ ἔβλεπον ἐκ τοῦ πλησίον τὰς θέσεις τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Οἱ κατάσκοποι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ῥῶσσοι στρατιωτικοί, φοροῦντες πολιτικὰ ἐνδύματα. Πρό τινων ἡμερῶν, διαταγὴ εἶχε δοθῇ παρὰ τοῦ ἀρχηγείου, ὅπως πάντες οἱ ἄνευ συστάσεως ξένοι, οἱ προσποιούμενοι τὸν τροφοδότην καὶ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν σταθμαρχῶν συλλαμβανόμενοι εἰς τὰ παραδουνάβια, θεωρῶνται ὡς κατάσκοποι καὶ δικάζωνται καὶ καταδικάζωνται ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ δικαστηρίου εἰς θάνατον.

Ὁ Ὀθωμανὸς στρατιώτης δικαίως οὕτως ἐξέλαβεν ὡς κατάσκοπον τὸν Λεωνίδαν, ὃν εἶδε κατ' ἀρχὰς, τοῦ συντρόφου του ὄντος ἔξω· καὶ ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν σταθμάρχην.

Ὁ σταθμάρχης ἐξῆλθε, συνοδευόμενος ὑπὸ τριῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ εἰς αὐτὸν ἀναγγείλαντος τὰ τρέχοντα. Ἰδὼν τοὺς ναυαγούς,

— Τίνες εἶσθε; εἶπε βροντωδῶς.

— Ναυαγοί, στρατηγέ! ἀπεκρίθη ὁ Λεωνίδας, ὅστις ᾐσθάνθη ἐσώτερον παλμὸν, κλονήσαντα τὰ στέρνα αὐτοῦ, καὶ ῥῖγος εἰς τὰ γόνατα.

— Πόθεν ἔρχεσθε;

— Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

— Τὰ διαβατήριά σας;

— Δὲν ἔχομεν, στρατηγέ! Τὸ πλοῖόν μας ἐναυάγησεν· ἀγνοοῦμεν τί ἀπέγειναν οἱ ναῦται καὶ οἱ πλοίαρχοι. Ποῦ νὰ εὕρωμεν διαβατήρια μετὰ [illegible] δυστύχημα!

— Ποίας ἐθνικότητος εἶσθε;

— Γραικοί! εἶπεν ὁ Λεωνίδας.

Ὁ σταθμάρχης ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

— Καὶ ποῦ διευθύνεσθε;

— Εἰς Σουλινᾶν.

— Τί νὰ κάμητε;

— Νὰ παρακολουθήσωμεν ὡς τροφοδόται τὸν στρατὸν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Πατισάχ.

— Χμ! ἐτονθόρυσεν ὁ σταθμάρχης, καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας ἀπευθυνόμενος — Συλλάβετέ τους! (εἶπε) δέσατέ τους καὶ ῥίψατέ τους εἰς τὴν φυλακήν!

Ὁ Λεωνίδας ἐρρικίασεν. Ὁ σύντροφος αὐτοῦ ἐστέναξεν.

Οἱ στρατιῶται, δέσαντες αὐτοὺς, τοὺς ἔῤῥιψαν εἰς σκοτεινὴν τοῦ σταθμοῦ φυλακὴν, καὶ εἷς σκοπὸς ἐτέθη εἰς τὴν θύραν.

Ὁ Λεωνίδας, ἅμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν φυλακὴν, ἔκλαυσε πικρῶς καὶ μετὰ τοῦτο ἤρξατο συλλογιζόμενος τὴν τύχην του, ὅτε ἤκουσεν ἔξωθεν τὸν ἀκόλουθον διάλογον, τουρκιστὶ γινόμενον.

— Εἶναι κατάσκοποι!

— Εἶδες, σταθμάρχα, τὸν ξανθὸν ἐκεῖνον; Μοὶ φαίνεται Μοσχοβίτης.

— Καὶ εἶναι.

— Θὰ τοὺς διορθώσωμεν.

— Δὲν πρέπει νὰ λυπῆταί τις αὐτοὺς τοὺς ἀθλίους! κρεμάλαν.

— Χωρὶς ἀμοιβολίαν.

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ εἰς τὴν ἐξώθυραν τοῦ σταθμοῦ σκοποῦ διέκοψε τὸν διάλογον.

Ὁ Λεωνίδας ἔκλαυσε πικρῶς καὶ, παραδόξως πως, ἐνεθυμήθη τὴν φίλην του Ἀνθίππην.

Διῆλθε τὴν νύκτα καρδιοπάλλων καὶ ἀνήσυχος, καὶ τριάκοντα ἔτι ἡμέραι αὐτοῦ οὕτω διῆλθον.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ φύλαξ αὐτοῦ καὶ τοῦ συντρόφου του, ἔλαβε συμπάθειάν τινα ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὁπότε ἡμέραν τινὰ ὁ Λεωνίδας τῷ ἔδωκεν ἐπιστολήν τινα διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὁ φύλαξ ἐρρόντισε ν' ἀποστείλῃ αὐτὴν ἀσφαλῶς. Ἡ ἐπιστολὴ ἔφερε τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν: «Τῷ Κυρίῳ Μάρκῳ Ἀμαυρῷ διὰ τὴν Κυρίαν Θεανὼ Μαλλικίδου· εἰς Κωνσταντινούπολιν.» Τὸ περιεχόμενον δὲ αὐτῆς ἦτο τόδε.

« Θεανώ!

Εἶμαι ἐν τῇ εἱρκτῇ. ἐντὸς ἑνὸς στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, πλησίον τοῦ Σουλινᾶ. Ἂν δὲν ἐνεργήσητε σπουδαίως, ἀπαγχονίζομαι μετὰ τοῦ συντρόφου μου, ἀδίκως ἐκληρθεὶς ὡς κατάσκοπος. Σώσατέ με. . .»

ΛΕΩΝΙΔΑΣ.

10

Παρῆλθον ἕκτοτε δύω μῆνες. Οὐδ' ἐπιστολὴ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, οὐδ' ἀπάντησις. Τὸ στρατιωτικὸν δικαστήριον, προσκαλέσαν τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν σύντροφον αὐτοῦ, τοὺς κατεδίκασεν εἰς τὸν διὰ τῆς ἀγχόνης θάνατον. Ἡμέρα τῆς ἐκτελέσεως τῆς καταδίκης ἦτο ἡ τρίτη μετὰ τὴν διαδικασίαν.

Ὁ Λεωνίδας ἔκλαιεν, ἐθρήνει καὶ ἐτήκετο ἀγωνιῶν. Ἡ κόμη αὐτοῦ, ἀτημέλητος οὖσα καὶ μακρά, συνεχέετο μετὰ τῆς γενειάδος του, ἥτις ἐγένετο μακρά. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔγεινεν ἀγνώριστον καὶ ἡ μορφή του ἀγρία. Ἐάν τις παρουσίαζεν εἰς αὐτὸν καθρέπτην, μετὰ δυσκολίας ἤθελε κατορθώσει νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἦτο αὐτὸς ὁ ποτὲ εὐειδὴς Λεωνίδας. Τοσοῦτῳ ἡ κακουχία παραμορφόνει τὸν ἄνθρωπον.

11

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς διαδικασίας, οἱ καταδίκοι ἐξήχθησαν περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωΐας ἀπὸ τῆς εἱρκτῆς καὶ ὡδηγήθησαν διὰ μέσου τῶν ἀγρῶν ἔξωθεν τοῦ χωρίου Σουλινᾶ εἰς ἐπίπεδόν τι, πλῆρες περιέργων καὶ στρατιωτῶν.

Ὁ Λεωνίδας καθ' ὁδὸν ἤρξατο συνομιλῶν μετὰ τοῦ δυστυχοῦς συντρόφου του.

— Πῶς σοὶ φαίνεται, σύντροφε, ἡ συμφορά;

— Τῆς τύχης!

— Πλὴν εἴμεθα ἀθῶοι! Ἀποθνήσκομεν ἀδίκως!

— Τόσῳ καλλίτερον.

— Πλὴν δὲν λυπεῖσαι, σὺ, ἀδελφέ!

— Ἐλυπούμην μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης.

— Νὰ σὲ εἴπω! Ἐνθυμοῦμαι παράδοξόν τι τὴν στιγμὴν ταύτην.

— Ποῖον;

— Ἔχω, ἢ μᾶλλον, εἶχον ἐρωμένην τινὰ εἰς Κυδωνίας. Ὁπόταν ἔρευγον, μὲ ἠρώτησεν ἂν θὰ τὴν λησμονήσω. Εἶπον οὐχὶ καὶ ὡρκίσθην ὅπως, ἐὰν τυχὸν τὴν ἐλησμόνουν, ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου. Τὴν ἐλησμόνησα· καὶ ἰδοὺ ὁ δήμιος θέλει μὲ στείλει σήμερον εἰς τὸν ᾅδην.

— Τότε δικαίως σὺ πάσχεις! Ἀλλ' ἐγώ;

Ἡ συνοδία κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔστη καὶ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ἐτέθη εἰς γραμμήν, ὅπως ἐπιτηρήσῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν τῶν καταδίκων.

Τὸ τύμπανον ἔκρουσεν, ὁ δὲ Λεωνίδας ἠσθάνθη ἑαυτὸν περιῤῥεόμενον ὑπὸ ψυχροῦ ἱδρῶτος.

— Τετέλεσται! εἶπε· καὶ ἔῤῥιψεν ἀπηλπισμένον ὄμμα ἐπὶ ζεύγους ἀγχόνων ἑστημένων.

Ἦσαν αἱ δύω ἀγχόναι, αἵτινες ἑστήθησαν διὰ τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν σύντροφον αὐτοῦ.

— Οὔτε πνευματικὸς δὲν ὑπάρχει ἐδῶ! εἶπεν ὁ Λεωνίδας.

— Δὲν ἤκουσας νὰ λέγῃ ὁ λαὸς «χωρὶς παπᾶν;» Χωρὶς παπᾶν καὶ ἡμεῖς.

— Συγχώρησόν με καὶ σὺ, φίλε μου. Ἡ τύχη οὕτως ἤθελεν.

Εἷς στρατιώτης ἐπλησίασε καὶ ἔλυσε τὰ δεσμὰ τοῦ Λεωνίδου.

— Ἑτοιμάσθητι ν' ἀποθάνῃς! τῷ εἶπεν ἀποτόμως.

— Εἶμαι ἕτοιμος!

— Καὶ σὺ ἑτοιμάσθητι! Θ' ἀποθάνῃς ἐπὶ τῆς ἀγχόνης, τῆς ἄλλης! Οὕτω νὰ τιμωρῇ πάντοτε ὁ Θεὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κράτους!

Ὁ σύντροφος τοῦ Λεωνίδου ἀντὶ ν' ἀποκριθῇ, ἠτένισεν ἀσκαρδαμικτὶ τὸν στρατιώτην.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἱππεὺς καλπάζων ἐράνη ἐρχόμενος ἀπὸ Τούλτσης. Καὶ, ἐνῷ ὁ Λεωνίδας διηυθύνετο πρὸς τὸν ὀλέθριον βρόχον, παρακολουθούμενος ὑπὸ Μαύρου τινὸς δημίου, ὁ ἱππεὺς ἐκράτει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλήθους τὸν κάθιδρον ἵππον του καὶ ἀνέκραζε βροντωδῶς.

— Ντούρ! Ντούρ! Φερμάν!

Ὁ δήμιος εἶχε περάσει εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ Λεωνίδου τὸν βρόχον καὶ προητοιμάζετο νὰ σύρῃ τὸ κάτωθεν αὐτοῦ ὑπόβαθρον, ὅπως ἐκτελεσθῇ ἡ ποινή· ἀλλ' εἰς τὴν κραυγὴν τοῦ ἱππέως ἔστη.

Ὁ ἱππεύς, καταβὰς τοῦ ἵππου, ἐπέδωκεν εἰς τὸν ἀξιωματικὸν τῆς ἡμέρας φάκελλον ὀγκώδη, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐσωκλείετο Βεζυρικὴ διαταγή, διατάττουσα τὴν μὴ ἀπαγχόνισιν τῶν καταδίκων, ὡς ἀθώων.

Ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὰ πάντα ἤλλαξαν φάσιν καὶ οἱ καταδίκοι, ἐλεύθεροι δεσμῶν, ὡδηγήθησαν εἰς τὸν ζυγὸν, ὅπου ἐτέθησαν ὑπὸ προσωρινὴν κράτησιν μέχρι νεωτέρων διαταγῶν.

Ὁ Λεωνίδας ἠτένισε τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἀνεγεννήθη· καὶ ὁ σύντροφος αὐτοῦ ἐκ τῆς χαρᾶς ἐδάκρυσε.

Παρῆλθον ἐν τούτοις δύω μῆνες καὶ οἱ κρατούμενοι δὲν ἀπελύθησαν. Μετὰ πολὺν δὲ καιρόν, ἤτοι ἓν ἔτος ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἀνεχώρησεν ὁ Λεωνίδας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐρρίφθη ὑπό τινων στρατιωτῶν μετὰ τοῦ συντρόφου του ἐντὸς πολεμικοῦ Ὀθωμανικοῦ πλοίου καὶ ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐκ νέου ἐτέθη ὑπὸ κράτησιν εἰς τὰς φυλακάς. Οὐδεὶς ἄλλως τε ἐγίνωσκέ τι, ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα καὶ τὸν σώσῃ ἐκ τῆς κρατήσεως

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἡ Θεανὼ, ἥτις, λαβοῦσα τὴν γνωστὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λεωνίδου ἐκ τῶν φυλακῶν, ἐνήργησε τὰ δέοντα διά τινος ξένης Πρεσβείας ὅπως σωθῇ ἀπὸ τῆς ἀγχόνης, ἐνόμισεν ὅτι ὁ Λεωνίδας ἀπέθανεν, ἀφοῦ ἔκτοτε παρῆλθον ὁλόκληροι μῆνες, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ μάθῃ τι περὶ αὐτοῦ.

Ἔγραψεν ἐπανειλημμένως εἰς Τούλτσαν καὶ Σουλεναν ὅπως διὰ μέσου φίλων δυνηθῇ νὰ μάθῃ τι, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσεν. Τῇ ἔγραψαν ὅτι οὐδεὶς ἐγίνωσκέ τι περὶ τοῦ Λεωνίδου. Ἡ Θεανὼ τότε ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς νέον τινὰ, ὅστις πρὸ πολλοῦ τὴν ἐζήτει εἰς γάμον, καὶ οὕτω καὶ ἔπραξεν.

Τέλος ὁ Λεωνίδας ἠδυνήθη διὰ μέσου φιλανθρώπου τινὸς ἰατροῦ νὰ γνωστοποιήσῃ τὴν ἀθωότητά του καὶ νὰ ἐξέλθῃ τῶν φυλακῶν.

Ἦτο ὅμως ἀγνώριστος. Αἱ ταλαιπωρίαι καὶ αἱ ἀγωνίαι παρεμόρφωσαν τοὺς χαρακτῆρας αὐτοῦ καὶ οὐδεὶς τῶν γνωστῶν αὐτοῦ ἤθελε δυνηθῇ νὰ τὸν γνωρίσῃ. Ὁ φιλεύσπλαγχνος ἰατρὸς τῷ ἔδωκεν ἐνδύματα, τὸν ὡδήγησε δαπάνῃ αὐτοῦ εἴς τι λουτρὸν καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, ὁ Λεωνίδας διηυθύνθη εἰς Θεραπεῖα μακρὰν φέρων γενειάδα καὶ μακρὰν κόμην. Ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ ἄγνωστος, ἕως οὗ ἴδῃ τί τρέχει.

Ἐκάθησεν εἰς καφενεῖόν τι, οὗ τινος ὁ ἐξώστης ἔκειτο ἀντικρὺ τῆς οἰκίας τῆς Θεανοῦς. Τὸ τοιοῦτον δὲ ἐπανέλαβε τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἡ Θεανὼ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τοῦ νέου συζύγου της καθημένη εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἰδοῦσα τὴν μορφὴν τοῦ Λεωνίδου.

— Νὰ σὲ εἴπω, μῆτερ! (εἶπε κύπτουσα εἰς τὸ οὖς αὐτῆς). Ὁ νέος ἐκεῖνος ὁμοιάζει πολὺ τὸν δυστυχῆ Λεωνίδαν! Ἐπεθύμουν πολὺ νὰ τὸν προσεκαλοῦμεν ἵνα τὸν ἐξετάσωμεν.

— Τώρα πλέον Λεωνίδας! (εἶπεν ἀστείως ἡ μήτηρ).

— Καὶ τί θὰ χάσωμεν πάλιν ἂν τὸν προσκαλέσωμεν;

— Διατί ὄχι!

Καὶ ἡ μήτηρ καταβᾶσα ἔπεμψε κορασίόν τι τῆς γειτονίας ὅπως προσκαλέσῃ τὸν ξένον, ὅστις μετ' ὀλίγον παρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς μητρὸς καὶ τῆς Θεανοῦς.

— Πόθεν εἶσθε, κύριε; εἶπεν ἡ Θεανώ.

— Ἠπειρώτης, Κυρία μου! Πλὴν διατί μ' ἐρωτᾶτε;

— Ἐγνωρίζομεν ἕνα Κύριον Λεωνίδαν, ὅστις πολὺ σᾶς ὡμοίαζεν. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐχάθη, ἀπέθανεν, ἀγνοῶ τί ἔγεινε πλέον. Καὶ . . .

— Πολλάκις, κυρία, αἱ ὁμοιότητες εἶναι μεγάλαι. Εἶσθε ἔγγαμος, κυρία μου! Πολλὴν ὁμοιότητα ἔχετε πρός τινα κυρίαν, ἣν ἐγνώρισα εἰς Λάρισσαν.

— Ἔγγαμος, κύριέ μου! (εἶπεν ἡ Θεανώ.)

— Μᾶς συγχωρεῖτε (εἶπεν ἡ μήτηρ) ὅτι διεταράξαμεν τὴν ἡσυχίαν σας· ἂν ἐπιθυμῆτε, δύνασθε νὰ εἰσέλθητε καὶ πίητε ἕνα καφέ.

— Εὐχαριστῶ! Βιάζομαι· καὶ σᾶς χαιρετῶ.

Καὶ κλείσας τὴν θύραν, ἐξῆλθε.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Λεωνίδας ἀνεχώρει διὰ Κυδωνίας, καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἦτο εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς φιλτάτης του Ἀνθίππης.

Δεκαπέντε ἡμέρας κατόπιν ὁ γάμος τοῦ Λεωνίδου μετὰ τῆς ἀρχαίας του φίλης ἐτελεῖτο, καὶ ὁ γαμβρὸς διηγεῖτο τὰς φοβερὰς περιπετείας του εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους.

— Μ' ἐλησμόνησας πρὸς στιγμὴν, Λεωνίδα, καὶ κατὰ τὸν ὅρκον, ὃν μοὶ ἔδωκας, ἔπαθες!

— Ἔχεις δίκαιον, Ἀνθίππη· εἰς τὸ μέλλον οὐδέποτε πλέον θέλω σὲ λησμονήσει.

Παρῆλθον ἔκτοτε πέντε ἔτη καὶ ἡμέραν τινὰ, ἐνῷ ἡ Θεανὼ ἐκάθητο εἰς τὸ παράθυρον τῆς ἐν Θεραπείοις οἰκίας της, νέος τις, ὁδηγῶν νέαν γυναῖκα καὶ δύο τέκνον, εἰσήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν της. Ἦτο ὁ Λεωνίδας μετὰ τῆς Ἀνθίππης καὶ τοῦ τέκνου του.

Ἡ Θεανὼ ἔσπευσεν ὅπως προϋπαντήσῃ τοὺς ξένους, καὶ, πρὶν ἡ τοὺς ἐρωτήσῃ, ἀνεγνώρισε τὸν Λεωνίδαν, ἐνῷ ἐκεῖνος ὀνομαστὶ τὴν ἔκραξεν.

Ὁ σύζυγος τῆς Θεανοῦς ἦλθε· μετ' ὀλίγον τὰ πάντα ἐξηγήθησαν καὶ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας αἱ δύω οἰκογένειαι ἠθύμουν φαιδρῶς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Σήμερον ὁ Λεωνίδας εἶναι πατὴρ εὐτυχὴς δύω θυγατέρων καὶ δύω υἱῶν. Ἡ Ἀνθίππη ἐξακολουθεῖ πάντοτε οὖσα τρυφερὰ, θελκτικὴ καὶ ἁπλοϊκή.

Κατὰ τὸ τελευταῖον ταξείδιόν μου εἰς Κυδωνίας εὗρον τὸ εὐτυχὲς ζεῦγος ὑγιῶς, εἰρηνικῶς καὶ ἀγγελικῶς διάγον.

Ἐσπέραν τινὰ καθ' ἣν ἐξενιζόμην παρ' αὐτῷ, ἡ ἀκόλουθος συνομιλία ἔλαβε χώραν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐδαίμονος ζεύγους.

— Διαβεβαιῶ (εἶπον) ὅτι εἰς μυθιστοριογράφος ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐλκύσῃ τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀναγνωστῶν του, ἂν ἐπεχείρει νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν ὑμῶν.

— Παρακαλῶ ὑμᾶς, Κύριέ μου, (εἶπεν ὁ Λεωνίδας, περιπαθῶς ἀτενίζων τὴν Ἀνθίππην) ὅπως ἀφήσητε ἡμᾶς ἡσύχους. Οἱ μυθιστοριογράφοι δύνανται νὰ εὕρωσιν ὕλην ἄλλην, καταλληλοτέραν καὶ πλουσιωτέραν πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν φιλαναγνωστῶν.

— Ὄχι! ὄχι! (εἶπεν ἡ Ἀνθίππη). Ὁ σύζυγός μου δὲν ἐπιθυμεῖ ἴσως νὰ διαιωνισθῇ διὰ τοῦ τύπου ἡ πρός με ἀπιστία του! Ἐπιθυμῶ νὰ τιμωρηθῇ.

— Ἂν τὸ ἐπιθυμῆτε, δέχομαι τότε! (εἶπενό Λεωνίδας).

— Δὲν εἶμαι μυθιστοριογράφος (εἶπον ἐγὼ), ἀλλὰ θὰ ἐξαντλήσω τὴν ἀσθενῆ φαντασίαν μου ὅπως γράψω τὴν πραγματικὴν ὑμῶν μυθιστορίαν.

Πιστὸς εἰς τὸν λόγον μου, ἔγραψα τὸ σήμερον δημοσιευόμενον διήγημα τοῦτο.

Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑ.

—

Ὁ ἥλιος ἀνέτειλε τὴν Λίμνην νὰ χρυσώσῃ
καὶ τὴν συνδόνην τοῦ φωτὸς τὴν ἄπειρον ν' ἁπλώσῃ.
Ὁμίχλαι περιστέφουσι τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου
ὁ οὐρανὸς ἀντανακλᾷ τὸ χρῶμα τοῦ παφείρου.,
τὸ χρῶμα, ὅπερ τὴν ψυχὴν πρὸς οὐρανὸν ἐξαίρει
καὶ ἀσθενῆ μαρμαρυγὴν ἀθανασίας φέρει.

Ὡς Νηρηὶς χαρίεσσα, ἡ νῆσος ἀναδύει
καὶ εἰς μανδύαν πράσινον τὰ θέλγητρά της κλείει·
ἐνῷ ὁ ναύτης τραγῳδεῖ φαιδρὸς ἐπὶ τῆς πρύμνης,
εἰς τὴν ἀκτὴν τὴν ἥσυχον τῆς προσφιλοῦς του Λίμνης.
Ἡ ὄρσος μεταβάλλεται εἰς στρῶμα ἀδαμάντων,
τρυφῶσα ἐπὶ τάπητος ἀνθέων ἀμαράντων.

Ἐκτείνων ῥοδοδάκτυλον ὁ Μαῖος τὴν χεῖρα,
ἐσκόρπισε τὰ ῥόδα του, τ' ἀθάνατά του μύρα·
μετέβαλεν εἰς τάπητας χαρίτων τὴν κοιλάδα
καὶ τῶν ὀρέων ἔστεψε τὴν σύνδενδρον εἰρμόδα.

Ποία ψυχὴ εὐαίσθητος ἀναισθητοῦσα μένει!
Τίνα καρδίαν τρυφερὰν τὸ κάλλος δὲν εὐφραίνει!
Ὦ φύσις! εἶσαι μάγισσα καὶ γόητσα συνάμα!
Ἀνεξαντλήτων καλλονῶν, ὦ φύσις, εἶσαι νᾶμα!
Ὁπόταν ἄγριος χειμὼν ἀθρόως ἐπιπίπτῃ,
νεκρὰ ἡ χάρις ἡ ἀβρὰ πρὸ τῆς ὁρμῆς του κίπτει.
Ἡ χλόη, ἡ καλύπτουσα τὰς πλάκας τῶν μνημάτων,
ἡ ἀηδὼν ἡ κάτοικος ἀνθούντων φυλλωμάτων,
τὸ κρῖνον τὸ παρθενικὸν, τὸ τῶν ἀνθῶνων μῦρον,
ἡ αὔρα, τὸ παρθενικὸν πτερύγισμα τῶν ἐλαρρῶν Ζεφύρων,
τὸ πᾶν ἐξαφανίζεται καὶ πίνθος ἐφαπλοῦται
καὶ ἡ καρδία τοῦ θνητοῦ περίλυπος ὀγκοῦται.

Ἀλλ' ὅταν πάλιν τῆς ζωῆς περιχυθῇ τὸ πνεῦμα
εἰς ἓν ἁπλοῦν τῆς φύσεως τῆς ζωηφόρου νεῦμα
καὶ χόρις θάλλη πανταχοῦ ἀκμαία καὶ σφριγῶσα,
τὸ πίνθος ἐξαλείφεται, ἐνῷ ἐνθουσιῶσα,
ποθεῖ νὰ ᾄλλῃ ἡ ψυχὴ, καὶ νὰ ὑψοῦται θέλει
καὶ τὴν ἀκτῖνα πανταχοῦ τῶν ὀφθαλμῶν νὰ στέλλῃ.
Πᾶσα ψυχὴ, καὶ ὕπαρξις, καὶ βάσος καὶ πᾶν μέρος,
ἓν ᾄσμα ᾄλλει ἱερὸν, καὶ εἶναι τοῦτο «Ἔρως.»

Ὦ ἔρως! ἔρως! τοῦ παντὸς ἀπόλυτε δυνάστα,
τοῦ κόσμου μόνε σύνδεσμε, τοῦ μέλλοντος ὦ πλάστα!
Τοῦ Ὄντος ἄπειρε μοχλὲ, οὐ δύναμις κινοῦσα,
τὴν πλάστιγγα τοῦ σύμπαντος ἰσόῤῥοπον κρατοῦσα.
Ὁπόταν ὁ Δημιουργὸς τὴν πλάσιν ἐμελέτα,
τὸ ἄπειρόν του σχέδιον ἴσως ἀπεχαιρέτα,
ἂν σὲ δὲν εἶχε πρόχειρον θεμέλιον νὰ θέσῃ
καὶ διὰ σοῦ τὴν πολλαπλῆν μονάδα νὰ συνδέσῃ.
Σὺ, ἔρως, μόνος τῶν θνητῶν παρηγορεῖς τὰ πλήθη
καὶ τὴν λαμπάδα τῆς χαρᾶς ἀνάπτεις εἰς τὰ στήθη·
καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἄνευ σοῦ τὰ ἔτη καὶ αἱ ὧραι
ἤθελον εἶσθαι ἄγευστοι καὶ ἄοσμοι ὀπῶραι.
Τί τὴν παρθένον ἤθελε πρὸς τὴν ζωὴν συνδέει;
Τίς νεανίας ἤθελε τὴν στέρησίν της κλαίει;
Τίς τότε τέκνων τὴν στοργὴν, συζύγου τὴν ἀγκάλην
νὰ αἰσθανθῇ ἡδύνατο τρυφῶν εἰς θείαν ζάλην;,

Ἰδοὺ τὰ Ἰωάννινα! καθέδρα τῆς Ἠπείρου!
Τὴν λείαν Λίμνην ἔχουσα καθρέπτην ὑδραργύρου,
θαυμάζει τὴν μορφὴν αὐτῆς ὡς ἐρωτύλη κόρη,
ἣν διαρκῶς ἐξάπτουσιν ἐλπίδες πτεροφόροι!
Τὸ γένος οὖσα Ἑλληνὶς, καὶ Ἑλληνὶς τὰ ἤθη,
ὕπνον γλυκὺν οὐδέποτε ἐρώτων ἐκοιμήθη.
. . . . . .
. . . . . .

Τῆς ἡρωΐδος πόλεως γνήσιον οὖσα θρέμμα,
μαΐων μόλις δεκαὲξ φορέσασα τὸ στέμμα·
κόρη ἀγνὴ καὶ φέρουσα τὰ ῥόδα εἰς τὸ στόμα
τὰ ῥόδα εἰς τὰς παρειὰς, τὸν οὐρανὸν εἰς τ' ὄμμα,
εἰς τὴν ἀνθοῦσαν πρασιὰν τῆς γείτονος κοιλάδος,
ἐσθῆτα φέρουσα λεπτὴν ἀθῶας ναΐάδος,
ἄνθη ἀθροίζει ὀρίπουσα καὶ μειδιᾷ ἡδέως,
ἐνῷ πλησίον ἵσταται σιωπηλὸς εἷς νέος.
Τὴν κόρην καὶ τὰ κρῖνά της αὐτὸς ἐνῷ θεᾶται
καὶ ἔξυπνος εἰς ὄνειρα ἐνῷ τρυφῆς πλανᾶται,
τὸ στόμα του ἀνοίγεται καὶ παλλουσι τὰ χεῖλη.
— «Μαρία! (λέγει) ἄγγελε καὶ τῆς ψυχῆς μου φίλη!
Ἄλλοτε ῥόδα κόπτοντες καὶ ἄνθη μυρωμένα,
πόθον κοινὸν τρισάλβιοι ἡμεῖς εἴχομεν ἕνα,
τοῦ βίου νὰ συνδέσωμεν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ νῆμα
καὶ νὰ ταφῶμεν θνήσκοντες εἷς ἐν οἱ δύω μνῆμα.
Σ' ἠγάπησα, ὡς ἀγαπᾷ τὸ ἄνθος τὴν ῥανίδα,
ὡς ἀγαπᾷ ἡ χρυσαλλὶς τὴν κούφην χρυσαλλίδα·
καὶ τῆς ζωῆς μου ἡ λαμπὰς ἐνώπιόν σου ὅλη
ἐκαίετο, τὸ στῆθός μου ἐνῷ ἐφλογοβόλει.
Ποσάκις, κλίνων ἐπὶ σοῦ τὸ μέτωπόν μου καῖον,
δὲν ἔμεινα ἐνθουσιῶν, ἐκ τῆς χαρᾶς μου κλαίων!
Ποσάκις εἰς τὴν χεῖράμου τὴν τρυφερὰν σου χεῖρα
ὠμπιόων δὲν ἀνέκραξα «εὐχαριστῶ, ὦ μοῖρα!»
Ζωὴν ἀγγέλων, ἄγευστον ὀδύνης καὶ πικρίας,
διῆλθον τότε ὀλβιος πλησίον τῆς Μαρίας.
Ἱπτάμην τότε ἔξυπνος καὶ ἔφαλλον ὑπνώττων,
ἐνῷ στεφάνη μ' ἔστεφε χαρίτων καὶ ἐρώτων.
Ἠγνόουν τότε, φίλη μου, τί ἔστιν ἡ ὀδύνη,
διότι τότε μ' ἔθαλπεν ἀθανασίας κλίνη.
Ἠγνόουν τί ἐσήμαινε παλμὸς ἀνησυχίας

καὶ ἤμην ὅλως ἀδαὴς τῆς μαύρης δυστυχίας.
Ὁ κόσμος ἦτο δι' ἐμὲ ναὸς σεμνὸς λατρείας,
καὶ λάτρης ἤμην ἐν αὐτῷ τῆς φίλης μου Μαρίας.
Χάριν αὐτῆς ἀνέπνεον καὶ χάριν της ἐγέλων
καὶ τῆς Μαρίας ἕνεκα ζωὴν ἔζων ἀγγέλων.
Τῆς φαντασίας χάριν της ἄφινα τοὺς ῥυτῆρας,
τῆς διανοίας χάριν της ἐξήντλουν τοὺς σπινθῆρας.
Καθρέπτης ἤμην ἀληθὴς τῆς τρυφερᾶς μου φίλης·
ἐθρήνουν ὅταν ἔκλαιες, ἐλάλουν ἂν ὡμίλεις,
ἐγέλων, ἤμην εὔθυμος, γελῶσα ἂν εὐθύμεις
καὶ μύστης σου ἐγίνωσκόν τί, κόρη, ἐπεθύμεις.
Ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἓν σύνθημα ἐκλάπη
καὶ εἶχον τοῦτο σύνθημα· «πίστις — ἐλπὶς — ἀγάπη!»
Ἀθανασίαν δι' ἐμὲ δὲν προσεδόκων ἄλλην
εἰμὴ τὴν αἰθερόπλαστον καὶ θείαν σου ἀγκάλην.
Ἦσο Θεός μου, μέλλον μου, ἐλπίς μου, στήριγμά μου,
ψυχή μου ἦσο, πνεῦμά μου καὶ μόνον στόλισμά μου.
Εἰς τὴν θερμὴν ἀγκάλην σου ἐβρίμβαζον νὰ πέσω,
μέλλον, παρὸν καὶ παρελθὸν εἰς ταύτην ν' ἀποθέσω.
Ἀλλ' ἡ ὁρμὴ στιγμῆς μιᾶς τὰ πάντα καταστρέφει
καὶ πέριξ τῆς καρδίας μου θολὰ πυκνοῦνται νέφη!
Τετέλεσται! τετέλεσται! ἀγαπητὴ Μαρία,
εἰς μάτην κρῖνα ὀρέπομεν καὶ κόπτομεν λειρία.
Ἡ χεὶρ αὐτὴ τὴν χεῖρά σου δὲν πέπρωται νὰ θλίψῃ.
ὁ τρυφερός σου τράχηλος θ' ἀναγκασθῇ νὰ κύψῃ.
Τοῦ ὑμεναίου ἡ λαμπὰς ἡμᾶς δὲν θὰ συνδέσῃ
καὶ τῶν θερμῶν ἐρώτων μας ἡ δᾷς πικρῶς θὰ σβέσῃ.
Ὦ ἄρες! ἄρες δάκρυα πανύστατα νὰ χύσω!
ὦ ἄρες τὴν καρδίαν μου ἀνηλεῶς νὰ σχίσω.
Εἶναι σκληρὰ ἡ θέλησις, Μαρία, τοῦ πατρός σου
καὶ ἄκαμπτος ἡ σιδηρᾶ καρδία τῆς μητρός σου.
Τετέλεσται! προώρισται εἰς ξένους τὰς ἀγκάλας
νὰ ἴδω τῆς καρδίας μου τὸ ἴνδαλμα ὁ τλᾶς! »
Εἶπεν αὐτὰ καὶ ἔκυψε βαρυπενθῶν ὁ Θέων.
Τὸ μέτωπόν της στέφουσα ἡ κόρη δι' ἀνθέων·
— Ὦ Θέων, εἶπεν, ἀσθενὴς ἐλπὶς εἶσαι μόνον·
ἀλλ' ἂν ὁ βράχος δὲν θραυσθῇ ἐπιμονῆς τοιαύτης,
θὰ τραχηλίσῃ θλιβερὸν ἁμάρτιον ὁ ναύτης.
Τὸ ἅμμα θὰ λησμονηθῇ τῆς παλαιᾶς ἀφροσύνης,
ἧτις τὸ τέλος ἔλαβεν ἐπὶ ἀφρώδους κλίνης.»
— Ὦ φίλημου! σιώπησον! (ἐψέλλισεν ὁ Θέων!)
Ἴσως αὐτοὶ οἱ λόγοι σου ὁρμῶνται ἐκ βαθέων,
ἴσως πεποίθησιν ἐντὸς αἰσθάνεται ἀκμαίαν,
ἀλλ' ἔχεις τὴν καρδίαν σου, ὦ ἐρωμένη, νέαν!
Καὶ οὕτω... ἀλλ' ἀρήσωμεν τοὺς λογισμοὺς τοὺς πλάνους
καὶ πλέξωμεν τὸ ὕστατον ἐρωτικοὺς στεφάνους.»

—

Ἔκοψαν ἄνθη, ἔπλεξαν στεφάνους τῶν ἐρώτων
καὶ κατηφεῖς τοῦ μέλλοντος τὰ σκότη ἐπηρώτων.
« Ὦ μέλλον, ἆρα μέλλομεν ποτὲ νὰ ἑνωθῶμεν!
« ἢ πέπρωται σκληρότατα ἡμεῖς νὰ χωρισθῶμεν! »
Τὸ μέλλον ἐσιώπησεν εἰς ταῦτα τότε, ὅμως
κατέλαβε τοὺς ἐραστὰς εἰς τὴν σιγήν του τρόμος.
Εἶναι φρικώδης ἡ σιγὴ τοῦ μέλλοντος· παγόνει
καὶ μόνη ἡ ὑπομονὴ τὴν ἀντικρούει· μόνη!

* * *

Καιρὸς παρῆλθεν ἔκτοτε· ὁ Θέων ἀνησύχει
καὶ πολεμία του σκληρὰ ἐφαίνετο ἡ τύχη!
Πολλάκις ἡ Μαρία του τῷ ἔπεμψε δελτία,
καὶ τῆς ψυχῆς της ἔδιδε τῷ Θέωνι πρωτεῖα.
Ἀλλὰ πολλάκις γράφουσα τῷ ἔλεγε «φοβοῦμαι,
« φοβοῦμαί τι ἀπαίσιον καὶ γράφουσα κλονοῦμαι.
« Συχνάζει εἰς τὸν οἶκόν μας ἐντόπιός τις νέος
« καὶ ἀτενίζει πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ μου ἡδέως.
« Εἰπέτε δὲν ἐτόλμησε νὰ μ' ἀπευθύνῃ λόγον,
« πλήν. . . δὲν τολμῶ κατὰ μητρὸς νὰ ἐκστομίσω ψόγον.»
« Οἴμοι, ὦ Θέων! κλαυσέμε! τί μέλλον μὲ προσμένει!
« Εἰπέ μοι, Θέων, ἡ ζωὴ ἄνευ ἐμοῦ σ' εὐφραίνει;
« Ὦ δι' ἐμὲ ὁρκίζομαι! τὸν θάνατον προκρίνω
« καὶ ἴσως, ἀποθνήσκουσα, πρὸς ἄλλον ὅμμα τείνω.
« Τί λέγεις, Θέων, γράφον μοι δύο καὶ μόνον λέξεις
« καὶ τὴν διψῶσάν μου ψυχὴν ἴσως μὲ δρόσον βρέξῃς.»
Ὁ Θέων τῇ ἀπήντησε περίλυπος καὶ κλαίων.
« Ὑπάκουσον εἰς τοὺς γονεῖς, Μαρία μου· ὁ Θέων
« δὲν θέλει τῶν συμπολιτῶν τὸν ψόγον νὰ ἐλκύσῃς
« καὶ δάκρυα πικρότατα χάριν αὐτοῦ νὰ χύσῃς.
« Σὲ ἀγαπᾷ ὁ ἔρως του, εἶν' ἔρως τῶν ἀγγέλων
« καὶ τοῦτο ἴσως φανερὸν θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον.»
Ὁ Θέων εἰς τὴν ἐξοχὴν κατόπιν ἀπεσύρθη
καὶ τότε ὁρίματος πικροῦ φεῦ! ἡ αὐλαία ἤρθη.
Ὡς ἄνθος ὑπὸ ἄνεμον ὁρμητικὸν κυρτοῦται
καὶ τοῦ θανάτου κύκλῳ του ὁ μαρασμὸς ἁπλοῦται,
οὕτως, αὐχένα κλίνουσα ἡ δύστηνος Μαρία,
εἰς θέλησιν σκληροῦ πατρός, ὡς ἄνθος τι ἀχρία.
Ἐπιβληθέντα ἔμελλε νὰ συζευχθῇ νυμφίον
καὶ νὰ ἐκλύθῃ μετ' αὐτοῦ ἡ δύστηνος τὸν βίον.
Ἐλθέ, ὦ Θέων, πρόσελθε· τὸ ὁρᾶμα περατοῦται
καὶ ἀνωθέν της νέφαλον ἀπαίσιον ἁπλοῦται.

Ο ΓΑΜΟΣ.

Τὰ φῶτα λάμπουσι φαιδρῶς, ἀστράπτουσιν αἱ ὁδοὶ
καὶ γάμου λάμπουσι χρυσαῖ χαρμόσυνοι λαμπάδες.
Προσκεκλημένοι βρίθουσι πολλοὶ Ἰωαννῖται,
ἡ πόλις ὅλη σείεται καὶ κύκλῳ συνωθεῖται.
Ὡχρά, ὡς ἡ βασίλισσα τῶν οὐρανῶν Σελήνη
προσέρχεται τοῦ Θέωνος ἡ προσφιλὴς ἐκείνη.
Ὁ ὀρθαλμός της δάκρυα πικρότατα προδίδει
καὶ ὁ γαμβρὸς πλησίον της τοποθετεῖται ἤδη.
Τοῦ γάμου αἴφνης ἄρχεται σεμνὴ ἀκολουθία·
σιγή, σιγὴ ἁπλόνεται πέριξ αὐτῶν βαθεῖα.
Φεῦ! ποῖον χάος ἰδεῶν, καὶ λογισμῶν πικρῶν!
ὁ νοῦς σου ἤδη ναυαγεῖ, ταλαίπωρος Μαρία!
Τελεῖται πλήν φοβερὰ ἐντὸς ἀκμαίου στήθους,
καὶ προσηλοῦνται ἐπ' αὐτοῦ τὰ βλέμματα τοῦ πλήθους.
Καὶ ὅταν αἴφνης στρέφουσα τὸ βλέμμα της ἡ νύα
εἶδε τὸν Θέωνα ὠχρὸν παρὰ τὸν ἱερέα,
ἠσθάνθη κύματα παλμῶν, ὠχρία, ἐρυθρία
πλὴν ἦτο πάντοτε αὐτὴ ἡ δυστυχὴς Μαρία.
Ἦτο νεκρά, ἡμιθανὴς ἡ δυστυχὴς νυμφία,
ὅταν τὸ πλῆθος νύχειο νὰ ζήσῃ ἐν ὑγείᾳ,
τὸ ζεῦγος τὸ περίβλεπτον . . . καὶ μετ' ὀλίγον μόνη
εἰς τὸν νυμφῶνα κλαίουσα βαθέως ἠδημόνει.

Καὶ ὅταν τὴν ἐπαύριον ἠνέῳξε τὸ ὄμμα,
ἠνίῳξεν ἀκούσιον τὸ ῥόδινόν της στόμα
καὶ εἶπε «χθὲς ἡ δύστηνος ἤμην ἀκόμη κόρη,
τὸ μέτωπόν μου στέφανον παρθενικὸν ἐφόρει.
Καὶ σήμερον! ἀπέθανεν ἡ εὐτυχία πλέον
καὶ δι' ἐμὲ ἀπέθανεν ἴσως ὁ φίλος Θέων.
Ὦ! θραύσθητι, καρδία μου! σὺ δυστυχὴς καρδία·
πολῶ θανάτου στέφανον καὶ τοῦ θανάτου ἴα.
Ἡ πλάνος εὐτυχία μου ἐξαίφνης διελύθη
καὶ ἡ ὀργὴ τῶν οὐρανῶν ἐπάνω μου ἐχύθη.
Ὦ Θέων! ἐὰν ἤξευρες τί πάσχω, ἴσως ἴσως
δὲν ἔτριφες, ὦ δύστηνε, φθόνον τινὰ ἡ μῖσος.
Χθὲς ἔτι ἤμην εὐτυχὴς καὶ σήμερον.. ὦ μοῖρα!
τοῦ παραδείσου δι' ἐμὲ ἀπώλετο ἡ θύρα!
Ἀλλοίμονον! ὁ ἄνθρωπος οἰκτρῶς κατεδικάσθη.
καὶ νὰ θρηνῇ ὁ δύστηνος ἀείποτε ἐπλάσθη,
εἰς τὴν ζωήν του ἀπαντᾷ σκοπέλους καὶ κινδύνους,
θρηνῶν τὸν κόσμον χαιρετᾷ καὶ σβύνει μὲ τοὺς θρήνους.

Μαντεύων τῆς καρδίας της ὁ Θέων τὰς βασάνους
τοὺς ξηρανθέντας ἔλαβε τῆς φίλης του στεφάνους
καὶ λαΐων μὲ τὰ δάκρυα τὰ φύλλα τὰ ξηρά των,
σειρὰς τινας ὁ δυστυχὴς τῇ ἔγραφε χαράττων.
« Μαρία! ἔσο εὐτυχής! σοὶ εὔχομαι ἐκ βάθους!
« Ἔσο βεβαία· κατὰ σοῦ ἴχνος δὲν τρέφω πάθους.
« Σὺ ἦσο ἡ λατρεία μου καὶ σὺ θὰ ἦσαι πάλιν.
« ἄφες λοιπὸν νὰ νέμωμαι μόνος ἐγὼ τὴν πάλην.
« Τὴν πάλην, ἣν οἱ ἔρωτες ἐγείρουν εἰς τὰ στήθη,
« τὴν πάλην, ἥτις ἄγνωστος εἰς ὅλων εἶναι πλήθη.
« Σὲ ἀγαπῶ, ἀλλὰ ποθῶ νὰ μὴ μὲ ἀγαπήσῃς!
« εἰ δυνατὸν προσπάθησον ἐμὲ νὰ λησμονήσῃς.
« Εὐδαίμων ἴσως μετ' ἐμοῦ δὲν ἔμελλες νὰ ζήσῃς
« καὶ εὐτυχὴς πλησίον μου τὰ ὄμματα νὰ κλείσῃς.
« Οἴμοι! τοῦ ἔρωτος ἡ φλὸξ δὲν σβύνει εἰς τὸ μνῆμα!
« Ἄφες ἐμὲ τοῦ ἔρωτος νὰ ἦμαι μόνον θῦμα.
« Ἄφες με μόνος νὰ θρηνῶ τὸ παρελθὸν ἐκεῖνο
« καὶ χάριν του περίλυπος τὴν κεφαλήν νὰ κλίνω.
« Μὴ κλαύσῃς! φεῦ! τὸ δάκρυ σου μὲ καίει, ὦ νεάνις!
« ἄφες νὰ κλαύσω μόνος μου παντέρημος καὶ πλάνης·
« καὶ μόνον ὅταν λείψανον ὠχρὸν μὲ ἀντικρύσῃς
« νὰ χύσῃς ἓν σου δάκρυον τότε μὴ λησμονήσῃς.
« Χαῖρε! Μαρία προσφιλής! ἀγαπητὴ Μαρία!
« Σοὶ πέμπει τὰς ἀκτῖνάς της ἡ δυστυχὴς καρδία.
Ἐκεῖνος, ὃν δὲν θ' ἀσπασθῇς ὡς ἐρωμένον πλέον,
« ἀλλ' ὅτις εἶναι πάντοτε ὁ ἀγαπῶν σε Θέων.»
Ἠσπάσθη τὴν ἐπιστολὴν ἡ τάλαινα Μαρία
καί τις χαρὰ τὰ στήθη της ἐφώτισε μετρία.
Ἀλλ' ὅμως ἔφυγε μακρὰν ὁ προσφιλής της Θέων
καὶ εἰς τὰ ξένα θρηνῳδεῖ τὸν ἔρωτά της κλαίων.
Τί εἰς τὸ μέλλον θὰ συμβῇ ὁ ὕψιστος γνωρίζει
Αὐτὸς εἰσέτι ἀγαπᾷ· ἐκείνη δὲ ἐλπίζει.

Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΤΗ ΓΑΛΑΤΕΙΑ.

Αἱ νέαι θέλουν ἔρωτα κ' οἱ νέοι συγκινήσεις,
Κι' ὁ ἔρως θέλει δάκρυα καὶ στεναγμοῦ ἐκχύσεις,
Καὶ ἡ ψυχὴ, ἡ θέλουσα ἀγάπην ν' ἀπολαύσῃ,
Πρέπει πικρὰ νὰ κλαύσῃ.

Ἄχ! ναί, πρέπει στενάγματα ὀδύνας νὰ ἀφήσῃ,
Πρὸς βάσαν' ἀναρίθμητα καὶ λύπας ν'ἀπαυδήσῃ,
Καὶ πάλιν πλὴν νὰ ἐμπνευσθῇ καὶ πάλιν πλὴν νὰ ψάλῃ,
Τὰ νέα της τὰ κάλλη.

Πῶς σ' ἀγαπῶ, Γαλάτεια, δὲν τὸ γνωρίζεις πλέον;
Μοὶ δίδει τέρψεις οὐρανῶν ἓν βλέμμα σου ὡραῖον,
Καὶ φῶς γλυκὺ κἰ ἀνέσπερον τοῦ ἄνω παραδείσου,
Μοὶ εἶναι ἡ μορφή σου.

Ὅπου ἂν φέρω πένθιμος ἢ μειδιῶν τὸ βῆμα,
Εἴτε πρὸς κήπους εὐθαλεῖς, εἴτε πρὸς μαῦρον μνῆμα,
Ὦ! ἡ εἰκών σου πάντοτε, ψυχὴ πεφιλημένη,
Ἐγγύς μου διαμένει.

Εἶμαι ἡ λέμβος ἡ μικρὰ, ἣν ἀπειλεῖ τὸ κῦμα,
Εἶμαι βασάνων τρομερῶν τὸ πεπρωμένον θῦμα,
Πλὴν πνίγομαι, πλὴν δέχομαι τοῦ μάρτυρος τῦ στέμ-
Εἰς ἓν γλυκύ σου βλέμμα. [μα,

Ὦ! βλέπε με καὶ δὲν ζητῶ τὴν γῆν τῶν μακαρίων,
Δός μοι σιγμὴν ἀλάπης σου καὶ παραιτῶ τὸν βίον,
Καὶ ἀποθνήσκω εὐτυχὴς προφέρων τ' ὄνομά σου,
Ὑμνῶν τὰ θέλγητρά σου!

Ὦ γόησσα περικαλλὴς τῶν νεαρῶν μου χρόνων,
Κρατεῖς σφιγκτὰ τὰς σκέψεις μου εἰς κύκλον ἀλγηδόνων.
Κ' ἐνῷ μακρόθεν βλέπων σε τὰ κάλλη σου θαυμάζω,
Σπαρακτικῶς στενάζω.

Ναί· σ'ἀγαπῶ, πλὴν σ'ἀγαπῶ μὲ σπαραγμοὺς ὀδύνης,
Ναί, ναί, μὲ λάμψεις οὐρανοῦ τὸν βίον μου καλλύνεις,
Ἀλλὰ καὶ μύρα πένθιμα μὲ δίδ' ἡ καλλονή σου,
Ὦ ἄνθος παραδείσου!

Καὶ ἡ Ἑδὲμ ηὐρραίνετο, ὁ ὄφις πλὴν ἐσκίρτα,
Ὁ ὄφις πλὴν ἐσύριζεν ὑπὸ γελῶντα μύρτα,
Κ' ἐν φαιδρωπῇ καὶ δροσερᾷ τοῦ ἔαρος ἑσπέρᾳ,
Ἀστράπτ' εἰς τὸν αἰθέρα. . .

Ναί, σ' ἀγαπῶ μὲ δάκρυα, μὲ στεναγμοὺς, μὲ πόνον,
Ὁ στέφανος μαραίνεται τῶν νεαρῶν μου χρόνων,
Καὶ σὺ, ζητοῦσα ἔρωτα, γελᾷς τὰς συγκινήσεις,
Ποτὲ δὲν θ' ἀγαπήσῃς!

Ὡραία σὺ Γαλάτεια, ἔχεις ψυχὴν μαρμάρου,
Εἶσαι ψυχρὰ ὡς ἄγαλμα, ὡς μάρμαρον τῆς Πάρου,
Καὶ μάτην Πυγμαλίων σου τὰς φλόγας μου σοὶ ψάλ-
Πνοὴν νὰ σοὶ ἐμβάλω. [λω,

Ἆ! δυστυχὴς ἐγώ! τὸ πᾶν, μάτην τὸ πᾶν, ὦ νέα,
Τὰ δῶρα τῶν θελγήτρων σου μοὶ εἶνσι ἀπευκταῖα,
Κ' ἐν τούτοις κλαίων σ' ἀγαπῶ καὶ ἄλλο δὲν ζη-
Παρὰ νὰ σὲ λατρεύω! [λεύω,

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

ΤΙ ΘΕΛΩ.

Δὲν θέλω ἄνθη εὔοσμα Μουσῶν τοῦ Ἑλικῶνος,
Δὲν θέλω ἄσματα φαιδρὰ ἐρώσης ἀηδόνος,
Δὲν θέλω μεταξὺ πολλῶν πολὺς νὰ διαπρέπω·
Ποθῶ ἐγγύς της πάντοτε τὸν πόδα μου νὰ τρέπω·
Νὰ τὴν βλέπω.

Δὲν θέλω κήπους κρεμαστοὺς φαιδρῶν Σεμιραμίδων,
Δὲν θέλω, φίλοι, σμάραγδον, κεμπλιον ἐλπίδων,
Δὲν θέλω μοναρχῶν λαμπρὸν, ἀκτινοβόλον στέμμα·
Ὅ,τι ποθῶ καὶ ἔδιδον εὐθὺς πᾶν μου τὸ αἷμα
Εἶν' ἕν της βλέμμα!

Δὲν θέλω Κροίσων θησαυροὺς καὶ ἡδονὰς Λουκούλλων·
Δὲν θέλω ν' ἄρχω παμπληθῶν κεκυφωμένων δούλων,
Δὲν θέλω θέλγητρα τιμῶν καὶ δόξης ὑπερτάτης.
Ὅ,τι ζητῶ ὡς ὄνειρον ζωῆς μακαριστάτης
Εἶν' ἐν μειδίαμά της!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ.

Τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ἠνεῴχθη. Τὸ διάγγελμα τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, καίτοι κατ' ἐπιφάνειαν ἥμερον καὶ συνδιαλλακτικὸν, ὑποκρύπτει ὅμως ἐν τῷ βάθει νύξεις σπουδαιοτάτων γεγονότων. Ἡ βασίλισσα εἰς δύω κυρίως ἐφιστᾷ τὴν ἑαυτῆς προσοχὴν ζητήματα· τὸ τῆς ἐκλογικῆς ἀναμορφώσεως καὶ τὸ Ἀνατολικὸν, διὰ συντόμου μὲν, ἀλλὰ σπουδαίας παραγράφου, ἀφορώσης τὰς ἐν Κρήτῃ ταραχάς. Καίτοι σπουδαίας καὶ κρισίμου οὔσης τῆς καταστάσεως τῶν γενικῶν τῆς Εὐρώπης πραγμάτων, πλὴν ἀλλ' ὅμως, ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ τρόπαια καὶ τὰς ἠθικὰς νίκας τοῦ Κυρ. Βραΐτ καὶ τὴν ἐπέκτασιν καὶ ἰσχυροποίησιν τῶν ἰδεῶν τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναμορφώσεως παρὰ τῷ Ἀγγλικῷ λαῷ, δύναται οὐχὶ ἀτόπως νὰ συμπεράνῃ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἐπεκταθήσεται κοινοβουλευτικῶς· τί δὲ γενήσεται προϊόντος τοῦ ἔαρος ὡς πρὸς τὰ Ἀνατολικὰ πράγματα; ὁποία τις ἔσται ἡ διαγωγὴ τοῦ ἀνακτοβουλίου τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου; Περὶ τούτου τὰ γεγονότα ἀποδεικνύουσι μέχρι τοῦδε ὅτι ἡ τῆς Ἀλβιῶνος πολιτικὴ ἔσται μετριόφρων, ἐνόσῳ τὴν ἀπέναντι τῆς Ἀνατολῆς μετριοφροσύνην τηρήσουσιν αἱ λοιπαὶ τῶν μεγάλων δυνάμεων, κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856. Ἄλλως, ἐὰν τοῦτο δὲν συμβῇ, ἡ μέχρι τοῦδε ἐκφραστικῶς σιγῶσα Μ. Βρεττανία φοβούμεθα μὴ λαλήσῃ πρὸς τοὺς ὀργομένους ἐπεμβάσεις τὴν φοβερὰν τοῦ πυροβόλου λαλιάν.

Τί δὲ ἐν Γαλλίᾳ συμβαίνει ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ; Τῇ ἀληθείᾳ ἀποροῦμεν. Τὸ μεγαλεῖον ἐκεῖνο τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς εἰς τοσοῦτῳ στενὸν κύκλον περιωρίσθη ἐπ' ἐσχάτων, ὥστε οὐδεὶς πλέον περιμένει ἀνυπομόνως ὅπως ἀνοιχθῇ τὸ Ναπολεόντειον στόμα, ὡς τὸ τῆς πάλαι Σφιγγός. Ὑπουργικαὶ μεταβολαὶ, πολιτικαὶ μεταῤῥυθμίσεις ἀνάξιαι προσοχῆς, ἀνησυχίαι πολιτικαὶ διὰ τὰ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ συμβαίνοντα ἐν Μεξικῷ, σκέψεις καὶ ἐνέργειαι κατεσπευσμέναι διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, ἀναποφασιστικότης ὡς πρὸς τὰ πέριξ καὶ πέραν τῆς Γαλλίας συμβαίνοντα, καὶ δὸς εἰπεῖν, ἀντιφατικότης εἰς ἅπαντα τὰ καίρια. Ταῦτά εἰσι τὰ ἐν Γαλλίᾳ συμβαίνοντα. Νὰ ἐπενέγκωμεν κρίσεις; Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπέχομεν, διὰ λόγους καλῶς ἐννοουμένους.

Ἐν Ἱσπανίᾳ δὲ τὸ ἐπαναστατικὸν κομητάτον μεγάλας ἐκτήσατο διαστάσεις ἐπ' ἐσχάτων, τοῦ πνεύματος τῆς ἐλευθερίας πυρετωδῶς ἐπενεργήσαντος ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τὰ ἐν Μαδρίτῃ ἀντιδραστικὰ πραξικοπήματα, ἅτινα τὴν μὲν ἀρχὴν δι' αἱμάτων, ἐσχάτως δὲ διὰ παραβιάσεων τοῦ Συντάγματος ἐπερατώθησαν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ κράτους τῶν Ἰβήρων. Ἅπαξ τῆς ἐπαναστάσεως σχηματισθείσης ἐν τοῖς πνεύμασιν, ἡ ἰδέα θέλει μετατραπῇ εἰς πυρίτιδα αὔριον καὶ οὐαὶ τοῖς διῶν τὸ σκάνδαλον ἦλθεν.

Ἡ Γερμανία ἐξέρχεται τοῦ χάους βαθμηδὸν, εἰς ὃ ἐνέπεσε μετὰ τὰς ἀστραπηδὸν τελεσθείσας φοβερὰς ἐκείνας μάχας τῆς Καινιγράτσης καὶ Σαδόβης καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Βενετικοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Πρωσσίας συγχωνευθέντων κρατῶν τῷ βασιλεῖ τῶν Πρώσσων. Λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῶν ποικίλων προσκομμάτων καὶ τῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα παρέχουσι τὰ τελεσθέντα ταῦτα σπουδαῖα γεγονότα τῇ Γερμανίᾳ, εἰς προσεχῆ τινα πολιτικὴν ἐπιθεώρησιν ἐκθέσομεν.

Αὐτὴ δὲ ἡ Ἰταλία, ἡ νικωμένη καὶ νικῶσα, ἡ ἀδύνατος καθ' ἑαυτὴν καὶ ἰσχυρὰ, οὐκ οἴδαμεν ποίᾳ μυστηριώδει τῆς τύχης συμμαχίᾳ, αὐτὴ ἡ Ἰταλία εὕρηται ἐπὶ τῆς μεγάλης λεωφόρου, τῆς εἰς Ῥώμην ἀγούσης, καὶ ἐνῷ προσποιεῖται ὅτι ναπολεοντίζει, ἀναμένει ἐνδομύχως στιγμήν τινα, καθ' ἣν ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἡ Ἁπωσύνη εὑρεθήσονται ἐν ἀδυναμίᾳ, ὅπως προβῇ εἰς τὸ ὕψος τοῦ Καπιτωλίου, ἀνακράζουσα τοῖς λαοῖς ὅ,τι ὁ Αὔγουστος ἔλεγε θνήσκων τοῖς πέριξ φίλοις· « *et nunc applaudite!* » Ἐῤῥέθη ἤδη περὶ τῶν ἰσχυρῶν τὸ περίφημον ἐκεῖνο λόγιον « *Saepe fortes fortuna juvat.* » Ἀλλὰ σήμερον διὰ τὴν Ἰταλίαν δύναταί τις εἰπεῖν· *Semper Italos fortuna juvat.* »

Τῆς Πετρουπόλεως δὲ τὸ μυστικοσυμβούλιον οὐχὶ ὑπὸ μανδραγόραν κοιμᾶται. Τί δεῖ ποιεῖν καὶ τί μὴ ποιεῖν, τοῦτο σκέπτονται οἱ διπλωμάται τῆς Ῥωσσίας. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι χρηματικαὶ συνεισφοραὶ τε-

λοῦνται δῆθεν ἐκεῖ ὑπὲρ τῶν Κρητῶν, ἀλλὰ πᾶς τις ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ παρωδήσῃ σήμερον τὸ τοῦ Βιργιλίου «*Timeo Moscovitas et dona ferentes!*» « Φοβοῦμαι τοὺς Μοσχοβίτας καὶ δῶρα φέροντας.»

Μόνος ὁ χρόνος θέλει καταδείξει ὁποία τίς ἐστιν ἡ ῥύσις τῶν ταραχῶν, αἵτινες, πρό τινος καιροῦ ἐξερράγησαν ἐν Ἀνατολῇ. Τὰ πρὸ ἑπτὰ μηνῶν ἤδη ἐν Κρήτῃ διαδραματιζόμενα διετάραξαν ἀληθῶς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἡσυχίαν· ἀλλὰ τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη ἵστανται θεώμενα καὶ σκέπτονται. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη πέπεισται ὅτι θέλει δυνηθῇ νὰ προλάβῃ τὴν διάδοσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ πυρετοῦ. Καὶ αἱ τελευταῖαι εἰδήσεις, ἃς ἐδημοσίευσε διὰ τοῦ ἐπιτοπίου τύπου τὸ ἐπὶ τοῦ Τύπου γραφεῖον, παριστῶσιν ὡς σχεδὸν ἐκπνεύσασαν τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν. Ἐπιφυλασσόμενοι ὅπως ἐκ μεταγενεστέρων πληροφοριῶν πληροφορηθῶμεν σαφέστερον τὰ τρέχοντα, καὶ ἀγνοοῦντες τίνι τρόπῳ τὰ ἐπιτόπια πολιτικὰ φύλλα εὑρηνται εἰς ἀντίφασιν, τὰ μὲν ἀγγέλλοντα ἥττας ὁλοσχερεῖς τῶν ἐπαναστατῶν, τὰ δὲ καταστροφὰς τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατῶν καὶ νίκας τῶν ἐπαναστατῶν, ἀναβάλλομεν εἰς προσεχὲς φυλλάδιον νὰ γράψωμεν τὰ δέοντα.

Χ. ΣΑΜΑΡΤΖΙΔΗΣ.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Ὁ πρῶτος ἔρως τοῦ νέου γεννᾶται ἐν μιᾷ μόνῃ νυκτί, ὡς τὸ ἄνθος ὑπὸ τὴν δρόσον· εἶναι συνάντησις δύο ψυχῶν, αἵτινες ἐπανευρίσκονται ἐδῶ κάτω καὶ ἀναγνωρίζονται ὡς ἀδελφαί· εἶναι μαγνητισμὸς ἰσχυρὸς, καθ' οὗ οὐδεμία δυνατὴ ἀντίστασις· εἶναι ἄρατος χαρὰ τῆς καρδίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάμνησις εἶναι ἡ μόνη τοῦ γέροντος εὐτυχία καὶ ἥτις, ἐλλείπουσα, καθιστᾷ ἀνιαρὸν λίαν τὸν θάνατον τῶν μὴ ἀγαπησάντων.

— Αἱ γυναῖκες νομίζουσι συχνάκις ὅτι ἀγαπῶσι, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἀγαπῶσιν· αἱ μικραὶ ῥαδιουργίαι, ἡ συγκίνησις τοῦ πνεύματος, ἣν δίδουσιν αἱ πρὸς αὐτὰς περιποιήσεις, ἡ φυσικὴ ῥοπὴ πρὸς τὴν ἡδονὴν τοῦ ἀγαπᾶσθαι καὶ ἡ λύπη τοῦ ἀρνεῖσθαι, πείθουσιν αὐτὰς ὅτι ὑπὸ ἔρωτος κατέχονται, ἐνῷ ἀληθῶς ἐρωτοτροπίαν μόνον πάσχουσιν.

— Ὁ χρόνος, ὁ ἰσχυροποιῶν τὴν φιλίαν, ἐξασθενεῖ τὸν ἔρωτα.

— Ἡ ἀσχημία καὶ ἡ ὡραιότης ἐξαρτῶνται ἀπὸ τῶν ἰδιοτροπιῶν καὶ τῆς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων.

— Γυνὴ μὴ ὡραία εἶναι δυσμορφωτέρα ἀνδρὸς μὴ ὡραίου.

— Ἀπελλῆς, ὁ μέγας ζωγράφος, συνείθιζε νὰ λέγῃ. « Αἱ ἀσχημότεραι γυναῖκες εἶναι αἱ περισσότερον στολιζόμεναι· μὴ δυνάμεναι νὰ γίνωσιν ὡραῖαι, καθιστῶσιν ἑαυτὰς πλουσίας.»

— Ὁ Ὀβίδιος εἶπέ που. — Δὲν εἶναι ἄσχημος γυνὴ ἡ μὴ εὑρίσκουσα ἐν ἑαυτῇ ἴχνος τι καλλονῆς.

— Ὁ Θαλῆς, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, ἔλεγε. — Ταύτην μόνον τὴν συμβουλὴν δύναταί τις νὰ δώσῃ εἰς ἄσχημον γυναῖκα· « Εἴθε τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς σου ν' ἀφαιρῇ ἑκάστοτε τὴν δυσμορφίαν τοῦ προσώπου σου. »

— Ἐνόσῳ ἀγαπῶμεν μίαν γυναῖκα, τῇ ὁμιλοῦμεν περὶ αὐτῆς· ὅταν δὲν τὴν ἀγαπῶμεν πλέον, τῇ ὁμιλοῦμεν περὶ ἡμῶν αὐτῶν.

— Λέγουσιν ὅτι αἱ γυναῖκες τότε γνωρίζουσι νὰ ἀγαπῶσι κάλλιον, ὅτε ἡ ἡλικία δὲν ταῖς συγχωρεῖ πλέον νὰ ὦσι φιλόφρονες.

— Ὁ ἔρως εἶναι ἐγωϊσμὸς διπρόσωπος.

— Τὸ πνεῦμα τῶν πλείστων γυναικῶν χρησιμεύει ἵνα ἐνισχύσῃ τὴν παραφροσύνην μᾶλλον ἢ τὴν κρίσιν αὐτῶν.

— Ὁ Ῥουσσὼ ἔγραψε. — Γυναῖκες! γυναῖκες! ὄντα πολύτιμα καὶ ὀλέθρια, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἐστόλισε πρὸς βάσανόν μας· αἵτινες τιμωρεῖτε ὅταν σᾶς αὐθαδιάζουν, αἵτινες καταδιώκετε ὅταν σᾶς φοβῶνται· ὁ ἔρως ἡμῶν καὶ τὸ μῖσος εἶναι ὁμοίως βλαβερά, καὶ ἀδύνατον ἀποινὶ νὰ τὰ ζητήσωμεν ἢ νὰ τ' ἀποφύγωμεν! Κάλλος, μαγεία, χάρις, συμπάθεια· ὢν ἡ γέμαιρα ἀκατανόητος, ἄβυσσος ὀδυνῶν καὶ τέρψεων! κάλλος τρομερὸν εἰς τοὺς θνητούς, σὺ, τὸ δίδον τὰς τρικυμίας, τὰς καταιμαστιζούσας τὸ ἀνθρώπινον γένος.

—Ὁ *Condorcet* εἶπε καὶ αὐτός. — Ἡ ἱστορία τῶν γυναικῶν ἐὰν ἐγράφετο, θὰ ἦτο ἡ γενικὴ τοῦ κόσμου ἱστορία. Οὐδεμία ἐπανάστασις εἰς μεγάλα κράτη ἢ εἰς οἰκογενείας, καθ' ἣν αἱ γυναῖκες νὰ μὴ ἔλαβον μέρος, εἴτε ὡς αἰτία, εἴτε ὡς ἀντικείμενον, εἴτε ὡς μέσον. Εἰς αὐτὰς ἡ εἱμαρμένη εἶπε· *Imperium sine fine dedi.*

— Συζευγνυμένων ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἡ μυθιστορία αὐτῶν τελευτᾷ, ἄρχεται δ' ἡ ἱστορία.

— Ὁ Δημοσθένης ἔλεγεν.—Ὅ,τι ὁ ἀνὴρ ἐπὶ ἔτος ἐσκέπτετο, ἡ γυνὴ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναστρέφει.

ΚΑΛΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

Ὁ πανιερώτατος Δοννὲλ, ἀρχιεπίσκοπος Βουρδιγάλλων, ὅστις τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρεται εἰς τὰ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, ἐζήτησε παρὰ τοῦ πάπα ὅπως καταταχθῇ ὁ διάσημος θαλασσοπλόος μεταξὺ τῶν ἁγίων. Παρέστησε δὲ τοὺς ἑπομένους λόγους :

« Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑπῆρξεν ἐξαιρετικός.

« Τὸ ἔργον του ἦν ἐξαιρετικόν.

« Ἡ Πρόνοια ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτοῦ σφραγῖδα ἐξαιρετικήν.

« Ἡ Ἁγ. Ἕδρα μετεχειρίσθη αὐτὸν διὰ τρόπου ἐξαιρετικοῦ.

« Εἴς τε τὰς ἐπιτυχίας καὶ τὰς ἀποτυχίας ἡ μοῖρά του ὑπῆρξεν ἐξαιρετική.

« Ἡ κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ ἀγνωμοσύνη τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ μετὰ τὸν θάνατόν του ἀδικία τῆς ἱστορίας κατέστησαν αὐτὸν διὰ παντὸς ἐξαιρετικόν.»

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Ὁ Βύρων ἦτο τριακονταετὴς περίπου, ὁπόταν εἶπεν ὅτι ἐβαρύνθη τὴν ζωὴν καὶ τὴν στερεοτυπίαν αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι δὲν ἤθελεν εἴπει τὸ τοιοῦτον, ἂν ἔζη σήμερον μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς ποικιλίας τῶν πραγμάτων, τῶν προσώπων καὶ τῶν τοπογραφικῶν χαρίτων, ἃς παρέχει ἡ πρωτεύουσα αὕτη. Ἀνέγνωμεν τῇ ἀληθείᾳ τὰ ἀριστουργήματα τῶν Ἄγγλων καὶ Γάλλων μυθιστοριογράφων, ἐκτιθέντων τὰ πραγματικὰ ἢ ὑποθετικὰ μυστήρια Παρισίων καὶ Λονδίνου, ἀλλ' οὐδέποτε ἠδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν ἐν αὐτοῖς τὴν ἐκπληκτικὴν ἐκείνην ποικιλίαν καὶ τὰς ἰσχυρὰς ἀντιθέσεις, αἵτινες ἀπαντῶνται ἐν τοῖς πραγματικοῖς μυστηρίοις τῆς πόλεως.

Ἓν ἐπεισόδιον τοῦ τελευταίου δεκαπενθημέρου τοῦ ἰανουαρίου μηνὸς παρέχει ἀμυδρὰν ἰδέαν τοῖς ἀναγνώσταις περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἡμετέρων λόγων.

Ἔρως τετραέτης ἔφλεγε τὰς καρδίας τῆς νεάνιδος Α. καὶ τοῦ νεανίου Ω. — Ἐγνώρισα ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Ω. Εἶναι νεανίας τοῦ συρμοῦ, μορφῆς γλυκείας καὶ συμπαθητικῆς, ἰδεῶν ἐκκεντρικῶν, χαρακτῆρος ἐπιπολαίως καλοῦ, κατὰ βάθος δὲ στρυφνοῦ. Ὁ νεανίας οὗτος οὐδέποτε ὑπῆρξε θετικὸς καὶ πάντοτε δι' ἐλπίδων ἐδαυκάλισε τὴν ἀρρύθμον φαντασίαν του. Ὁπόταν τὸ πρῶτον ἐγνώρισα αὐτὸν, ἐνόμισα ὅτι εἶχον ἀπέναντί μου τὸν Ῥόσχιλδ, ἢ τὸν Σίναν, ἢ τὸν Μιρεφλὼρ, ἢ τὸν πάλαι Μιρές. Τοσοῦτῳ ἀφειδῶς ἐδαπάνα τὰ χρυσᾶ νομίσματα. Δύω ἔτη κατόπιν ἐστερεῖτο τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων χρημάτων καὶ κατέφευγεν εἰς τὰ ἐξῆς δάνεια, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὰ συνήθη αὐτοῦ ἔξοδα. Τὸν κατάλογον τῶν ἐπισήμων τούτων δανείων μοὶ ἔδειξεν ἡμέραν τινὰ, ἐν καταστάσει ὧν μέθης, ἐγὼ δὲ μετέγραψα πιστῶς αὐτόν. Ἰδοὺ τὸ ἴσον ἀπαράλλακτον ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου.

ἀπὸ τὴν ὑπηρέτριάν μου Μαρίαν	Λ.	40
ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην μου Ἰάκωβον	»	60
ἀπὸ τὸν νυκτοφύλακα τοῦ οἴκου μας	»	20
ἀπὸ τὴν γραῖαν τροφόν μου	»	70
ἀπὸ τὸν γαμβρόν μου	»	90
ἀπὸ τὸν θεῖόν μου	»	80
ἀπὸ διαφόρους φίλους εἰς μικρὰς δόσεις	»	300
ἀπὸ τὸν ὑποδηματοποιόν μου, ὑποδήμ.	»	50
ἀπὸ τὸν ῥάπτην μου διαφόρους ἐνδυμ.	»	100
ἀπὸ τὸν πιλοποιόν, πίλους	»	15
ἀπὸ διαφόρους ἐμπόρους ἐπὶ πιστώσει	»	220
Τὸ ὅλον	Λ.	1045

Τοιοῦτος εἶναι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος νέος καὶ τοιαύτη ἡ σημερινὴ κατάστασις, εἰς ἣν εὑρίσκεται καὶ θέλει εὑρίσκεσθαι μέχρι τάρου. Ὅτι θέλει εὑρίσκεσθαι εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, μοὶ τὸ διεβεβαίωσεν ὁ ἴδιος ἐσχάτως, ὁπόταν, τυχούσης εὐκαιρίας, ἠρώτησα αὐτὸν διατί ἀπαύστως χρεοῦται — «Διότι, μοὶ εἶπεν, ὁ ἄνθρωπος, κατά τε τοὺς φιλοσοφικοὺς καὶ τοὺς θρησκευτικοὺς νόμους, ἀποστολὴν ἔχει νὰ πραγματοποιῇ ἀπαύστως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἓν χρέος!» Ἀλλ' ἔστω.

Ἡ δὲ νεάνις Α, μεθ' ἧς συνεδέετο διὰ δεσμῶν ἔρωτος ἐπὶ τετραετίαν, εἶναι χαρακτῆρος ῥωμαντικοῦ, μορφῆς γλυκείας, ἰδεῶν ποιητικῶν καὶ θυγάτηρ καλῆς οἰκογενείας. Ὁπόταν κατὰ πρῶτον εἶδε τὸν Ω, εἶπεν «εὗρον». Καὶ τῇ ἀληθείᾳ εἶδε νέον μορφῆς συμπαθητικῆς, λόρδον κατὰ τὴν ἐλευθεριότητα, κόμητα κατὰ τὸν συρμὸν, βαρῶνον κατὰ τὰς ἠθικοταξίας, ποιητικὸν κατὰ τὰ αἰσθήματα κτλ.

Κατὰ τὰ δύω πρῶτα ἔτη, ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ μαγεία τοῦ ἐραστοῦ διετηρήθη παρὰ τῇ ἐρωμένῃ διὰ τῶν ὀλίγων χρημάτων, ἅτινα ὁ πρῶτος ἐκέκτητο κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τρίτου διὰ τῶν προμνησθέντων ἐπισήμων δανείων. Οἱ τελευταῖοι ὅμως μῆνες τοῦ ἐκπνεύσαντος ἔτους 1866 ὑπῆρξαν λίαν ἀπαίσιοι διὰ τὸν καλὸν νεανίαν. Ἠναγκάσθη νὰ περιπατῇ εἰς Σταυροδρόμιον, Γαλατᾶν καὶ Κωνσταντινούπολιν, κρατῶν ἀνὰ χεῖρας ὁδογραφικὸν χάρτην. Ὅπως οἱ γεωγράφοι εἰς τοὺς ναυτικοὺς χάρτας σημειοῦσι τοὺς σκοπέλους, οὕτω καὶ ὁ νεανίας ἐσημείου ὡς ἀδιαβάτους τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ῥύμας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουσιν οἱ ζῶντες σκόπελοι τῶν νέων τοῦ συρμοῦ, οἱ δανεισταί.

Οὕτως ἡ μαγεία ἤρξατο ἐκλείπουσα καὶ ἡ νεάνις, ἀπόγονος οὖσα τῆς Εὔας, ὡσφράνθη τὴν μυστικὴν ὀσμὴν, ἣν προχέει ἡ ἀσθένεια τῆς **ἀναπαραδιᾶς** καὶ τῶν **χρεῶν**. Ὁ πρώην **κόμης** της πρὸ πολλοῦ κατέστη **κομήτης**.

Ὁ ἀλλάσσων καθ' ἡμέραν δώδεκα περισκελίδας
εἶχε τοὺς ἀγκῶνας ἤδη μὲ φεγγίτας καὶ θυρίδας.
Ὑποδήματα γελῶντα, χάσκοντα τὸν ἐπενδύτην,
καὶ χαμαὶ προσηλωμένην τὴν ἀτίθασσόν του μ ύ τ η ν.
Πάσχον ἐκ τῆς ἀτροφίας εἶχε τὸ βαλάντιόν του.
καὶ φρουροὺς τοὺς δανειστάς του εἶχε τὸ παλάτιόν του.
Κάτωθεν τοῦ παλατίου ἔμποροι, ἁμαξηλᾶται,
ὑπηρέται, ἀνθοκόμοι, ἱπποκόμοι καὶ πελᾶται
ἔκραζον: ὁ κ ό μ η ς ζήτω! ὁ Θεὸς νὰ τὸν φυλάττῃ·
ἂν ἐξέλθῃ, ἡ πυγμή μας θὰ τὸν τρίψῃ ὡς ἁλάτι.

Τούτων πάντων ἕνεκα, καὶ διότι ἄλλως τε ὁ ἔρως δὲν εἶναι γάμος, ἡ νεάνις Α ἔθραυσε τὴν ποιητικὴν φυσαλλίδα, ἥτις καλεῖται ἐρωτικὸν αἴσθημα. Ἐλησμόνησε τὸν Ω καὶ ἤθελε τὸν θεωρήσει καὶ ὡς ἐντελῶς νεκρόν, ἂν ἐπιστολαί τινες (διακόσιαι περίπου) δὲν τὴν παρημπόδιζον.

Ὁ ταλαίπωρος νεανίας ἐτήκετο ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, κατανοῶν τὴν ἀδιαφορίαν τῆς νεάνιδος Α. Μόνη ἡ ἠχὼ ἔμεινε πιστὴ φίλη αὐτοῦ. Ἐντὸς τῆς αἰθούσης τῶν ἀπολύτων ἀναγκῶν ὁ δύστηνος κόμης κλειόμενος καθ' ἑκάστην ἤρχιζε νὰ στενάζῃ. Ἡ νύμφη Ἠχὼ

indoluit· quotiensque puer miserabilis heu!
dixerat· haec resonis iterabat vocibus heu!

ἦτοι, ἐν ἄλλοις λόγοις, ἐλυπεῖτο καὶ εἰς τοὺς στεναγμούς του ἀνεστέναζε.

Τοιαύτη ἦτο ἡ θέσις τῶν πραγμάτων μέχρι τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου 1866, ὁπόταν ὁ νεανίας ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ κόρη τῶν πόθων του ἠράσθη ἑτέρου.

Νὰ ἐξέλθῃ διαρκούσης τῆς ἡμέρας καὶ νὰ κατασκοπεύσῃ τὴν ἄπιστον, τοῦτο ἦτο δι' αὐτὸν ἀδύνατον.

Τὰ ράσματα τῶν δανειστῶν, ἑκατογχείρων δίκην,
ἠνάγκαζον τὸ πάθος του νὰ μένῃ εἰς τὴν θήκην.
Τοῦ Ζαπτιὲ δὲ ἔβλεπε τὰς θύρας νυχθῶς
καὶ ἔλεγεν ὁ δύστηνος, κραυγάζων γοερῶς:
« Ποία φρικώδης βάσανος! χρεώστης, πεινασμένος,
ῥακένδυτος, πανάθλιος, αἰσχρῶς ἠπατημένος!
Ὀφείλω νὰ ἐκδικηθῶ, μοὶ λείπει δὲ τὸ μέσον·
θὰ εὑρεθῇ, ἢ ἄλλως τε, θὰ τήκωμαι πυρέσσων. »
Καὶ ἔτιλλε τὰς χεῖράς του ὁ πάλαι λάμπων κόμης
καὶ ἦτον ὅλως ἄγριος μετ' ὠρθωμένης κόμης.
Τὸν εἶδεν ἅπαξ οὕτω πως τοῦ οἴκου ὑπηρέτης
καὶ πρός με διεκοίνωσεν αὐτό, ὡς ὢν προπέτης.

Τέλος πάντων εὗρε. Τὴν νύκτα τῆς 28 ἰανουαρίου 1867 ἐκοιμώμην ἡσύχως, ὁπόταν ἤλθέ τις νὰ μὲ ἀρυπνίσῃ. Ἠνέῳξα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶδον μορφὴν γνωστὴν καὶ ἄγνωστον συναμα. Ἡ φωνὴ, ἥτις προὔδωκεν ἄλλοτε τὸν Ἡσαῦ, μ' ἔκαμε νὰ ἐννοήσω τίς ὁ ἀφυπνίσας με.

Ἦτο ὁ Ω, φορῶν ἐνδύματα Ἀρμενίου ἀχθοφόρου.

— Ἠξεύρεις, μοὶ εἶπεν.

— Δὲν ἠξεύρω τίποτε, φίλε μου. Νυστάζω καὶ μὲ διαταράττεις. Τοῦτο ἠξεύρω. Αὔριον πρόκειται νὰ ἐργασθῶ διὰ τὴν «Νέαν Ἑπτάλοφον», γράφων τὰ «Ἔργα καὶ Ἡμέρας» καὶ ἄφες με ἥσυχον!

— Ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ καὶ θέλεις δώσει εὐάρεστον ὕλην εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἔργων καὶ Ἡμερῶν».

Ἐνεδύθην πάραυτα καὶ ἐξήλθομεν. Ὁ Ω καθ' ὁδὸν μοὶ εἶπε.

— Πρόκειται νὰ συλλάβω τὴν πρώην ἐρωμένην μου, ἐρωτικῶς συνδιαλεγομένην μετά τινος νέου, ὃν ἀγαπᾷ τώρα.

— Καὶ τί προτίθεσαι νὰ κάμῃς;

— Θὰ τὴν πτύσω κατὰ πρόσωπον καὶ ἐνώπιον τοῦ νέου ἐραστοῦ αὐτῆς.

Μετ' ὀλίγον ἔστημεν ἐνώπιον θύρας τινός. Ὁ Ω μοὶ εἶπε νὰ περιμένω εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας.

Παρῆλθε μόλις ἓν τέταρτον τῆς ὥρας καὶ ὁ νέος ἐρωμένος τῆς Α ἔστη πρὸ τῆς θύρας, ὅπου ἐκάθητο ὁ Ω μετημφιεσμένος εἰς Ἀρμένιον ἀχθοφόρον.

Ὁ Ω ἔσχε τὴν ὑπομονὴν ν' ἀκούσῃ μέχρι τέλους τὸν ἐρωτικὸν διάλογον· καθ' ἣν στιγμὴν δὲ ἡ νέα προητοιμάζετο νὰ κλείσῃ τὴν θύραν καὶ ν' ἀποσυρθῇ, ὁ Ω. ἠγέρθη ὁρμητικῶς καὶ συλλαβὼν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ βραχίονος.

— Προδότις! εἶπε. Μὲ γνωρίζεις; Εἶμαι ὁ Ω.

Εἰς τὸν λόγον τοῦτον ὁ νέος ἐρωμένος τῆς Α. ἥρπασε τὸν Ω. ἀπὸ τοῦ τραχήλου.

— Ἄθλιε! (εἶπε). Μὲ γνωρίζεις; Εἶμαι ὁ ῥάπτης σου. Μὲ χρεωστεῖς 100 λίρας.

Καὶ προσκαλέσας δύω χωροφύλακας, παρέδωκε τὸν Ω εἰς αὐτούς.

Ταῦτα ἰδὼν, ἀνεχώρησα καὶ κατεκλίθην ἐκ νέου.

ΦΑΙΔΩΝ ΕΥΓΕΝΕΙΟΣ.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 14. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ. 3.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.

ΣΩΚΡΑΗΣ
ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΥΤΟΥ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν διάλογον τοῦτον, ὁ Σωκράτης, ἔχων περὶ ἑαυτὸν τοὺς πλείστους τῶν περιλημένων αὐτοῦ μαθητῶν καὶ ἠναγκασμένος ὢν κατὰ τὸν νόμον νὰ πίῃ τὸ κώνειον, ἐνόμισεν ὅτι ἐπέστη ἡ στιγμὴ ὅπως λαλήσῃ αὐτοῖς καὶ περὶ ψυχῆς καὶ θανάτου. Εἶχέ τι μεγαλοπρεπὲς, σεμνὸν καὶ τραγικὸν ἡ τελευταία αὕτη συνέντευξις. Ὁ εἰς τὴν πέραν τοῦ κόσμου τούτου ζωὴν ἀποδημῶν μέγας φιλόσοφος πρὸ τοῦ χείλους τοῦ τάφου καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ θανάτου ἐπεσφράγιζε τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ, ἐνώπιον τῶν ὠχρῶν καὶ δακρυῤῥοούντων καὶ κοπτομένων εἰς θρήνους μαθητῶν αὐτοῦ, τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξεστηκότος, ἐπὶ τῇ ἀταραξίᾳ καὶ τῇ ἀγαθότητι τοῦ ἀνδρὸς, δεσμοφύλακος. Οἱ σπουδαιότεροι καὶ προσφιλέστεροι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, οἱ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρευρεθέντες καὶ ἐναλλὰξ συνομιλήσαντες περὶ ψυχῆς, θανάτου καὶ μελλούσης ζωῆς, ἦσαν Φαίδων ὁ Ἠλεῖος, Κέβης ὁ Θηβαῖος, Σιμμίας, Κρίτων ὁ Ἀθηναῖος, καὶ κατά τινας καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων, ὅστις, διστάζων ἂν καλῶς ἐνόησε τὴν τελευταίαν περὶ ψυχῆς διδασκαλίαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, διεβεβαίωσεν ἐν τῷ περὶ ψ υ χ ῆ ς δ ι α λ ό γ ῳ αὐτοῦ ὅτι δῆθεν αὐτὸς ἦτο ἀπὼν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἔπιε τὸ κώνειον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καὶ ἐδίδαξε τὴν μεγάλην περὶ ψυχῆς διδασκαλίαν. Τὴν μεγάλην ἐν τούτοις ἀρχὴν τοῦ Σωκράτους περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἐξαισίως διετύπωσεν ὁ Πλάτων ἐν τῷ διαλόγῳ Φαίδωνι καὶ περιπαθῆ παρέσχεν εἰκόνα τοῦ δράματος, ὅπερ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους παρέστη ἐν τῇ φυλακῇ καὶ πέριξ τῆς ἐπιθανατίου αὐτοῦ κλίνης.

Ὁ Σωκράτης, ἐπιθυμῶν ὅπως μὴ ταράσσηται ἀπὸ τοὺς γόους καὶ τοὺς κοπετοὺς τῶν τέκνων καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ γυναικῶν, παρακαλεῖ τὸν φίλτατον αὐτῷ Κρίτωνα ὅπως τὰς πέμψῃ οἴκαδε· καὶ τότε ἄρχεται ὁ διάλογος ἐκεῖνος, οὗ τινος ἀμυδρῶς τὸ ὕφος καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἰχνογράφησεν ὁ Πλάτων ἐν τῷ προμνησθέντι διαλόγῳ.

Ὁ Σωκράτης στραφεὶς πρὸς τὸν Κρίτωνα:

« Ὦ Κρίτων, εἶπεν, ἄς ὁδηγήσῃ τις ταύτην εἰς τὴν οἰκίαν». Καὶ ἐκείνην μὲν ὡδήγησάν τινες ἐκ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Κρίτωνος, φωνάζουσαν καὶ ὀδυρομένην· ὁ δὲ Σωκράτης ἀνακαθεζόμενος εἰς τὴν κλίνην ἔκαμψε τὸ σκέλος καὶ ἔτριψεν αὐτὸ διὰ τῆς χειρός.

« Καὶ ἐνῷ ἔτριβεν αὐτὸ συγχρόνως, πόσον παράδοξον εἶπεν, ὦ ἄνδρες, φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι ἡ δ ύ· πόσον θαυμαστὴν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ φαινόμενον ἐναντίον αὐτοῦ, τὸ λυπηρόν· διότι δὲν θέλουσι καὶ τὰ δύο συγχρόνως νὰ ἔρχωνται εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἐὰν δέ τις θηρεύῃ τὸ ἓν τοῦ-

των καὶ ἀπολαύσῃ αὐτ', ἀναγκάζεται πάντοτε νὰ λαμβάνῃ τὸ ἕτερον, ὡς να ἦσαν ἐξηρτημένα ἐκ μιᾶς κορυφῆς· καὶ μοὶ φαίνεται, εἶπεν, ὅτι, ἐὰν ὁ Αἴσωπος ἤθελε συλλάβει ἰδέαν τῆς σχέσεως ταύτης, ἤθελε συντάξει μῦθον, ὅτι ὁ Θεὸς, θέλων νὰ συμφιλιώσῃ αὐτὰ, τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρὸν, πολεμοῦντα, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο, συνῆψε τὰς κορυφὰς αὐτῶν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Καὶ διὰ ταῦτα, εἰς ὃν τινα ἔρχεται τὸ ἓν ἐκ τούτων, παρακολουθεῖ κατόπιν καὶ τὸ ἕτερον, καθὼς εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι συνέβη τοῦτο· ἐπειδὴ ἕνεκα τῶν δεσμῶν ὑπῆρχεν εἰς τὸ σκέλος τὸ ἀλγεινὸν, φαίνεται ὅτι ἐπακολουθεῖ ἤδη τὸ ἡδύ.

« Ὁ δὲ Κέβης λαβὼν τὸν λόγον εἶπε· τῇ ἀληθείᾳ, καλῶς ἔπραξας, ὦ Σώκρατες, ἐνθυμήσας μοί τι. Διότι περὶ τῶν ποιημάτων, τὰ ὁποῖα συνέταξας, στιχουργήσας τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου καὶ τὸ προοίμιον τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ἄλλοι τινὲς μὲ ἠρώτησαν ἤδη, προσέτι δὲ καὶ ὁ Εὐηνὸς περὶ τοῦ ποίαν ἰδέαν συλλαβὼν συνέταξας αὐτὰ, ἀφοῦ ἦλθες ἐνταῦθα, ἐνῷ πρότερον οὐδὲν ποίημα συνέθεσας. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῇς ὅπως δυνηθῶ νὰ ἀποκριθῶ πρὸς τὸν Εὐηνὸν, ὅταν καὶ πάλιν μὲ ἐρωτήσῃ (διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλει μὲ ἐρωτήσει) εἰπέ μοι τί πρέπει νὰ ἀποκριθῶ.

« Λέγε λοιπὸν, εἶπεν εἰς αὐτὸν, ὦ Κέβη, τὴν ἀλήθειαν· οὐχὶ διότι ἤθελον νὰ φανῶ ἀντίτεχνος πρὸς ἐκεῖνον καὶ πρὸς τὰ ποιήματα αὐτοῦ ἐστιχούργησα ταῦτα (διότι ἐγνώριζον, ὅτι δὲν ἦτο εὔκολον τοῦτο), ἀλλὰ θέλων νὰ δοκιμάσω τί σημαίνουσι ἐνύπνιά τινα, καὶ ἀφοσιούμενος ὅπως ἴδω ἐὰν πολλάκις μὲ διατάττωσι ταῦτα νὰ ἐνασχολῶμαι εἰς ταύτην τὴν μουσικήν. Διότι οἱ λόγοι ἦσαν τοιοῦτοι περίπου· πολλάκις ἐρχόμενον τὸ αὐτὸ ἐνύπνιον κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου μου καὶ ἄλλοτε ὑπὸ ἄλλην ὄψιν ἐμφανιζόμενον, τὰ αὐτὰ πάντοτε ἐπανελάμβανεν. « Ὦ Σώκρατες, ἔλεγε, μουσικὴν ἐξάσκει καὶ ἐργάζου». Καὶ ἐγὼ, κατὰ τὸν πρότερον τοὐλάχιστον χρόνον, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραττον, αὐτὸ τοῦτο ἐνόμιζον ὅτι μὲ συμβουλεύει καὶ μὲ προτρέπει, καθὼς οἱ ἐνθαρρύνοντες τοὺς τρέχοντας· καὶ εἰς ἐμὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραττον, εἰς τοῦτο καὶ ἐμὲ προέτρεπε τὸ ἐνύπνιον· νὰ ἐξακολουθῶ τὴν μουσικὴν, καθότι ἡ φιλοσοφία εἶναι μεγίστη μουσική· ἐγὼ δὲ τοῦτο ἔπραττον.

« Τώρα δὲ, ἀφοῦ καὶ ἡ δίκη ἔγεινε, καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ θεοῦ μὲ ἐμπόδιζε νὰ ἀποθάνω, ἐστοχάσθην ὅτι πρέπει, ἐπειδὴ πολλάκις τὸ ἐνύπνιον προστάζει νὰ ἐξασκῶ ταύτην τὴν δημώδη μουσικὴν, νὰ μὴ ἀπειθήσω εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ συντάξω ποίημα· διότι εἶναι ἀσφαλέστερον τὸ νὰ μὴ ἀπέλθω τοῦ κόσμου, πρὶν ἀφοσιωθῶ εἰς τὴν σύνθεσιν ποιημάτων τινῶν πειθόμενος εἰς τὸ ἐνύπνιον. Οὕτω λοιπὸν πρῶτον μὲν συνέταξα ποίημα εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον ἐγίνετο ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεὸν, συλλογισθεὶς ὅτι ὁ ποιητὴς πρέπει, ἐὰν μέλλῃ νὰ ἦναι ποιητὴς, νὰ ποιῇ μύθους καὶ ὄχι λόγους, καὶ ἐγὼ δὲν ἦμην μυθολογικὸς, διὰ ταῦτα ὅσους μύθους τοῦ Αἰσώπου εἶχον προχείρους καὶ ἐγνώριζα, ἐκ τούτων ἐστιχούργησα ὅσους ἔτυχον πρώτους.

« Ταῦτα λοιπὸν, ὦ Κέβη, λέγε εἰς τὸν Εὐηνὸν, καὶ νὰ ὑγειαίνῃ, καὶ ἂν σωφρονῇ, νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ. Θέλω δὲ ἀναχωρήσει, καθὼς φαίνεται, σήμερον, διότι τὸ διατάττουσιν οἱ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὁ Σιμμίας, τί εἶναι τοῦτο (εἶπες), ὦ Σώκρατες, τὸ ὁποῖον παραγγέλλεις εἰς τὸν Εὐηνόν! Πολλάκις ἤδη συνανεστράφην μετὰ τοῦ ἀνδρὸς· σχεδὸν λοιπὸν, ἐξ ὅσων ἐγὼ ἐνόησα, δὲν θέλει παντάπασι πεισθῆ εἰς σὲ ὅπως ἀποκτείνῃ ἑαυτόν. Καὶ τί, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὁ Εὐηνὸς δὲν εἶναι φιλόσοφος; Μάλιστα, εἶπεν ὁ Σιμμίας. Θὰ θελήσῃ λοιπὸν καὶ ὁ Εὐηνὸς (εἶπεν ὁ Σωκράτης) καὶ πᾶς ὅστις ἀξίως μετέχει τῆς φιλοσοφίας. Δὲν θέλει ὅμως φονεύσει ἑαυτὸν, διότι λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον. Καὶ ταῦτα λέγων, κατεβίβασε συγχρόνως τὰ σκέλη ἀπὸ τῆς κλίνης εἰς τὴν γῆν, καὶ καθίσας οὕτω, ἐξηκολούθει λαλῶν. Ἠρώτησε λοιπὸν αὐτὸν ὁ Κέβης. Πῶς λέγεις τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ὅτι δὲν εἶναι μὲν ἐπιτετραμμένον ν' αὐτοχειριασθῇ τις, ὁ δὲ φιλόσοφος ἤθελε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ἀποθνήσκοντα; Καὶ πῶς, ὦ Κέβη; δὲν ἠκούσατε σὺ καὶ ὁ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων, ἀκροασθέντες τὸν Φίλιππον; Οὐδὲν βέβαια σαφὲς, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ προσέτι ἐξ ἀκοῆς περὶ αὐτῶν λέγω· ὅσα ὅμως ἔτυχε νὰ ἀκούσω, εὐχαρίστως θέλω σᾶς εἴπει. Διότι ἴσως καὶ μάλιστα πρέπει, ἐπειδὴ μέλλω ν' ἀποδημήσω ἐκεῖ, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ νὰ μυθολογήσωμεν περὶ τῆς ἐκεῖ ἀποδημίας, ὁποία τις νομίζομεν ὅτι εἶναι. Διότι τί ἄλλο δύναταί τις νὰ πράξῃ μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου;

« Διατί τάχα λοιπὸν λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ φονεύῃ τις ἑαυτὸν, ὦ Σώκρατες, διότι ἐγὼ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σὺ μὲ ἠρώτησας καὶ παρὰ τοῦ Φιλολάου ἤκουσα ἤδη, ὅτε διῃτᾶτο παρ' ἡμῖν, καὶ παρ' ἄλλων τινῶν, εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνηται τοῦτο· σαφὲς δὲ περὶ αὐτῶν οὐδὲν ἤκουσα παρ' οὐδενὸς ποτέ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχῃς προθυμίαν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, διότι ταχέως θέλεις ἀκούσει. Ἴσως ὅμως θὰ σοὶ φανῇ παράδοξον, ἐὰν τοῦτο μόνον ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων πραγμάτων ἦναι ἀληθὲς καὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐδέποτε συμβαίνει καθὼς καὶ αὐτὰ τὰ ἄλλα· ἐνίοτε εἷς τινας προτιμότερος ὁ θάνατος τῆς ζωῆς· ὅσοι δὲ προτιμῶσι τὸν θάνατον, παράδοξον ἴσως θὰ σοὶ φανῇ ὅτι εἰς τούτους τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ εὐεργετῶσιν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἄλλον πρέπει νὰ περιμένωσιν ὅπως τοὺς εὐεργετήσῃ. Καὶ ὁ Κέβης, ἡσύχως γελάσας, δι' αὐτὸ ἐλέησον, εἶπε, κατὰ τὴν διάλεκτον αὐτοῦ. Τῷ ὄντι, ἐκ πρώτης ὄψεως, εἶπεν ὁ Σωκράτης, φαίνεται βέβαια ὅτι δὲν εἶναι ἔλλογον τοῦτο, ἀλλ' ὅμως ἴσως ἔχει καί τινα λόγον. Λοιπὸν ὁ μὲν λόγος, ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἐντὸς φρουρᾶς καὶ δὲν πρέπει ν' ἀπαλλάττῃ τις ἑαυτὸν ἐκ ταύτης, οὐδὲ νὰ δραπετεύῃ, δύσκολος μοὶ φαίνεται καὶ οὐχὶ εὐκατάληπτος. Ἀλλ' ὅμως τοῦτο βέβαια μοὶ φαίνεται, ὦ Κέβη, ὅτι ὀρθῶς λέγεται, ὅτι οἱ θεοὶ φροντίζουσι περὶ ἡμῶν, καὶ ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ἓν τῶν κτημάτων αὐτῶν· ἢ σὺ δὲν φρονεῖς οὕτως; Μάλιστα, εἶπεν ὁ Κέβης. Λοιπὸν, εἶπεν ἐκεῖνος, καὶ σὺ ἐὰν κάνὲν τῶν κτημάτων σου ἤθελε φονεύσει αὐτὸ ἑαυτὸ, χωρὶς σὺ νὰ εἰδοποιήσῃς αὐτὸ ὅτι θέλεις νὰ ἀποθάνῃ, ἤθελες ὀργισθῆ κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐὰν εἶχες τιμωρίαν τινὰ, θὰ τὸ ἐτιμώρεις; Μάλιστα, εἶπεν. Ἴσως λοιπὸν διὰ τοῦ-

το εἶναι ἕλλογον τὸ λεγόμενον, ὅτι ἑαυτὸν δὲν πρέπει νὰ φονεύῃ τις πρότερον, πρὶν ἡ ὁ θεὸς ἐπιπέμψῃ ἀνάγκην τινὰ, καθὼς ἔπεμψε καὶ τὴν παροῦσαν εἰς ἡμᾶς.

« Ἀλλὰ πιθανὸν (εἶπεν ὁ Κέβης) φαίνεται τοῦτο· ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἔλεγες, ὅτι οἱ φιλόσοφοι εὐκόλως θὰ ἤθελον ν' ἀποθνήσκωσι, μοὶ φαίνεται, ὦ Σώκρατες, παράδοξον, ἐὰν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐλέγομεν πρὸ ὀλίγου ὀρθῶς λέγηται, ὅτι δηλ. ὁ θεὸς εἶναι ὁ ἐπιμελούμενος ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς εἴμεθα κτήματα ἐκείνου. Διότι τὸ νὰ μὴ ἀγανακτῶσιν οἱ φρονιμώτατοι, ἀπερχόμενοι ἐκ ταύτης τῆς δουλείας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν οἱ ἄριστοι τῶν ὄντων ἐπιστάται, οἱ θεοὶ, τοῦτο φαίνεται ἀνεξήγητον· διότι βεβαίως δὲν στοχάζεταί τις ὅτι αὐτὸς θέλει ἐπιμεληθῆ τὸν ἑαυτόν του καλλίτερον, ὅταν γένῃ ἐλεύθερος· ἀλλὰ ἄρρων μὲν ἄνθρωπος ἴσως ἤθελε νομίσει ταῦτα, ὅτι πρέπει νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν δεσπότην, καὶ δὲν ἤθελε συλλογισθῆ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸν ἀγαθὸν, ἀλλ' ὅτι πρέπει μάλιστα νὰ μείνῃ πλησίον του· διότι ἀλόγως ἤθελε φύγει· ὁ δὲ σώφρων ἤθελεν ἐπιθυμεῖ βέβαια πάντοτε νὰ ἦναι πλησίον τοῦ καλλιτέρου αὐτοῦ. . .

« Ἀλλ' οὕτως, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐναντίον φαίνεται ὅτι εἶναι ἐπόμενον, παρ' ὅ,τι πρὸ ὀλίγου ἐλέγετο. Οἱ μὲν φρονιμώτατοι δηλαδὴ πρέπει νὰ ἀγανακτῶσιν ἀποθνήσκοντες, οἱ δὲ ἄφρονες νὰ χαίρωσιν. Ἀκούσας λοιπὸν ὁ Σωκράτης, μοὶ φαίνεται ὅτι ηὐχαριστήθη διὰ τὴν σπουδὴν ταύτην τοῦ Κέβητος πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς ἀληθείας καὶ στρέψας τὰ βλέμματα πρὸς ὑμᾶς· πάντοτε, εἶπεν, ὁ Κέβης ζητεῖ λόγους τινὰς ἀκριβεῖς καὶ δὲν θέλει ἀμέσως νὰ πεισθῇ εἰς ὅ,τι τις λέγει. Καὶ ὁ Σιμμίας· Ἀλλ' ὅμως, εἶπεν, ὦ Σώκρατες, τώρα τοὐλάχιστον καὶ εἰς ἐμὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Κέβης λέγει τι. Διότι πρὸς τί ἄνδρες σοφοὶ ὡς ἀληθῶς νὰ φεύγωσιν εὐκόλως δεσπότας αὐτῶν ἀνωτέρους καὶ ν' ἀπομακρύνωνται αὐτῶν; Καὶ μοὶ φαίνεται, εἶπεν ὁ Κέβης, εἰς σὲ ἀποτείνει τὸν λόγον, διότι τόσον εὐκόλως ὑποφέρεις καὶ ἡμᾶς ἐγκαταλείπων καὶ ἄρχοντας ἀγαθοὺς, καθὼς σὺ αὐτὸς ὁμολογεῖς τοὺς θεούς. Δίκαια, εἶπε, λέγετε, διότι μοὶ φαίνεται, ὅτι ἐννοεῖτε, ὅτι ὀφείλω ἐγὼ ν' ἀπολογηθῶ, καθὼς εἰς τὸ δικαστήριον. Μάλιστα, εἶπεν ὁ Σιμμίας.

« Ἔλα λοιπὸν, εἶπεν ἐκεῖνος, ἂς δοκιμάσω ν' ἀπολογηθῶ πρὸς ὑμᾶς πιθανώτερον, ἢ πρὸς τοὺς δικαστάς. Ἐγὼ δηλαδὴ, εἶπεν, ὦ Σιμμία καὶ Κέβη, ἐὰν μὲν δὲν ἐστοχαζόμην, ὅτι θέλω ὑπάγει πρῶτον μὲν πρὸς θεοὺς ἄλλους, σοφοὺς καὶ ἀγαθοὺς, ἔπειτα καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀποθανόντας, καλλιτέρους τῶν ἐνταῦθα, θὰ ἤμην ἄδικος, ἐὰν δὲν ἠγανάκτουν κατὰ τοῦ θανάτου· τώρα ὅμως ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι ἐλπίζω ὅτι θέλω ἔλθει πρὸς ἄνδρας ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν δὲν δύναμαι νὰ διϊσχυρισθῶ πολύ· ὅτι ὅμως θέλω ὑπάγει πρὸς θεοὺς, δεσπότας καλλίστους, ἔστε βέβαιοι ὅτι, ἂν καὶ ἄλλο τι, καὶ τοῦτο δύναμαι νὰ διϊσχυρισθῶ. Ὥστε διὰ ταῦτα δὲν ἀγανακτῶ ὁμοίως, ἀλλ' εἶμαι εὔελπις, ὅτι ὑπάρχει τι εἰς τοὺς ἀποθανόντας καὶ καθὼς βέβαια καὶ πρὸ πολλοῦ λέγεται, πολὺ καλλίτερον εἰς τοὺς ἀγαθοὺς, ἢ τοὺς κακούς. Τί λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ποῖον ἐκ τῶν δύω; σὺ αὐτὸς ἔχων τὴν ἰδέαν ταύτην, ἔχεις κατὰ νοῦν νὰ ὑπάγῃς, ἢ καὶ εἰς ἡμᾶς δύνασαι νὰ μεταδώσῃς; διότι μοὶ φαίνεται βέβαια, ὅτι εἶναι κοινὸν καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, καὶ συγχρόνως ἀπολογία εἰς σὲ, ἐὰν εἰς ὅσα λέγεις δυνηθῇς νὰ πείσῃς ἡμᾶς. Ἀλλὰ θέλω προσπαθήσει, εἶπεν. . .

« Πρῶτον δὲ ἂς ἐξετάσωμεν τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Κρίτων μοὶ φαίνεται ὅτι ἤθελε νὰ μοὶ εἴπῃ πρὸ πολλοῦ. Καὶ τί ἄλλο, ὦ Σώκρατες, εἶπεν ὁ Κρίτων, ἢ ὅ,τι πρὸ πολλοῦ ὁ μέλλων νὰ σοὶ δώσῃ τὸ φάρμακον λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ὁμιλῇς ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλάχιστα; διότι λέγει, ὅτι θερμαίνεταί τις περισσότερον τοῦ δέοντος διαλεγόμενος, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσφέρωμεν οὐδὲν τοιοῦτον εἰς τὸ φάρμακον· εἰδὲ μὴ, ἐνίοτε ἀναγκάζονται νὰ πίνωσι δὶς καὶ τρὶς οἱ πράττοντες τοιοῦτόν τι. Καὶ ὁ Σωκράτης, ἄφες, εἶπεν, αὐτὸν νὰ χαίρῃ· ἀλλὰ μόνον ἂς παρασκευάζῃ τὸ ἔργον του μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι καὶ δὶς, ἐὰν δὲ ἦναι ἀνάγκη, καὶ τρὶς θέλει δώσει. Ἀλλὰ σχεδὸν βέβαια τὸ ἐγνώριζον, εἶπεν ὁ Κρίτων, ἀλλὰ μὲ ἐνοχλεῖ πρὸ πολλοῦ. Ἄφες αὐτὸν, εἶπεν, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς πλέον τοὺς δικαστὰς θέλω νὰ ἀποδώσω τὸν λόγον, ὅτι ὁ ἀνὴρ τῳόντι, διατρίψας τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν φιλοσοφίαν, δικαίως μοὶ φαίνεται, ἔχει θάρρος μέλλων ν' ἀποθάνῃ καὶ εἶναι εὔελπις, ὅτι ἐκεῖ θέλει ἀποκτήσει τὰ μέγιστα ἀγαθὰ, ἀφοῦ ἀποθάνῃ. . .

« Ἀλλὰ διὰ ταῦτα λοιπὸν, τὰ ὁποῖα διῃλθομεν, πρέπει, ὦ Σιμμία, νὰ καταβάλλῃ τις πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε νὰ γίνῃ μέτοχος ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ. Διότι τὸ ἆθλον εἶναι καλὸν, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. Λοιπὸν ὁ διϊσχυρισμὸς, ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχουσι, καθὼς ἐγὼ διῆλθον, δὲν ἁρμόζει εἰς ἄνδρα νουνεχῆ· ὅτι ὅμως ἢ ταῦτα εἶναι ἢ τοιαῦτά τινα περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὴν διαμονὴν αὐτῶν, διότι ἡ ψυχὴ φαίνεται βέλαια ὅτι εἶναι ἀθάνατος, τοῦτο μοὶ φαίνεται ὅτι καὶ ἁρμόζει καὶ ἄξιον εἶναι καὶ μετὰ κινδύνου νὰ πιστεύῃ τις ὅτι οὕτως ἔχει. Διότι ὁ κίνδυνος εἶναι καλὸς καὶ πρέπει νὰ λέγῃ τις ταῦτα εἰς ἑαυτὸν ὡς ἐπαγωγά. Καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ καὶ πρὸ πολλοῦ ἐπεκτείνω τὸν λόγον. Ἀλλ' ἕνεκα τούτων βέβαια πρέπει ὁ ἀνὴρ νὰ ἔχῃ θάρρος περὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅστις κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς στολισμοὺς κατερρόνησεν, ὡς ξένους θεωρήτας καὶ βλάπτοντας μᾶλλον ἢ ὠφελοῦντας· τὰς δὲ ἡδονὰς περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασε καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν, ὄχι μὲ ξένον, ἀλλὰ μὲ τὸν ἴδιόν του κόσμον, μὲ σωφροσύνην δηλονότι καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρίαν καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ἀλήθειαν, τοιουτοτρόπως περιμένει τὴν εἰς τὸν ᾅδην πορείαν, ὡς μέλλων νὰ ὑπάγῃ ὅταν τὸν προσκαλέσῃ ἡ εἱμαρμένη.

« Ὑμεῖς μὲν λοιπὸν, εἶπεν, ὦ Σιμμία καὶ Κέβη καὶ οἱ ἄλλοι, ἄλλοτε κατά τινα χρόνον θέλετε πορευθῆ ἕκαστος· ἐμὲ ἤδη προσκαλεῖ, ὡς ἤθελεν εἴπει τραγικὸς ποιητὴς, ἡ εἱμαρμένη, καὶ σχεδὸν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ὑπάγω εἰς τὸ λουτρόν. Διότι μοὶ φαίνεται, ὅτι εἶναι κακὸν, λουσθεὶς ἤδη, νὰ πίω τὸ φάρμακον καὶ νὰ μὴ ἐνοχλήσω τὰς γυναῖκας, παρέχων ἐμαυτὸν νὰ μὲ λούσωσι νεκρόν.

Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὸς εἶπε ταῦτα· Πολλὰ, εἶπεν ὁ Κρίτων, ὦ Σώκρατες· εἰς τούτους δὲ τί παραγγέλλεις ἢ εἰς ἐμὲ, ἢ περὶ τῶν παίδων σου, ἢ περὶ ἄλλου τινὸς, τί

ἐὰν πράξωμεν μάλιστα δυνάμεθα νὰ σὲ εὐχαριςήσωμεν; Ὅσα πάντοτε λέγω, εἶπεν, ὦ Κρίτων, καὶ οὐδὲν νεώτερον, ὅτι, ἐὰν ἐπιμελῆσθε ἑαυτοὺς καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἰδικούς μου, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς δι' ὅσων πράξητε θέλετε εὐχαριστήσει, καὶ ἐὰν δὲν ὑποσχεθῆτε τοῦτο· ἐὰν δὲ ἀμελῆτε ἑαυτοὺς, καὶ δὲν θέλητε νὰ ζῆτε κατ' ἴχνος καὶ πρὸς τὰ νῦν εἰρημένα καὶ πρὸς τὰ πρότερον, οὐδὲ ἐὰν πολλὰ ὑποσχεθῆτε ἐν τῷ παρόντι δὲν θέλετε κερδίσει τίποτε.

«Ταῦτα μὲν λοιπὸν θέλομεν προθυμηθῆ, εἶπε, νὰ πράξωμεν οὕτω· κατὰ τίνα δὲ τρόπον νά σε θάψωμεν; Ὅπως θέλητε, εἶπεν, ἐάν με συλλάβητε καὶ δὲν σᾶς ἐκφύγω». Γελάσας δὲ συγχρόνως ἡσύχως καὶ στρέψας τὰ βλέμματα πρὸς ἡμᾶς, εἶπε· δὲν δύναμαι νὰ πείσω, ὦ ἄνδρες, τὸν Κρίτωνα ὅτι ἐγὼ εἶμαι οὗτος ὁ Σωκράτης, ὁ νῦν διαλεγόμενος, καὶ διατάττων ἕκαστον ἐκ τῶν λεγομένων· ἀλλὰ νομίζει ὅτι εἶμαι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον θέλει ἴδη ὀλίγον ὕστερον νεκρὸν, καὶ ἐρωτᾷ πῶς νὰ μὲ θάψῃ· ὅτι δὲ πρὸ πολλοῦ ἔκαμα πολὺν λόγον, ὅτι ἀφοῦ πίω τὸ φάρμακον, δὲν θέλω παραμείνει, ἀλλὰ θέλω ὑπάγει εἰς εὐδαιμονίας τινὰς, βέβαια μακάρων, ταῦτα μοὶ φαίνεται ὅτι εἰς μάτην εἶπον εἰς αὐτὸν παρηγορῶν ἐνταυτῷ ὑμᾶς καὶ ἐμαυτόν. Δότε λοιπὸν πρὸς τὸν Κρίτωνα, εἶπε, τὴν ἐναντίαν ἐγγύησιν, παρὰ τὴν ὁποίαν οὗτος ἔδωκεν εἰς τοὺς δικαστάς.

Διότι οὗτος μὲν ἐγγυήθη ὅτι θέλω μένει πλησίον του, ὑμεῖς δὲ ἐγγυήθητε ὅτι δὲν θέλω παραμείνει, ἀφοῦ ἀποθάνω, ἀλλ' ὅτι θέλω ἀναχωρήσει, διὰ νὰ ὑποφέρῃ εὐκολώτερον ὁ Κρίτων τὸν θάνατόν μου καὶ μὴ, βλέπων τὸ σῶμά μου ἢ καιόμενον ἢ θαπτόμενον, ἀγανακτῇ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς πάσχοντος δῆθεν τοιαῦτα δεινὰ, μηδὲ λέγῃ κατὰ τὴν ταφήν μου, ὅτι ἢ ἐκθέτει τὸν Σωκράτην, ἢ ἐκφέρῃ αὐτὸν, ἢ θάπτῃ. Ἔστε βέβαιοι, εἶπεν ὦ ἄριστε Κρίτων, ὅτι τὸ νὰ μὴ λέγῃ τις καλῶς ὄχι μόνον κατ' αὐτὸ τοῦτο πλημμελὲς, ἀλλὰ καὶ ἐμβάλλει κακόν τι εἰς τὰς ψυχάς. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχῃς θάρρος καὶ νὰ λέγῃς ὅτι θάπτεις τὸ ἰδικόν μου σῶμα καὶ νὰ θάπτῃς αὐτὸ οὕτως, ὅπως σοὶ εἶναι ἄριστον, καὶ μάλιστα νομίζεις ὅτι εἶναι νόμιμον.

« Ταῦτα ἀφοῦ εἶπεν, ἐκεῖνος μὲν ἐσηκώθη διὰ νὰ μεταβῇ εἰς οἰκημά τι, μὲ σκοπὸν νὰ λουσθῇ, καὶ ὁ Κρίτων τὸν παρηκολούθησεν, ἡμᾶς δὲ παρεκάλεσε νὰ περιμένωμεν.

Περιεμένομεν λοιπὸν, ποτὲ μὲν συνομιλοῦντες πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν λεχθέντων, καὶ ἐξετάζοντες αὐτὰ μὲ ἀκρίβειαν· ποτὲ δὲ, διεξερχόμενοι περὶ τοῦ μεγέθους τῆς συμφορᾶς, ὅση ἔγειτεν εἰς ἡμᾶς, στοχαζόμενοι ἔτι ἀληθῶς, ὡς γερηθέντες πατρὸς, ὅτι θέλομεν διέλθει ὀρφανοὶ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς ζωῆς μας. Ἀφοῦ δε ἐλούσθη καὶ ἔφερον πρὸς αὐτὸν τὰ παιδία, (διότι εἶχε δύο μικροὺς υἱοὺς, καὶ ἕνα μέγαν), καὶ αἱ συγγενεῖς του γυναῖκες ἦλθον, λαλήσας πρὸς αὐτὰς ἐνώπιον τοῦ Κρίτωνος, καὶ παραγγείλας ὅσα ἤθελε, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία διέταξε ν' ἀναχωρήσωσιν, αὐτὸς δὲ ἦλθε πρὸς ἡμᾶς. Ἦτο δὲ ἤδη ὁ ἥλιος περὶ τὴν δύσιν, διότι διέτρεχεν ἐντὸς πολλὴν ὥραν. Ἀφοῦ δὲ ἦλθεν, ἐκάθισε λελουσμένος καὶ δὲν ὡμίλησε πλέον μετὰ ταῦτα πολλά. Καὶ ἦλθεν ὁ ὑπηρέτης τῶν ἕνδεκα καὶ σταθεὶς πλησίον αὐτοῦ, ὦ Σώκρατες, εἶπε, δὲν θέλω σὲ καταδικάσει εἰς ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον καταδικάζω τοὺς ἄλλους, ὅτι ὀργίζονται κατ' ἐμοῦ καὶ καταρῶνται, ὅταν εἰδοποιήσω αὐτοὺς νὰ πίωσι τὸ φάρμακον, κατὰ τὴν διαταγὴν τῶν ἀρχόντων· σὲ δὲ ἐγὼ καὶ ἄλλως ἐγνώρισα εἰς τὸ διάςημα τοῦτο, ὅτι εἶσαι γενναιότατος καὶ πρᾳότατος καὶ ἄριστος ἀνὴρ, ἐξ ὅσων ἦλθον κατὰ καιρὸν ἐνταῦθα., καὶ τώρα λοιπὸν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θέλεις ὀργισθῆ ἐναντίον μου, διότι γνωρίζεις τοὺς αἰτίους, ἀλλὰ κατ' ἐκείνων.

« Τώρα λοιπὸν (διότι γνωρίζεις τί ἦλθον νὰ σοὶ ἀναγγείλω), χαῖρε καὶ προσπάθησον νὰ ὑποφέρῃς εὐκολώτατα τὰ ἐξ ἀνάγκης· καὶ συγχρόνως, δακρύσας καὶ στραφεὶς, ἀνεχώρει. Καὶ ὁ Σωκράτης, στρέψας τὰ βλέμματα πρὸς αὐτὸν, καὶ σὺ, εἶπε, χαῖρε καὶ ἡμεῖς θέλομεν πράξει ταῦτα, καὶ συγχρόνως ἀποταθεὶς πρὸς ἡμᾶς, πόσον ὑποχρεωτικὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, εἶπε, καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς μου προσήρχετο καὶ συνδιελέγετο ἐνίοτε μετ' ἐμοῦ καὶ ἦτον ἄριστος ἀνὴρ, καὶ τώρα ἄρθονα χύνει ὑπὲρ ἐμοῦ δάκρυα. Ἀλλ' ἔλα, ὦ Κρίτων, ἂς πεισθῶμεν εἰς αὐτὸν καὶ ἂς φέρῃ κανεὶς τὸ φάρμακον, ἐὰν ἦναι τετριμμένον· ἐὰν δὲ δὲν ἦναι, ἂς τρίψῃ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Κρίτων. Ἀλλὰ στοχάζομαι, εἶπεν, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι εἰσέτι ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ δὲν ἔδυσεν ἀκόμη καὶ συγχρόνως ἐγὼ γνωρίζω καὶ ἄλλους, οἵτινες πολὺ ἀργὰ πίνουσι τὸ φάρμακον, ὅταν εἰδοποιηθῶσιν, ἀφοῦ φάγωσι καὶ πίωσι καλὰ, καὶ ἀπολαμβάνωσί τινες ὅσα ἐπιθυμῶσιν· ἀλλὰ μὴ βιάζησαι ποσῶς· διότι ἀκόμη εἶναι καιρός. Καὶ ὁ Σωκράτης, εὐλόγως βέβαια, εἶπεν, ὦ Κρίτων, ἐκεῖνοι ταῦτα πράττουσι, τοὺς ὁποίους σὺ λέγεις· διότι νομίζουσιν ὅτι θέλουν κερδίσει, ἐὰν πράξωσι ταῦτα, καὶ ἐγὼ εὐλόγως ταῦτα δὲν θέλω πράξει. Διότι νομίζω, ὅτι δὲν θέλω κερδίσει ἄλλο τίποτε, ἐὰν πίω ὀλίγον ὕστερον τὸ φάρμακον, εἰμὴ ὅτι βέβαια θέλω προξενήσει γέλωτα εἰς ἐμαυτὸν, ἐπιθυμῶν τὴν ζωὴν καὶ φειδόμενος αὐτῆς, ἐνῷ οὐδὲν πλέον ὑπάρχει. Ἀλλ' ὕπαγε, εἶπε, πείθου καὶ μὴ πράττῃς ἄλλως.

Καὶ ὁ Κρίτων, ἀκούσας, ἔνευσεν εἰς τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἵστατο πλησίον· τοῦτο δὲ ἀφοῦ ἐξῆλθε καὶ διέτριψε πολὺν καιρὸν, ἦλθεν ὁδηγοῦν τὸν μέλλοντα νὰ δώσῃ τὸ φάρμακον, ὅστις ἔφερεν αὐτὸ τετριμμένον ἐντὸς ποτηρίου. Ἰδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον, ἐλθὲ, εἶπεν, ὦ κάλλιστε (διότι σὺ εἶσαι ἔμπειρος τούτων), τί πρέπει νὰ πράξω; Οὐδὲν ἄλλο, εἶπε, παρὰ, ἀφοῦ πίῃς αὐτὸ, νὰ περιπατῇς, ἕως οὗ ἐπέλθῃ βάρος εἰς τὰ σκέλη σου· ἔπειτα δὲ νὰ κατακλιθῇς, καὶ αὐτὸ μόνον θέλει ἐνεργήσει· καὶ συγχρόνως προσέφερε τὸ ποτήριον εἰς τὸν Σωκράτην. Καὶ οὗτος, λαβὼν, καὶ μὲ πολλὴν ἱλαρότητα, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ χωρὶς νὰ μεταβάλῃ ποσῶς οὔτε τὸ χρῶμα, οὔτε τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ, καθὼς ἐσυνείθιζε, προσηλώσας τὰ βλέμματα αὐτοῦ ὀργίλως πρὸς τὸν ἄνθρωπον· Τί λέγεις; εἶπεν, εἶναι συγκεχωρημένον νὰ κάμω σπονδὴν ἐκ τούτου τοῦ ποτοῦ ἢ ὄχι; Τοσοῦτον, εἶπεν, ὦ Σώκρατες, τρίβομεν, ὅσον νομίζομεν ὅτι εἶναι ἀρκετόν. Γνωρίζω, εἶπεν ὁ Σωκράτης· ἀλλὰ νὰ εὐχηθῶ βέβαια

εἰς τὸν θεὸν εἶναι συγκεχωρημένον, καὶ πρέπει ἡ ἐνταῦθα μετοίκησις νὰ γίνῃ αἰσία πρὸς τὰ ἐκεῖ, τὰ ὁποῖα βέβαια καὶ ἐγὼ εὔχομαι, καὶ εἴθε νὰ γίνωσιν οὕτω. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, συγχρόνως πλησιάσας τὸ ποτήριον εἰς τὸ στόμα, ἐξέπιε τὸ φάρμακον εὐκολώτατα. Καὶ οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν μόλις ἔως τότε μὲν ἠδυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν τὰ δάκρυα.»

Ἐνταῦθα πλέον ἂς ἀφήσωμεν τὸ κείμενον τῆς συγγραφῆς τοῦ Πλάτωνος, ὅπως εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς δύω λόγους. Ὁ Σωκράτης, μειδιῶν τῆς ἀθανασίας τὸ ἱερὸν μειδίαμα, παρέδωκεν ἡσύχως τὸ πνεῦμα ἐν μέσῳ τῶν δακρυῤῥοούντων καὶ ἐν θρησκευτικῇ εὐλαβείᾳ σιωπώντων φίλων καὶ μαθητῶν αὐτοῦ. . . . . .

Ὁ ξανθοχαίτης καὶ τρυφερὸς Φαίδων, εὐαίσθητος καὶ ἕνεκα τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας ὡς ἄλλον πατέρα καὶ προστάτην θεωρῶν τὸν μέγαν φιλόσοφον, διεκρίνετο, κατά τινα παράδοσιν, μεταξὺ τῶν ἄλλων μαθητῶν διὰ τὴν ἀπαρηγόρητον αὐτοῦ λύπην καὶ τὰ πύρινα δάκρυα, ἅτινα ἔχεεν!

Ὁ μέγας φιλόσοφος ἐξέπνευσε, πιστὸς εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς φιλοσοφικὸν σύστημα, οὗτινος ἔθηκε τὸν θεμέλιον.

—

Ἓν μόνον ἦτο τὸ ἀτύχημα αὐτοῦ, ὅτι δὲν ἐνοήθη κατὰ βάθος καὶ ἔκτασιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ.

Εἰς τὴν Θεσσαλικὴν πθλιν Λάρισσαν ἀνευρέθη ἀνάγλυφόν τι, παριστῶν τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους. Εἶναι δὲ τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο σῶον καὶ ἀκέραιον· ἐὰν δέ τις τῶν ὁμογενῶν ἐπιθυμῇ νὰ κοσμήσῃ δι' αὐτοῦ τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν Μουσεῖον, δύναται νὰ κατορθώσῃ τὴν παραχώρησίν του ἐπὶ εὐτελεῖ ἀναλόγως τιμῇ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Η ΠΑΛΑΙ ΑΒΑΝΤΙΑ ΚΑΙ Η ΝΥΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ.

(Πρωτότυπος ἐπιστημονικὴ μελέτη).

—

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

—

Ἡ πάλαι Ἀβαντία.— Ἡ χώρα, τὰ ὄρια καὶ αἱ σειραὶ τῶν ὀρέων αὐτῆς.— Συμπεράσματα.— Παραδόσεις.— Σχέσεις τῶν παραδόσεων πρὸς τὴν γεωλογίαν. —Ὁ Βόσπορος, ἡ Προποντὶς καὶ ὁ Ἑλλήσποντος. — Σχέσεις τῶν νῦν ἡφαιστείων τῶν τῆς Μεσογείου χωρῶν πρὸς τὰς ἡφαιστειώδεις κινήσεις καὶ τοὺς δονισμοὺς τῆς πάλαι Ἀβαντίας.—Συνήζησις τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀβαντίας· διάῤῥηξις τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ συνήζησις τῆς χώρας τῆς Προποντίδος.—Εἰσόρμησις τῶν ὑδάτων τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τοῦ Εὐξείνου.

—

Ὀφείλει τις νὰ προϋποθέσῃ ὅτι δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχήν. Χιλιάδας ἐτῶν παρελθόντων ὀφείλει νὰ διατρέξῃ ὀπισθοδρομικῶς διὰ τοῦ νοὸς καὶ νὰ φαντασθῇ τὴν νῦν Μεσόγειον θάλασσαν, ἐν γένει, καλοῦ μένην μεγάλην καὶ ἥμερον ξηράν, πεδινὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, περιοριζομένην, πρὸς μεσημβρίαν μὲν, ὑπὸ τῶν νῦν Ἀφρικανικῶν ὀχθῶν, πρὸς ἀνατολὰς δὲ, ὑπὸ τῶν νῦν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας, πρὸς βορρᾶν δὲ, ὑπὸ τῶν νῦν ἀκτῶν τῆς Γαλλίας, Ἱσπανίας, Ἰταλίας, Δαλματίας καὶ Ἑλλάδος.

Ἡ χώρα αὕτη, ἣν οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ δεινότεροι τῶν κοσμογράφων συνήθως Ἀβαντίαν καλοῦσιν, ὑποθέτομεν ὅτι ἦτο, ὡς εἴπομεν, χώρα πεδινὴ τὸ πλεῖστον, διατεμνομένη ὑπὸ ἀλύσεων τινῶν ὀρέων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλῶν καὶ τῶν ὁποίων τὴν σειρὰν ἀνευρίσκομεν καὶ σήμερον ἔτι ὑπὸ τὴν μορφὴν νήσων.

Καὶ αἱ μὲν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον σειραὶ τῶν ὀρέων ἦσαν αἱ ἑξῆς· μία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς νῦν Σκιάθου, ἐξακολουθοῦσα διὰ τῆς Εὐβοίας τῶν παρακειμένων τῷ Σουνίῳ νήσων, παρατεινομένη διὰ τῶν ἄλλων νησιδίων καὶ φθάνουσα μέχρι Μήλου· ἑτέρα σειρὰ ὀρέων ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἀρχομένη ἀπὸ Θάσου, προϋβαινε στροφηδὸν διὰ τοῦ νῦν Σκοπέλου εἰς Σκῦρον, ἐξηκολούθει δι' ἀποκλίσεως διὰ τῆς νῦν Τήνου, Ἄνδρου, καὶ διεκλαδίζετο ἐκεῖσε, ὅπου ἡ νῦν Πάρος, Νάξος καὶ τινες τῶν Κυκλάδων, ἐκτὸς τῆς Σύρου, Δήλου, Μυκώνου, Θήρας καὶ τινων τῇ Ἀσίᾳ παρακειμένων τὴν σήμερον νήσων, περὶ ὧν κατωτέρω γίνεται λόγος· ἄλλη σειρὰ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἦτο ἡ ἀποτελοῦσα τὴν Ἑπτάνησον καὶ τὰς τοῦ Ἀδρίου ἀνατολικοβορείους νήσους· τετάρτη σειρὰ ἡ ἀπὸ τῆς νῦν Σικελίας ἀρχομένη καὶ πρὸς νότον διὰ τῶν νῦν Λιπαρίων ἢ Αἰολίων νήσων ἐξακολουθοῦσα· πέμπτη ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἡ ἀπὸ Σαρδηνίας καὶ Κορσικῆς καὶ ἕκτη ἡ ἀπὸ τῶν Βαλεαρίδων νήσων.

Ἀπὸ δυσμῶν δὲ πρὸς ἀνατολὰς μία μὲν σειρὰ ἤρχετο ἐκεῖθεν ἔνθα νῦν ἡ Κύπρος καὶ προϋβαινε μέχρι τῆς νῦν Κρήτης, διακλαδιζομένη πρὸς βορρᾶν· ἐν τῷ μεταξὺ ἑτέρα μικροτέρα ἀπὸ τῆς νῦν Σάμου καὶ τρίτη ἀπὸ τῆς νῦν Τενέδου διὰ τῆς νῦν Ἴμβρου, εἰς τὴν νῦν Λῆμνον καὶ Σαμοθράκην προβαίνουσα.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, τὰ συστατικὰ τῆς νῦν Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἡ ποσότης τῶν ἁλάτων αὐτῆς ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἡ πάλαι Ἀβαντία ἦν χώρα πλουσία, γόνιμος καὶ δασώδης καὶ οὐχὶ, ὡς τινες διατείνονται, ἔρημος, ἀμμώδης, παραπλησία τῇ Σαχάρᾳ. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων, ἃς ἐπίσης ἐπανειλημμένως ἐποιησάμεθα, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, τὸ μέρος, ἔνθα σήμερον εἶναι ἡ Προποντὶς, ὁ Ἑλλήσποντος καὶ ὁ Βόσπορος, ἀπετέλει, φαίνεται, ξηράν, ἧς τὸ κέντρον κατεῖχε λίμνη ἢ ἡφαίστειον. Ὁ δὲ Εὔξεινος Πόντος εἶχε τότε τὴν αὐτὴν πρὸς τὰς τότε περὶ τὸν Βόσπορον χώρας σχέσιν, οἵαν ἡ νῦν Κασπία πρὸς τὴν χώραν τοῦ Καυκάσου.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἐπίσης, ἃς ἐπὶ μακρὸν ἐποιησάμεθα, ἐξάγομεν ὅτι ἡ χώρα τῆς Ἀβαντίας ἦτο κέντρον μεγάλης ἡφαιστειώδους κινήσεως, ἥτις συνετάρασσε τὰς περὶ τὸν Βόσπορον, τὰς περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς περὶ τὴν Γιβραλτάρην (Στῆλας τοῦ Ἡρακλέους) χώρας. Ἐπειδὴ δὲ ἴχνη ἡφαιστειωδῶν κρατήρων δὲν ἀνακαλύπτονται πολλὰ ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὡς ἐπίσης ἐπὶ τῶν βορείων Ἀφρικανικῶν ἀκτῶν καὶ τῆς Ἱσπανο-Γαλατικῆς παραλίας, ἐξάγεται ὅτι ἡ ἡφαιστειώδης ταραχὴ ἦν συνεχὴς καὶ ἰσχυρὰ ἐπὶ τῆς πάλαι Ἀβαντίας, τῆς ἐσωτέρας ὠθήσεως μὴ δυναμένης νὰ εὕρῃ ἔξοδον δι' ἡφαιστειωδῶν ἐκκρήξεων, ἐλλείψει ἡφαιστείων. Συμπεραίνομεν μόνον ὅτι ἡ Σαμοθράκη ἀπετέλει ἄλλοτε ὄρος ἡφαίστειον, ὡς καὶ τὸ ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὄρος τῆς Χιμαίρας. Ἐὰν δὲ συμπεριλάβωμεν ἐνταῦθα καὶ τὸ καθ' ἡμετέραν ὑπόθεσιν ἡφαίστειον, τὸ εἰς τὸ κέντρον τῆς νῦν Προποντίδος κείμενον καί τινα ἄλλα καταβυθισθέντα μικρά, γίνεται δῆλον ὅτι ἡ κάτωθεν τῆς Ἀβαντίας ἡφαιστειώδης κίνησις ἦν λίαν ἰσχυρά.

Ἡ ἀπὸ ξηρᾶς εἰς θάλασσαν μετατροπὴ τῆς Ἀβαντίας δὲν φαίνεται προηγηθεῖσα τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ παραδόσεις διέσωσαν ἡμῖν πολλὰ διδόμενα, ἐξ ὧν δυνάμεθα οὐχὶ ἀπιθάνως νὰ ἐξαγάγωμεν ὅτι, ὁπόταν ἡ φοβερὰ μεταλλαγὴ ἐγένετο, ἡ χώρα τῆς Ἀβαντίας ἦτο κατῳκημένη. Ἐπίσης ἐκ τῶν ἀρχαίων τελετῶν τοῦ Ἡφαίστου, τῶν ἐν Σαμοθράκῃ καὶ Λήμνῳ τελουμένων, ἐκ τῶν περὶ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τοῦ Νῶε παραδόσεων, ὁ ἐπιστήμων λαμβάνει τὸ ἐνδόσιμον μεγάλων γεωλογικῶν συμπερασμάτων, καὶ ὅσῳ παράδοξος φαίνεται ἐν ἀρχῇ ἡ ἐξ ἐρόδου ἐπιστημονικὴ ἡμῶν θεωρία περὶ Ἀβαντίας (νῦν Μεσογείου θαλάσσης) τοσούτῳ εὐληπτοτέρα παρουσιάζεται μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν λόγῳ παραδόσεων ἡ τόλμη, μεθ' ἧς ἐξ ἀπροόπτου προέβημεν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἡμῶν θεωρίαν ταύτην.

Ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Νῶε φαίνεται σύγχρονος τῆς περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος παραδόσεως, καὶ σχετίζεται μετὰ φυσικῶν ἡφαιστειωδῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ περὶ τῶν Συμπληγάδων πετρῶν παράδοσις σχετίζεται ἐπιστημονικῶς μετὰ τῆς ἰδέας ἡφαιστειωδῶν δονισμῶν· ἡ λατρεία τοῦ πυρὸς ἐν Λήμνῳ καὶ Σαμοθράκῃ σχετίζεται μετὰ τῆς περὶ ὑπάρξεως ἡφαιστειωδῶν κρατήρων ἐκεῖσε ἰδέας ἡμῶν· ἡ περὶ τοῦ πῦρ πνέοντος τέρατος τῆς Χιμαίρας παράδοσις σχετίζεται μετὰ τῆς ἰδέας, ἣν ἐξερράσαμεν ἀνωτέρω περὶ ὑπάρξεως ὁμωνύμου ἡφαιστείου ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ· ἡ περὶ ὑπάρξεως νήσου Ἀτλαντίδος, ἐκτὸς τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, παράδοσις, σχετίζεται μετὰ τῆς γεωλογικῆς μεταβολῆς, ἣν προτιθέμεθα νὰ ἐκθέσωμεν κατωτέρω· ἡ Αἴτνη καὶ τὸ Βεσούβιον ὑποδηλοῦσι τὴν, ἣν ἀνωτέρω ἐξερράσαμεν, ἰδέαν περὶ τῶν ἡφαιστειωδῶν τῆς Ἀβαντίας κλονισμῶν· τὰ δύω ταῦτα ἡφαίστεια καθ' ἡμᾶς φαίνονται σχηματισθέντα καθ' ἣν στιγμὴν ἐτελεῖτο ἡ φοβερὰ ἀλλοίωσις ἐν Ἀβαντίᾳ καὶ ἡ μετατροπὴ αὐτῆς εἰς θάλασσαν· ἡ Νεκρὰ θάλασσα καὶ τὰ περὶ Σοδόμων καὶ Γομόρρων τῆς ἱερᾶς Γραφῆς οὐδόλως εἰσὶν ἄσχετα πρὸς τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος ἡφαιστειώδεις κινήσεις.

Ἐπίσης στενῶς πρὸς ταύτας συνδέονται καὶ αἱ ἐν Καυκάσῳ ἡφαιστειώδεις τῆς νάρθης ἐκρύσεις.

Πάντες οἱ περὶ τὰς ἐπιστήμας καταγινόμενοι γινώσκουσιν ὅτι κατά τινας ἐποχὰς οἱ σεισμοὶ διατρέχουσι μέγα μέρος τῆς γηΐνου περιφερείας. Πάντες ἐπίσης οἱ στοιχειώδεις γεωλογικὰς γνώσεις ἔχοντες γινώσκουσιν ὅτι ἡ εἴς τινα τόπον συνήζησις τοῦ ἐδάφους ἐπιφέρει τὴν ἀλλαχόσε ἔξαρσιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν προϊστορικὴν λοιπὸν ἐποχήν, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἐν τῇ νῦν Μεσογείῳ ἀλλοίωσις, φαίνεται ὅτι τὸ μὲν ἔδαφος τῆς Ἀβαντίας ὑπέστη γενικὴν συνήζησιν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἰσχυρὸς μὲν κλονισμὸς μετὰ συνηζήσεως ἐν Προποντίδι ἠνέῳγε τὸν νῦν Βόσπορον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον πρὸς ἀνατολάς, συνήζησις δὲ βιαία ἠνέῳγε τὸν νῦν τῶν Ἡρακλείων στηλῶν πορθμόν.

Ἡ συνήζησις τῆς Ἀβαντίας πρὸς τὰς νῦν στήλας τοῦ Ἡρακλέους κατέστησε τὸ ὕψος τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀνώτερον τοῦ συνηζηθέντος ἐδάφους καὶ καθ' ἣν στιγμὴν τὰ νῦν Ἱσπανο-Γαλατο-Ἰταλικὰ παράλια κατ' ἀντίστροφον λόγον τῆς συνηζήσεως ἐξήροντο, τὸ ὕδωρ τοῦ Ὠκεανοῦ κατέκλυζε φοβερῶς εἰσρέον τὴν τέως μεγάλην ξηράν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τὸ διὰ κλονισμοῦ ἐν Βοσπόρῳ καὶ Ἑλλησπόντῳ ἀνοιχθὲν ῥῆγμα, καὶ ἡ διὰ τῆς συνηζήσεως κατάπτωσις τοῦ πάλαι ἐδάφους τῆς νῦν Προποντίδος, ἕρερον, ὀχετοῦ δίκην, τὰ κύματα τοῦ Εὐξείνου ἐντὸς τοῦ κατακαθεσθέντος ἐδάφους τῆς Ἀβαντίας.

Ὁ νοῦς τοῦ ἐπιστήμονος δύναται ἤδη νὰ φαντασθῇ ὁποῖον φοβερὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἅμα θέαμα παρεῖχεν εἰς τὰ ὦτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν τότε ζώντων ἡ καταποντιζομένη χώρα τῆς πάλαι Ἀβαντίας, ἡ ὑπὸ τῶν ὠρυομένων κυμάτων καταπνιγομένη ὑποχθόνιος ἡφαιστειώδης βοή, ἡ διάῤῥηξις τῶν νῦν τὰς ἀκτὰς τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου ἀποτελουσῶν χωρῶν, ἡ ἀνάδυσις νήσων, οἱ ἐν ταῖς νεοῤῥήκτοις ἀκταῖς θειώδεις ἀτμοί, αἱ ἔνθεν κακεῖσε ἀναδιδόμεναι φλόγες καὶ αἱ διαλείπουσαι τῶν μύδρων καὶ τῆς λάβας ἐκρύσεις.

Αἱ σειραὶ τῶν ὀρέων τότε μετεβλήθησαν εἰς νήσους, καί τινες μὲν αὐτῶν ἐξήρθησαν ὑπὸ τῆς κάτωθεν ὠθήσεως, τινῶν δὲ ὀρέων ἡ συνεχὴς ἄλυσις συνηζηθεῖσα διεκόπη ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον, μέρος δὲ τῶν ἀκτῶν τῆς νῦν Συρίας καὶ Ἑλλάδος, ὡς ὑποδεικνύει καὶ ὁ Κορινθιακὸς κόλπος καὶ ἡ περὶ Νῶε καὶ Δευκαλίωνος παράδοσις, ἐν τῇ φοβερᾷ τῶν ἀντιθέτως συγκρουσθέντων ὑδάτων τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τοῦ Εὐξείνου δίνῃ, κατεκλύσθησαν, ἐπὶ μικρὸν μέχρις ὅτου τὸ σαλευθὲν βιαίως καὶ ὁρμητικῶς ὑγρὸν στοιχεῖον ἐπανῆλθε πάλιν μεγαλοπρεπῶς καὶ εἰς τὴν νῦν κοίτην αὐτοῦ.

Ἐγέγραπτο ἐν ταῖς αἰωνίαις βέλτοις τῆς Προνοίας καὶ ἐν ταῖς αἰωνίαις συνεπείαις τῶν αἰωνίων τοῦ Πλάστου νόμων συμπεριείχετο ἡ τῆς Ἀβαντίας κατάκλυσις καὶ ἡ εἰς θάλασσαν μετατροπὴ αὐτῆς. Ἀλλ' ὅπως ἐῤῥέθη ὅτι «οὐδὲν καλὸν κακοῦ ἄμικτον», οὕτω καὶ ἐνταῦθα δυνατόν ἐστιν εἰπεῖν, κατ' ἀντίθετον, ὅτι οὐδὲν κακὸν καλοῦ ἄμικτον.

Τίς οἶδεν ἂν ἡ μεγάλη μόρφωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἥτις ὡς ἑστίαν ἔσχε τὰς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος βρε-

φουργηθείσας μεγάλας ἀρχὰς τῆς προόδου, τίς οἶδε, λέγομεν, ἂν ἤθελε τελεσθῆ, ὡς ἐτελέσθη, ἄνευ τῆς μεγάλης ταύτης γεωλογικῆς ἀλλοιώσεως;

Τίς οἶδεν ἂν ἦτο δυνατὸν λαὸς, μὴ ἔχων ὡς πατρίδα τὴν γῆν ἐκείνην, ἥτις καλεῖται Ἑλλὰς καὶ παρέχει ἅπαντα τὰ προσόντα, ἅτινα ὠθοῦσι τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ πνεύματος, τὴν ὑλικὴν κίνησιν καὶ παρέχει τὰς πρὸς ἐπιμιξίαν τάσεις καὶ εὐκολίας, τίς οἶδε, λέγομεν, ἂν λαὸς τοιοῦτος ἠδύνατό ποτε νὰ καταστῇ οἷος ὁ Ἑλληνικός;

Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Οἱ πτοαλέοι καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων κορυφῶν τῶν ὀρέων καταφυγόντες τότε καὶ τοῦ ὀλέθρου διαφυγόντες ἄνθρωποι ἔβλεπον κύκλῳ αὐτῶν τὸ πᾶν μεταβαλλόμενον καὶ ἠσθάνοντο ὑπὸ τοὺς πόδας τὸ ἔδαφος σαλευόμενον καὶ ῥηγνυόμενον, τὴν βρυχίαν ἠχὼ καὶ τὸν φοβερὸν μυκηθμὸν τοῦ ὑγροῦ, ἀστραπηδὸν κατακλύζοντος τὰς πρὶν εὐθαλεῖς καὶ εὐδαίμονας χώρας. Τίς οἶδε δὲ ὁπόσον χρόνου διάστημα μετὰ τὴν ἀλλοίωσιν διήρκεσεν ἡ πυρετώδης αὕτη κατάστασις τοῦ ὑπὸ τὸ ὕδωρ ἐδάφους τῆς πάλαι Ἀβαντίας, καὶ πότε ἀνερράγησαν οἱ κρατῆρες τῆς Αἴτνης καὶ τοῦ Βεσουβίου, οἵτινες προϋποτιθέασι τὴν δυνάμει ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους καὶ ἐκχύσεως λάβης ἀνάδυσιν τῆς σήμερον νήσου Θήρας, ὅπου ἴσως προϊστορικῶς καὶ πρὸ τῆς καταδύσεως τῆς Ἀβαντίας ὑπῆρχε κρατὴρ ἡφαιστείου καὶ τὴν ταὐτόχρονον ἢ καὶ μεταγενεστέραν ἴσως ἀνάδυσιν τῆς Δήλου, Σύρου, Σερίφου, Κύθνου, Χίου (Τενέδου), Ὑδρέας, Τιπαρήνου καὶ τινων ἄλλων νήσων, ὧν τὸ ὅλως ἄγονον ἢ τὸ ἡφαιστειῶδες μετὰ τῶν συστατικῶν τοῦ ἐδάφους προδίδουσι διαφορὰν σπουδαίαν, σχετικῶς πρὸς τὸ ἔδαφος τῶν λοιπῶν νήσων τῆς Μεσογείου.

Ἀναῤῥαγέντων ἅπαξ τῶν κρατήρων τῆς Αἴτνης καὶ τοῦ Βεσουβίου, ὁ πυρετὸς κατηυνάσθη βαθμηδὸν, καὶ ταὐτόχρονον τῆς κατευνάσεως τοῦ πυρετοῦ ὑποθέτομεν τὴν κατάδυσιν πολλῶν ἐξάρσεων τοῦ κατακλυσθέντος ἐδάφους τῆς Ἀβαντίας. Καὶ ἡ μὲν κυρία ἕδρα τῆς ἡφαιστειώδους κινήσεως ἦν καθ' ἡμᾶς καὶ τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν κάτωθεν τοῦ κατακλυσθέντος ἐδάφους τῆς Ἀβαντίας, ἀλλ' ὅμως ἡ δύναμις τῆς ἕλξεως, τὸ πάχος τοῦ ῥευστοῦ καὶ ἡ πίεσις τῶν ἄνωθεν ἐπικειμένων ὑδάτων διηύθυνον ἀλλαχόσε τὴν κάτωθι στενοχωρουμένην ἀντίδρασιν τοῦ ἀναλελυμένου καὶ ἐν ῥευστῇ καταστάσει συστατικοῦ τοῦ κάτωθεν τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς.

Ἡ κάτωθι ἀντίδρασις ἠνέῳξε τοὺς νῦν κρατῆρας τῆς Αἴτνης καὶ τοῦ Βεσουβίου, κρατῆρα ἴσως ἐν τῇ νῦν Λερναίᾳ λίμνῃ καὶ τῷ Παρνασσῷ, κρατῆρα ἐν ταῖς Καναρίοις νήσοις καὶ ὅμοιον ἔξωθεν τῆς Προποντίδος καὶ πλησίον ἴσως τοῦ μέρους, ἔνθα κεῖται ἡ σήμερον Προῦσα. Οὕτω δὲ τοῦ κακοῦ εὑρόντος ἔξοδον ἐκ διαφόρων μερῶν, ὁ σάλος ἐκόπασε.

Ταὐτόχρονος τῆς μεγάλης ἀλλοιώσεως φαίνεται καὶ ἡ ἀπὸ λίμνης εἰς χώραν πεδινὴν μεταβολὴ τῆς νῦν Θεσσαλίας καὶ ἡ ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἐξαγομένη ἔξαρσις πολλῶν τῆς νῦν Ἠπείρου ὀρέων καὶ συνέζησις τοῦ ἐδάφους, ἔνθα εὕρηται νῦν ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων. Αἱ θέρμαι τῆς Αἰδηψοῦ καὶ τῆς Ὑπάτης, ἡφαιστειώδεις ἐπίσης ἀγγέλλουσιν ἐνεργείας καὶ ἐν τῷ στενῷ τοῦ Εὐρίπου κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν. Τὸ δὲ νῦν στενὸν τοῦ Εὐρίπου φαίνεται ὅτι ἐσχημάτιζε τότε κοιλάδα ἐπιμήκη, διὰ συνεζήσεως καταπωθεῖσαν καὶ κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Ἡφαιστειώδους ἐπίσης ἐξάρσεως ἕνεκεν ἐγεννήθησαν ἴσως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ νῆσοι τῆς Προποντίδος, ὧν τὰ συστατικὰ τοῦ ἐδάφους πολλάκις ἐπιμελῶς ἐξητάσαμεν. Ἡφαιστειώδους ἐπίσης ἐξάρσεως ἕνεκεν ἐγεννήθησαν αἱ πλεῖσται τῶν Λιπάρων, ἡ Μελίτη καὶ ἅπαντα τὰ πλησίον τῶν μεγάλων νήσων ἢ ἠπείρων κείμενα ξηρὰ νησίδια.

Ἐν γένει δὲ εἰπεῖν, ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἄλλων τε καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἡ ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς πάλαι Ἀβαντίας καὶ νῦν Μεσογείου θαλάσσης ἡφαιστειώδης ἐνέργεια περιορίζεται κυρίως ἐντὸς τριγώνου ἰδεατοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν μὲν δυτικὴν γωνίαν κατέχει νῦν τὸ Βεσούβιον, τὴν μεσημβρινοανατολικὴν ἡ Νεκρὰ Θάλασσα, καὶ τὴν βορειοανατολικὴν ἡ Προῦσα καὶ μᾶλλον ἡ Βιθυνία γενικώτερον.

Ἐν τῷ μέσῳ περίπου τοῦ ἰδεατοῦ τούτου τριγώνου ἐγένοντο πρὸ ἡμῶν καὶ καθ' ἡμᾶς καὶ γεννήσονται ἴσως εἰς τὸ μέλλον μεγάλαι ἀλλοιώσεις, τῆς ἡφαιστειώδους ἐνεργείας ἕνεκεν.

Ὅ,τι τοῦτο οὕτως ἔχει, οἱ σύγχρονοι καλῶς γινώσκουσι. Τὰ ἡφαιστειώδη φαινόμενα, τὰ ἀπὸ τοῦ 1710 μέχρι τῆς σήμερον ἀναπτυχθέντα ἀπὸ Οὐεσουβίου μέχρι Προύσης καὶ ἀπὸ Προύσσης μέχρι Κρήτης, εἰσὶ πιστήρια ἐπίσημα τῆς θεωρίας ἡμῶν. Πρὶν ἢ προβῶμεν ὅμως εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τούτων, προβαίνοντες ἐπαγωγικῶς μέχρι τῶν νεωτάτων ἐν Θήρᾳ ἐξάρσεων τοῦ ἐδάφους τῆς πάλαι Ἀβαντίας, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ δικαιολογήσωμεν δι' ἱστορικῶν ἀποδείξεων καὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων ὡς καὶ διὰ τῶν σωζομένων προϊστορικῶν παραδόσεων τὰς ἀνωτέρω ἀναπτυχθείσας θεωρίας ἡμῶν.

(Ἀκολουθεῖ). Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΠΕΡΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΣ.

Ἡ Ἐντύπωσις εἶναι αἴσθημα, ἐπιγιγνόμενον ἡμῖν μετὰ τὴν πρὸς ἀντικείμενόν τι ἐπαφὴν ἢ πρόσψαυσιν ἡμῶν· π. χ. ἐγγίζομεν τὸν δάκτυλον εἰς πεπυρακτωμένον ἄνθρακα, καὶ παραυτίκα αἰσθανόμεθα τὸ καῦμα, ὅπερ ὁ δάκτυλος ὑπέστη· ἐμβάλλομεν τὴν χεῖρα εἰς ὄγκον χιόνος καὶ ἀμέσως αἰσθανόμεθα εἰς τὴν χεῖρα ψῦχος. Ἕπεται ἐκ τούτου τὸ συμπέρασμα, ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἐντύπωσις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶναί τι μὴ ἔχον ὑπόστασιν, ἢ μᾶλλον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ διενεργεῖται συνεχὴς ἀλληλουχία ἐντυπώσεων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ ὕπαρξις ἑτέρου ἀντικειμένου διὰ νὰ παραγάγῃ ταύτας. Ἡ τοῦ σοφοῦ Δημιουργοῦ οἰκονομία αὕτη εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν ὑπαγορεύσαντα αὐτὴν ὀρθὸν λόγον· καθότι, ἐὰν ἡ ἐντύπωσις ἦν πραγματικὴ, τοὐτέστιν ἀεὶ ὑπάρχουσα καὶ ὑφισταμένη ἡ αὐτὴ, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἤθελε συμβαίνει ἀέναος σύγχυσις καὶ ἀνωμαλία, ὡς ἐκ τῆς

διαφορᾶς τῶν διηνεκῶς εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ παρουσιαζομένων ἀντικειμένων καὶ τοῦ, συνεπείᾳ τούτου, διαφόρου τῶν αἰσθημάτων, ἢ τῶν ἐντυπώσεων. Ἡ ποικιλία τῶν ἀντικειμένων, ἐννοεῖται, συνεπιφέρει καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐντυπώσεων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· ἕνεκα τούτου αἱ ἐντυπώσεις ἡμῶν εἰσιν ἀπειράριθμοι, καὶ συμβαίνουσι κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, πᾶσαν ὥραν, πᾶν λεπτόν, πᾶν δευτερόλεπτον, ἀεννάως, ἀπαύστως.

Αἱ πλεῖσται ἐντυπώσεις παράγονται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ συνεπείᾳ φυσικῶν εἴτε ὑλικῶν αἰτίων. Ἀντικείμενόν τι (ἔστω ἐπὶ παραδείγματι) προσβάλλει τὸ ὄμμα ἡμῶν· πάραυτα δὲ ἡ ψυχὴ διαγιγνώσκει τὴν φύσιν τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τότε λέγομεν: «εἶναι μέλαν, λευκόν, ἐρυθρόν· ἔχει παραλλαγάς, εἶναι μέγα, μικρὸν κτλ.» Τὴν θεωρίαν ταύτην γενικωτέραν καθιστάντες, παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ὁ ναύτης, ὅστις διὰ πρώτην φορὰν ἐξέρχεται εἰς τὸ ἀχανὲς καὶ πολυκύμαντον πέλαγος καὶ βλέπει κύκλῳ μὲν τὸν εὐρὺν καὶ ἀπέραντον ὁρίζοντα, ἄνωθεν δὲ τὸ κυανόλευκον τοῦ ἀπείρου οὐρανοῦ χρῶμα, διατίθεται διαφοροτρόπως, τοὐτέστιν αἰσθάνεται διαφόρους ἐντυπώσεις: ἔκστασιν, θαυμασμόν, φόβον, ἐλπίδα, θάρρος· ταῦτα ἄλλως εἰσὶ τὰ λεγόμενα «αἰσθήματα».

Τὸ αἴτιον, ὅπερ τὰ μάλιστα ἐπιῤῥέει ἐπὶ τῆς ἐντυπώσεως εἶναι καὶ ἡ «προκατάληψις»· προκατάληψιν δὲ λέγων, ἐννοῶ τὸ αἴσθημα, ὅπερ προϋποτίθεται τῆς ἐντυπώσεως. Π. Χ. διὰ νὰ ἐκφρασθῶ ποτε, βλέπων ὑλικόν τι ἀντικείμενον, ὅτι εἶναι μικρὸν ἢ μέγα, σημαίνει ὅτι καὶ πρότερον ἔλαβον πεῖραν τοῦ πράγματος τούτου, δηλ. τὸ ἐδοκίμασα καὶ εἶδον τὸ σχῆμα ἢ τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πεῖρα αὕτη ἔχει ἀρχήν, καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν δύναται βεβαίως ν' ἀναχθῇ πέραν τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου, τούτου ἕνεκα, θείᾳ οἰκονομίᾳ, αἱ πρῶται τοῦ ἀνθρώπου ἐντυπώσεις διατηροῦνται ἐν αὐτῷ ᾧ τινι τρόπῳ συνέβησαν· ἐξ οὗ βλέπομεν συνήθως, ὅτι καὶ ὁ παῖς καθ' ὃν τρόπον λάβῃ τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, ἀνάλογον περίπου διαγωγὴν τηρεῖ ἀνδρούμενος. Τοῦτο δικαιολογεῖ πως καὶ αὐτὴ ἡ λέξις ἐντύπωσις ἀπὸ τὸ τύπος. Εἰς τὴν προκατάληψιν δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν καὶ ἁπάσας τὰς «ἠθικὰς ἐντυπώσεις», ὅσαι καθ' ἑκάστην συμβαίνουσιν ἐν ἡμῖν. Ὁσάκις βλέπει τις ἀντικείμενόν τι φοβερὸν ἢ τερατῶδες, ἀμέσως αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τρόμον ἢ θαυμασμόν· τὰ δύω ταῦτα ἀδύνατον ἦν νὰ ὑποστῇ, ἐὰν καὶ ἄλλοτε δὲν ὑφίστατο τὴν ἐπήρειαν αὐτῶν. Ἐν μέσον ἁπλούστατον πρὸς ἀποτροπὴν τούτου ἦν καὶ τὸ ἑπόμενον: ὅτι ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀνατρεφόμενος ὁ ἄνθρωπος, ἔπρεπε νὰ μὴ αἰσθανθῇ ποτε τί ἐστι φόβος· καθότι καὶ εἰς τὸ λοιπὸν τοῦ βίου τὸ ἄτρομον ἤθελε πρωτεύει μεταξὺ τῶν αἰσθημάτων του· ἢ νὰ μὴ αἰσθανθῇ ποτε τί ἐστι θαυμασμός, καθότι καὶ εἰς τὸ λοιπὸν τοῦ βίου μὲ ἀπάθειαν καὶ ψυχρὸν ναῖμα ἤθελε βλέπει τὰ πράγματα. Τούτου ἕνεκα, δὲν εἶναι ἄπορον πολλάκις νὰ βλέπωμεν ἀνθρώπους, οἵτινες εἰς τὸ ἐλάχιστον ἀξιοπερίεργον ἀντικείμενον ἐξίστανται, παραφέρονται, τολμῶ εἰπεῖν, ἠλιθίως· προϊὸν τῆς παιδικῆς ἀγωγῆς. Παρ' ἔμοι γε κριτῇ, πρέπει νὰ τιμᾶται καὶ νὰ θαυμάζηται ἔτι ὁ ἀτάραχος καὶ ἀπαθὴς ἄνθρωπος, καθότι ὁ στερούμενος τῆς ἰδιότητος ταύτης ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν δείκνυται ἀναφανδὸν κουφόνους, εἰ καὶ, ὡς εἴρηται, τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα παιδικῆς θρύψεως.

Ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐγρηγορεῖ· ὅθεν καὶ ἐν αὐτῷ διενεργεῖται ἀένναος σειρὰ ἐντυπώσεων. Φυσικὸν τοῦτο· καθότι, ἐν ὅσῳ αὐτὸς ἐγρηγορεῖ, τὰ ἀπέναντι αὐτοῦ εὑρισκόμενα ἀντικείμενα ἐγρηγοροῦσιν ὡσαύτως. Ἠνέῳξα λ. χ. τοὺς ὀφθαλμούς μου; βλέπω, χωρὶς τῆς θελήσεώς μου, τὸ ἀπέναντί μου ἀντικείμενον· κλείω τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἀλλὰ τὰ ὦτά μου ἀκούουσιν ἕνα κρότον· κλείω, ἐὰν δύναμαι, καὶ τὰ ὦτά μου, ἀλλ' ἄνθρωπός τις ἢ μία δυσωδία προσβάλλει τὴν ὄσφρησίν μου· κλείω καὶ τὸ αἰσθητήριον τῆς ὀσφρήσεώς μου, ἀλλ' ὁ ἀὴρ προσβάλλει τὸ πρόσωπόν μου. Ὑπέστην λοιπὸν ἐντὸς ὀλιγολέπτου διαστήματος τέσσαρας διαφόρους ἐντυπώσεις. Ἠδυνάμεθα εὐπετῶς νὰ παρουσιάσωμεν μυρία παραδείγματα, ἐὰν ἐγνωρίζομεν ὅτι δὲν ἠθέλομεν καταχρασθῆ τῆς τοῦ ἀναγνώστου ὑπομονῆς.

Μόνον ἆρά γε κατὰ τὴν ἐγρήγορσιν ὑφίσταται ὁ ἄνθρωπος τὰς ἐντυπώσεις αὐτοῦ; Ἐκ πείρας γιγνώσκομεν τὸ ἐναντίον. Πολλάκις συμβαίνει καθ' ὕπνους, βλέπων τις ἀπαίσιον ὄναρ, ν' ἀρχίσῃ νὰ ὠρύηται καὶ νὰ κραυγάζῃ, ὥσει ἦν ἔξυπνος· ἢ, ἐν ᾧ ἡσύχως ὑπνώττει, κρότος τις αἴφνης ἀφυπνίζει αὐτόν. Ἀλλὰ τὸ περιεργότερον εἶναι ὅτι αἱ ἐντυπώσεις τῆς ἡμέρας ἀναπαρίστανται εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ἀνθρώπου καθ' ὕπνους. Ἐκ τούτου τὰ ὄνειρα. Καὶ εἶναι αὐτόχρημα αἰσχρότης νὰ ἐκμεταλλεύηταί τις τὴν εὐπιστίαν τῶν ἀνθρώπων, ν' παγγελλόμενος τὸν ὀνειροκρίτην καὶ τὸν ὀνειροπόλον.

Πῶς συμβαίνει ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἐντύπωσις; εἰς πάντας εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή; Οὐχὶ βεβαίως. Οἱ ἄνθρωποι διαφέρουσί πως κατὰ τὸν ὀργανισμὸν (ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν καὶ κατὰ τὴν ῥύσιν, μ' ὅλον ὅτι γνωρίζομεν ὅτι σμῆνος φιλοσόφων ἐπιτεθήσεται καθ' ἡμῶν)· ἑπομένως τὴν ἐντύπωσιν, ἣν θέλει ὑποστῆ τις, βλέπων ἓν ἀντικείμενον, ταύτην θέλει ὑποστῆ διαφοροτρόπως εἷς ἕτερος, καὶ διαφοροτρόπως εἷς ἄλλος. Ἐπὶ παραδείγματι· πολλάκις σοὶ ἔτυχεν, ἀναγνῶσα, νὰ εὑρεθῇς ἐν συναναστροφῇ, αἴφνης δὲ νὰ παρασταθῇ ἀπέναντι πάντων ἀντικείμενόν τι, πλῆττον τὴν ὅρασιν κατὰ τὸ ἀξιοθέατον· «λαμπρόν»! λέγει ὁ εἷς· «ἐξαίσιον!» κραυγάζει ἕτερος· «οὔφ! ἀηδές!» αἴφνης ἀνακράζει ἄλλος· «τί ἄσχημον!» ἀφωνεῖ τέταρτος. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο πηγάζει ἐκ τῆς προκαταλήψεως ἑκάστου· φαίνεται ὅτι τοὺς δύω πρώτους εὐχαρίστησε καὶ ἄλλοτε τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο· ἴσως δέ ποτε οἱ δύω τελευταῖοι δυσηρεστήθησαν ἐξ αὐτοῦ καὶ εἶχον ἐνδόσιμον ἐκ τούτου νὰ τὸ ἀποστρέφωνται.

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τοῦ ἀνθρώπου «ἠθικὰς ἐντυπώσεις». Μήτηρ τις ἀκούει τὸν θάνατον υἱοῦ, καὶ ἡ καρδία αὐτῆς σπαράσσεται· ἐνῷ ἐάν τις ἄλλος ἀκούσῃ τοῦτο, ἥκιστα θέλει θλιβῆ. Ἄλλοτε πάλιν εἷς πατὴρ βαρυπενθεῖ ἐπὶ τῷ θανάτῳ υἱοῦ, καὶ τὸ πένθος αὐτοῦ διαμένει μέχρι τῆς τελευτῆς του, ἐνῷ ἕτερος πατὴρ θλίβεται μὲν καιρίως διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ τὸ πένθος αὐτοῦ εἶναι ὀλιγοχρόνιον. Πλὴν τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ βαθμοῦ

τῆς εὐαισθησίας, ἣν ἔχει ἕκαστος. Βλέπομεν δὲ ὅτι ὁ βαθμὸς οὗτος καταβαίνει ἢ ἀναβαίνει παρά τισι μὲν μέχρι τελείας χαλαρώσεως, παρά τισι δὲ μέχρι τῆς μεγίστης ἐντάσεως. Ἕπεται λοιπὸν ἐκ τούτου καὶ ἡ βαθμολογία τῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις συμβαινόντων ἐκ τῆς εὐαισθησίας ταύτης ἀποτελεσμάτων· δι' ὃ καὶ ὁ μὲν ἥκιστα λυπεῖται ἢ χαίρει ἐπί τινι συμβεβηκότι, ὁ δὲ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἐνδέχεται καὶ ἄμεσος θάνατος νὰ παρακολουθήσῃ τὴν λύπην ταύτην ἢ τὴν χαράν. Πρὸ πάντων δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο συμβαίνει διὰ τὸ αἰφνίδιον, ὥστε ἐνταῦθα ἀναγκαιοτάτη πάντοτε ἡ προπαρασκευὴ τοῦ ὑποστησομένου τὰ αἰσθήματα ταῦτα.

Οὐ μόνον αἱ ἐντυπώσεις διαφέρουσιν ἀλλήλων ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ τὸ αὐτὸ συμβαίνει. Τοῦτο ἐκ πείρας γιγνώσκομεν· τὴν γλυκεῖαν ἐντύπωσιν, ἣν θέλομεν αἰσθανθῆ ἐπὶ τῇ γεύσει ὡραίου μήλου, διάφορον θέλομεν αἰσθανθῆ εἰς ἄλλην ἐποχήν, π. χ. ἀφ' οὗ ἐπέλθῃ ὁ κόρος· ἓν φυτὸν καλλίφυλλον, ὅπερ τὸ πρῶτον πλήττει τὰς ὄψεις ἡμῶν, παράγει ἐν ἡμῖν εἶδος ἀνεκλαλήτου ἡδονῆς καὶ εὐφροσύνης· ἡ ἔντασις τοῦ αἰσθήματος τούτου βαθμηδὸν μειοῦται, καθ' ὅσον συνειθίζει ὁ ἄνθρωπος νὰ βλέπῃ τὸ φυτὸν ἐκεῖνο, καὶ ἐνδέχεται μιᾷ τῶν ἡμερῶν νὰ αἰσθανθῇ καὶ ἀηδίαν, οὐχὶ δι' ἔλλειψιν καλαισθησίας, ἀλλὰ διότι τυγχάνει κατατρυχόμενος ὑφ' ἑτέρου αἰσθήματος, οἷον λύπης ἢ μελαγχολίας.

Ἀκούομεν εὐχάριστόν τινα εἴδησιν· ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ ἀμέσως πλήττεται μία τῆς καρδίας ἡμῶν χορδή, καὶ αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐμμελῆ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἦχον, κατακηλοῦντα καὶ καταθέλγοντα ἡμᾶς. Ἡ ἐντύπωσις αὕτη συμβαίνει ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεως ἡμῶν· οὐδείς ποτε ἄνθρωπος ἠδυνήθη ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ἐπέλευσιν αὐτῆς· μόνον δὲ δυνάμεθα ν' ἀμβλύνωμεν, ὡς εἴρηται, τὴν δύναμιν αὐτῆς διὰ τῆς φυσικῆς ἕξεως. Τὸ αὐτό, κατ' ἀντίστροφον τρόπον, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῆς θλίψεως. Φέρομεν ὡς παράδειγμα τὴν χαρὰν καὶ τὴν θλῖψιν, καθότι τὰ δύω ταῦτα αἰσθήματα, ὡς πυρῆναις, εὑρίσκομεν ἐγκείμενα ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς λοιποῖς τοιούτοις αἰσθήμασιν· ἐν τῇ ἡδονῇ καὶ ἐν τῇ ἀποστροφῇ, ἐν τῇ φιλίᾳ καὶ ἐν τῷ μίσει κτλ. Ἡ διαφορὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἢ ὑλικῆς ἐντυπώσεως ἀπὸ τῆς ἠθικῆς εἶναι οὐσιώδης. Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὑφίσταμαι τὴν ἐντύπωσιν τῆς χαρᾶς· ἡ ἐντύπωσις αὕτη ἐφ' ἱκανὸν διάστημα ἐμμένει ἐν ἐμοί· ἐξεγείρομαι τὴν ἄλλην ἡμέραν, καὶ εἰσέτι χαίρω, καθότι τὸ αἴσθημα, εἴτε ἡ ἐντύπωσις, δὲν ἐξηλείφθη. Ἐὰν ὅμως ἴδω τώρα πρᾶγμά τι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐξαλείφεται, ἅμα κλεισθέντων τῶν ὀφθαλμῶν μου· καὶ δύναται μὲν νὰ διατηρηθῇ ἐφ' ἱκανὸν καὶ τοῦτο χρόνον, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἐνεργεῖ μία τῶν νοητικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, ἡ μνήμη. Ὥστε μεταξὺ τῶν δύω παρεμπίπτει καὶ ἑτέρα δύναμις, ἥτις ποιεῖ τὴν διαφορὰν αὐτῶν.

Συνεχῶς ἡ ἐν ἡμῖν συμβαίνουσα ἐντύπωσις εἶναι ἀπατηλή. Π. Χ. ἐκ τῆς συνδιαλέξεώς μου μετά τινος ἀνθρώπου αἰσθάνομαι κακὴν ἐντύπωσιν περὶ αὐτοῦ· ἀκολούθως δὲ, μεθ' ὥρμον σκέψιν, ἡ μᾶλλον μετ' ἀκριβῆ κρίσιν, ἡ ἰδέα μου αὕτη ἀποβαίνει πεπλανημένη. Πολλάκις μυστηριώδεις συμπάθειαι ἢ ἀντιπάθειαι, ἃς δὲν ἐννοοῦμεν ἡμεῖς αὐτοί, μᾶς δίδουσι καλὴν ἢ κακὴν περί τινος ἀνθρώπου ἐντύπωσιν, ἥτις ὅλως διόλου ἀποδεικνύεται ἐσφαλμένη, ὅταν καλῶς γνωρίσωμεν αὐτόν. Δῆλον λοιπὸν ὅτι σπανίως ὀφείλομεν ν' ἀκολουθῶμεν τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν πρώτων ἐντυπώσεων.

Τὴν παραγωγὴν τῆς ἐντυπώσεως ἀποδίδουσιν οἱ φιλόσοφοι εἰς ἁπλουστάτην φυσιολογικὴν αἰτίαν, προερχομένην ἀμέσως ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Γνωστὸν ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου πανταχόθεν εἶναι περιβεβλημένον δι' ἰσχυρῶν μυώνων, ἐφ' ὧν εἰσιν ἐξηπλωμέναι πολυάριθμοι ἴνες ἢ νεῦρα· τὰ νεῦρα ταῦτά εἰσιν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ἐὰν δυνάμεθα εἰπεῖν, εὐαίσθητα, ὥστε εἰς τὴν ἐλαχίστην ἐπαφήν, ἔστω καὶ ἀνεπαίσθητον, πάσχουσι τιναγμόν τινα· ἐπομένως, ὁσάκις ἐγγίσωμεν εἰς ἀντικείμενόν τι, ἀμέσως τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος ἡμῶν ἐξηπλωμένα νεῦρα ὑφίστανται κλονισμὸν, ὅστις διὰ μιᾶς ἀφικνεῖται μέχρι τοῦ ἐγκεφάλου καὶ διὰ τούτου συγκοινωνεῖ, οὐκ οἶδ' ὅπως, μετὰ τῆς ψυχῆς. Καὶ τοῦτο μὲν ἀναφέρεται εἰς ὅλον τὸ σῶμα· ἰδίᾳ ὅμως ἡ αἴσθησις αὕτη χαρακτηρίζει τὴν χεῖρα, εἰς ἣν ἡ ἀφὴ εὑρίσκεται ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῆς ἐντάσει. Ἀποδίδοντες τὴν μείζονα δύναμιν εἰς τὴν διὰ τῆς ἀφῆς ἐντύπωσιν, δὲν ἁμαυροῦμεν, οὐχ ἧσσον, τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις, οἷον τὴν ὅρασιν, τὴν ἀκοὴν (περὶ τῆς γεύσεως δὲν λέγομεν, καθότι καὶ αὕτη, κυρίως εἰπεῖν, εἶναι ἄλλη τρόπον τινὰ ἀφή)· ἀλλ' ἐπεκτείνομεθα εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, ὅτι καὶ ὑποτεθέντος τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐστερημένου πασῶν τῶν λοιπῶν αἰσθήσεων ἡ ἀφὴ διαμένει ὡς ἰθύντωρ καὶ ὁδηγὸς αὐτοῦ ἄχρι τελευτῆς.

Ἐὰν ἀκριβολόγως ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα, περίπλοκον τῷ ὄντι καθίσταται τὸ περὶ ἐντυπώσεως ζήτημα· καθότι δὲν δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἐκεῖνο, ὅπερ δι' ὑλικοῦ αἰσθητηρίου διαβιβάζεται ἐν ἡμῖν, ἀϋλοποιεῖται καὶ, ὡς τοιοῦτον, ἐπιῤῥέει ἐπὶ τῆς ἀΰλου ψυχῆς. Ἀνάγεται δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐξάλισε τὰς κεφαλὰς τῶν φιλοσόφων καὶ ἔδωκε χώραν εἰς τοσαῦτα παραδοξολογήματα καὶ ἀτοπήματα· τοὐτέστι τὸ «πῶς ἡ ψυχὴ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ σώματος.» Τὸ καθ' ἡμᾶς, δὲν ἐπεθυμήσαμεν ἐνταῦθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς ξένας σχεδὸν τοῦ προκειμένου θεωρίας, ἀλλ' ἀφέντες κατὰ χώραν τὴν αἰτίαν, ἐπειράθημεν ν' ἀναλύσωμεν τὸ ἀποτέλεσμα· «τοὐτέστιν ἐγράψαμεν τὰς ἐντυπώσεις ἡμῶν».

Γ. Α. Ξ.

ΑΒΡΑΑΜ ΛΙΓΚΟΛΝ.

(Κατὰ τὸν Ἀμερικανὸν ἱστορικὸν Βανκρόφτιον).

Τῇ 12 Φεβρουαρίου 1866, ἡμέραν ἐπίσημον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀβραὰμ Λίγκολνος, ἡ Σύνοδος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν συνῆλθεν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τῆς Οὐασιγκτῶνος, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, ὅπως ἐπισήμως προσενέγκῃ τὸν φόρον τοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἀοιδίμου προέδρου Λίγκολνος σεβασμοῦ αὐτῆς. Ὁ νῦν πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, αἱ ἐπισημότεραι τῶν δικαστικῶν, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν, τὸ ἄνθος τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δυνάμεων παρευρίσκοντο εἰς τὴν τελετήν. Μετὰ μουσικόν τι προανάκρουσμα, ἀνάλογον τῆς περιστάσεως, ὁ σεβάσμιος δάκτωρ Βεῦντων, ἱερεὺς τῆς Βουλῆς, ἀπήγγειλε σύντομον προσευχήν· κατόπιν δὲ ὁ ὑποπρόεδρος τῆς Γερουσίας Κ. Φόστερος, ἐκθεὶς τὸν σκοπὸν τῆς συνεδριάσεως καὶ διακηρύξας ὅτι ἡ Σύνοδος παρεκάλεσε τὸν Κ. Γεώργιον Βανκρόφτιον ὅπως προετοιμάσῃ τὸν μνημόσυνον λόγον τοῦ προέδρου Λίγκολνος, παρεχώρησε τὸν λόγον εἰς τὸν ἔξοχον ῥήτορα, ὅστις εἶπε περίπου τάδε.

« Γερουσιασταὶ καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀμερικῆς!

« Ὁ Θεὸς διέπει τὰ ἀνθρώπινα πράγματα! Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι τοσούτῳ τρανή, ὅσῳ οὐδεμία ἄλλη, ἐξ ὅσων αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι διδάσκουσιν. Ἀπὸ τοῦ προαιωνίου Δημιουργοῦ ἐξήρτηται ὁ πνευματικὸς καὶ πρακτικὸς κόσμος, ὡς καὶ ὁ κόσμος τῶν αἰσθήσεων. Ἡ αἰώνιος σοφία ὁδηγεῖ διὰ μέσου τῶν γενεῶν τὴν μεγάλην λιτανείαν τῶν ἐθνῶν δι' ἀεννάου καὶ ἐπιμόνου προσπαθείας, ἄνευ διακοπῆς, ἄνευ ἀλμάτων, καὶ συμπεριλαμβάνουσα ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ σύνολον τῶν γεγονότων, καὶ ἀκεραίαν διατηροῦσα τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς θέλησιν, καὶ τότε εἰσέτι, ὁπόταν οἱ θνητοὶ κοιμῶνται ἐν τῇ ἀδρανείᾳ ἢ ἀνθίστανται μετὰ μανίας. Οἱ βασιλεῖς ἐγείρονται καὶ πίπτουσι, τὰ ἔθνη ἀναφαίνονται καὶ παέρχονται, ἀνθοῦσιν αἱ δημοκρατίαι καὶ μαραίνονται, αἱ δυναστεῖαι παέρχονται ὡς μυθιστορία τις, ἀλλ' οὐδὲν τούτων τελεῖται τυχαίως, μεθ' ὅλα ὅσα ἤθελε σκεφθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῶν αἰτίων.

« Ἡ ἀδιάσειστος Παντοδυναμία, ὑπεράνω τῆς σωρείας τῶν αἰώνων πατοῦσα πάντοτε, κυρτόνει ἀδιαλείπτως καὶ πάντοτε τὰς ἰδιοτροπίας τῶν ἐφημέρων ὑπάρξεων. Ἐνίοτε, ὡς ὑπὸ τὸ παχυλὸν τῆς νυκτὸς σκότος, ἀκολουθεῖ μυστηριώδεις ἁτραπούς. Ἀλλ' ὁπόταν διά τινα λαὸν ἢ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα σημάνῃ ἡ ὥρα ἀλλοιώσεώς τινος, ἀόρατοι χεῖρες ἀνοίγουσι τὰς πύλας τοῦ προορισμοῦ, ἐπιῤῥοὴ ἀκαταμάχητος προπαρασκευάζει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διὰ τὴν προσεγγίζουσαν ἐπανάπαυσιν· οἱ τὴν ἀντίστασιν προκαλοῦντες ἔρχονται αἴφνης εἰς πάλην μᾶλλον μετὰ τῆς βουλῆς τῆς Προνοίας ἢ μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων σχεδίων, καὶ ἅπασαι αἱ καρδίαι, ἅπασαι αἱ δοξασίαι καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἔλασσον αἱ γνῶμαι καὶ αἱ ἐπιῤῥοαὶ τῶν ἀνθισταμένων, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν θαυματουργοῦ ἕλξεως, συμπαρασύρονται καὶ καθίστανται ὄργανα τῆς μεταβολῆς, ἣν ὁρίζει μᾶλλον ὁ τὸ σύμπαν διέπων νόμος, ἢ ἀνθρωπίνη θέλησις.

ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

« Κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον δημοκρατία τις ἀνεφάνη εἰς τὰς μοναξίας τοῦ νέου κόσμου. Χιλιάδες ἐτῶν παρῆλθον μέχρις ὅτου τὸ τέκνον τοῦτο τῶν αἰώνων ἴδῃ τὸ φῶς. Ἡ Ἀμερικανικὴ δημοκρατία ἠρύσθη τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἀπὸ παντὸς συστήματος καλοῦ τῶν προηγουμένων αἰώνων. Τὰ ναυάγια τοῦ παρελθόντος τῇ ἐχρησίμευσαν ὡς μαθήματα. Ἐμπνεομένη ὑπὸ ἀγνῆς πίστεως, ἐγχαραχθείσης εἰς τὰ μυχιαίτερα τῆς καρδίας αὐτῆς, ἀπήλλαξε τὴν θρησκείαν ἀπὸ παντὸς πρὸς τὰ κοσμικὰ δεσμοῦ, ὅπως αἱ λατρεῖαι αὐτῆς καταστῶσι λατρεῖαι ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Ἐπὶ τῆς δημοκρατίας δὲ ταύτης ἐπέχυσαν τὰς ἀκτῖνας αὐτῶν ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβιβασθεῖσα σοφία τῶν Ἰνδῶν, πᾶν ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς προσέθηκεν εἰς ταύτην, ἡ νομομάθεια τῶν Ῥωμαίων, ἡ τοῦ Μεσαιῶνος ἐργασία, ἡ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας, ἡ γαληνιαία γνῶσις τοῦ φυσικοῦ καὶ διεθνοῦς δικαίου, ἡ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ὁλλανδίᾳ δημιουργηθεῖσα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο ἀνεκάλυψε καὶ προήγαγεν ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια. Ἐκαθάρισε δὲ ἀπὸ τῶν ἄμμων τὸν χρυσὸν τῆς πολιτικῆς σοφίας.

« Ἐξ ὅλων δὲ τῶν ἀνακαλύψεων τῶν φιλοσόφων καὶ πολιτικῶν, ἐξ ὅλης τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος, ἡ δημοκρατία συνέθηκε φιλοσοφίαν αἰώνιον, ἀρχὴν θεμελιώδη τοῦ ἔκτοτε ἠθικοῦ βίου τῶν ἐθνῶν. Οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης ἐπεζήτουν τὴν καλλίστην κυβερνητικὴν μορφὴν εἰς εὐφυᾶ τινα μίξιν τῆς μοναρχίας, τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῆς δημοκρατίας. Ἡ Ἀμερικὴ, χωρὶς ποσῶς νὰ κρατηθῇ ὑπὸ τῶν λέξεων τούτων, ἐνεβάθυνε μέχρι τοῦ ἐσωτέρου πυρῆνος τῶν κοινωνικῶν ὀργανισμῶν, ὅπως ἀνεύρῃ τὰς ζωτικὰς αὐτῶν ἀρχὰς καὶ σχηματίσῃ ἐκ τούτων τὴν ἐλευθέραν ταύτην δημοκρατίαν, πραγματοποίησιν τελειοτέραν οὖσαν τῆς μεγάλης ἀρχῆς τῆς φυσικῆς ἰσότητος πάντων τῶν ἀνθρώπων· ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν νόμον τὴν ἐντολὴν τοῦ διατηρεῖν, εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀναμορφοῦν καὶ ἐκ τῆς εὐτυχοῦς συνδιαλλαγῆς τῶν δύο τούτων δυνάμεων ἡ δημοκρατία ἠρύσθη τὴν ἑαυτῆς δύναμιν.

ΕΚΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

« Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης αἱ δημοκρατίαι οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ μικρά τινα ἐπαρχιακὰ τμήματα καὶ πόλεις μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν. Ἡ Ἀμερικὴ, πραγματοποιοῦσά τι, πρωτοφανὲς καὶ ἀκατόρθωτον παρὰ τῶν μοναρχῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν θεωρούμενον, ἐπεξέτεινε τὴν δημοκρατικὴν μορφὴν ἐπὶ ὁλοκλήρου ἠπείρου. Ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς ἡ ἐλευθερία ἐπεξέτεινε τὰς ῥίζας καὶ ἐκάλυψε τὸ ἔδαφος διὰ τῶν βλαστῶν αὐτῆς· ἡ σκιὰ αὐτῆς ἀνέβη ὑπεράνω τῶν ὀρέων

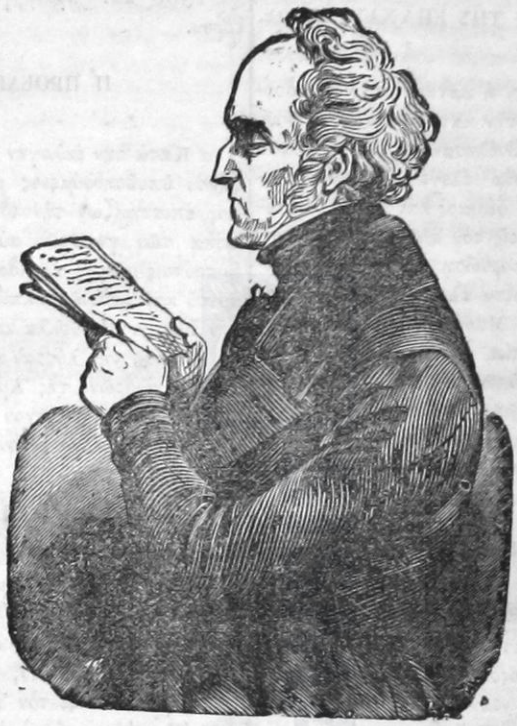

ΑΒΡΑΑΜ ΛΙΓΚΟΛΝ.

καὶ ὡς τὰς κέδρους τῆς Γραφῆς· ἡ δημοκρατία ἐπεξέτεινε τοὺς κλάδους αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς, Ὠκεανοῦ μέχρι τοῦ ἄλλου. Ἡ φήμη τῆς μοναδικῆς ταύτης θυγατρὸς τῆς ἀπολυτρώσεως ἐξηπλώθη ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς, καὶ οἱ λαοὶ ἤρξαντο ἐλπίζοντες.

ΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ.

« Οὐδὲ μοναρχία κληρονομικὴ, ἀλλ' οὐδ' ἀριστοκρατία τοιαύτης φύσεως ἐφυτεύθη ἐπὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἐδάφους. Μία μόνη ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων καταχρήσεων ἔλαβε τὸν κληρονομικὸν χαρακτῆρα, ἡ δουλεία. Ἡ φύσις εἶναι εἰλικρινὴς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῆς καὶ μένει πάντοτε πιστὴ εἰς τοὺς ἑαυτῆς νόμους. Ἡ μέλισσα κατεργάζεται μέλι· ἡ ἔχιδνα δηλητήριον· ἡ ἄμπελος παράγει τοὺς γλυκεῖς χυμοὺς τῆς σταφυλῆς· καὶ ὁ ἀμανίτης τὸ δηλητήριον. Ὁμοίως πᾶσα διάνοια καὶ πᾶσα πρᾶξις περιέχουσι (τὸ ἐπ' αὐτὴν ἑκάστη) τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Παρὰ τοῖς ἀτόμοις καὶ γενικώτερον παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ἰδέα τις ὀρθὴ περιέχει τὴν ζωὴν, τὴν πρόοδον, τὴν δόξαν· ἰδέα ψευδὴς ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν, τὸ αἶσχος καὶ τὸν θάνατον.

« Πρὸ ἑκατὸν εἴκοσι περίπου ἐτῶν κουάκερός τις τῆς Δυτικῆς Ἱερσέης ἔγραφε τάδε· « Τὸ δουλεμπόριον καὶ ἡ εἰσαγωγὴ μαύρων εἶναι νέφος μελανὸν, αἰωρούμενον ἄνωθεν τῆς ἡμετέρας πατρίδος· αἱ συνέπειαι ἔσονται ὀλέθριαι διὰ τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν. » Φυσικαὶ αἰτίαι παρημπόδισαν τὴν πρόοδον τῆς δουλείας εἰς τὰς βορείους πολιτείας ἡμῶν· ἀλλ' ἡ δουλεία ἀνθοῦσα εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας ἀπετέλεσε μέρος τοῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν πολιτειῶν τούτων. Ἡ Βιργινία παρενέπιπτε· τὸ ἔδαφος, τὸ κλῖμα καὶ αἱ πρόοδοι αὐτῆς ἀπῄτουν ἐλευθέραν ἐργασίαν, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐπέτρεπον καὶ τὴν μετ' ὀφέλους δουλικὴν ἐργασίαν. Ἡ Βιργινία ὑπῆρξε πατρὶς μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν οἵτινες εἶδον τὸ ἐπαπειλοῦν αὐτὴν κῦμα τοῦ κινδύνου ἐν καιρῷ. Τὸ ζήτημα τῆς δουλείας, ἔλεγεν ὁ Πάτρικ Ἑρρῖκος κατὰ τὸ 1773, καθιστᾷ τὸ μέλλον λίαν σκοτεινόν. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ὁ Γεώργιος Μάσων ἔγραφε πρὸς τοὺς νομοθετικοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Βιργινίας. « Οἱ νόμοι τῆς Προνοίας, πάντοτε δικαίας οὔσης, θέλουσιν ἐκδικήσει ἴσως ἐπὶ τῶν ἡμετέρων τέκνων τὰς σημερινὰς ἀδικίας ἡμῶν. »

« Ἐν Βιργινίᾳ ὁ Ἰέφφερσων, στηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἐδμόνδου Πενδλετῶνος, ἐχαρακτήρισεν ὡς πειράτας πάντας τοὺς μεταφέροντας μαύρους πρὸς πώλησιν, δια-

κηρύξας ὅτι « ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι ἐπλάσθησαν ἴσοι, τὰ αὐτὰ δικαιώματα ἀναλλοιώτως ἔχοντες ὅπως ὦσιν ἐλεύθεροι. »

ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

« Ἤλπιζον ἐν Βιργινίᾳ ὅτι ἡ κατάργησις τοῦ δουλεμπορίου ἤθελεν ἐπενέγκει τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐλάλησαν ἀντιθέτως, καὶ ὁ μὲν Ἰέφφερσων ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἔλεγε· « Τρέμω ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος καὶ ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ δὲν θέλει κοιμηθῇ εἰς τὸν αἰῶνα. » Ὁ δὲ Οὐασιγκτὼν, μὴ δυνηθεὶς νὰ κατορθώσῃ τὴν γενικὴν κατάργησιν τῆς δουλείας, ἐκήρυξεν ἐλευθέρους τοὺς οἰκογενειακοὺς αὐτοῦ δούλους. Ὁ Μάδισων ἔλεγεν ὅτι, ὅπου δήποτε ὑπῆρχεν ἡ δουλεία, « ἡ δημοκρατικὴ θεωρία εἶναι ψεῦδος· » ὅτι ἡ δουλεία « ἦν στίγμα τερατῶδες ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς δημοκρατίας » καὶ ὅτι οὐδὲν φάρμακον τοῦ κακοῦ ἔβλεπε μέχρι τῆς στιγμῆς ἀποτελεσματικόν. Ἦν δὲ ὁ Μάδισων τότε γέρων.

ΝΕΑΙ ΘΕΩΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΕΙΑΣ.

« Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπαναστάσεως ἐξέλιπον. Νέα γενεὰ περιῆλθεν εἰς τὰ πράγματα. Οἱ υἱοί, ὅπως διαφύγωσι τὴν τύψιν τοῦ συνειδότος, ἥτις ἔτυπτε τὰ στήθη τῶν πατέρων αὐτῶν, ἐφεῦρον νέαν τινὰ θεωρίαν καὶ, τετυφλωμένοι ἀπὸ τὰ πλούτη, διεκήρυξαν ὅτι ἡ δουλεία, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καταργηθῇ, ἀντὶ κ α κ ο ῦ ἦτο κ α λ ό ν. Μήπως, ἔλεγον, οἱ μαῦροι ἐπὶ τοῦ πατρώου αὐτῶν ἐδάφους δὲν ἦσαν παρεμφερεῖς πρὸς τὰ κτήνη; Μήπως ἐπὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἐδάφους δὲν ἔμαθαν νὰ διακρίνωσι τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, νὰ καλλιεργῶσι, νὰ φυτεύωσι, νὰ ἐσοδεύωσι τοὺς καρποὺς, νὰ ὁδηγῶσι τοὺς βόας, νὰ δαμάζωσι τοὺς ἵππους, νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εὐμέθοδον καὶ νὰ ὦσι μέλη θρησκείας καθαρᾶς; Ἀφοῦ δὲ ἡ δουλεία εἶναι τοσοῦτῳ κ α λ ὴ διὰ τοὺς μαύρους, διατί ἀράγε νὰ μὴ ἦτον αὕτη καὶ διὰ τοὺς κυρίους αὐτῶν; Ἡ δουλεία, ἔλεγον, τῶν μαύρων εἶναι « φυσικῶς καλή. Ὁ μαῦρος αἰωνίως θέλει ἐξυπηρετεῖ τὸν λευκόν. »

« Ἐν τούτοις ἡ Καλλιφορνία ἐξελέξατο τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τῆς δουλείας. Ὁ Οὐασιγκτὼν, ὁ Ἰέφφερτων, ὁ Μάδισων, ἀπέθανον ἀπελπιζόμενοι περὶ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας, ὁ δὲ Καλχοὺν ἀπέθανεν ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς παρεμποδίσεως τῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐλευθερίας. Ἡ θεία δικαιοσύνη βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς προέβαινε. Τὸ ἔθνος, ἐμπιστευόμενον εἰς τὴν ἰσχὺν, τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἐλευθερίας, ἀπεφάνθη ὅπως ἡ ἐλευθέρα καὶ ἡ δουλικὴ ἐργασία ἀφεθῶσιν, ὅπως παλαίσωσι μέχρις ὅτου ἡ μία καταβάλῃ τὴν ἑτέραν.

« Αἱ Μεσημβριναὶ Πολιτεῖαι κακῶς ὑπεδέχθησαν τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ κατέφυγον εἰς μέσα προμηνύοντα τὴν ῥῆξιν. Ἤρξαντο δὲ ὑποστηρίζουσαι τὴν διδασκαλίαν τοῦ δικαστοῦ Τάνεϋ, ὅστις ἀνεγνώρισε « φυλὰς δούλας. »

« Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων κατὰ τὸ 1860 καὶ προσεγγιζούσης τῆς ἐκλογῆς νέου προέδρου.

Η ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ.

« Κατὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην ὁ ὑπὸ τοῦ πατριωτικοῦ ζήλου ὑποβοηθούμενος μᾶλλον ὑποψήφιος ἦτο ἄνθρωπος, ἐπιστηρίζων τὴν ἰδέαν τῆς Ἑνώσεως καὶ πτοῶν ἕνεκα τῶν γνωστῶν αὐτοῦ ἀρχῶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· ἐν τούτοις μικρὰς ἐλπίδας ἔτρεφε περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ καὶ ἀσθενῶς ἤλπιζεν ὅτι ἤθελε δυνηθῇ νὰ σώσῃ τὴν ἕνωσιν. Ἡ θύελλα κατέστη σίφων. Τίς ἤθελε δυνηθῇ νὰ δαμάσῃ τὴν λύσσαν αὐτοῦ; Οἱ δοκιμώτεροι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐναυάγησαν. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἐλπίδα παρεῖχον οὗτοι. Ἀλλ' εἰς ποῖον λοιπὸν ἀπέκειτο τὸ μέγα ἔργον;

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΤΗ ΤΟΥ Α. ΛΙΓΚΟΛΝΟΣ.

« Ἡ ἐκλογὴ τῆς Ἀμερικῆς ἀνέδειξεν εἰς τὴν προεδρείαν ἄνθρωπον, γεννηθέντα πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀλλεγγανίων ὀρέων ἐντὸς καλύβης πτωχῆς οἰκογενείας ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Ἀρδίνου, ἥτις ἦν τμῆμα τῆς Κεντυκῆς· ἡ ἐκλογὴ ἀνέδειξε τὸν Ἀβραὰμ Λίγκολνα.

« Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐγίνωσκε τὴν ἀνάγνωσιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν γραφήν· ὁ πατὴρ αὐτοῦ οὐδέτερον τούτων· τὸν Ἀβραὰμ δὲ ἔπεμψαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἰς τὴν σχολὴν, ἐφωδιασμένον διὰ παλαιοῦ τινος ἀλφαβηταρίου, καὶ ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας ἐδιδάχθη καὶ ἔμαθε τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν.

« Κατὰ τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ κατέβη ἐπὶ σχεδίας διὰ τοῦ Ὀχίου ποταμοῦ καὶ μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν ὀλίγων πραγμάτων, ἅτινα ἀπετέλουν τὸ ὅλον τῆς περιουσίας αὐτῆς, ἀπεβιβάσθη ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς πολιτείας Ἰνδιάνης. Τῇ δυνάμει δὲ τῶν εὐρώστων βραχιόνων αὐτοῦ ὁ Ἀβραὰμ ἐπεβοήθησε τοὺς οἰκείους αὐτοῦ ὅπως διέλθωσι σύμπυκνα δάση καὶ φθάσωσιν εἰς τὴν κομητείαν τοῦ Σπεκέφου.

« Ἐκεῖ, ἐπὶ γῆς ἄνευ δούλων, ᾠκοδόμησεν ὑπὸ τὴν στέγην καλύβης ἐκ κορμῶν ξηρῶν δένδρων, οὐδὲν ἄλλο μάθημα ἔχων πρὸς μελέτην, κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς, ἐκτὸς τῆς μεγαλεπρεπείας τῆς μοναξίας. Ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς φιλολογίας οὐδὲν ἄλλο βιβλίον ἔγνω ἢ μόνον τὴν Ἱερὰν Γραφὴν, ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς Ῥωμαϊκῆς καὶ τῆς τοῦ Μεσαιῶνος οὐδὲν ἄλλο βιβλίον ἀνέγνω ἐκτὸς μεταφράσεώς τινος τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου· ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας τὴν « Περιήγησιν τοῦ Ἀποδημητοῦ », σύγγραμμα τοῦ Ἰωάννου Βινυάνου. Αἱ παραδόσεις τοῦ Γεωργίου Φὼξ καὶ τοῦ Γουλιέλμου Πὲν ἀσθενῶς τῷ κατέστησαν γνωσταὶ μετὰ δύω παρελθόντας αἰῶνας καὶ διὰ στόματος τῶν γονέων αὐτοῦ, οἵτινες ἦσαν Κουάκεροι.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΑΥΤΟΥ.

« Ἐν συντόμῳ ἡ ἀνατροφὴ αὐτοῦ ὑπῆρξε καθαρῶς Ἀμερικανική. Ἡ κήρυξις τῆς Ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας ὑπῆρξε τὸ βάθρον τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ γνώσεων· ὁ βίος τοῦ Οὐασιγκτῶνος, ἡ ἐπίμονος αὐτοῦ μελέτη καὶ μέρος τῶν ἰδεῶν τοῦ Μαδισῶνος καὶ Ἰεφερσῶνος τῷ μετεδόθη διὰ τοῦ Ἐρρίκου Κλέη, ὃν νηπιόθεν ἐσεβάσθη.

« Ἄλλως τε, ἐβίου κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ, βαδίζων πρὸς τὸ φῶς καθ' ἑκάστην, διὰ τῆς λογικῆς λογικὸς καθιστάμενος, διὰ τῆς διανοίας διανοούμενος, συμμεριζόμενος ἕκαστον τῶν ἰσχυρῶν παλμῶν τῆς καρδίας τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν μένων τέκνον τῆς φύσεως, τέκνον τῶν δυτικῶν Πολιτειῶν, τέκνον τέλος τῆς Ἀμερικῆς.

ΑΙ ΒΙΩΤΙΚΑΙ ΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ.

« Κατὰ τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος αὐτοῦ, ὠθούμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ διατρέξαι τὸν κόσμον, εἰσῆλθεν ὡς ὑπάλληλος εἰς πλοῖον, κατερχόμενον τὸν Μισσισιπῆν ποταμόν, ἔχων μισθὸν μηνιαῖον 10 ταλλήρων. Δὶς δὲ ἐπανέλαβε τὸ ταξείδιον τοῦτο. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετῴκησεν εἰς Ἰλλινοᾶ· ὁ Ἀβραὰμ παρηκολούθησε τὸν πατέρα, ὁδηγῶν τὸ οἰκογενειακὸν ποίμνιον. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν τρίτον ἔτος ἐγένετο λοχαγὸς τῶν ἐθελοντῶν ἐν τῷ κατὰ τοῦ «Μαύρου Ἀετοῦ» Ἰνδικῷ πολέμῳ.

« Κατόπιν ἐνοικιάσας ἐργαστήριον ἔσχε φήμην τινὰ διὰ τὴν ἱκανότητά του. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος ἐξελέχθη νομοθετικὸς ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἰλλινοᾶ καὶ ἔμεινεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ ὀκταετίαν. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἕβδομον ἔτος αὐτοῦ ἐγένετο δεκτὸς ὡς δικηγόρος. Κατὰ τὸ ἔτος 1837 ἀποκατέστη εἰς Σπριγφίλδην, ἐν τῷ εὐφορωτάτῳ κέντρῳ τῆς Πολιτείας. Κατὰ τὸ ἔτος 1847 εἰσῆλθεν εἰς τὴν σύνοδον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1858 ἀντίπαλος τοῦ Δούγλας παρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν ψηφοφόρων τοῦ Ἰλλινοᾶ διὰ τοῦ ἑξῆς προγράμματος. « Ἡ Ἕνωσις ἀδύνατον ἀποβαίνει ὅπως ᾖ κατὰ τὸ ἥμισυ δούλη καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλευθέρα· ἡ Ἕνωσις δὲν θέλει καταστραφῆ καὶ ἡ Σύνοδος θέλει παύσει διχοτομουμένη. » Τέλος κατὰ τὸ 1861 ἄνευ τῆς ἐλαχίστης πείρας τῶν ἐκτελεστικῶν καθηκόντων καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ Πολιτεῖαι φρενητιῶσαι ἐξήρχοντο τῆς τροχιᾶς αὐτῶν, ὁ ἀπόγονος τῶν Κουακέρων, ὁ μαθητὴς τοῦ Βινυάνου, τὸ τέκνον τοῦτο τῶν Δυτικῶν Πολιτειῶν, ἐκλήθη εἰς τὴν προεδρείαν.

ΑΝΑΧΩΡΕΙ ΔΙ' ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝΑ.

« Ἀναμετρήσας εὐσταθῶς τὰς δυσκολίας τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων, ἀπεράσισεν ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

« Τὴν 11 Φεβρουαρίου ἀνεχώρησεν ἐκ Σπριγφίλδης, ὅπου ἐπὶ εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη καθίδρυσε τὴν οἰκογενειακὴν αὐτοῦ ἑστίαν, καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ συρρεῦσαν πλῆθος τῶν φίλων καὶ τῶν γειτόνων, εἶπε τάδε· « Ἀγνοῶ πότε θέλω ἐπανίδει ὑμᾶς. Καθῆκον ἴσως ἰσοβαρὲς πρὸς τὸ ἐπιβληθὲν εἰς τὸν Οὐασιγκτῶνα ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὤμων μου. Ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τῆς θείας Προνοίας, εἰς ἣν ἀπαύστως ἀνέθηκε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ, ὁ Οὐασιγκτὼν δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐπιτύχῃ. Παρὰ τοῦ Ὑπερτάτου ζητῶ ἀρωγήν. Δυνήθητε ὅπως μοὶ παράσχῃ τὴν θείαν αὐτοῦ ἀρωγὴν, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδὲν θέλω δυνηθῆ νὰ κατορθώσω, ἀλλὰ διὰ τῆς ὁποίας ἡ ἐπιτυχία εἶναι βεβαία. » Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἰνδιάνης εἶπεν. « Οὐδὲν ἄλλο εἰμὶ ἢ ὄργανον ἐρήμερον· ὑμῖν ἀπόκειται ἡ ἐξέγερσις καὶ ἡ ἅμυνα τῆς ἑνώσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας. » Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς Φιλαδελφείας. « Ἐὰν ἡ Πατρὶς ἐπιθυμῇ ἢ ἀναγκασθῇ νὰ σωθῇ διὰ τῆς καταργήσεως τῶν ὅρων, οὓς ἐκήρυξεν ἡ ἀνεξαρτησία, ἂς μὲ φονεύσωσι κάλλιον! Οὐδέποτε θέλω συγκατανεύσει. Τὰς μεγάλας ἀρχὰς τῆς ἀνεξαρτησίας θέλω διατηρήσει καὶ ὑποστηρίζει καὶ ζῶν καὶ θνήσκων. »

ΕΙΣ ΠΟΙΑΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΕΥΡΕ ΤΟ ΕΘΝΟΣ.

« Ὁδοιπορῶν διὰ νυκτὸς ὅπως διαφύγῃ τοὺς δολοφόνους, ὁ Λίγκολν ἀφίκετο εἰς Οὐασιγκτῶνα ἑννέα ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπισήμου αὐτοῦ ἀναγορεύσεως. Οἱ περικυκλώσαντες αὐτὸν ἀνῆκον σχεδὸν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ σύστημα τῆς προδοσίας, θεωροῦντες ὅτι ἡ φαντασιώδης μόνον τάσις πρὸς χειραφέτησιν τῶν δούλων ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐπενέγκῃ τὴν διάρρηξιν τῶν νέων δεσμῶν τῆς ἑνώσεως. Ὁ νέος πρόεδρος ἔσπευσεν ἀμέσως ν' ἀλλάξῃ ὑπουργεῖον καὶ εἰδοποίησε διὰ διαγγέλματος τὴν Σύνοδον ὅτι ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐδεινοῦτο καὶ ὅτι ἡ εἰρήνη μόνη ἠδύνατο νὰ βελτιώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα. Τῇ ἐπαύριον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διαγγέλματος τούτου τὸ πυροβόλον τοῦ φρουρίου Μουλτρίου ἐξεπυρσοκρότει κατὰ τῆς σημαίας τῆς ἑνώσεως, χωρὶς ποσῶς νὰ εὑρεθῇ ὁ ἐκδικητὴς τῆς ὑβρισθείσης τιμῆς τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἑνώσεως. Τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους εὑρίσκονται εἰς ἐντελῆ ἀταξίαν. Ὁ ὀλίγος στρατὸς τῆς ἑνώσεως εὕρηται μακράν. Οἱ εἰς Τεξᾶς εὑρισκόμενοι ὀλίγοι στρατιῶται μετὰ τῶν ὅπλων καὶ ἀποσκευῶν αὐτῶν παρεχωρήθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἀξιωματικῶν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀνθενωτικοὺς ἀντάρτας. Αἱ Πολιτεῖαι ἀλληλοδιαδόχως ἐψήριζον τὴν ἀπὸ τῆς ἑνώσεως ἔξοδον αὐτῶν. Αἱ ἀπὸ τῆς ἑνώσεως ἐξερχόμεναι Πολιτεῖαι καθίστων ἐν Μοντγομερίῳ τὴν προσωρινὴν αὐτῶν κυβέρνησιν καὶ ἐπεδίωκον ἐπιτυχῶς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἑαυτῶν σχεδίων· ὁ δὲ γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῆς ἑνώσεως καθυπέβαλε τῷ Λίγκολνι πρότασίν τινα περὶ τοῦ εἰρηνικοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τῶν ἀποσπασθεισῶν Πολιτειῶν. Ἡ μεγάλη δημοκρατία ὁμοιάζει τότε πρὸς τὸ ἀνατετριμμένον Καπιτώλιον, καὶ ἦτο, ἐν γένει εἰπεῖν, χάος.

Η ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΙΣ.

—

Ἡ 4 Μαρτίου ἔφθασεν. Ἐν τῇ ἐμφύτῳ αὐτοῦ συνέσει ὁ νέος πρόεδρος, ἀναλαμβάνων τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα, ἀπεσκοράκισε πάντα τὰ τὴν διχόνοιαν ὑποθάλποντα ζητήματα, μίαν μόνον ἐπιδιώκων ἰδέαν, τὴν τῆς ἑνώσεως, ἣν ἐκήρυξεν ἀκεραίαν καὶ αἰωνίαν, ἀγγείλας ὅτι ἔχει στερρὰν ἀπόφασιν νὰ ἐπαγρυπνήσῃ «εἰς τὴν πιστὴν τήρησιν τῶν νόμων καθ' ἁπάσας τὰς Πολιτείας τῆς δημοκρατίας.» Ἑπτὰ ὅμως ἡμέρας μετὰ τοῦτο ἡ συνέλευσις τῶν Ἀνθενωτικῶν κρατῶν παρεδέχετο παμψηφεὶ νέον σύνταγμα, οὗτινος θεμελιώδης βάσις ἦν τὸ δικαίωμα τῆς ὑπὸ τῶν λευκῶν διατηρήσεως τῶν μαύρων ὡς δούλων. Ὁ Λίγκολν ἐκήρυξεν ὅτι δὲν ἤθελεν ἀρχίσει πρῶτος τὴν πάλην, ἐφ' ὅσον οἱ ἀνθενωτικοὶ δὲν ἐπετίθεντο. Τῇ δωδεκάτῃ Ἀπριλίου οἱ Ἀνθενωτικοὶ ἤρξαντο τὸν κατὰ τοῦ φρουρίου Σουμητέρου βομβαρδισμὸν καὶ οἱ ἐντὸς αὐτοῦ ἑνωτικοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ κενώσωσιν.

Ο ΛΑΟΣ ΕΓΕΙΡΕΤΑΙ.

—

« Ὁ μακαρίτης Λίγκολν ἐπίστευεν εἰς τὸ διαρκὲς τῆς ἑνώσεως. Ὑποστηριζόμενος δὲ ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τοῦ Δούγλας, οὗτινος ἡ φωνὴ ἦν φωνὴ λαοῦ, συνεκάλεσεν αὐθωρεὶ τὴν Σύνοδον καὶ προσεκάλεσε τὸν λαὸν ὅπως ἐγερθῇ καὶ καταλάβῃ τὰ φρούρια καὶ τὰς αἰτήσεις, ἃς ἀφήρεσαν οἱ ἀνθενωτικοὶ ἀπὸ τῆς ἑνώσεως. Εἰς τὴν φωνὴν τῆς δυστυχούσης πατρίδος οἱ κάτοικοι τῶν βορείων Πολιτειῶν ἠγέρθησαν, φλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ πατριωτισμοῦ ἠγέρθησαν, οὐχὶ μισθωτοὶ αὐτοί ὄντες, ἀλλ' εὐγενέστατον αἷμα τοῦ ἔθνους. Υἱοὶ εὐσεβῶν γονέων, καθορῶντες τὸ ἑαυτῶν καθῆκον καὶ ἔχοντες ἀκλόνητον πεποίθησιν περὶ τῆς ἐπιτυχίας, συνεσπειρώθησαν πέριξ τοῦ προέδρου, ὅπως ὑπερασπίσωσι τὴν ἐθνικὴν σημαίαν, ὑβρισθεῖσαν. Ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν θεολογικῶν σχολῶν νέοι θεολόγοι, εὔγλωττοι καὶ εὐσεβεῖς, εἰσῆλθον εἰς τὰς τάξεις τῶν μαχητῶν, καὶ ξυλοτόμοι καὶ ἐργάται καὶ τεχνῖται καὶ γεωργοί, ἡμικεκαλλιεργημένους ἀφέντες τοὺς ἀγρούς, ἔδραμον ὅπως ὑπερασπίσωσι τὰ δίκαια τῆς πατρίδος.

Ο ΑΓΩΝ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΑΓΩΝ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ.

—

« Ἐπί τινα καιρὸν ἐπιστεύθη ὅτι ὁ ἀγὼν ἦτο χαρακτὴρ ὅλως μερικοῦ· ἀλλὰ πολὺς χρόνος δὲν παρῆλθε, καὶ πᾶς τις εἶδεν ὅτι ὁ ἀγὼν ἀφώρα τὴν ὅλην ἀνθρωπότητα. Αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ αἰτίαι αὐτοῦ ἐκλόνησαν τὰ μυχιαίτατα τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς, καὶ ἀπὸ Λισαβῶνος μέχρι Πεκίνου ἐνεποίησαν αἴσθησιν βαθεῖαν εἰς τὰς διαφόρους κυβερνήσεις.

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ.

—

« Ὁπόταν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ ἐξύπνησεν ἡ βεβαιότης ὅτι ὁ ἀγὼν, ὃν ὑπεστήριξεν, ἦτο ἀγὼν ἐλευθερίας, ἀγὼν ἀνθρωπισμοῦ καὶ ἀπολυτρώσεως, ὁ λαὸς οὗτος ηὐχαρίστησε τὸν Ὕψιστον διὰ τὴν δοκιμασίαν, εἰς ἣν καθυπεβάλλετο, καὶ ἀπεξεδύθη ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν πάλην μετὰ σιδηρᾶς ἀποφάσεως. Τὸ παράδειγμα τοῦ λαοῦ ἐπεβλήθη ὡς ὑπογραμμὸς εἰς τὸν Λίγκολνα, καὶ ὅπως ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς παιδίον τι παρακολουθεῖ τὸν πατέρα του ἐπὶ δυσβάτου ἀτραποῦ, θλίβον καλῶς τὴν χεῖρα τοῦ γεννήτορος, οὕτω καὶ ὁ Λίγκολν θλίβων τὴν χεῖρα τοῦ λαοῦ ἐβάδισεν ἀφόβως διὰ μέσου τοῦ σκότους.

« Ἐνῷ δὲ ἡ Εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ ἀπαξάπασα ἐμειδία διὰ τὰς τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ προσπαθείας ταύτας, ἃς ἐνόμιζε ματαίας, ἡ Ἀμερικὴ ἀνέπτυσσε θαύματα ἐνεργητικότητος, ἀγνώστου τέως εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ ναυτικὸν ἐδιπλασιάσθη· ἐν ἑκατομμ. μαχητῶν ἦτο ἐν κινήσει κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1866 καὶ 165,000 ἄνδρες ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς μόνον ἐστρατολογήθησαν. Ἐντὸς τεσσάρων ἑβδομάδων ἡ Πολιτεία τοῦ Ὀχίου ὠργάνισε 42 συντάγματα πεζικοῦ· ἱππικὸν ἐξ ὀγδοήκοντα καὶ τεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν ἦτον ἐν ἐνεργείᾳ· ἠγοράσθησαν πρὸς χρῆσιν τοῦ στρατοῦ 660,000 ἵππων· οἱ σιδηρόδρομοι ἔτεμνον τὰς μεγάλας ἀποστάσεις ἀστραπηδὸν καὶ ἐντὸς 7 ἡμερῶν στρατὸς, ἐξ 23 χιλιάδων συγκείμενος καὶ περιλαμβάνων ἱππικὸν, πυροβολικὸν, φορτηγὰ ζῶα καὶ προμηθείας, ὤφθη μεταβιβαζόμενος ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον, 1200 μίλλια μακρὰν κείμενον.

« Θαύματα ἀρχιτεκτονικῆς στρατιωτικῆς διευκόλυνον τὴν συγκοινωνίαν καὶ εἰς 625 μάχας τὸ αἷμα ἔῤῥευσε ποταμηδὸν, ἔβρεξε τὴν χλόην καὶ τοὺς βράχους, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ θείου νόμου μαχόμενοι στρατιῶται ἀπὸ μάχης εἰς μάχην ἐβάδισαν ἀπτόητοι. Αἱ φύσει ἀσθενεῖς γυναῖκες ἀφίνουσαι τὴν ἡσυχίαν τῆς ἑστίας ἔτρεχον, 4000 κληρικὰ μέλη παρηκολούθουν τὸν στρατὸν, 7000 δὲ ἐπιτροπαὶ ἱδρύθησαν ὑπὸ τῆς Ὑγιεινομικῆς Ἐπιτροπῆς.

Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ ΑΝΑΚΗΡΥΣΣΕΤΑΙ.

—

« Ὁ Λίγκολν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τῶν δούλων διὰ τῆς βαθμιαίας χειραφετήσεως, τοῦ ἀποικισμοῦ καὶ τῆς ἀποζημιώσεως. Ἀλλὰ μάτην! Εἶδε μετ' ὀλίγον ὅτι ἢ ἡ δουλεία ὤφειλε ν' ἀποθάνῃ, ἢ ἡ δημοκρατία ν' ἀπολεσθῇ, καὶ τῇ 1 Ἰανουαρίου 1863 ἐνέγραψε τὴν ἐλευθερίαν ἐπὶ τῶν σημαιῶν τοῦ στρατοῦ τῆς ἑνώσεως καὶ διεκήρυξε τὴν χειραφέτησιν ἐπισήμως.

« Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν λαῶν τῆς ὑφηλίου, ἀνησύχως ἀναμενόντων. Τὸν Λίγκολνα αἱ νίκαι καθίστων μετριόφρονα καὶ ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ συγχωρῆσαι πάντας, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας. Αἱ περιφανεῖς μάχαι τοῦ Μι-

λοπρίγκου, τοῦ Δονελσῶνος, Μαλβερνίλλου, Ἀντιετάμου, Γεττισβούργου, τοῦ δάσους τῆς Βιργινίας, τῆς Οὐϊνεστέρης, τῆς Νασβίλλης, ἡ ἅλωσις τῆς Νέας Ὀρλεάνης, Οὐϊκσβούργου, Μοβίλης, τοῦ φρουρίου Φισχέρου, ἡ μεγάλη πορεία διὰ μέσου τῆς Γεωργίας, ἡ πτῶσις τῆς Σαβάνης, τῆς Καρλεστῶνος, καὶ ἄλλαι νίκαι ἀνήγγελλον τὴν οἰκτρὰν θέσιν τῶν ἀνθενωτικῶν. Οἱ ἐπιεικεῖς λόγοι τοῦ Λίγκολνος, οἱ ἐπὶ τῶν ποταμῶν τῆς Βιργινίας ἀπαγγελθέντες, ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῶν ἐναντίων. Οἱ στρατοὶ ἡμῶν ἐδονηθησαν τότε ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν μιᾶς-καὶ μόνης θελήσεως, ἐπέταξαν ὡς πετᾷ τὸ βέλος, καὶ ἐπήνεγκον τὸ θανάσιμον τραῦμα κατὰ τῆς ἀνταρσίας.

Ο ΛΙΓΚΟΛΝ ΔΟΛΟΦΟΝΕΙΤΑΙ.

« Τίνα ἄρχοντα ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν, περικυκλούμενον ὑπὸ ἀντικειμένων χαρᾶς καὶ παρηγορίας τοσούτων, ὑφ' ὅσων ὁ Λίγκολν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην; Οἱ συμπατριῶται αὐτοῦ ἤρχοντο ὅπως τῷ καταδείξωσι τὴν συμπάθειαν αὐτῶν, καὶ τὸ ἔθνος διετράνωσε τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθήματα, αὐτὸν ἐκλέγον ἐκ νέου πρόεδρον. Ὁ τὸ ἔθνος διαιρέσας μανιώδης πόλεμος εἶχεν ἤδη ἐκλείψει· ἐνώπιον δὲ τοῦ μεγαλείου τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου τούτου αἱ ἰδιωτικαὶ θλίψεις κατεσιγάσθησαν. Τὸ ἔθνος ἐγεννᾶτο ἐκ δευτέρου ἐν ἐλευθερίᾳ, ἥτις ἔμελλε νὰ ἐξασφαλισθῇ διὰ παντὸς, τῇ τροποποιήσει τοῦ Συνταγματικοῦ χάρτου. Ἡ γλυκύτης τοῦ Λίγκολνος ἐμάλαττεν ἐπὶ τέλους τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος τῶν Μεσημβρινῶν Πολιτειῶν· αἱ δὲ ἐργατικαὶ τάξεις ἐθεώρουν τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ ἐπιτυχίαν αὐτῶν. Οἱ λαοὶ τῶν Πολιτειῶν διεβίβαζον αὐτῷ εὐλογίας.

« Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς ὑπερτάτης δόξης, ἥτις μᾶλλον ἐξυψοῦτο διὰ τῆς μετριοφροσύνης, ἔπεσεν ὑπὸ τοὺς κτύπους δολοφόνου, καὶ ἀντὶ θριάμβου ἔσχε τὸ φέρετρον.

« Μὴ ἐπαναλάβωμεν σήμερον πλέον ὅτι ἡ ἐπίγειος δόξα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κόνις καὶ στάκτη, καὶ ὅτι οἱ θνητοὶ οὐδὲν ἄλλο ἐσμὲν ἢ σκιαὶ ἐπιδιώκουσαι σκιάς. Ἐὰν ἐντὸς αὐτοῦ σπέρμα τι ἀνώτερον, δαμάζον τὰς χιμαίρας τῶν αἰσθήσεων, καὶ διὰ φωτὸς, ἐκ Θεοῦ ἀπορρέοντος, διακρίνον τὰς αἰτίας ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἐὰν ἐντὸς αὐτοῦ, λέγομεν, δὲν εἶχε τοῦτο ὁ ἄνθρωπος, ὁπόσον ταπεινὸν πρᾶγμα ἤθελεν εἶσθαι; Ἀλλ' ἔχει ἐν ἑαυτῷ μερίδα θεότητος, ἥτις τῷ παρέχει δύναμιν πρὸς χαλιναγώγησιν τῶν παθῶν ἐνώπιον τοῦ ἔρωτος τῆς πατρίδος καὶ ἰσχὺν πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ ἐγωϊσμοῦ ἐνώπιον τῶν εὐγενῶν ἀγώνων.

« Καὶ δὲν ἀπέθανε μάτην ὁ Λίγκολν, ὅπως δὲν ἀπέθανον μάτην ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης οἱ στρατιωτικοὶ ἥρωες τῆς Ἀμερικῆς Λαΐων, Μακφερσὼν, Ῥεϋνόλδος, Σέδγουϊκ, Οὐάσφορδ, Φοὺτ, Οὐάρδ καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι ἄγνωστοι καὶ μετριόφρονες μάρτυρες. Ὁ Λίγκολν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πεσόντες ἔπεσον εὐδαίμονες «ὅπως μὴ ἐκλείψῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἡ τοῦ λαοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τὸν λαὸν ἐκλεγομένη κυβέρνησις.

Ο ΔΙΚΑΙΟΣ ΘΝΗΣΚΕΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΔΙΚΟΝ.

« Ἡ δολοφονία τοῦ Λίγκολνος ἐνεποίησεν εἰς τὸν λαὸν ἔξαλλον φρίκην καὶ ἀντὶ νὰ ἐξάψῃ ἐμετρίασε τὰ ἐκδικητικὰ πάθη. Μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ δίκαιος ἔσωσε τὸν ἄδικον. Ὁπόταν δὲ σκέπτηταί τις τοὺς ὑπὸ τοῦ πολέμου ἀναρπαγέντας, οὐδαμῶς ἄλλως εὑρίσκει παρηγορίαν, ἢ μόνον ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀνηρπάγησαν, ἀφοῦ καθιέρωσαν ἐς ἀεὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν τὴν εἰλικρινῆ ἕνωσιν τοῦ ἔθνους.

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΛΙΓΚΟΛΝΟΣ.

« Κατὰ τὸν χαρακτῆρα ὁ Λίγκολν ἦτο καθαρὸς Ἀμερικανός. Ἦτο ἀκηλίδωτος κατὰ τὸν ἰδιωτικὸν βίον, υἱὸς τρυφερὸς καὶ φιλόστοργος, τρυφερὸς σύζυγος, τρυφερὸς πατὴρ καὶ ὡς ἄνθρωπος, καλοκἀγαθος καὶ φίλος τῶν παγκοσμίων ἐλευθεριῶν. Ὁ ἀντίζηλος αὐτοῦ Δούγλας ἔλεγε περὶ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ τάδε· « Ὁ Λίγκολν εἶναι ὁ τιμιώτερος τῶν ἀνθρώπων, ἐξ ὅσων ποτὲ συνήντησα καὶ ἐγνώρισα. »

« Τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἔτεινε φύσει πρὸς τὴν σκέψιν· οὐδόλως ἐπηρεάζετο ὑπὸ στιγμιαίων ὁρμῶν. Αἱ σκέψεις αὐτοῦ ἦσαν ὑγιεῖς, αἱ ἀποφάσεις ἀκλόνητοι· ἐνήργει ὅμως βραδέως· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἀπεφάνθη ὅτι ἐπεθύμει πολὺ ὅπως τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ φορτίον ἦτο δυνατὸν νὰ ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν ὤμων ἄλλου.

« Διὰ τῆς ἀναλυτικῆς δυνάμεως τοῦ νοὸς αὐτοῦ ἀνεύρισκε τὰς θεμελιώδεις βάσεις ζητήματός τινος ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ. Ἦτο δὲ λίαν μετριόφρων καὶ πάντοτε ἀπέδιδεν εἰς τοὺς ἄλλους, εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς τὴν θείαν βούλησιν πᾶν ὅ,τι κατωρθοῦτο. Πρόεδρος γενόμενος, ἀπέδειξεν ἔτι μᾶλλον κατὰ πόσον ἐσέβετο τὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων. Οὐδέποτε παρεσύρθη ὑπὸ τῶν συνυπουργῶν, ὁπότε ἐπρόκειτο περὶ ζητήματος, ὅπερ ὡρίμως ἐμελέτησε. Παρεδέχετο τὴν ἀλήθειαν, ὅθεν δήποτε καὶ ἂν ἀπέρρεεν αὕτη. Συνεχώρει εὐκόλως τοὺς πταίστας.

« Ἡ τελευταία αὐτοῦ ἡμέρα ἦτο δι' αὐτὸν ἡμέρα φωτὸς καὶ χαρᾶς. Διὰ μέσου τοῦ προέδρου τῆς βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων ἔπεμπε τοὺς ἀσπασμοὺς αὐτοῦ πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἑτέρου· ἔβλεπε τοὺς στρατιώτας ἐπανερχομένους κατὰ χιλιάδας, ὅπως ἐπαναλάβωσι τὰς εἰρηνικὰς ἐργασίας. Ὁ ὀφθαλμὸς δὲ αὐτοῦ ἔλαμπεν ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ χαρᾶς διὰ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν σκέψεων καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἰσθημάτων τούτων, ἀνηρπάγη αἴφνης ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἰώνιον ἡσυχίαν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.

« Ἐν συντόμῳ, ὁ Λίγκολν ὑπῆρξεν ἡ σημαία καὶ ὁ Ἀμερικανικὸς λαὸς, ὁ ἥρως τοῦ πολέμου, ὅστις ἠνέῳξε τὰς πύλας νέας ἐποχῆς εἰς τὸν δημοκρατισμόν. Οὐδὲν μέγα μνημεῖον ἐγείρεται χάριν αὐτοῦ, διότι οἱ ἥρωες τῆς ἰσότητος δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ὑλικῶν τύμβων θριάμβου.

Ἡ μνήμη τοῦ Λίγκολνος ἔσται αἰωνία καὶ αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ θέλουσι τὸν ὑψώσει ἔτι μᾶλλον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προεδρείας αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ Ἀμερικανικὴ ἤπειρος κατέστη προμαχὼν τῆς δημοκρατίας.»

Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

Η ΦΕΥΓΟΥΣΑ ΝΕΟΤΗΣ.

—

Τοῦ ἔαρός μας ἀνθηροί,
Πῶς φεύγετε, ὦ χρόνοι,
Καὶ μ' ἀποχαιρετᾶτε;
Σταθῆτε καὶ μή, ἄσπλαγχνοι,
Καὶ μή, ἀνθρωποκτόνοι,
Ὡς ὄνειρα περνᾶτε.

Φεισθῆτε τῆς νεότητος
Τὰ ῥόδα καὶ τὰ κρίνα,
Τῆς κόμης τὸ χρυσίον·
Εἰς γῆρας ὦ! μὴ σβύνετε,
Τοῦ κάλους τὴν ἀκτῖνα.
Τὸ ἄχαρι καὶ κρύον.

Μὴ μᾶς ἀπογυμνώνετε
Τοῦ πλάστου τὰ ποικίλα
Δωρήματα καὶ κάλλη,
Ὅπως τοῦ δένδρου ὁ χειμὼν
Ἀποστερεῖ τὰ φύλλα,
Πλὴν τοῦτο πάλιν θάλλει.

Ἀλλ' ἡ νεότης, φεῦ, αὐτὴ
Δὲν ἀναθάλλει πλέον
Ὡς ἅπασα ἡ φύσις,
Ἀλλὰ περνᾷ καὶ ἀφαιρεῖ
Πᾶν ἄνθος, πᾶν ὡραῖον,
Κ' ἐπέρχεναι ἡ δύσις.

Ἡ δύσις, ναί, πλὴν πρὸ αὐτῆς
Προδρόμους της μᾶς στέλλει
Καταστροφῆς σημεῖα. . .
Τοῦ γήρως ἰδοὺ ἄκανθαι
Καὶ σκελετώδη μέλη
Καὶ ἄθυμος καρδία.

Ἰδού, τὴν κόρην γήρατος
Καλύπτουσι ῥυτίδες·
Ἡ κόμη ἐλευκάνθη·
Παρῆλθον αἱ ἐρατειναὶ
Τοῦ μέλλοντος ἐλπίδες
Καὶ τῆς ζωῆς της τ' ἄνθη.

Καὶ οὔτε ἴχνος φαίνεται
Τῆς πρώην καλλονῆς της,
Οὐδ' ὡς ἐρειπωμένη
Ἀρχαία τις οἰκοδομὴ
Θὰ μείνῃ, τῆς μορφῆς
Τὸ εἶδος νὰ ἐμφαίνῃ.

Κ' ἂν μετὰ χρόνους ἐραστὴς
Ποῦ εἰς μακρὰ πελάγη
Διὰ τὸν ἔρωτά της
Ἀπηλπισμένος κ' ἔρημος
Τὸν βίον του διάγει,
Κ' ὀμνύει ς' ὄνομά της,

Καὶ ἂν λάτρις τῆς εἰκόνος της
Ἐπέστρεφε, πῶς θέλει
Τὴν φίλην του γνωρίσει;
Τὸν γαλανόν της ὀφθαλμόν,
Φεῦ, γήρατος νεφέλη
Ἐπαπειλεῖ νὰ σβύσῃ.

ΕΚΣΤΑΣΙΣ.

—

Εἰς τὴν ῥεμβώδη μου φαντασίαν
Ὅταν ἐπέλθῃ λύπης σκιά,
Μὲ οἶκτον φεύγω τὴν κοινωνίαν,
Καὶ καταφεύγω 'ς τὴν ἐρημίαν,
Ὅπου τὸ πᾶν μὲ προσμειδιᾷ.

Ἐκεῖ ἀνέτως περιπλανῶμαι,
Καὶ ἀπολαύω νέαν ζωὴν,
Καὶ εἰς τὰς σκέψεις μου προσκολλῶμαι,
Χωρὶς οὐδόλως νὰ ἐνοχλῶμαι
Ἀπὸ τοῦ πλήθους τὴν συρροήν.

Τοὺς προσφιλεῖς μου, μακρὰν τοῦ κόσμου
Ἀναμιμνήσκω περιχαρής.
Εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ νοός μου
Ἀστὴρ εἷς λάμπει, ὁ ἐκλεκτός μου,
Ἀκτινοβόλος καὶ τηλαυγής.

Κ' ὅτ' ἐκ τοῦ κέντρου του ἀκτὶς μία
Ὡσεὶ μαγνήτης ἠλεκτρικὸς
Μὲ περιβάλλει ἐν τῇ σκοτίᾳ,
Εἰς τὴν ψυχήν μου, ὡς ἐν μαγείᾳ,
Ἀδιοράτως ἐγχέει φῶς.

Ὦ! πόσον τότε ἡδέως πνέω,
Κ' εἰς τοὺς αἰθέρας τοὺς κυανοὺς
Ὑπὸ τοῦ πλάστου τοὺς πόδας καίω
Λιβάνου ἄρωμα, καὶ εἰσπλέω
Εἰς ὀλβιότητος οὐρανούς.

Ὑπὸ ἀκτίνων λάμψεως θείας
Περικυκλοῦμαι, καὶ Ὡσαννὰ
Ὡς ν' ἀκροῶμαι, τὰς ὑμνῳδίας
Καὶ τῶν ἀγγέλων τὰς ἁρμονίας
Ἀπὸ τὰ χείλη αὐτῶν τ' ἀγνά.

Βλέπω τὰς χεῖρας τῶν μακαρίων
Ἄνευ ἡλίου αὐτοφανεῖς,
Καὶ μυριάδας ψυχὰς ἁγίων
Ἀγαλλομένας εἰς κόσμον θεῖον
Μακρὰν βασάνων τῶν ἐπὶ γῆς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΟΥ.

ΤΗι ΜΑΡΙΑι . . .

Τὴν πρώην μου πικρὰν ζωὴν καὶ ἀηδῆ
σὺ τὴν κατέστησας φαιδρὰν, ἐρπνήν·
ὁ Ἔρως σου τὸν βίον μου τὸν πρώην ἀκηδῆ
γλυκὰ μετέβαλεν εἰς ἄκραν ἡδονήν·
Μαρία, ἀγάπη μου χρυσῆ!
Μαρία μου καὶ φίλη τῆς ψυχῆς μου
καὶ στολισμὸς καὶ φῶς γλυκύ μου σύ.

Τῆς νέας μου ζωῆς σὺ εἶσαι ἡ ψυχή·
τὸ ἔαρ σὺ, τὸ ἄστρον καὶ τὸ φῶς,
σὺ ἡ Σελήνη μου, σὺ πᾶσα μου εὐχή,
σὺ τῶν χρυσῶν ἐλπίδων μου τροφός·
Αὐγή μου εὔθρονος χρυσὴ,
καὶ αὔρα μου καὶ δρόσος τῆς ψυχῆς μου
καὶ καύχημα καὶ μέλημά μου σύ.

Τὸ πολυκύμαντον, στονόεν καὶ πικρὸν
τοῦ κόσμου πέλαγος ναυσιπορῶν
τὸ σκάφος μας ταχὺ, ἀπέριττον, μικρὸν,
θέλει μᾶς φέρει εὐχερῶς χωροῦν·
αἰὼν χαρᾶς τρισευτυχὴς
πλησίον σου, Μαρία μου γλυκεῖα,
θὰ μοὶ φανῇ ὁ βίος μας βραχύς.

Ὁ βίος πικριῶν καὶ θλίψεων σειρὰ
συνήθως εἶναι διὰ τὸν θνητόν·
Παλμοὶ ἐρωτικοὶ, ἐρωτικὴ χαρὰ
ἐὰν δὲν ἠὔφρανον ποσῶς αὐτόν·
ἐὰν ἐρωτικῆς στοργῆς
ποτήριον ἀγνῆς δὲν ἀπεγεύθη
καὶ μόνος ζῇ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὡς ναύτην δυστυχῆ εἰς πέλαγος εὐρὺ,
μὴ βλέποντα ἀκτὴν μηδὲ φανὸν
καὶ μήτε ἄλλο τι σημεῖον, αὐθωρεὶ
ἓν ἄστρον μόνον εἰς τὸν οὐρανὸν
τὸν σώζει, φέρον ὅπου γῆ,
οὕτω κ' ἐμὲ ὁ ἔρως σου, Μαρία,
ὡς ἄλλον ἄστρον ὁδηγεῖ.

Θ. Γ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΝΟΝ ΤΗΣ.

(ΤΗι Κ. Α* Ε*)

Κοιμᾶσαι, φίλη ποθητὴ, τὸν ὕπνον τῶν Ἀγγέλων·
—ἂν ἔχουν καὶ οἱ Ἄγγελοι ἀνάπαυσιν ὁμοίαν—
πλανᾶται δ' εἰς τὸ ὄμμα σου τὸ θαλερόν σου μέλλον,
δεικνύον ὑποφώσκουσαν ἀγνὴν εὐδαιμονίαν.

Τίνος θνητοῦ ἂς ἤξευρον ἡ μνήμη τ' ὄνειρόν σου
κοσμεῖ καὶ ἀκτινοβολεῖ 'ς τὸν θεῖον ὀφθαλμόν σου!
καὶ τίνος ἂς ἐγνώριζον εἰς τὴν ἀθῴαν κλίνην
τὸ εἴδωλον ταράττει σου τὴν ἱερὰν γαλήνην!

Ποσάκις ἐπεθύμησα τὴν τύχην τῶν ὀνείρων·
σιωπηλῶς νὰ φαίνωμαι εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου,
καὶ νὰ ῥαντίζω πάντοτε μὲ εὐωδίας μύρων
τὴν καθαρὰν ψυχήν σου.

Ὦ! Ναί! ἂς ἦμην ὄνειρον γλυκὺ καὶ μυρωμένον,
εἰς τὴν σιγὴν ν' ἀσπάζωμαι τὰ θεῖα βλέφαρά σου,
κ' εἰς τῆς νυκτὸς τὰς πτέρυγας ἐνώπιόν σου μένων,
εὐδαίμων νὰ περιπολῶ 'ς τὰ μαῦρα ὄμματά σου.

Ἢ κἂν ἂς ἦμην ἡ ἀκτὶς τοῦ φίλου σου ἀστέρος,
περιπαθῶς μαρμαίρουσα ἐν μέσῳ τοῦ αἰθέρος,
κ' ἡσύχως εἰς τῆς κλίνης σου τὰ ἄνθη νὰ εἰσδύω,
τῆς χρυσωμένης κόμης σου τὸν σάπφειρον νὰ χρίω.

Τῆς αὔρας πῶς ἐφθόνησα τὴν μάγον ἐπιστήμην,
ὅτ' εἰς ὥραια πρόσωπα προχύνει τὰς πνοάς της·
ὦ! ἂν μὲ ἔκαμνέ ποτε αὔραν τερπνὴν ὁ πλάστης,
αὔρα λεπτὴ τοὺς ὕπνους σου θωπεύουσα θὰ ἦμην.

Π. ΘΩΜΑ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΕΝ ΓΑΜΗΛΙΟΝ ΔΩΡΟΝ,

Ἡ

ΜΑΡΙΑ - ΛΟΥΙΖΑ καὶ ΝΑΠΟΛΕΩΝ.

Ὁπότε ἐν Βιέννῃ ἐπερατώθη ἡ λαμπρὰ τελετὴ, δι' ἧς ἡ θυγάτηρ Φραγκίσκου τοῦ Β' παρεδίδετο εἰς τὸν πρίγκηπα Βάγραμ, ἀντιπροσωπεύοντα εἰς τοὺς γάμους τὸν Ναπολέοντα, ἤρξαντο αἱ προπαρασκευαὶ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς νέας ἀρχιδουκίσσης διὰ τὴν Γαλλίαν· ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὅσον διήρκουν αἱ προπαρασκευαὶ αὗται, ἡ Μαρία Λουΐζα ἄλλο δὲν ἔκαμνεν ἢ νὰ κλαίῃ, ἀναλογιζομένη ὅτι ἔμελλε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς. Ἀνατραφεῖσα εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Μαρίας Θηρεσίας, ἡ θυγάτηρ Φραγκίσκου τοῦ Β' ἔκλαιεν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ, ὅτι οὐ μόνον ἔμελλε ν' ἀφήσῃ τὰς ἀδελφάς, τοὺς ἀδελφοὺς, τὸν πατέρα, ἴσως δὲ καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἠναγκάζετο νὰ ζήσῃ πλησίον ἀνδρὸς, ὃν δὲν ἐγνώριζε καὶ ὅστις δι' αὐτὴν ἔμελλε νὰ ἦναι ἀντικείμενον φρίκης καὶ τρόμου· καθότι οἱ συγγενεῖς αὐτῆς δὲν ἔπαυσαν τοῦ νὰ ἐπαναλαμβάνωσι πρὸς αὐτὴν ὅτι ὁ Ναπολέων ἀπεπειράθη δὶς νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸν οἶκόν των.

Ἐν τούτοις ἐπέστη ἡ διὰ τὴν ἀναχώρησιν προσδιορισθεῖσα ἡμέρα. Ἀποχαιρετήσασα τὴν οἰκογένειαν αὐτῆς, ἡ Μαρία Λουΐζα ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν της διὰ νὰ κλαύσῃ ἐκεῖ ἀνετώτερον, περιμένουσα τὸν Βερθιέρον, ὅστις, μετὰ τὴν τελετὴν, εἶχε τὴν ἐντολὴν ὅπως ὁδηγήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἅμαξαν. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν εἰσήχθη εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νέας αὐτοῦ δεσποίνης, εὗρεν αὐτὴν ὅλην ἐν δάκρυσιν. Ἐπὶ τέλους μετά τινας στιγμὰς σιγῆς, ἡ θυγάτηρ Φραγκίσκου τοῦ Β' τῷ εἶπε μὲ φωνὴν πνιγομένην ὑπὸ τῶν λυγμῶν:

« Πρίγκηψ, δὲν κρίνετε ὅτι ἡ θλῖψις μου εἶναι συγχωρητέα; ῥίψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς περὶ ὑμᾶς καὶ ἴδετε πῶς μὲ περιστοιχίζουσιν ἀντικείμενα πολυφίλητα καὶ πολύτιμα δι' ἐμέ· αἱ ἰχνογραφίαι αὗται εἶναι τῆς ἀδελφῆς μου, τὸ ἐλεράντινον αὐτὸ κιβώτιον εἶναι ἔργον τοῦ ἀδελφοῦ μου Φερδινάνδου, ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἐζωγραφισμένη διὰ τῆς χειρὸς τοῦ θείου μου Καρόλου καὶ αὐτὸ τὸ προσκεφάλαιον τὸ ἐκέντησεν ἡ μήτηρ μου ἰδίαις χερσί. »

Καὶ ἡ Μαρία Λουΐζα ἐξηκολούθει μετὰ τοῦ αὐτοῦ τόνου ἀπαριθμοῦσα τὰ προσφιλῆ περὶ αὐτὴν ἀντικείμενα, μὴ παραλείψασα οὔτε τὰ ἐλάχιστα πράγματα, μόνον καὶ μόνον διότι τῇ ἐνεχειρίσθησαν ὑπὸ φιλικῆς χειρός. Μετέβη εἶτα εἰς τὰ τεχνητὰ ἄνθη, ἅτινα εὑρίσκοντο ἐντὸς πολυτελῶν ἀγγείων ἐκ σινικοῦ τῆς Σαξωνίας· ἀκολούθως εἰς τὰ πτηνὰ, ἅτινα ἦσαν κεκλεισμένα ἐντὸς τῶν ἐξ ἀργυροῦ δικτυωτοῦ κλωβῶν, εἰς τὸν ψιττακὸν, ὅστις ἐπεκάθητο εἰς ῥάβδον ἐξ ἀνακάρδου, κτλ.

Ἀλλ' ἐξ ἁπάσης τῆς συλλογῆς τὸ πολυτιμότερον καὶ ποθητότερον δι' αὐτὴν πρᾶγμα ἦν κυνίδιον μακρότριχον, καθαρᾶς ἀγγλικῆς καταγωγῆς, ὅπερ μόνον του ἔκαμνε περισσότερον θόρυβον, παρ' ὅσον ὁ ψιττακὸς μὲ τὴν αὐστροῤῥωσσικὴν ἀδολεσχίαν του.

Εἰς τὰ ἀνάκτορα εἶχόν ποτε πληροφορήσει τὴν νεαρὰν ἀρχιδούκισσαν ὅτι τὰ κυνίδια τῆς αὐτοκρατείρας Ἰωσηφίνης, τῆς πρώτης δηλ. συζύγου τοῦ Ναπολέοντος, ἦσαν εἰς ἄκρον ἀπεχθῆ πρὸς αὐτόν. Ἕνεκα τούτου Φραγκῖσκος ὁ Β', ὡς φρόνιμος πατὴρ, εἶπεν ἀποφασιστικὰ εἰς τὴν θυγατέρα του ὅτι ἐξ ἅπαντος ἦν ἀνάγκη ν' ἀφήσῃ εἰς Βιέννην τὸν κῦνα καὶ τὸν ψιττακόν της, καὶ νὰ μὴ λάβῃ μεθ' ἑαυτῆς διὰ τοὺς Παρισίους οὐδὲν ἐκ τῶν ὡραίων ζώων, ἅτινα τοσούτῳ ἠγάπα.

Ὑπῆρχον βεβαίως εἰς τὰ δάκρυα καὶ τὴν θλῖψιν τῆς νεαρᾶς ἀρχιδουκίσσης δείγματα ἀγαθότητος τῆς καρδίας, ἣν κάλλιστα ἐνόησεν ὁ Βερθιέρος. Βλέπων δὲ τοιαύτην θλῖψιν καὶ ἀπόγνωσιν ἐκεῖ, ὁπόθεν περιέμενε νὰ ἴδῃ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, εἶπε πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτοκράτειραν:

« Δέσποινα, ἦλθον τοὐναντίον νὰ εἰδοποιήσω τὴν Υ. Μεγαλειότητα ὅτι ἡ ἀναχώρησις Ὑμῶν θὰ γένῃ μετὰ δύω ὥρας, καὶ κατὰ συνέπειαν ζητῶ τὴν ἄδειαν ὅπως σᾶς ἀφήσω μέχρι τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεως. »

Καὶ ἀποσυρθεὶς ἐκ τῶν δωμάτων τῆς Μαρίας-Λουΐζης, ὁ πρίγκηψ Νερσατὲλ ἀπῆλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐνεπιστεύθη τὸ σχέδιον, ὅπερ συνέλαβε· Φραγκῖσκος ὁ Β' ἐνόησεν ὅ,τι ἐζητεῖτο παρ' αὐτοῦ· ἐπομένως ἔσπευσε νὰ δώσῃ τὰς διαταγάς του.

Τέλος πάντων ἡ νέα αὐτοκράτειρα ἀφῆκε τὴν Βιέννην καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀφίκετο εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ πομπὴ, ἥτις παρηκολούθει αὐτὴν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοιπορίας, ἤρχισέ πως νὰ τὴν κάμνῃ νὰ λησμονῇ βαθμηδὸν τὸν κῦνα καὶ τὸν ψιττακὸν, οὓς ἐφαίνετο προηγουμένως τοσούτῳ ποθοῦσα.

Εἶναι γνωστὸν τίνι τρόπῳ ἡ ἅμαξα ἐστάθη λεύγας τινὰς πρὸ τῆς Κομπιέγνης· τίνι τρόπῳ ὁ ἀνυπόμονος Ναπολέων εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ἄνευ πολλοῦ δισταγμοῦ καὶ ἐκαθέσθη παρὰ τῇ μελλονύμφῳ αὐτοῦ, καὶ πῶς τέλος ὁ Αὐτοκράτωρ, φθάσας εἰς Παρισίους, ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς νεαρᾶς γυναικὸς, ἣν ἐνόμιζεν ὡς ἐχέγγυον εἰρήνης καὶ αἰωνίας συμμαχίας καὶ διῆλθεν, ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους ἁπάσης τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, τὴν μεγάλην στοὰν τοῦ Λούβρου, ἔνθα αἱ κραυγαὶ «Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ!» καὶ «Ζήτω ἡ Μαρία Λουΐζα!» ἐκλόνισαν τοὺς θόλους τοῦ ἀρχαίου παλατίου Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων. Τότε ἡ αὐτοκράτειρα, ἐν μέσῳ τῆς μέθης τῆς ἐπιδόξου ταύτης εὐδαιμονίας καὶ αἴγλης, ἐπελήσθη τῶν ἐν Αὐστρίᾳ ποθητῶν αὐτῆς ἀντικειμένων.

Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Ναπολέων, εἰς τὸν ἐξώστην τῆς σκιάδος τοῦ Ὡρολογίου τοῦ Κεραμεικοῦ, ἐπαρουσίασεν αὐτοπροσώπως τὴν σύζυγον αὐτοῦ πρὸς τοὺς Παρισινοὺς καὶ, ὡς κατὰ τὴν προτεραίαν, ἑκατὸν χιλιάδες φωναὶ ἀνεκραύγασαν:

« Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ! ζήτω ἡ Μαρία Λουΐζα! »

Ὅσον ἀφορᾷ αὐτὸν, μὲ καρδίαν μεθυσθεῖσαν ὑπὸ τῆς χαρᾶς, ἀπήντα πρὸς τὸ πλῆθος διὰ τῆς κλίσεως τῆς

κεφαλῆς. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεσύρθησαν, ὁ Ναπολέων, συγκεκινημένος, περίδακρυς, εἶπε πρὸς τὴν σύζυγόν του:

« Ἐλθὲ, ἀγαθή μου Λουΐζα, ἐλθὲ νὰ σὲ ἀντιπληρώσω δι' ὅλην τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν μοὶ ἔδωκας.

Καὶ ὁδηγήσας αὐτὴν διὰ μέσου ἑνὸς τῶν σκοτεινῶν διαδρόμων τῶν ἀνακτόρων, οὓς καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἐφώτιζον ἀκαταπαύστως μυριόφωτοι λυχνίαι, ἐβίασεν αὐτὴν νὰ περιπατῇ μεγάλοις βήμασι.

« Μεγαλειότατε, ποῦ μὲ φέρετε; ἠρώτησεν ἡ νεαρὰ γυνή· φοβοῦμαι, προσέθετο πιέζουσα τὸν βραχίονα τοῦ Ναπολέοντος.

— Ἔρχου, ἔρχου, σὲ λέγω· ἔχεις τίποτε νὰ φοβηθῇς ὅταν εὑρίσκησαι μετ' ἐμοῦ; »

Ἀλλ' αἴφνης ὁ Αὐτοκράτωρ ἵσταται ἔμπροσθεν θύρας τινὸς κεκλεισμένης.

« Λουΐζα, ἄκουσον! »τῇ λέγει ἐπιστήσας καὶ αὐτὸς τὴν προσοχήν του πρὸς τὸ κλειστὸν δωμάτιον.

Πάραυτα ἠκούσθη φωνὴ, ἥτις ἐφαίνετο οὐδὲν ἔχουσα τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ὑλακαὶ κυνός. Τὸ ζῶον ὡσφράνθη μᾶλλον ἢ ἤκουσε τοὺς πλησιάζοντας καὶ ἤρξατο ἔνδοθεν τῆς θύρας ξέον τὸν τοῖχον μὲ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας του. Ὁ Ναπολέων ἠνέῳξε τότε τὴν θύραν καὶ ὤθησεν ἠρέμα τὴν Μαρίαν - Λουΐζαν εἰς πολύφωτον δωμάτιον, οὗ τινος τὸ παλὺ φῶς ἐκώλυσεν αὐτὴν κατὰ πρῶτον νὰ διακρίνῃ τὰ ἐνώπιον αὐτῆς παρουσιασθέντα ἀντικείμενα. Ἅμα ὅμως δυνηθεῖσα νὰ διακρίνῃ ταῦτα, ἡδονικὸν ῥῖγος, προξενηθὲν ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως, κατέλαβε τὴν νέαν αὐτοκράτειραν. Ἠθέλησε νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' οἱ λόγοι ἐξέπνευσαν εἰς τὰ χείλη της· ἔκλινε λοιπὸν μόνον τὴν κεφαλὴν κλαίουσα ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Ναπολέοντος.

Διότι ἐντὸς τοῦ δωματίου ἐκείνου ἡ Μαρία Λουΐζα, αὐτοκράτειρα καὶ βασίλισσα, κορεσθεῖσα, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τῆς θριαμβευτικῆς πομπῆς, ἣν συνεμερίσθη μετὰ τοῦ ἐπιδόξου αὐτῆς συζύγου, τοῦ ἰσχυροτέρου μονάρχου τῆς ὑφηλίου, ἡ Μαρία Λουΐζα, λέγομεν, ἐπανεύρισκεν αἴφνης, χάρις εἰς αὐτὸν, τὰς ἀγαλλιάσεις τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας, τὰς ἀναμνήσεις ἐκείνας τῆς πατρίδος, ἃς τοσούτῳ ἐπόθησεν ὀλίγας ἡμέρας πρότερον. Ἐκτὸς τοῦ κυνὸς, τοῦ ψιττακοῦ καὶ τῶν πτηνῶν αὐτῆς, εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο εὑρίσκοντο, τεταγμένα ὅπως καὶ ἐν Βιέννῃ, ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα εἶχεν ἀφήσει ἀναχωροῦσα, ὅλα, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐλεφαντίνου κιβωτίου, ὅπερ κατεσκεύασεν ὁ ἀδελφός της, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπερ τῇ ἐδώρησεν ἡ μήτηρ της.

Ὅτε δὲ συνῆλθεν ἐκείνη ἐκ τῆς ἡδείας ταύτης συγκινήσεως, ὁ Ναπολέων τῇ εἶπεν.

« Εἶσαι εὐχαριστημένη, ἀγαθή μου Λουΐζα; λοιπόν! καὶ ἐγὼ εἶμαι ἐπίσης εὐχαριστημένος, καὶ νομίζω ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἤθελον ἀδιαφόρως ἀκούσει τὴν εἴδησιν νίκης. »

Ἐν τοσούτῳ ἡ αὐτοκράτειρα διέτρεχε μετ' ἀγαλλιάσεως τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ τὰ πτηνὰ αὐτῆς ἔψαλλον ἐντὸς τῶν κλωβῶν, καὶ ὁ ψιττακὸς ἐκινεῖτο καὶ ἐτίναττε τὰ πτερά του ἐπὶ τῆς ῥάβδου, καὶ ὁ κύων ἔκλαιεν ἐκ χαρᾶς. Τὸ πτωχὸν κυνίδιον ἐφαίνετο ὡς μὴ τολμῶν νὰ πλησιάσῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ κυρίαν. Τότε ὁ Ναπολέων ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ τὸ ἐθώπευσεν.

Ἀλλ' ὁ ψιττακὸς ἴστατο ἄφωνος, παρὰ τὴν συνήθειαν τῶν πτηνῶν τοῦ θορυβώδους τούτου εἴδους.

« Κὺρ Ζακὼ, νομίζω πῶς εἶσαι κομμάτι ζ ῶ ο ν, εἶπε γελῶν ὁ Ναπολέων.

— Εἶμαι ἄῤῥωστος! » ἀπήντησεν αἰφνιδίως ὁ ψιττακὸς μὲ φωνὴν λαρυγγώδη καὶ οἰκτράν.

Εἰς τὴν ἀπόκρισιν ταύτην τοῦ ψιττακοῦ, ὁμηρικὸς γέλως κατέλαβε τὸν Ναπολέοντα.

Καὶ ὅτε παρῆλθεν ἡ ἱλαρότης του, ἠρώτησε τὴν αὐτοκράτειραν τίς ὑπῆρξεν ὁ παιδαγωγὸς τοῦ ψιττακοῦ τούτου ἐν Βιέννῃ. Ἐκείνη δὲ ἀπήντησε μειδιῶσα ὅτι ἡ ἀνατροφή του ὑπῆρξε κατά τι παρημελημένη.

« Πλὴν, Μεγαλειότατε, προσέθετο, κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τὸν Κ. Μέττερνιχ δὲν ἐγνώριζε Γαλλικὰ καὶ κατὰ δυσχίαν τῷ ἐδίδαξε μόνον αὐτὴν τὴν φράσιν, τὴν ὁποίαν προφέρει κάλλιστα, ὡς βλέπει ἡ Υ. Μεγαλειότης».

Ὁ Ναπολέων καὶ ἡ Μαρία - Λουΐζα ἤρξαντο γελῶντες ἐγκαρδίως καὶ, ἐπειδὴ τὰ δάκρυα καὶ ἡ συγκίνησις εὕρηνται πολλάκις πολὺ πλησίον τῆς χαρᾶς, ἡ νεαρὰ γυνὴ, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτὸν διὰ τοσαύτην ἀγαθότητα, ἐῤῥίφθη μετὰ κατανύξεως εἰς τὰς ἀγκάλας του. Εὑρίσκετο τότε οὗτος πλησίον τοῦ παραθύρου, τὸ δὲ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρουσελοῦ συνηθροισμένον πλῆθος εἶδεν ἔξωθεν τὸ κίνημα τοῦτο. Πάραυτα χειροκροτήσεις καὶ ἀνευφημίαι, ἱκαναὶ νὰ κλονίσωσι τοὺς τοίχους τῶν ἀνακτόρων, ἐχαιρέτησαν αὐτούς.

Τῇ αὐτῇ στιγμῇ, ἐλαφρὸς κρότος ἠκούσθη προερχόμενος ἐκ τῆς θύρας, ἥτις ἔμενεν ἡμιηνεῳγμένη, καὶ ἐνεφανίσθη ἡ κεφαλὴ τοῦ πρίγκηπος Νεφσατέλ.

« Βερθιέρε, ἠμπορεῖς νὰ εἰσέλθῃς», τῷ εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ.

Καὶ προσελθὼν πρὸς αὐτὸν, ἔλαβεν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τὸν ἐπαρουσίασε τῇ αὐτοκρατείρᾳ, λέγων :

« Ἰδὲ, ἀγαθή μου Λουΐζα, ἰδὲ τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅστις, βλέπων τὰ δάκρυά σου εἰς Βιέννην, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ μετακομίσῃ ἐνταῦθα ὅσα βλέπεις, διὰ νὰ κατευνάσῃ, εἰ δυνατὸν, τὰς λύπας τῆς καρδίας σου. Ὁ Βερθιέρος πρέπει ν' ἀνταμειφθῇ· ἐναγκαλίσθητι λοιπὸν αὐτὸν, ἀγαπητή μου φίλη.»

Εἰς τὴν ἀπρόοπτον ταύτην πρότασιν, ἡ φύσει δειλὴ Μαρία - Λουΐζα ἐταπείνωσε τὴν κεφαλὴν χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Ὁ δὲ Βερθιέρος, ὃν μᾶλλον ἐκράτει τὸ σέβας ἢ ἡ ἐθιμοταξία, ἔμεινε καθηλωμένος εἰς τὴν θέσιν του.

« Ἔμπρὸς, ἀγαπητέ μου, εἶπε μετὰ φαιδρότητος ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐγγίσας ἐλαφρῶς τὸν ἀγκῶνα τοῦ πρίγκηπος, μήπως σὲ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ μή με ὑπακούσῃς ἤδη διὰ πρώτην φοράν;

— Μεγαλειότατε. . .

— Ἔλα, ἔλα, ἔπρεπε τὸ πρᾶγμα νὰ ἦναι τώρα τελειωμένον.»

Εἶτα, θλίψας τὴν χεῖρά του, προσέθετο μὲ φωνὴν συγκεκινημένην :« Ἐναγκαλίσθητι αὐτὴν, γηραιέ μου φίλε».

(Ἐκ τῶν ἀνεκδότων Ναπολέοντος).

Γ. Δ. Ξ.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΔΙΑΘΗΚΗ.

Ἐσχάτως ἀνεσύρθη ἐκ τοῦ ποταμοῦ Σηκουάνα τὸ πτῶμα ἀνθρώπου, ὅστις ἐραίνετο ὅτι ἔμεινε πολὺν χρόνον ὑπὸ τὸ ὕδωρ, καθότι τὸ σῶμά του ἤρξατο ἤδη ἀποσυντιθέμενον. Ἐντὸς τοῦ θύλακός του ὑπῆρχε μικρὸν κιβώτιον ἐκ λευκοσιδήρου, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκετο χειρόγραφον, τὴν ἐξῆς φέρον ἐπιγραφήν:

« Ἡ ἱστορία μου. Ὀνομάζομαι Β. . . , ἔζησα ἀρκετὸν καιρὸν καὶ πνίγομαι ἑκουσίως. »

Ἰδοὺ δὲ ἀποσπάσματά τινα ἐκ τῆς περιέργου ταύτης ἱστορίας.

« Κεφ. Α'.—Ἡ γέννησίς μου.—Ἐγεννήθην τῇ 30 Ἰανουαρίου 1799. Οἱ γονεῖς μου ηὐχαρίστησαν τὸν Θεὸν, ἀγνοοῦντες ὅμως διατί.

Κεφ. Β'.—Ἡ ἀνατροφή μου.—Ἐδιδάχθην πολλὰ πράγματα καὶ πολυειδεῖς γλώσσας. Μὲ τὴν προπέτειαν καὶ τὴν σχολαστικότητά μου ἐξελαυβανόμην ἐνίοτε ὡς σορός· ἡ κεφαλή μου κατέστη βιβλιοθήκη κολλωβωμένη, ἧς ἐτήρησα τὴν κλεῖδα.

Κεφ. Γ'.—Τὰ βάσανά μου.—Ὑπέφερα πολλὰ ἀπὸ τοὺς ῥάπτας, ἀπὸ τὰς γυναῖκας, ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν, ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, ἀπὸ τὰς ἀνωφελεῖς θλίψεις, ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις.

Κεφ. Δ'.—Στερήσεις.—Ἐστερήθην τριῶν μεγάλων ἡδονῶν, ὧν ἀπολαύει τὸ ἀνθρώπινον γένος· τῆς κλοπῆς, τῆς λαιμαργίας καὶ τῆς ὑπερηφανίας.

Κεφ. Ε'.—Ἐποχὴ ἀξιομνημόνευτος.—Τῷ τριακοστῷ ἔτει τῆς ἡλικίας μου παρήτησα τὸν χορόν· τῷ τεσσαρακοστῷ ἔπαυσα πλέον τοῦ ν' ἀρέσκω εἰς τὸ ὡραῖον φῦλον· τῷ πεντηκοστῷ κατερρόνησα τὴν κοινὴν γνώμην· τῷ ἑξηκοστῷ ἔπαυσα τοῦ νὰ σκέπτωμαι, καὶ ἐγενόμην αὐτόχρημα σορὸς, ἐγωϊστής· ὅπερ ταὐτόν.

Κεφ. ΣΤ.—Ἠθικὴ εἰκών.—Εἰμὶ πείσμων ὡς ἡμίονος, ἰδιότροπος ὡς γυνὴ φιλάρεσκος, νωθρὸς ὡς ὁ Λουδοβῖκος Β. . . καὶ ἔπιον τόσην ἄψινθον, ὅσην καὶ ὁ Γ. δὲ-Ν. . .

Κεφ. Ζ'.—Ἐλαττώματα.—Μὴ δυνηθείς ποτε νὰ καταστῶ κύριος τῆς φυσιογνωμίας μου, ἀφῆκα ἐλευθέραν τὴν γλῶσσάν μου καὶ συνέστειλα τὴν κακὴν ἕξιν τοῦ νὰ σκέπτωμαι μεγαλοφώνως. Τοῦτό μοι ἐχορήγησε γηθοσύνας τινὰς καὶ πολλοὺς ἐχθρούς».

Τὸ δὲ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ χειρογράφου εἶχεν ὧδέ πως.

«Κεφ. Η'.—Ὁ ἐπιτάφιός μου.—Ἀφῆκα ἀρκετὰ χρήματα, ὥστε νὰ μοὶ ἀνεγερθῇ εἷς τάφος, φέρων τὴν ἑπομένην ἐπιγραφήν·

Λείψανα ἐξηντλημένης
καρδίας ἐνταῦθα κρύπτονται·
ὀστᾶ τετραπερασμένης
ὑπάρξεως ἐδῶ ἐτάφησαν.
Διαβᾶται, ἄρρενες καὶ θήλεις, παρέλθετε! »

Οἱ κληρονόμοι τοῦ παραδόξου τούτου διαθέτου, ὅστις ἀφῆκε περιουσίαν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον, θέλουσιν ἀνεγείρει αὐτῷ τάφον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας του εἰς τὸ *Père Lachaise*, ἔνθα καὶ ἐτάφη.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

— Ἄ! καλὴν ἑσπέραν, φίλε μου· εἶσαι καλά;

— Κάλλιστα.—Καὶ ὁ ἀδελφός σου;— Ὁ ἀδελφός μου! Δὲν γνωρίζεις ὅτι πρὸ ἓξ ἑβδομάδων ἐνυμφεύθη;

— Ἐνυμφεύθη; αὐτός! Ὦ! τὸν δυστυχῆ νέον! . . . τὸν ἀφῆκα τόσον καλά!

— Αἱ πολλαὶ γνώσεις τοὺς μὲν ἄνδρας σπανίως καθιστῶσιν ἀγαπητούς, τὰς δὲ γυναῖκας ποτέ.

— Ἡ μανιωδεστέρα παραφροσύνη εἶναι ἡ τῶν αἰσθήσεων, ἔλεγεν ὁ Κικέρων.

— Τὸ νικᾷν τὰς τῶν αἰσθήσεων ἐπιθυμίας πασῶν νικῶν ἡ περιφανεστέρα.

— Ὁ ἔρως τοῦ ἀνδρὸς εἶναι σχεδὸν πάντοτε ἔρως ἐγωϊσμοῦ καὶ αἰσθήσεως· ὁ ἔρως τῆς γυναικὸς, τοὐναντίον, εἶναι ἔρως ἀφωσιωμένος, τρυφερὸς καὶ ἁβρός· ἡ δὲ ἀπόλαυσις ἐκεῖνον μὲν ἀποσπᾷ, δεσμεύει δὲ ταύτην.

— Αἱ ψυχικαὶ ἡδοναὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνουσι τὴν ζωὴν, ἐφ' ὅσον αἱ τῶν αἰσθήσεων συντέμνουσιν αὐτήν.

— Μία γυνὴ μᾶς ἀρέσκει διότι μᾶς κατεξουσιάζει, καὶ τῇ ἀρέσκομεν διότι τῇ ὑποτασσόμεθα.

— Ἄπεχε πάσης ἀρετῆς, ἥτις τείνει νὰ σοῦ κλείσῃ τὸ στόμα, ἢ νὰ σοῦ περιστείλῃ τὴν χεῖρα.

— Ὅπου λείπει ὁ ἥλιος καὶ ἡ ἀλήθεια, ἐκεῖ ἡ χιὼν καὶ ἡ κολακεία ἀπαυγάζουσι λάμψιν ἐξαισίαν· ἀλλ' ἅμα ὡς ἀνατείλωσιν ἐκεῖ οἱ δύο λαμπτῆρες, ἡ κολακεία καὶ ἡ χιὼν ἀναδείκνυνται βόρβοροι.

— Ἡ ἀνίσχυρος τύψις τοῦ συνειδότος εἶναι ἡ βάσανος τῶν ἀσθενῶν ψυχῶν.

— Μεταξὺ τῆς ἀνδρίας καὶ τοῦ αἱμοχαροῦς χαρακτῆρος ὑπάρχει ἡ αὐτὴ σχέσις, οἵα τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν κραιπάλην.

— Ὁ Πασχάλης εἶπεν.—Ἡ γνῶσις τοῦ ψευδοῦς τῶν σημερινῶν ἡδονῶν καὶ ἡ τῶν ἡδονῶν τῆς αὔριον ἄγνοια, προξενοῦσι τὴν ἀστασίαν.

— Τὸ ν' ἀγαπᾷ τις ἵν' ἀγαπᾶται, τί καλὴ τρέλλα! Ἐστὲ ὡς πάγος, ἡ γυνὴ εἶναι ὡς πῦρ· ἐστὲ ὡς πῦρ, ἡ γυνὴ εἶναι ὡς πάγος.

— Πρὸ πολλοῦ τὸ εἶπον· ἡ γυνὴ εἶναι ὡς ἡ σκιά σας· ἀκολουθεῖτε αὐτὴν, φεύγει· ἀποφεύγετε αὐτὴν, σᾶς παρακολουθεῖ.

— Ὁ Βαλζὰκ ἔγραψεν.—Ἡ ζηλεία εἶναι πάθος καθ' ὑπερβολὴν εὔπιστον καὶ φιλύποπτον, πάθος δίδον ἀπέραντον στάδιον ἐνεργείας εἰς τὴν φαντασίαν, σκοτίζον δὲ μᾶλλον τὸ πνεῦμα ἢ στολίζον αὐτό.

— Ὁ Μονταῖγνος εἶπε καὶ αὐτός.—Ἡ ζηλεία εἶναι ἡ μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῆς γυναικὸς κατάστασις, καθὼς τὸ μᾶλλον ἐπικίνδυνον ἐκ τῶν μελῶν τοῦ σώματός της εἶναι ἡ κεφαλὴ αὐτῆς.

— Ὑπάρχουσι πολλὰ ἐν τῷ ἔρωτι εἴδη ζηλείας· τὸ σπανιώτερον εἶναι τὸ τῆς καρδίας.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 28. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ. 4.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ.

ΠΕΡΙ ΘΕΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἕκαστος ἐννοεῖ καὶ τὴν πρόθεσιν ἡμῶν, ὅ ἐστιν, ὅτι μέλλομεν συζητῆσαι τὰς πρωτίστας φιλοσοφικὰς τοῦ αἰῶνος τάσεις, ἐφ' ὅσον αἱ δυνάμεις ἡμῶν τὸ ἐπιτρέπουσι. Πεποιθότες ὅτι μία τῶν μεγαλητέρων τῆς ἡμέρας ἀπαιτήσεών ἐστιν ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις τῶν πρωτίστων ἀρχῶν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγοι οἱ τυρβάσαντες εἰς ἐκτενῆ τῆς ἀληθείας ἔρευναν, ἐνεθαρρύνθημεν ὅπως ἐπιληφθῶμεν θέματος, ὅπερ ἀπὸ μὲν τοὺς γράφοντας ἀπαιτεῖ οὐ μικρὰν σαφήνειαν, ἀπὸ δὲ τὸν ἀναγινώσκοντα τὴν προσφυεστέραν αὐτοῦ προσοχήν. Ὀφείλομεν οὖν εἰπεῖν τινα ἐκ προοιμίου, προκειμένου ἤδη περὶ ἀμφισβητουμένων πραγμάτων, καὶ περὶ ὧν πολλάκις δεικνύεται μεγίστη ἰσχυρογνωμοσύνη καὶ δεινότης αἰσθήματος.

Συγκριτικῶς πως σπανίως φέρονται ὑπὸ δημοσιογραφικὴν συζήτησιν τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἠθικὰ ζητήματα, τὰ πλέον ἐνδομύχως συνδεδεμένα μετὰ τῶν προσφιλεστέρων ἡμῶν πεποιθήσεων, καὶ τὰ συνιστῶντα τὰς βάσεις τῶν ἱερωτέρων ἡμῶν δοξασιῶν. Αἱ ἐν τοῖς πανεπιστημείοις καθέδραι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον περιορίζονται εἴτε εἰς φιλολογικὰ καὶ τῶν ὡραίων τεχνῶν θέματα, εἴτε εἰς ἀντικείμενα πρακτικῆς ὠφελείας καὶ συμφέροντος. Ἡμεῖς τοὐναντίον ἀξιοῦμεν ὅτι αἱ βάσεις πάσης ἀληθείας οὐ μόνον εὑρεθήσονται διὰ τῆς μελέτης μιᾶς ὑγιοῦς καὶ πνευματικῆς φιλοσοφίας, ἀλλ' ὅτι καὶ αἱ ἔρευναι τοιαύτης φιλοσοφίας εἰσὶν ἐνταῦτῳ αἱ ἐπιστημονικώτεραι καὶ εἰς ἄκρον αἱ πρακτικώτεραι πασῶν τῶν ἡμετέρων ἐργασιῶν· διὸ καὶ αἱ τάσεις τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ἀπαιτοῦσι τὴν αὐστηροτέραν καὶ τὴν πλέον ἀπροκατάληπτον προσοχήν.

Ἵνα ἑτοιμάσωμεν ὁπωσοῦν τὴν προκειμένην ἡμῖν ὁδόν, ἐκθέσωμεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας καὶ διὰ τοῦ ἁπλουστέρου τρόπου τί ἐννοοῦμεν διὰ τῆς λέξεως «Φιλοσοφία», καὶ τί διὰ τῆς φράσεως «Φιλοσοφικαὶ τάσεις». Ἐὰν λάβωμεν καθαρὰς περὶ τούτου ἰδέας, δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἐκάμομεν μέγα βῆμα, διότι μόλις σήμερον ἀναγινώσκομεν βιβλίον τι ἢ ἀκροώμεθα πεπαιδευμένων συνομιλίαν, χωρὶς νὰ ἀκούσωμεν εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις τὸ ὄνομα τῆς φιλοσοφίας ἐπαναλαμβανόμενον μὲ τὸν ἀσαφέστερον τρόπον.

Καὶ ἀληθῶς, τοσοῦτον ταλαντευομένη καὶ ἄστατός ἐστιν ἡ συνήθης δημώδης τῆς λέξεως παραδοχή, ὥστε πολλάκις ἀκούομεν αὐτὴν ἐφαρμοζομένην ἀδιακρίτως εἰς πᾶν τὸ ἑδρεῦον ἐπὶ σοφῶν καὶ καταληπτῶν βάσεων, πρὸς διάκρισιν τῶν ἰσχυρίσεων τοῦ ἐπιπολαίου ἐμπειρισμοῦ καὶ τῆς ἀγυρτείας. Περιπλέον, τὸ ὄνομα «φιλοσοφία» συγχέεται ἐνίοτε μὲ πᾶν τὸ ἀναφερόμενον ἢ σχέσιν ἔχον μετὰ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν· καὶ τῳόντι ἡ ἔκφρασις «Φυσικὴ Φιλοσοφία» εἶναι ἐν χρήσει εἴς τινας τοιούτου εἴδους περιστάσεις, ἀείποτε ὅμως ὑπενθυμίζουσα ἀμέσως τὰς μικτὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, οἷον τὴν στατικήν, τὴν δυναμικήν, τὴν ἀστρονομίαν, κ. τ. λ, ἀποκλειομένης παντάπασι τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας τῆς φύσεως, τῆς ἐξηγούσης τὴν ἀρχήν, τὸ τέρμα καὶ οὕτως εἰπεῖν τὴν ὑψηλὴν καὶ οὐσιώδη αὐτῆς ἔννοιαν, ὡς τὴν ἐνσάρκωσιν καὶ τὴν ἔκφρασιν θείων ἰδεῶν.

Ἄλλη ἀτυχεστέρα χρῆσις τῆς λέξεως «φιλοσοφία» ἐστὶν ἡ θεωροῦσα αὐτὴν συνώνυμον μετὰ τῆς ἀναλύσεως καὶ κατατάξεως τῶν δυνάμεων τοῦ νοός. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ νοῦς ἐστι τὸ ὄργανον πάσης γνώσεως· ὥστε ἐπὶ μίαν ἔννοιαν δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἡ φιλοσοφία περιλαμβάνει ἅπασαν τὴν σειρὰν τῆς μεταφυσικῆς ἐρεύνης. Διὰ τὸ ἀμφίλογον ὅμως τῆς ἐπωνυμίας, ἡ ἐπικρατεστέρα ταυτὸν γνώμη ἐστὶν ὅτι ἅπας ὁ σκοπὸς τῆς κυρίως φιλοσοφίας ἀποβλέπει τὴν σύνταξιν τῶν διανοητικῶν ἡμῶν ἐντυπώσεων, ὅπως ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης συνθέσῃ εἶδός τι φυσικῆς ἱστορίας, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἵνα γράψῃ ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ χάρτου ὅ,τι εἶναι ἤδη ἀρκούντως ἐγνωσμένον εἰς πάντας. Ἑπομένως δὲν πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις ἐὰν ὁ κόσμος κραυγάζῃ κατὰ τῆς πρακτικῆς ἀγονίας τοιαύτης ἐπιστήμης, ὑπομειδιῶν τῷ φιλοσόφῳ τῷ προσπαθοῦντι καταδείξαι αὐτὴν ὡς τὴν βάσιν, τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον καὶ τὸ πρώτιστον ὑποστήριγμα τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἐκείνου ναοῦ τῆς ἐπιστήμης, ὃν ἀνεγείρουσιν οἱ αἰῶνες κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν, διὰ τῶν ἀθλημάτων τῆς ἀνθρωπίνης εὐφυΐας εἰς βαθμὸν ἐντελείας ἀείποτε προοδευτικῆς.

Ἐδυνάμεθα ὁρίσαι διαφόρως τὴν φιλοσοφίαν, κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν ἔποψιν, καθ' ἣν ἠθέλομεν ἐξετάσαι αὐτήν· ἐπειδὴ ὅμως ὁ καθ' ἡμᾶς ἁρμόδιος ὁρισμὸς αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ μέχρις οὗ ἀναπτύξωμεν ἐκτενέστερον τὴν θεωρίαν ἡμῶν, ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρὸν νὰ ὀνομάσωμεν τὴν φιλοσοφίαν «Ἐπιστήμην τῶν πρώτων ἀρχῶν», τοὐτέστιν, ὅτι ἐξευρεῦσα τὰς πρώτας βάσεις καὶ καταζιοῖ τὴν θεμελιώδη βεβαιότητα τῆς ἀνθρωπίνου σοφίας ἐν γένει. Ἂς διατρίψωμεν ὅθεν ὀπωσοῦν ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου.

Πᾶς ἄνθρωπος κατέχει ἀναντιρρήτως ἀκλονήτους τινὰς δοξασίας καὶ πεποιθήσεις ἰδίας αὐτοῦ. Ἐπιλήφθητί τινος καθ' ὁδόν· ἐρώτησον αὐτὸν περὶ τῆς πεποιθήσεώς του, προσπάθησον νὰ ἐξάξῃς διὰ ζητημάτων τοὺς πρώτους ὅρους τοῦ συμβόλου τῆς φιλοσοφικῆς αὐτοῦ πίστεως, καὶ εὑρήσεις αὐτὸν πιστεύοντα ἐντελῶς εἰς κόσμον τάξεως καὶ σκοποῦ περιεχοιῦντα αὐτὸν, — ὅτι πιστεύει εἰς τὴν ὕπαρξιν νοὸς ὑπὸ μίαν ἢ ἄλλην μορφήν, καὶ ὅτι, ὅπερ πιθανώτατον, πιστεύει ἐπίσης εἰς ἓν Ὑπέρτατον Ὄν, εἰς τὴν ἠθικὴν ἀνάγκην, καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ἀθανασίαν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι αὗται καὶ πλεῖσται ἄλλαι πεποιθήσεις δὲν περιορίζονται εἰς Χριστιανικοὺς μόνον τόπους· ἐκ τοὐναντίου ἐξαπλοῦνται ἐφ' ἁπάσης τῆς γηΐνου ἐπιφανείας, ἀναμιγνύονται μετὰ τῆς πίστεως ἁπάντων τῶν λαῶν, καὶ μολονότι θεωροῦνται ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις, βλέπομεν ὅμως αὐτὰς δηλουμένας καὶ ἐκ νέου ἐμφανιζομένας ἀπεράντως, καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ τὰς περιόδους τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἱστορίας.

Ἐρωτήσαντες τὸν δοθέντα πρὸ μικροῦ ἄνθρωπον περὶ τῶν πεποιθήσεών του, προχωρήσωμεν ὀλίγον καὶ ἐρωτήσωμεν αὐτὸν πάλιν ποῦ ἔθεσε τὰς βάσεις τῶν πεποιθήσεων αὐτοῦ τούτων. Ἐὰν ἦναι ἀνὴρ ἀσυλλόγιστος, ἐκεῖνο ὅπερ δύναται εἰπεῖν εἶναι, ὅτι οἱ πατέρες αὐτοῦ οὕτω ἐδόξαζον πρότερον, ὅτι ἐδιδάχθη νὰ θεωρῇ αὐτὰς ὡς ἀληθεῖς, καὶ ὅτι ἕνεκα τούτου αἰσθάνεται καὶ παραδέχεται τὸ κῦρος αὐτῶν. Μέχρι τοῦδε, φιλοσοφία δὲν ὑπάρχει εἰς τὰς ἐξομολογήσεις αὐτοῦ· ὁ νοῦς αὐτοῦ δέχεται μόνον τὰς γενομένας αὐτῷ ἰδέας, μὴ ἀπαιτῶν λόγους περὶ τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ἀξίας. Ἅμα ὅμως βασανίσῃ εἴτε τὰς ἐκ παραδόσεως εἴτε τὰς αὐθορμήτους αὐτοῦ δοξασίας, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ζητήσῃ νὰ ἐννοήσῃ τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν ἱδρύονται, ἔκτοτε ἄρχεται πραγματικῶς τοῦ φιλοσοφεῖν, διότι ζητεῖ πάραυτα τὴν ἀρχὴν, ἐφ' ἧς στηρίζονται τὰ πρώτιστα στοιχεῖα τῶν ἰδίων αὐτοῦ, καὶ κατὰ συνυπονόησιν, πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.

Μετὰ τοιαύτην ἀρχὴν τὸ ἑπόμενον ζήτημα ἔρχεται βαθμηδὸν εἰς φῶς. Ὁποία ἐστὶν ἄρα ἡ τελευταία καὶ τελικὴ ἔρευνα διὰ τὸ κῦρος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων; — Ἀνιχνεύοντες τὰς βάσεις τῆς ἀληθείας, εὑρίσκομεν φυσικῷ τῷ λόγῳ ἀρχήν τινα μαρτυρίας, στηριζομένην ἐπὶ ἄλλης, ταύτην δὲ στηριζομένην ἐπὶ ἄλλης, καὶ οὕτω καταβαίνομεν βαθύτερον πρὸς τὴν χώραν τῶν πρώτων ἀρχῶν, μέχρις οὗ φθάσωμεν εἴς τι τελικὸν τεκμήριον βεβαιότητος ἐφ' οὗ ἅπασα ἡ ἐποικοδόμησις συνισταμένως στηρίζεται.

Ὁποῖον ἄρά ἐστι τὸ τελικὸν τεκμήριον τῆς ἐφέσεως; Ποῦ ἐστιν ἡ μόνιμος βάσις, ἐφ' ἧς νὰ ἱδρύσωμεν τὸ κῦρος τῶν ἡμετέρων γνώσεων; — Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου αἱ δοξασίαι διίστανται ἔτι καὶ νῦν τὰ μέγιστα. Ὁ μὲν διϊσχυρίζεται ὅτι, κατ' αὐτὸν, ἀρχὴ πάσης βεβαιότητός ἐστιν «ἡ μαρτυρία τῶν αἰσθητηρίων αὐτοῦ.» Τὸ κράτος, λέγει, τῆς λογικῆς πείρας ἐστὶ τὸ μόνον ὅπερ ὁμολογουμένως ἔχει ἀπόλυτον κῦρος. Ἐπὶ ταύτης τῆς πείρας δύναταί τις νὰ βαδίζῃ ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους· ἐπ' αὐτῆς δύναται νὰ σταθῇ ὡς ἐπὶ βάθρου, ὅπερ κεῖται μόνιμον καὶ ἑδραῖον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἅμα ὅμως ῥιψοκινδυνεύσῃ τις πέραν τῆς ἐπικρατείας τῶν ἁπλῶν καὶ ἐνδήλων ἀληθειῶν, ἅμα εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς χώρας τῶν ἀκράτων ἰδεῶν, καὶ πάραυτα, ὡς λέγει, ἀεροβατεῖ ἐντὸς νεφελῶν, αἵτινες, ἐνῷ ἐμποδίζουσι τὴν ὅρασιν, τὴν ἀφίνουσιν ἐνταὐτῷ ὡς τὸ παίγνιον παντὸς ἀνέμου, ἀπαράσσοντος ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἡμισφαιρίου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Καὶ οὗτός ἐστιν ὁ Θετικολόγος, ἡ δὲ φιλοσοφία αὐτοῦ, ἡ «Θετικὴ φιλοσοφία.»

Ἄλλος τις πάλιν, εἰσδύων περαιτέρω εἰς τὰς βάσεις τῆς ἀληθείας, διαλογίζεται ἐντόνως καὶ ὀρθότερον, ὅτι μόνα τὰ αἰσθητήρια ἡμῶν δὲν δύνανται νὰ ἦναι ἡ τελευταία ἡμῶν ἔφεσις· διότι, τεθέντος τοῦ ὅτι ταῦτα προμηθεύουσιν ἡμῖν γεγονότα, εἶναι ὅμως τὸ λογικὸν πάντοτε ὅπερ ἀντιλαμβάνεται ἐν πρώτοις τῶν γεγονότων τούτων, εἶτα δὲ κατατάττει αὐτὰ, καὶ τέλος ἐξάγει πάσας ἐκείνας τὰς ἀρχὰς, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ἡ ἀληθὴς ἡμῶν γνῶσις. Ἕκαστος οὖν ὀφείλει νὰ προσδράμῃ ἀπὸ τῶν αἰσθητηρίων εἰς τὸ λογικόν. Ἀπαράλλακτα καθάπερ αἱ αἰσθήσεις, ὁσάκις ἀτενίζομεν πρὸς τὸν ἀστερόφωτον αἰθέρα, παρουσιάζωσιν ἡμῖν μόνον πληθὺν ἀκτινοβόλων σωμάτων, ἐνῷ τὸ λογικὸν βεβαιοῖ ἡμᾶς ὅτι ταῦτά εἰσι τόσοι ἥλιοι, κόσμοι καὶ συστήματα, οὕτω καὶ ἐν παντὶ χώρῳ ἀνθρωπίνου ἐρεύνης, τὰ αἰσθητήρια ἐμποιοῦσιν ἡμῖν ἀμυδρὰν ἐντύπωσιν, μόλις δυναμένην νὰ ὀνομασθῇ γνῶσις, ἡ δὲ ἀλήθεια διακρίνεται ἐκ μόνου

τοῦ ἀτομικοῦ ἡμῶν λογικοῦ, πρὸς ὃ ὀφείλομεν ἐπὶ τέλους νὰ προσδράμωμεν, ὡς εἰς ὑπέρτατον δικαστὴν τοῦ κύρους αὐτῆς.

Ἔστιν ὅρως καὶ τρίτος τις, διϊσχυριζόμενος ὅτι δι' ὅσον εὐπρεπὴς καὶ ἂν φαίνηται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνωτέρω ἡ ἔρεσις αὕτη, ἐξεταζομένη καθ' ὁλοκληρίαν εὑρίσκεται ἐλλείπουσα. Ἐὰν, λέγει, τὸ λογικὸν, ὡς ἐνυπάρχον εἰς τὸ ἄτομον, ἦναι διόλου ἀξιόπιστον, διατί λοιπὸν ν' ἀποπλανᾷ πολλάκις τοσούτους ἐξ ἡμῶν; — Ἐὰν ἐπιβλέψωμεν ἐπὶ τοῦ σταδίου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, εὑρήσομεν αὐτὸ κατακεκαλυμμένον ἐκ λειψάνων ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν καὶ παρεκτροπῶν! Ἕως καὶ αὐτοὶ οἱ ταπεινότεροι τῆς μηχανικῆς κλάδοι, οἱ φθάσαντες εἴς τινα βαθμὸν ἐπιστημονικῆς θετικότητος, δὲν ἔφθασαν ἀρά γε εἰς αὐτὸν διὰ μιᾶς ἀπεράντου σειρᾶς περιπλανήσεων καὶ ἀποτυχιῶν; Ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου, ἐὰν ἀτενίσωμεν πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας τοῦ νοὸς χώρας, ὁποῖον χάος δοξασιῶν ἀπαντῶμεν ἔτι καὶ νῦν! Ποῦ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐδέποτε ἐπλανήθη; Ποῦ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ βίου μὴ ἐμπεπλεγμένος εἴς τινα πλάνην; — Ποῦ μένει ἑπομένως ἡ ἔρεσις πρὸς τὸ λογικὸν ἡμῶν, ὅταν οὐ μόνον ἀδυνατῇ τοῦτο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ ἀλανθάστου, ἀλλ' οὔτε δύναται νὰ δείξῃ ἓν μόνον παράδειγμα ἐφ' ἁπάσης τῆς ἀνθρωπίνου ἐπιφανείας ἐλεύθερον, ἔστω καὶ ἀπὸ ποσόν τι ἀδυναμίας καὶ ἀποπλανήσεως;—Ἅμα οὖν τὸ ἀνθρώπινον λογικὸν ἀπεδείχθη ἐλλειπὲς, ἀπομένει πλέον ἄλλο τι, λέγει οὗτος, εἰμὴ νὰ προστρέξωμεν τῇ Θείᾳ Σοφίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ μόνῃ νὰ ἀναπαυθῶμεν;

(Ἀκολουθεῖ.)

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ.

Ο ΕΒΡΑΙΟΣ ΛΑΟΣ.

Ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἔργου μου συνέπεσε νὰ συναναστραφῶ μὲ πολλὰ εἴδη ἀνθρώπων διαφόρων ἐθνῶν, τὰ ἔχοντα ἰδίως νέον τι ἢ ἰδιαίτερον εἰς τὸν χαρακτῆρα ἢ εἰς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, ἐφείλκυσαν ἀντὶ παντὸς ἄλλου τὴν παρατήρησίν μου. Τούτου ἕνεκεν, πολλάκις ἐπεχείρησα νὰ ἐξετάσω τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων, πλείστους τῶν ὁποίων συνέτυχον κατὰ τὰς περιηγήσεις μου. Τοσοῦτόν εἰσιν οὗτοι διεσπαρμένοι εἰς ἅπαντα τὰ ἐμπορικὰ τῆς ὑφηλίου μέρη, ὥστε δικαίως θεωροῦνται ὡς ὄργανα καὶ ὀχήματα συναναστροφῆς τῶν πλέων μεμακρυσμένων ἐθνῶν, συνδέοντα τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ γενικῆς συναφῆς καὶ ἀνταποκρίσεως. Ὁμοιάζουσιν οὗτοι τοὺς πασάλους καὶ τοὺς ἥλους τῶν οἰκοδομῶν, οἵτινες, καί τοι μικρᾶς ἀξίας, εἰσὶν ὅμως ἀπολύτως ἀναγκαῖοι ὅπως συνέχωσιν ὁλόκληρον τὸ κτίριον.

Ὅπως ἀποφύγω εἰ δυνατὸν τετριμμένας παρατηρήσεις, προτίθεμαι ἐξετάσαι τὸν λαὸν τοῦτον ὑπὸ τρεῖς ἐπόψεις. Α' ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. Β' ὡς πρὸς τὴν διασποράν των, Γ' ὡς πρὸς τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν ἐπιμονήν. Μετὰ ταῦτα θέλω ἐκθέσει διὰ βραχέων εἰς ποίους φυσικοὺς ἢ προνοητικοὺς λόγους δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὰ ἄνω τρία διακεκριμένα αὐτῶν χαρακτηριστικά.

Οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦνται τὰ νῦν ἰσάριθμοι ὡς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς διαμονῆς αὐτῶν ἐν τῇ γῇ Χαναάν· ἀπορίας ἄξιον τοῦτο, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν τὰς ὁποίας ὑπέστησαν σφαγὰς ἐπί τινων Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, καθὰ μαρτυροῦσιν οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοί, ἔτι δὲ καὶ τοὺς διωγμοὺς αὐτῶν ἔν τε τῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις Χριστιανικαῖς χώραις. Οἱ Ῥαββῖνοι, χρώμενοι τὴν συνήθη αὐτοῖς εἰς τὸ διηγεῖσθαι ὑπερβολὴν, λέγουσιν, ὅτι οἱ ποταμοὶ τοῦ χυθέντος αἵματος κατὰ τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐποχὰς, ἠδύναντο νὰ μετατοπήσωσι βράχους ἑκατὸν πεντήκοντα πηχῶν τὴν περιφέρειαν, καὶ νὰ καταφέρωσιν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἐπὶ τριῶν μιλίων ἀπόστασιν.

Καθόσον ἀφορᾷ τὴν διασποράν αὐτῶν, οὗτοι ζῶσιν ἀθρόοι καὶ ὡς σμήνη ἐφ' ἁπάσης τῆς Ἀνατολῆς καὶ εἰς τὰ ἀπώτερα τῆς Σινικῆς χώρας. Εὑρίσκονται ἐν μέσῳ τῶν πλείστων ἐθνῶν εἴς τε τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀφρικὴν, πολλαὶ δὲ οἰκογένειαι ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰς Δυτικὰς Ἰνδίας καὶ τὰς Ὁμοσπόνδους τῆς Ἀμερικῆς πολιτείας, ἐνίοτε πλουτοῦσαι, ἐὰν δὲ οὐχὶ ἀείποτε εὐδοκιμοῦσαι, τοὐλάχιστον ὑπεράνω τῆς τῶν ἀπόρων τάξεως βιώττουσαι.

Ἡ εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν θρήσκευμα προσκόλλησις εἶναι οὐχ ἧττον ἀξιοσημείωτος, ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἔτι καὶ νῦν καταδιώκονται ἢ καταφρονοῦνται. Πολλῷ δὲ μᾶλλον ἀπορίας ἄξιον εἶναι ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι πάλαι ποτὲ, ἐνῷ ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν διῆγον ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας καὶ ὑπ' ὄλιν εἶχον τὸν ναὸν αὐτῶν, πολλάκις τοὐναντίον ἀπεστάτουν τῆς λατρείας τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ.

Ἐὰν ἐξετάσωμεν ἀκολούθως τοὺς φυσικοὺς λόγους τῶν ἄνω τριῶν χαρακτηριστικῶν παρ' Ἰουδαίοις, οὐδόλως ἀπαντωμένων ἐν ἄλλοις λαοῖς ἢ θρησκεύμασι, δυνάμεθα ἐν πρώτοις ν' ἀποδώσωμεν τὸ ἀπαραμείωτον τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν διηνεκῆ αὐτῶν ἐργασίαν, τὴν ἐγκράτειαν, τὸ ἀφιλοπόλεμον, καὶ πρὸ πάντων τὰ συνεχῆ αὐτῶν συνοικέσια, ἐφ' ὅσον θεωροῦσι τὸν γάμον ἅγιον, καὶ οἱ μὲν ἄνδρες νυμφεύονται ἐν γένει πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ αὐτῶν ἔτους, αἱ δὲ γυναῖκες ἔτι νεώτεραι, ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ κατ' αὐτοὺς Μεσσίᾳ.

Δεύτερον, ἡ διασπορὰ τῶν Ἰουδαίων ἀνὰ μέσον παντὸς ἐπὶ γῆς ἔθνους ἐστὶ τὸ δεύτερον μέγα χαρακτηρικὸν τοῦ λαοῦ τούτου, ὁ δὲ λόγος εὔκολος. Διῆγον οὗτοι ἀείποτε ἐν μέσῳ ἀνταρσιῶν καὶ θορύβου, ὅταν ἀκόμη εἶχον τὸν ναὸν καὶ τὴν ἁγίαν Πόλιν ὑπ' ὄψιν, δι' ἣν αἰτίαν πολλάκις ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὰς ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας κατοικίας αὐτῶν. Ὡσαύτως ἀπεβλήθησαν ἐκ πλείστων ἄλλων τόπων, ἔνθα κατέφυγον, διασπαρέντες οὕτως ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, πρὸς εὕρεσιν πό-

ρων ζωῆς. Ἐκτὸς τούτου τὸ γένος ἅπαν ἀποτελεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὁμάδα περιπλανωμένων ἐμπόρων· ὅπου δήποτε δὲ καὶ ἂν εὑρεθῶσι δὲν εἶναι ἐπιδεκτικοὶ θέσεων ἢ ἰδιοκτησιῶν, δύο τινὰ δυνάμενα ὑπὲρ παντὸς ἄλλου νὰ ἀποκαταστήσωσιν αὐτοὺς εἴς τι μέρος τοῦ κόσμου, ὅπως θεωρήσωσιν αὐτὸ ὡς ἰδίαν πατρίδα.

Ἡ διασπορὰ αὕτη ἤθελε καταστρέψει πιθανῶς τὴν θρησκείαν αὐτῶν, ἐὰν δὲν ἠσφαλίζετο ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς· καὶ τοῦτο, διότι ὑποχρεοῦνται νὰ ζῶσιν ἀείποτε ἐν σώμασι καὶ ἐν γένει ἐντὸς τῆς αὐτῆς περιοχῆς, νὰ μὴ λαμβάνωσι γυναῖκας ἀλλοτρίας, τὰ δὲ ὠφώνια αὐτῶν καὶ τὰ σφάγια νὰ ἑτοιμάζωνται κατὰ τὰ ὡρισμένα αὐτῶν ἔθιμα. Ταῦτα ἀποκλείουσιν αὐτοὺς πάσης συναναστροφῆς καὶ συνδαιτυμοσύνης, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐξαιροῦσιν αὐτοὺς πάσης ἀποπείρας πρὸς κατήχησιν καὶ ἐπιστροφὴν αὐτῶν.

Ἐὰν τελευταῖον ἐξετάσωμεν εἰς ποίους λόγους Προνοίας δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὴν θέσιν αὐτῶν, εὑρήσομεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς, ἡ διασπορὰ καὶ ἡ εἰς τὸ θρήσκευμα αὐτῶν προσκόλλησις, παρέσχεν ἐν παντὶ τόπῳ καὶ καιρῷ τὰ ἰσχυρότερα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, οὐ μόνον ἐφ' ὅσον ἡ θέσις αὐτῶν προερρέθη, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὑπῆρξαν οἱ ταμίαι πασῶν τῶν προφητειῶν τῶν τεινουσῶν πρὸς ἰδίαν αὐτῶν σύγχυσιν καὶ κατάπληξιν. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν παρέχει ἡμῖν ἀναριθμήτους μάρτυρας, βεβαιοῦντας τὸ ἀληθὲς τῶν Γραφῶν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων. Ἡ πρὸς τὸ θρήσκευμα αὐτῶν προσκόλλησις, καθιστᾷ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν ἀναντίῤῥητον, διότι ἐάν ποτε ἅπασα ἡ Ἰουδαϊκὴ ὁμὰς μετεπείθετο εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, ἐξαλειφομένη οὕτως ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἠθέλομεν βέβαια νομίσει ὅτι πᾶσαι αἱ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προφητεῖαι περὶ τῆς ἐλεύσεως καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἶχον χαλκευθῆ ὑπὸ Χριστιανῶν, καὶ ὅτι παραπλησίως μὲ τὰς τῶν Σιβύλλων προφητείας, συνεγράφησαν πλεῖστα ἔτη ὕστερον ἀπὸ τὰ συμβάντα, ἅτινα διϊσχυρίζονται νὰ προείπωσιν. Ἀναγκαία ὄθεν ἡ ὕπαρξις τῶν Ἑβραίων μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος, πρὸς μαρτυρίαν καὶ διαμνημόνευσιν τῆς μεγάλης ἐκείνης λαοσώου ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ λόγος ἐγένετο σάρξ, τοὐτέστιν, ὁ πνευματισμὸς ἤρξατο καταβάλλειν τὴν ὕλην.

Ρ. Π.

ΦΥΣΙΣ, ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΚΑΙ ΑΛΗΘΗΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

—

Οἱ χαρακτηρίζοντες τὴν γυναῖκα ὡς τὸ μέγιστον τῆς φύσεως αἴνιγμα, καὶ ὡς τὸ ζῶν τοῦ κόσμου μυστήριον οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι δύναταί τις τὸ πολὺ νὰ ὁρίσῃ τί ἐστιν ἐρωμένη, σύζυγος, μήτηρ, ἀδελφὴ, οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ εἴπῃ τί ἐστι γυνὴ, οἱ τοιοῦτοι βεβαίως ἐξανίστανται εἰς τὴν τολμηρὰν καὶ κατ' αὐτοὺς ἀπονενοημένην ἰδέαν τοῦ ὁρισμοῦ, τῆς φύσεως, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς γυναικὸς, μετὰ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς προορισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ τάξις ἐκείνη τῶν γυναικολόγων σοφῶν, ἥτις εἰς τὸ φῦλον ἡμῶν ἀποδίδει τὰς γνωστὰς ἰδιότητας τοῦ Πρωτέως, τοῦ Χαμαιλέοντος καὶ Πολύποδος, ἐτέθη πλέον, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας, ἐκτὸς τοῦ συρμοῦ παρὰ πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσι. Σήμερον ὁ αἰὼν τῆς βαρβάρου ἐκείνης σχολαστικότητος, ἥτις εἰς πᾶσαν ἰδέαν τῆς γυναικείας ἀρετῆς, κατεταράσσετο, σπεύδουσα ν' ἀποδείξῃ ἀμέσως δι' ὁλοκλήρων τόμων σοφίας σχολαστικῆς τὸ ἀτελὲς τῆς φύσεως καὶ τὸ εὐτελὲς τοῦ χαρακτῆρος τῆς γυναικὸς, παρῆλθεν, ὡς ἐλπίζομεν, ἀνεπισρεπτεὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν τούτων τῶν σκληρῶν τιμητῶν τοῦ ἡμετέρου φύλου.

Σήμερον ἡ γυνὴ δὲν εἶναι οὐδὲ ἄγγελος οὐδὲ δαίμων, οὐδὲ παράδεισος οὐδὲ κόλασις, οὐδὲ τὸ κάλλιστον, οὐδὲ τὸ αἴσχιστον τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἑταῖρος καὶ σύντροφος ἰσότιμος τοῦ ἀνδρὸς, ζῶν δι' αὐτοῦ καὶ διὰ αὐτὸν, κοινωνὸς αἰώνιος τῆς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας· του ἔν τε τῷ φυσικῷ καὶ τῷ ἠθικῷ κόσμῳ. Ἑταῖρος, λέγομεν, ἰσότιμος τῷ ἀνδρὶ, οὐχὶ δὲ καὶ ἴσος, διότι ἡ φύσις αὐτὴ, δημιουργήσασα τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, κατέθετο εἰς τὸν θεμέλιον λίθον τῆς δημιουργίας αὐτῶν σωτηρίους τινὰς διαφορὰς, αἵτινες δὲν εἶναι διαφοραὶ ὑπεροχῆς τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ἀλλὰ διαιρέσεως καὶ διανομῆς εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα τῶν ἰδιοτήτων καὶ ἀρετῶν, αἵτινες, ὁμοῦ λαμβανόμεναι, καὶ πρὸς ἕνα σκοπὸν ἐνεργοῦσαι, ἀπαρτίζουσι τὴν πλήρη καὶ τελείαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἰδέαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ γυνὴ, καί τοι ἴση, εἶναι ἐξ ἀνάγκης διάφορος τοῦ ἀνδρὸς φυσιολογικῶς τε καὶ ἠθικῶς, διακρινομένη δὲ ἰδιοτήτων τινῶν ἐμφύτων τῷ φύλῳ τῆς γυναικὸς, ἴδωμεν τίνες εἰσὶν ἐν γένει αἱ ἰδιότητες αὗται, ὅπως δυνηθῶμεν βασίμως ν' ἀποφανθῶμεν περὶ τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ τοῦ ἡμετέρου φύλου ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ.

Ἡ πρώτη ῥιζικὴ, οὕτως εἰπεῖν, διαφορὰ καὶ ἰδιότης τῆς γυναικὸς εἶναι, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ παθητικὸν, ἤτοι τὸ αἰσθητικὸν τῆς ψυχῆς στοιχεῖον, δι' οὗ δεχόμεθα ἔξωθεν ἀκουσίως τὰς ἐντυπώσεις, ὑπερτερεῖ καὶ ὑπερισχύει τοῦ ἐνεργητικοῦ, δι' οὗ τὰς ἐξωτερικὰς ταύτας ἐντυπώσεις διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ λόγου διαφοροτρόπως κολάζομεν. Ἐντεῦθεν δ' ἕπεται ὅτι, εἰς πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖ τῆς ἐσωτερικῆς θελήσεως ἀγῶνας ἐξωτερικοὺς διηνεκεῖς καὶ μεγάλους, ἡ γυνὴ προφανέστατα ἐλαττοῦται τοῦ ἀνδρός· πλὴν, ἐλαττουμένη τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ἡ γυνὴ ἀναντιῤῥήτως πλεονεκτεῖ αὐτοῦ κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς αἰσθήσεως καὶ τὴν ἰδανικότητα τῆς φαντασίας.

Ὁ ὑλικὸς κόσμος εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα μηδέν. Ὁ κόσμος τοῦ πνεύματος καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ παθήσεις τὴν ἐπασχολοῦσι διὰ παντός. Ἐνστιγμά τι φυσικὸν τῇ ἀποκαλύπτει θαυμασίως τὰς ἐντυπώσεις τῶν ἄλλων· ἡ μαντικὴ αὐτῆς φαντασία, δι' ἧς ὁ κόσμος τοῦ ἀοράτου εἶναι εἰς τὴν γυναῖκα ὁρατὸς καὶ βατὸς, τὴν μεταφέρει καὶ τὴν μεταβιβάζει εἰς τὰς πλέον ἀλλοτρίας καὶ ἀσχέτους αὐτῇ ὑπάρξεις. Αὕτη μόνη ἐννοεῖ τὸ νήπιον τὸ μὴ λαλοῦν καὶ τὸ μόλις συλλογιζόμενον· αὕτη μαντεύει εὐθὺς τὸ μυστήριον, ὃ κρύπτουσιν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς των. Ἡ πνευματικὴ δ' αὐ-

τῆς ὀξυδέρκεια καὶ λεπτότης αὕτη τῶν αἰσθημάτων, εἶναι πολλάκις ἡ δαψιλὴς καὶ εὐεργετικὴ πηγὴ τῆς θεραπείας δεινῶν ἀγνώστων τῆς δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος.

Διὰ τοιούτου ὀργανισμοῦ πεπροικισμένης τῆς γυναικὸς, ἐξ ἀνάγκης τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν καὶ ἰσχὺν ἐπὶ τῆς ψυχῆς της. Ἡ θέα τῆς φύσεως καταγοητεύει τὴν γυναῖκα, πληροῦσα ἀγάπης τὴν καρδίαν αὐτῆς, καὶ ἐγείρουσα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς τὸ μυζηριῶδες αἴσθημα τῆς θρησκείας, ὅπερ δύναται καὶ πρέπει ἴσως νὰ ὀνομασθῇ αἴσθημα κατ' ἐξοχὴν γυναικεῖον.

Ἀσθενεστέρα καὶ μᾶλλον εὐαίσθητος τοῦ ἀνδρὸς, ἡ γυνὴ αἰσθάνεται περισσότερον τὴν ἀνάγκην ὑπερτάτου τινὸς ὄντος, πρὸς ὃ ν' ἀπευθύνῃ τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς εὐχὰς καὶ τοὺς πόθους.

Μὴ εὑρίσκουσα δ' ἐν τῷ κόσμῳ τῆς πραγματικότητος τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν πλάττει εἰς ἑαυτὴν ἡ ἐνθουσιώδης αὐτῆς φαντασία, ἐξ ἀνάγκης στρέφει τὰ βλέμματα πρὸς ἄλλην ζωὴν καὶ πρὸς ἄλλον κόσμον. Μετὰ τοῦ θρησκευτικοῦ δὲ τούτου ἐξόχου γυναικείου αἰσθήματος στενῶς συνδέονται καὶ αἱ οἰκογενειακαὶ τῆς γυναικὸς ἰδιάζουσαι ἀρεταί.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἐξωτερικῶν ἀγώνων, ὁ ἀνὴρ λησμονεῖ τὸν οἶκον· τοὐναντίον δὲ ἡ γυνὴ ἐν τῷ οἴκῳ ἀναδείκνυται ἡ ἀληθὴς ἡρωΐς, ὑποβάλλουσα ἑαυτὴν εἰς ὑπεράνθρωπίνους πολλάκις θυσίας. Τίνα μέχρις ἀπελπισίας καὶ ἀπονοίας πολλάκις συγκινοῦσι τὰ δεινὰ καὶ τὰ πάθη τῶν τέκνων; Οὐχὶ βεβαίως τὴν ψυχρὰν πολλάκις ἀδιαφορίαν καὶ αὐστηρότητα τῶν πατέρων, ἀλλὰ τὴν φλογερὰν καὶ περιπαθῆ τῆς μητρὸς καρδίαν! Αὕτη ἡ δειλὴ καὶ τρέμουσα πολλάκις γυνὴ εἰς συνήθεις κινδύνους, εἰς τὰ ἐξηγριωμένα βυθίζεται κύματα ἵνα σώσῃ τὸ τέκνον της· αὕτη ῥίπτεται εἰς τὰς φλόγας, ἵν' ἀποσπάσῃ ἐξ αὐτῶν τὸ κοιμώμενον αὐτῆς βρέφος· αὕτη ὠχρὰ καὶ τὴν κόμην ἐκκεχυμένη, ἐναγκαλίζεται μετ' ἀπελπισίας τὸ πτῶμα τοῦ τέκνου αὐτῆς, κολλᾷ τὰ θερμὰ χείλη της ἐπὶ τῶν παγωμένων χειλέων του, ζητοῦσα διὰ τῆς θερμῆς πνοῆς της νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ νεκρὸν καὶ νὰ ἐμψυχώσῃ τὸ ἄψυχον.

Τίς ἄρα κατόπιν τοιούτων ἰδιαζουσῶν εἰς τὴν γυναῖκα ἐσωτερικῶν ἀρετῶν, εἶναι ὁ ἀληθὴς αὐτῆς προορισμὸς ἐν τῷ κόσμῳ;

Ὁ Θεὸς, διαιρέσας τὸν ἄνθρωπον εἰς δύο διακεκριμένα φύλα, αὐτοδικαίως διήρεσε καὶ ἐχώρισεν ἐν ταὐτῷ διὰ τούτου τὰς ἐνεργείας ἑκάστου αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸν μὲν φυσικὸν ἢ ἐξωτερικὸν ἀπέδοτο εἰς τὸν ἄνδρα· τὸν δὲ ἠθικὸν καὶ ἐσωτερικὸν ἀπένειμεν εἰς τὴν γυναῖκα· ὁ μὲν ἀνὴρ δαμάζει τὴν φύσιν, ὑποβάλλων αὐτὴν εἰς τὴν ἀπεριόριστον θέλησίν του, διὰ τῆς ἀκαταμαχήτου δυνάμεώς του· ἡ δὲ γυνὴ, κατ' ἐξοχὴν πλάσμα ἀνθρώπινον, ἀσχολεῖται ἰδίως περὶ τὸν ἄνθρωπον, ἀτομικῶς λαμβανόμενον. Ὁ μὲν ἀνὴρ ἐνεργεῖ ἀμέσως ἐπὶ τῆς πολιτείας, μαχόμενος καὶ πολιτευόμενος, ἡ δὲ γυνὴ ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ πολίτου, ἐσωτερικῶς αὐτὸν διαπλάσσουσα, διὰ τῆς πρώτης παιδεύσεως καὶ ἀνατροφῆς του. Ὁ ἀληθὴς ἄρα προορισμὸς τῆς γυναικὸς εἶναι ἡ τελειοποίησις τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ γυνὴ πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἀπευθύνεται ἀτομικῶς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ πρὸς τὴν πολιτείαν. Αἱ συμβουλαὶ καὶ παραινέσεις αὐτῆς ἀφορῶσι τὸ ἄτομον καὶ τὰς ἀτομικὰς αὐτοῦ σχέσεις.

Ὁ προορισμὸς δὲ οὗτος τῆς γυναικὸς, καίτοι κατὰ πρώτην ἐπιπόλαιον ὄψιν μᾶλλον περιωρισμένος, ἀπέναντι τοῦ εὐρυτέρου κύκλου τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνδρὸς, εἶναι ὅμως βεβαίως ἀποτελεσματικώτερος καὶ λαμπρότερος.

Μέγα καὶ λαμπρὸν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τὸ ἔργον τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ τοῦ ἀνθρώπου βίου, ἐξ οὗ ἀμέσως ἀπορρέει ὁ κοινωνικὸς καὶ δημόσιος. Ὑπὸ τὴν ἰδιωτικὴν τῆς οἰκογενείας στέγην μορφοῦνται τὰ ἤθη καὶ αἱ ἰδέαι, αἱ θεμελιοῦσαι τὰς πολιτείας καὶ ἀνατρέπουσαι ταύτας. Πᾶν ὅ,τι, ἐν τῷ πολιτικῷ τῆς κοινωνίας διοργανισμῷ, δὲν στηρίζεται εἰς τὰ ἀληθῆ τοῦ οἴκου καὶ τῆς οἰκογενείας συμφέροντα, ἀμέσως ἀφανίζεται καὶ ἀπόλλυται. Ἐπειδὴ δὲ τὰ συμφέροντα ταῦτα τῶν οἰκογενειῶν κεῖνται κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὰς χεῖρας τῶν γυναικῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ οἴκου ἑκάστου πολίτου ἐξέρχονται πᾶσαι αἱ ἰδέαι, αἱ πλάναι καὶ αἱ προλήψεις, αἱ διοικοῦσαι τὸν κόσμον, ἔπεται ὅτι εἰς τὰς χεῖρας κυρίως τῆς γυναικὸς, τοῦ θεμελίου τούτου λίθου πάσης οἰκογενείας, κεῖται τὸ μέλλον καὶ ἡ τύχη τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτῆς κοινωνίας. Ἡ γυνὴ διαθέτει τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἀνδρὸς, ὃν παραφέρει τὸ πάθος. Ἡ εὐχὴ αὐτῆς εἰσακούεται, ἡ θέλησις αὐτῆς ἐκπληροῦται. Πλὴν, ὦ γυναῖκες! λάβετε τοῦτο ὑπ' ὄψιν σπουδαίως, ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη ὑμῶν καὶ ἡ θέλησις ποτὲ μὲν δίδει ἥρωα εἰς τὴν πατρίδα, ποτὲ δὲ κακοῦργον καὶ δολοφόνον εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Εἰς μάτην καλεῖται δεσπότης ἡμῶν ὁ ἀνὴρ, ἡ δόξα καὶ τὸ αἶσχος αὐτοῦ εἶναι ἔργον ἡμέτερον ἔν τε τῷ μύθῳ καὶ τῇ ἀληθεῖ ἱστορίᾳ. Εἴς τε τὸ ἄντρον τοὐτέστι τῆς Κίρκης, ὅπου εἰς σῦς μεταβάλλονται οἱ πολεμισταὶ, καὶ εἰς τὸ ἀνάκτορον τῶν Μεδίκων, ὅπου οἱ ἄνδρες μετατρέπονται εἰς θηρία.

(ΘΑΛΕΙΑ).

ΝΕΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑ.

—

Οἱ κάτοικοι τῆς νέας Ζηλανδίας μετὰ τοσαύτης ταχύτητος ἠσπάσθησαν τὸν χριστιανισμὸν, ὥστε οἱ παρ' αὐτοῖς ἱεραπόστολοι, ἐνθουσιωδῶς χειροκροτοῦντες ἐπὶ τῷ θριάμβῳ αὐτῶν, ἐπερίμενον νὰ ἴδωσι ταχέως ἀνατέλλουσαν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ γῆ ἤθελε πληρωθῇ ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ Κυρίου, ὡς ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης πληροῦται ἐκ τῶν ὑδάτων· καὶ μόλις ὀλίγα παρῆλθον ἔτη ἀπὸ τοῦ θριάμβου τῶν ἱεραποστόλων, καὶ ἰδοὺ ὁ πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου περιούσιος λαὸς ἐπανακάμπτει εἰς τὰ θυσιαστήρια τοῦ Βάαλ· ἀπὸ γνήσιος Ἰσραὴλ μεταβάλλεται εἰς Γὼγ καὶ Μαγώγ. Τεσσαράκοντα ἡμέραι ἂν παρέλθωσιν ἀκόμη, κατὰ τὴν προ-

φητείαν τοῦ Ἰωνᾶ, θέλει ἐξομοιωθῆ πρὸς τοὺς Ἀμαληκίτας, διότι παρήτησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, τὰ εὐσεβῆ ἄσματα καὶ τὸ κήρυγμα τῶν ποιμένων, καὶ γονυπετεῖ, ὡς πρὸ τοῦ μόσχου, ἔμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ κεφαλῆς τοῦ Ἄγγλου λοχαγοῦ Λόϋδ.

Ἡ νέα θρησκεία καλεῖται θρησκεία τῶν Πάη-Μαριρὲ ἤτοι κατὰ τὴν ἐκείνων γλῶσσαν τῶν ἀ γ α θ ῶ ν κ α ὶ ε ἰ ρ η ν ι κ ῶ ν, καὶ κινδυνεύει νὰ περιλάβῃ ὅλας τὰς φυλάς, αἵτινες τέως εἶχον ἐγκολπωθῆ τὸν χριστιανισμόν· ἰδοὺ δὲ πόθεν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς.

Οἱ ἐγχώριοι ὑπῆρχον εἰς στενὰς διενέξεις πρὸς τοὺς ἀποίκους Ἄγγλους ἕνεκα γαιῶν τινων, τὰς ὁποίας οἱ τελευταῖοι οὗτοι ᾠκειοποιοῦντο· δέον δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ ἄποικοι οὔτε γενναιοπρεπῶς προσερέρθησαν πρὸς τοὺς Νεοζηλανδοὺς, διότι κατέσχον πολλὰς γαίας ἐκείνων. Κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1863, ὁ διοικητὴς τῆς Νέας Ζηλανδίας Γρεῦ, πεισθεὶς ὅτι αἱ ἀτομικαὶ ἀρχαὶ οὐδὲν εἶχον δικαίωμα νὰ καταλάβωσι τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βαϊτάρας γαίας, ἃς πρὸ μικροῦ κατέσχον, ἀπεφάσισε νὰ ἀποδώσῃ αὐτὰς εἰς τοὺς ἐγχωρίους. Οὗτοι ἀφ' ἑτέρου κατέλαβον τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ταταριαμάκας πρὸς μεσημβρίαν τῆς Νέας Πλυμούθης καὶ τὴν ἐφύλαττον ὡς ἐνέχυρον, μέχρις οὗ οἱ ἄποικοι ἤθελον τοῖς ἀποδώσει τὰς γαίας τῆς Βαϊτάρας. Ἡ ἀποικιακὴ κυβέρνησις, ὀργισθεῖσα διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἔπεμψε κατὰ τῶν ἐγχωρίων στρατὸν ἵνα καταλάβῃ τὴν Ταταριαμάκαν· ἀλλ' ἐκεῖνοι, προσβαλόντες κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1864 τοὺς ἐναντίον των ἀποσταλέντας ἐξαπίνης, ἐρήνευσαν πολλοὺς, ἐν οἷς καὶ τὸν λοχαγὸν Λόϋδ.

Ἔκτοτε οἱ ἐγχώριοι, κυριευθέντες ὑπὸ ἀσπόνδου κατὰ τῶν Ἄγγλων μίσους, ἠθέλησαν νὰ ἀποσκορακίσωσιν ἐκ μέσου των πᾶν ὅ,τι ἀγγλικὸν πρᾶγμα ὑπῆρχεν. Ἡ θρησκεία, ἥτις ἐπιπολαίως εἶχε μετεμφυτευθῆ εἰς αὐτοὺς, κατέστη τὸ κέντρον τῆς γενικῆς τῶν Νεοζηλανδῶν προσβολῆς, διὰ τοῦτο ἅμα εἶδον ὅτι ὑπῆρχον θύματα διοικήσεως, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι ὠνόμαζον ἄδικον, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἐδίδασκε τὴν δικαιοσύνην οὔτε εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ νὰ τοὺς ἐμπνεύσωσι τὴν ἠθικὴν, καὶ ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυροτέρου ἦτο τὸ δεσπόζον εἰς ἐκείνους, ἀπεφάσισαν νὰ διαῤῥήξωσι πάντα δεσμὸν, ὅστις τοὺς συνεῖχε πρὸς τοὺς Ἄγγλους, μηδ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ χριστιανοῦ ἐξαιρουμένου. Ἀνεμνήσθησαν λοιπὸν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν θρησκείας καὶ συνηρμολόγησαν νέαν τινὰ, περιέχουσαν πολλὰ μὲν ἐκ τῶν δεισιδαιμονιῶν ἐκείνων, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἐκ τῶν παραδόσεων τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν τοῦ λοχαγοῦ Λόϋδ καὶ ἔκαμαν αὐτὴν, πρᾶγμα περίεργον! σύμβολον τῆς νέας αὐτῶν θρησκείας. Εἷς Νεοζηλανδὸς, καλούμενος Τε-ούα, ἀνηγορεύθη αὐτοθελήτως μέγας ἱερεὺς καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ἔλαβε σπουδαίαν ἀποκάλυψιν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. Ἐκάπνισε λοιπὸν καὶ ἐξήρανε τὴν κεφαλὴν, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον τοῦ τόπου, καὶ περιέρερεν αὐτὴν εἰς πᾶσαν πόλιν, λέγων· «Ἡ κεφαλὴ αὕτη θέλει εἰς τὸ ἑξῆς χρησιμεύσει ὡς μεσίτης ἵνα συγκοινωνήσητε μετὰ τοῦ Ἰεχοβά.» Ἰδοὺ δέ τινα τῶν δογμάτων καὶ ἰδιοτήτων τῆς νέας θρησκείας. Οἱ πιστοὶ ὀνομάζονται Πάη-Μαριρέ.—Ἄγγελος Γαβριὴλ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν οὐρανίων τάξεων τοὺς προστατεύει κατὰ τῶν ἐχθρῶν των. Ἡ παρθένος Μαρία δὲν θέλει τοὺς ἐγκαταλείπει.—Ἡ θρησκεία, τὴν ὁποίαν οἱ Ἄγγλοι πρεσβεύουσιν, εἶναι ψευδής.—Ἡ Βίβλος πρέπει νὰ καίηται ἄνευ ἐλέους, ἄνευ ἀναβολῆς.—Ὅλαι αἱ ἡμέραι εἶναι ἐξίσου ἅγιαι καὶ τὸ σάββατον τῶν Χριστιανῶν εἶναι μηδέν.— Ἄνδρες καὶ γυναῖκες πρέπει νὰ ζῶσι κοινῶς, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν τέκνων νὰ κατασταθῇ τόσον μέγας, ὅσος εἶναι ὁ τῶν ψάμμων τῆς θαλάσσης. —Οἱ ἱερεῖς ἔχουσι δύναμιν ὑπερφυσικὴν, καὶ μόνον ἂν δυνατῇ τῇ φωνῇ προφέρωσι τὸ ὄνομα Χ ά ο υ (ὅπερ σημαίνει σχεδὸν: κοιλὰς) δύνανται νὰ τρέψωσι τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγὴν προτροπάδην. — Οἱ Πάη-Μαριρὲ ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν ἐκδιώξει ἐκ νέας Ζηλανδίας ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους κατοίκους καὶ δὲν θὰ μείνῃ οὐδὲ εἷς αὐτῶν ἅμα ἡ κεφαλὴ τοῦ Λόϋδ περιέλθῃ ἅπασαν τὴν νῆσον.— Οἱ λεγεῶνες τῶν ἀγγέλων δὲν περιμένουσιν εἰμὴ τὰς διαταγὰς τῶν ἱερέων διὰ νὰ βοηθήσωσι τοὺς Νεοζηλανδοὺς, ὅπως ἐκδιώξωσι τοὺς ἀποίκους.—Ὅταν οἱ ξένοι φύγωσιν, ἄνθρωποι ἐξ οὐρανοῦ καταβάντες θέλουσι διδάξει τοὺς Νεοζηλανδοὺς πᾶσαν τέχνην καὶ πᾶσαν ἐπιστήμην τῆς Εὐρώπης.—Οἱ ἱερεῖς δύνανται νὰ μάθωσιν εἰς ἕκαστον Νεοζηλανδὸν ἐντὸς μιᾶς ὥρας τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως ὁ λαὸς νὰ συναθροισθῇ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην κύκλῳ μιᾶς ῥάβδου ἱκανοῦ ὕψους, εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας νὰ κυματίζῃ σημαία τοιούτου ἢ τοιούτου χρώματος.

Μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὰς παραδοξολογίας ταύτας, οἱ ἱερεῖς ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ λοχαγοῦ Λόϋδ ἐκτελεῖ θαύματα. Λέγουσιν ὅτι ὁμιλεῖ, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον, διότι παρὰ τοῖς Νεοζηλανδοῖς πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἐγγαστρίμυθοι. Ἡ κεφαλὴ διέταξε νὰ ἐπαγγέλληται ἡ λέξις Χ ά ο υ ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ ὑλακτῶν κύων, καὶ τότε εἶναι λέξις ἱερά. Ὁ προφέρων αὐτὴν συνεχῶς, βροντοφώνως καὶ ταχέως, καθίσταται ἄτρωτος, αἱ σφαῖραι δὲν τὸν διαπερῶσι καὶ, ὅταν τις πυροβολήσῃ κατ' αὐτοῦ ἡ σφαῖρα ὡς πτερὸν περιστρέφεται εἰς τὸν ἀέρα. Ἐκ τούτου δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἀπαντήσῃ τις πολλοὺς τῶν Νεοζηλανδῶν γαυγίζοντας μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντελείας, ὥστε νὰ ἐξαπατηθῇ ἐκ τῆς φωνῆς καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγέτης τοῦ κυνικοῦ γένους. Οἱ νέοι πιστοὶ κατηχοῦνται πίνοντες ὕδωρ εἰς τὸ ὁποῖον ἐνεβράχη ἡ κεφαλὴ τοῦ Λόϋδ, καὶ ὁμνύοντες πανδήμως νὰ φονεύσωσιν ὅλους τοὺς λευκοὺς ἄνευ ἐξαιρέσεως φύλου. Ὅλοι οἱ Πάη-Μαριρὲ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν εἰδικὴν προστασίαν τῆς Παρθένου Μαρίας, ἥτις θέλει τοῖς ἐμφανισθῇ προσωπικῶς μίαν ἡμέραν· ὀνομάζεται δὲ παρ' αὐτῶν κ α ρ α κ ί α τὸ ἐπαναλαμβάνειν τὸ Χάου καὶ κινεῖν τὰς χεῖρας κατὰ τρόπον τινὰ ἰδιαίτερον.

Τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἄγγλων τοσοῦτον κατέλαβε τοὺς Πάη-Μαριρὲ, ὥστε οὗτοι οὐδὲ τῶν εἰλικρινεστέρων αὐτῶν φίλων φείδονται. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1864 ἐφόνευσαν διὰ τοῦ ἀποτροπαιοτέρου τρόπου τὸν δυστυχῆ Λουθηρανὸν ἱερέα Κάρολον Σύλβιον Βόλκνερ, θεολόγον Γερμανὸν, εἰς ὑπηρεσίαν διατελοῦντα τῆς ἐν Λονδίνῳ

Ἐπιτροπῆς, τῆς ἀσχολουμένης περὶ τὴν διάδοσιν τῆς ἀγγλικανικῆς θρησκείας. Οὗτος διέμενε πολλὰ ἔτη εἰς Ὀποτίκην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς νήσου, ἔφερε δὲ τὴν σύζυγόν του εἰς Ἀουκλὰνδ καὶ ἐπανήρχετο συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἱεραποστόλου Γρὰς ἐπὶ τοῦ πλοίου Ἔκλειψις, οὗ ὁ πλοίαρχος Λευῆ ἰουδαῖος διετήρει ἐμπορικάς τινας σχέσεις μετὰ τῶν αὐτοχθόνων. Τότε ἔτυχε, πολέμου μεταξὺ Νεοζηλανδῶν καὶ Ἄγγλων γενομένου, νὰ ἐπανέλθωσι πολλοὶ Πάη-Μαριρὲ εἰς Ὀποτίκην, φέροντες κεφαλὰς Ἄγγλων πεσόντων ἐν τῇ μάχῃ· ὥστε τὰ πνεύματα ἦσαν πολὺ ἐξημμένα.

Ὀλίγαι στιγμαὶ ἤρκεσαν ὅπως μεταβληθῇ ἡ ἐκκλησία τοῦ σεβασμιωτάτου Βόλκνερ εἰς ναὸν τοῦ νέου θρησκεύματος, ἡ δὲ οἰκία αὐτοῦ κατὰ γράμμα νὰ ἐκκενωθῇ. Ἅμα δὲ ἔρθασε τὸ πλοῖον «Ἔκλειψις,» οἱ Πάη-Μαριρὲ ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ καὶ τοὺς μὲν ἐπιβάτας ἠχμαλώτισαν, τὸ δὲ φορτίον διήρπασαν, προσέξαντες ὅμως νὰ μὴ νοσφισθῶσι τὸ ἀνῆκον εἰς τὸν ἰουδαῖον πλοίαρχον, διότι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ· Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης, δέσαντες σχοινία, ἄτινα ἔλαβον ἐκ τοῦ πλοίου, εἰς ἓν δένδρον, ἐγύμνωσαν τὸν δυστυχῆ Βόλκνερ, καὶ ἀφοῦ ἔθεσαν περὶ τὸν τράχηλόν του ἓν σχοινίον, τῷ ἔδωκαν καιρόν τινα διὰ νὰ κάμῃ τὴν προσευχήν του. Αἵφνης κραυγαὶ καταπληκτικαὶ ἠκούσθησαν ἀπὸ τῶν πολυπληθῶν Πάη-Μαριρὲ, οἵτινες παρίσταντο εἰς τὴν φρικώδη σκηνὴν, καὶ γέλωτες ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν κραυγῶν ἐκείνων. Εἷς Τὶ ν, δηλαδὴ ἱερεὺς, ὀνόματι Κερ-κη-πὰ, ἐτράβηξε τὸ σχοινίον· ὅταν δὲ ὁ δυστυχὴς ἱεραπόστολος ἀπεπνίγη, κατέκοψαν αὐτὸν καὶ ἔφερον τὸ πτῶμά του εἰς τὴν ἐκκλησίαν· Ἐκεῖ ἀπεχώρισαν τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ κορμοῦ, ἐξέβαλον τὸν μυελὸν καὶ τὰ ὄμματα καὶ τὰ κατεβρόχθισαν, ἄνδρες δὲ, γυναῖκες καὶ παιδία ἀναμὶξ ἔτρεχον ὡσὰν δαιμονισμένοι, προσπαθοῦντες νὰ βρέξωσι τὰ χείλη των εἰς τὸ αἷμα. Ἐν τούτοις τὸ σῶμα κατεκόπη εἰς μικρὰ τμήματα καὶ ἐρρίφθη εἰς τοὺς κύνας, ὅσον δὲ οὗτοι δὲν ἔφαγον ἐρρίφθη εἰς ἕνα λάκκον.

Καὶ ὅμως τὴν βάρβαρον ταύτην θρησκείαν ἠσπάσθησαν τὰ τρία τέταρτα τῶν Νεοζηλανδῶν· ὡς ἐκ τούτου δὲ ὅ,τε ἐπίσκοπος Βιλλιέλμος καὶ οἱ λοιποὶ ἄποικοι ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσι, διότι οὔτε ἡ ζωή των, οὔτε ἡ περιουσία των ἦτον εἰς ἀσφάλειαν. Ἡ δὲ ἀγγλικὴ γλῶσσα, ἥτις, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν Νεοζηλανδῶν, εἰσέρχεται μὲν διὰ τῶν ὤτων, ἀλλὰ δὲν ἐξέρχεται διὰ τοῦ στόματος, ἀντικείμενον γενικῆς ἀποστροφῆς διατελοῦσα, πλησιάζει νὰ ἐκλίπῃ ἐκεῖθεν, καθόσον μάλιστα ἀνέκαθεν τερατωδῶς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων παρεμορφοῦτο· ὡς ἐκ παραδείγματος τὰς φράσεις *Victoria queen of England* (Βικτωρία βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας) μετέτρεψαν εἰς *Ouikitoria Te Kouini o Ingourangui*.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Τὸ Θέατρον ἤνθει εἰς Ἀθήνας. Μένανδρος, ὁ τῆς νέας κωμῳδίας πατὴρ, ὁ εὔνους εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὁ ἐραστὴς τῆς Γλυκέρας, ἐμάστιζε τὰ γελοῖα ἤθη τῆς παρακμαζούσης Ἑλληνικῆς κοινωνίας, συγγράφων μεταξὺ φιάλης οἴνου καὶ φιλήματος. Κομψὸς καὶ εὔμορφος ἀνὴρ, διητᾶτο βίον ἀνημμένον καὶ πολυτελῆ, ἀρειδῶς δαπανῶν καὶ πολυτελῶς κοσμούμενος. Φίλος τοῦ Ἐπικούρου, ὃν ἔτος ἓν ὑπερέβαινε μόνον, ἐνεπλήσθη τῶν ἀρχῶν ἐκείνου καὶ στρέφων τὰ νῶτα πρὸς τὴν ἐγκρατῆ φιλοσοφίαν τῶν ἀρχαίων χρόνων, λόγῳ καὶ ἔργῳ ἠσπάσθη τὸ καλὸν ἐκεῖνο δόγμα τοῦ Ἐπικούρου καὶ ἐθήρευε τὴν καταστηματικὴν λεγομένην ἡδονὴν, τοὐτέστιν οὐχὶ τὴν ἐκ τοῦ πάθους ἡδονὴν, τὴν βραχεῖαν καὶ τεταραγμένην, ἧς δορυφόροι ἔπονται αἱ θλίψεις καὶ αἱ πικρίαι, ἀλλὰ τὴν ἄλυπον, τὴν ἤρεμον, τὴν μετὰ φρονήσεως διαρκεστέραν ἡδονήν. Ὁ Ἐπίκουρος, ἀνώτερος πολὺ τοῦ Ἀριστίππου, τοῦ ἀποβαλόντος καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τοῦ βίου, ἀδίκως συκοφαντεῖται ὡς ὁ ὑλικώτερος Ἕλλην φιλόσοφος. Ἐθήρευε τὴν ἡδονὴν ἐν τῷ βίῳ μάλιστα Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν μωρῶν, τίς δὲν θηρεύει αὐτήν;

Ὁ Μένανδρος πρῶτος ἤρχισε νὰ θεωρῇ τὸν ἔρωτα ἀπὸ ὑψηλοτέρας περιωπῆς. Ναὶ μὲν, ὁ δηκτικὸς αὐτοῦ χαρακτὴρ παρασύρει αὐτὸν ἐνίοτε καὶ πολλάκις ἐρράπισε καὶ τὰς δύο παρειὰς τοῦ καλοῦ τῆς Ἀφροδίτης παιδὸς, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ πολλάκις ἐθώπευσε καὶ ἐζεφάνωσεν αὐτὸν καὶ διέκρινε τὰς λεπτοτέρας ἰδιοτροπίας καὶ τὰ βαθύτερα αἰσθήματα αὐτοῦ. Αἱ κωμῳδίαι τοῦ Μενάνδρου δὲν ἔχουσι βεβαίως τὸν ὄγκον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους· μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ἑκάτερος ἄλλο στάδιον ἀγῶνος εἶχε καὶ ὅτι ἡ κωμῳδία ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐμάστιζε τὰς παρεκτροπὰς τῶν πολιτευομένων καὶ τοὺς φιλοσόφους, ἐνῷ ἡ νέα κωμῳδία ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου θρόνου κατέπεσε παρὰ τὴν ἑστίαν τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς τραπέζης τῶν πλουσίων. Ἐπὶ Ἀριστοφάνους παρίστατο ἐνεργοῦσα καὶ ζῶσα ἐν τῇ σκηνῇ ἡ πολιτεία, ἐπὶ Μενάνδρου ἡ οἰκογένεια. Ἀλλ' οὐδέποτε Θέατρον ἔσχε τοσαύτην λαμπρότητα, ὅσην ἐπὶ Μενάνδρου καὶ Φιλήμονος. Τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τὸ κωμικὸν μέρος εἶναι μικρὸν καὶ αἰωνίως τὸ αὐτό· ἀλλ' οἱ κωμικοὶ χαρακτῆρες εἶναι ἀνεξάντλητοι. Ὅπως τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου δὲν εὑρίσκει ἄλλο πανόμοιον ἐν τῷ κόσμῳ ὅλῳ, οὕτω καὶ ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ ἔχει ἀτομικότητα ἰδίαν. Καὶ ἑκάστοτε ὁ πολιτισμὸς καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, αἱ νέαι θεωρίαι καὶ αἱ παρεκτροπαὶ αὐτῶν, ὁ νέος βίος, πάντα ταῦτα παρέχουσι νέαν ὕλην εἰς κωμῳδίαν. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε πλέον θὰ ἐπανέλθῃ ἐπιτυχῶς εἰς τὸ θέατρον τὸ γιγαντῶδες εἶδος τῆς Ἀριστοφανικῆς κωμῳδίας.

Ὁ Μένανδρος ἠγάπα τὴν Γλυκέραν, ἑταιρικὴν σφίγ-

γα, ἥτις ἐκαυχᾶτο ἔχουσα ἐραστὴν τὸν ἔνδοξον κωμικόν, καὶ ἥτις ἠσπάζετο τὰ χείλη τὰ ἀπαγγέλλοντα αὐτῇ τὸν κομψὸν ἐκεῖνον διάλογον τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὰ ἔργα τοῦ Μενάνδρου. Ὑπάρχουσι γυναῖκες θεραπεύουσαι τὴν φιλοδοξίαν αὐτῶν διὰ τοῦ ἔρωτος· κολακεύονται περιπτυσσόμεναι τὸν ἄνδρα, ὅστις πρὸ μικροῦ ἐχειροκροτεῖτο καὶ ἐστεφανοῦτο εἰς τὸ Θέατρον, καὶ ἐπαίρονται συγχωνεύουσαι τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν μετ' ἄλλης ἐξόχου ὑπάρξεως. Εἶναι τοῦτο ἔρως; Βεβαίως, καὶ ἴσως ὁ εὐγενέστατος.

Ἐν τούτοις ὁ Μένανδρος εἶχε δεινὸν ἀντίπαλον τὸν Φιλήμονα, ἀμφισβητοῦντα οὐ μόνον τὰς δάφνας ἐν τῷ Θεάτρῳ, ἀλλὰ καὶ τὰ φιλήματα τῆς Γλυκέρας. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ δῆμος καὶ ἡ ἑταίρα ἔχουσι τοῦτο κοινόν, ὅτι ἀμφότεροι κινοῦνται διὰ τῶν θωπειῶν καὶ τοῦ συμφέροντος, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀπέδιδον πάντοτε τὴν δάφνην εἰς τὸν Μένανδρον, τῆς δὲ Γλυκέρας ἡ καρδία δὲν ἀπέκρουε τὰς προσφορὰς τοῦ Φιλήμονος. Ἡ ἀχάριστος! ἐνῷ ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Μένανδρος ἠρνήθη τὴν προσφορὰν τοῦ Πτολεμαίου, καλοῦντος αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἐνῷ ὑπὲρ αὐτῆς ἀπέπεμψε τὰς ὡραιοτέρας ἑταίρας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κορίνθου, αἵτινες ἐβόμβουν περὶ τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον καὶ ἐξοχον κωμικόν, τὸν δυνάμενον δι' ἑνὸς ἰάμβου νὰ καταστήσῃ αὐτὰς διασήμους· ἐνῷ χάριν αὐτῆς ἀπεθέωσε τὰ ἐωσφορικὰ θέλγητρα καὶ τὴν εὐφυΐαν τῆς ἑταίρας, ἡ Γλυκέρα διένεμε τὰς θωπείας αὐτῆς μεταξὺ Μενάνδρου καὶ Φιλήμονος, καὶ ἠγάπα ἀμφοτέρους, ἑκάτερον προδίδουσα.

Ὅπως ὁ Μένανδρος οὕτω καὶ ὁ Φιλήμων ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν κωμῳδίᾳ παραστήσας τὴν εφυΐαν καὶ τὴν χάριν τῆς Γλυκέρας, ἀπέκτησε τὴν εὔνοιαν αὐτῆς. Ἔκτοτε ἀπὸ τῆς ἀγκάλης τοῦ ἑνὸς, ἔπιπτεν εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ ἑτέρου, ἀντικαθιστῶσα διὰ τῆς τέχνης τὸ πῦρ τῶν φιλημάτων καὶ τῆς ὑποκρίσεως τὴν μέθην τοῦ ἔρωτος.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόησαν τὸ πρᾶγμα καὶ ὁ διπλοῦς ἔρως τῆς Γλυκέρας ἐγένετο θέμα συνεχῶν ὁμιλιῶν· ἐπὶ τέλος δὲ μόνον ὁ Μένανδρος ἐθαύμαζεν εἰσέτι τὴν πίστιν τῆς Γλυκέρας, ὅτε διαβαίνων πρωῒ ἀπὸ τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ μελετῶν τὸ θέμα κωμῳδίας, ἀκούει γέλωτας ὄπισθεν αὐτοῦ. Ἐστράφη καὶ εἶδε νέους ἀναγινώσκοντας ἐπιγραφὴν γεγραμμένην δι' ἄνθρακος. Ἐξηκολούθησε πάλιν προχωρῶν, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ν' ἀναγνώσῃ ἀκολούθως τὸ ἀστεῖον ἐκεῖνο ἐπίγραμμα. Τίς οἶδε· πολλάκις τοιαῦτά τινα τυχαῖα συμβεβηκότα ἐνέπνευσαν αὐτῷ τὸ θέμα ὅλης κωμῳδίας. Τῷ ὄντι μετὰ μικρὸν, ἀφοῦ διεσκύδάσθη ἡ συμμορία τῶν νέων, ἐπέστρεψε καὶ ἀνέγνωσε τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα.

« Ὁ Μένανδρος λαμβάνει τὰ φιλήματα τοῦ Φιλήμονος διὰ τῆς Γλυκέρας ».

Αὐτὸς λοιπὸν ἦτο τὸ θέμα τοῦ γέλωτος καὶ ἡ τύχη, ἣν τοσάκις διεκωμῴδησεν, ἀπέδιδεν ἤδη τὴν ὀφειλὴν αὐτῆς καθιστῶσα γελοῖον τὸν Μένανδρον. Δὲν ἤρκει ὅτι τὸν ἐνέπαιζεν ἡ Γλυκέρα, ἀλλὰ παρεδίδετο εἰς ποῖον; εἰς τὸν θανάσιμον ἐχθρὸν, εἰς τὸν ἐν τῷ θέατρῳ ἀντίπαλον αὐτοῦ· Συνωφρυώθη· κατὰ πρῶτον ἤδη ὁ εὔθυμος ἐκεῖνος χαρακτὴρ, ὁ ἔχων ἀδελφὸν τὸ μειδίαμα, καὶ τὴν εἰρωνείαν πάντοτε εἰς τὰ χείλη, ἠσθάνθη τὰς ἀκάνθας τῆς ζηλοτυπίας. Ἡ ἀγανάκτησις καὶ τὸ μῖσος ἐθόλωσαν τοὺς ὀφθαλοὺς αὐτοῦ· τὸ αἷμα συνέρρευσεν εἰς τὴν κεφαλὴν, συνέσφιγξε τὴν πυγμὴν, ἐτάχυνε τὸ βῆμα καὶ ἔβαινε πρὸς τὴν Γλυκέραν μελετῶν ἐκδίκησιν.

Καθ' ὁδὸν ἀπαντᾷ τὸν Ἐπίκουρον ἐστεμμένον μὲ στεφάνους ἐκ ῥόδων καὶ πομπικῶς βαδίζοντα.

— Χαῖρε, Μένανδρε.

— Κραιπαλᾷς, Ἐπίκουρε, καὶ πλανᾶσαι οὕτως εἰς τὰς ὁδούς;

— Οἱ νικηταὶ στέφονται· κ' ἐνίκησα τὴν νύκτα ταύτην τὸν ἐρωτικὸν ἀγῶνα παρὰ τῷ Ναννίῳ.

— Ὡραία νίκη. Μεταβληθεὶς βεβαίως εἰς χρυσῆν βροχὴν ὡς ὁ Ζεύς.

— Ἀμισθὶ, Μένανδρε.

— Ἰδιοτροπία ἑταίρας· καὶ ἤδη τίς σὲ διεδέχθη ἀναχωροῦντα;

— Μένανδρε, μελαγχολᾷς· σ' ἐσύριζε χθὲς ὁ δῆμος ἐν τῷ θεάτρῳ.

Ὁ Μένανδρος δὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐπροχώρησεν· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ ὀργὴ αὐτοῦ διεσκεδάζετο· ὁ γελῶν εἰς τὰς περιπετείας τῶν ἄλλων γελᾷ καὶ εἰς τὰς ἑαυτοῦ. Ὑπῆρχε δὲ εἰς τὸν παράδοξον τοῦτον ἄνθρωπον ὁ χαρακτὴρ ἐζωγραφημένος, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ πρόσωπον. Εἶχε τὸ μέτωπον πλατὺ καὶ πλῆρες, προδίδον διάνοιαν βαθεῖαν καὶ σοβαρότητα, ἀφ' ἑτέρου τὸ κάτω χεῖλος προέχον χαριέντως, εἰκονίζον τό τε φιλῆδονον αὐτοῦ καὶ τὸ σκωπτικόν. Τοιοῦτοι χαρακτῆρες δὲν ὀργίζονται ἐπὶ μακρόν· ἀποῤῥίπτουσι ταχέως τὸ βαρὺ ἐκεῖνο φορτίον καὶ προχωροῦσιν εὔθυμοι διὰ τῶν ἀτραπῶν τοῦ βίου. Τῷ ὄντι μετὰ μικρὸν οἱ συνεσφιγμένοι μῦς τοῦ μετώπου αὐτοῦ διεστάλησαν, τὸ βλέμμα ἀποκατέστη ἱλαρὸν καὶ ἀνακαγχάσας διευθύνθη πρὸς τὴν Βακχίδα, ἑταίραν Κορινθίαν, ἣν εἶχε γνωρίσει ἐν Κορίνθῳ κατὰ τοὺς ἀγῶνας διὰ συστάσεως τῆς Γλυκέρας. Διημερεύσας δ' ἐκεῖ ἀπῆλθε περὶ τὴν ἑσπέραν πρὸς τὴν Γλυκέραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον αὐτῆς.

Ἡ Γλυκέρα εἶχεν ἤδη μάθει τὸ ἐν Κεραμεικῷ ἐπίγραμμα καὶ ἀνέμενε τὸν Μένανδρον ἀνυπομόνως· ν' ἀπολογηθῇ δὲν ἐσκόπει· ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, ὧν ἡ φιλαυτία προσβάλλεται διὰ τῆς ἀπολογίας· ὅστις ἡμάρτησε δέον νὰ ἔχῃ τὸ θάῤῥος τῆς ἁμαρτίας· ἡ ἀπολογία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι δευτέρα κακία προστιθεμένη ἐπὶ πρώτης. Ἀλλὰ καὶ διὰ τί ν' ἀπολογηθῇ; οἱ ἄνδρες εἶναι ἀλλόκοτοι τῷ ὄντι· παραχωροῦντες εἰς τὰς γυναῖκας τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ βίου αὐτῶν, ἀπαιτοῦσιν ἀφ' ἑτέρου ἡ γυνὴ νὰ παραχωρῇ αὐτοῖς πᾶσαν τὴν ὕπαρξιν. Ἡ προσβεβλημένη περιφιλαυτία, ἣν καλοῦσι ζηλοτυπίαν, εἶναι βεβαίως τὸ πλέον ἀνόητον πάθος. Ἡμεῖς δωροῦμεν εἰς τὴν γυναῖκα μίαν ὥραν, μίαν στιγμὴν τῆς νυκτός· ἔπειτα ἔρχεται ὁ πρακτικὸς βίος, αἱ ἀνδρικαὶ ἀσχολίαι, ἑταῖραι, ἀποῤῥοφῶσαι τὸ μέγα μέρος τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν· ἐν τούτοις ἡ καρδία τῆς γυναικὸς μένει εἰς τὸ σκότος, καὶ μαραίνεται καὶ φθίνει· διότι πλασθεῖσα διὰ τὸν ἔρωτα καὶ τοῦτον ἔχουσα φιλοσοφίαν, ποίησιν, θρησκείαν, ἐν τούτῳ ζῇ καὶ θερμαίνεται· πῶς

λοιπὸν θ' ἀρκεσθῇ μὲ τὸ ψυχίον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τῇ ῥίπτομεν;

Ὁ Μένανδρος ἐκάθησε παρὰ τῇ Γλυκέρᾳ χαρίεις ὅπως πάντοτε, ἠσπάσθη τὸν γυμνὸν αὐτῆς λαιμόν, ἐθαύμασε χιλιάκις ἤδη τὴν πλουσίαν χρυσῆν κόμην τῆς γυναικός, ἔπειτα ἐτράπη εἰς φιλοσοφικὰς ὁμιλίας, ἀνέπτυξε ποικίλα θέματα, ἐσάρκασε τὴν ἀρετήν, ἐχλεύασε τὸν πλοῦτον καὶ ἐπὶ τέλους, ἐνῷ ἀνυπομονοῦσα ἡ Γλυκέρα ἐμάδα διὰ τῶν χειλέων αὐτῆς ῥόδον, οὗτινος τὰ φύλλα συνεπτυγμένα ἀπέμενον εἰς τὰ χείλη αὐτῆς, ὁ Μένανδρος ἐπέθεσε θερμὸν φίλημα εἰς τὸν κάλυκα ἐκεῖνον τοῦ ἔρωτος.

— Τέλος πάντων, ἐψιθύρισεν ἡ Γλυκέρα μειδιῶσα.

Ὁ Μένανδρος ἀπεμακρύνθη ὀλίγον.

— Εἶσαι ὡραία, τῇ εἶπεν, ἀλλ' εἶσαι ἄπιστος.

Ἡ Γλυκέρα, ἀπὸ τῆς πράου ἐκείνης καὶ περιπαθοῦς ἐκφράσεως, ἣν πρὸ μικροῦ εἶχε, ψυχρῶς ἀπήντησεν εἰς τὸν Μένανδρον.

— Δηλαδὴ εἶμαι ἑταίρα.

— Δηλαδὴ εἶσαι σειρὴν, καταστρέφουσα τοὺς προσεγγίζοντάς σε· μηχανὴ πλασθεῖσα ἵνα πιέζῃς τὴν καρδίαν, περιβάλλουσα δι' ἀλλοκότου ὁρίζοντος τὴν ὕπαρξιν ἡμῶν. Καὶ λοιπὸν ὡς ἑταίραν ἐγὼ σὲ ἠγάπων ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, διὰ σὲ μόνην ζῶν καὶ ἐργαζόμενος καὶ στεφόμενος ἐν τῷ Θεάτρῳ; Ὡς ἑταίραν σὲ ἠγάπων ὅτε ἐῤῥόφων τὰ φιλήματά σου ἐν τῇ ἀγκάλῃ σου; Καὶ δὲν ἦσαν μόνον δι' ἐμὲ αἱ παφαροὶ ἐκεῖναι τοῦ ἔρωτος καὶ οἱ στεναγμοὶ καὶ τὰ πυκνὰ φιλήματα καὶ οἱ δισταγμοί, δι' ὧν ἐνικᾶτο αὐτὸς ὁ δισταγμός; Τὸ ὡραῖον τοῦτο σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐλάτρευον, παρεδίδετο εἰς ἐμὲ ἀφοῦ ἐξηντλεῖτο ἐκ τῶν φιλημάτων ἄλλου; καὶ ἐνηγκαλιζόμην τὴν ὀσφύν σου, φέρουσαν ἔτι ἀλλοτρίαν θερμότητα, καὶ ἐμυκτήριζες τὸν ἔρωτα, ἐν τῷ ἔρωτι περιπτυσσομένη ἐμέ;

— Ὡραιοτέρα καταστροφὴ δράματος, ἔλεγεν ἡ Γλυκέρα, ἐνῷ ἐκάλυπτεν ἤδη τοὺς ὤμους αὐτῆς καὶ τὸ ζῆθος, ποτὲ παρίσταται, Μένανδρε;

— Ἑταίρα! Εἶσαι γυνὴ, εἶπὲ κάλλιον, ἐκμυζῶσα τὴν ψυχὴν ἡμῶν διὰ τῶν ἀσπασμῶν σου, καὶ ῥίπτουσα ἔπειτα ἡμᾶς ἀψύχους καὶ ἐλεεινοὺς εἰς τὴν κόνιν τῶν τριόδων.

— Ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος παρατείνεται, Μένανδρε· ὁποῖον τίτλον ἔχει;

— Οὐκ ἔστιν ἑνάρετος γυνὴ, ἀπήντησεν ὁ Μένανδρος σιγήσας ἐπὶ μικρὸν, καὶ ἀνεχώρησεν ᾄδων τοῦ Ἀνακρέοντος βακχικὸν ᾆσμα.

Μεθ' ἡμέρας, εἰς τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν ἐτέρετο νέα τοῦ Μενάνδρου κωμῳδία, «οὐκ ἔστι χρηστὴ γυνή·» τὸν δὲ στέφανον ὁ Μένανδρος ἐνώπιον τοῦ πλήθους παρέδωκεν εἰς τὴν Γλυκέραν, ἣν μετὰ μικρὸν ἐλησμόνησε διὰ τῆς Βακχίδος.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ.

Ἡ φιλαργυρία εἶναι ῥίζα ὅλων τῶν κακῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ἐν τῇ παραβολῇ του περὶ τῶν ταλάντων, καταδικάζει ὡς κακοῦργον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ἐκεῖνον, ὅστις κρύπτει τὰ ἀργύριά του καὶ δὲν τὰ δίδει μὲ νόμιμον τόκον ἵνα κυκλοφορῶσι πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν.

Ὅστις λοιπὸν κρύπτει τὰ χρήματά του, καταδικάζει αὐτὸς ἑαυτὸν ὅπως μὴ ἀξιωθῇ νὰ ἴδῃ πρόσωπον Θεοῦ. Ὁ Βίων εἶπεν, «ὁ φιλάργυρος δὲν ἔχει τὰ χρήματα· ἀλλὰ τὰ χρήματα ἔχουσιν αὐτόν·» ὁ δὲ Βολταῖρος λίαν ὀρθῶς ἔλεγεν· «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μισοῦσι τὸν φιλάργυρον, ὡς μὴ ἐλπίζοντες ν' ἀπολαύσωσιν ὠφέλειάν τινα ἀπ' αὐτοῦ.» Ἡ ἱστορία παρέχει ἡμῖν ἐνίοτε καὶ παραδείγματα περὶ τραγικοῦ τέλους τοῦ πρὸς ἀργύριον κεχηνότος φιλαργύρου, ἐξ ὧν εἶναι περίεργα καὶ τὰ ἑπόμενα ταῦτα.

Ὁ Σιαπελαῖνος (1674), σοφὸς μὲν, ἀλλὰ μέτριος ποιητὴς, ἔγεινε περίφημος διὰ τὴν μεγάλην φιλαργυρίαν του· ὥστε οἱ ἄνθρωποι τὸν ὠνόμαζον γελῶντες ἱππότην τοῦ τάγματος τῆς Ἀράχνης, διὰ τὸ ῥακῶδες καὶ πολύῤῥαφον ἱμάτιον αὐτοῦ. Μέλος ὢν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἐπορεύθη μίαν ἡμέραν εἰς αὐτὴν, ἵνα λάβῃ τὸ ἀργυροῦν σύμβολον, (διότι ἕκαστον μέλος αὐτῆς, παρευρεθὲν εἰς ἑκάστην συνεδρίασιν, λαμβάνει αὐτό)· ἀλλ' ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ του κατελήφθη ὑπὸ λαίλαπος. Μὴ θελήσας νὰ πληρώσῃ λεπτά τινα, διὰ νὰ διαβῇ τὸν ἐκ τῆς βροχῆς ἤδη γεννηθέντα χειμάῤῥων ἐπὶ μιᾶς τεθείσης ἐπ' αὐτοῦ σανίδος, περιέμενεν ἕως οὗ παρέλθῃ τὸ ὕδωρ· ἰδὼν ὅμως ὅτι ἡ τρίτη ὥρα ἐπλησίαζε, διῆλθε τὸν χείμαῤῥον, ἔχοντα βάθος ἕως εἰς τὸ μεσοκνήμιόν του. Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ γείνῃ γνωστὸν τοῦτο τὸ συμβὰν, δὲν ἐπλησίασεν εἰς τὸ πῦρ, ἀλλ' ἐκάθισεν εἰς ἓν γραφεῖον, κρύψας ὑπ' αὐτὸ τοὺς πόδας του. Τὸ ψῦχος τὸν ἐκυρίευσε, καὶ ἀσθενήσας ὑπὸ δυσπνοίας δεινῶς ἐτελεύτησεν, ἀφήσας ὁ τρισέχθιστος τὰ ἐν τῷ οἴκῳ του κρυπτόμενα ποθητά του ἀργύρια, ἀποτελοῦντα τὸν ἀριθμὸν πεντήκοντα χιλιάδων ταλλήρων. Ὁ φιλάργυρος, καί τοι ἔχων σημαντικὴν περιουσίαν, προτιμᾷ μᾶλλον νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ζωήν του μὲ μίαν θανατηφόρον ἀσθένειαν, παρὰ νὰ ἐξοδεύσῃ ὀλίγα λεπτά. Ὅθεν ἡ φιλαργυρία ὄχι μόνον ἐκφαυλίζει τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ ἀφαιρεῖ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ.

Ὁ Θουνάρδος (Γάλλος) πλούσιος οἰκονομικὸς ὑπάλληλος τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος, συσσωρεύσας μεγίστην ποσότητα χρημάτων, διῆγε πάντοτε βίον ἄθλιον, στερούμενος καὶ τῶν ἀπολαύσεων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἀφορῶσι τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ. Ὑποπτος, ὅπως εἶναι τοιοῦτοι πάντες οἱ φιλάργυροι, ἔφριττε καὶ εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον· τρέμων δὲ πάντοτε διὰ τὸν ἀγαπητόν του θησαυρὸν, ἔκρινε καλὸν, διὰ νὰ τὸν ἔχῃ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, νὰ προσκαλέσῃ ἕνα τεχνίτην διὰ νὰ τῷ κατασκευάσῃ μυστικῶς μίαν κρύπτην (ὑπόγειον κρυψῶνα), εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐμβαίνῃ δι' ὀρθοθύρας (κλαβανῆς) ἀνοιγούσης

καὶ κλειούσης μὲ μηχανήν. Ἡ περὶ τούτου συμφωνία ἐτελείωσε, καὶ ὁ τεχνίτης, ἀφοῦ ἔδωκε τὰ πιστὰ τοῦ ὅτι θέλει φυλάξει ἀσφαλεστάτην ἐχεμυθίαν, ᾠκοδόμησε τὴν κρύπτην ὑπὸ μόνα τὰ ὄμματα τοῦ κυρίου, καὶ δοκιμάζων ἤνοιγε καὶ ἔκλειεν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τὴν κινητὴν σανίδα, ἥτις ἐπέτρεπεν ἢ ἠρνεῖτο τὴν εἴσοδον. Ὁ φιλάργυρος ἐξετάζει τὰ πάντα μὲ προσοχήν, κάμνει καὶ αὐτὸς τὴν δοκιμήν, ἀλλεπαλλήλως πολλάκις τὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ μετὰ ταῦτα ἀπολύει τὸν τεχνίτην ἀφοῦ τῷ ἐπλήρωσεν, ὄχι ἄνευ λύπης, τὴν συμφωνηθεῖσαν χρηματικὴν ποσότητα.

Ἐναποθέσας ἐν ταύτῃ τῇ κρύπτῃ τὸν ἀγαπητόν του θησαυρόν, βεβαίως θὰ ἐπήγαινε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἵνα τὸν ἐπισκέπτηται, καὶ ἐκεῖ νομιζόμενος ἐν μεγάλῃ ἀσφαλείᾳ ἐθεώρει μεθ' ἡδονῆς τὰ πολυπόθητά του χρυσία. Βεβαίως θὰ τὰ ἐμέτρει καὶ τὰ ἐξαναμέτρει, θέτων αὐτὰ ἐν τάξει κατὰ στήλας. Ἐν μιᾷ τούτων τῶν συνεχῶν ἐπισκέψεών του, ἐνῷ ἐκεῖ κατεγίνετο, ὁ λύχνος του, ὡς εἰκάζεται, ἔσβεσεν. Ἠθέλησε νὰ ἐξέλθῃ, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκει πλέον τὴν μηχανήν. Ἐν τῇ ἀνησυχίᾳ του, ἀγωνίζεται ὅλαις δυνάμεσι καὶ παντοίοις τρόποις ὅπως κατορθώσῃ ν' ἀνοίξῃ τὴν ὀρθοθύραν, ἀλλὰ ὅλα ἦσαν μάταιοι ἀγῶνες· φωνάζει, κροτεῖ ὅσον δύναται δυνατά, ἐπικαλούμενος βοήθειαν· ἀλλ' οὐδεὶς ἀκούει τὰς ἀγωνίους φωνὰς καὶ τοὺς κρότους τοῦ τρισαθλίου φιλαργύρου, πια σθέντος εἰς τὴν καταχθόνιον κρύπτην του, ὡς πιάνεται ὁ ποντικὸς εἰς τὴν ποντικοπαγίδα. Πολλαὶ ἡμέραι παρῆλθον, καὶ δὲν φαίνεται· ἡ οἰκογένειά του σύμπασα γίνεται ἀνωκάτω, ἀγνοοῦσα τί ἔγινε. Βεβαίως ὁ φιλάργυρος καὶ ὁ θησαυρός σου, ἤθελον εἴσθαι διὰ πολλοὺς αἰῶνας καλῶς ἠσφαλισμένοι, εἰ μὴ ἡ φήμη τῆς ἀφανείας του, ἥτις διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν, δὲν ἔφερε καὶ τὰς ἀκοὰς τοῦ τεχνίτου, ὅστις κατεσκεύασε τὴν κρύπτην. Οὗτος ὁ ἄνθρωπος, ὑποπτεύσας μήπως ἡ μηχανική κατασκευή της ἔπαθε ῥῆξάν τινα, ἔδραμεν εἰς τὴν Ἀστυνομίαν, καὶ τῇ ἀπεκάλυψε τὸ μυστικόν. Πορευθέντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φιλαργύρου ἤνοιξαν τὴν κρύπτην· ἀλλὰ τί εἶδον; Θέαμα φρικῶδες! Τὸν Θουνάρδον κείμενον νεκρὸν ἐπὶ θησαυροῦ.

Σ. Μ. ΣΑΛΟΥΜΙΔΗΣ.

Τὰ ἑξῆς περὶ τῆς μετακομιδῆς τοῦ σώματος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐρανιζόμεθα ἐκ τοῦ Ὀνησάνδρου εἰλημμένα κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Διοδώρου.

—

« Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀνετέθη, ὡς γνωστόν, εἰς τὸν στρατηγὸν Ἀρρίδαιον ἡ μετακομιδὴ τοῦ σώματός του· οὗτος δὲ ἠνάλωσε δύω σχεδὸν ἔτη διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο ἔργων, τὰ ὁποῖα (ἄξια τῆς δόξης τοῦ ἀνδρὸς) ὑπῆρξαν περιβόητα οὐχὶ μόνον διὰ τὴν γενομένην δαπάνην, ἥτις ἦτο πολλῶν ταλάντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τέχνην.

Καὶ πρῶτον μὲν διὰ τὸ σῶμα κατεσκευάσθη χρυσῆ σορὸς ἁλατος θήκη, ἣν ἀνὰ μέσον ἐπλήρωσαν ἀρωμάτων· ἐπάνω δὲ τῆς θήκης ἐπετίθετο χρυσοῦς καλυπτήρ, καὶ ἐπὶ ταύτης περιέκειτο φοινικὶς πολυτελής, χρυσοποίκιλτος, παρὰ τὴν ὁποίαν ἔθεσαν τὰ ὅπλα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ τοῦτο κομίζουσα ἁρμάμαξα εἶχε κατὰ μὲν τὴν κορυφὴν χρυσῆν καμάραν, ἔχουσαν φολίδα λιθοκόλλητον, τῆς ὁποίας τὸ πλάτος ἦτο ἀκτὼ πηχῶν, τὸ δὲ μῆκος δώδεκα· ὑπὸ δὲ τὴν ὑπωροφίαν, τετράγωνον θρόνον χρυσοῦν, ἔχοντα ἐκτύπους προτομὰς τραγελάφων, ἐξ ὧν ἤρτηντο κρίκοι χρυσοῖ δύω σπιθαμῶν, δι' ὧν ἐκρέματο στέμμα πομπικὸν, κατηθισμένον μὲ διάφορα χρώματα· ἐπὶ δὲ τῶν ἄκρων ὑπῆρχε θύσανος δικτυωτὸς, ἔχων μεγάλους κώδωνας. Κατὰ δὲ τὰς γωνίας τῆς καμάρας ἦτο ἐφ' ἑκάστης πλευρᾶς Νίκη χρυσῆ τροπαιοφόρος· τὸ δὲ ἐκδεχόμενον τὴν καμάραν περίστυλον ἦτο χρυσοῦν, ἔχον Ἰωνικὰ κιονόκρανα. Ἐντὸς δὲ τοῦ περιστύλου ἦτο δίκτυον χρυσοῦν, τὸ πάχος τῆς πλοκῆς δακτυλιαῖον, καὶ τέσσαρες ἴσοι παράλληλοι πίνακες ζωφόροι.

Τούτων ὁ μὲν πρῶτος παρίστανεν ἅρμα τορευτόν, ἐφ' οὗ ἐκάθητο ὁ Ἀλέξανδρος φέρων σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ περὶ τὸν βασιλέα ὑπῆρχε θεραπεία καθωπλισμένη Μακεδόνων, καὶ ἄλλη Περσῶν μηλοφόρων, καὶ πρὸ τούτων ὁπλοφόροι. Ὁ δὲ δεύτερος εἶχε τοὺς ἐπακολουθοῦντας τὴν θεραπείαν ἐλέφαντας, κεκοσμημένους πολεμικῶς, ἔχοντας ἀναβάτας ἐπὶ μὲν τῶν ἔμπροσθεν Ἰνδοὺς, ἐπὶ δὲ τῶν ὄπισθεν Μακεδόνας καθωπλισμένους· ὁ δὲ τρίτος, ἵλας ἱππέων, μιμουμένας τὰς κατὰ τὰς παρατάξεις συναγωγάς· ὁ δὲ τέταρτος ναῦς κεκοσμημένας πρὸς ναυμαχίαν. Καὶ παρὰ μὲν τὴν εἰς τὴν καμάραν εἴσοδον ὑπῆρχον λέοντες χρυσοῖ, ἀτενίζοντες πρὸς τοὺς εἰσπορευομένους. Ἀνὰ μέσον δὲ ἑκάστου τῶν κιόνων ὑπῆρχε χρυσοῦς ἄκανθος, ἀνατείνων ὀλίγον κατ' ὀλίγον μέχρι τῶν κιονοκράνων· ἐπάνω δὲ τῆς καμάρας, εἰς τὸ μέσον τῆς κορυφῆς, ὑπῆρχε φοινικὶς, ἔχουσα χρυσοῦν στέφανον ἐλαίας εὐμεγέθη, πρὸς ὃν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἀπέστιλβον, ὥστε ἐκ μακροῦ διαστήματος ἐφαίνετο ἡ πρόσοψις ἀστράπτουσα. Ἡ δὲ ὑπὸ τὴν καμάραν καθέδρα εἶχε δύω ἄξονας, ἐφ' ὧν περιεστρέφοντο τέσσαρες περσικοὶ τροχοί, τῶν ὁποίων τὰ μὲν πλάγια καὶ αἱ κνημῖδες ἦσαν κατακεχρυσωμέναι, τὰ δὲ ἐπίσωτρα σιδηρᾶ, τῶν δὲ ἀξόνων τὰ προέχοντα ἦσαν κατεσκευασμένα χρυσᾶ, ἔχοντα προτομὰς λεόντων, κρατούντων δόρατα εἰς τοὺς ὀδόντας, κατὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ μήκους εἶχον π ό λ ο ν, ἐνηρμοσμένον μηχανικῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς καμάρας οὕτως, ὥστε αὐτὴ νὰ μένῃ ἀσάλευτος κατὰ τοὺς σεισμοὺς καὶ τοὺς ἀνωμάλους τόπους.

Ἡ ἁρμάμαξα ἔφερε τέσσαρας ῥυμοὺς, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἦτο τετραστοιχία ζευγῶν, ἐκ τεσσάρων ἡμιόνων ἕκαστον, ὥστε ἅπαντες οἱ ἡμίονες ἦσαν ἑξήκοντα καὶ τέσσαρες, ἐκλεκτοὶ κατά τε τὴν ῥώμην καὶ τὸ ἀνάστημα. Ἕκαστος δὲ τούτων ἦτο ἐστεφανωμένος μὲ κεχρυσωμένον στέφανον, καὶ εἶχε παρ' ἑκατέραν τῶν σιαγόνων ἐξηρτημένον κώδωνα χρυσοῦν, περὶ δὲ τοὺς τραχήλους χλιδῶνας λιθοκολλήτους.

Ἡ φέρουσα τὸ λείψανον τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς ἁρμάμαξα, τοιαύτην ἔχουσα τὴν κατασκευὴν καὶ μὲ-

λον μεγαλοπρεστέρα φαινομένη διὰ τῆς ὁράσεως ἢ διὰ περιγραφῆς, ἐκίνει τὴν παριέργειαν πολλῶν διὰ τὴν περιβόητον δόξαν, καὶ παρηκολουθεῖτο καὶ προεπέμπετο πανδήμως ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, δι' ὧν διήρχετο. Τὴν μεγαλοπρέπειαν δὲ ταύτην παρηκολούθουν πλῆθος ὁδοποιῶν καὶ τεχνιτῶν, ἔτι δὲ καὶ στρατιωτῶν παραπεμπόντων.

Ὁ Ἀρίδαῖος δι' αὐτῆς ἀπεκόμισε τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ὁ Πτολεμαῖος, τιμῶν τὸν Ἀλέξανδρον, ἦλθεν εἰς προϋπάντησιν μετὰ τοῦ στρατοῦ του μέχρι τῆς Συρίας, καὶ παραλαβὼν τὸ σῶμα, τὰ μέγιστα ἐρρώντισε καὶ ἐνεταφίασεν αὐτὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, κατασκευάσας τέμενος ἄξιον τῆς δόξης τοῦ Ἀλεξάνδρου κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν κατασκευήν, ἐν ᾧ ἐκήδευεν αὐτὸν, καὶ ἐτίμησε μὲ θυσίας ἡρωϊκὰς καὶ ἀγῶνας μεγαλοπρεπεῖς.»

ΤΟ ΛΕΥΚΟΝ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΝ.

(Ἐπεισόδιον τῆς πρώτης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.)

Ποσάκις οἱ ἄνθρωποι δὲν φέρουν εἰς τὰ χείλη των τὰς ὑψηλὰς λέξεις «δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου», «πατριωτισμὸς», «φιλανθρωπία» καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ποσάκις βάσις αὐτῶν τῶν λέξεων δὲν εἶναι μάταιος ἐγωϊσμός; Ποσάκις δὲν ἠκούσθησαν εὔγλωττοι ἀγορεύσεις ὑπὲρ τοῦ «αἰσχρῶς τυραννουμένου λαοῦ» ὑπὸ ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἦσαν παρὰ πολὺ εὐδιάθετοι νὰ στρέψουν τοὺς ὤμους πρὸς τὸν αὐτὸν «αἰσχρῶς τυραννούμενον λαὸν», ἅμα ἤθελε δειχθῇ αὐτοῖς σάκκος πλήρης χρημάτων; Δὲν εἴδομεν πολλάκις ὅτι «ὑπερασπισταὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ» ἀπεχαιρέτησαν τὰς πρὶν ὡς ἀναλλοιώτους κηρυττομένας ἀρχάς των, ἅμα τὰ βλέμματά των ἠτένισαν τὸ δόλωμα πλουσίου ὑπουργήματος ἢ καλῆς τινος συντάξεως, ἢ μιᾶς ταινίας ὀλίγων δακτύλων μήκους; Τίς θέλει λοιπὸν ἀμφιβάλλει ὅτι—συνήθως—τὸ ἴδιον συμφέρον εἶναι κυριώτερος μοχλὸς τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων;

Ἡ πρώτη Γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἡ ὁποία ἔφερεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τόσους ὑπερμάχους τῆς ἐλευθερίας, καυχᾶται διὰ τὸν Μιραμπὼ, ὡς τὸν μέγαν αὐτῆς ἀρχηγόν. Ῥήτορες καὶ ὑπέρμαχοι τῶν «ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ» φιλοτιμοῦνται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸν Μιραμπώ·—καὶ τίς ἦτον ὁ Μιραμπώς Ἀνὴρ τὸν ὁποῖον ὁ ἐγωϊσμός του κατέστησε ῥήτορα τοῦ λαοῦ.

Ἂς κρίνωσι μόνοι των οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν.

Ἡ αὐλὴ ἦτο ἐν Παρισίοις, καὶ τὸ νέον μελόδραμα τοῦ Ζενιὲ ἦτο τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας· ὁ κόμης Μιραμπὼ ἐκάθητο οὐ μακρὰν τοῦ βασιλικοῦ θεωρείου. Μαγευθεὶς ὑπὸ τῆς καλλονῆς τῆς βασιλίσσης Μαρίας Ἀντωνίας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποστρέψῃ ἀπ' αὐτῆς τὰ βλέμματά του. Κατὰ τύχην συνηντήθησαν τὰ βλέμματα αὐτῶν, καὶ ἡ βασίλισσα, προσκαλέσασα διὰ νεύματος τὸν ὑπασπιστήν της, ἠρώτησέ τι αὐτόν. Ἀναμφιβόλως ἡ βασίλισσα, ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι, ἐξεπλάγη διὰ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἠθέλησε νὰ μάθῃ τίς ἦτο.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ὁ Μιραμπὼ μετέβη εἰς τὸν ἀνακτορικὸν κῆπον καὶ περιεπάτει ἐνώπιον τῶν ἀνακτόρων. Τὸ ἥμισυ τῶν Παρισίων ἀνεπαύετο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως, καὶ ἐν τῷ κήπῳ ἦτο ἔτι ἄκρα ἡσυχία. Ἐνῷ ἐρρίπτεν ὁ κόμης ταχὺ βλέμμα πρὸς τὰ παράθυρα τῶν ἀνακτόρων, εἶδε, πρὸς μεγάλην του ἔκπληξιν, γυναικείαν μορφὴν ἐπὶ ἑνὸς ἐξώστου. Ἦτο ἡ βασίλισσα, ἡ ὁποία ἀμέσως ἀπεμακρύνθη. Ὅμως καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεσύρθη ἄφησε νὰ πέσῃ εἰς τὸν κῆπον ἓν λευκὸν τριαντάφυλλον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά της. Ὁ Μιραμπὼ τὸ ἔλαβε καὶ τὸ ἠσπάσθη.

Ὁ κόμης—ὡς πᾶς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἶναι καταγοητευμένος διὰ τὸ προσωπικόν του ἐγὼ—δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὸ μυστικόν του, ἀλλὰ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου του Βωμαρσὲ, τοῦ ἐπιφανοῦς συγγραφέως τῆς γνωστῆς κωμῳδίας « Ὁ γάμος τοῦ Φίγαρο ». Τῷ παρέστησε μὲ λαμπρὰ χρώματα τὸ συμβὰν του καὶ ἐτελείωσε μὲ τὰς λέξεις· « Ἀπὸ ταύτης τῆς στιγμῆς, θὰ ἦναι τὸ τριαντάφυλλον τοῦτο ὁ μεγαλείτερός μου θησαυρὸς, καὶ θέλω τὸ φέρει πάντοτε ἐπὶ τῆς καρδίας μου ».

— Τίς ἤθελεν ὀνειρευθῆ ποτε, ὅτι ἐκ τοῦ Μιραμπὼ, τοῦ Καίσαρος, τοῦ κατακτητοῦ ὅλων τῶν κυριῶν τῶν Παρισίων, ἤθελέ ποτε γείνει τοιοῦτος ὅρκος; ἀπήντησε γελῶν ὁ Βωμαρσέ.

— Περιγέλασέ με, χλεύασέ με ὅσον θέλεις, ἀλλὰ μὴ προδώσῃς ποτὲ αὐτὸ, τὸ ὁποῖον θά σοι εἴπω τώρα. Ἀγαπῶ τὴν βασίλισσαν — τὴν ἀγαπῶ, ὡς ποτε θνητὸς δὲν ἠγάπησε γυναῖκα—τὴν ἀγαπῶ ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ἤθελον δώσει τὸ πᾶν, ἐὰν ἠδυνάμην νὰ τῇ εἴπω εἰς τὸ οὖς τὴν αἰωνίαν ταύτην ἀλήθειαν.

— Τρέμεις, κόμη!

— Ἀπὸ χαρὰν ἀναλογιζόμενος τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τὸ τριαντάφυλλον ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας μου.

— Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔγεινε τοῦτο· θὰ ἦτο τυχαῖον.

— Ἡ καρδία μου λέγει, ὅτι ἔγεινεν ἐκ προαιρέσεως.

— Δυνατὸν, ἀλλὰ, νὰ σοὶ ὁμολογήσω τὴν ἀλήθειαν, λίαν ἀπίθανον.

— Ὦ, μὴ μὲ ἁρπάζῃς αὐτὴν τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα, ἀλλὰ συμβούλευσόν με, ἀγαπητέ μου Βωμαρσὲ, πῶς νὰ κάμω διὰ νὰ συναντηθῶ μίαν μόνην φορὰν μετὰ τῆς βασιλίσσης. Σὺ, ὡς συγγραφεὺς κωμῳδιῶν, εἶσαι ἔμπειρος τοιούτων μηχανορραφιῶν· ὁ Φίγαρός σου ὁ Ἀλμαβίβας σου τὸ ἀποδεικνύουν. Δός μοι μίαν καλὴν συμβουλήν.

— Παρουσιάσου εἰς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα μὲ ὅλας τὰς διατυπώσεις.

— Τότε ἠδύναντο νὰ ὑποπτευθῶσί τι εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ πρὸς τούτοις ἤθελε βλάψει μεγάλως τὴν δημοτικότητά μου· ἤθελον νὰ ὁμιλήσω τὴν βασίλισσαν ἄνευ μαρτύρων.

— Τότε ὑπάρχει μόνον ἓν μέσον.

— Καὶ ποῖον;

— Προσπάθησον νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν κῆπον τοῦ Τριανών, ὅπου πολλάκις ἡ βασίλισσα περιπατεῖ μόνη ὁλοκλήρους ὥρας.

— Καὶ πόθεν γνωρίζεις τοῦτο;

— Ἀπὸ ἕνα φίλον μου, τὸν ἀρχικηπουρὸν τῶν Βερσαλλιῶν.

— Τοῦτο δὲν εἶναι δύσκολον.

— Μὴ τῷ εἴπῃς ὅμως τὸ ὄνομά μου· παρουσίασέ με ὡς ποιητήν, ὡς ζωγράφον, ἢ ὅπως ἄλλως θέλεις, ἐκτὸς μόνον ὡς Μιραμπώ.

— Θὰ σὲ παρουσιάσω ὡς ἀνθολόγον, τοῦ ὁποίου ἡ μεγαλειτέρα ἐπιθυμία εἶναι νὰ ἐπισκέπτηται τοὺς κήπους τοῦ Τριανὼν καὶ τῶν Βερσαλλιῶν.

Ὁ Μιραμπὼ ἦτο ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἀπὸ χαράν.

Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας περιηγεῖτο τοὺς βασιλικοὺς κήπους χωρὶς νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἐπιθυμία του. Τὴν πρωΐαν ὅμως, τῆς ἐννάτης κατώρθωσε νὰ πλησιάσῃ τὴν βασίλισσαν, ἡ ὁποία ἵστατο πλησίον ἑνὸς τῶν μαρμαρίνων ἀναβρυτηρίων, καὶ παρετήρει τοὺς ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ρεγγοβολοῦντας ἰχθῦς.

Νομίζων, ὅτι ἡ βασίλισσα ἦτο μόνη, προσῆλθε ταχέως καὶ τῇ προσέρρεε λευκὸν τριαντάφυλλον.

— Μεγαλειοτάτη—ἤρχισεν· ἀλλ' αἴφνης παρετήρησε τὴν κυρίαν δὲ Καμπὰν, ἥτις ἵστατο οὐ μακρὰν τῆς βασιλίσσης—τότε ἔστρεψε καὶ ἔφυγε.

— Γνωρίζετε τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν; ἠρώτησεν ἡ Μαρία Ἀντωνία.

— Ὄχι, μεγαλειοτάτη, ἀπήντησεν ἡ κυρία δὲ Καμπάν.

— Εἶχε τὴν ἀναίδειαν νὰ μοὶ προσφέρῃ τὸ τριαντάφυλλον τοῦτο· ἰδέτε, πῶς ἐπιστρέφει καὶ μᾶς παρατηρεῖ. Ὁποία ἀναισχυντία! ἐξηκολούθησεν ἡ βασίλισσα ῥίπτουσα πλήρης ἀγανακτήσεως τὸ τριαντάφυλλον εἰς τὸ ὕδωρ.

— Διάβολε! ἐψιθύρισε φεύγων ὁ Μιραμπώ.

— Τίς νὰ ἦτο αὐτός; ἠρώτησεν ἐκπεπληγμένη ἡ κυρία τῆς τιμῆς.

— Παράφρων τις, ὥριμος διὰ τὸ φρενοκομεῖον, ἀγαπητή μου Καμπάν· ἀπήντησεν ἡ βασίλισσα.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐγκατέλιπε τὸ Τριανών, ὁ Μιραμπὼ ἔγεινε θανάσιμος ἐχθρὸς τῆς αὐλῆς. Δὲν ἠδυνήθη νὰ λησμονήσῃ, μὲ ποῖον ψυχρὸν καὶ ὑπερήφανον βλέμμα ἔρριψε τὸ τριαντάφυλλον ἡ βασίλισσα· ἐνόμιζε προσβεβλημένην τὴν τιμήν του καὶ ὠρκίσθη ἐκδίκησιν. Ὁ ἐμπαθής του ἔρως πρὸς τὴν Μαρίαν Ἀντωνίαν μετεβλήθη εἰς πικρότατον μῖσος, καὶ ἔκτοτε ἔκαμεν ὅ,τι ἠδυνήθη, διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ ὅμοιον μῖσος εἰς τοὺς ὀπαδούς του.

Τῇ 23 Ἰουλίου 1789 εἰσῆλθε Λουδοβῖκος ὁ ΙΣ' ὅλως ἀπροσδοκήτως εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀντὶ παρασήμου ἔφερεν ἐπὶ τοῦ στήθους λευκὸν τριαντάφυλλον, τὸ ὁποῖον τῷ προσήμοσεν αὐτὴ ἡ βασίλισσα· διότι ὠνειρεύθη, ὅτι τὸ ἄνθος τοῦτο ἤθελε χρησιμεύσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὡς βασκάνιον ἐναντίον τῶν περικυκλούντων τὸν θρόνον κινδύνων.

Ὁ βασιλεὺς προσερώνησε λόγον πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ τοὺς προσεκάλεσε νὰ μὴ καταχρῶνται τῆς ἰσχύος των, νὰ μὴ παραβῶσι τὸν ὅρκον των, νὰ φυλάξωσιν ἀκηλίδωτα τὰ Γαλλικὰ κρίνα, καὶ νὰ μὴ προβῶσιν εἰς διαβήματα δυνάμενα νὰ προξενήσωσι βλάβην καὶ κινδύνους εἰς τὸ κράτος.

Ἀλλ' οἱ λόγοι ἦσαν « φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ » ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Μιραμπὼ ἔκαιεν ὀργὴ πλησιάζουσα εἰς παραφροσύνην, ὅτε εἶδεν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ βασιλέως τὸ λευκὸν τριαντάφυλλον· διότι δὲν ἀμφέβαλε πλέον, ὅτι ἡ Μαρία Ἀντωνία ἐπρόδωσε τὸ πᾶν εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ ὅτε ἐγκατέλιπεν ὁ βασιλεὺς τὴν αἴθουσαν, ἀνέβη ὁ Μιραμπὼ τὸ βῆμα καὶ ἐξεφώνισε λόγον, ὅστις ὡς βροντὴ ἔπληξε τὰ ὦτα τῶν ὀπαδῶν τῆς αὐλῆς. Μόλις ἐτελείωσεν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ Μαρκήσιος δὲ Βρεζὲ καὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως διαλύεται ἡ συνέλευσις. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἀπόφασις ὡς κεραυνὸς κατέβαλε τὴν συνέλευσιν καὶ ἤδη οἱ πλεῖστοι τῶν ἀντιπροσώπων ἡτοιμάζοντο νὰ ἐκτελέσωσι τὴν διαταγήν. Τότε ἠκούσθη ἐκ τοῦ βάθους τῆς αἰθούσης φωνὴ εὐκρινὴς καὶ σοβαρά, ἐπενεργοῦσα ὡς μαγικὴ λέξις ἐφ' ἑκάστης καρδίας, «*Allez dire à votre maître, que nous ne quitterons nos places que par la force des baïonettes!*» (*) Ἦτο ὁ Μιραμπώ, ὅστις ἐβρόντησε τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἐναντίον τοῦ διαγγέλματος τοῦ βασιλέως.

Εἰς τὸν μαρκήσιον δὲ Βρεζὲ δὲν ἔμεινε, παρὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα μὲ τὴν ἀγγελίαν, ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι—μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ κόμητος Μιραμπὼ—ἠρνήθησαν νὰ ἐγκαλείψουν τὰς ἕδρας των, ἐὰν δὲν διελύοντο διὰ τῆς λόγχης. Ἡ βασίλισσα ἐλειποθύμησεν, ὁ δὲ ἀσθενὴς Λουδοβῖκος ἔγεινεν ὠχρὸς ὡς νεκρός.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ ἐπανάστασις ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μιραμπὼ, προέβη γιγαντιαίοις βήμασιν. Ἡ αὐλὴ, ὁδηγουμένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, δὲν ἄφησε μέσον ἀδοκίμαστον, ὅπως κερδίσῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸν Μιραμπώ. Ὁ βασιλεὺς ἐδωρήσατο εἰς τὸν περιφανῆ ῥήτορα 250 χιλ. φράγκων, ἵνα δυνηθῇ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του, ἐκτὸς δὲ τούτου τῷ προσδιώρισε μηνιαῖον μισθὸν 6000 φράγκων.

— Ὅτε κατὰ πρῶτον παρουσιάσθη ὁ Μιραμπὼ εἰς τὴν αὐλὴν, ἔλεγεν ἡ βασίλισσα πρὸς τὴν κυρίαν δὲ Καμπὰν, ἐὰν ἐδεχόμην τὸ τριαντάφυλλόν του, εἰς πόσον διαφορετικὴν κατάστασιν θὰ εὑρισκόμεθα· ἡ πρώτη του ἐμφάνισις μὲ ἐτρόμαζεν· ἀλλὰ τώρα ἀναγινώσκω εἰς τὸ βλέμμα του, ὅτι οὐδὲν ἔχω νὰ φοβηθῶ, ἐνόσῳ ζῇ ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ προσπάθειαι κατεβλήθησαν πλέον ἀργά, ἡ ἐπανάστασις εἶχε γίνει ἤδη ὁρμητικὸς ποταμὸς, ὅστις διέσπα πάντα τὰ προχώματα.

Τῇ 2 Ἀπριλίου 1791 διεδόθη ὡς καταστρεπτικὴ πυρκαϊὰ ἐν Παρισίοις ἡ φήμη, ὅτι ὁ κόμης Μιραμπὼ, ὁ ἀπόστολος τῆς ἐλευθερίας, ἀπέθανεν αἰφνίδιον θάνατον, καὶ διηγοῦντο διαφόρους φήμας περὶ τῆς αἰτίας τοῦ θα-

(*) Ὑπάγετε νὰ εἰπῆτε εἰς τὸν κύριόν σας, ὅτι δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὰς ἕδρας ἡμῶν, εἰμὴ ὑποστηριζόμενοι εἰς τὴν δύναμιν τῶν λογχῶν.

νάτου του. Βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι ἐπὶ τοῦ στήθους θους του εὑρέθη τριαντάφυλλον ξηρόν.

Ὅτε μετεδόθη αὕτη ἡ εἴδησις εἰς τὴν βασίλισσαν, ἐστράφη πρὸς τὴν κυρίαν δὲ Καμπὰν καὶ εἶπε:—Τώρα εἶναι καὶ ὁ θάνατος ἐμοῦ ἐγγύς.

Ἡ προφητεία αὕτη ἐξεπληρώθη τῇ 16 Ὀκτωβρίου, ἡμέρᾳ τετάρτῃ, 1793. Μὲ λευκὸν τριαντάφυλλον ἐπὶ τοῦ στήθους ἀπέθανεν ἡ Μαρία Ἀντωνία ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῆς λαιμητόμου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Μ * * *

ΤΙ ΕΣΤΙ ΔΙΑΒΑΤΗΣ.

Ὁ διαβάτης εἶναι ἄνθρωπος ὁμοιάζων ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ μὴ δυνάμενος νὰ διακριθῇ παρ' οὐδενός.

Πᾶν ὅ,τι μᾶλλον ὁμοιάζει μὲ τὸν διαβάτην εἶναι ἄλλος διαβάτης.

Διαβάται μόνον εἰς τοὺς Παρισίους ὑπάρχουσιν· ὁ ἐπαρχιώτης ἀγνοεῖ ἢ ὀλίγον εἰξεύρει τί ἐστι διαβάτης.

Ὁ γνωστὸς ἄνθρωπος δὲν εἶναι διαβάτης· εἰς τὰς ἐπαρχίας γνωρίζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τίς εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ ποῦ ὑπάγει.

Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὸν περιπατητὴν μὲ τὸν διαβάτην.

Ἄνθρωπος περιπατῶν φαίνεται ὅτι ὑπάγει παντοχοῦ ἢ ὅτι δὲν ὑπάγει οὐδαμοῦ. Ὁ διαβάτης εἶναι ἄνθρωπος ὑπάγων εἴς τι μέρος.

Ἄνθρωποι περιπατοῦντες, ἔστω καὶ ἀσκόπως, εἶναι ἄνθρωποι ἀλληλοζητούμενοι καὶ φαίνονται ἐλθόντες ὅπου ἦλθον ἐπίτηδες ἵνα ἴδωσιν ἀλλήλους. Οἱ διαβάται εἶναι ἄνθρωποι συναντώμενοι, διασταυρούμενοι, καὶ οἵτινες, ἐὰν δὲν παραγκωνίσῃ ὁ εἷς τὸν ἄλλον, διέρχονται χωρὶς οὔτε κἂν νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι συνηντήθησαν.

Ὁ διαβάτης εἶναι ἄνθρωπος μόνος καὶ ὅστις μένει μόνος ἐν μέσῳ ὅλων, ὅστις δὲν φροντίζει διὰ σᾶς καὶ ὅστις σᾶς εἶναι ἀδιάφορος, — ἀδίκως ἴσως, — διότι πᾶς διαβάτης εἶναι μυστήριον.

Τὸν διαβαίνοντα τοῦτον τὸν περιμένει ἴσως ἡ ἐρωμένη του.

Αὐτὸς, ἴσως, θ' ἁρπάσῃ τὴν περιουσίαν σου, τὸν φίλον σου, τὴν εὐδαιμονίαν σου.

Θὰ τὸν ἀγαπήσῃς αὔριον, προσφιλῆς ἀναγνώστρια· σὺ δὲ, ἀναγνῶστα, σταμάτησον αὐτὸν, πιθανὸν ἡ τύχη σου νὰ ἦναι εἰς τὰς χεῖράς του.

Ζητεῖτε φίλους, ζητεῖτε συζύγους, ζητεῖτε ἐραστὰς, ζητεῖτε ὅ,τι σᾶς λείπει; Διατί ὁ διαβάτης οὗτος νὰ μὴ γίνῃ ὅ,τι ζητεῖτε;

Οἱ Παρίσιοι εἶναι ἡ πόλις τοῦ κόσμου, ὅπου δύναταί τις νὰ κάμῃ, προκειμένου περὶ διαβατῶν., πλεῖστα συμπεράσματα. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ὁδῷ οὐδὲν διακρίνει τὸν ἕνα ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὁ διαβάτης δύναται νὰ ἦναι, κατὰ τὸ δοκοῦν τοῦ θεατοῦ, ὑπουργὸς ἢ μέγας ὑποκριτὴς, πράγματι ἢ βουλευτὴς, πρέσβυς ἢ οἱοσδήποτε πολίτης. Καὶ, ὅπως ἡ καλλονὴ ἀγαπωμένης γυναικὸς ὑπάρχει εἰς τὰ ὄμματα ἐκείνου ὅστις τὴν ἀγαπᾷ, οὕτω καὶ ἡ ποιότης διαβάτου ὑπάρχει εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐξετάζοντος αὐτόν.

Διὰ τὰς γυναῖκας, ὁ διαβάτης εἶναι ἄνθρωπος ὅστις τὰς βλέπει ἢ δὲν τὰς βλέπει, ὕβρις ἢ φιλοφροσύνη, ἐνίοτε καὶ τὰ δύο. Ἐὰν ἦναι φιλοφροσύνη, ποῦ συνίσταται τὸ κακόν; Παρ' ἑνὸς ἀγνώστου, ἑνὸς διαβάτου, πᾶς ἔπαινος γίνεται δεκτὸς, δὲν εἶναι προσβλητικὸς, καὶ εἶναι ἀφιλοκερδής. — Ἀλλ' ἄρα γε αἱ γυναῖκες προτιμῶσι τοὺς ἀφιλοκερδεῖς ἐπαίνους;

Διὰ τὸν διάσημον καὶ τὸν οἰηματίαν, ὁ διαβάτης εἶναι ζῶσα ὕβρις καὶ μάθημα ταπεινώσεως· εἶναι ὁ αἰχμάλωτος βαδίζων παραπλεύρως μὲ τὸν νικητὴν, ἐνθυμίζων αὐτῷ ὅτι εἶναι ἄνθρωπος, καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουσι.

Διὰ τὸν πολυάσχολον, ὅστις τρέχει εἰς τὰς ὑποθέσεις του, ὁ διαβάτης ἐμπόδιον μόνον εἶναι ὑλικόν.

— Διὰ τὸν κακοδιάθετον, ὁ διαβάτης εἶναι ἐχθρός.

— Διὰ τὸν δυστυχῆ, ὁ διαβάτης εἶναι εἷς ἔτι ἀδιάφορος.

— Διὰ τὸν ἐρωτευμένον, ὁ διαβάτης εἶναι μηδέν.

— Διὰ τὸν διαβάτην, ὁ διαβάτης εἶναι παρατήρησις.

— Διὰ τὸν φιλόσοφον, ὁ διαβάτης εἶναι ἡ μονὰς τοῦ συστήματός του.

— Διὰ τὸν ἔνοχον, ὁ διαβάτης εἶναι κίνδυνος.

— Διὰ τὸν μέθυσον, εἶναι φίλος.

— Διὰ τὸν ζηλότυπον καὶ διὰ τὸν φιλόδοξον, εἶναι ἀντίζηλος.

— Διὰ τὸν φιλάργυρον, εἶναι κλέπτης.

— Διὰ τὸν πτωχὸν, εἶναι ἐλπὶς ἑκατοντάκις ψευσθεῖσα!

— Διὰ τὸν μηδὲν ἔχοντα, ὁ διαβάτης εἶναι πάντοτε ἄνθρωπος ἔχων τι.

Ὁ διαβάτης λοιπὸν εἶναι ὂν μόνον ἀναφορικὸν, ὅπερ, καθ' ἑαυτὸ, οὐδὲν ἄλλο θὰ ἦτο ἢ διαβάτης, καὶ ὅπερ δὲν προσλαμβάνει ἀξίαν ἰδιαιτέραν εἰμὴ ἐὰν συναντηθῇ καὶ κριθῇ.

Ἡ ὁδὸς εἶναι τὸ βασίλειον τοῦ διαβάτου· ὅταν γίνῃ ἄφαντος, τὸ βασίλειον εἶναι κενὸν, ἡ ἐρημία καὶ ἡ σιωπὴ ἐγκαθίστανται καὶ δὲν μένει ἴχνος τῆς διαβάσεώς του.

Ἡ ὁδὸς δὲν εἶναι ἡ γῆ ὁλόκληρος; Τί μένει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἀφοῦ διέλθῃ;

Ἀλλ' ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς καὶ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς γῆς, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν μείνῃ τίποτε ἀφοῦ διέλθῃ, ὁ ἄνθρωπος εἶναί τι ὅταν διέρχηται — διότι ὁ διαβάτης εἶναι οἱ διαβάται — δηλαδὴ τὸ θερμότερον αἷμα, ὅπερ δύναται νὰ ῥέῃ εἰς τὰς φλέβας μεγάλης πόλεως.

Βλέπων τις ὅλα ταῦτα τὰ ἀντίθετα συναντώμενα χωρὶς νὰ ἀντικρουσθῶσι, χωρὶς νὰ ἰδωθῶσι — τὴν χαρὰν πλησίον τῆς δυστυχίας, τὸν γελῶντα πλησίον τοῦ κλαίοντος, τὸ ἔγκλημα πλησίον τῆς ἀρετῆς, τὸν καταθλίβοντα πλησίον τοῦ θύματός του· — βλέπων τις τὸν ἄσκοπον τοῦτον συμφυρμὸν τῶν συμφερόντων, τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν μᾶλλον ἐναντίων κινημάτων, τῶν

χειροτέρων καὶ τῶν καλλιτέρων, τὴν μονότονον ταύτην πλημμυρίδα καὶ ἄμπωτιν τῶν ὁποίων ὁ στοχασμὸς φαίνεται ὑπάρχων ἐν τῇ λέξει ταύτῃ: «Παραμέρισε νὰ περάσω,» θὰ ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ ἐγωϊσμὸς ὑπερίσχυσε, καὶ ὅτι δὲν ἀπαντᾷ τις εἰς Παρισίους εἰμὴ ἄτομα καὶ ὄχι κοινωνίαν.

Ἐξέλθετε τῆς ἀπάτης· συμβαίνει ἐνίοτε ὥστε καθ' ὥρας ἐπισήμους τὰ πεπλασμένα ταῦτα μέλη νὰ ἑνοῦνται αἴφνης· αἱ δυνάμεις αὗται, πρὸ ὀλίγου μεμονωμέναι, εὑρίσκουσι κέντρον κοινόν· αἱ μονάδες αὗται, τὰς ὁποίας τοσοῦτον ἐπιμελῶς εἶχον διαχωρίσει, συναθροίζονται ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ παρατηροῦσιν ὅτι σχηματίζουσιν ἀριθμόν· αἱ χεῖρες συνθλίβονται, αἱ καρδίαι ἐναγκαλίζονται, καὶ ἐν τῷ πλήθει τούτῳ, ὅπου κατ' ἀρχὰς μόνον διαβάτας ἐβλέπετε, ἀναγκάζεσθε μετ' ὀλίγον νὰ χαιρετήσητε τὸν τρομερὸν λαὸν τῶν Παρισίων, τοῦ ὁποίου οἰκία εἶναι ἡ ὁδός, τὸν ὁποῖον δὲν πιστεύουσιν ὅταν δεικνύηται, καὶ ὅστις ὑπῆξεν ὁσάκις τὸ ἐκάλεσεν ἡ ἀνάγκη, — καὶ εἰς πεῖσμα πάντων τῶν ἀνθρώπων, — ὁ πρῶτος λαὸς τῆς γῆς.

Α. Γ. ΣΚΑΔΙΔΗΣ.

Η ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΒΟΓΟΥΛΟΥΣ.

Οἱ Βόγουλοι, λαὸς φιννικῆς καταγωγῆς κατοικῶν τὰς πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ Οὐράλ εὐρείας καὶ ἐλώδεις πεδιάδας, διηγοῦνται τὴν πλάσιν τοῦ κόσμου ὡς ἑξῆς. Ὁ πλάστης Ταρὸμ ἢ Νουμῆ-Ταρὸμ κατεβίβασεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐντὸς ἀργυρᾶς κοιτίδος ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα. Ἡ κοιτὶς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκυμάνθη ἐπὶ τῶν τρικυμιωδῶν κυμάτων τοῦ χάους· τέλος ὁ ἀνὴρ παρεκάλεσε τὸν Νουμῆ-Ταρὸμ νὰ τῷ δώσῃ ὀλίγην γῆν ἀρκούντως εὐρεῖαν διὰ νὰ κατασκευάσῃ οἶκον. Ὁ Νουμῆ-Ταρὸμ ἐσχημάτισε τότε μίαν μικρὰν νῆσον, ἥτις, ὡς καὶ ἡ κοιτίς, ἦτο τὸ παίγνιον τῶν ἀνέμων καὶ τῶν θαλασσῶν. Κατὰ τὸ γῆράς των ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἀπέκτησαν υἱόν, ὅστις ἐκλήθη Ἐλὲμ-Πῆ, τοὐτέστιν υἱὸς τοῦ Ἀέρος, ἐξ αὐτοῦ δὲ ὁ Νουμῆ-Ταρὸμ ἔπλασεν ὅλα τὰ ὄντα, διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ τὸ χάος καὶ τὸ ζεῦγος ἐκεῖνο ὅπερ ἔτεκε τὸν υἱὸν τοῦ Ἀέρος. Διὰ τὴν ὁριστικὴν ταύτην πλάσιν πολὺν κατέτριψε χρόνον καὶ πολὺν ὑπέστη κόπον ὁ Ἐλεμ-Πῆ, διότι ὁ Νουμῆ-Ταρὸμ ἦτο λίαν ὀκνηρὸς καὶ ληθαργικὸς καὶ ἀπῃτοῦντο πολλαὶ παρακλήσεις καὶ δικαιολογίαι διὰ ν' ἀποσπασθῇ εἷς λόγος δημιουργικὸς ἀπὸ τὸν γέροντα, τὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου εἰς τὸ βάθος τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔχοντα τὴν ἑπταδύστρυχον κεφαλήν του ἠκουμβισμένην ἐπὶ τῆς χειρός του. Τοιουτοτρόπως μετὰ ἐπανειλημμένας ἱκεσίας ἐκ μέρους τοῦ Ἐλεμ-Πῆ ἐπλάσθησαν, ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, πάντα τὰ εἴδη, ἀφοῦ ἡ γῆ κατὰ συνέπειαν πάντοτε τῶν παρακλήσεων καὶ τῶν ἀδιαλείπτων παρακελεύσεων τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀέρος ἐσχηματίσθη, ἐξησφαλίσθη καὶ κατηρτίσθη ὡς σήμερον εὑρίσκεται. Οἱ ἄνθρωποι ἐπλάσθησαν ἀπὸ μίγμα χιόνος καὶ γῆς, τὰ δὲ πρῶτα ζεύγη τῶν ἰχθύων κατῆλθον μεμορφωμένα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ὅταν δὲ ἡ γῆ κατηρτίσθη, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀέρος προσεκάλεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν Θεὸν τοῦ θανάτου. Ὁ Ἐλὲμ-Πῆ, ἀγαπῶν καὶ σεβόμενος τοὺς γονεῖς του, ἐζήτει τακτικῶς συμβουλὰς παρ' αὐτῶν ὁσάκις διετέλει εἰς ἀπορίαν περί τινος πράγματος, ἀλλ' ἐκεῖνοι τυπικῶς πάντοτε τῷ ἀπεκρίνοντο· « Πράξε ὅπως θέλεις, διότι ἡμεῖς ἐσμεν λίαν γέροντες καὶ ἀνόητοι ὅπως σὲ συμβουλεύσωμεν. »

Οἱ Βόγουλοι διηγοῦνται προσέτι ὅτι μέγας κατακλυσμὸς ἐκ θερμοῦ ὕδατος καὶ ἐκ πυρὸς κατεκάλυψεν ἄλλοτε τὰς μεταξὺ Οὐράλ καὶ Ὀβῆ χώρας.

« Ἐπὶ ἑπτὰ χειμῶνας καὶ ἐπὶ ἑπτὰ κύκλους ἔαρος, λέγει αὐτολεξεὶ ἡ παράδοσις, τὸ πῦρ κατέβη εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ χειμῶνας καὶ ἐπὶ ἑπτὰ θέρη τὸ πῦρ ἐλυμαίνετο αὐτήν· ὅταν δὲ οἱ ἑπτὰ χειμῶνες καὶ τὰ ἑπτὰ θέρη παρῆλθον, εἷς μέγας ἀνδρογύνης, ἀναμφιβόλως εἷς Ταρκοὺν (τοὐτέστι θεότης τις) ἐβόησε· « Ταρὸμ, ἂν ἐξακολουθῇς νὰ βρέχῃς, ἡμεῖς πῶς θέλομεν σωθῶμεν; » Τότε οἱ γέροντες συνῆλθον εἰς συνέλευσιν καὶ ὁ σοφώτερος αὐτῶν εἶπε: « Σχίσατε ἕνα κορμὸν αἰγείρου καὶ ἂς σχηματίσῃ ἕκαστος διπλοῦν μονόξυλον· πλέξατε ἀκολούθως μὲ ῥίζας θάμνων σχοινίον πεντακοσίων ὀργυιῶν μήκους, ἐμπήξατε ἀσφαλῶς ἐπὶ βάθους πέντε ἢ ἓξ ποδῶν ἐν τῇ γῇ τὸ σχοινίον αὐτό, δέσατε εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τὸ μονόξυλόν σας καὶ μετὰ ταῦτα ἕκαστος ἡμῶν ἂς καταφύγῃ μετὰ τῶν οἰκείων του εἰς τὸ μονόξυλόν του, φροντίζων ὅμως νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τροφὰς στερεὰς καὶ ἱκανὰς διὰ νὰ ἐξαρκέσωσιν ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας, καὶ ὕδωρ ἐντὸς βοείου ἀσκοῦ, καὶ ἴσως ταῦτα ποιοῦντες δυνηθῶμεν νὰ σώσωμεν τὴν ζωήν μας » Ἕκαστος, ἐπισρέψας οἴκαδε, ἔσπευσε νὰ ἐκτελέσῃ τὰς παραγγελίας τοῦ γέροντος· ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν ἐτόλμων νὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν ζωὴν ἑαυτῶν τε καὶ τῆς οἰκογενείας των εἰς ἓν πλοιάριον, ἔτρεχον τῇδε κακεῖσε διὰ νὰ εὕρωσιν ὑψηλήν τινα κορυφὴν ὄρους διὰ νὰ καταφύγωσιν ἐν αὐτῇ. Μὴ εὑρόντες ὅμως, ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὸν γέροντα, ἐρωτῶντες αὐτὸν ἐὰν γνωρίζῃ τοιαύτην. Ἐκεῖνος δὲ τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι καὶ ἂν ἐγνώριζε τοιαύτην, δὲν τὴν ἐνόμιζεν ἱκανὴν νὰ περιλάβῃ ὅλον τὸν λαόν. Ἐν τούτοις τὰ πύρινα ὕδατα ἐπλησίασαν καὶ ὅστις εἶχε κατασκευάσει μονόξυλον εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ὅστις δὲ δὲν εἶχε φροντίσει ἀπώλετο εἰς τὰ ζέοντα ὕδατα. Ὅσοι πάλιν εἶχον σχοινίον ἔλαττον τῶν πεντακοσίων ὀργυιῶν τὸ ἔκοψαν διὰ νὰ μὴ κατακλυσθῶσιν ὑπὸ τὰ ὕδατα, ὅσοι δὲ τὸ εἶχον κατὰ τὴν παραγγελίαν ἔμειναν εἰς τὴν θέσιν των. Ὅταν αἱ ἑπτὰ ἡμέραι καὶ αἱ ἑπτὰ νύκτες παρῆλθον, τὰ ὕδατα ἐξηράνθησαν καὶ οἱ σωθέντες ἄνθρωποι ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν γῆν, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ ἐλεεινῶς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο. Οἱ ἐπιζήσαντες ἄνθρωποι ἐζήτησαν παραχρῆμα δένδρα διὰ νὰ κτίσωσιν οἴκους, πλὴν οὐχὶ μόνον δένδρα δὲν ὑπῆρχον, ἀλλ' οὐδὲ μικρά τις ὕλη, διότι τὰ πάντα κατέστρεψε τὸ πῦρ, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γῆ ἦτο κατακεκαυμένη εἰς μέγιστον βάθος.

Τότε οἱ ἄνθρωποι ἔσκαψαν λάκκους εἰς τὴν γῆν καὶ κατῴκησαν ἐν αὐτοῖς. Μετὰ ταῦτα ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ συνήχθησαν καὶ παρεκάλεσαν οὕτως· « Ὦ Ταρὺμ, πῶς ἡ καρδία τῶν θυγατέρων μας θέλει εὐχαριστηθῇ; πῶς ἡ καρδία τῶν υἱῶν μας θέλει εὐχαριστηθῇ; Τὸ ὕδωρ δὲν ἔχει πλέον ἰχθῦς, τὰ δάση δὲν ἔχουσι θήραν. Ὦ πάτερ, ὦ Νουρὴ Ταρὺμ, πέμψον ἰχθύας εἰς τὰ ὕδατα, θήραν εἰς τὰ δάση, ἵνα ἡ καρδία τῶν τέκνων μας εὐχαριστηθῇ. Ἄφες νὰ γίνωσι καὶ ἀνάπτυξε τὰ δένδρα τῶν δρυμῶν καὶ τὴν χλόην τῶν πεδιάδων. Ἐπίτρεψον ὅπως ὁ μὲν κυνηγὸς εὑρίσκῃ πλουσίαν θήραν εἰς τὰ δάση, ὁ δὲ ἁλιεὺς ἄφθονον ἁλιείαν εἰς τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς· εἴθε ἕκαστος ἡμῶν νὰ ζήσῃ εὐτυχὴς καὶ ἥσυχος, καὶ εἴθε νὰ ἴδῃ αὐξάνοντας καὶ εὐδαιμονοῦντας τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας του. »

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΔΕΝ ΠΑΡΑΠΟΝΟΥΜΑΙ.

Γύναι, σ' ἠγάπησα· ὦ, ναί! σ' ἠγάπησα μεγάλως,
Τοὐλάχιστον τοῦ ἔρωτος ἠσθάνθην τὴν μανίαν·
Τὴν ὄψιν μου ηὐλάκωσεν ὁ συνεχὴς τοῦ σάλος,
Καὶ ἔτι τὰ ναυάγια κρατῶ εἰς τὴν καρδίαν.

Πλὴν διατί; διότι φεῦ! γυνὴ κοινὴ δὲν ἦσο,
Καὶ ἦμην παῖς· σὺ ἤθελες λύτσαν κ' ἐγὼ γαλήνην·
Κ' ἐνῷ πρὸς τὴν γαλήνην μου ψυχρῶς παρεπονεῖσο,
Κατέστρεφον διὰ παντὸς τὴν παιδικὴν εἰρήνην.

Ἀ! γύναι! μὲ ἀνήρπασες καὶ πόθους καὶ καρδίαν,
Τοῦ ἔρωτος ἐμάρανε τὸ ἄνθος πρὶν βλαστήσῃ
Ἡ πυρετώδης σου πνοή· καὶ ἤδη ἠρεμίαν
Αἰσθάνομαι θανάσιμον πρὶν ἡ νεότης σβύσῃ.

Ἐκ τῶν ὀνείρων μου κανὲν, κανὲν δὲν διαμένει,
Ἐκ τῶν ἐλπίδων ἡ πικρὰ τηρεῖται μνήμη μόνον,
Ἐμπρός μου ἤδη φέρετρον ὡς σωτηρία χαίνει,
Ὀπίσω τάφος πρόωρος τῶν νεαρῶν μου χρόνων.

Σ' ἠγάπησα, κ' ἐνόμιζον τὸν ἔρωτα ἀκόμη
Ὡς ἁρμονίαν εὐτυχῆ δύο ψυχῶν ὁμοίων,
Κ' ἐνῷ τὸ χεῖλος σ' ἀγαπῶ, παράφρων ἐξεστόμει,
Ἐκ πόθων μυστηριωδῶν ἐμέθυον, ἀγίων.

Ἀ! διατί τὸ ὄνειρον διέλυσες ἐκεῖνο,
Τὸ πρῖσμα, δι' οὗ φαίνεται ὁ κόσμος πᾶς ἀλλοῖος,
Καὶ ἤδη ἔρημον παντοῦ ἀγρίαν διακρίνω,
Ὅπου κλαυθμὸς καὶ θάνατος πλανᾶται ἀπαισίως.

Ἔρως, σημαίνει δάκρυα σημαίνει βλασφημίαν,
Σημαίνει ἴσως τὸν βωμὸν, ἐφ' οὗ ἐν ἀγωνίᾳ
Ματαίως ἀναλίσκομεν τὴν δυστυχῆ καρδίαν,
Καὶ εἶναι πόνου στεναγμὸς καὶ ὠρυγὴ ἀγρία.

Ἔρως, ἀκόρεστε θεὲ, ἆ! φύγε, φύγε, ἔρως,
Σιγὴν ἐπιθανάτιον τὸ βῆμά σου θ' ἀφήσῃ,
Ἡ πτέρυξ σου ἡ ἀπαλὴ εἰς ὅ,τι ψαύσει μέρος,
Θὰ προξενήσῃ καὶ πληγὴν, τὸ αἷμα θ' ἀναβλύσῃ.

Εἰπέ με, γύναι, ἂν εὑρῶ ἀγνήν ποτε παρθένον,
Καὶ μὲ ζητήσῃ ἔρωτα γαλήνιον κ' ἐλπίδα,
Καὶ τῇ προσφέρω μέτωπον ἀώρως μαραμένον,
Καὶ τῇ προσφέρω κόλασιν δεινὴν καὶ καταιγίδα,

Τί νὰ εἴπω; ὅτι ἐκεῖ πλησίον σου πλανᾶται
Ἡ νεαρὰ καρδία μου καὶ στόνους διαχέει;
Ὅτι ὁ ἔρως ὁ ἄγνὸς ἐτάφη καὶ κοιμᾶται,
Χωρὶς κἂν εἰς τὸν τάφον του κυπάρισσος νὰ κλαίῃ;

Ἐγὼ νὰ παραπονεθῶ; πρὸς τί; ὁπόταν βλέπω
Τοὺς ἀγαπῶντας τρυφερῶς μακρόθεν νὰ περῶσιν,
—Ἄνευ ἐκείνης σκέπτομαι, ἐνῷ πορείαν τρέπω,
Θὰ ἠδυνάμην ν' ἀγαπῶ, ὡς οὗτοι ἀγαπῶσιν.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΡΗΝ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ.

Ὡς πρῶτον μειδίαμα
Ἀνοίξεως ἡλίου,
Ὡς ἄνθος ἁβρότατον
ἀνθῶνος εὐσκίου,
Ἐνταῦθα ἐπρόβαλες,
νεᾶνις καλή.
Ἐπρόβαλες κ' ἔφερες
τοῦ ἔαρος κάλλη,
Ἡ φύσις ἐσκίρτησεν
ἐν τέρψῃ μεγάλῃ
Κ' ἡ ἤβη μας ἤρχισε
φαιδρῶς νὰ λαλῇ.

Κ' ἡ παύσασα λύρα μου
προώρως νὰ παλλῇ.
Εὐθὺς ἐπανήρχισε
ζητοῦσα νὰ ψαλλῇ
Ὠδὴν ἐναρμόνιον
ἡ ἄσμα γλυκύ.

Ἡ πτῆσις πραότατος
Φανῇ ἴσως, κόρη...
Πλὴν σὺ, μοῦσα εὐχαρις,
συγχώρει, συγχώρει·
Μικρὸν ἂν τὰ χείλη σου
γελάσουν, μ' ἀρκεῖ!

Νεότης, τὸ σύμβολον
ἀγγέλων ὡραίων,
Γλυκύτης καὶ χάριτες
εὐόσμων ἀνθέων,
Σεμνότης ἑλκύουσα,
ἁβρὰ καλλονή
Λαμπρῶς σὲ στολίζουσι,
καλὴ Ἀγλαΐα·
Τὸ πᾶν σοι, τὸ ὄνομα
γαλήνη, μαγεία,
Ὁ γέλως, τὸ βλέμμα σου
ἐλπὶς φωτεινή.

Ἂν ὅταν ψελλίσματα
Κἂν μόνον ἐκφέρῃς,
Ἂν ὅταν ὀλίγιστον
Κἂν μόνον σὺ χαίρῃς,
Σοῦ κύκλῳ συγκίνησιν
ὦ! ναὶ, θεωρῇς·
Μὴ τοῦτό σοι ἄπορον
φανῇ, ὦ παρθένε·
Τοῦ χείλους σ' ἐξέρχονται
ᾠδαὶ τορευμέναι,
ὨΙδαὶ τοῦ γεννήτορος,
ὃν σὺ νὰ χαρῇς.

Νεᾶνις, ἀγλάϊσμα
φιλτάτων γονέων,
Ἡ ἔχουσ' ἀνάστημα
καὶ σχῆμα ἀρχαῖον,
Μειδία εὐφρόσυνα
καὶ ψάλλε γλυκά·
Μειδίαμα ἔστω σοι
καὶ ᾆσμα ὁμοίως
Καὶ αὖραι μυρόεσσαι
ὁ νέος σου βίος,
Ἂς λάμπῃ τὸ βλέμμα σου
παντοῦ θελκτικά!

Ὦ τέκνον ἡδύμολπον
φαιδρᾶς ἀηδόνος
Μακράν σου τῶν θλίψεων
ὁ ἄχαρις πόνος,
Μακράν σου τὰ κύματα
τοῦ Ὠκεανοῦ·
Μὲ σὲ πάντα ἥλιος
λαμπρὸς καὶ γελόεις,
Μὲ σὲ πάντα στέφανοι
ναρκίσσων καὶ χλόης,
Μὲ σὲ τὰ ἐξαίροντα
γλαυκοῦ οὐρανοῦ!

Ὦ μύστα γλυκύτατε
Ἑλικωνιάδων,
Πτηνὸν ἐναρμόνιον
τὴν δόξαν μας ᾄδον,
Ἢ ᾄδον παθήματα
Δειλαίας Γασσοῦς,
Πῶς ἄλλως ἡδύφωνα
ὦ! πῶς νὰ μὴ ψάλῃ,
Ὁπόταν ἐγγύτατα
τῆς φίλης σ' ἀγκάλῃ,
Ἀγάπη καὶ ποίησις,
καρδία καὶ νοῦς;

Ὁπόταν πλησίον σου
φιλτάτη συμβία,
Θυγάτηρ εὐκέλαδος,
φαιδρὰ παρθενία,
Ἀγάπη καὶ ποίησις,
καρδία καὶ πῦρ;
Ὁπόταν πλησίον σου
παρήγοροι κρῆναι,
Ὑπάρξεις σὲ θέλγουσαι,
διπλαῖ χαρμοσύναι,
Ἐν πόνῳ, ἐν θλίψει σου
προστρέχουσα χείρ;...

Ὦ! ψάλλε μας ἄπαυστα,
Υἱὲ Κασταλίας,
Ἡδέως βυλσάμονε
πασχούσας καρδίας
Καὶ ὕψου τὸ φρόνημα
πρὸς τὸν οὐρανόν!
Μὲ σὲ καὶ αἱ ἄδυσσοι
θὰ μ' ἦσαν ὡραῖαι,
Τὸ σκότος θὰ ἔφευγε,
τοῦ Δάντου δ' ἰδέαι
Τὸν οἶστρον θὰ σ' ἔφερον
χωρῶν φαεινῶν!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

ΕΙΣ ΦΘΙΣΙΩΣΑΝ ΝΕΑΝΙΔΑ.

. . . . . .
. . . . . .

Ἴδοὺ εἰς ποίαν ἔβαινεν ἡ γῆ παραλυσίαν,
ἰδοὺ ὁποίαν ἔφαινεν εἰκόνα ἀπαισίαν.
ὁπόταν εἰς τὴν ἄφωνον τῆς σιωπῆς γαλήνην,
τὸ βλέμμα κόρη στρέφουσα πρὸς τὴν ὠχρὰν σελήνην,
τοιαῦτα πρὸς τὸν Ὕψιστον ἔλεγ' ὀδυρομένη,
εἰς δάκρυα, εἰς στεναγμοὺς καὶ εἰς λυγμοὺς πνιγμένη.
« Θεέ! ἰδὲ τοὺς πόνους μου, ἰδὲ τὰ δάκρυά μου,
» Θεέ μου! εὐσπλαχνίσου με, καὶ παῦσον τὰ δεινά μου.
» Εἰσέτι τὰ τοῦ ἔαρος τερπνὰ κ' εὐώδη ἄνθη
» ἐν ἔστεψαν τὴν κόμην μου, κ' ἡ κόμη μ' ἐλευκάνθη.

» Χθὲς κάλυξ ἄνευ χρώματος, καὶ ἄνευ εὐωδίας,
» δὲν εἶχον ὅσας σήμερον 'ς τὸ στῆθός μου πικρίας.
» Θερμότης, ψύχος, ἄνεμος, ὁμίχλη, τρικυμία,
» τὰ πάντα ἦσαν δι' ἐμὲ γαλήνη, νηνεμία.
» Πλὴν ἔφθασεν ἡ ἄνοιξις, κἀγώ, γλυκὰ γελῶσα,
» ἐξῆλθον ἐκ τοῦ κάλυκος αὐγήν τινα σκιρτῶσα.
» Εἶδον τὴν φύσιν θάλλουσαν, τὴν γῆν προσμειδιῶσαν,
» καὶ τὴν αὐγὴν τοῦ ἔαρος μὲ τῆς νυκτὸς τὴν γλῶσσαν,
» ἡσύχως ν' ἀποκρίνηται εἰς τοὺς ἐκεῖ πλησίον
» μορμυρισμοὺς τῶν χάριτας χεόντων ῥυακίων.
» Τὰ ἄνθη ἐνεδύοντο τὰ θεῖα θέλγητρά των,
» ἐνῷ τὰ ἔθνη τῶν πτηνῶν ἐξ ἄκρων ἀπωτάτων
» τὴν πρωϊνὴν των δέησιν, τ' ἀθῶα ἄσματά των,
» πρὸς σέ, Θεέ, ἀνέπεμπον διὰ κελαδημάτων.
« Σὲ κτίστην των ἐκήρυττον οἱ ποταμοί, τὰ ἄλση,
» σὲ καλλιτέχνην ἔψαλλεν ἡ ἀηδὼν 'ς τὰ δάση,
» σὲ τὰ μικρὰ ἐρίφια, αἱ ποίμναι τῶν προβάτων,
» ἐδοξολόουν, ἔψαλλον μὲ τὰ βελάσματά των!
» Κἀγώ, μικρὸν ἀνθύλλιον, μόλις στιγμὰς ἀνθίσαν,
» νὰ αὐξηνθῶ ἐζήτησα, τὰ πέριξ μου φθονῆσαν·
» νὰ γείνω τοιούτων ὅμοιον, Θεέ, σὲ ἐδεήθην,
» ἐφθόνησα τὴν τύχην των, καὶ τὴν ἐμὴν ἠρνήθην.
» Μὲ ἤκουσας, ὦ Πλάστα μου, καὶ ἄνθος ἐγενόμην,
» πλὴν σήμερον ἐγνώρισα χθὲς πόσον ἠπατώμην.
» Χθὲς ὅλα ἔβριθον χαρᾶς καὶ εὐθυμίας,
» πλὴν σήμερον τὸ σκίασμα πικρᾶς μελαγχολίας
» τὰ πάντα ἐξηφάνισε, καὶ μόνον ἡ ὠχρότης
» τοῦ φθινοπώρου ἔμεινε· φεῦ, πάντα ματαιότης!
» Τὰ πάντα; ὤ, λανθάνομαι! τὸ ἔαρ δὲν νεκροῦται,
» τὸ ἔαρ δὲν παρέρχεται, μόνον ἀποναρκοῦται.
» Τὰ τέκνα τῆς ἀνοίξεως, ἐὰν καὶ θνησιμαῖα,
» κατ' ἔτος ἀναφαίνονται ἐπὶ τῆς γῆς ἀκμαῖα·
» ἐνῷ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ μέγας οὗτος σκώληξ,
» ὡς ἡ λεπτὴ συντρίβεται τοῦ ὕδατος πομφόλυξ·
» εἰσέρχεται, ἐξέρχεται καὶ μόνον τοῦ νοός του
» τὰ ἔργα μένουν μάρτυρες τῆς διαβάσεώς του·
» ὡς νέφος διαλύεται, ὡς ἄνεμος ἐκλείπει,
» ῥέει ὢν ῥὰξ ἡ ζωὴ καὶ σὺν αὐτῇ ἡ λύπη.
» Ἡ λύπη καὶ τὰ δάκρυα τὸ μέλημά μας εἶναι,
» τὸ νέκταρ μας οἱ συνεταιροί, αἱ θλίψεις, αἱ ὀδύναι.
» Πρὸς τί λοιπόν, ὦ Πλάστα μου, αἱ τρυφεραὶ καρδίαι,
» ἀφοῦ βασάνων ὥρισας νὰ γείνουν κατοικίαι;
» Ἰδοὺ ἐγὼ εἰς δέκατον καὶ πέμπτον μόλις χρόνον,
» καὶ ὅμως δὲν ἀπήλαυσα παρὰ πικρίας μόνον.
» Κιβώτιον τῶν θλίψεων ἐγὼ ἀποκατέστην,
» ὡς ὁ κηρὸς ἀνέλυσα, καὶ ὡς ἡ δᾷς ἐσβέσθην·
» τὰ σπλάγχνα μου ἐσπάραξαν θανατηφόρα πάθη,
» ἡ λάμψις τῶν βλεμμάτων μου εἰς δάκρυα ἐχάθη·
» τὰ χείλη μου ἐφλέχθησαν, ἡ γλῶσσά μ' ἐξηράνθη,
» ὡς ἄνθος ἡ νεότης μου προώρως ἐμαράνθη.
» Τοῦ τάφου ἡ ἀθάνατος καὶ αἰωνία κλίνη
» ἂς γείνῃ πλέον δι' ἐμὲ παρήγορος γαλήνη.
» Σελήνη! χαῖρ', ἀπέρχομαι, ὡς δῶρον τελευταῖον,
» τὰ δάκρυά μου δέχθητι, ἀπόψε μόνον πλέον,
» καὶ αὔριον τῶν φίλων μου ἐάν τις σ' ἀτενίσῃ,
» ἐὰν διὰ τὴν φίλην της καμμία σ' ἐρωτήσῃ,
» εἰπέ την πῶς ἀπέπλευσα εἰς ἄλλον κόσμον νέον,
» εἰπέ την πῶς ἀπέθανον, εἰπέ την δὲν ζῶ πλέον.»
Εἶπε, καὶ οἱ ἀστράπτοντες ὡραῖοι ὀφθαλμοί της
εἰς δάκρυα ἐπνίγησαν, ἐπνίγη κ' ἡ φωνή της.
Δὲν εἶχον πνεύσ' οἱ ζέφυροι ἀκόμη τοῦ μαΐου,
ὁπόταν εἰς τὴν ἄφωνον σιγὴν νυκτὸς εὐδίου
φωναὶ ὡς ἀπὸ μνήματος ἠκούοντο τοιαῦται,
ὡς τοῦτο ἐμαρτύρησαν οἱ τότε νεκροθάπται:
« Συναδελφαί, μὴ κλαίετε, γονεῖς μου μὴ θρηνῆτε,
» νέαι, διὰ τὴν φίλην σας μὴ μελανοφορῆτε.
» Ἐὰν εἰς γῆϊνον στρωμνὴν τὸ σῶμά μου κοιμᾶται,
» τὸ πνεῦμά μου εἰς οὐρανοὺς ὡς χρυσαλλὶς πλανᾶται·
» καὶ ἂν ὡς ῥόδον εἰς τὴν γῆν προώρως ἐμαράνθην,
» ὡς ῥόδον εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ πάλιν κατετέχθην.
» Σεμνὴ παρθένος εἰς τὴν γῆν, περιστερᾶς ὁμοία,
» ὡς ἄγγελος εἰς οὐρανοὺς ἀπέπτην μακαρία.»

Γ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ο ΤΡΙΣΥΠΟΣΤΑΤΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ.

Ὁ Ῥακὰν εἶχεν ἀπαραδειγμάτιστον εὐφυΐαν εἰς τὸ ποιεῖν στίχους, καὶ ὅτε ἀκόμη ἦν ἀφανής. Εἶχε σχηματίσει ἕνα βαρύτατον τόμον ἐκ τῶν στίχων του. Οὐδέποτε ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος ἐδείχθη τόσῳ καταφανὴς εἰς συγγραφέα, ὅσον εἰς τοῦτον· διότι, ἐκτὸς τῶν στίχων του, φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει κοινὸν νοῦν. Ἔχει φυσιογνωμίαν ἀγρότου· εἶναι δὲ καὶ τραυλός, καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ καλῶς τὸ ὄνομά του, διότι κατὰ δυστυχίαν προφέρει λίαν ἀθλίως τὰ στοιχεῖα ρ καὶ κ. Πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του, ἀντὶ νὰ τὸ προφέρῃ, διὰ νὰ ἐννοηθῇ. Ἀγαθὸς ἄλλως τε ἄνθρωπος καὶ οὐχὶ τόσῳ ὀξυδερκής.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, δύω εὐγενεῖς κύριοι, οἱ ἱππόται Βουεὶλ καὶ Ὑβράνδης, γνωρίζοντες ὅτι ὁ εἰρημένος ποιητὴς ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ περὶ τὴν τρίτην ὥραν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς δεσποσύνης Γουρναΰ, διὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ διότι τῷ εἶχε δωρήσει ἓν ποιήματης ἔντυπον, συνέλαβον κατὰ νοῦν νὰ παίξωσιν εἰς αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς τὴν γεροντοκόρην ἓν νόστιμον παιγνίδι.

Κατὰ πρῶτον ὁ ἱππότης Βουεὶλ πορεύεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ποιητρίας καὶ κρούει τὴν θύραν· ἡ θαλαμηπόλος Ὑαμίνη ἀναγγέλλει εἰς τὴν δέσποιναν αὐτῆς ὅτι εἷς εὐπατρίδης τὴν ἐζήτει.

Ἡ δεσποσύνη Γουρναΰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐποίει στίχους· ὅθεν ἀνεγερθεῖσα εἶπεν:

« Αὐτὴ ἡ ἰδέα, ἥτις μοι ἦλθεν, ἦτον ὡραία, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐπανέλθῃ, ἐν ᾧ ὁ ἐπισκεπτόμενός με ἴσως δὲν ἐπανέλθῃ.»

Ὁ ἱππότης εἶπεν ὅτι ἦν ὁ Ῥακάν· ἐκείνη δὲ, ἥτις δὲ

τὸν ἐγνώριζεν ἐξ ὄψεως, ἀλλὰ μόνον ἐκ φήμης, τὸν ἐπίστευσε. Τῷ ἔκαμε πολλὰς φιλοφροσύνας καὶ τὸν εὐχαρίστησε πρὸ πάντων διότι, ἐνῷ ἦν νέος καὶ καλοκαμωμένος, κατεδέχθη νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς γραίας (ἦγε τότε αὕτη περίπου τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας της). Ὁ ἀγχίνους ἱππότης τῇ διηγήθη πολλὰ πράγματα. Ἡ ποιήτρια ἠσθάνετο ἄρατον χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν, βλέπουσα αὐτὸν τόσῳ καλόβολον, ὡς οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἔλεγεν εἰς τὴν Ταμίνην, βλέπουσα ὅτι ἡ ἀγαπητή της γαλῆ ἐνιαούριζεν:

« Ταμίνη, κάμε νὰ σιωπήσῃ ἡ μικρὰ, διὰ ν' ἀκούσωμεν τὸν Κ. Ῥακάν.»

Ἅμα ὡς οὗτος ἀπῆλθεν, ἰδοὺ φθάνει καὶ ὁ Ὑβράνδης, ὅστις, εὑρὼν τὴν θύραν ἡμιανεῳγμένην, εἶπε διολισθαίνων ἐντὸς τοῦ δωματίου:

« Δεσποσύνη, εἰσέρχομαι βεβαίως μὲ πολλὴν ἐλευθερίαν· ἀλλ' ἡ περίδοξος δεσποσύνη Γουρναῦ δὲν εἶναι ἐκ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

— Ἡ φιλοφροσύνη μοὶ ἀρέσκει, ἀνεφώνησεν ἡ γεροντοκόρη· τὸ σημειωματάριόν μου, Ταμίνη, διὰ νὰ τὸ σημειώσω.

— Ἔρχομαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, δεσποσύνη, διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐκάμετε, δοῦσά μοι τὸ βιβλίον σας.

— Ἐγὼ, κύριε! εἶπεν ἐκείνη, δὲν σᾶς τὸ ἔδωκα, ἀλλ' ἐχρεώστουν ἤδη νὰ τὸ πράξω. Ταμίνη, μίαν «Σκιὰν» διὰ τὸν κύριον.

— Ἔχω, δεσποσύνη· καὶ πρὸς ἀπόδειξιν, νὰ σᾶς εἴπω τί περιέχει».

Καὶ τῇ ἀπήγγειλεν ἐξ ἑνὸς κεφαλαίου διάφορα τεμάχια. Μεθ' ὃ, τῇ εἶπεν ὅτι, πρὸς ἀνταμοιβὴν, τῇ ἔφερε στίχους τινὰς ἰδικούς του.

« Ἀλλὰ δὲν θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ μάθω τὸ ὄνομά σας; ἠρώτησεν ἡ γεροντοκόρη.

— Δεσποσύνη, ὀνομάζομαι Ῥακάν.

— Μὲ περιπαίζετε, κύριε.

— Ἐγὼ, δεσποσύνη! ἐγὼ νὰ περιπαίξω τὴν ἡρωΐνην ἐκείνην, τὴν ἀπόγονον τοῦ ἐνδόξου Μονταίγνου, τὴν περισπούδαστον ποιήτριαν!

— Καλῶς, καλῶς, εἶπεν αὕτη· θὰ μ' ἐπεριπαίξατε τότε ἐκεῖνος ὅστις πρὸ ὀλίγου ἐξῆλθεν, ἢ ὑμεῖς ἴσως· ἀλλ' ἀδιάφορον, ἡ νεότης δύναται νὰ περιπαίξῃ τὸ γῆρας. Ἔχω πάντοτε εὐχαρίστησιν διότι εἶδον δύω εὐπατρίδας τόσῳ εὐγενεῖς καὶ εὐφυεῖς. »

Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐχωρίσθησαν.

Ἀλλὰ μετὰ μίαν στιγμὴν, ἰδοὺ ἔρχεται ὁ ἀληθινὸς Ῥακάν, ὅστις ἐμβαίνει πνευστιῶν. Ἦν κατά τι ἀσθματικὸς καὶ εἶχεν ἀναβῇ τρία πατώματα, καθότι ἡ δεσποσύνη διέμενεν εἰς τὴν τρίτην ὀροφήν.

« Δεσποσύνη, τῇ εἶπεν ἄνευ πολλῆς φιλοφροσύνης, συγχωρήσατέ μοι διότι λαμβάνω ἐν κάθισμα.»

Ἦν λίαν ἄχαρις καὶ ἐλάλει τραυλίζων.

« Ὦ! τώρα τὸ γελοῖον, Ταμίνη! εἶπεν ἡ δεσποσύνη Γουρναῦ.

— Δεσποσύνη, ἐντὸς ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας σᾶς λέγω διατί ἦλθον ἐνταῦθα, ἀφοῦ ἀναλάβω τὴν ἀναπνοήν μου. Ποῦ διάβολον ἤλθετε νὰ κατοικήσητε ἐδῶ τόσῳ ὑψηλά; Δεσποσύνη, σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὸ δῶρόν σας, διὰ τὴν «Σκιὰν» τὴν ὁποίαν μοι ἐδώκατε· σᾶς εἶμαι λίαν ὑπόχρεως. »

Ἡ γεροντοκόρη παρετήρει τὸν ἄνθρωπον μὲ ὕφος ὑπεροπτικόν.

« Ταμίνη, εἶπεν, ἔκβαλε αὐτὸν τὸν κύριον τῆς ἀπάτης του· ἐγὼ ἔδωκα μόνον εἰς τὸν δεῖνα καὶ εἰς τὸν δεῖνα· εἰς τὸν Κ. Μαλέρβην καὶ τὸν Κ. Ῥακάν.

— Ἄ! δεσποσύνη, εἶμαι ἐγώ.

— Ἰδὲ, Ταμίνη, τὸ νόστιμον! τοὐλάχιστον οἱ δύω ἄλλοι ἦσαν διασκεδαστικοί. Ἀλλ' οὗτος εἶναι κακὸς βωμολόχος.

— Δεσποσύνη, εἶμαι ὁ Ῥακὰν, ὁ ἀληθὴς Ῥακάν.

— Ἀγνοῶ τίς εἶσθε, ἀπήντησεν ἐκείνη, ἀλλ' εἶσθε ὁ μωρότερος τῶν τριῶν.

— Μὰ τὸν Θεὸν! δὲν ἀγαπῶ νὰ μὲ περιπαίζουν!»

Ἡ γεροντοκόρη ὀργίζεται· ὁ δὲ Ῥακὰν, μὴ γνωρίζων τί νὰ πράξῃ, βλέπει ἐκεῖ που συλλογὴν τῶν στίχων του.

« Δεσποσύνη, τῇ εἶπε, λάβετε αὐτὸ τὸβιβλίον καὶ θέλω σᾶς ἀπαγγείλει ἔξωθεν ὅλους τοὺς στίχους μου. »

Ἀλλ' ἐκείνη δὲν ἐπροσθυμεῖτο· φωνάζει «κλέπτης!» Ἀναβαίνουσιν ἄνθρωποι. Ὁ Ῥακὰν, εὑρισκόμενος εἰς τὰ στενὰ, κρέμαται εἰς τὸ σχοινίον τῆς κλίμακος καὶ εὑρίσκεται ἐν τῇ ὁδῷ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ποιήτρια μανθάνει τὴν ἀλήθειαν· ἀπελπίζεται· δανείζεται μίαν ἅμαξαν καὶ τῇ ἐπιούσῃ λίαν πρωΐ ἀπέρχεται εἰς ἐντάμωσιν τοῦ ἀποβληθέντος ποιητοῦ, διαμένοντος παρὰ τῷ Κ. Βελλεγάρδ. Εὑρίσκετο εἰσέτι εἰς τὴν κλίνην καὶ ἐκοιμᾶτο· ἡ γεροντοκόρη τραβᾷ τὸ παραπέτασμα· ἐκεῖνος τὴν βλέπει καὶ φεύγει παράφορος εἰς ἓν σπουδαστήριον καὶ ἐχρειάσθη, διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν, νὰ ἐξηγηθῶσι τὰ πράγματα.

Ἔκτοτε ὑπῆρξαν στενότατοι φίλοι, διότι ἡ δεσποσύνη Γουρναῦ ἐζήτησε μυριάκις συγγνώμην παρ' αὐτῶν.

Ὁ Βὰ-Ῥεβέρτος παίζει τὸ δρᾶμα τοῦτο, καλούμενον « Ὁ τρισυπόστατος ποιητὴς », ἐξαίρετα. Παρέστησεν αὐτὸ ἐνώπιον μάλιστα τοῦ Ῥακὰν, ὅστις ἐγέλα μέχρι δακρύων καὶ ἔλεγεν: « Ἐξαίλετον! ἐξαίλετον! »

(Ἐκ τῶν ἱστορ. καὶ φιλολογ. ἀνεκδότων).

Γ. Λ. Ξ.

Δύω φίλοι, οἵτινες εἶχον πολὺν καιρὸν νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους, συνηντήθησάν ποτε ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ. «Πῶς ἔχεις; εἶπεν ὁ πρῶτος πρὸς τὸν δεύτερον.—Ὄχι τόσῳ καλὰ, ἀπήντησεν οὗτος.—Τόσῳ χειρότερα. Τί ἔκαμες ἀφ' ὅτου δὲν σὲ εἶδον;— Ἐνυμφεύθην.— Τόσῳ καλλίτερα.— Ὄχι τόσῳ καλλίτερα, διότι ἐνυμφεύθην κακὴν γυναῖκα.—Τόσῳ χειρότερα.— Ὄχι τόσῳ χειρότερα, διότι ἔχει προῖκα δύο χιλιάδας λουδοβίκεια.—Τόσῳ καλλίτερα.—Ὄχι τόσῳ καλλίτερα, διότι μετεχειρίσθην ἓν μέρος τοῦ κεφαλαίου πρὸς ἀγορὰν προβάτων, τὰ ὁποῖα ἀπέθανον ἀπὸ ἐπιζωοτίαν.—Τόσῳ χειρότερα.—Ὄχι τόσῳ χειρότερα, διότι διὰ τῆς πωλήσεως τῶν δερμάτων των ἀπεζημιώθην μὲ τὸ παραπά-

νω.—Τόσῳ καλλίτερα.—Ὄχι τόσῳ καλλίτερα, διότι ἡ οἰκία, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶχον κατατεθειμένα καὶ τὰ δέρματα καὶ τὰ χρήματα, ἐκάη προχθές.— Ὦ! τόσῳ χειρότερα.— Ὄχι τόσῳ χειρότερα, διότι ἦτον μέσα καὶ ἡ γυνή μου».

*

Ἱερεύς τις, ἐξομολογῶν νέον τινὰ πνέοντα τὰ λοίσθια, τὸν προέτρεπε νὰ δεηθῇ εἰς τὸν προστάτην του ἅγιον.

— Ἀφ' οὗ μετ' ὀλίγον πρόκειται νὰ παρουσιασθῶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν Θεὸν, ἀπεκρίθη ὁ θνήσκων νέος, διατί νὰ ὑποχρεωθῶ πρὸς ἄλλον νὰ φέρῃ τὰς παραγγελίας μου;

*

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον ὑπῆγε ξένος τις σοφὸς, ἔχων ἰσχυρότατον μικροσκόπιον. Τὸ θαυμάσιον ὄργανον ἐκίνησε τὴν περιέργειαν ὅλου τοῦ τόπου.

Ἀγρονόμος τις λοιπὸν ἔφερε τὴν γυναῖκά του, Ζανέτην ὀνομαζομένην, νὰ θαυμάσῃ τὸ πλῆθος τῶν ζωϋφίων τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς μίαν σταγόνα νεροῦ. Μόλις ἐπλησίασε τὸν ὀφθαλμόν της εἰς τὸ μικροσκόπιον, ἀμέσως ἐτρόμαξεν· ἐπέμεινεν ἐν τούτοις μέχρις οὗ αἱ τίγρεις τοῦ ὕδατος, ὅπως τὰς ὠνόμαζεν ὁ σοφὸς, ἤρχισαν νὰ κάμνωσι διαφόρους παραδόξους κινήσεις.

Ἡ Ζανέτη δὲν ὑπέφερε πλέον· ἐγείρεται καὶ ἁρπάσασα τὸν σύζυγόν της ἐκ τοῦ ἐνδύματος:

— Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! ἀνέκραξε, νὰ φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ, Ἰωάννη.

— Περίμενε, γυναῖκα, ἡσύχασε. . . νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ τὰ ζῶα αὐτά.

— Νὰ τὰ ἰδῇς; . . . Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Ἰωάννη, ἂς φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ· δὲν συλλογίζεσαι τί θὰ γίνωμεν ἂν αὐτὰ τὰ θηρία πεταχθοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν;

*

Ἡμέραν τινὰ ὁ τῆς Ἱσπανίας πρέσβυς, συνδιαλεγόμενος μεθ' Ἑρρίκου τοῦ Δ'., τῷ ἔλεγεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ τοὺς ὑπουργούς του ἰδιαιτέρως, διὰ ν' ἀποταθῇ πρὸς ἕκαστον αὐτῶν κατὰ τὸν χαρακτῆρά του. «Μετ' ὀλίγον, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, σᾶς τοὺς παρουσιάζω». Οἱ ὑπουργοὶ εὑρίσκοντο τότε ἐν τῷ ἀντιθαλάμῳ, περιμένοντες τὴν ὥραν τοῦ συμβουλίου.

Καὶ πρῶτον προσεκάλεσε τὸν καγκελάριον Σιλλερὺ, πρὸς ὃν εἶπε: « Κύριε καγκελάριε, εἰμὶ εἰς μεγίστην ξενοχωρίαν, διότι βλέπω ἄνωθέν μου τὴν ὀροφὴν κινδυνεύουσαν νὰ πέσῃ.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ καγκελάριος, πρέπει νὰ συμβουλευθῆτε τοὺς ἀρχιτέκτονας, νὰ ἐξετάσωσι τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ἐργασθῶσιν ἐὰν ἦναι χρεία· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ βιάζησθε.

Ἀκολούθως προσεκάλεσε τὸν Κ. Βιλλεροᾶ, πρὸς ὃν εἶπε τὰ αὐτά· οὗτος δ' ἀπεκρίθη, χωρὶς οὔτε κἂν νὰ παρατηρήσῃ τὴν ὀροφήν: « Ἔχετε δίκαιον, μεγαλειότατε· αὐτὸ προξενεῖ φόβον. »

Ἀφ' οὗ οὗτοι ἐξῆλθον, εἰσῆλθεν ὁ πρόεδρος Ζανιὲν, ὅστις εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ βασιλέως ἀπεκρίθη μὲ πολὺ διαφορετικώτερον τρόπον.

« Μεγαλειότατε, εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, δὲν ἠξεύρω τί ἐννοεῖτε· βλέπω ὅτι ἡ ὀροφὴ εἶναι εἰς καλλίστην κατάστασιν.

— Ἀλλὰ, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, δὲν βλέπεις ἐκεῖ ῥήγματα; ἢ εἶμαι ζαλισμένος;

— Αἴ, αἴ, μεγαλειότατε, ἀστείζεσθε! ἡ ὀροφή σας θὰ διαρκέσῃ περισσότερον ἀπὸ σᾶς. »

Ἐξελθόντων τῶν τριῶν ὑπουργῶν, ὁ βασιλεὺς εἶπε πρὸς τὸν πρέσβυν:

« Ἤδη τοὺς γνωρίζετε. Ὁ καγκελάριος δὲν γνωρίζει ποτὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλει νὰ κάμῃ· ὁ Βιλλεροᾶ λέγει πάντοτε ὅτι ἔχω δίκαιον· ὁ δὲ Ζανιὲν λέγει ὅ,τι σκέπτεται, καὶ σκέπτεται πάντοτε ὀρθῶς· καθὼς βλέπετε, δὲν μὲ κολακεύει.

*

Ἐν Γαλλίᾳ, τὸ τακτικὸν ἢ μέσον ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου ὑπελογίσθη εἰς 1 μ. 642. Τὸ ἀνάστημα θεωρεῖται σύνηθες, ὅταν ταλαντεύηται μεταξὺ 1 μ. 600 καὶ 1 μ. 700. Φυσικῷ τῷ λόγῳ, τῆς γυναικὸς τὸ ἀνάστημα εἶναι βραχύτερον. Τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου λέγεται μικρὸν, ὅταν ἦναι πολὺ βραχύτερον τοῦ 1 μ. 600· μέγα δὲ, ὅταν ὑπερβαίνῃ τὸ 1 μ. 760. Ὅσοι δὲν φθάνουσι τὸ 1 μ. λέγονται νάνοι· ὅσοι δ' ὑπερβαίνουσι τὰ 2 μ. γίγαντες. Τὸ μέσον βάρος τοῦ ἡμετέρου εἴδους ἀορίστως, δηλαδὴ ἀφαιρουμένης τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ φύλου, εἶναι 52 χιλιογράμμων· καὶ διὰ μὲν τὸν ἄνδρα εἶναι 55, διὰ δὲ τὴν γυναῖκα 50. Ὁ ἀνὴρ φθάνει τὸν μέγιστον ὅρον τοῦ βάρους του κατὰ τὴν τεσσαρακονταετῆ ἡλικίαν· ἀκολούθως βαθμηδὸν ἐλαττοῦται τὸ βάρος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑξηκονταετῆ λίαν ἐπαισθητῶς. Τὸ μέσον βάρος τοῦ γέροντος εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα, ἰσοσταθμεῖται μὲ τὸ βάρος δεκαεννεαετοῦς παιδός.

—

Μία τῶν δημοτικωτέρων ὑποκριτριῶν τοῦ θεάτρου τοῦ Κάρλου τῆς Βιέννης ἀπεπέμφθη πρὸ ὀλίγου τῆς σκηνῆς ἕνεκα τῆς προσεχοῦς συζεύξεώς της μετά τινος πρίγκηπος *de la Tour et Taxis*, οὗ τινος εἷς τῶν ἀδελφῶν ἔχει ὡς γυναῖκα μίαν τῶν ἀδελφῶν τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας.

Ἕτερος δὲ ἀδελφὸς, ὑπηρετήσας ὡς ἀξιωματικὸς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ βασιλείου τῆς Βαυαρίας, ἀνεχώρησε κατ' αὐτὰς μετά τινος ἐπισήμου ὑποκριτρίας ἑνὸς τῶν θεάτρων τοῦ Μονάχου καὶ ἐνυμφεύθη αὐτὴν ἐν Ἑλβετίᾳ.

Φαίνεται ὅτι εἶναι οἰκογενειακόν.

*

Σατυρικόν τι φυλλάδιον πρὸ τριῶν αἰώνων χρονολογούμενον, φέρον δὲ τίτλον «ἡ ἱσπανικὴ προσωπιδοφορία», περιέχει τὸ πιστεύω τοῦτο εἰς δώδεκα ἄρθρα· ἀ. οἱ καρδινάλιοι αἰτοῦσι τὰ πάντα· β'. οἱ βασιλεῖς χορηγοῦσι τὰ πάντα· γ'. οἱ εὐγενεῖς διαθέτουσι τὰ πάντα· δ'. ὁ πάπας προδιορίζει τὰ πάντα· ε. ὁ κλῆρος ἐπικυροῖ τὰ πάντα· ς'. ὁ δοὺξ Μεδίνα ἐπιθυμεῖ τὰ πάντα· ζ'. ὁ Ἀλόνζος ἁρπάζει τὰ πάντα· η. αἱ Ἰνδίαι προμηθεύουσι τὰ πάντα· θ'. οἱ στρατιῶται πτοῦσι τὰ πάντα· ι. οἱ καλόγηροι τρώγουσι τὰ πάντα· ια. ὁ λαὸς πληρώνει τὰ πάντα· ιβ'. καὶ ὁ διάβολος, ἐπὶ τέλους, θὰ πάρῃ ὅλα. Ἀμήν!

Ὁ «Διεθνὴς», ἐξ οὗ ἐρανιζόμεθα τὰ ἄνω, προσθέτει. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, τὰ πάντα δύνανται ἔτι νὰ ὦσιν ἀληθῆ ἐν τῇ δυστυχεῖ ταύτῃ Ἱσπανίᾳ, τὸ τελευταῖον μάλιστα ἄρθρον τοῦ παραδόξου τούτου π ι σ τ ε ύ ω.

*

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ γαλλικῷ «Σαριβαρί».

Αἱ Φ ι λ ά ν θ ρ ω π ο ι Π ω λ ή σ ε ι ς εἶναι τὸ θέμα τῆς ἡμέρας, ἕνεκα τῆς ὡραιότητος καὶ κομψότητος τῶν πωλητριῶν.

Δύο Ἄγγλοι Τζέντλεμαν διηυθύνοντο ἀπὸ ἐργαστηρίου εἰς ἐργαστήριον· ὁ εἷς αὐτῶν σταματᾷ.

— Ἀγοράζετε; λέγει αὐτῷ ὁ συνοδοιπόρος.

— Μάλιστα.

— Καὶ τί;

Ὁ Ἄγγλος ἐσκέφθη μικρὸν καὶ ἀπεκρίθη·

— Θὰ ἠγόραζον εὐχαρίστως τὴν πωλήτριαν.

*

— Τὶ κάμνετε τὴν ἡμέραν ὁλόκληρον ἐν τῷ γραφείῳ σας; ἠρώτα τις νέον κατέχοντα μικρὰν θέσιν εἰς ἓν τῶν μεγάλων καταστημάτων.

— Τί κάμνω; ἀπήντησεν ὁ ταπεινὸς οὗτος ὑπάλληλος ἐκπεπληγμένος διὰ τὴν ἐρώτησιν, ἣν τῷ ἀπηύθυνον. Περιμένω τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν.

*

Νέος τις κόμης, γνωστὸς ἐπὶ ἀσωτίᾳ μεγάλῃ, συνήντησέ ποτε τὸν πατέρα του καθ' ὁδόν· ἀμέσως ὁ γέρων ἤρχισε μακρὰν νουθεσίαν, ἥτις ἐτελείωσεν οὕτως·

— Ἄθλιε! εἶσαι πνιγμένος εἰς τὰ χρέη! χρεωστεῖς καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν διάβολον. . .

— Ἄ! πάτερ μου, ὑπέλαβεν ὁ νέος, δὲν ἔχετε εὐτυχεῖς ἰδέας. Μοὶ ἀνεφέρατε ἴσα ἴσα τὰ δύο πρόσωπα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ὀφείλω λεπτόν.

*

Ἀλλὰ τί κάμνεις λοιπόν, Μαρία, τόσην ὥραν εἰς τὸ κάτοπτρον; ἔλεγε πρὸ ἡμερῶν τινων κυρία τις εἰς τὴν δεκαεπταέτιδα καὶ χαρίεσσαν κόρην της.

— Τί κάμνω, μαμμᾶ; ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις φιλαρέσκως· θαυμάζω τὸ ὡραιότερον ἔργον σας.

ΕΥΑΔΝΗ.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

— Ἀπουσία δὲν ὑπάρχει διὰ τοὺς ἀγαπωμένους· ἀληθῶς ἀπόντες εἰσὶ μόνον οἱ ἀδιάφοροι, οἱ περὶ ὧν οὐδεὶς φροντίζει.

— Οὐδὲν χεῖρον τῆς ἐξεγέρσεως μετὰ καταῤῥοφὴν ἀθορύβητος ἐκείνη τάξις, ἣν οὐδὲν ἀνθρώπινον πάθος ταράσσει, ἡ ἀναγεννωμένη ἐκείνη ἡμέρα, ἔχουσι σπαρακτικὴν γαλήνην διὰ τὴν κατατεθλιμμένην καρδίαν, πρὸς ἣν αἱ ὑποφώσκουσαι ἐκεῖναι λάμψεις ἐπαναμιμνήσκουσι μίαν πρὸς μίαν τὰς ἐντυπώσεις τῆς προτεραίας· ἡ μικρὰ τῆς νυκτὸς ἡσυχία συνεργεῖ νὰ φαίνηται ἐπαχθέστερον τὸ πρὸς στιγμὴν ἀποτεθὲν βάρος.

— Ὑπάρχουσι λύπαι, αἵτινες ἀδύνατον διὰ τοῦ χρόνου νὰ μετρηθῶσιν, ὡς ἀδύνατον νὰ ἐκφρασθῶσι διὰ τῆς γλώσσης· μία στιγμὴ συμπεριέχει κάποτε πᾶν ὅ,τι δύναταί τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ νὰ ὑποφέρῃ.

— Εἶναι στιγμαὶ, καθ' ἃς τὸ πρόβατον μανιῶδες καθίσταται, καθ' ἃς ἡ δειλὴ περιστερὰ εὑρίσκει τὴν τόλμην τοῦ ἱέρακος.

— Μαγικὴ ὄντως ἡδονὴ νὰ περιπτύσσησθε ἐν τῇ ἀγκάλῃ σας τὴν γυναῖκα, ἥτις ἐπροξένησεν ὑμῖν τόσα κακὰ, ἥτις ἐπὶ πολὺ ὑπῆρξεν ἡ σκληρὰ ἐχθρά σας καὶ ἥτις ἑτοιμάζεται νὰ ᾖ ἐκ νέου τοιαύτη.—Εὐτυχία τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν ἐν Ἱσπανίᾳ τῷ 1812.

— Ὁ Βεῦλ Στενδὰλ, ὁ περὶ πολλῶν γνωματεύσας, λέγει που:

— Ἡ ζηλεία δύναται ν' ἀρέσῃ ὡς νέος τρόπος πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἔρωτος.

— Ἡ ζηλεία δυνατὸν νὰ προσβάλλῃ τὴν αἰδὼ ἀβρόφρονος γυναικός.

— Ὁ δὲ Λὰ Ροχεφουκώλ'—Ὑπάρχει ἐν τῇ ζηλείᾳ πλειοτέρα φιλαυτία, ἢ ἔρως.

— Εὐτυχὴς ὁ τόπος, ὅπου δὲν ὑπάρχει οὔτε κάλαμος, οὔτε μελάνη, οὔτε χάρτης, ἢ ὅσον ἀπαιτεῖται εἰς τὸν ἐφημέριον ἵνα γράφῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρτιγεννήτων! ἔλεγεν ὁ Διδερώ.

— Ὁ αὐτὸς εἶπεν. — Οὐδὲν ἱερὸν ὑπάρχει διὰ τὴν βλακίαν, τὴν κακεντρέχειαν καὶ τὸν φθόνον· ἐπὶ πάντων θέτουσι τὴν ἱεράσυλον χεῖρά των.

— Ἡ λέξις ν α ὶ, ἡ ἁπλῆ καὶ βραχεῖα αὕτη λέξις, ἥτις ἐπικυροῖ τόσους γάμους, δὲν εἶναι τόσῳ βραχεῖα, ἢ διότι φοβούμεθα τὴν σκέψιν.

— Οὐδέποτε ὁ ἔρως εἶναι ἰσχυρότερος, ἢ ὅτε νομίζομεν αὐτὸν τελευτῶντα κατόπιν ἐξάψεως ἐρίδων. Ὁ ἔρως ζῇ ἐν ταῖς τρικυμίαις· τὸ πᾶν παρ' αὐτῷ εἶναι σπασμωδικόν· ἐὰν θελήσητε νὰ βάλητε αὐτὸν εἰς τάξιν, νοσεῖται, ἐκπνέει.

— Ὑπάρχει πάντοτε ἓν ἔρωτος ἐλατήριον μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, οἵτινες στενώτατα ὑπῆρξαν ἡνωμένοι, καὶ ἂν συνοφρυωθῶσιν ὅπως θέλωσι, καὶ ἂν ἐρίσωσι πολὺ, καὶ ἂν χωρισθῶσι, καὶ ἂν συμφωνήσωσι νὰ μισήσωσιν ἀλλήλους.

— Ὑπάρχει εἰς τὸ ἀγαπᾶν, χωρὶς ν' ἀνταγαπώμεθα, θέλγητρον γλυκὺ καὶ βαθὺ, θέλγητρον ὅπερ εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι τοὺς λησμονοῦντας ἡμᾶς, λέγει ὁ Γαλάτης ποιητὴς Θεόφιλος Γωτιέ.

— Νὰ παραδεχθῶμεν τὴν παραδοξολογίαν ταύτην τοῦ φοβεροῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ;—Ὁ Θεὸς, λέγει ὁ μέγας οὗτος μυθιστοριογράφος, ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ προνοίᾳ, δὲν ἔδωκε γενειάδα εἰς τὰς γυναῖκας, διότι οἱ κουρεῖς θὰ κατέκοπτον ξυρίζοντες αὐτὰς, ἀφοῦ αἱ ἀγαθώτεραι τῶν γυναικῶν ἀδύνατον νὰ μένωσιν ἐπὶ τόσην ὥραν σιωπῶσαι.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

ΜΑΡΤΙΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 5.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΙ.

Πᾶσα μεταμόρφωσις κοινωνικὴ ἢ πολιτικὴ ὀφείλεται εἰς τὴν τόλμην ἢ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας αὐταπάρνησιν μάρτυρός τινος τῆς ἀνθρωπότητος ἢ τῆς ἐπιστήμης. Τὸ κράτος τῆς προλήψεως καὶ δεισιδαιμονίας κωλύει τὴν ἀνθρωπότητα νὰ προβῇ περαιτέρω καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ προσπελάσῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦ πραγματικοῦ καὶ ἀληθοῦς προορισμοῦ της. Ἡ πρόληψις καὶ ὁ φανατισμὸς κατεδίκασαν τὸν μάρτυρα Γαλιλαῖον τολμήσαντα ἐναντίον τῆς καθεστηκυίας δόξης νὰ εἴπῃ τὴν ἀναντίρρητον ἀλήθειαν, ὅτι ἡ γῆ κινεῖται καὶ οὐχὶ ὁ ἥλιος. Ὁ Καρτέσιος, εἰς τὸ ἄκουσμα ὅτι προεγράφη ὁ Γαλιλαῖος, ἐδίστασε νὰ δημοσιεύσῃ σύγγραμμα μαθηματικὸν πολυχρονίου ἐργασίας, ὁρθοῦς μὴ ὑποστῇ τὴν αὐτὴν τύχην καὶ αὐτός, ἂν καὶ ὁ Γαλιλαῖος (1). Ἀλλ' ἡ πρόοδος, μ' ὅλας τὰς ἐνστάσεις καὶ τὰς ἀπηνεῖς καταδιώξεις τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς προλήψεως, ἐθριάμβευσεν, ὥστε δὲν φοβούμεθα πλέον νὰ ἐπιβουλευθῶσιν αὐτῇ, καὶ ἐθριάμβευσε διὰ τῶν μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐπιστήμης!

Τὰ γεγονότα τῆς ἀνθρωπότητος δεικνύουσιν ὅτι ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος ἐπάλαισε πρῶτον κατὰ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ἅπερ εὑρίσκοντο εἰς σύγκρουσιν· ἔπειτα κατὰ τοῦ ὁμοίου του, ἐπειδὴ καὶ ἡ πάλη αὕτη τῶν στοιχείων ἐνεσαρκώθη καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ διατελεῖ ἔτι καὶ νῦν ἀγωνιζόμενος κατ' αὐτῆς, ὅτε πλέον κατέστη ἀσθενὴς καὶ πλησιάζει νὰ ἐκλείψῃ.

Ἡ περιρρόνησις τῆς γυναικὸς πηγάζει ἐκ τῆς πάλης ταύτης, ἣν, ὡς ἐθημεν εἰπόντες, ὁ ἄνθρωπος μετεχειρίσθη κατ' ἐαυτοῦ, ἰσχυρότερον δὲ κατὰ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ συντρόφου, τῆς γυναικὸς, ἀσθενεστέρας μὲν τὴν ῥώμην, ἴσης ὅμως τὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἀξίαν. Αὐτὴ ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων δείκνυσιν ὅτι ἐπὶ γῆς τὸ πρῶτον δὲν ὑπῆρχεν, ὡς φρονοῦσί τινες, ἐλευθερία, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἡ μυθολογία, ἥτις ὑποκρύπτει ὑπὸ τὸ ἀλληγορικὸν κάλυμμα ἐξόχους ἀληθείας, παριστῶσα ἡμῖν ἥρωας καὶ ἡμιθέους μαχομένους πρὸς τερατώδη τὴν ῥώσιν ἔχοντα ὄντα, πρὸς δράκοντας δηλονότι καὶ κύκλωπας, καὶ τοὺς θεοὺς τῶν ἀρχαίων, οἵτινες εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ πιστὴ προσωποποίησις τῶν δυνάμεων καὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, μαχομένους ἐπίσης πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀντενεργοῦντας· ἀλλὰ διαμάχη τις, τείνουσα ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ δυνατῆς τινος ἁρμονίας, καὶ ὀργασμός τις πρὸς τελειοποίησιν καὶ πρόοδον.

Φρονῶ ὅτι ἡ ἀνθρωπότης θὰ βαίνῃ πάντοτε πρὸς πρόοδον, μέχρις οὗ προσπελάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς ἐντελείας, τὸ ἱκανοποιῆσον τὴν μεγάλην καὶ ἀπέραντον ἡμῶν ἐπιθυμίαν. Ἴσως τότε ὁ ἄνθρωπος φανῇ ἐπὶ τῆς σφαίρας τελειότερος, ἐπεκτεινομένης τῆς διανοίας του· ἴσως τότε ἀποκοιμηθῶσι τὰ πάθη του διὰ πάντοτε καὶ ἀπαλλαχθῇ τῆς τρομερᾶς καὶ φρικαλέας ταύτης μάστιγος, ἥτις ἀποτυρλόνει τὰς ἐξόχους πνευματικὰς δυνάμεις του, τὰς οὔσας τὸ ἀπαύγασμα τοῦ παγκοσμίου ἄυλου ἴσως τότε ἐξαλειφθῶσι τὰ τρομερὰ πάθη, ὁ φθόνος καὶ ἡ ἔρις, τὰ κινοῦντα αὐτὸν εἰς ἀλληλοσφαγίαν

(1) Ὅρα *Revue des deux mondes. De l' histoire scientifique au dix-neuvième siècle.* Τόμ. 4ος Ἰανουαρίου 1, 1859. φυλλ. ά,

καὶ καταλάβωσι τὴν θέσιν αὐτῶν ἡ ἀγάπη καὶ ἁρμονία, αἱ δύο αὗται ἐράσμιαι ἀδελφαὶ, αἱ ἀναποσπάστως συνδεδεμέναι. Ἴσως τότε πραγματοποιηθῇ τὸ γλυκὺ μὲν καὶ τερπνὸν, ἀλλ' ἰδανικὸν πρὸς τὸ παρὸν ὄνειρον παντὸς φίλου καὶ θιασώτου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ ἀδελφοποίησις τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα ἀπαιτεῖται ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, τῆς ἐπιστήμης, πρὸ πάντων δὲ ἡ παλιγγενεσία τῆς γυναικός. Ταῦτα μόνα προλειάνουσι τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ἐνόσῳ ὅμως ἡ γυνὴ θὰ περιῤῥονῆται καὶ θὰ ἐπέχῃ τόπον ὀργάνου, ἐν μοίρᾳ χρήματος ἢ ἄλλου τινὸς οὖσα, οὐ μόνον ἡ ἐπιστήμη θὰ ὀπισθοδρομῇ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀτελὴς θὰ διαμένῃ, τιμωρούμενος ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς προλήψεως καὶ τοῦ φανατισμοῦ, ἐχθρὰ ἀμφότερα τῆς ἐξοχότητος καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου.

Προτιθέμεθα ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ διὰ τῆς ἱστορίας νὰ ὑποδείξωμεν τὴν ἀκαταμάχητον ἐπιῤῥοὴν τῆς γυναικὸς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. Θέλομεν ἐξετάσει ἐλαχίστας περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐμφανίζεται αὕτη ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ θέλομεν παραστήσει αὐτὴν ὡς τὸ ἰσχυρὸν ἐλατήριον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πρὸ τούτων ὅμως, ἐξετάζοντες αὐτὴν εἰς τὴν πλάσιν, θέλομεν ὑποδείξει πῶς ἐξ αὐτῆς μορφοῦται ἡ κοινωνία, ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἀνθρωπότης ὅλη.

Α'. Ἐξεταστέα ἡ γυνὴ εἰς τὴν πλάσιν της. Ἡ Κοινωνικὴ γυνή. Ἡμεῖς δὲν θὰ ἀκολουθήσωμεν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ σύστημα ἐκείνων τῶν Φυσιολόγων, οἵτινες παραδέχονται τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀρχῆς πίθηκα, ἀναπτυχθέντα βαθμηδὸν καὶ ἐκπολιτισθέντα, ἐπομένως δὲ οὐδὲ τὴν γυναῖκα τοιαύτην, οἵαν ζωγραφίζει ὁ φυσιολόγος Δεβαῖ, ὃς ἡμᾶς τοὺς σρόδρα θρησκευτικοὺς, τοὺς κατακραυγάζοντας κατὰ τῶν παραλόγων νεωτερισμῶν του, κατειρωνεύεται οὕτω πως· « αἱ κραυγαί σας ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ὁ οἰκτός σας εἰς τὴν ἀμάθειαν » (1)· ἀλλὼς χριστιανοὶ θὰ παραδεχθῶμεν τὴν γυναῖκα, οἵαν παρέδωκεν ἡμῖν ὁ θεόπνευστος Μωϋσῆς, δηλαδὴ πλασθεῖσαν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνδρὸς, ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτῷ ὡς σύντροφος. Ἴδωμεν οὖν πρὸς τί συντελεῖ ἡ γυνὴ εἰς τὸν ἄνδρα εὐρύτερον, καὶ ἂν ἠδύνατο τὸ ἕτερον τῶν πλασμάτων τούτων νὰ συμβιώσῃ ἄνευ τοῦ ἄλλου. Ἀμφότερα ταῦτα τὰ πλάσματα εἰργάσθησαν τὸ πάλαι καὶ ἐργάζονται ἔτι καὶ νῦν διὰ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, πρὸς τὸν τῆς αὐξήσεως καὶ πολλαπλασιάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους (2). Πρέπει νὰ συνυπάρχωσι καὶ τὰ δύο ταῦτα ὄντα, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπλάσθησαν, ἵνα ὑπάρξῃ ἄνθρωπότης, ἄλλως, μὴ φαντασθῶμεν εἰς ταύτην τὴν περίπτωσιν γεωλογικὰς παραμορφώσεις, ἀπιθάνους τὸ πλεῖστον, ἵνα λύσωμεν ζήτημα λελυμένον ἤδη, διότι θὰ ἐμπέσωμεν εἰς παραδοξολογίας καὶ λαβύρινθον ἀδιέξοδον ἀντιράσεως τῶν ἰδεῶν ἡμῶν. Ἀμφότερα ταῦτα τὰ ὄντα ἔχουσι τὴν φύσιν διάφορον, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν των εἶναι τὸ αὐτὸ, τοὐτέστιν ἡ ἀνθρωπότης.

Ἀκολουθήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ θεοπνεύστου συγγραφέως, ὅστις τίθησι τοὺς δύο τούτους πατριάρχας τῶν ἐθνῶν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ φιλοσοφήσωμεν ἐπὶ τῶν γεγονότων, ἅτινα ἔλαβον χώραν ἐν αὐτῷ. Δὲν πρέπει νὰ θορυβηθῶσιν αἱ ἀναγνώστριαι τῆς φιλτάτης Ἐπταλόφου, ἐὰν εἴπω ὅτι αἰτία τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξεν ἡ ματαιότης, ἡ μεταδοθεῖσα τῷ ὡραίῳ φύλῳ διὰ τῆς Εὔας, διότι ἀφ' ἑτέρου θὰ κατακρίνω καὶ τὸν ἄνδρα, ἐξερευνῶν τὴν αἰτίαν τὴν ὠθήσασαν αὐτὸν νὰ πεισθῇ τυφλῶς εἰς τὴν θέλησιν τῆς γυναικός. Ποῖον τὸ αἴτιον κατὰ δεύτερον λόγον τῆς παρακοῆς αὐτῆς; περιέργεια ἥκιστα λογικὴ, ἣν αὕτη μετέδωκεν εἰς τὸ φιλόν της· τί δὲ παρέσυρε τὸν Ἀδὰμ εἰς τὸ νὰ νικηθῇ ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων αὐτῆς; ἡ αὐτὴ αἰτία, ἥτις ἐπενήργησεν ἔκτοτε ἐπιτυχῶς ἐπὶ τῶν ἀπογόνων του, ἡ ἀποστροφὴ δηλαδὴ, ἣν ᾐσθάνετο τοῦ νὰ λυπήσῃ αὐτὴν καὶ νὰ τῇ προξενήσῃ τὴν ἐλαχίστην θλῖψιν. «Ἀλλ' ἐὰν ὁ Ἀδὰμ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀθωότητος, καὶ ὁ τοσοῦτον περίφημος διὰ τὴν σοφίαν του Σολομὼν παρήκουσαν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Πλάστου ἕνεκα τοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα ἔρωτος, πόσῳ μᾶλλον ἄξιοι οἰκτιρμοῦ ἐσμεν, ἐὰν, μετὰ παρέλευσιν τοσούτων αἰώνων καὶ ἀνθρώπων, πράττωμεν τὰ μισητότερα σφάλματα κατὰ παρακίνησιν τῶν γυναικῶν καὶ ὑποκρύπτωμεν τὰ κακεντρεχέστερα σχέδια ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς λύπης καὶ τῆς καλῆς φιλίας;» (1). Ἀλλ' ὁ ὑποσημαινόμενος οὗτος Συγγραφεὺς, ὁ ἀνευρὼν τὴν πηγὴν τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι πολὺ αὐστηρὸς πρὸς τὸ ἀσθενὲς φῦλον, ἐφ' ᾧ καὶ ἀποδίδωσι τὸ μεγαλείτερον τοῦ σφάλματος εἰς τὴν γυναῖκα, ἐνῷ, ὡς βλέπομεν ἐκ τῶν ἰδίων λόγων καὶ σκέψεων τοῦ αὐτοῦ, ἡ εὐθύνη πίπτει ἐπ' ἀμφοτέρους. Μὴ ὦμεν οὖν ἐγωϊστικοὶ, καὶ μάλιστα εἰς τοσοῦτον σπουδαῖον ζήτημα, ἐνῷ φαινόμεθα ἀμφότεροι ἔνοχοι, ἀλλὰ μᾶλλον προσπαθήσωμεν νὰ ἐξαλείψωμεν τὰ παρασύραντα ἡμᾶς εἰς τὸν θάνατον αἴτια, ἡ μὲν γυνὴ τὴν ματαιότητά της, ὁ δὲ ἀνὴρ τὴν δυσαρέσκειαν, ἣν ὑφίσταται, ὅταν ὁ ὀρθὸς λόγος τῷ ὑπαγορεύῃ νὰ μὴ ἐκπλήρῃ ἑκάστοτε τὰς ἀνοησίας της.

Φιλοσοροῦντες κατήλθομεν ἄκοντες εἰς τὴν βαθμίδα τῶν ἀναλύσεων, ἐνῷ εἰσέτι οὐδὲν σχεδὸν εἴπομεν περὶ τοῦ κυρίου ζητήματος ἡμῶν, ἀλλ' εὑρισκόμεθα εἰς τὰ προκαταρκτικὰ μέρη αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον εἰς τὴν πρώτην τοῦ ζητήματος ἡμῶν θεωρίαν, τοὐτέστιν εἰς τὴν πλάσιν αὐτῆς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ καὶ εἰς τὰς σκέψεις τὰς ἐκ τῆς πλάσεως προσγιγνομένας. Ἐπανερχόμεθα ἀμέσως εἰς τὴν σειρὰν τῶν σκέψεων ἡμῶν.

Ὁ ἀνὴρ μόνος οὐδόλως ἐστὶ συνελεστικὸς εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, καθὼς καὶ ἡ γυνὴ ἐπίσης. Ἀμφότερα ταῦτα, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἄνθρωπος, ποιοῦσι μέγα τι, ποιοῦσι τὴν ἠθικὴν, τὴν κοινωνικὴν, τὴν ἐπιστήμονα, τὴν ἀγρίαν καὶ αἱμοχαρῆ ἀνθρωπότητα. Ἡ θέσις τῶν ἐν τῷ

(1) *Histoire naturelle de l' homme et de la femme, pag. 42.*

(2) Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. (Γεν. κεφ. α'. ς. 28).

(1) *Le spectateur ou le Socrate Moderne. Tom. 7. p. 456.*

κόσμῳ εἶναι ἡ ἀνθρωπότης, οὐχὶ ὅμως ἡ ἐξηυτελισμένη καὶ ἡ τῶν θητῶν, προελθοῦσα ἀπὸ τὴν παρερμήνευσιν τῶν δικαιωμάτων της καὶ ἐκ τῆς ταπεινώσεως τοῦ ὀρονήματος καὶ τοῦ μεγαλείου του, ἀλλ' ἡ ἠθικὴ καὶ κοινωνική, ἣν θέλει ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἣν ἐπιβάλλει ἡ ἐν τῷ σύμπαντι ἐμφαινομένη παγκόσμιος ἁρμονία. Τὰ καθήκοντα τούτων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι διάφορα, διεστῶτα, διακεκριμένα, καθόσον καὶ αἱ φύσεις αὐτῶν εἶναι διάφοροι, διεστῶσαι, διακεκριμέναι. Ἐὰν π.χ. ἡ φύσις τοῦ ἀνδρὸς ἦναι τοιάδε ἢ τοιάδε, καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εἶναι ἀνάλογα τῆς φύσεως αὐτῶν. Ἐὰν ἡ φύσις τῆς γυναικὸς ἐπιδρᾷ ἠθικῶς ἢ θρησκευτικῶς ἢ διὰ τῆς οἰκογενείας ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ καθήκοντά της θὰ περιορισθῶσιν εἰς ταῦτα· ἐὰν καὶ εἰς ἕτερα, θὰ συμπεριληρθῶσι καὶ ἐκεῖνα.

Τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δὲν ἀπαρτίζει μόνος ὁ ἀνήρ. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐν τῇ νηπιακῇ καταστάσει τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ὑπῆρχε κοινωνία, ἀλλ' οἰκογένεια, ἐξ ἧς ἐξῆλθεν ἡ κοινωνία, καταρτισθεῖσα ἐκ τῶν σχέσεων, τοῦ ἀμοιβαίου τῶν ἀναγκῶν, τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῶν τεχνῶν. Ἀλλ' ἡ κοινωνικὴ θέσις τοῦ ἀνθρώπου εὑρίσκεται παρ' αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ· ὁ ἀνὴρ λαμβάνων τὴν ἑαυτοῦ ἀπαρτίζει μικράν τινα κοινωνίαν, ὡς ἐρχόμενος εἰς συνάφειαν μετὰ ὁμοίου μὲ αὐτὸν ὄντος· ἡ γέννησις τέκνων, αἱ σχέσεις τῶν οἰκογενειῶν πρὸς ἀλλήλας μορφοῦσιν ἐπὶ μᾶλλον τὸ ὅπερ καλοῦμεν κοινωνίαν. Ἡ οἰκογένεια ἐν κεραλαίῳ εἶναι μικτή τις κοινωνία, ἧς ἡ κυβέρνησις παρασκευαστική ἐστι τοῦ πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ, ἠθικοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁποίαν λοιπὸν ἐπιρροὴν ἔχει ἡ γυνὴ εἰς τὸ πολιτικόν, κοινωνικὸν καὶ ἠθικὸν τοῦτο οἰκοδόμημα, εὐκόλως διαγινώσκεται, ἅμα τις ἐννοήσῃ καὶ δεχθῇ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ψυχὴ ἐν τῷ οἰκογενειακῷ σώματι! Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ ἀνακαλύψεις, αἱ ποικίλαι σχέσεις, τὸ ἐμπόριον χρεωστοῦνται μᾶλλον εἰς τὸν ἄνδρα· ἀλλ' ὑπὸ τίνος μορφοῦται ὁ ἀνήρ, εἰ μὴ ὑπὸ τῆς γυναικός; Εἰ μὴ ὑπῆρχεν ἡ Κορνηλία, ἠδύναντο νὰ ὑπάρξωσιν οἱ Γράκχοι, οἱ μάρτυρες οὗτοι τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον ἐμόχθησαν, θῦμα τελευταῖον γενόμενοι εἰς τὸν βωμὸν αὐτῆς;

Ἅπας ὁ βίος ἡμῶν κατατεθειμένος ἐστὶν ἐν ταῖς χερσὶ τῆς γυναικός, παρ' ἧς τὰ πρῶτα σπέρματα, ἅπερ εἰσὶν ὡς τὰ θεμέλια τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου οἰκοδομήματος, λαμβάνομεν διὰ τῆς ἀνατροφῆς. « Ἡ κοινωνικὴ ἐνέργεια, λέγει συγγραφεύς τις (1), τῆς γυναικὸς ἔγκειται εἰς τὸ νὰ χορηγήσῃ εἰς τὰς σχέσεις τῶν λαῶν τοὺς στενοὺς τῆς οἰκογενείας δεσμούς, νὰ προσκολλήσῃ τὴν πολιτικὴν εἰς τὴν φύσιν, νὰ ἀναμίξῃ διὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ αἵματος τὰ συμφέροντα τῶν μέχρι τοῦδε διηρημένων φυλῶν, καὶ νὰ μεσολαβήσῃ εἰς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἐν ὀνόματι τῶν ἱερῶν τοῦ γάμου δεσμῶν. Ἐκπληροῦσα ἡρωϊκῶς ἡ γυνὴ τὰ καθήκοντα συζύγου, μητρὸς, ἀδελφῆς, προσκτᾶται τὴν ἐλευθερίαν της. » Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς προβαίνει ἔτι τολμηρότερον· « Τὸ κατ' ἐμὲ, λέγει, πέποιθα ὅτι, ἐὰν μέλλῃ προσεχῶς παρ' ἡμῖν νὰ γίνῃ βαθεῖά τις κοινωνικὴ ἀναμόρφωσις, περὶ οὗ δὲν ἀμφιβάλλω, αὕτη θὰ προέλθῃ ἐκ τῆς ἀξιοδακρύτου καταστάσεως, εἰς ἣν ἐθέμεθα τὰς γυναῖκας, ἐκ τῶν δεινῶν, τῆς χθαμαλότητος, ἐκ τῶν δοκιμασιῶν, εἰς ἃς ἐκτίθησιν αὐτὰς ἡ ἀνισότης τῆς τύχης καὶ τῆς δουλείας, ἥτις περιστοιχίζει ταύτας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀθλιότητος καὶ ἁπλόνει πανταχοῦ ἐπ' αὐτῶν τὰς ἀνηθίκους χεῖράς της.

Ἡ γυνὴ, ἐξακολουθεῖ, εἶναι ὁ τύπος τῶν ἐπαναστάσεων, τύπος ἀόρατος, μυστηριώδης, ἀκατάληπτος μέχρι τοῦδε· διότι ἡ ἱστορία μέχρι τοῦδε δὲν ἐζήτασεν ἢ τὴν ὕλην τῶν γεγονότων καὶ τὰ συμβεβηκότα τῶν πραγμάτων. Ἡ γυνὴ εἶναι ὁ τύπος τῶν μεταβολῶν, τῶν ἀναμορφώσεων, ἐπειδὴ ἡ κεραλή της, ἡ καρδία της ἰδίως εἶναι ἐν ῥρέαρ πλῆρες δεινῶν, δακρύων, ἐπειδὴ, εἰς τὰς σκοτεινὰς ταύτας τοῦ αἰσθήματος βαθύτητας, ἐκπληροῦται τὸ μυστήριον ὅλων τῶν πολιτικῶν ἢ κοινωνικῶν ἀναγεννήσεων. » (Σελ. 97).

Ὁποία τις ἠδύνατο νὰ ἦναι ἡ ἀνθρωπότης ἄνευ τῆς γυναικός; Ἂν δηλαδὴ προώριζεν ὁ Πλάστης τὴν διατήρησιν τοῦ εἴδους δι' ἄλλου μέσου ἢ διὰ τοῦ τῆς γυναικός, ὁποῖός τις ἂν ἦν ὁ ἄνθρωπος; Παρὰ τῇ γυναικὶ ἰδιάζοντα προσόντα εἰσὶν ἡ λεπτότης τῶν αἰσθημάτων, ἡ τρυφερότης π. χ. ἡ φιλανθρωπία, ἡ εὐσπλαγχνία, ἡ συμπάθεια εἰς τὸν ἀνώτατον ἀνεπτυγμένη βαθμόν. Ὅ, τι μὲν ἐλλείπει εἰς τὸν ἄνδρα, ἵνα ᾖ τέλειος, ὑπάρχει εἰς τὴν γυναῖκα· ὅ,τι δὲ ἐλλείπει εἰς αὐτὴν, κατέχεται ὑπ' αὐτοῦ. Ἐὰν μὲν λοιπὸν δὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς σφαίρας, ὅπερ καλεῖται γυνὴ, ἤθελεν ὑπάρχει χάσμα δυσαναπλήρωτον. « Ἡ γυνὴ πρὸς τούτοις εἶναι, κατὰ τὸν ἐμβριθῆ Συγγραφέα ἡμῶν (1), ἡ ζῶσα γῆ τῆς ἁρμονιώσεως τῶν φυλῶν. Ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς συγχέονται οἱ φυσικοὶ ἢ ἐπίκτητοι χαρακτῆρες τῶν διαφόρων συμπλεγμάτων τῆς κοινωνικῆς οἰκογενείας. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν θεωρούμενος ὁ γάμος ἐλεύθερος, ἴσος δὲ ὅλους, εἶναι ὁ φυσιολογικὸς τύπος τῆς προόδου καὶ τῆς ἰσότητος. Ἅπασαι αἱ διαφοραὶ τῆς καταγωγῆς ἐξαφανίζονται, ἀφίνουσαι ἴχνος τι μόνον ἐν τῇ ἑνώσει τοῦ αἵματος, ὅπερ παρέχει τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἑνότητα τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ῥώτων, τὴν ἀλληλεγγύην τῶν συμφερόντων (σελ. 100). Ἤθελον ἄρα ἐκλείψει ἅπαντα ταῦτα μὲ τὴν ἔλλειψιν τῆς γυναικός· δὲν ἤθελεν ὑπάρχει ὁ ἔρως, τοῦτο τὸ ἐπίζηλον ἀγαθὸν τὸ προσάγον ἡμᾶς εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Θεοῦ. Ἠθέλομεν εἶσθαι ἐστερημένοι υἱϊκῆς ἀγάπης, πατρικῆς ἢ μητρικῆς φιλοστοργίας, συγγενείας, ἀδελφότητος καὶ ἐν γένει ὅλων τῶν αἰσθημάτων, ὅσα ἀναπτύσσονται διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς οἰκογενείας, ἐφ' ὧν ἐδράζεται τὸ ἠθικὸν οἰκοδόμημα τοῦ ἀνθρώπου. Φαντάζομαι τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ἄγριον, μὴ συμπαθητικὸν, μικρὸν θελγόμενον ἐκ τῶν τῆς φύσεως ὡραϊσμάτων, ἀμόρφωτον, ἐστερημένον πάσης τρυφερότητος, ἥτις ἄλλως ἤθελε προσκολληθῇ μὲ τρόπον ἀνεξάλειπτον εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ γάλακτος τῆς γαλακτουχησάσης μητρὸς, ἰσχυρὸν, ἄκαμπτον καὶ ῥωμαλέον. Ἐὰν ὁ Πλάστης, ἐν λόγῳ, ἐδημιούργει τὸν ἄνθρω-

(1) *Histoire des Martyrs de la liberté* (Σελ. 78).

(1) Ἔσθ' ὅπισθεν· ὑποσημ.

πον, οἷος νῦν ἐστιν, ἄνευ ὅμως γυναικὸς, δὲν θὰ ἦτο μόνον τοιοῦτος, οἷον περιεγράψαμεν, ἀλλ' ἔτι ἕνεκα τῆς ἀπομονώσεως ταύτης, ἄλλος ἀλήτης, οὐδέποτε ἀπαρτίσων κοινωνίαν, ἑπομένως οὐδὲ πολιτείαν, καὶ θὰ εὑρίσκετο εἰς διηνεκῆ ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν. Ἡ κοινωνία εὑρίσκεται μὲν εἰς τὴν φύσιν ἅπασαν, ἐνόσῳ βλέπει τις συνυπηρετούμενα ἀμοιβαίως τὰ σώματα καὶ συγκοινωνοῦντα πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρωπότητα δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ ἄλλως, ἢ διὰ τῆς οἰκογενείας, ἧς ψυχὴ ἐστιν ἡ γυνή. Καὶ καθὼς εἰς τὴν φύσιν τὰ πάντα ἐνεργοῦσιν ὑπὸ νόμους, οὕτω καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας τὰ πάντα ἐξομαλύνονται διὰ νόμων, ἐκπηγαζόντων ἐκ τῶν παγκοσμίων τούτων τῆς φύσεως νόμων. Ἐντεῦθεν ἄρα ἡ πολιτεία, τοὐτέστιν αἱ διατάξεις, καθ' ἃς διακυβερνώμεναι αἱ οἰκογένειαι, εὑρίσκονται εἰς ἀλληλουχίαν καὶ ἁρμονίαν, ἀντιπαριστῶσαν ἢ καὶ ὑποδεικνύουσαν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἐν τῷ Σύμπαντι παρατηρουμένην ἁρμονίαν.

Ἐν κεφαλαίῳ ἡ γυνὴ ἀπαρτίζει τὴν κοινωνίαν καὶ, ἄνευ αὐτῆς, ὁ ἀνὴρ τρώντι θὰ ἦν χρῆμα μηδαμινόν, ἢ μᾶλλον δὲν θὰ ἠδύνατο οὐδὲ ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης οὐδέ γε μὴν ἐπὶ ἄλλης τινὸς νὰ ὑπάρξῃ. Ἔπεται ἄρα ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δὲν ἀπαρτίζεται μόνον ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν τῆς γυναικὸς, ἧς τὸ ὄνομα δυστυχῶς σπανιώτατα ἀπαντᾶται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Τοῦτο δὲ πηγάζει ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ τῶν ἀνθρώπων, θεωρούντων τὴν γυναῖκα, ἕνεκα τῆς φυσικῆς ἀσθενείας, κατώτερόν τι ὂν αὐτῶν καὶ ἀσήμαντον ἅμα. Ἀλλ' ὁ βαθὺς καὶ ἐμβριθὴς ἱστορικὸς ὁ ἐξετάζων τὰ μεγάλα γεγονότα καὶ ὁ φιλοσοφῶν ἐπ' αὐτῶν, ἀνευρίσκει ὅτι ἅπασαι αἱ μεγάλαι κοινωνικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ ἀναμορφώσεις ἐγένοντο τὸ πλεῖστον ἕνεκα αὐτῆς καὶ ὅτι ἑπομένως ἡ ἱστορία χρεωστεῖ τὴν ὕπαρξίν της εἰς τὰς ἐνεργείας ἑκατέρων τῶν φύλων.

Αὐτὸς ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος Ἀριστοτέλης, ἄκων ἴσως, ἔγραψεν ἀληθειάν τινα, ἣν κατὰ βάθος ἐξετάζοντες ἀνευρίσκομεν ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεωροῦντες τὴν γυναῖκα ὡς ὄν τι ὑποδεέστερον δὲν δύνανται νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ἔξοχον ἐπὶ τῆς γῆς ἐντολήν, ἣν ἔχει αὕτη νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται περὶ γυναικὸς εἰς τὰ Πολιτικά του (ἔκδ. Κοραῆ) « Οἰκίας μέρος ἀνὴρ καὶ γυνή· δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐγγὺς τοῦ δίχα διαιρεῖσθαι δεῖ νομίζειν ἓς τε τῶν ἀνδρῶν πλῆθος, καὶ τὸ τῶν γυναικῶν· ὥστε ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως ἔχει τὸ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως εἶναι δεῖ νομίζειν ἀνομοθέτητον». Ἡμεῖς ὅμως εἰς ταῦτα θὰ προσθέσωμεν ὅτι ἅπασα ἡ πόλις εἶναι ἀνομοθέτητος, ὅταν αἱ γυναῖκες ἦναι φαῦλαι, διότι ἄνθρωπον λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ἀποκλειστικῶς τὸ ἄρρεν, ἀλλὰ τοῦτο μετὰ τοῦ θήλεως μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μάζαν ἀπαρτίζον, ἓν σῶμα, μίαν ψυχήν. Ὅταν λοιπὸν πάσχῃ τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος τούτου, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ὅλος ὀργανισμὸς ὑρίσταται καὶ πάσχει, καὶ ἐνδεχόμενον, ἕνεκα τοῦ νοσήματος τούτου, νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀποσύνθεσις καὶ ὁ θάνατος εἰς τὸ ὅλον σῶμα.

Ὁ ἐγωϊστὴς ἀνὴρ βλέπομεν ὅτι πάντοτε περιφρονεῖ τὸ ὅμοιον αὐτῷ πλάσμα, τὴν γυναῖκα, καὶ ὅτι πάντοτε πλειστάκις δι' αὐτὴν, συνερχόμενος εἰς ἑαυτὸν, μεταχειρίζεται τὴν ῥώμην του καὶ πράττει τὰ πάντα, ἀπορρίπτων πρὸς στιγμὴν τὸ ἐγωϊστικὸν μορμολύκειόν του, ἵνα πληρώσῃ εἴτε τὴν θέλησίν της, εἴτε νὰ προστατεύσῃ αὐτὴν ἀδικουμένην καὶ περιφρονουμένην, ἢ καὶ νὰ κατακτήσῃ τέλος αὐτήν· τὸ ὁποῖον ἅμα γένηται, ἐπιλανθανόμενος αὖθις ἑαυτοῦ, ἐνδύεται ἐκ νέου τὸ κάλυμμα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὅπερ παράγει τὴν περιφρόνησίν της. Ἀδίκως ἄρα ἡμεῖς οἱ ἄρρενες ἀντιστρατευόμεθα κατὰ τῆς φύσεως αὐτῆς καὶ κατὰ τῆς Προνοίας, ματαίως καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος περιφρονοῦντες τὸ ὅμοιον μὲ ἡμᾶς πλάσμα! Οὕτω ποιοῦντες καταδικάζομεν αὐτοὶ ἑαυτοὺς, ἐνίοτε ἀπὸ οἴησιν πατάσσοντες ἀπηνῶς αὐτὴν, ἄλλοτε δὲ ἐκ καθήκοντος ἀνακινοῦντες τὰ καθεστῶτα καὶ μεταβάλλοντες ταῦτα χάριν αὐτῆς. Πῶς ἀντενεργοῦμεν κατὰ πλάσματος, ὅπερ φύσει καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει; Ἡ ἄγνοια, ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ πρόληψις ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς βάραθρον ἀπόκρημνον, καὶ τότε μόνον κατανοοῦμεν τὴν πλάνην ἡμῶν, ὅταν ἐμπέσωμεν εἰς αὐτό. Θέλομεν προσπαθήσει πολλαχοῦ τῆς πραγματείας ἡμῶν ταύτης νὰ ἀνεύρωμεν τὸ αἴτιον τῆς καταρρονήσεως τῆς γυναικός.

Β'. Ἡ γυνὴ τῆς Ἀσίας. Περιφρόνησις καὶ μεγαλεῖον αὐτῆς. Μεταβῶμεν δὴ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν γεννέτειραν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου γῆν, τὴν κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς συγκροτήσεως τῶν ἐθνῶν, τὴν γῆν ταύτην ἔνθα ἀνεβλάστησαν τὸ πρῶτον αἱ ἀρχαὶ πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης, καὶ ἥτις ὑπῆρξε τὸ θέατρον μεγάλων καὶ καταπληκτικῶν γεγονότων τῆς παγκοσμίου θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας. Οἱ ἐμβαθύνοντες εἰς τὴν σπουδὴν τῆς θρησκευτικῆς ἱστορίας τῶν ἐθνῶν ἀνευρίσκουσιν ὅτι τὸ μεγαλεῖον ἐκείνης, ἣν καλοῦμεν γυναῖκα, εἶναί τι χρῆζον συντόνου προσοχῆς καὶ πολλῆς μελέτης, εἶναι ἄλλοις λόγοις πολυσήμαντόν τι. «Ὁ ἄνθρωπος, λέγει Ἰνδικόν τι θρησκευτικὸν σύγγραμμα, δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἐνόσῳ δὲν εἶναι τριπλοῦς, δηλαδὴ ἄνθρωπος—γυνὴ—παιδίον. (1). Ἐν Ἰνδίᾳ ἡ γυνὴ ἦν ἐξοχόν τι, διότι αὕτη ἦν τὸ προέχον ἐν τῇ ὑπογείῳ ταύτῃ τριάδι, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Ἡ πρώτη ἄρα οἰκογένεια παρεδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν εἰς τὴν φυσικὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἀσύγκριτον εὐγένειαν, ἣν οὐδεμία ἐποχὴ ἠδυνήθη νὰ ὑπερβῇ. Ἐν Περσίᾳ αἱ γυναῖκες παρέτεινον, ἐδίδασκον τὴν παράδοσιν καὶ ἦσαν αὐτὴ ἡ παράδοσις. Ἡ γυνὴ ἦν βασίλισσα καὶ κυρία τῆς ἑστίας, διὰ τὸν υἱόν της δὲ αὕτη ἦν εἷς θεὸς ζῶν· οὗτος ἐνώπιον αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ καθίσῃ . . . . . Τὸ ἰδεατὸν τῆς ἀγνότητος ἦν οὐ μόνον ἡ παιδίσκη, ἡ παρθένος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγνὴ καὶ πιστὴ σύζυγος (2). Ἡ Περσὶς δὲν διστάζει, οὐδ' ἀντιλέγει εἰς τὸν γάμον, ἀλλὰ γινώσκει ὅτι, ἐὰν ἦναι οὗτος ἅγιος, ὅ,τι ἐπιβάλλει εἶναι ἐπίσης ἅγιον. Ἡ ἀγνὴ καὶ πιστὴ σύζυγος, ἥτις ἀκολουθεῖ, ἀγαπᾷ τὸ καθῆκον τοῦ ἔρωτος, φυλάττει διὰ τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας τὴν ὑψίστην τῆς ψυχῆς παρθενίαν.

(1) Μιχελέτος. *Bible de l' humanité, p. 42.*
(2) Μιχελέτος. Σ. 121.

Ὥσπερ ὁ θάνατος εἶναι ἀναπόφευκτος, οὕτω καὶ ὁ ἔρως· ὁ ἄνθρωπος μὴ ἐρῶν ἀπόλλυσι πλεῖον ἢ ὅταν ἀποθνήσκῃ· θάνατος καὶ ἔρως τὸν αὐτὸν περίπου δρόμον βαδίζουσιν, ἢ σαφέστερον, δύω τινὰ ὑψηλὰ ἀμφότεροι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀντιπροσωπεύουσιν, ὁ μὲν, ζωὴν αἰώνιον, ὁ δὲ, ἔρωτα παγκόσμιον, ἔρωτα ἀΐδιον καὶ ἁρμονικόν. Ὁ ἐπίγειος ἔρως ἔχει βαθμούς· εἶναι ἔρως κτημάτων, ἔρως δόξης καὶ ἔρως τοῦ ὁμοίου, ὅστις διϊκνεῖται μέχρι τοῦ αἰωνίου καὶ ἀκροτάτου ἔρωτος. Ἐκεῖ μᾶλλον κατενοήθη ἡ ὑψηλὴ ἀποστολὴ τῆς γυναικὸς, ὅπου τὸ φυσικὸν, τὸ ἀναπόφευκτον, τὸ κρύφιον καὶ ὑπνῶττον ἐν τῇ νηπιακῇ καταστάσει αἴσθημα τοῦ ἔρωτος, πλεῖστον ἀνεπτύχθη, μὴ κηλιδωθὲν ὑπὸ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξαχρειώσεως. Ἐκεῖνο τὸ ἔθνος τέλος ἦν καὶ ἔσται ἐξοχώτερον, παρ' ᾧ αἱ γυναῖκες ἐρῶνται περιπαθῶς ἔρωτα, πιστὴν εἰκόνα ἐπὶ τῆς γῆς ὄντα τοῦ ἀϊδίου ἔρωτος.

Κατὰ τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτον, οἱ Λύκιοι ἐγενεαλογοῦντο μητρόθεν καὶ τὴν εὐγένειαν ἐκ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἐλογίζοντο (1). Ἡ Αἴγυπτία ἦν τὸ ἄκρον, ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις, τῆς ἀγαθότητος, τῆς ἡδύτητος καὶ τῆς τρυφερότητος. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσίας, κατὰ τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν, οἵτινες συνῃσθάνοντο βαθύτατα τὴν φύσιν, προὐτίμων τὴν Αἴγυπτίαν ὅλων τῶν ἄλλων γυναικῶν καὶ ἐζήτουν αὐτὴν ἀπὸ τοὺς Φαραώ. Προετίμων αὐτὴν τῆς δούλης Ἀσιανῆς, ἡ ταύτης τῆς ἡμιάρρενος, ἣν καλοῦσι γυναῖκα ἐν Εὐρώπῃ, νομίζοντες αὐτὴν ζωηράν, ἱκανὴν καὶ πειθήνειον, πλουσίαν τὸ κάλλος, ἣν τέλος θὰ καθίστων ἐπὶ μᾶλλον τοιαύτην διὰ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ὑπακοῆς.

Ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνὴ ἐβασίλευε καὶ διεπεραίου πάσας τὰς ὑποθέσεις. Ὁ ἀνὴρ ἀνεγνώριζε τὴν εὐφυΐαν της, δὲν ἀπέφευγε τὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ἐκαλλιέργει καὶ ὕφαινεν. Ὁ Διόδωρος προστίθησιν ἔτι ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ σύζυγός της ὡρκίζετο νὰ ὑπακούῃ αὐτῇ. Ἄνευ δὲ τῆς ἱκανῆς κυβερνήσεώς του θὰ ἦτο ἀδύνατόν ποτε νὰ ῥθάσωσιν εἰς τὸ δύσκολον τοῦτο τοῖς δυστυχέσι πέρας, τοὐτέστιν εἰς τὴν κοινὴν ἐκταρίχευσιν καὶ εἰς τὴν ἑνότητα τῆς αἰωνίου ἀναπαύσεως (2). Ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ ἡ ἄγαμος γυνὴ ἢ ἡ στεῖρα ἐθεωρεῖτο ἄτιμόν τι καὶ ἦν ὡς τὸ ἄκαρπον ξύλον(3).

Ἐξ ἁπάντων τούτων ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐπιῤῥοὴ τῆς γυναικὸς ἦν μεγάλη, ὡς ἀπαρτίζουσα τὴν οἰκογένειαν, ὡς ἱκανοποιοῦσα τὸν ὑψηλὸν νόμον τῆς αὐξήσεως καὶ πολλαπλασιάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἦν μᾶλλον ἐξαυτελισμένη ἡ γυνὴ διότι ἡ ἄγνοια καὶ δεισιδαιμονία περιώρισαν τὴν ἐνέργειάν της, δὲν ἔπεται ὅμως ἐκ τούτου ὅτι οὕτως ἀπώλεσε καὶ ὅ,τι φυσικῶς ὑπάρχει εἰς αὐτήν διότι, βαθέως ἐξεταζομένη, φαίνεται ἡμῖν κυρία ἄρχουσα, παραγωγὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, βλαστὸς εὐεργετικὸς, προωρισμένη εἰς οἰκονομίαν παραδόξου τῆς θεότητος θαύματος, καὶ ἔσται ἔτι τὸ ἀντικείμενον βαθείας καὶ ἐνδελεχοῦς μελέτης καὶ σπουδῆς τῶν ὑψηλῶν πνευμάτων τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν εἶναι λοιπὸν αἴνιγμα, δὲν εἶναι μέγα κακὸν, ὡς ἀπεφήναντο, ἀλλ' εἶναι εὐεργέτης, στοιχεῖον, τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας ὑλικῆς τε καὶ ἀύλου τοῦ ὄντος ἐκείνου, ὅπερ καλεῖται ἄνθρωπος.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

(1) Ἡρόδ. Ἀλικ. Τομ. α. Βιβλ. ϡ. . . . καταλέξει ἑαυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας κτλ.

(2) Ἡ Αἴγυπτος οὐδὲν ἄλλο παριστᾷ ἢ τὸν θάνατον. Τὰ μνημεῖα αὐτῆς τοὐλάχιστον, οἱ τάφοι, αἱ πυραμίδες τοῦτο μαρτυροῦσιν. Ὁ Αἰγύπτιος εἰργάζετο πάντοτε διὰ τὸν θάνατον καὶ ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐνστίκτου τῆς αἰωνιότητος ἤθελε νὰ διαιωνίσῃ ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκ τούτου ἡ κοινὴ ἐκταρίχευσις, περὶ οὗ νῦν πρόκειται. Τὰ περὶ τούτου εἰς Ἡρόδ. Βιβλ. β'. ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους.

(3) Τὸ αὐτὸ ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΡΥΓΚΙΟΥ.

(Μετάφρασις Ν. Ἀργυριάδου.)

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ἀπαντῶμεν τὸ πανάρχαιον καὶ σεβαστὸν δένδρον τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀνθρώπῳ ἀναπτυσσομένων πνευματικῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ θείᾳ μὲν τοῦ ἡμετέρου γένους καταγωγῇ ἔχον τὰς ἑαυτοῦ ῥίζας, διὰ τῶν ζωογόνων δὲ χυμῶν μυστηριώδους πόθου τρεφόμενον, τὰς ἑαυτοῦ κορυφὰς πρὸς οὐρανὸν ἀνυψόνον, καὶ δίκην Ἄτλαντος τὸ πολύπλοκον καὶ πολυπλάνητον τῆς ἱστορίας ἀνάπλασμα εἰς τὸ ἀδαμάντινον καὶ εὐσταθὲς τῶν οὐρανῶν προστηλόνον πύργωμα, ἐνῷ διὰ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ διακλαδώσεων πάντα τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὰς τῶν βροτῶν πράξεις περιπτυσσόμενον, νέαν ἀείποτε καὶ ἀϊδίως βλαστοῦσαν καὶ ἀνθοῦσαν ἀναλαμβάνει ζωήν.

Πρὸς τὸ δένδρον τοῦτο ἀνυψοῦμεν οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου εὐσεβῆ καὶ ἐνθουσιώδη βλέμματα, χαίροντες καὶ ἀγαλλόμενοι, διότι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, καίπερ τὴν ἀλήθειαν εἰς ψεῦδος μετατρέψαντες, οὐδέποτε ὅμως ἐπελάθοντο ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ ἑαυτῶν πλάστου, διότι ὁ πανοικτίρμων καὶ πολυέλεος οὐδέποτε ἐπαύσατο ἑαυτὸν ἀποκαλύπτων καὶ καταγγέλλων τοῖς ἔθνεσι τῶν ἀνθρώπων.

Ὦ! πόσον εἶναι γλυκὺ, πόσον εὐεργετικὸν τὸ ἀνερευνᾶν τὸ θεῖον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ αἰσθάνεσθαι τῶν παλαιῶν τοῦ σφυγμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πρὸς τὸν Αἰώνιον! Βεβαίως ἡ ἐπίγνωσις τῆς πίστεως τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν εἶναι τὸ εὔοσμον καὶ καλλίχροον ἄνθος τοῦ κήπου τῆς ἱστορίας αὐτῶν, χάριν τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐκλείπει καὶ τὸ δυσάρεστον ἡμῶν αἴσθημα, ὅπερ ἡμᾶς κυριεύει ὡς ἐκ τῶν ζιζανίων καὶ τῶν παρασίτων φυτῶν. Εἶναι δὲ πρὸς τούτοις ἡ ἐπίγνωσις αὕτη ἐρω-

τικόν τι νῆμα τῆς Ἀριάδνης, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ὁποίου εὑρίσκομεν τὴν εὐτυχῆ διέξοδον ἀπὸ παντοίων λαβυρίνθων, διότι μᾶς χειραγωγεῖ μὲν εἰς τὴν λύσιν καὶ τὴν ἀληθῆ ἐκτίμησιν πολλῶν αἰνιγμάτων, ἐξυφαίνει δὲ ἐπὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν πνευμάτων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θελκτικόν τινα μαγικὸν πέπλον.

Τὰ ἔθνη τῶν ἀνθρώπων, διαφόρους σχόντα τὰς περὶ γενέσεως τοῦ κόσμου ἰδέας, διαφόρους ἔσχον καὶ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν δοξασίας καὶ ἐπινοίας, οὐδὲν οὔσας ἕτερον ἢ ἀπόρροιαν καὶ ἀπεικόνισμα τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρός των. Ἐν τῇ παιδικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ ἡ ἀνθρωπότης διεβίου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν μετὰ θάμβους θεωρίαν τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, καὶ εἰς σριγκτὴν μετ' αὐτοῦ συνάφειαν καὶ ὡσανεὶ προσπατταλευμένη εἰς αὐτόν. Ἤδη ὅμως ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῷ πληρώματι τῶν χρόνων ἀνανήψασα ἐν τῇ πλήρει συναισθήσει τῆς ἀξίας της, ἀπαλλαγεῖσα τῶν ἀπὸ τῆς ὕλης ἐντυπώσεων καὶ μᾶλλον κυριεύουσα αὐτῆς, ἐστράφη πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς ἐσωτερικῆς της ταύτης ἀξίας καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν τοῦ ἐντὸς ἑαυτῆς πνευματικοῦ κόσμου. Τότε μὲν ἦτο ἡ βασιλεία τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς τέχνης, ἤδη δὲ ἐπέστη τὸ κράτος τῶν ἐσωτερικῶν αἰσθημάτων τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἀληθείας. Πρὸς τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον τῆς ἀρχαιότητος ἄνθρωπον ἐλάλει ἡ Μοῦσα τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὸν ὑλικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ κόσμου, πρὸς τὸν νέον ὅμως ἄνθρωπον τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἡ Μοῦσα ῥοθέγγεται ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας του, καὶ μόλις ἀκούει τὰ μέλη τῆς Μούσης τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, ὅταν κλείῃ τὰ ὦτά του πρὸς τὰς ἁρμονίας τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ Μούσης.

Πᾶσαν μὲν ἀληθειαν ἠρέτο ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην ἀπὸ τοῦ ὁρατοῦ κάλλους, πᾶσαν δὲ γνῶσιν ἀπὸ τῆς θεωρίας τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, καὶ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τρανῶς χειραγωγεῖ ἡμᾶς ἡ παρατήρησις τοῦ Πλάτωνος (ἐν Συμποσ. σ. 28 ἐρ.), τὴν ὁποίαν σχεδὸν ἀπαράλλακτον ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὸν μεταγενέστερον Πλατωνικὸν φιλόσοφον Πλωτῖνον, ὅτι δηλαδὴ ὀφείλομεν πρῶτον μὲν νὰ κατανοήσωμεν τὸ κάλλος ἐν τῷ ἑνὶ σώματι, εἶτα δὲ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ ἐν γένει σωματικοῦ κάλλους, μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ κάλλους τῶν ἐναρέτων ψυχῶν καὶ τοῦ πρακτικοῦ βίου, τῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τελευταῖον εἰς τὴν ἀκροτάτην ἁπασῶν τῶν ἐπιστημῶν, τὴν κατανόησιν τοῦ ἀρχετύπου καὶ τῆς ἀρχικῆς ἰδέας τοῦ καλοῦ.

Εἰς τοιαύτην ῥοπὴν καὶ τάσιν τοῦ ἑαυτοῦ πνεύματος ὁ παλαιὸς τῆς ἀρχαιότητος ἄνθρωπος ἔβλεπε τὸν ἀόρατον Θεὸν μᾶλλον ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ, εἰς τὴν κτίσιν καὶ εἰς τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, καὶ πολλάκις ἔχανε τὰ ἴχνη αὐτοῦ εἰς τὸν στρόβιλον τῶν ὑλικῶν καὶ παχυλῶν μύθων, καὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον «ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν» (πρὸς Ῥωμ. Α, 21.) Ἀλλ' ἀνδρωθεὶς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἔῤῥεπε μᾶλλον πρὸς ἀνύψωσιν τῶν βλεμμάτων του εἰς τὰ ἐπουράνια καὶ πρὸς τὸ πέρας τοῦ ὁρατοῦ κόσμου. Εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὁ Αἰώνιος κατεβιβάζετο εἰς τὰ χαμαιζήλα πεδία τῆς ἐν χρόνῳ ὑπάρξεως, οἱ δὲ θεοὶ συνεγερόροντο ἀνθρωπομόρφως μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, εἰς τὰ βλέμματα τῶν ὁποίων ὁ ὑλικὸς κόσμος τῆς κτίσεως ἀπήντα προσγελῶν καὶ μειδιῶν. Ἀλλ' ὅτε τὸ πλήρωμα ἦλθε τῶν χρόνων, ὁ δὲ ἀνθρώπινος νοῦς προέβη εἰς τὴν πλήρη ἀκμὴν τῆς ἀνδρώσεώς του, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαναστρέφει ὡσεὶ Θεὸς ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐρελκύων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ συνεπανάγων τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα καὶ δημιουργόν· τὰς ἀνθρωπίνους καρδίας, αἵτινες ἐντῇ κοιλάδι ταύτῃ τῆς ῥοθρᾶς καὶ τοῦ κλαυθμῶνος ἐκατάσχετον νοσοῦσι νοσταλγίαν πρὸς τὴν ἀθάνατον αὐτῶν καὶ αἰώνιον πατρίδα. Διότι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τῆς μεταβάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τῆς παιδικῆς εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, κατέπεμψεν ὁ Θεὸς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν, ἵνα ἀναζητήσῃ τοὺς ἐν διασπορᾷ ἐξορίστους καὶ ἀνακαλέσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν οὐράνιον πατρίδα, συνενῶν αὐτοὺς ἐσαεὶ ἐν ἑαυτῷ. Τότε δὲ αἱ προαισθήσεις καὶ αἱ προρρήσεις τῆς ἀρχαιότητος ἐπληρώθησαν, ὁ πνευματικὸς καὶ ἐπουράνιος κόσμος ἀπεκάλυψεν αὐθορμήτως τὰ ἑαυτοῦ μυστήρια εἰς τὰ ἐκπεπληγμένα τῶν θνητῶν βλέμματα, οἱ δὲ βροτοὶ εἶδον τὸ ῥῶς τοῦ κόσμου, ἐν δὲ τούτῳ τὴν μακαρίαν αὐτῶν ἕνωσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία. Ὁ ὀφθαλμὸς ἡμῶν βλέπει ἤδη πρὸς οὐρανόν, ὡς πρὸς τὴν ἀναφαίρετον ἡμῶν πατρίδα· τὸ κράτος τῶν αἰσθήσεων ἐμηδενίσθη· ἡ γοητεία τοῦ ὑλικοῦ κάλλους διελύθη, παρεδόθημεν ὁλοτελῶς εἰς τὴν πνευματικὴν βασιλείαν, ποθοῦμεν τὰ ἐπουράνια, περιῤῥοναῦμεν τὰ γήϊνα.

Ἀλλὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου προαναγγέλλει ἡ ἠώς, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπαγγελιῶν προεκήρυξαν σημεῖα καὶ σύμβολα, ὁ δὲ βαπτιστὴς προέδραμε τοῦ Χριστοῦ. Ἀπαραλλάκτως λοιπὸν καὶ εἰς τὴν ποικιλόχρουν Ἶριδα τῶν ἐθνικῶν θρησκειῶν ἀπαντῶμεν τὴν θλάσιν τῶν ἀκτίνων τῆς Μιᾶς καὶ ἀχρόου Ἀληθείας, τοῦ οὐρανίου ῥωτὸς τῆς ὁποίας ἡ ἀπαστράπτουσα μαρμαρυγὴ θλασθεῖσα καὶ ἀμαυρωθεῖσα ἀνθρωπίνως ὑπεβλήθη εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ὑψηλαὶ καὶ ἀκρόταται ἰδέαι φαιδρῶς προκύπτουσιν εἰς τὴν κατανόησιν μας, ἐκτυπούμεναι δι' ὡραίων ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης. Διὰ αὐτὸ τοῦτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι θρησκεία καὶ τέχνη εἰς ἀδελφικὴν εὑρίσκονται συνάφειαν, ἡ μὲν τέχνη ζωογονουμένη καὶ τρεφομένη ὑπὸ τῆς θρησκείας, αὕτη δὲ λαμβάνουσα παρ' ἐκείνης ὁρατὸν καὶ αἰσθητὸν σχῆμα καὶ διακόσμημα, παριστώσης δὲ ὁρατῶν εἰδώλων τὰ ἰδανικὰ τῆς θρησκείας ἐνδάλματα. Ἆρα αἱ τῶν ἐθνῶν θρησκεῖαι δύνανται, καλῶς κατανοούμεναι, νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἡ τέχνη τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις εἶναι ἡ ἐπιστήμη.

Ὅταν θεωρῶμεν τὴν μεγάλην εἰκόνα τῶν ἐθνικῶν θρησκευμάτων, ὀφείλομεν πρὸ πάντων νὰ ἔχωμεν σταθερὰν εἰς τὴν μνήμην τὴν ἱερὰν ἐκείνην ὑποστάθμην καὶ βάσιν, ἐφ' ἧς τὰ ἐξεικονιζόμενα ἐπαναπαύονται. Τότε δὲ οἱ μῦθοι παύουσι τοῦ νὰ ἦναι παράλογον καὶ ἀκατανόητον παίγνιον τῆς φαντασίας, καὶ λαλοῦσι μάλιστα δίκην παιδίων ψελλίζοντες ἡμῖν τὰ περὶ τοῦ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν, ἀκραιφνεῖς μάρτυρες τῆς εὐγενοῦς τοῦ ἀνθρώπου καταγωγῆς καὶ πρόδρομοι καὶ προάγγελοι τοῦ

τελείου καὶ ἀψευδοῦς. Διότι ὅσα μετὰ παρέλευσιν πολλῶν χιλιετηρίδων ὁ ἀνδρωθεὶς τοῦ ἀνθρώπου κατενόησε νοῦς, ἦν προαναγγελμένα ἐν συμβόλοις τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ τῇ νεαρᾷ καρδίᾳ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐν γένει δὲ τὰ θρησκευτικὰ τοῦ πολυθεϊσμοῦ συστήματα εἶναι τὰ ἑξῆς· α') Ἰ δ α ν ι σ μ ὸ ς, ὅταν πνευματικὰ ὄντα παρίστανται ἀντικείμενα λατρείας, εἴτε ἐν διχοστασίᾳ καὶ ἀντιθέσει, ὡς ἐν τῇ τῶν Περσῶν θρησκείᾳ, εἴτε ἐν γαλήνῃ καὶ ἀπραξίᾳ, ὡς ὁ Παραβράχμας τῶν Ἰνδῶν, τὸ ὑπέρτατον πνεῦμα ὑπεράνω τοῦ κόσμου καὶ ἀνεξάρτητον ἀπ' αὐτοῦ, ἢ ὄντα ἀνθρωπίνως αἰσθανόμενα καὶ νοοῦντα ὡς οἱ ὀλύμπιοι θεοὶ τῶν Ἑλλήνων· β') Π α ν θ ε ϊ σ μ ὸ ς, ὅταν ἡ φύσις ὡς τι ὅλον ἀποθεοῦται ἐν τοῖς μεγάλοις καὶ τὰ πάντα ἀπολαμβάνουσι φυσικοῖς θεοῖς, τῶν ὁποίων ἡ μυθικὴ ἱστορία παριστάνει τὰ θεμελιώδη διδάγματα τοῦ πολυθεϊσμοῦ, π. χ. ἡ τῶν Ἰνδῶν Τ ρ ι μ ο ύ ρ τ η σημαίνει τὴν διὰ τῆς τοῦ ὑψίστου δυνάμεως ἑαυτὴν εἰς τὸ εἶναι παράγουσαν (*natura naturans*, Βράχμα) καὶ μὲ ὅλην τὴν ῥοπὰν, μάλιστα δὲ διὰ τῆς ῥοπᾶς καὶ τῆς διαμάχης (Σ χ ί β α) ἑαυτὴν συντηροῦσαν (*natura naturata*, Β ι σ χ ν ο ὺ) φύσιν, ὅπερ ὁ Ἕλλην ἐσήμαινε διὰ τοῦ μυστικοῦ ὑλικοῦ σώματος τοῦ Διονύσου· γ') Ὑ λ ι σ μ ὸ ς, ὅταν ὡς ἀντικείμενα λατρείας προτιθένται ἰδιαίτερά τινα φυσικὰ ὄντα, ὡς τὰ στοιχεῖα, ἡ ῥίζα καὶ ἡ βάσις πάσης ὑπάρξεως, ἀπαιτούσης γῆν, ὑγρότητα, θερμότητα καὶ ἀέρα, τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ ῥῶτα τοῦ οὐρανοῦ, μεθ' οὗ ἡ ἡμετέρα γῆ ὡς μέρος τοῦ ὅλου εὑρίσκεται εἰς στενὴν συνάρειαν, μετεωρικοὶ λίθοι, ὄρη καὶ δένδρα, ὡς μεσάζοντα μεταξὺ τῶν ἄνω καὶ κάτω, καὶ ζῶα. Ὁ Ἡρόδοτος (Β, 65) ἤκουσε μὲν τὸν λόγον τῆς ζωολατρείας ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ὅπου αὕτη ἦν ἐν ἀκμῇ, ἀλλὰ δὲν ἐνέκρινε νὰ τὸν γνωστοποιήσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του. Εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς τῷ διεκοίνωσαν ὡς λόγον τῆς ζωολατρείας τὴν μετεμψύχωσιν. Πιθανὸν δὲ καὶ ὅτι τὰ πτηνὰ ἐνομίζοντο ἱερὰ καὶ διότι ἐπιστεύοντο ὡς φέροντα ἄνωθεν ἀγγελίας καὶ σημεῖα. Ἦσαν δὲ καί τινα ζῶα καὶ φυτὰ, τὰ ὁποῖα ἐνομίζοντο ἱερὰ καὶ ἕνεκα τῆς συμβολικῆς αὐτῶν σημασίας, ἢ ἐλατρεύοντο ἕνεκα τῆς ἀπ' αὐτῶν ἀνάγκης καὶ ὠφελείας. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἕνεκα τῶν θυσιῶν ἀπενέμετο ἱερός τις χαρακτὴρ εἴς τινα ζῶα, νομιζόμενα ἴδια θεοῦ τινος, ὥστε ἴσης σχεδὸν ἀπήλαυον τιμῆς ὅσης καὶ ὁ εἰς ὃν αὐτὰ ἀνῆκον Θεός. Διὰ τοῦτο οἱ θεοὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐκρύβησαν ἀπέναντι τοῦ Τυφῶνος μεταμορφωθέντες εἰς διάφορα ζῶα, τούτου δὲ ἕνεκα καὶ τὸ ἀπὸ τῶν θυμάτων μεταλαμβάνειν ἐνομίζετο θρησκευτικῶς ὡς συγκοινωνία μετὰ τῶν θεῶν. Ὡσαύτως δὲ ἦν ἀπηγορευμένον εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας (Γ. Μωσ. 7, 23 ἐρ. 17, 11) τὸ τρώγειν ἀπὸ τοῦ πάχους παντὸς θύματος, ἢ αἵματος, διότι ταῦτα ἦσαν ἐξαιρέτως ἱερὰ τῷ Κυρίῳ.

Ἀφοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κατέχει τὴν διαπρέπουσαν θέσιν, ἐνόμισα λίαν τερπνὸν καὶ εὐάρεστον ἔργον νὰ προτιμήσω ἐκ τῶν θρησκευτικῶν δενδρυλλίων τῆς πρὸ Χριστοῦ ἐποχῆς τὸ θαυμάσιον φυτὸν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας, καὶ ἀνορύττων τὰ ἐπικαλύπτοντα τὰς ῥίζας αὐτοῦ ἐπιχώματα, νὰ ἀποκαλύψω καὶ ἐξηγήσω τὴν θαυμασίαν καὶ μυστηριώδη ἐσωτερικὴν αὐτοῦ βλάστησιν. Μολονότι δὲ εἶναι καταφανὴς ἡ συνάρεια τῶν Ἑλλήνων μετὰ ἑτέρων ἐθνικῶν λαῶν, ἐξετάζων τις ὅμως ἰδίᾳ τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν ἀπορεύγει τὸν σκόπελον, εἰς ὃν ἐναυάγησαν πάντες, ὅσοι ἐπραγματεύθησαν διὰ μιᾶς περὶ πάντων τῶν πολυθεϊκῶν θρησκευμάτων, συγχέοντες οὕτω τὰ πάντα καὶ παραγνωρίζοντες πᾶν ὅ,τι εἶχε πρωτότυπον ὁ Ἑλληνισμός.

Οἱ Ἕλληνες τῆς ἀρχαιότητος, οἱ διαπρέποντες εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, μᾶς παριστάνονται πολλάκις ὑπὸ τινων λίαν ταπεινοὶ εἰς τὸ ἱερώτατον τοῦ ἀνθρώπου κτῆμα, τὴν θρησκείαν, καὶ ταῦτα μόνον διότι δὲν ἠδυνήθησαν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀληθῆ σημασίαν καὶ ἀξίαν τῶν παρ' Ἕλλησι μύθων. Πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἀντιφάσεως ταύτης πολλοὶ κατεβλήθησαν μέχρι τοῦδε ἀγῶνες, πολλῷ δὲ πλείω προσδοκῶνται εἰσέτι νὰ κατορθώσωσιν ἄνδρες, μὴ ἀποδειλιῶντες ἀπέναντι τῶν πολλῶν δυσχερειῶν, αἵτινες περικυκλοῦσι τὴν τοιαύτην ἔρευναν. Διότι ὁ θρησκευτικὸς βίος τῶν ἀρχαίων κεῖται νεκρὸς εἰς μυστηριώδεις μορφὰς, ἃς τινας ὀφείλομεν νὰ ἐξορκίσωμεν πρότερον πρὶν ἡ λάβωσι φωνὴν καὶ λαλήσωσι πρὸς ἡμᾶς. Εἶναι δὲ ἀναγκαῖον νὰ συνάξωμεν πρῶτον πολλὰς θρησκευτικὰς εἰκόνας τῶν ἀρχαίων, ὅπως γνωρίσωμεν τὰ θρησκευτικά των δόγματα· ἀλλὰ τὰς εἰκόνας ταύτας πρέπει νὰ μὴ ἐγκαταλείσωμεν ὡς ἱερογλυφικά τινα σημεῖα εἰς νεκρῶν κοιμητήριον καὶ κευθμῶνα, ἀλλὰ νὰ ἐντειχίσωμεν αὐτὰς εἰς ἱερὸν τέμενος, καὶ νὰ ἀνιχνεύσωμεν τὴν ὑπὸ τὰς εἰκόνας ταύτας ἐγκρυπτομένην ἀλήθειαν, ἀποδιδόντες οὕτω ἐκ νέου ζωὴν καὶ πνεῦμα εἰς τὰ ἄψυχα ταῦτα εἴδωλα (*). Διότι τί ὠφελεῖ νὰ γνωρίζῃ τις ὅλους τοὺς μύθους καὶ ὅμως νὰ ἀγνοῇ τὴν σημασίαν αὐτῶν, νὰ συλλαβίζῃ καὶ ὅμως νὰ μὴ γινώσκῃ ν' ἀναγινώσκῃ; Ὅστις συλλέγῃ ἁπλῶς τοὺς μύθους, χωρὶς νὰ ἀνιχνεύῃ τὴν ὑπ' αὐτοὺς ἐγκρυπτομένην ἀλήθειαν, εἶναι ὡσανεὶ τυρλὸς εἰς τὸν περικαλλῆ τῆς φύσεως ναόν, ἢ ὡς ὁ ἄπιστος, ὁ συλλέγων ἁπλῶς ὡς ἐπῳδὰς καὶ ἀσυναρτήτους καὶ μηδὲν σημαινούσας λέξεις τὰ τῶν ἱερῶν γραφῶν παραγγέλματα.

Ἡ κατήχησις, οὕτως εἰπεῖν, τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, εἶναι συντεταγμένη μὲ ὕφος ἀ λ λ η γ ο ρ ι κ ό ν. Ἀλληγορία δὲ εἶναι ἡ σχέσις καὶ ὁμοιότης, ἣν ἔχει τὸ λεγόμενον πρὸς τὴν ὑποκρυπτομένην ἔννοιαν.

---

(1) Οὐχὶ ὅπως νέα τις ἀποδοθῇ εἰς αὐτὰ λατρεία, ἀ λ' ἵ ν α διὰ τῆς ἀληθοῦς κατανοήσεως τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι μετ' αὐτῶν συνέδεον, συμπληρωθῇ μὲν ἡ ἱστορία τῶν θρησκευμάτων, οὕτω δὲ καὶ ἡλίου φανερώτερον ἀποδεικνυομένου, ὅτι μία καὶ αὐτὴ, ὁτὲ μὲν μᾶλλον ὁτὲ δὲ ἧττον κατανοηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων γεραρὰ καὶ τῶν ψυχῶν ζωογόνος ἀλήθεια ἐπαναλάμπει ἐπανθοῦσα ὑπὸ πάντα τὰ οἱαδήποτε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θρησκεύματα, στηριχθῇ μὲν ἡ πίστις, καταισχυνθῇ δὲ ἡ σοφιστικῶς διαμφισβητοῦσα ἢ παχυλῶς καὶ ἀναισθήτως τὴν θείαν ταύτην ἀλήθειαν ἀρνουμένη ἀθεΐα καὶ ἀπιστία.

Εἶναι λοιπὸν εἰκονική τις γλῶσσα διὰ σημείων καὶ συμβόλων διακρινομένη ἐν γένει εἰς τέσσαρα εἴδη, ἤτοι 1) Σύμβολον· 2) Τύπον· 3) Μῦθον καὶ 4) Παραβολήν. Ἅπαντα ταῦτα τὰ εἴδη συγκοινωνοῦσιν ὡς πρὸς τὸ κοινὸν αὐτῶν κέντρον τὴν ἀλληγορίαν, διακρίνονται δὲ λογικῶς ὡς ἐκ τοῦ εἰκονικοῦ αὐτῶν ὑποκειμένου. Ἡ ἀλληγορικὴ ἔννοια τοῦ μὲν συμβόλου ἔγκειται ἐν ὑλικῷ καὶ αἰσθητῷ ὑποκειμένῳ· τοῦ δὲ τύπου ἐν ἱστορικῷ γεγονότι· τοῦ μύθου ἐν πλαστῇ διηγήσει ἄνευ ὡρισμένης ἀναφορᾶς εἰς τὸ ὑπ' αὐτῆς σημαινόμενον· ἡ τῆς παραβολῆς δὲ τελευταῖον ἀλληγορικὴ ἔννοια ἔγκειται ἐν διηγήσει, ἥτις ἀφ' ἑαυτῆς μὲν παριστάνεται ὡς πλαστή, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἐμφαίνειν ὡρισμένον τι. Αἱ θρησκευτικαὶ ὅμως διδασκαλίαι τῆς θρησκείας τῶν ἐθνικῶν ἐκτίθενται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ συμβόλων καὶ μύθων, ἐνῷ αἱ τοῦ Χριστιανισμοῦ παριστάνονται δι' ὁμιλιῶν καὶ σπανίως ἀλληγορικῶς, ἤτοι διὰ τύπων καὶ παραβολῶν. Πρὸς εὐχερεστέραν δὲ κατάληψιν τῶν λεγομένων καὶ ἀσφαλεστέραν διάκρισιν τῶν εἰδῶν τούτων, θέλομεν ἐξετάσει περιστατικώτερον τὰ τέσσαρα ταῦτα τῆς ἀλληγορίας εἴδη.

Α'. Τὸ Σύμβολον εἶναι α) αἰσθητόν τι ἀντικείμενον διακεκριμένον ἐν χώρῳ· β) αἰσθητή τις πρᾶξις. γ) γνώρισμα ἢ ὑποτύπωσις (δηλ. τὸ ἰδίᾳ σύμβολον).

Ὅσον ἀρρᾷ τὸ εἰς τὰς αἰσθήσεις ἐν χώρῳ ὑποπίπτον ἀντικείμενον, διακρίνομεν Φυσικὴν ἢ Τεχνικὴν Συμβολικήν. Ἡ φυσικὴ συμβολικὴ ἀποδίδει εἰς φυσικά τινα ἀντικείμενα σημασίαν τινὰ ἕνεκα τῆς μορφῆς των καὶ τοῦ σχηματισμοῦ, ἕνεκα τῶν ἰδιοτήτων, καὶ τῆς πρός τι χρησιμότητος αὐτῶν. Οὕτω παρ. χάριν πτέρυγες προσλαμβάνονται ὡς σύμβολον τῆς ταχυπετίας καὶ πανταχοῦ παρουσίας τῶν θεῶν, ἡ γλαυξ, ὁ ἀλέκτωρ καὶ ὁ κύων, ὡς σύμβολα τῆς ἐγρηγόρσεως, τῆς ἐποπτείας καὶ τῆς προνοίας, φύλλα ἐξεικονίζουσι τὴν γένεσιν καὶ φθοράν, χρυσαλλὶς τὴν ψυχήν, βέλη τὰς τοῦ φωτὸς ἀκτῖνας. Ἡ δὲ τεχνικὴ συμβολικὴ συνδιαπλάσσει ἀπομιμουμένη μᾶλλον ἢ ἧττον τὴν φύσιν ἰδιαζούσας τινὰς μορφάς, πρὸς παράστασιν τῶν ἰδεῶν της, ὡς ὅταν παρ.χ. Πρίαπος εἰκονίζηται ὅπως παριστᾷ τὴν γεννῶσαν καὶ προάγουσαν φύσιν. Μεταχειρίζεται δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ χρώματα. Ὅταν ὅμως αἱ τεχνικαὶ αὗται εἰκόνες ἐκτυπῶνται ὁλοσχερῶς καὶ ἐντελῶς, ὥστε οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἀπαιτεῖται νὰ ἀναπληρώσῃ ὁ νοῦς, τότε τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι πλέον τεχνικὴ συμβολική, ἀλλ' αὐτόχρημα εἰκών. Ἄρα ἡ εἰκὼν ἀπαιτεῖ ὁμοιότητα· ἡ δὲ ἀλληγορία ἔννοιαν ἢ τέκμαρσιν. Ἡ ἐν Ἐφέσῳ Ἄρτεμις ἦν μᾶλλον σύμβολον τῆς γονιμοποιούσης φύσεως· ἀλλ' ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ζεὺς ἦτο αὐτὴ ἡ τοῦ Διὸς εἰκών. Ἔχει δὲ τοῦτο ἴδιον ἡ συμβολική, ὅτι διὰ τῆς φαντασίας ἐξομοιόνει καὶ συνταυτίζει τὴν εἰκόνα μὲ τὸ σημαινόμενον καὶ ὑπεννοούμενον πρᾶγμα· διότι ἄλλως θὰ ἦτο ἁπλῶς παραβολὴ καὶ παρομοίωσις. Οὕτω δηλονότι τὰ ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ ἢ μεταλήψει ἐν χρήσει ὄντα ἀντικείμενα εἶναι σύμβολα, διότι κατὰ τὴν καθιέρωσιν καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς παράδοσιν καὶ τὴν ἔκπαλαι χρῆσιν ὀφείλει ὁ μεταλαμβάνων νὰ ἐξομοιόνῃ διὰ τῆς πίστεώς του καὶ νὰ συνταυτίζῃ αὐτὰ μὲ τὰ δι' αὐτῶν σημαινόμενα. Ἀλλ' ἡ Ζβιγγλικὴ τῶν διαμαρτυρομένων αἵρεσις, μετατρέψασα τὴν πίστιν ταύτην εἰς ἁπλῆν παρομοίωσιν ἢ παραβολήν, συμμετέτρεψε τὸ θρησκευτικὸν στοιχεῖον εἰς τὸ ἁπλούστατον αἰσθητόν· ἡ δὲ Ῥωμαιοκαθολικὴ ἐκκλησία μετέβαλε τὸ πᾶν εἰς μυθώδη μεταμόρφωσιν. Ὥστε ὁ μὲν Ζβίγγλιος διέκρινε τὴν εἰκόνα ἀπὸ τοῦ σημαινομένου, ἡ δὲ Ῥώμη ἐξῆλειψε τὴν εἰκόνα, μόνη δὲ ἡ πιστὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διετήρησε τὴν ἐξίσωσιν, τὴν ἐξομοίωσιν, τὸ σύμβολον.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ.

Ὁ Ἀλφόνσος Λαμαρτῖνος ἐγεννήθη εἰς Μακὼν τῆς Γαλλίας τῇ 9 ὀκτωβρίου 1790. Τὸ πρῶτον ὄνομα, ὅπερ εἶχεν, ἦν Πράτ· τὸ δὲ ὄνομα Λαμαρτῖνος προσέλαβεν, ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ φέρων αὐτὸ θεῖός του. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν στρατιωτικός, ὑπηρετήσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν βασιλείαν· εὑρεθεὶς ἐν μέσῳ τῶν ταραχῶν τῆς φοβερᾶς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ πολλὰ παθὼν ἐν ᾧ ὑπερησπίζετο τὸν ἐκλείποντα βασιλέα ἐν τῷ Κεραμεικῷ, ὁπότε καὶ ἐπληγώθη μάλιστα, ἄσπονδον ἔτρεφε μῖσος κατὰ τῆς Γαλλικῆς μεταπολιτεύσεως καὶ κατὰ τῆς ὀχλοκρατίας, ἐν ᾗ πάντες ὑπὸ τὸ ὄνομα «πολίτης» συνεχέοντο καὶ ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνικῇ βαθμίδι κατετάσσοντο. Πρόδηλον δ' εἶναι ὅτι ὁ ἄμεσος γόνος τοῦ πατρὸς ἔφερεν ἐν ἑαυτῷ τὰ σπέρματα τῆς τούτου μισοδημοκρατίας καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του εἶχε φρονήματα ἀριστοκρατικά.

Ὁ νέος Ἀλφόνσος ἐπεραίωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τῷ γυμνασίῳ τῷ 1809. Ἀπ' αὐτῆς τῆς νεαρᾶς του ἡλικίας ἔδειξε τὴν πρὸς τὴν ποίησιν τάσιν αὐτοῦ, προοιμιάσας τὴν δραματικήν του εὐφυΐαν διὰ τοῦ δοκιμίου, ὅπερ συνέγραψεν ἐν εἴδει τραγῳδίας μετὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν περιήγησιν αὐτοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σαούλ». Πορευθεὶς δὲ καὶ δεύτερον εἰς Ἰταλίαν ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγείας του, ἔλαβε τότε καιρὸν νὰ καταρτισθῇ κάλλιον ἐν τῷ ποιητικῷ αὐτοῦ σταδίῳ καὶ νὰ ἐμπνευσθῇ ὑπὸ τοῦ διαυγοῦς τῆς Ἰταλίας οὐρανοῦ.

Ὁ χείμαρρος τοῦ 1814 ἔῤῥιψε τὸν Ναπολέοντα — προσκαίρως—τοῦ θρόνου, ὁ δὲ Λαμαρτῖνος, ὅστις μετὰ θλίψεως εἶδε πίπτοντα τὸν ἀετὸν τῆς Γαλλίας, ἐγένετο σωματοφύλαξ παρὰ Λουδοβίκῳ τῷ ΙΗ'. Ἀλλ' αὖθις ἐγκατέλιπε τὴν ὑπηρεσίαν ἅμα τῇ ἐκ τῆς Ἔλβας ἐπανόδῳ τοῦ Ναπολέοντος. Τότε εἶχεν ἐρασθῆ νεανίδός τινος, τὸ δὲ αἴσθημα τοῦτο τοσοῦτῳ φλογερὸν ὑπῆρξεν, ὥστε ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀνεξάλειπτον ἐν τῇ καρδίᾳ του. Ἐκ τοῦ ἔρωτος τούτου ἐμπνευσθείς, ἔγραψε τὴν «Γρατσιέλλαν», τὰς ἀγνὰς καὶ συγκινητικὰς ἐκείνας ἐκμυστηρεύσεις, ἐν αἷς ψάλλει τὸν πρὸς τὴν πραγματικὴν Ἐλβίραν ἔρωτά του.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ.

Τὸ πρῶτον, ἴσως δὲ καὶ τὸ μόνον ἀριστούργημα τοῦ Λαμαρτίνου εἶναι αἱ «Ποιητικαὶ Μελέται», αἵτινες (ἐκδοθεῖσαι τῷ 1820) μεγίστην ἐντύπωσιν προὐξένησαν εἰς τὴν Γαλλίαν, καθότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ποίησις δὲν εἶχεν ἀρχίσει εἰσέτι ν' ἀναγεννᾶται, ἐν δὲ μόνον ὡραῖον σύγγραμμα ὑπῆρχε τότε, τὸ «Πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ». Ἐν αὐταῖς ἡ φαντασία ἑνοῦται μετὰ τῆς πραγματικότητος, ἡ κομψότης μετὰ τῆς ὑπερβολῆς καὶ ἡ χάρις μετὰ τοῦ ὑλισμοῦ.

Μετ' ὀλίγον ὁ Λαμαρτῖνος ἀφῆκε κατὰ χώραν τὴν ποίησιν, παραδοθεὶς εἰς τὴν τύρβην τοῦ διπλωματικοῦ καὶ πολιτικοῦ σταδίου. Διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐν Νεαπόλει πρεσβείας, εἶτα ἐπιτετραμμένος τῆς Τοσκάνης καὶ κληρονομήσας θεῖόν τού τινα ἀποθανόντα, πρὸς δὲ τούτοις οὐκ εὐκαταφρόνητον περιουσίαν ἀποκτήσας καὶ ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ποιητικῶν του Μελετῶν», ὧν ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν ἐξωδεύθησαν περὶ τὰς 45 χιλ. ἀντιτύπων, ἐνυμφεύθη πλουσιωτάτην Ἀγγλίδα, ἧς ἠράσθη, ὁπότε ἐξετέλει χρέη ἀκολούθου τῆς ἐν Λονδίνῳ πρεσβείας. Καταστὰς λοιπὸν οὕτω πλούσιος, ἔζη ζωὴν ἀριστοκρατικὴν κατὰ πάντα.

Ἀλλ' ἡ ποίησις δὲν ἐξηλείφετο τοῦ νοός του· ἐγίνωσκεν ὅτι ἐπλάσθη πολιτικὸς καὶ ποιητής. Μέχρι τοῦ 1829, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους, ἔγραψε διάφορα ποιήματα· ἐπέστεψε δὲ ταῦτα πάντα διὰ τῶν «Ποιητικῶν καὶ θρησκευτικῶν Ἁρμονιῶν». Τὸ ποίημα τοῦτο ἦν ὄντως ὡραῖον καὶ ἁρμονικόν, ἀλλ' ἦν τὸ τελευταῖον τοιοῦτο ἔργον του. Ταὐτοχρόνως διωρίσθη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830 ὠνομάσθη πληρεξούσιος τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως ἐν Ἑλλάδι· παρητήθη ὅμως καὶ ταύτης τῆς θέσεως, ἅμα μαθὼν τὴν πτῶσιν τῶν Βουρβώνων.

Κατὰ τὸ 1832 περιηγήθη διάφορα μέρη τῆς Ἀνατολῆς, εἰς δὲ τὴν Μασσαλίαν εἶχε συμπαραλάβει τὴν σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα του καὶ μετ' αὐτῶν ἠθέλησε νὰ περιηγηθῇ τὴν Συρίαν, Ἰουδαίαν καὶ Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐν Βηρυτῷ ἀπώλεσε τὴν θυγατέρα του, ἁρπασθεῖσαν ὑπὸ ἀώρου θανάτου. Τότε ἔγραψε τὴν «Περιήγησιν εἰς τὴν Ἀνατολήν· ἀναμνήσεις, ἐντυπώσεις, σκέψεις καὶ τοπογραφίαι».

Ἡ δὰς τῆς ποιητικῆς τοῦ Λαμαρτίνου μούσης ἐσβέσθη· καὶ ἐξέδωκε μὲν τὸν «Ἰοκελῶνον» καὶ τὴν «πτῶσιν ἑνὸς Ἀγγέλου» ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν τὰ τελευταῖα λείψανα, τὸ ὕστατον ἀπαύγασμα τῆς γλαφυρότητος τῶν πρώτων αὐτοῦ ποιημάτων. Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ στάδιον.

Εἶναι ἄξιον περιεργείας νὰ βλέπῃ τις ποιητὴν γινόμενον οὕτως ἀνετοίμως ἱστορικόν· ἀλλ' ἐὰν μάθῃ τις

τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Λαμαρτῖνος κατέστη ἱστορικὸς, δὲν θέλει ἐκπλαγῆ. Ἐν τῇ βουλῇ εἶχεν ἀντιπάλους γλαφυροὺς, ἔχοντας πεῖραν καὶ κρίσιν, γνωρίζοντας ἀκριβῶς τὴν ἱστορίαν, ἥτις τοῖς ἐχρησίμευε πολλαχοῦ τῶν περιστάσεων ὅπως ἐκφέρωσιν ἐπιχειρήματα ἀκαταμάχητα, ἅτινα ἀδύνατον νὰ εὕρῃ τις διὰ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς φαντασίας. Εὑρέθη λοιπὸν ἠναγκασμένος ὁ Λαμαρτῖνος νὰ μελετήσῃ τὴν ἱστορίαν!

Ἀλλ' αἱ ἱστορίαι, ἃς συνέγραψεν ὁ αὐτοσχέδιος οὗτος ἱστορικός, εἰσὶν ἐξ ἐκείνων, ἃς δὲν πρέπει τις ν' ἀναγινώσκῃ χωρὶς νὰ παραβάλῃ πρὸς ἑτέρας, καθότι δυστυχῶς πολλὰς παρατάγγας ἀπέχουσι τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἀληθείας. Τοῦτο εὔκολον εἶναι νὰ συμπεράνῃ τις, ὅταν ἐνθυμηθῇ καὶ τὸ εὐμετάβολον τῶν φρονημάτων τοῦ Λαμαρτίνου. Ὁ ἱστορικὸς, οὗ τινος τὰ φρονήματα μεταβάλλονται ταχέως, βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἔχῃ μίαν θάσιν εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, ἅτινα πρέπει νὰ δεικνύωνται ὡς ἔχοντα μίαν σειρὰν καὶ ἀλληλουχίαν ἰδεῶν, μηδόλως πρὸς ἀλλήλας ἀντιρασκουσῶν. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὡς εἰκὸς, δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν παρὰ τῷ Λαμαρτίνῳ, ὅστις, ὡς εἴδομεν ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀριστοκράτης ὢν ταχέως μετεβλήθη, εἰς δημοκράτην, καὶ ποιητὴς ὤν, μετεβλήθη εἰς ῥήτορα καὶ ἱστορικόν. Πλὴν ἐκ πείρας γνωρίζομεν ὅτι αἱ περὶ πολιτικῶν πραγμάτων κρίσεις τῶν ποιητῶν δὲν ἀποδείκνυνται πάντοτε ὀρθαί. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ Λαμαρτῖνος μὲ τὰ ἱστορικὰ συγγράμματά του, ἐν οἷς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτίθενται ἰδέαι φαντασιώδεις, πολὺ ὁμοιάζει τὸν Δουμᾶν, ὅστις εἰς τὰ μυθιστορήματά του προσεπάθησε παντὶ σθένει ὅπως ἀκολουθήσῃ καὶ ἔχῃ βάσιν ἱστορικήν.

Γνωρίζομεν πάντες τὴν δόξαν, ἣν ἀπέκτησεν ὁ Λαμαρτῖνος ἐκ τῆς συγγραφῆς τῶν τελευταίων πονημάτων του (Ἱστορία τῆς Τουρκίας, 1854). Ἡ Α. Μ. ὁ ἀδελφὸς τοῦ νῦν βασιλεύοντος παρεχώρησεν αὐτῷ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον πρὸς κατοικίαν, βέβαιος ὢν ὅτι οὐδεὶς δωρεὰν ἠδύνατο νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν.

Τὸν ἄνδρα ἄλλως τε ἀρκούντως γνωρίζουσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ἐκ τῆς συγχρόνου ἱστορίας, ἥτις εὐτυχῶς οὐδενὸς φείδεται, ἀλλ' ἀμερολήπτως διαζωγραφίζει τά τε ἐλαττώματα καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Ἀρκούμεθα νὰ ὑπομνήσωμεν ἐνταῦθα τὸ πολίτευμα τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. . .

Τὰ κυριώτερα συγγράμματα, ἅπερ συνέταξεν ὁ Λαμαρτῖνος κατὰ τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ στάδιόν εἰσι τὰ ἑπόμενα. Ἱστορία τῶν Γιρονδίνων (1847). Ἱστορία τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1848 (1849). Συνταγματικὸς (1851). Ἱστορία τῆς Παλινορθώσεως (1851—1863). Νέα περιήγησις εἰς τὴν Ἀνατολήν (1853). Ὀπτασίαι (1852). Ἱστορία τῆς Τουρκίας (1854). Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας (1855).

Γ. Δ. Ξ.

Αἱ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ.

Ὑπὸ

ΠΟΥΣΚΙΝ.

« Τίς οὗτος Ἀ! ἔχει μέγα προτέρημα· κάμνει τὴν φωνήν του ὅτι θέλει.—Προτιμότερον, κυρία, νὰ τὴν ἔκαμνεν ἐσώβρακον. »

Ὁ Τσχάρσκης ἦτοι εἷς τῶν πιστῶν κατοίκων τῆς Πετρουπόλεως. Δὲν εἶχε τριάκοντα ἔτη, οὔτε γυναῖκα, οὔτε ἦτο δεσμευμένος εἰς ὑπηρεσίαν. Ὁ μακαρίτης θεῖός του, ὑποδιοικητὴς ἐν τῇ καλῇ ἐποχῇ, τῷ ἀφῆκε περιουσίαν ἀρκετὰ σημαντικήν. Διῆγε λοιπὸν βίον πολὺ εὐάρεστον, ἀλλ' εἶχε τὴν δυστυχίαν νὰ κάμῃ στίχους καὶ νὰ τοὺς τυπόνῃ. Ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἐκαλεῖτο ποιητὴς, καὶ ἐν τοῖς ἀντιθαλάμοις συγγραφεύς.

Ἐξαιρέσει τῶν μεγάλων προνομίων, τῶν ὁποίων ἀπολαύουσιν οἱ ποιηταὶ — παραδείγματος χάριν, τοῦ δικαιώματος, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς οἱ Ῥῶσσοι ποιηταὶ ἔχομεν νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν γενικὴν ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν ποιητικῶν ἀδειῶν— πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις ὅτι εἰς τὴν τάξιν ταύτην εἶναι προσκεκολλημένα δυσάρεστα πολὺ σπουδαῖα. Τὸ πικρότερον καὶ μᾶλλον ἀφόρητον δι' ἕνα ποιητὴν εἶναι ἡ φήμη του, καὶ ὁ τίτλος οὗτος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου εἶναι σημειωμένος καὶ ὅστις μένει πάντοτε προσκεκολλημένος εἰς αὐτόν. Τὸ κοινὸν τὸν θεωρεῖ ὡς κτῆμά του· εἶναι γεννημένος διὰ τὴν χρῆσίν του καὶ τὴν εὐχαρίστησίν του. Μόλις ἐπανέρχεται ἐκ τῆς ἐξοχῆς καὶ ὁ πρῶτος συντυχὼν τὸν ἐρωτᾷ: «Μᾶς φέρετε νέον τι;» Σκέπτεται ὑπόθεσιν, ἥτις δὲν βαίνει κατὰ τὰς εὐχάς του, ἢ φίλον ἀσθενῆ, ἀκούει μὲ τετριμμένον μειδίαμα νὰ ἐκφεύγῃ ἡ τετριμμένη αὕτη φράσις: «Συνθέτει τι ἀναμφιβόλως!» Εἶναι ἐρωτευμένος, ἡ ὡραία του τρέχει εἰς τὸ γαλλικὸν μαγαζεῖον διὰ νὰ ἀγοράσῃ λεύκωμα ἐντὸς τοῦ ὁποίου νὰ τῇ γράψῃ ἐλεγεῖον. Μεταβαίνει εἰς ἐπίσκεψιν ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον σχεδὸν δὲν γνωρίζει καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἦλθε δι' ὑποθέσεις· οὗτος καλεῖ ἀμέσως τὸν υἱόν του διὰ ν' ἀπαγγείλῃ στίχους τοῦ ποιητοῦ, καὶ ὁ μικρὸς παρέχει εἰς τὸν ποιητὴν τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀκούῃ ἑαυτὸν παραμορφωμένον. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἄνθη μόνον τοῦ ἐπαγγέλματος! ἀλλὰ ποῖοι ἆρά γε θὰ ἦναι οἱ καρποὶ τούτου; Ὁ Τσχάρσκης βεβαιοῖ ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐπιδείξεις, τὰ ζητήματα, τὰ λευκώματα καὶ τὰ σοφὰ παιδία τὸν παρώργιζον εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε ἐθαύμαζε πάντοτε πῶς κατώρθωνε νὰ μὴ ἀποκρίνηται εἰς ὅλα ταῦτα δι' ὕβρεων.

Ὁ Τσχάρσκης κατέβαλλε πάντα κόπον διὰ νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τὴν στενόχωρον ταύτην ἐπίκλησιν τοῦ ποιητοῦ. Ἀπέφευγε τὴν κοινωνίαν καὶ τοὺς ἑτέρους του καὶ συνανεστρέφετο μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου. Ἡ συνομιλία του ἦτο ὅλως τετριμμένη καὶ οὐδεμίαν εἶχεν ἀπόχρωσιν φιλολογικήν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐνδυμασίαν του, ἠκολούθει πάντοτε τὸν τελευταῖον

συρμὸν μετὰ προσοχῆς καὶ πίστεως νέου Μοσχοβίτου νεωστὶ ἀποβιβασθέντος εἰς Πετρούπολιν. Ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του, κεκοσμημένῳ ὡς καλλυντήριον κυρίας, οὐδὲν ἐπρόδιδε τὸν συγγραφέα. Δὲν ἔβλεπέ τις ἐρριμένα βιβλία οὔτε ἐπὶ τῆς τραπέζης οὔτε ὑποκάτω· τὸ ἀνάκλιντρον δὲν εἶχε κηλίδας μελάνης· τέλος δὲν εὑρισκέ τις εἰς τὴν οἰκίαν του τὴν ἀταξίαν ἐκείνην ἥτις ἐμφαίνει τὴν παρουσίαν τῶν Μουσῶν καὶ τὴν ἀπουσίαν τοῦ σαρώθρου καὶ τῆς ψήκτρας. Ὁ Τσχάρσκης ἦτο ἐν ἀπελπισίᾳ ὁσάκις φίλος τις τὸν ἔβλεπε μὲ βιβλίον. Εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῇ τις μέχρι ποίων μικροτήτων τοιοῦτος τρόμος δύναται νὰ ὠθήσῃ ἄνθρωπον πεπροικισμένον μὲ πνεῦμα καὶ εὐφυΐαν. Ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἦτο κυνηγὸς ἔνθους, λυσσώδης παίκτης, γαστρονόμος τέλειος, ἂν καὶ δὲν ἤξευρε νὰ διακρίνῃ ἵππον ἀγωγίου ἀπὸ ἵππον ἀραβικόν, εἰς τὸ ἑκαρτὲ δὲν ἐνθυμεῖτό ποτε νὰ στρέψῃ φύλλον, καὶ κατὰ βάθος προετίμα γαιώμηλα ὀπτὰ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐντελέστερα φαγητὰ τῆς γαλλικῆς μαγειρικῆς. Διῆγε βίον πολὺ τεταραγμένον, ἐνεφανίζετο εἰς ὅλους τοὺς χορούς, εἰσεχώρει εἰς ὅλα τὰ διπλωματικὰ γεύματα, καὶ ἦτο ἐπίσης ἀδιάλειπτος εἰς τὰς ἑσπερίδας ὅσον καὶ οἱ πάγοι εἰς τὴν Ῥαζανόβην. Μολαταῦτα, ἦτο ποιητής, καὶ τὸ πάθος τοῦτο ἦτο ἀκατανίκητον παρ' αὐτῷ. Ὅταν ᾐσθάνετο πλησιάζουσαν «τὴν αἰσίαν παραφροσύνην»—ὡς λέγει ὁ Σαιξπὴρ, — ὁ Τσχάρσκης ἐκλείετο εἰς τὸ σπουδαστήριόν του καὶ ἔγραφεν ἀπὸ πρωΐας μέχρι μεσονυκτίου, καὶ ὡμολόγει εἰς τοὺς στενοὺς φίλους του, ὅτι τότε ἦτο ἀληθῶς εὐτυχής.

Πρωΐαν τινά, ὁ Τσχάρσκης ᾐσθάνθη ἑαυτὸν ἐν τῇ θείᾳ ταύτῃ πνευματικῇ διαθέσει, καθ' ἣν αἱ εἰκόνες τῆς φαντασίας μας εἰκονίζονται καθαραὶ πρὸ ἡμῶν καὶ λαμβάνουσιν εἰς λέξεις ζωηρὰς καὶ ἐκφραστικὰς τὴν ὑλικὴν μορφήν των· τότε οἱ στίχοι ῥέουσιν εὐκόλως ἐκ τῆς γραφίδος, καὶ στιχουργίαι εὔηχοι τρέχουσι πρὸ τοῦ ἁρμονικοῦ ἡμῶν στοχασμοῦ. Ὁ Τσχάρσκης εἶχεν ἐξ ὁλοκλήρου λησμονήσει τὸν κόσμον καὶ ὅλας αὐτοῦ τὰς μικρότητας· ἐστιχούργει.

Αἴφνης ἡ θύρα τοῦ σπουδαστηρίου του ἔτριξε καὶ ἄφησε δίοδον εἰς ἄγνωστον ἀνθρωπίνην κεφαλήν· ὁ Τσχάρσκης ἠγέρθη δυσανασχετῶν. Ποῖος εἶναι; ἠρώτησε μὲ φωνὴν ἀνήσυχον, καταρώμενος ἐνδομύχως τὸν ὑπηρέτην του, ὅστις οὐδέποτε εὑρίσκετο εἰς τὸν ἀντιθάλαμον.

Ὁ ξένος εἰσῆλθεν· ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἰσχνός, τριακονταετὴς περίπου, οἱ χαρακτῆρές του ἦσαν πλήρεις ἐκφραστικότητος· οἱ ἐκ μαύρων τριχῶν βόστρυχοι σκιάζοντες τὸ ὠχρὸν καὶ ὑψηλὸν μέτωπόν του, ἡ ἀέτειος ῥὶς του, καὶ ἡ μέλαινα γενειὰς ἥτις περιεκύκλου τὰς ἰσχνὰς παρειάς του, ἐνέφαινον τὴν ξενικὴν καταγωγήν του. Ἐφόρει ἔνδυμα μέλαν, κλίνον πρὸς τὸ φαιὸν περὶ τὰς ῥαφάς, πανταλόνιον χειμερινόν,—ἂν καὶ ἦτο θέρος· —ἄνωθεν λαιμοδέτου μεταχειρισμένου καὶ ἐπὶ ὑποκαμίσου κιτρινίσαντος, ἐλαμπε ψευδὴς ἀδάμας· ὁ ἀνεῳγμένας τὰς τρίχας ἔχων πῖλός του ἐφαίνετο πρὸ πολλοῦ ἀδιάφορος εἰς τὴν βροχὴν καὶ εἰς τὸν ἥλιον. Ἐντὸς δάσους θὰ τὸν ἐξελάμβανέ τις ὡς λῃστήν· ἐντὸς αἰθούσης, ὡς συνωμότην· ἐντὸς ἀντιθαλάμου, ὡς ἀγύρτην πωλοῦντα καθάρσιον καὶ φάρμακον διὰ τοὺς ποντικούς.

— Τί ὁρίζετε; ἠρώτησεν ὁ Τσχάρσκης γαλλιστί.

— Συνιόρε, ἀπεκρίθη ὁ ξένος ἰταλιστὶ, λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ . . .

Ὁ Τσχάρσκης δὲν τῷ προσέφερε κάθισμα, καὶ ἔμεινε καὶ ὁ ἴδιος ὄρθιος· ἡ συνδιάλεξις ἐξηκολούθησεν ἰταλιστί.

— Εἶμαι καλλιτέχνης Ἰταλὸς, εἶπεν ὁ ἄγνωστος· αἱ περιστάσεις με ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψω τὴν πατρίδα μου· ἦλθα εἰς τὴν Ῥωσσίαν στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ προτερήματός μου.

Ὁ Τσχάρσκης ἐσκέφθη ὅτι ὁ Ἰταλὸς οὗτος ἐσκόπευε νὰ δώσῃ συμφωνίαν τινὰ βιολοντσέλου, καὶ ἐπορεύετο ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν διανέμων εἰσιτήρια· ἠρωμάζετο νὰ τῷ δώσῃ τὰ εἰκοσιπέντε ῥούβλιά του διὰ νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπ' αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ὅταν ὁ ἄγνωστος ἐξηκολούθησεν: « Ἐλπίζω, συνιόρε, ὅτι θὰ τείνητε χεῖρα ἀρωγὸν εἰς συνάδελφον, καὶ ὅτι θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μὲ εἰσάξητε εἰς τὰς οἰκίας εἰς τὰς ὁποίας εἰσέρχεσθε. »

Δὲν ἠδύνατό τις νὰ προσβάλῃ βιαιότερον τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ Τσχάρσκη. Ἔῤῥιψε βλέμμα περιφρονητικὸν ἐπὶ τοῦ καλοῦντος αὐτὸν συνάδελφον. « Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἐρωτήσω τίς εἶσθε καὶ διὰ τίνα μὲ ἐκλαμβάνετε; » τῷ εἶπε συνέχων δυσκόλως τὴν ὀργήν του. Ὁ Ἰταλὸς παρετήρησε τοῦτο.

— Συνιόρε, ἀπεκρίθη ψελλίζων, ἐτόλμησα νὰ ἐλπίσω ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐκλαμπρότης θὰ συνεχώρει τὴν τόλμην μου. . .

— Τέλος τί θέλετε; ἐπανέλαβε ξηρῶς ὁ Τσχάρσκης.

— Ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι πολὺ περὶ τῆς μεγάλης τέχνης σας, καὶ πεπεισμένος ὅτι αἱ ἐπισημότητες τῆς πόλεως ταύτης εὐχαρίστως ὑποχρεοῦσι ποιητὴν τοσοῦτον ἀξιοσημείωτον, ἔλαβα τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς ὑμᾶς . . .

— Ἀπατᾶσθε, συνιόρε, διέκοψεν ὁ Τσχάρσκης· παρ' ἡμῖν τὸ νὰ ᾖναί τις ποιητὴς δὲν σημαίνει ὅτι ἔχει θέσιν. Οἱ ποιηταί μας δὲν ὠφελοῦνται παντάπασιν ἐκ τῆς προστασίας τῶν ἰσχυρῶν. Οἱ ποιηταί μας εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι αὐθένται. Δὲν ὑπάρχουσιν ἐδῶ ἱερεῖς ῥακενδύται, τοὺς ὁποίους συνάζουσιν εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ γράψωσιν ἓν λιμπρέττο. Παρ' ἡμῖν, οἱ ποιηταὶ δὲν πορεύονται ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν διὰ νὰ ζητήσωσι τὸ γεῦμα τῆς ἑσπέρας. Ἐκτὸς τούτου, ἠπειλήθησαν εἰπόντες ὑμῖν ὅτι ἦμην μέγας ποιητής· εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἄλλοτε ἔκαμα ἐλεεινά τινα ἐπιγράμματα· ἀλλὰ, χάρις τῷ Θεῷ, δὲν ἔχω οὔτε θέλω νὰ ἔχω τι κοινὸν μὲ τοὺς κυρίους ποιητάς.

Ὁ δυστυχὴς Ἰταλὸς τὰ ἔχασε. Περιέῤῥεε ταχὺ βλέμμα ἐν τῷ θαλάμῳ. Ἦτο τεθαμβωμένος ἀπὸ τὰς εἰκόνας, τὰ μαρμάρινα ἀγαλμάτια, τοὺς ὀρειχάλκους, τὰς πλουσίους ματαιότητας ἐπισεσωρευμένας ἐπὶ τῶν γοτθικῶν ὀκριβάντων. Ἐνόησεν ὅτι ὁ ὑπερήφανος δανδὴς, μὲ τὸν μεταξωτὸν πιλίσκον, μὲ τὸν χρυσοανθῆ καιτωνίτην, δὲν εἶχε τῳόντι οὐδὲν κοινὸν μετ' αὐτοῦ, πτωχοῦ καλλιτέχνου πλάνητος, μὲ ἔνδυμα ἐῤῥακωμένον καὶ μὲ λαιμοδέτην παμπάλαιον. Ἐψιθύρισεν ἀκαταλήπτους τινὰς λέξεις συγγνώμης, ἔκλινε καὶ διηυθύνθη πρὸς τὴν θύραν. Τὸ μελαγχολικὸν ὕφος του συνεκίνησε τὸν Τσχάρ-

σκην, ὅστις, ἐξαιρέσει τῶν μικροτήτων τοῦ χαρακτῆρός του, εἶχε καρδίαν εὐγενῆ καὶ εὐαίσθητον.

— Φεύγετε; ἀνέκραξε πρὸς τὸν Ἰταλὸν, περιμένετε· ἤθελα νὰ ἀποκρούσω τὸν τίτλον τὸν ὁποῖον μοὶ ἐδίδετε καὶ νὰ σᾶς δώσω νὰ ἐννοήσητε ὅτι δὲν ἦμην ποιητής. Ἤδη, ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ ὑμῶν· εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς γίνω ὠφέλιμος ὅσον μοὶ εἶναι δυνατόν. Εἶσθε μουσικός;

— Ὄχι, Ἐκλαμπρότατε, εἶμαι πτωχὸς αὐτοσχεδιαστής.

— Αὐτοσχεδιαστής! ἀνέκραξεν ὁ Τσχάρσκης, διατί δὲν μοῦ τὸ εἴπετε ἀμέσως; καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά του τὴν ἔσφιγξεν ἐγκαρδίως.

Τὸ φιλικὸν ὕφος του ἐπανέδωκε θάρρος εἰς τὸν Ἰταλόν. Ὡμίλησε περὶ τῶν σχεδίων του, περὶ τῶν προθέσεών του. Εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων καὶ ἤλθεν εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἐλπίζων νὰ βελτιώσῃ διὰ παντὸς τρόπου τὴν θέσιν του. Ὁ Τσχάρσκης τὸν ἤκουσε προσεκτικῶς μέχρι τέλους.

— Ἐλπίζω, εἶπεν εἰς τὸν πτωχὸν Ἰταλὸν, ὅτι ἡ ἐπιχείρησίς σας θὰ ἐπιτύχῃ. Οὐδέποτε ἤκουσαν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν αὐτοσχεδιαστήν. Θὰ κεντήσητε τὴν περιέργειαν. Ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα δὲν μᾶς εἶναι οἰκεία καὶ δὲν θὰ σᾶς ἐννοήσωσιν· ἀλλὰ δὲν βλάπτει, τὸ οὐσιῶδες εἶναι νὰ γίνητε τοῦ συρμοῦ.

— Ἀλλ' ἐὰν κανεὶς ἐδῶ δὲν ἐννοῇ τὴν ἰταλικὴν, παρετήρησεν ὁ αὐτοσχεδιαστὴς, τίς θὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ἀκούσῃ;

— Μείνετε ἥσυχος, θὰ ἔλθωσιν ἀρκετοί. Τινὲς ἀπὸ περιέργειαν, ἄλλοι διὰ νὰ διέλθωσι τὴν ἐσπέραν των, ἄλλοι τέλος διὰ νὰ εἴπωσι περὶ αὐτῶν ὅτι ἐννοοῦσι τὴν Ἰταλικήν. Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀρκεῖ νὰ γίνητε τοῦ συρμοῦ,—καὶ θὰ γίνητε μετ' ὀλίγον,—τὸ ἀναδέχομαι.

Ὁ Τσχάρσκης ἀπεχωρίσθη φιλικώτατα ἀπὸ τὸν αὐτοσχεδιαστήν· τῷ ἐζήτησε τὴν διεύθυνσίν του καὶ ἐξῆλθε τὴν αὐτὴν ἡμέραν διὰ νὰ ἐνασχοληθῇ περὶ τῆς ὑποθέσεως.

II

Εἶμαι βασιλεὺς—δοῦλος—σκώληξ—Θεός!

DERSHAWIN.

Τὴν ἐπιοῦσαν, ὁ Τσχάρσκης ἐζήτει ἐν τῷ στενῷ καὶ σκοτεινῷ διαδρόμῳ ἀθλίου πανδοχείου τὸν ἀριθμὸν 35. Ἐστάθη πρὸ τῆς φερούσης τὸν ἀριθμὸν τοῦτον θύρας, καὶ ἐκτύπησεν. Ὁ Ἰταλὸς τῆς χθὲς ἦλθε καὶ ἤνοιξε. « Νίκη! ἔκραξε πρὸς αὐτὸν ὁ Τσχάρσκης, αἱ ὑποθέσεις μας βαίνουσι καλῶς. Ἡ Πριγκηπέσα * * * σᾶς δίδει τὴν αἴθουσάν της. Χθὲς τὸ ἑσπέρας, κατώρθωσα ν' ἁρπάσω τὸ ἥμισυ τῆς Πετρουπόλεως. Τυπώσατε γραμμάτια καὶ προσκλητήρια. Σᾶς βεβαιῶ ἂν ὄχι μέγαν θρίαμβον, τοὐλάχιστον καλὸν κέρδος.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιῶδες, εἶπεν ὁ Ἰταλὸς, ἐκρηγνύων τὴν χαρὰν του εἰς χειρονομίας, μετὰ ζωηρότητος ὅλως μεσημβρινῆς· ἤξευρα καλῶς ὅτι θὰ μὲ βοηθήσετε, *corpo di Bacco*! Εἶσθε ποιητὴς ὡς ἐγὼ, καὶ ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσιν, οἱ ποιηταὶ εἶναι καλὰ παιδία! Περιμένετε, θέλετε νὰ σᾶς αὐτοσχεδιάσω κἄτι τι;

— Νὰ μὲ αὐτοσχεδιάσητε κἄτι τι! ἀλλὰ πῶς, χωρὶς κοινὸν, χωρὶς μουσικὴν, χωρὶς τὴν παρώτρυνσιν τῶν χειροκροτήσεων;

— Ἐ! ποῦ δύγαμαι νὰ εὕρω ἐκλεκτότερον κοινόν; μὲ ἐννοεῖτε καλλίτερον σεῖς ἢ ὅλοι οἱ ἄλλοι ὁμοῦ. Ἡ προσοχή σας καὶ ἡ σιωπή σας θὰ μὲ ἐνθαῤῥύνωσι περισσότερον παρὰ τὰ ῥαγδαῖα χειροκροτήματα. Λάβετε θέσιν, καὶ δώσατέ μοι ἓν θέμα.»

Ὁ Τσχάρσκης ἐκάθισεν ἐπὶ δισακκίου. Ἐκ τῶν δύο καθισμάτων, τὰ ὁποῖα ἐστόλιζον τὴν τρώγλην, ἡ μὲν ἦτο τεθραυσμένη, ἡ δὲ ἄλλη κεκαλυμμένη μὲ χαρτία καὶ μὲ λιγοστολήν. Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς ἐξεκρέμασε κιθάραν ἀπὸ τὸν τοῖχον, ἔστη πρὸ τοῦ Τσχάρσκη, καὶ ἔξεσε τὰς χορδὰς διὰ τῶν ὀξέων δακτύλων του περιμένων νὰ τῷ δοθῇ τὸ θέμα.

— Ἰδοὺ τὸ θέμα σας, εἶπε τέλος ὁ Τσχάρσκης· ὁ ποιητὴς πρέπει μόνος νὰ ἐκλέγῃ τὴν ὑπόθεσιν· τὸ πλῆθος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διατάσσῃ τὴν ἔμπνευσίν του.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἰταλοῦ ἤστραψαν· ἔκρουσε συμφωνίας τινὰς, ὕψωσεν ὑπερηφάνως τὴν κεφαλὴν, καὶ στίχοι πυρώδεις ἐξῆλθον ἐκ τῶν ἁρμονικῶν χειλέων του. . .

Ὁ Ἰταλὸς ἐτελείωσεν. Ὁ Τσχάρσκης ἔμενε σιωπῶν.

— Ἐ! λοιπόν! τί λέγετε; τὸν ἠρώτησεν ὁ αὐτοσχεδιαστής

Ὁ Τσχάρσκης ἔλαβε τὴν χεῖρά του καὶ τὴν ἔσφιγξε περιπαθῶς.

— Εἶσθε εὐχαριστημένος;

— Θαυμάσια! ἀνέκραξεν ὁ ποιητής. Μόλις ὁ στοχασμὸς τοῦ ἄλλου ἔπληξε τὰ ὦτά σας καὶ ἰδοὺ τὸν οἰκειοποιήθητε, ὡς ἐὰν πρὸ πολλοῦ τὸν κατείχετε, τὸν ἐζητάζετε καὶ τὸν ἀνεσῤῥέφετε ἐν τῷ πνεύματί σας. Θαυμάσια! θαυμάσια!

— Ἡ μεγαλοφυΐα δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοσχεδιαστής. Πῶς συμβαίνει νὰ βλέπῃ ὁ γλύπτης τὸν Δία κρυπτόμενον ὄπισθεν μαρμαρίνου ὄγκου τοῦ Καῤῥάρε, καὶ νὰ τὸν σύρῃ ἐκτὸς τοῦ καλύμματος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον σχίζει διὰ τῆς σμίλης καὶ τῆς σύρας του; Διατί ὁ στοχασμὸς ἐξέρχεται συχνάκις ἐκ τῆς κεραλῆς τοῦ ποιητοῦ ἐσχηματισμένος εἰς τετράστιχον καλῶς μεμετρημένον καὶ καλῶς ὁμοιοκαταληκτοῦν; Τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐκφρασθῇ. Ἐὰν δὲν ἦναί τις αὐτοσχεδιαστὴς, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀκαριαίαν ταύτην ἐντύπωσιν, τὴν στενὴν ταύτην σχέσιν τῆς ἰδίας ἐμπνεύσεως μετὰ τῆς τοῦ ἄλλου. Ἀλλ' ἂς ἀσχοληθῶμεν διὰ τὰς ὑποθέσεις μας. Ποίαν τιμὴν νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ θέσω εἰς τὰ εἰσιτήριά μου διὰ νὰ μὴ τὰ ἐῤῥῃ τὸ κοινὸν ἀκριβά, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ νὰ μὴ ζημιωθῶ; Λέγουσιν ὅτι ἡ σινιόρα Καταλάνη ἔθετεν εἰκοσιπέντε ῥούβλια· ἦτο καλὴ τιμή.

Ὁ Τσχάρκης ᾐσθάνθη ἐντύπωσιν δυσαρεστον πίπτων ἀπὸ τὴν ποίησιν εἰς τὸ ἐμπόριον· ἀλλ' ἐνόει τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας καὶ ἤρχισε νὰ κάμνῃ ὑπολογισμοὺς μὲ τὸν Ἰταλόν. Οὗτος ἔδειξε τοιαύτην ἀπελπισίαν, ὥστε ὁ Τσχάρκης ἔσπευσε νὰ τελειώσῃ τὸ ταχύτερον μετ' αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ χάσῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὰς εὐαρέστους ἐντυπώσεις του. Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς, ὅσ-

τις δὲν παρετήρησε τοῦτο, τὸν προέπεμψε μὲ πολλὰς ὑποκλίσεις μέχρι τῆς κλίμακος, ἥτις εὑρίσκετο εἰς τὴν ἄκραν τοῦ διαδρόμου.

III

Τιμὴ εἰσόδου 40 ῥοῦβλια. Ἄρχεται τὴν 7ην ὥραν.

(Πρόγραμμα τῆς παραστάσεως.)

Ἡ αἴθουσα τῆς πριγκηπέσσης * * * εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὸν αὐτοσχεδιαστήν. Τὸ βῆμα εἶχεν ἱδρυθῆ· τὰ καθίσματα διετέθησαν εἰς δώδεκα σειράς. Τὴν προσδιωρισμένην ἡμέραν ἤναψαν τὰ φῶτα κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν· εἰς τὴν θύραν, καθημένη πρὸ μικρᾶς τραπέζης γηραιὰ γυνὴ μὲ μακρὰν ῥῖνα, κεκαλυμμένη μὲ πῖλον πτερωτὸν, μὲ δακτυλίους εἰς ὅλα τὰ δάκτυλα, ἐπώλει καὶ ἐλάμβανεν εἰσιτήρια. Στρατιῶται ἐφύλαττον τὴν θύραν. Τὸ κοινὸν ἤρχισε νὰ συρρέῃ, ὁ δὲ Τσχάρσκης ἦτο ἐκ τῶν πρώτων. Ἐνδιεφέρετο πολὺ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς παραστάσεως, καὶ ἐπορεύθη πλησίον τοῦ αὐτοσχεδιαστοῦ διὰ νὰ μάθῃ ἐὰν τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς. Τὸν εὗρεν ἐντὸς μικροῦ δωματίου συνεχομένου μὲ τὴν αἴθουσαν, παρατηροῦντα ἀνυπομόνως τὸ ὡρολόγιόν του. Ἡ ἐνδυμασία του ἦτο θεατρική. Ἐφόρει ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν μελανά. Ἡ τραχηλιὰ τοῦ ὑποκαμίσου του ἦτο καταβιβασμένη, καὶ ἡ μακρὰ μέλαινα γενειάς του ἤστραπτε τὴν ἀξιοπαρατήρητον λευκότητα τοῦ τραχήλου του. Ἡ βοστρυχωτὴ κόμη του ἐσκίαζε τὸ μέτωπον καὶ τὰς ὀρρῦς του. Ὁ Τσχάρσκης εὗρε ταῦτα πάντα ἀλλόκοτα καὶ δυσάρεστα· ἀηδίαζε νὰ βλέπῃ τὸν ποιητὴν μεταβαλλόμενον εἰς ὑποκριτήν. Μετὰ βραχεῖαν συνομιλίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἥτις ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπληροῦτο. Ἤδη ὅλα τὰ καθίσματα ἐστολίζοντο ἀπὸ κυρίας μὲ λαμπροὺς καλλωπισμούς· οἱ ἄνδρες ἵσταντο καθ' ὁμίλους συμπαγεῖς κατὰ μῆκος τῶν τοίχων καὶ εἰς τοὺς πόδας τοῦ βήματος· τράπεζα κατεῖχε τὸ μέσον καὶ ἐβάσταζε δοχεῖον σινικόν. Τὸ κοινὸν ἤρχισε νὰ ἀνυπομονῇ· τέλος περὶ τὴν ἑβδόμην καὶ ἡμίσειαν ὥραν, οἱ μουσικοὶ ἐτοποθετήθησαν καὶ ἔπαιξαν τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ταγκρέδου. Οἱ τελευταῖοι ἦχοι ἀντήχουν ὅταν ἐφάνη ὁ αὐτοσχεδιαστής. Ἐπροχώρησεν εὐλαβῶς ἐπὶ τοῦ προσκηνίου, καὶ ἔκλινε πολλάκις ἐν μέσῳ τῶν χειροκροτήσεων.

Ὁ Τσχάρσκης περιέμενε μετ' ἀνησυχίας τὴν ἐντύπωσιν τῆς πρώτης ταύτης στιγμῆς· ἀλλὰ παρετήρησεν ὅτι ὁ ἰματισμὸς τοῦ προστατευομένου του παρήγαγεν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ ἀποτέλεσμα ὅλως διάφορον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐροβεῖτο. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν εὗρε πλέον οὐδὲν γελοῖον ἐν τῷ Ἰταλῷ, ὅταν τὸν εἶδεν ὄρθιον ἐπὶ τοῦ βήματος, φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῶν λυχνιῶν καὶ ἑκατὸν κηρίων. Αἱ χειροκροτήσεις ἔπαυσαν. Ὁ ψιθυρισμὸς, ὅστις ὑπεδέχθη τὴν εἴσοδόν του, κατευνάσθη. Ὁ Ἰταλὸς παρεκάλεσε, διὰ κακῆς Γαλλικῆς, τοὺς κυρίους θεατὰς νὰ τῷ ὑποδείξωσι θέματά τινα, γράφοντες αὐτὰ ἐπὶ τεμαχίων χάρτου χωριστῶν. Εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην αἴτησιν παρετηρήθησαν ἐν σιωπῇ, καὶ οὐδεὶς ἀπεκρίθη. Μετά τινας στιγμὰς, ὁ Ἰταλὸς ἐπανέλαβε τὴν πρόσκλησίν του. Ὁ Τσχάρσκης κατεῖχε θέσιν πρὸ τοῦ βήματος· ἐνόησεν ὅτι ἄνευ αὐτοῦ θὰ διελύετο ἡ ἑσπερὶς καὶ ὅτι αὐτὸς ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν. Τῷ ὄντι πολλαὶ κεφαλαὶ γυναικεῖαι ἐστρέφοντο πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπήγγελλον τὸ ὄνομά του ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εὐδιακρίτως. Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς τὸν ἐζήτει καὶ αὐτὸς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν· τὸν εἶδεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βήματος καὶ τῷ ἔτεινε μετὰ μειδιάματος φιλικοῦ τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδίδα. Ὁ Τσχάρσκης εὑρίσκε πολὺ δυσάρεστον νὰ παίζῃ πρόσωπον ἐν αὐτῇ τῇ κωμῳδίᾳ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως. Ἔλαβε τὸ χαρτίον καὶ τὴν μολυβδίδα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἰταλοῦ καὶ ἔγραψε λέξεις τινάς. Ὁ Ἰταλὸς ἔδραξε τὸ δοχεῖον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ κατέβη ἀπὸ τὸ βῆμα διὰ νὰ τὸ παρουσιάσῃ εἰς τὸν Τσχάρκην, ὅστις ἔῤῥιψε τὸ θέμα του ἐντὸς αὐτοῦ. Τὸ παράδειγμά του παρήγαγε τὸ περιμενόμενον ἀποτέλεσμα· εἷς δημοσιογράφος ἐθεώρησε καθῆκόν του ὡς φιλολόγος νὰ δώσῃ ἓν θέμα. Ὁ γραμματεὺς τῆς πρεσβείας τῆς Νεαπόλεως ἔῤῥιψεν εἰς τὸ δοχεῖον τὸ διπλωμένον χαρτίον του. Τέλος θελκτικὴ κόρη, τῇ διαταγῇ τῆς μητρός της, ἐχάραξε λέξεις τινὰς Ἰταλιστὶ καὶ ἔτεινεν, ἐρυθριῶσα, τὸ χαρτίον της εἰς τὸν αὐτοσχεδιαστήν, ἐνῷ πολλαὶ κυρίαι τὴν παρετήρουν μὲ ὕφος εἰρωνικὸν κρατοῦσαι τὸν γέλωτά των. Ἀναβὰς πάλιν ἐπὶ τοῦ βήματος, ὁ αὐτοσχεδιαστὴς ἔθεσε τὸ δοχεῖον ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐξεδίπλωσε τὰ χαρτία καὶ ἀνέγνωσεν ὑψηλοφώνως τὰ ἀκόλουθα :

Ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Πομπηΐας.
Ἡ Κλεοπάτρα καὶ οἱ ἐρασταὶ αὐτῆς.
Τὸ ἔαρ βλεπόμενον ἐκ φυλακῆς.
Ὁ θρίαμβος τοῦ Τάσσου.

— Ἡ ἔντιμος ὁμήγυρις θέλει νὰ ἐκλέξῃ μόνη της ἓν ἐκ τῶν θεμάτων τούτων, ἢ προτιμᾷ νὰ σύρωσιν εἰς τὴν τύχην; ἠρώτησεν ὁ Ἰταλός.

— Εἰς τὴν τύχην ! ἀνέκραξε φωνὴ ἐκ τοῦ πλήθους.
— Εἰς τὴν τύχην ! εἰς τὴν τύχην ! ἐπανέλαβον πανταχόθεν.

Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς κατέβη ἐκ νέου ἐν τῇ αἰθούσῃ μὲ τὸ δοχεῖον εἰς τὴν χεῖρα, καὶ εἶπε : «Τίς ἔχει τὴν καλωσύνην νὰ ἀνασύρῃ ἓν θέμα;» Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς περιέῤῥερε τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῆς πρώτης σειρᾶς. Οὐδεμία τῶν λαμπρῶν κυριῶν, αἵτινες ἐκάθηντο, ἐκάλευσεν.

Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς, μὴ ὢν συνειθισμένος εἰς τὴν βορεινὴν ἀδιαφορίαν, ἠσθάνθη ῥῖγος διατρέχον τὸ σῶμά του. Αἴφνης εἶδε πλαγίως νὰ ὑψοῦται μικρὰ χεὶρ δεσμευμένη ἐντὸς χειροκτίου λευκοῦ. Ἐστράφη ἀμέσως πρὸς τὴν νεαρὰν καὶ τολμηρὰν καλλονὴν, ἥτις εὑρίσκετο εἰς τὴν ἄκραν τῆς δευτέρας σειρᾶς. Ἠγέρθη αὕτη ἀδιστάκτως, ἐβύθισε χαριέντως τὴν μικρὰν ἀριστοκρατικὴν χεῖρά της εἰς τὸ μικρὸν δοχεῖον καὶ ἀνέσυρε χαρτίον κυλινδροειδές. «Εὐαρεστηθῆτε νὰ τὸ ἐκτυλίξητε καὶ νὰ τὸ ἀναγνώσητε,» εἶπεν ὁ αὐτοσχεδιαστής.

Ἡ ὡραία κυρία ἐξετύλιξε τὸ γραμμάτιον καὶ ἀνέγνωσεν: ἡ Κλεοπάτρα καὶ οἱ ἐρασταὶ αὐτῆς. Αἱ λέξεις αὗται ἀπηγγέλθησαν μετὰ φωνῆς γλυκείας, καὶ ἐν τούτοις ὅλοι οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ τὰς ἤκουσαν.

Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς ἔκλινε βαθέως πρὸ τῆς κυρίας,

προσβλέπων αὐτὴν μετ' εὐγνωμοσύνης, καὶ ἀνέβη πάλιν εἰς τὸ βῆμά του.

— Κύριοι, εἶπε, στρεφόμενος πρὸς τὸ κοινὸν, ἡ τύχη μοὶ ὑποδεικνύει ὡς θέμα τῆς αὐτοσχεδιάσεώς μου τὴν Κλεοπάτραν καὶ τοὺς ἐραστὰς αὐτῆς. Παρακαλῶ πολὺ τὴν κυρίαν, τῆς ὁποίας ἡ χεὶρ ἔγραψε τὸ θέμα, νὰ ἐξηγήσῃ καθαρώτερον τὸν στοχασμόν της· περὶ ποίων ἐραστῶν πρόκειται; ἠξεύρετε ὅτι ἡ μεγάλη αὕτη βασίλισσα εἶχε πολλούς.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους, πολλοὶ κύριοι ἤρχισαν νὰ γελῶσιν. Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς ἔμεινε πρὸς στιγμὴν ἔκπληκτος.

— Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἐπανέλαβε, ποίαν ἱστορικὴν περίστασιν ἡ κυρία ἀναπολεῖ. Θὰ τῇ εἶμαι λίαν ὑπόχρεως ἐὰν εὐαρεστηθῇ νὰ μοὶ τὴν κάμῃ γνωστήν.

Οὐδεὶς ἔσπευδε ν' ἀποκριθῇ. Κυρίαι τινὲς ἔστρεφον τὰ βλέμματά των πρὸς τὴν νέαν, ἥτις, τῇ διαταγῇ τῆς μητρός της, εἶχε δώσει τὸ θέμα. Ἡ δυστυχὴς δεσποινὶς παρετήρησε τὴν προσοχὴν τῆς ὁποίας ἦτο τὸ κέντρον καὶ τοσοῦτον ἐστενοχωρήθη, ὥστε δάκρυα ἦλθον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της.

Ἡ κατάσχασις αὕτη δὲν ἐφάνη ἀνεκτὴ εἰς τὸν Τσχάρσκην. Ἐστράφη πρὸς τὸν αὐτοσχεδιαστὴν καὶ τῷ εἶπε: «Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου. Εἶχον ὑπ' ὄψιν τὴν διήγησιν τοῦ Αὐρηλίου Βίκτορος, ἔνθα διηγεῖται ὅτι ἡ βασίλισσα, πρὸς ἀνταλλαγμα τοῦ ἔρωτός της, ἐζήτει τὴν ζωὴν τῶν ἐραστῶν της, καὶ εὑρέθησαν ἀπαιτηταὶ οἵτινες θὰ ὠπισθοδρόμησαν ἐνώπιον τοιαύτης συμφωνίας. Θέλετε νὰ ἐκλέξητε ἄλλο θέμα;» Ἀλλ' ἤδη ὁ αὐτοσχεδιαστὴς ἠσθάνετο προσεγγίζοντα τὸν θεόν. Ἔνευσεν εἰς τοὺς μουσικοὺς νὰ παίξωσιν. Ὠχρότης τραυματικὴ ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του· ἔτρεμεν ὡς πυρέσσων· οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξέπεμπον πῦρ ἀλλόκοτον· ἔφερε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς πυκνῆς κόμης του, ἐσπόγγισε τὸν ἱδρῶτα ὅστις ἀνεβίβετο ὡς μαργαρίτης ἐπὶ τοῦ μετώπου του, ἔπειτα αἴφνης ἐπροχώρησε μὲ τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους ἐπὶ τοῦ στήθους. Ἡ μουσικὴ ἐσιώπησεν. Ὁ αὐτοσχεδιαστὴς ἤρχισε:

« Τὸ ἀνάκτορον λάμπει. Εἰς τὸν ἦχον τῶν τυμπανίων μυγνύεται ὁ ἦχος τῶν πλαγιαύλων καὶ τῶν ᾀσμάτων. Ἡ βασίλισσα, διὰ τῆς φωνῆς καὶ τῶν χειρονομιῶν της, ἐμψυχόνει τὸ πλούσιον συμπόσιον. Οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ αἱ καρδίαι ὅλων ὑψοῦνται πρὸς τὸν θρόνον της. Αἴφνης, ὡσεὶ βεβαρημένην ὑπὸ θλίψεως, εἶδον κλίνουσαν τὴν βασιλικὴν κεφαλήν της. Σιωπᾷ τὸ πλῆθος τῶν συνδαιτυμόνων, σιωπᾷ ἡ μελῳδία τῶν χορῶν. Τότε αὕτη ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν καὶ λέγει μὲ βλέμμα ἀστραπηβόλον: Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔρωτός μου ἀνάπτῃ τινὰ ἐξ ὑμῶν, ἂς μὲ ἀδύσῃ· εἰς ἀνταλλαγμα τοῦ ἔρωτός μου θέλω νὰ μοὶ δώσῃ τι. Εἰπέτε: τίς ἐξ ὑμῶν» εὑρίσκει ἀρκετὰ καλῶς πληρωμένην τὴν ζωήν του διὰ μιᾶς νυκτὸς τοῦ ἔρωτός μου! Εἶπε, καὶ ὅλοι ἐνεπλήσθησαν τρόμου. Πᾶσα καρδία σπαίρει μὲ ὅλον τὸν πόθον τὸν ὁποῖον ἔχει. Ἀκούει τὸν συγκεχυμένον ψιθυρον τῶν φωνῶν· τὸ πρόσωπόν της ἐκφράζει ψυχρὰν εἰρωνίαν. Τὸ βλέμμα της περιφέρεται περιφρονητικῶς ἐπὶ τοῦ ποικιλοχρώμου πλήθους τῶν ἐραστῶν της. Αἴφνης ἀνήρ τις ἀποσπᾶται τοῦ πλήθους· δύο ἄλλοι τὸν ἀκολουθοῦσι. Τὸ βλέμμα των εἶναι καθαρὸν, τὸ βάδισμά των σταθερόν. Ἡ βασίλισσα ἐγείρεται διὰ νὰ τοὺς δεχθῇ. Εἶναι συμπεφωνημένον· τρεῖς βραχεῖαι νύκτες ἠγοράσθησαν μὲ τὰς ὑπάρξεις των.

Εὐλογηθεῖσα ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως, περικυκλωμένη ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου πλήθους τῶν συνδαιτυμόνων, ἡ κάλπη, ἡ ἀπαισία κάλπη σημειοῖ τὴν τάξιν των. Πρῶτος ἦτο ὁ Φλάβιος, ἥρως, λευκανθεὶς εἰς τὰς ρωμαϊκὰς λεγεῶνας. Δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν περιφρόνησιν ἐξερχομένην ἀπὸ στόμα γυναικός. Ἡ ἐρωτικὴ πρόσκλησις, τὴν ὁποίαν τῷ ἔρριψε, τὴν ἐδέχθη, ὅπως κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μάχης ἐδέχετο τὴν πρόκλησιν ἐχθροῦ οἱηματίου.

Μετ' αὐτὸν, ἦλθεν ὁ Κρίτων, νέος φιλόσοφος γεννηθεὶς εἰς τοὺς κήπους τοῦ ἐπικουρισμοῦ, καὶ διὰ τὸν ὁποῖον ζωὴ ἦτο ἡ ἐπὶ γῆς ἡδυπάθεια. Ὡραῖος τὴν καρδίαν καὶ τὸ πρόσωπον, ὅμοιος μὲ ἐαρινὸν ἄνθος, μόλις ἀνοιχθέν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τελευταῖον, ἡ ἱστορία δὲν τὸν ὀνομάζει. Αἱ παρειαί του ἐσκιάζοντο ὑπὸ τοῦ πρώτου χνοός· εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἀστράπτει ἡ ἐπιθυμία· φλὸξ ἡδονῶν ἀγνώστων καίει τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχήν του. Βλέμμα τρυφερᾶς εὐσπλαγχνίας ἔπεσεν ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς βασιλίσσης.

Σοὶ τὸ ὁρκίζομαι, ὦ μῆτερ τοῦ Ἔρωτος! ἐγκαταλείπομαι ὁλόκληρος εἰς σέ. Πορεύομαι εἰς τὴν κλίνην τῆς ἡδυπαθείας ὡς ἀγενὴς μισθωτή. Θεὰ ἰσχυρὰ, ἄκουσον τῆς προσευχῆς μου! Καὶ σεῖς, θεοὶ ὑποχθόνιοι! εὐδοκήσατε ὅπως μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἡμέρας κατευνάσω τὴν ὀλογερόν μου ἐπιθυμίαν μὲ πᾶν ὅ,τι ὁ ἔρως δύναται νὰ ἐρεύρῃ ἐν ταῖς ἡδυπαθέσι περιπτύξεσι τρυφερότητος μυστηριώδους! Μεγάλη θεὰ τοῦ ἔρωτος, ἄκουσόν με! Ἅμα φανῶσιν αἱ πρῶται ἐρυθρότητες τῆς Ἠοῦς, σοὶ τὸ ὁρκίζομαι, ὁ μοιραῖος πέλεκυς θὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ εὐτυχοῦς, τὸν ὁποῖον ἔστεψα.

Καὶ ἰδοὺ ἡ ἡμέρα φεύγει· ὑπεράνω τοῦ συμποσίου ἀστράπτουσι τὰ κέρατα κατ' ἀρχὰς χρυσᾶ τῆς σελήνης. Πέριξ τῶν ἀνακτόρων τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκτείνεται σκιὰ ἐρωτική. Αἱ λυχνίαι λάμπουσιν, αἱ βρύσεις ἀναθρώσκουσιν· ὁ καπνὸς περιδινεῖται ἄνωθεν τῶν τριπόδων. Εἰς τὸν ἡδυπαθῆ καὶ ῥωτοβόλον θάλαμον, διεσκευασμένον μετὰ πολυτελείας θαυμασίας, ἐστολισμένον μὲ ὑράσματα πορφυρᾶ, ἀστράπτει ἡ χρυσῆ κλίνη. . . .

. . . . . .

Ἀνεπαύετο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ νέου, καὶ ἤδη ἡ νὺξ ἔφευγε πρὸ τῆς μειδιώσης αὐγῆς. Κλεοπάτρα! ὁ οἰκτός σου ἔρχεται πολὺ ἀργά. Πολὺ ἀργὰ τὸ ἔλεός σου!

Ὦ ἄρρων βασίλισσα! εἰς μάτην ἐγεύθης τὴν εὐδαιμονίαν ὡς ἠθέλησας, ἐκεῖνος, πλησίον τοῦ ὁποίου ἠσθάνθης ὅλην τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, εἶναι ἤδη μεταξὺ τῶν νεκρῶν. Αἱ ἀπελπιστικαὶ ὧραί σου καὶ οἱ κλαυθμοί σου δὲν θὰ σοὶ τὸν ἀποδώσωσιν. Ἠγάπησας διὰ πρώτην φοράν, καὶ μετὰ τοῦ ἔρωτός σου συναπέθανε καὶ ἡ δυστυχία σου.

Δ. Γ. ΣΚΑΛΙΔΗΣ.

ΔΑΦΝΗ ΚΑΙ ΡΟΔΟΝ.

—

Δάφνη.

Νύμφη ὑπὸ τοῦ καλλίστου τῶν θεῶν ἐκυνηγήθην·
Φεύγουσα τὸν ἔρωτά του εἰς τὴν δάφνην μετεβλήθην.

Ῥόδον.

Ἔρχεται ἡ Φιλομήλα εἰς τοὺς κλώνους μου καὶ ψάλλει
Ἔνθους καὶ ἐρωτευμένη εἰς τὰ τρυφερά μου κάλλη.

Δάφνη.

Θάλλω καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν τὴν τερπνοτάτην,
Τῶν Δελφῶν τὴν θεωρίαν περιμένουσα εἰς μάτην (α).

Ῥόδον.

Εἰς τῆς Ἀμαθοῦντος θάλλω καὶ τῆς Πάρου τὸν λειμῶνα,
Καὶ τὴν Κύπριν ποθῶ ἔτι καὶ τοῦ κάλλους τὸν αἰῶνα.
Εἰς θαλίας βασιλεύω κ' ἐντὸς κήπων ἡδυπνόων.

Δάφνη.

Τοὺς κροτάφους περιστέφω τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων.

Ῥόδον.

Τῆς Ἀμαρυλλίδος στέφω τὴν ὡραίαν κεφαλὴν,
Καὶ εἰς τὴν λευκήν της πρέπω καὶ ἀγροτικὴν στολήν.
Ἥρωες σεμνοὶ τὰς δάφνας ἔθεσαν ὑπὸ τὸν πόδα
Τῆς ὡραίας, καὶ μ' ἐκείνης τὰς ἀντήλλαξαν τὰ ῥόδα.

Δάφνη.

Ἀλλ' ἀκάνθας ὑποκρύπτεις ἐπιβούλους καὶ ὀξείας.

Ῥόδον.

Μασσηθὲν, ὦ φίλη, γέμει καὶ τὸ φύλλον σου πικρίας.

Δάφνη.

Ὡς τὸ κάλλος μία μόνη σὲ ἐμάρανεν ἡμέρα,
Πλὴν τῆς δάφνης διαμένει ἡ ἀκμὴ χρονιωτέρα.

—

Εἰς τοῦ Κηφισσοῦ τὴν ὄχθην οὕτως ἤριζον ἡ δάφνη
Καὶ τὸ ῥόδον, ἀλλ' ἐξαίφνης πρὸς αὐτὰ ἡ ῥοδοδάφνη,
— Ἂν φιλονεικῆτε οὕτω, ἀμοιβαίως ἀδικεῖσθε.
Σύμβολα τὸ ἓν τοῦ κάλλους, τ' ἄλλο δὲ τῆς δόξης εἶσθε.
Ἀλλ' ἡ καλλονὴ τῆς δόξης εἶν' εὐπρέπεια καὶ χάρις,
Καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἦτον ἐραστὴς ὁ μέγας Ἄρης.

(α) Ἡ διὰ τοὺς στεφάνους τῶν πυθιονικῶν δάφνη ἐλαμβάνετο ἐκ τῶν Θετταλικῶν Τεμπῶν.

Ἀσυμβίβαστα δὲν εἶναι οὐδ' ἀσύμφωνα τὰ δύο.
Κἂν ἐμὲ ἰδῆτε! ῥόδον, δάφνην ἐνταυτῷ ἐγκλείω,
Τοῦ Εὐρώτα δὲ τὰς ὄχθας καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ καλύπτω,
Καὶ εἰς τὰς ξηρὰς ἐρήμους τέρψιν κ' εὐωδίαν ῥίπτω.

Ι. ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ.

ΤΟ ΘΥΜΑ ΤΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ.

—

Le génie a partout des symboles sublimes;
Les plus chers favoris sont toujours des victimes.

VICTOR HUGO.

Συγγνώμην ἂν τὰ ἔπη μου χαρμόσυνα δὲν ἦναι,
Ἂν εἰς αὐτὰ ἐπικρατοῦν αἱ λύπαι κ' αἱ ὀδύναι
Ἀντὶ γελώτων καὶ χαρῶν·
Ὦ ἄνθρωποι, μὲ βάκρυα τοὺς στίχους μου ἂν βάφω,
Ὑπαγορεύει μοι φρουρῶν ὁ θάνατος, καὶ γράφω
Μὲ τοῦ θανάτου τὸ πτερόν!

Συγγνώμην!—Τὸ φυάκιον ἀπαύστως μοιρολογίζει,
Ὁ κάλαμος ἀείποτε σαλεύει καὶ συρίζει,
Καὶ ὀλολύζει ὁ βορρᾶς·
Κατὰ κανόνα φυσικὸν καὶ ἐγὼ ἄρα κλαίω,
Διότι κατατήκομαι, διότι ἀναπνέω
Στιγμὰς ζωῆς θανατηρᾶς.

Ὁ Παρνασσὸς μ' ἀπώλεσεν. Ἐκ πρώτης ἡλικίας
Ἠγάπησα τὴν ποίησιν μετὰ περιπαθείας,
Μετὰ ἐρωτικῆς ψυχῆς·
Τί εἶν' αὐτὴ δὲν ἤξευρα, δὲν εἶχα ἀναγνώσει,
Καὶ ὅμως πρώτη μου φωνὴ, ἣν εἶχα ἀναδώσει,
Ἦτον ἐκείνη ἐξ ἀρχῆς.

Ἡ ποίησις! ... Θεοῦ! αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ τροφός μου,
Ἡ μήτηρ ἡ φιλόστοργος, ἡ μόνη σύντροφός μου,—
Ἡ ποίησις! αὐτὴ, αὐτή!
Νυχθημερὸν μὲ ἔφερεν εἰς ἄλση καὶ λειμῶνας
Γλυκά με νανουρίζουσα, κ' ὑπὲρ τὰς ἀηδόνας
Μ' ἦν ἡ φωνή της ἀρεστή.

Δὲν ἤλπιζα ὅτ' ἡ τροφὸς τῆς νηπιότητός μου
Ἤθελε γίνει ἡ φθορὰ ἡ τῆς νεότητός μου!—
Ἡ πρὶν τιτθὸς εἶτα Γοργών!—
Καὶ ὅτ' εἰς ὀνειρήριον ἤθελε μετατρέψει
Τὸ γάλα της κ' ἐμὲ αὐτὸν ἀώρως καταστρέψει,
Θάνατον δίδουσα γοργόν.

Ἡ ποίησις ἐνίοτε εἶν' ἀετὸς ἁρπάζων
Τὸ θύμά του κ' εἰς οὐρανὸν αὐτὸ ἀναβιβάζων
Ἵνα τὸ ῥίψῃ εἰς τὴν γῆν.
Φεῦ! πόσοι ἔτυχε μ' αὐτὴν νὰ μετεωρισθῶσι
Διὰ νὰ πέσουν ἔπειτα, διὰ νὰ συντριβῶσι,
Θανάτου βάλλοντες κραυγήν;

Ναί, παρὰ τῆς ποιήσεως ὁ ποιητὴς ὁπότε
Εἰς τὰ μυστήρια αὐτῆς ἐπεισαχθῇ καὶ τότε
Ταρβῶν καὶ φρίττων μυηθῇ,
Μὲ ὠρθωμένην καὶ λευκὴν ἐξέρχεται τὴν κόμην,
Καὶ περὶ ἀνθρωπότητος ἀλλάσσων εὐθὺς γνώμην,
Τὴν ἀνθρωπότητα πενθεῖ.

Ἀ! ἤττον ἂν ποιητικὴν καρδίαν ἐκεκτήμην,
Καὶ περισσότερον πιστὸς εἰς τὰ τοῦ κόσμου ἤμην,
Δὲν ἤθελα ἀπολεσθῇ!
Θνήσκω τώρα ὡς τὸ πτηνὸν τὸ διὰ τοῦ πτεροῦ του
Τρυπούμενον θανάσιμα, ὅταν ἐκ τοῦ ἐχθροῦ του
Ἴθελε καταδιωχθῇ.

Ὁ βίος μου διηνεκὴς ὑπῆρξε δυστυχία,
Τὰ χείλη μου γελάσαντα δὲν εἶδεν ὥρα μία
Καὶ ἦσαν εἰκοσαετῆ!. . .
Ἄχ! ὅλα τὰ φαρμάκια κατέπιον τοῦ κόσμου!
Βαρεῖα μ' ἦτον ἡ ὁμιὴ τοῦ ῥόδου τοῦ εὐόσμου,
Ἡ παρὰ πᾶσιν ἀρεστή.

Ὦ! δὲν μὲ μέλει, ἄνθρωποι, πῶς νέος ἀποθνήσκω,
Μὲ μέλει ὅτι ἄδοξον τὸν θάνατον εὑρίσκω,
Ὅτι δὲν θνήσκ' ὀνομαστός·
Λυποῦμαι ὅτι χύνομαι εἰς τῆς ζωῆς τὸ ἔαρ,
Ὡς κύκνος εἰς τὸν ποταμὸν, ὡς πέτρα εἰς τὸ φρέαρ,
Ἄσημος, ἄγνωστος θνητός!

Ναί, διὰ τῆς ποιήσεως τὴν δόξαν ἐκυνήγουν,
Πρὸς τὴν λαμπρὰν αὐτὴν Θεὰν τὸ βῆμά μου ὡδήγουν,
Μὲ πόθον, μ' ἐνθουσιασμόν,
Καὶ ἤλπιζον δαφνοστεφῆς ὅτ' εἰς αὐτὴν θὰ φθάσω,
Ὅτι τὸν θεῖον Παρνασσὸν θὰ κατεξουσιάσω,
Μέγαν ἐγείρων θαυμασμόν!

Εἰς τὰ μεγάλα κ' ὑψηλὰ διάνοιαν ἐκτείνων,
Ἐρθόνουν τοὺς περικλεεῖς Πίνδαρον, Λαμαρτῖνον,
Βυρῶνα, Γαίτην καὶ Οὐγώ·
Καὶ πλήρης τόλμης προπετοῦς ἐφρόνουν πῶς θὰ γράψω
Καθὼς αὐτοί, καὶ μετ' αὐτῶν ἐφάμιλλος θ' ἀστράψω
Ὁ χαμὴ ὅτατος ἐγώ!

Ἀλλ' ἐπαθον ὅ,τ' ἔπαθε ὁ μουσικὸς Μαρσύας,
Ὁ τὰ ἐπίχειρα λαβὼν εὐθὺς τῆς αὐθαδείας
Ὑπὸ τοῦ τῆς Λητοῦς υἱοῦ·
Τὴν προσφιλῆ ἀπώλεσα, ἀπώλεσα ὑγείαν,
Καὶ τὴν δεινὴν ἀπήλαυσα! ὁ τάλας, τιμωρίαν,
Πάθους μορσίμου, ὀλεσ!

Καὶ ἀποθνήσκω, ὕψιστε Θεέ! χωρὶς νὰ ζήσω,
Χωρὶς τὸ ὄνομά μου πρὶν νὰ ἀπαθανατίσω
Καὶ νὰ ἀφήσω σεβαστόν!
Ὁ ἅρπων! δὲν ἐπρόσμενα τὸν θάνατον νὰ σπεύσω!
Ὁ θάνατος δὲν μ' ἄφησεν ἓν νὰ δημοσιεύσω,
Ἓν ποίημά μου ἐκλεκτόν!

Τώρα τὸ πᾶν ἀνωφελές! καιρὸς ἓν μένει πλέον!
Φεῦ! τί νὰ πράξῃ δύναται ὁ ἄνθρωπος ἐκπνέων;
Τί ἄλλο εἰμὴ στεναγμούς;

Καὶ τὰ θρηνώδη ἔπη μου αὐτὰ τὰ τελευταῖα,
Θαυμάζω πῶς μὲ δάκτυλα τὰ γράφω τρομαλέα
Καὶ μὲ θολοὺς τοὺς ὀφθαλμούς!

Τῆς Ἀραβίας τὸ πτηνὸν, ὁ φοίνιξ ὁ μυθώδης,
Ἀθροίζει εἰς τὴν ἔρημον ὕλας πυρὸς εὐώδεις
Καὶ πυρπολεῖται μελῳδῶν·
Κ' ἐγὼ πλησίον τῆς πυρᾶς τῆς τῶν ποιήσεών μου
Θὰ ἐκψυχήσω θρηνῳδῶν τὸν ἐπικήδειόν μου
Μετὰ ἁρμονικῶν χορδῶν.

Ἰ.! ἂς καῶσιν ἅπασαι ἀφοῦ δὲν θὲ νὰ ζήσω!
Τὴν δόξαν ἤθελον ἐμπρὸς, δὲν ἤθελον ὀπίσω,
Ζῶν ὄχι καὶ ἀποθανών!
Τί μέλει ἕνα κάτοικον τοῦ οὐρανοῦ ἀνίσως
Τὸ ὄνομά του ἐπὶ γῆς ἐνδύῃ δόξης βύσσος
Καὶ στέφῃ σέλας φαεινόν;

Ὁ Χενιέρος Ἰωσὴφ, χωρῶν πρὸς τὸ σφαγεῖον,
Ἀνέκραξε περίλυπος τὸ μέτωπον δεικνύων·
«Ἐν τούτοις εἶχά τι ἐδῶ!»
Κ' ἐγὼ, ἐὰν ὁ θάνατος δὲν μ' ἥρπαζεν ἀώρως,
Ἀκαταπαύστως ἔμελλον ἔνθους καὶ λυροφόρος
Νὰ μέλπω καὶ νὰ κελαδῶ.

Ὤ, ναί! μὲ κόπον τὴν ζωὴν ὁ δύστηνος ἀφίνω!
Ματαίως πρὸς τὸν Ὕψιστον τὰς χεῖράς μου ἐκτείνω!
Ὁ Ὕψιστος δὲν μ' εὐνοεῖ! . . .
Ἀ! τόσῳ νέος τὴν ζωὴν λυποῦμαι νὰ ἀφήσω!
Χωρὶς νὰ ζήσω ἔζησα! ὢ, ἤθελα νὰ ζήσω. . .
Γλυκεῖα εἶναι ἡ ζωή!

Ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τῆς σειρᾶς τῆς ἐν ζωῇ ἐσβέσθη
Τὸ ὄνομάσου καὶ τὸ σὸν τέλος ἀπεφασίσθη,
Ὦ δείλαιε, τί καρτερεῖς;
Ὅταν τὸ φύλλον ξηρανθῇ καὶ κατακιτρινίσῃ
Κ' εἶν' ἕτοιμον ἐκ τοῦ κλωνὸς αὐτοῦ ν' ἀποσκιρτήσῃ,
Νὰ τὸ κρατήσῃς ἠμπορεῖς;

Ἀπόφασιν! ἀπόφασιν! Πρίν τις ἀποδημήσῃ
Ὀφείλει τοὺς γνωρίμους του νὰ ἀποχαιρετήσῃ·
Κ' ἐγὼ σὲ ἀποχαιρετῶ,
Φῶς τῆς ἡμέρας γλυκερόν! σὲ βλέπω τελευταῖον!
Φθινόπωρον ὀλέθριον, εἰρωνικῶς ὡραῖον,
Χαῖρε! εἰς τάφον καταντῶ...

Τὴν τελευταίαν μου πνοὴν ὅταν ἀφήσω, φίλοι,
Ἐπιθυμῶ νὰ βάλητε εἰς τὰ ὠχρά μου χείλη
Τὴν ῥοδοδάφνην τὴν πικράν,
Καὶ νὰ συνθρηνῳδήσετε «Ὁ βίος του πικρία·
ἡ Μοῦσα τὸν κατέτρωγε· ποτὲ δὲν ἐμειδία·
Νῦν γαῖαν ἔχει ἐλαφράν!»

Δεκεμ. 1852, ΞΕΝΟΦΩΝ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Σημείωσις Ἐπαμ. Ῥαφτοπούλου.

Τὸ ἀνωτέρω ποίημα ἐγράφη, οὕτως εἰπεῖν, ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα καὶ καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Κρόνου... Μετὰ ἕνα μῆνα τὸ βρίπανον κατέπεσε βαρὺ καὶ ὁ Ξενοφῶν Ῥαφτόπουλος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΕΡΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ.

Ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον· εἶναι δὲ καὶ τὸ σφοδρότερον τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ, διότι περιλαμβάνει, οὕτως εἰπεῖν, ὅλα τὰ λοιπὰ ἐν ἑαυτῷ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν πολλάκις κατορθώματα διαπραττόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ἐπιδεκτικοὶ ὅλων τούτων τῶν αἰσθημάτων· καὶ διὰ τοῦτο, ὅπου ἐχαλαρώθησαν τὰ αἰσθήματα ταῦτα, ἐκεῖ ὁ ὑπὲρ πατρίδος ἔρως ἀπέβη λίαν ἀσθενής.

Ἡ θρησκεία ἐνισχύει τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας καὶ ἐξαίρει αὐτὸ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς θυσίας· διότι ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ θυσία παραγόμεναι ὑπὸ τῆς θρησκείας μεταδίδονται ὑπ' αὐτῆς καὶ εἰς πᾶν συγγενὲς αἴσθημα.

Ἀλλὰ καθὼς δι' ἔργων ἀποδεικνύεται ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις, καθὼς ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου καὶ οὐχὶ ὁ λέγων Κύριε, Κύριε, εἶναι ἀληθὴς χριστιανός· οὕτω καὶ ὁ δι' ἔργων ἀποδεικνύων τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ὁ πομπωδῶς ἑκάστοτε ἐπικαλούμενος τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα, εἶναι ἀληθὴς αὐτῆς φίλος.

Ὁ ἔρως τῆς πατρίδος δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς θυσίαν τῆς ζωῆς τινος ἐν καιρῷ πολέμου· ἡ περίστασις αὕτη εἶναι ἔκτακτος, τὸ δὲ τότε ἀναπτυσσόμενον αἴσθημα εἶναι μὲν μέγα καὶ εὐγενές, ἀλλ' ὅπως ἀποβῇ ἐνταυτῷ ἐπιτυχὲς ἀνάγκη ἡ πατρὶς νὰ διατελῇ ἀμύνουσα καὶ ἱκανὴ ν' ἀντιτάξῃ ἄμυναν κατὰ τῆς τυχὸν γενησομένης προσβολῆς. Ἡ δὲ τοιαύτη τῆς πατρίδος ἐπίδοσις κατορθοῦται διὰ τῆς κοινῆς τῶν πολιτῶν συνδρομῆς, διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς νόμους, καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς ἀρετῆς, δι' ἧς ὑπερισχύει τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος τὸ κοινὸν συμφέρον, τοὐτέστι διὰ τῆς φιλοπατρίας· ἀλλὰ διὰ τῆς καλῶς ἐννοουμένης φιλοπατρίας, καθ' ἣν τὸ ἄτομον κυρίως δὲν ἐνεργεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ πάντων, ὑπὲρ ἑαυτοῦ δὲ μόνον ὡς ἀνήκοντος εἰς τὴν ὁλομέλειαν τῆς πατρίδος. Ἀρετὴ αὕτη δυσχερὴς ἅμα καὶ πολύτιμος· διότι δὲν εἶναι τόσον θαυμαστὴ ἡ ἐν ἐκτάκτῳ τινὶ περιστάσει μέχρι θανάτου ἀφοσίωσις τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ἡ ἐσκεμμένη καὶ μακροχρόνιος προσήλωσις πρὸς τὴν πατρίδα, ὅτε ἀναγκάζεται νὰ καταπνίξῃ μυρία αἰσθήματα φιλαυτίας καὶ συμφέροντος χάριν αὐτῆς. Τούτου ἕνεκα συνηθέστερον ἀπαντᾷ τις ἀγαθοὺς στρατιώτας ἢ πολίτας ἀγαθούς.

Διττῶς λοιπὸν ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας κατὰ τὰς δύο περιστάσεις, καθ' ἃς εὑρίσκεται ἡ πατρίς· ὀφείλει νὰ σώζῃ αὐτὴν ἀπὸ κινδύνου ἐπικειμένου ἔξωθεν· ὀφείλει νὰ συντελῇ εἰς τὴν εὐπραγίαν αὐτῆς ἐν καιρῷ εἰρήνης· ὅ ἐστιν, ἔχει καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ καθήκοντα ἐν καιρῷ εἰρήνης.

Πάλιν δὲ τὰ διπλᾶ ταῦτα καθήκοντα, καθ' ἕκαστα θεωρούμενα, ὑποδιαιροῦνται. Διότι ἄλλο στρατιώτης καὶ ἄλλο στρατηγός, ἄλλο ἁπλοῦς πολίτης καὶ ἄλλο δημόσιος ἀνήρ. Καθ' ἑκατέραν τῶν περιστάσεων τούτων, ὁ ἄνθρωπος ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκοντα σπουδαῖα. Ὅθεν ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἰδίᾳ ἑκάστην αὐτῶν.

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΕΙΡΗΝΗΣ.

ά.) Ὡς ἁπλοῦ πολίτου.

Εἰς ἕκαστον ἔθνος ὑπάρχουσι νόμοι, ὁρισθέντες μὲν ἀνέκαθεν ὑπὸ ἐξόχων τινῶν ἀνδρῶν, διασκευασθέντες δὲ ὑπὸ τῆς πείρας τῶν αἰώνων καὶ ῥυθμισθέντες σήμερον πρὸς τὰς ἀνάγκας, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν νεωτέρων πολιτειῶν· οἱ νόμοι οὗτοι, ἐκπηγάζοντες ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ δικαίου, ἐπιβάλλονται τοῖς πᾶσι, καὶ πάντες ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτούς.

Ὑπακοὴ λοιπὸν εἰς τοὺς νόμους εἶναι τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης παντὸς πολίτου, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ παραβαίνων τοὺς νόμους τούτους ἀδικεῖ μὲν τὴν πατρίδα, καταπατεῖ δὲ καὶ τὸ θεῖον δίκαιον, ἐξ οὗ οἱ νόμοι ἐκεῖνοι ἐκπηγάζουσιν.

Οὐχὶ δὲ μόνον ὁ παραβαίνων αὐτὸς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἁμαρτάνει ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδιαφορῶν εἰς τὴν παρ' ἄλλου παράβασιν καὶ διακωλύων τὴν τιμωρίαν αὐτῆς, εἶναι ἐπίσης ἔνοχος, ὡς ἂν αὐτὸς ἐποίει τὴν παράβασιν. Διὰ τοῦτο, καὶ ὅστις, δυνάμενος νὰ προλάβῃ ἔγκλημα, δὲν προλαμβάνει αὐτό, θεωρεῖται ὑπὸ τῆς κοινωνίας ὡς ἔνοχος. Τῷ ὄντι· ὁ διὰ τῆς σιωπῆς αὐτοῦ κατανεύων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος τί διαφέρει τοῦ πράττοντος αὐτό;

Μὴ καταπλητ̀τώμεθα ἀπὸ τὰς πομπώδεις λέξεις τῆς προδοσίας καὶ τῆς δειλίας, τὰς ὁποίας οἱ κακοῦργοι καὶ οἱ φίλοι αὐτῶν μεταχειρίζονται, ὅπως καταστήσωσι τοὺς ἀνθρώπους τυφλοὺς καὶ ἀλάλους πρὸς τὰς πράξεις αὐτῶν. Προδότης τῶν νόμων καὶ τῆς κοινωνίας εἶναι, ὅστις δὲν καταμηνύει τὸν μέλλοντα νὰ ἐκτελέσῃ ἢ τὸν ἐκτελέσαντα ἔγκλημα· δειλὸς δὲ ὁ ῥοβούμενος τὸ ἀπειλητικὸν βλέμμα τοῦ κακούργου, τὸν ὁποῖον ὀφείλει νὰ παραδώσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐξουσίας. Πρῶτος βαθμὸς τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ πρὸς αὐτὸ ἐπιείκεια.

Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι τίμιος εἶναι ὁ μηδὲν ἀδικῶν· ἀλλ' ὁ μὴ ἐπιτρέπων εἰς τοὺς ἀδικοῦντας τὸ ἀδικεῖν, πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκείνου. Τὸ καθ' ἡμᾶς, τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι, ὅστις εἰς τοῦτο μόνον ἀρκεῖται, νὰ μὴ ἀδικῇ αὐτὸς, δὲν εἶναι ἄξιος τιμῆς, ἀλλ' ἐκεῖνος μᾶλλον, ὅστις οὔτε αὐτὸς ἀδικεῖ, οὔτε εἰς τοὺς ἄλλους ἐπιτρέπει ν' ἀδικῶσιν.

Ὁσάκις δὲ συμβῇ δυσχερῶς νὰ παραβῇ τις καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὀφείλει νὰ ὑποστῇ μεθ' ὑπομονῆς τὴν ἐπιβαλλομένην τιμωρίαν, διότι δι' αὐτῆς θέλει ἐξιλεώσει τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν Θεόν. Ἡ μετὰ τὸ ἐγ-

κλημα ὑπεκφυγὴ τιμωρίας, εἶναι ὑποτροπὴ τοῦ ἐγκλήματος. Καὶ ἂν δὲ ποτε τύχῃ ἀδίκως νὰ τιμωρηθῇ, καὶ πάλιν ὀφείλει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων τῆς πατρίδος, ἀφοῦ, προπαθείας ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ, δὲν ἐπιτύχῃ τοῦτου.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Σωκράτους, τὸ ὁποῖον εὑρίσκομενοις τὴν πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν, μαρτυρεῖ πόσον βαθὺ σέβας ὀφείλει τις εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, καὶ ἂν ποτε φανῶσιν ἄδικοι πρὸς αὐτόν.

Οὕτω, καὶ ὁ θάνατος τοῦ Φωκίωνος, ἄλλου ἐναρέτου προπάτορος ἡμῶν, διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ μνησικακῇ τις κατὰ τῆς πατρίδος, καὶ ἂν ἀδικήσῃ αὐτόν, καὶ ἂν πρὸς αὐτὸν ἀχαριστήσῃ.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΦΩΚΙΩΝΟΣ.

Ὁ Φωκίων ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἑνοῦσι τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀρετὴν μετὰ τῆς στρατηγικῆς εὐφυΐας καὶ τῆς ῥητορικῆς δεινότητος. Μετριοπαθὴς πολιτικὸς, καὶ πρὸ πάντων χρηστὸς ἀνὴρ, ἐμάστιζε τοὺς διεφθαρμένους τῶν πολιτῶν, προσπαθῶν νὰ διορθώσῃ αὐτούς.

Ἀλλὰ τὰ προτερήματα ταῦτα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτιμήσῃ καλῶς ἡ παρηκμακυῖα ἤδη πολιτεία τῶν Ἀθηνῶν. Χρηστότης καὶ μεγαλοφυΐα ἦσαν ἐγκλήματα καθοσιώσεως παρὰ τοῖς δημαγωγοῖς. Ὁ Φωκίων λοιπὸν, κατηγορηθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ, ἐφυλακίσθη μετὰ τῶν στενοτέρων φίλων αὐτοῦ· ὅτε δ' ἐμελλε νὰ δικασθῇ, παρέστη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου σοβαρὸς, γλυκὺς, ἀτάραχος ὡς ἦτο πάντοτε· ὥστε ἀκουσίως οἱ πλεῖστοι τῶν πολιτῶν, ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου ἤθους προσκαλούμενοι, ἠγέρθησαν καὶ ἐχαιρέτισαν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ, προϊούσης τῆς συζητήσεως, πολὺς ἐγίνετο θόρυβος καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀκουσθῇ τις, ἀναστὰς ὁ Φωκίων καὶ μετὰ ρωνῆς πνιγομένης ἐν τῷ θορύβῳ ἐκείνῳ,—Δικαίως, εἶπεν, ἢ ἀδίκως θέλετε νὰ φονεύσητε ἡμᾶς;—Δικαίως βέβαια, ἀπήντησάν τινες.—Ἀλλὰ πῶς θέλετε ἐννοήσει τὸ δίκαιον, χωρὶς ν' ἀπολογηθῶμεν; Ἐπειδὴ δ' ἐξηκολούθει ὁ θόρυβος, ὁ Φωκίων, ἐπιθυμῶν νὰ σώσῃ τοὐλάχιστον τοὺς φίλους αὐτοῦ, οἵτινες τὴν αὐτὴν ὑφίσαντο κατηγορίαν, προσῆλθε πλησιέστερος πρὸς τοὺς δικαστὰς, καὶ—Ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὁμολογῶ ὅτι ἠδίκησα καὶ ὅτι εἶμαι ἄξιος θανάτου· τούτους δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διατί θέλετε φονεύσει; Ὁ δῆμος τῶν Ἀθηνῶν εἰς τοσαύτην εἶχε φθάσει διαφθορὰν, ὥστε ἀνέκραξε—Διότι εἶναι φίλοι σου.

Καὶ τῳόντι κατεδίκασαν αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του εἰς θάνατον· ἐνῷ δὲ ἐβάδιζον εἰς τὸ δεσμωτήριον, οἱ μὲν συγκαταδικασθέντες φίλοι αὐτοῦ ἐθρήνουν καὶ ὠδύροντο, αὐτὸς ὅμως διετήρησε τὴν ἀπάθειαν καὶ μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. Ἐρωτηθεὶς δὲ ποία ἡ τελευταία πρὸς τὸν υἱὸν Φῶκον παραγγελία, « Νὰ μὴ μνησικακῇ κατὰ τῶν Ἀθηναίων », ἀπήντησεν.

Ὁποία φιλοπατρία καὶ ὁποία πρὸ πάντων γενναιοφροσύνη!

Ὁ ἀγαθὸς πολίτης ὀφείλει νὰ σέβηται ἀπροφασίστως τὴν ἀρχὴν· τοῦτο παραγγέλλει ῥητῶς, οὐ μόνον πᾶσα νομοθεσία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον· « Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσί » λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (1). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Πέτρος λέγει ὅτι πρέπει νὰ ζῶμεν, « ὡς ἐλεύθεροι καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν (2) ».

β'.) Καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου ὡς δημοσίου ἀνδρός.

Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου ὡς δημοσίου ἀνδρὸς εἶναι πολὺ μᾶλλον δυσεκπλήρωτα τῶν τοῦ ἁπλοῦ πολίτου. Διότι οὗτος μὲν καθοδηγεῖται εἰς τὸ πρακτέον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑπὸ ῥητοῦ νόμου, ἐκεῖνος δὲ συνήθως ἄλλον ὁδηγὸν δὲν ἔχει, περὶ τὰ ἐμβριθέστερα μάλιστα τῶν ἔργων, εἰμὴ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν συνείδησιν. Ὁ δημόσιος ἀνὴρ ἀναλαμβάνει, ἀναλόγως τῆς βαθμίδος τὴν ὁποίαν κατέχει, νὰ χειραγωγήσῃ μέρος τοῦ ἔθνους, νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς νόμους, νὰ ῥυθμίσῃ τὰ τῆς πολιτείας, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς, ν' ἀναπτύξῃ τοὺς πόρους τοῦ κράτους. Εἰς ἑκάστην δὲ τῶν λειτουργιῶν τούτων ὀφείλει τὸ δίκαιον πρὸ πάντων νὰ ἔχῃ ὡς κανόνα καὶ ὁδηγόν· οὐχὶ δὲ μόνον τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλόμενον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὑπαγορευόμενον.

Ἀλλ' ἡ συνείδησις τοῦ δικαίου δὲν ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ τινὰ χρήσιμον τῇ πατρίδι· ὁ δημόσιος ἀνὴρ, ὅπως δικαίως καταλάβῃ ἀρχὴν ἢ ὑπηρεσίαν, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τοῦτο προτερήματα· τοιοῦτόν ἐστιν, ἀναδεχόμενος ἀρχὴν, διὰ τῆς ὁποίας θέλει εὐεργετήσει τοὺς συμπολίτας καὶ ἐφαρμόσει τὸν νόμον, τότε μόνον δικαίως ἀναδέχεται αὐτὴν, ὅταν ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς τοῦτο παιδείαν καὶ πεῖραν. Ὁ δ' ἀναξίως ἀναλαμβάνων ἀρχὴν δὲν ἁμαρτάνει τόσον διότι μισθοδοτεῖται ἐπὶ ματαίῳ, ὅσον διότι καταστρέφει διὰ τῆς ἀμαθείας αὐτοῦ καὶ ἀπειρίας συμφέροντα πολύτιμα τῶν πολιτῶν.

Ὅπως δὲ καταφανῇ ὁποῖα καὶ ὁπόσα προτερήματα καὶ ὁπόσον ποικίλαι γνώσεις ἀπαιτοῦνται ἵνα ἐπαξίως ἀναλάβῃ τις τὰ τῆς πολιτείας, μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὸν διάλογον τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Γλαύκωνος, νέου, ὀργῶντος μὲν πρὸς τὰ δημόσια πράγματα, ἀλλὰ στερουμένου πάσης περὶ τοῦτο γνώσεως καὶ πείρας.

Ὁ Γλαύκων οὗτος ἐπεθύμει νὰ δημηγορῇ, ἐπιθυμῶν νὰ προστατεύῃ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐνῷ μόλις ἦτο 20 ἐτῶν· καὶ οἱ μὲν φίλοι καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ δὲν κατώρθωσαν νὰ κρατήσωσι τοῦ πάθους αὐτοῦ· μόνος δὲ ὁ Σωκράτης ἔπεισεν αὐτὸν ν' ἀποχωρήσῃ τῶν δημοσίων πραγμάτων. Ἐντυχὼν αὐτῷ ποτε, ὑπεκρίθη ὅτι ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούσῃ τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἰδέας, καὶ « Ὦ Γλαύκων, εἶπε, σκέπτεσαι νὰ λάβῃς μέρος εἰς τὰ δημόσια πράγματα;—Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων.—Μὰ τοὺς θεοὺς, πολὺ καλὰ θέλεις κάμει, ἐπανέλαβεν ὁ Σωκράτης, διότι ἐὰν τοῦτο πράξῃς, σὺ μὲν θὰ ἐπιτύχῃς

(1) Πρὸς Ῥωμ. ιγ 1. (2) Ἐπιστ. Α. β. 16.

ὅ,τι ἐπιθυμῇς, τοὺς δὲ φίλους σου θὰ ὠφελῇς, θὰ καταστήσῃς περίφημον τὸν οἶκόν σου, ὀνομαστὸς δὲ νὰ ἦσαι πρῶτον ἐν τῇ πόλει, ἔπειτα ἐν τῇ Ἑλλάδι· ὅπου δὲ ἂν σταθῇς, θὰ προσελκύῃς τὴν προσοχὴν ἁπάντων.»

Ταῦτα ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐγαυρία καὶ εὐχαρίστως προσήκουε.

— Λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ὁ Σωκράτης, ὅπως καταστῇς μέγας, εἶναι φανερὸν ὅτι πρέπει νὰ ὠφελήσῃς τὴν πόλιν.—Βεβαιότατα.—Πρὸς θεοῦ, μὴ λοιπὸν ἀποκρύψῃς, ἀλλ' εἰπέ μοι ἐκ τίνος θέλεις ἀρχίσει νὰ εὐεργετῇς αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γλαύκων ἐσιώπα, ὡσεὶ σκεπτόμενος πόθεν ν' ἀρχίσῃ,—Εἶναι φανερὸν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὅτι ὅπως ὁ θέλων, νὰ αὐξήσῃ οἰκίαν φίλου, ἀνάγκη νὰ καταστήσῃ αὐτὴν πλουσιωτέραν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν θέλεις καταστήσει πλουσιωτέραν.—Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων. —Θέλει δὲ γίνει πλουσιωτέρα, ἐὰν αὐξήσωσιν αἱ πρόσοδοι τῆς πόλεως. Φανερὸν καὶ τοῦτο.—Εἰπὲ τώρα, ἐκ τίνων ἀπαρτίζονται αἱ πρόσοδοι τῆς πόλεως καὶ πόσαι τινὲς εἰσί· διότι ἐσκέφθης βεβαίως ποῖαι μέν εἰσιν ὀλίγαι, ὥστε νὰ τὰς αὐξήσῃς, πόθεν δὲ δύνασαι νὰ προσπορισθῇς νέας.—Ἀλλὰ, μὰ τὸν θεὸν, εἶπεν ὁ Γλαύκων, δὲν ἐσκέφθην περὶ τούτου.—Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἐσκέφθης περὶ τούτου, θὰ γνωρίζῃς τοὐλάχιστον ποῖαι αἱ δαπάναι τῆς πόλεως· διότι εἶναι φανερὸν ὅτι καὶ τούτων τὰς περιττὰς σκοπεῖς ν' ἀποκόψῃς.—Οὔτε περὶ τούτου ἐσκέφθην, ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων. Ἂς ἀναβάλωμεν λοιπὸν τὸ νὰ καταστήσωμεν τὴν πόλιν πλουσιωτέραν· διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθώσῃς τοῦτο, ἐνῷ δὲν γνωρίζεις ποῖα τὰ ἔξοδα καὶ τὰ ἔσοδα;—Ἀλλὰ, ὦ Σώκρατες, δύναταί τις νὰ πλουτίσῃ τὴν πόλιν καὶ ἀπὸ τῶν πολεμίων.—Ναί! ἐὰν ἦναι ἰσχυρότερος· ἐὰν ὅμως ἦναι ἀδυνατώτερος, χάνει καὶ ὅ,τι κέκτηται. —Ἀληθὲς καὶ τοῦτο.—Λοιπὸν ὅστις σκέπτεται πρὸς ποίους πρέπει νὰ πολεμήσῃ, ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ καὶ τῆς πατρίδος του τὴν δύναμιν καὶ τὴν τῶν πολεμίων, ὥστε ἐὰν ἡ τῆς πατρίδος του δύναμις ἦναι ἀνωτέρα νὰ ἐπιχειρῇ τὸν πόλεμον, ἐὰν δὲ κατωτέρα νὰ ὑποχωρῇ.—Ὀρθῶς λέγεις, ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων.—Πρῶτον μὲν λοιπὸν εἰπέ μοι, ποία εἶναι ἡ πεζὴ καὶ ἡ ναυτικὴ δύναμις τῆς πόλεως καὶ ποία ἡ τῶν ἐναντίων.—Δὲν δύναμαι ἐκ τοῦ προχείρου νὰ σοὶ εἴπω περὶ αὐτοῦ.—Ἐὰν ἔχῃς σημειώσεις τινὰς γεγραμμένας, εὐχαρίστως θέλω ἰδεῖ αὐτάς.—Ἀλλ' οὐδὲ σημειώσεις ἔχω, ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων.—Λοιπόν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ἂς ἀναβάλωμεν καὶ τὴν περὶ τοῦ πολέμου ἰδέαν, διότι ἕνεκα τοῦ μεγέθους τοῦ πράγματος φαίνεται ὅτι δὲν τὸ ἐμελέτησας. Καὶ ἐξηκολούθησεν οὕτως ἐξετάζων αὐτὸν περὶ ἑνὸς ἑκάστου· ὁ δὲ Γλαύκων περὶ οὐδενὸς ἐγνώριζέ τι. Ὅθεν κινήσας ὁ Σωκράτης σοβαρῶς τὴν κεφαλὴν—Πρόσεχε, εἶπεν, ὦ Γλαύκων, μὴ, ἐπιζητῶν εὐδοξίαν, εἰς ἀδοξίαν ἐμπέσῃς, ἐπιχειρῶν ὅσα δὲν δύνασαι. Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ θαυμάζησαι ἐν τῇ πόλει, ρρόντισον πρῶτον νὰ γνωρίζῃς καλῶς τί μέλλεις νὰ πράξῃς καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε ὅτι οἱ ἀμαθέστατοι εἶναι οἱ κακοδοξοῦντες καὶ καταφρονούμενοι.»

Παρ' ἡμῖν πολλοὶ ὑπάρχουσι Γλαύκωνες, οὐδεὶς ὅμως Σωκράτης, ὁ δυνάμενος ν' ἀποτρέψῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ βαράθρου πρὸς ὃ φέρονται.

Δύω εἰσὶν αἱ κυριώταται ἐξουσίαι: ἡ νομοθετικὴ καὶ ἡ νομοτελεστική. Τὸ ἔργον τοῦ νομοθέτου εἶναι μέγα, εἶναι τὸ σοβαρώτερον ἴσως μετὰ τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως· διότι ὁ νομοθέτης πρόκειται νὰ ῥυθμίσῃ ποικιλωτάτας τῶν πολιτῶν σχέσεις πρὸς ἑαυτούς τε καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν· νὰ προστατεύῃ διὰ νόμων τὴν τιμὴν, τὴν ζωὴν, τὴν περιουσίαν· νὰ ἀνακαλύῃ τρόπους, δι' ὧν διεγείρεται ὅ,τε πρὸς τὰ καλὰ ζῆλος καὶ ἡ φιλοπονία· νὰ ἐπιτρῇ τὴν νομοτελεστικὴν ἐξουσίαν, νὰ ἐμποδίζῃ πᾶσαν αὐτῆς παρεκτροπὴν, ἐπανάγων αὐτὴν πρὸς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν· ν' ἀνακαλύπτῃ τί τὸ δυνάμενον νὰ καταστήσῃ σεβαστὴν καὶ ἰσχυρὰν τὴν πολιτείαν.

Ὁπόσον λοιπὸν ἁμαρτάνει ὁ ἀναξίως τὸ ἔργον τοῦτο ἀναδεχόμενος! τίς ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ἐπιδιώκῃ λειτουργίαν, ἧς τὸ βάρος δὲν δύναται νὰ φέρῃ; Ἂς γνωρίζῃ ὅτι ἰδιώτης ἔντιμος εἶναι μυριάκις σεβαστότερος ἀναξίου δημοσίου ἀνδρός. Ἂς καταμετρῇ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ὁ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐπιζητῶν, καὶ μόνον ὅταν εὕρῃ αὐτὰς ὁπωσοῦν ἀναλόγους πρὸς τὰ προτερήματα, τὰ ἀπαιτούμενα ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀκριβῶς, μόνον τότε ἂς δέχηται τὰ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα.

Ἐπίσης οἱ δυνάμενοι διὰ τῶν ῥώτων καὶ τῆς ἱκανότητος αὐτῶν νὰ ὠφελήσωσι τὴν πατρίδα, ὀφείλουσι νὰ πράττωσι τοῦτο καὶ νὰ μὴ ἀποσύρωνται τοῦ ἀγῶνος ἕνεκα δειλίας, ἢ φοβούμενοι τὴν τῆς κακίας καὶ τοῦ ῥόθου ἐπίθεσιν. «Μὴ ἀμέλει τῶν τῆς πόλεως, εἴ τι δυνατόν ἐστι διὰ σὲ βέλτιον ἔχειν.»

Τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας τὰ καθήκοντα ῥυθμίζει ἡ νομοθετική· ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων, ἡ διάκρισις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου περὶ τὰ καθέκαστα εἶναι δυσχερής· πολλάκις εὐκολώτερον δύναταί τις ν' ἀποφανθῇ τί εἶναι δίκαιον, ἢ τίς ἔχει δίκαιον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀναδεχόμενος ἀρχὴν, ὀφείλει νὰ ἦναι πεπεισμένος ὅτι δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὰ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα.

Πρὸ πάντων δὲ οἱ δικασταί, εἰς τῶν ὁποίων τὰς χεῖρας ἀνατίθεται ἡ τιμὴ, ἡ περιουσία, ἡ ζωὴ τῶν πολιτῶν, ὀφείλουσι, σὺν τῇ ἀπαιτουμένῃ γνώσει τῶν νόμων, νὰ ἔχωσι καὶ ἀκεραιότητα χαρακτῆρος καὶ συνείδησιν τοῦ σπουδαίου τούτου καθήκοντος.

Ὅπου ὑπάρχουσι κακοὶ δικασταί, ἐκεῖ εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν μὴ ὑπῆρχον νόμοι· διότι τί ὠφελοῦσιν οἱ ἄριστοι τῶν νόμων, μὴ ἐφαρμοζόμενοι;

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΠΟΛΕΜΟΥ.

—

Εἰσέτι δυστυχῶς αἱ κοινωνίαι δὲν ἔφθασαν εἰς τὸν βαθμὸν ἐκεῖνον τῆς ἀναπτύξεως, καθ' ὃν ἡ συνείδησις τοῦ δικαίου θέλει τοσοῦτον κατισχύσει τῶν συμφερόντων καὶ τῶν παθῶν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὥστε ὅλα τὰ ἔθνη ν' ἀποφασίσωσι νὰ ὑποβάλλωσι τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰς εἰς κοινόν τι κριτήριον,

τοῦ ὁποίου αἱ ἀπορράσεις νὰ θεωρῶνται ὡς ἀμετάκλητοι καὶ νὰ ἐκτελῶνται ἀπορρασὶ ὡς, ἄνευ καταναγκασμοῦ καὶ βίας. Θέλει ἄρά γε ἐπέλθει ὁ χρυσοῦς οὗτος αἰών; Πολλοὶ ἀμφιβάλλουσι περὶ τούτου, θεωροῦντες τὸν πόλεμον ὡς κακὸν ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Τὸ δὲ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὅπως νῦν ἔχουσι τὰ πράγματα, ὁ πόλεμος εἶναι μία τῶν περιπετειῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀποδέχηται ἀγογγύστως πᾶν ἔθνος καὶ εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ παρασκευάζηται ἐγκαίρως, ἂν δὲν θέλῃ νὰ γίνῃ πολλάκις ἔρμαιον τῆς ἀδικίας καὶ τῆς πλεονεξίας τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Κύριον δὲ τοῦ πολέμου ὄργανον εἶναι, ἐν τῇ σημερινῇ μάλιστα τῆς στρατιωτικῆς τέχνης καταστάσει, ὁ διὰ μακροῦ χρόνου ἐξησκημένος στρατός· καὶ κύριον πάλιν συστατικὸν τοῦ στρατοῦ ὁ ἀγαθὸς στρατιώτης.

Δὲν θέλομεν εἰπεῖ ὅτι ὁ στρατὸς πρέπει νὰ ἦναι ἀνδρεῖος, διότι κατὰ τὸ φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἡ παροῦσα γενναία ἀγωγὴ ἐμπνέει εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς ἀνθρώπους, οἱ πλεῖστοι εἶναι σήμερον γενναῖοι, ἡ δὲ δειλία θεωρεῖται ὡς ἐξαίρεσις αἰσχρὰ καὶ ἀναξία λόγου. Ἡ ἀνδρία λοιπὸν εἶναι ἡ τελευταία τοῦ στρατιώτου ἀρετή, ἀδυνατοῦσα αὐτὴ καὶ μόνη νὰ ἀναδείξῃ αὐτὸν ἐπιτήδειον εἰς τὴν ἀκριβῆ τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσιν. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται ἀρεταὶ ἕτεραι· ἡ ἐντελὴς περὶ τὰ ὅπλα γύμνασις καὶ ὀλιγάρκεια καὶ πρὸ πάντων ἡ πειθαρχία, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον πρωτεύει ὅλων τῶν λοιπῶν, ὥστε οἱ μέγιστοι τῶν στρατηγῶν ἀνεκήρυξαν αὐτὴν ὡς τὸ κυριώτατον τοῦ στρατιώτου προτέρημα. Τῷ ὄντι στρατὸς ἄνευ πειθαρχίας δὲν εἶναι στρατός, ἀλλ' ἀγέλη ἄρρυθμος ἀνθρώπων, ἑτοίμων νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα φέρουσι, πρὸς σκοπὸν ὅλως ἀλλότριον τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἐδόθησαν εἰς αὐτούς. Στρατὸς μὴ πειθαρχῶν εἶναι ἐν καιρῷ εἰρήνης ἡ ὀλεθριωτέρα μάστιξ τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον μισθοδοτεῖ αὐτόν· εἶναι τὸ αὐτό, ὡς ἂν τὸ ἔθνος συνετήρει ἀπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου λῃστρικὴν συμμορίαν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν διάκρισιν νὰ ἦναι παραδεδομένη ἀτιμωρητὶ ἡ ζωή, ἡ περιουσία καὶ ἡ τιμὴ τῶν πολιτῶν. Ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ὁ στρατὸς ὁ μὴ πειθαρχῶν θέλει ἀείποτε καταστροπωθῇ ὑπὸ τῶν πολεμίων· διότι τί ὠφελεῖ ἡ λαμπροτέρα ἀνδρία, ἡ τελειοτέρα περὶ τὰ ὅπλα ἄσκησις καὶ ἡ μεγίστη ὀλιγάρκεια ὅταν ὁ στρατὸς δὲν ὑπακούῃ εἰς τὴν φωνὴν τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ, οἵτινες καὶ μόνοι δύνανται νὰ ποιήσωσι τελεσφόρον τῶν προτερημάτων ἐκείνων χρῆσιν; Ὅταν δὲν αἰσθάνηται τὴν βαθεῖαν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν σημαίαν ἐκείνην, ἥτις ἀντιπροσωπεύει τὴν πατρίδα, ὑπὲρ ἧς ἀγωνίζεται; Ὅταν ἐν ἐνὶ λόγῳ οὔτε ὁδηγὸν ἔχῃ, οὔτε σύνθημα; Στρατὸς τοιοῦτος ἅμα ἀπαντήσῃ δυσχερειάν τινα, θέλει διαλυθῇ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Πειθαρχία λοιπόν· ὅ ἐστι, τυφλὴ ὑπακοὴ εἰς τὴν διαταγὴν τῶν ἀνωτέρων καὶ μέχρι θανάτου ἀφοσίωσις εἰς τὴν ἐθνικὴν σημαίαν, αὐτή ἐστιν ἡ κυρία ἀρετὴ τοῦ στρατιώτου, ἐν ᾗ συγκεφαλαιοῦνται πάντα τὰ λοιπὰ προτερήματα.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ.

—

Εἶσθε πιασμένος; εἶπε πνευματώδης τις νεανίας εἰς ἕνα ἀμαξηλάτην. Τοιοῦτος δὲν εἶμαι, φίλε μου, τὸν ἀπεκρίθη αὐτός, ἀλλὰ μεταφέρω τοὺς τοιούτους. Εἶσθε διὰ τὰ λουτρὰ τοῦ Πειραιῶς;

— Διατί δὲν λέγετε καὶ τίποτε; ἔλεγεν εἰς νέον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔπαιζεν ἑκαρτέ, νεᾶνίς τις· τί συλλογίζεσθε; Ἂν θὰ σᾶς πάρω, φίλη μου, τὴν ἀπεκρίθη ὁ νέος. Αὐτὸ πλέον, εἶπεν ἐκείνη, θὰ τὸ δείξῃ ὁ παππᾶς.

— Πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἤμην μανδηλάκι σας, εἶπε νέος τις, ὅστις ἤθελε νὰ φαίνηται πάντοτε πνευματώδης, πρὸς Κυρίαν, ἥτις ἐσιδέρωνεν ἓν τοιοῦτο. Καὶ ἐγὼ τὸ ἐπεθύμουν, φίλε μου, τὸν εἶπεν ἐκείνη, διότι τότε θὰ σᾶς ἔπερνα εἰς τὸ χέρι συχνότερα.

— Πόσον σᾶς ὁμοιάζει τὸ ἀδελφάκι σας, ἔλεγεν εἰς νέαν τινὰ νεανίας, πρὸ πάντων δ' εἰς τὰ μάτια. Κρῖμα, εἶπεν ἐκείνη, φίλε μου, νὰ μὴν ἠξεύρω εἰς τί δύναμαι καὶ ἐγὼ νὰ σᾶς ἐπαινέσω ὡσαύτως. Ὦ κυρία μου, εἶπεν ὁ νέος· δὲν θὰ σφάλητε, ἂν εἴπητε καὶ ὑμεῖς ἕνα καλὸν λόγον, ὡς ἐγὼ, διὰ τὰ μάτια.

— Τὰ ἐβαρέθηκα ὅλα, ἔλεγε νεᾶνίς τις εἰς Κύριον, καὶ περιπάτους καὶ θέατρα καὶ συναναστροφὰς, καὶ τώρα καλαγρεύω ἐντὸς τῆς οἰκίας. Τὸ γνωρίζει ὅλη ἡ νεολαία, τὴν εἶπεν αὐτὸς, ὅτι καλο-γυρεύετε.

— Αἰωνίως ἔλεγε νεᾶνίς τις εἰς νέον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔπαιζεν ἑκαρτέ, αἰωνίως μὲ δίδετε φύλλα ἀπὸ τὴν αὐτὴν φυλήν. Μήπως ἐγείρετε τοὺς ὀφθαλμούς σας, τὴν εἶπεν ἐκεῖνος, διὰ νὰ ἐννοήσω, φίλη μου, τί φιλὶ θέλετε;

— Δὲν μὲ κάμνετε ἓν σιγάρον ἀπὸ τὸν καπνὸν τοῦ στήθους σας; εἶπε κοκέτα τις εἰς νέον, τὸν ὁποῖον εἶδε καὶ ἀνεστέναζε. Διατί ὄχι, φίλη μου, τῇ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· ἀλλά, σᾶς παρακαλῶ, νὰ μὲ δώσητε ἓν ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς καρδίας σας, διότι ὁ καπνὸς τοῦ στήθους, γνωρίζετε, ὅτι δὲν τυλίσσεται μὲ ἄλλο σιγαρόχαρτον.

— Διατί δὲν μὲ κυττάζετε καὶ κἀμμίαν φοράν; εἶπεν ἐργολάβος τις πρὸς τὴν ἀπέναντι σύντροφόν του εἰς τὴν κοντσίναν, τὴν ὁποίαν ἔπαιζον. Διότι, τὸν ἀπεκρίθη αὐτή, ἀπὸ τὰ νεύματα τῶν ἄλλων ἐννοῶ, Κύριε, ὅτι δὲν ἔχετε κἀνὲν καλὸν ἐπάνω σας.

— Πότε βλέπουσι τὸ φῶς τὰ ποιήματά σας; ἠρώτησε Κυρία τις ἕνα τῶν ποιητῶν μας. Ὁσονούπω, Κυρία μου, τὴν ἀπεκρίθη αὐτός· μόνον ἡ ἀριέρωσις μένει νὰ τυπωθῇ, τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ δεχθῆτε ὡς τεκμήριον τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου. Εὐχαρίστως, εἶπεν ἡ φίλη του. Καὶ πῶς, παρακαλῶ, τὰ ἐπιγράφετε; Φιλήματα, Κυρία μου, ἀπεκρίθη ὁ ποιητής. Ἔτσι τὰ δέχομαι ἀπὸ ὑμᾶς, ὑπέλαβεν ἡ Κυρία.

ΜΑΡΤΙΟΥ 31. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 6.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΙ.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Γ'. Ἡ Ἑλληνίς. Μυθολογία. Ὅμηρος. Ἐποχὴ τοῦ Σωκράτους. Ἀπὸ τὴν στασιμότητα μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν κίνησιν, ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν, ἀπὸ τὴν ταπεινότητα εἰς τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον. Ἡ κοιτὶς, ἐξ ἧς ἐξῆλθεν ἡ ἀνθρωπότης, διασώζουσα μόνον τὸ λείψανον τῶν ἐξόχων τούτων ἰδεῶν, ἦν ἡ Ἀσία· ἡ κοιτὶς δ' ἔνθεν ἐμεγαλουργήθη αὕτη ἀρθεῖσα εἰς ἄπειρα ὕψη ἐκπολιτίσεως καὶ ἐντελείας, ἦν ἡ Ἑλλὰς, γῆ ἀναμνήσεων, γῆ φωτὸς, γῆ ποιήσεως, φιλοσοφίας, νομοθεσίας, ἐπιστήμης, γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ὅλων τῶν ὡραίων τεχνῶν. Ἡ Ἑλλὰς, ἧς τὸ πνεῦμα ἦν μεταμόρφωσις καὶ ἀνατροφή· ἡ Ἑλλὰς, ὁ διδάσκαλος τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ πηγὴ τῆς ὑψινοίας καὶ παντὸς ὅ,τι τελεσιουργόν· ἡ Ἑλλὰς, ἡ πατρὶς τοῦ Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Ὁμήρου καὶ ὅλων τῶν ἐξόχων πνευμάτων. Ἴδωμεν οὖν κατὰ πόσον συνετέλεσεν ἡ ἀσθενὴς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καλουμένη γυνὴ, καὶ ἥτις ὅμως βαθέως διερευνωμένη τοσοῦτον ἰσχυρὰ καὶ γενναία κατά τε τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν ῥώμην ἐστίν.

Εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ γυνὴ ἦν μέγα τι· ἡ γυνὴ εἶναι ἡ γῆ, καὶ ὁ σπειρόμενος εἰς τὴν γῆν σπόρος ὁ ἀνήρ. Ἡ ἐφεύρεσις τῆς Δήμητρος, ὡς γῆς μητρὸς, θεᾶς ἡ δυνάμεως ἐνεργούσης εἰς τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν· ὁ πεπλασμένος μῦθος τῶν Ἀθηναίων (1), παρέχουσιν ἡμῖν τὴν ἰδέαν ταύτην. Μελετῶντες ἔτι κατὰ βάθος τὸ συναξάριον τῆς Δήμητρος ἐνορῶμεν ὅτι τὸ πᾶν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς οἰκογενείας. Ἰδοὺ πῶς ἡ φύσις ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν Ἕλληνα τὴν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ γῆ μήτηρ γεννήσασα τὰ φυτά· ἡ γυνὴ μήτηρ ἐκθρέψασα τὸν ἄνθρωπον· ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐξ αὐτῆς τρεφόμενος ἀπαρτίζει τὴν οἰκογένειαν, ἐκ τοῦ συνοικισμοῦ τῶν οἰκογενειῶν μορφοῦται ἡ ἀκρόπολις, ἀφοῦ προηγουμένως καταρτισθῇ τὸ χωρίον, ἡ κωμόπολις καὶ ἡ πόλις (1). Τοῦτο δὲ ἠναγκάσθην νὰ ἀναφέρω, ὅπως δείξω πῶς καὶ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν τῆς ἀρχαιότητος μύθων ἐξάγεται ἡ ἐπιρροὴ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς γυναικός.

Ἡ γυνὴ ὡς ἱέρεια. Ἐνόσῳ βλέπομεν ὅτι αὕτη κατεῖχεν ὑψηλὴν θέσιν ὡς ἱέρεια, πέποιθα ὅτι οὐδόλως πλέον θὰ διστάζωμεν περὶ τῆς ἐπιρροῆς της ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ διατί νὰ διστάζωμεν, ἐνόσῳ ἔχομεν μάρτυρα αὐτὴν ταύτην τὴν ἱστορίαν; Ἡ Πυθία, γνωστὸν ὁποίαν ἐπιρροὴν ἐξήσκει ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ, διὰ τοὺς προφητικοὺς χρησμοὺς, οὓς ἐκ τρίποδος ἐδίδεν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ παραγνωρίσωσι τὸ ἄδηλον μέλλον καὶ νὰ προβῶσιν εἰς ἐπιχείρησίν τινα. Εἶναι περίεργος

(1) Ἰσοκρ. Πανηγ. α Ἀλλ' οὕτω καλῶς καὶ γνησίως γεγόναμεν, ὥστε ἐξ ἧς περ ἔφυμεν ταύτην ἔχοντες κτλ. β καὶ κατωτέρω: Δήμητρος γὰρ ἀφικομένης εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, τῆς Κόρης ἁρπασθείσης κτλ.

(1) Μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφὴν ἀνθρωπείαν ἤνεγκε τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπὸν, ᾧ κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος, ὡς τῳόντι τοῦτο τὸ ζῷον αὕτη γεννησαμένη· μᾶλλον δὲ ὑπὲρ γῆς ἡ γυναικὸς φύσις ἔοικε δέχεσθαι τοιαῦτα τεκμήρια· οὐ γὰρ γῇ γυναῖκα μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. Πλατ. Μενεξ.

σφόδρα ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν μαντείῳ, ἔνθα ὑπῆρχον τοσοῦτοι ἱερεῖς καὶ ἐν ᾧ συνέρρεε πλῆθος Ἑλλήνων καὶ ξένων, τῶν μὲν περιηγήσεως χάριν, τῶν πλείστων ὅμως χάριν πληροφοριῶν περὶ τοῦ μέλλοντος!

Πολὺ πιθανόν, ἄνευ τῆς γυναικὸς, ἧς ἡ καρδία εἶναι ὥσπερ τὸ θυσιαστήριον, ἐν ᾧ τελοῦνται τὰ θαυμαστότερα—ἐπιτραπήτω ἡ φράσις—τῆς ἀνθρωπότητος μυστήρια, νὰ μὴ ἔχαιρε τὸ περιώνυμον τοῦτο μαντεῖον τὴν ὑπόληψιν ἐκείνην, ἣν ἄλλως ἀπέκτησε, κατ' ἐμὲ, δι' αὐτῆς (1). Ἀλλ' ἡ γυνὴ δὲν φαίνεται ἐν τούτῳ μόνῳ ἀναμιγνυομένη εἰς τὰ τῆς θρησκείας· διότι ἐν Ἀθήναις ἡ γυνὴ τοῦ Βασιλέως (ἄρχοντος ἐπιτετραμμένου τὰ τῆς θρησκείας), ἥτις ἐκαλεῖτο Βασίλισσα, εἶχε τὸ ἔργον τοῦ τελεῖν θυσίας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος μετὰ γυναικῶν, ὧν προήδρευε, καὶ τὰς ὁποίας παρεσκεύαζεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, λαμβάνουσα παρ' αὐτῶν ὅρκον ἐπίσημον (2)· καὶ διότι εἰς τὰ Θεσμοφόρια, μυστήρια μετενεχθέντα εἰς Ἀθήνας ἐξ Αἰγύπτου, ἐλάμβανον μέρος αἱ ἐλεύθεραι τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες (3), καθὼς καὶ εἰς ἄλλας διαφόρους τελετὰς ἡ πομπὰς, ἐν αἷς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ παρθένοι κεκοσμημέναι, κρατοῦσαι τὰ κανᾶ, εἶχον σπουδαίαν θέσιν (4). Ἐντεῦθεν δὲ ἔπεται ὅτι ἡ γυνὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἶχεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ τῆς θυσίας καὶ εἰς τὰ ἱερὰ, ὅθεν αὖθις ἐξάγομεν τὴν ἀκαταμάχητον καὶ ἀναπαλλοτρίωτον ἐπιρροήν της, ἣν θέλομεν ἀπαντᾷ πάντοτε ἐν τῇ μυθολογίᾳ, ὁσάκις ἐγκύπτομεν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην αὐτῆς βαθύτερον.

Ἐξετάσωμεν ἔτι τὰ κατὰ τὴν Ἰφιγένειαν, τὴν ἔξοχον ταύτην νεάνιδα καὶ παρθένον, τὴν θῦμα ἑαυτὴν προσενεγκοῦσαν τοῖς Θεοῖς ὑπὲρ πατρίδος. Πάντες γνωρίζουσιν ὅτι ἡ νεᾶνις αὕτη, ἀφ' ἧς ἐν μέρει ἐξήρτητο ἡ διεκπεραίωσις τοῦ περιφήμου Τρωϊκοῦ πολέμου, δὲν ἐσφάγη, ἀλλ' ἀνελήφθη κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ μύθου, καὶ ἐγένετο ἱέρεια τοῦ ἐν Ταυρίδι ναοῦ, ἔνθα κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἀνεγνωρίσθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ὀρέστου (5). Τί ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ μύθου τούτου; Τί ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ἡ γυνὴ ἐν παντὶ εἶναι τὸ πᾶν, ἐν πολέμῳ καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ θρησκείᾳ. Ἤλθομεν καὶ εἰς ἕτερον μῦθον, τὸν τοῦ Διὸς, ὅστις, κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων, ἀκατανίκητος εἰς πάντα, κραταιὸς κατὰ τῶν ἐναντίων, νεφεληγερέτης καὶ . . . ὅ,τι ἂν εἴποι τις μετὰ τῶν ποιητῶν, ὑπέταξεν ἑαυτὸν εἰς τὴν καλλονὴν, προσηνέχθη δοῦλος εἰς θνητήν τινα ἡρωΐδα τοῦ κάλλους καὶ ἀντὶ νὰ μεταχειρισθῇ βίαν, ἐνῷ ἠδύνατο, ὡς καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις, τοὐναντίον ὁτὲ μὲν εἰς χρυσὸν μετεβάλλετο, μέταλλον στιλπνὸν, ὅπερ ἐξαπατᾷ καὶ ἑλκύει, ἵνα σύρῃ εἰς τὰ δίκτυά του τὴν Δανάην, ὁτὲ δὲ εἰς ἄλλα πρόσωπα ἐνεφανίζετο, ἵνα παγιδεύσῃ ἐπίγειόν τινα ἄγγελον, καὶ ἄλλοτε ἄλλως (1). Πῶς λοιπὸν ὁ ἐρίγδουπος καὶ ὀξύθυμος καὶ ἀκμαῖος τὴν ὀργὴν Ζεὺς ἐταπεινοῦτο ἐνώπιον μιᾶς θνητῆς ἀσθενοῦς; Πρὸς τί ἐπλάσθη οὗτος ὁ μῦθος καὶ ἅπαντα τὰ περὶ Διὸς λεγόμενα, ἅπερ σκώπτει ὁ φιλοσκώμμων Λουκιανὸς μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ εὐτραπελίας; Πρὸς τί ἄλλο αὖθις, ἢ πρὸς τὸ καταδεῖξαι, εἰ καὶ ἀμυδρῶς πως, τὸ ἀπαραίτητον τῆς γυναικὸς πρὸς συγκρότησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; Καὶ δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀκαταμάχητον ἐπιρροὴν τῆς γυναικὸς, ἥτις ὑπεδούλωσε τὸν τοσαῦτα ἐξειργασμένον ἆθλα Ἡρακλῆν καὶ θηρία ἄγρια καὶ ἀνήμερα ὑποτάξαντα, καὶ ἐξημέρωσεν αὐτὸν ὑποχρεώσασα νὰ ὑπηρετῇ τὰς θελήσεις της; Τί ὅπλον ἰσχυρότερον, ὅπως περιορίσῃ τὸν καθαρίσαντα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς τότε γνωστῆς γῆς, τῶν ἐπιφόβων θηρίων, ὃν οὐδεμία ἀνθρωπίνη ἰσχὺς ἠδύνατο νὰ περιστείλῃ; Τί ὅπλον εἶχεν ἰσχυρότερον; Ἡ γυνὴ, ὅσῳ δειλὴ καὶ ἂν ᾖναι, ὅσῳ καὶ ἂν φοβῆται τὴν σκιάν της, φέρει ὅμως ὅπλον περιστέλλον τὴν αὐθάδειαν καὶ τυραννίαν τῆς ἐξηγριωμένης ψυχῆς καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ αἱμοχαροῦς κατακτητοῦ! Τοῦτο τὸ ὅπλον ἔμφυτον ἐν αὐτῇ, ἐπειδὴ ὑπάρχει βαθέως ἐῤῥιζωμένον ἐν τῇ φύσει της, εἶναι τὸ θέλγητρον, εἶναι τὸ γόητρον, εἶναι ὁ φλογερὸς καὶ κοσμοκράτωρ ἔρως.

Ἴδωμεν ἐντοσούτῳ καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἑλένην. Ὁ Ἰσοκράτης οὕτω πως δικαιολογεῖ τὴν ἄτοπον ἁρπαγὴν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Πάριδος: « Πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη ἀνόητος, εἰ τὰς θεὰς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονεικούσας, αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησε καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς κἀκείνας ἑώρα σπουδαζούσας;» (2) Μία Ἑλένη, παριστῶσα ἐπὶ γῆς οὐράνιον κάλλος, ἐκίνησε μέγαν καὶ ὁλέθριον ἀποβάντα εἰς τοὺς Ἕλληνας πόλεμον· μία καὶ μόνη Ἑλένη ἐγένετο αἰτία νὰ ἐμπνευσθῇ μέγα πνεῦμα καὶ νὰ ποιήσῃ ἀπαράμιλλον ποίημα, διδακτικὸν εἰς πάντας νέους καὶ γέροντας, καὶ νὰ ᾖ ἔτι καὶ νῦν τὸ θέμα τῶν σπουδαιοτέρων συζητήσεων, τῆς βαθείας μελέτης τῶν σοφῶν καὶ τὸ τερπνὸν ἀνάγνωσμα ἑκάστου. Παραδέχομαι μὲν ὅτι ὁ μῦθος οὗτος δὲν ἀντιπροσωπεύει γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκλήθη μῦθος· καθὼς καὶ ὁ Θουκυδίδης δυσπιστῶν ἄλλως πως ἐξηγεῖ τὴν τότε πολεμικὴν κίνησιν ἐν τῷ προοιμίῳ του (3)· δὲν δύναμαι ὅμως μελετῶν αὐτὸν νὰ μὴ ὁμολογήσω καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν καὶ ὁ πόλεμος δὲν ἔγεινεν ἕνεκα τῆς Ἑλένης, ἀλλ' ἐξ ἄλλης τινὸς ἴσως αἰτίας, κατακτητικῆς π. χ., καὶ ὅμως ἡ πλάσας ἢ οἱ πλάσαντες τὸν μῦθον, ὡς ἔχει νῦν ἐν τῇ μυθολογίᾳ, ἔπραξαν τοῦτο, ἴσως ἐν ἀγνοίᾳ των, πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἰσχύος τῆς γυναικὸς κεκοσμημένης μὲ ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ ἐχούσης τὸ αἴσθημα εἰς τὸν ἀνώτατον ἀνεπτυγμένον βαθμόν! Σύμφημι ὅτι οἱ πεπλασμένοι μνηστῆρες δὲν

(1) Ὅρα τὰ περὶ αὐτῆς εἰς Ἡρόδοτον, Βαρθολομαῖον, Περιήγησιν Ἀναχάρσιος.

(2) Πανδώρα, φυλλ. 35 Τομ. βος. 1851.

(3) Ὅρα Ἀρχαιολογ. λεξικ. Πανταζῆ, λέξ. Θεσμοφόρια.

(4) Ἀνάγνωθι καὶ περὶ τούτου εἰς τὰ ὡραῖον καὶ τερπνὸν σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον «Περικλῆς» ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου.

(5) Ὅρα Ἰφιγ. ἐν Αὐλίδι καὶ ἐν Ταυρίδι Εὐριπ.

(1) Ὅρα Ἑλένης ἐγκώμιον Ἰσοκράτ.

(2) Ἑλένης Ἐγκώμιον. σ. 287. §. 22. Ἔκδοσ. στερ.

(3) Θουκυδίδου Ὀλόρου προοίμιον. Σ. 5. §. 8. Ἐκδ. Γοδοφρείδου *Boeme.*

ἐξεστράτευσαν ἕνεκα τοῦ ὅρκου τοῦ δοθέντος εἰς τὸν πατέρα τῆς Ἑλένης, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ φόβου πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, μέγα ἰσχύοντα τότε ἐν Ἑλλάδι· πλὴν διατί οἱ πρὸ τοῦ Θουκυδίδου ὑπάρξαντες ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν πρὸς ὅ,τι ὡραῖον, ἀπὸ ζῆλον σχεδὸν θρησκευτικὸν πρὸς τὴν Ἑλένην, νὰ πλάσωσι τὸ πρᾶγμα, ὡς φαίνεται νῦν ἐν τῇ μυθολογίᾳ; Βεβαίως πρὸς παράστασιν τῆς ὑψηλῆς καὶ γενικῆς ἐκείνης ἰδέας, ἣν ἐξάγομεν καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῆς Γραφῆς περὶ τοῦ Ἀδὰμ ὑπακούοντος τῇ Εὔᾳ, ὅτε αὕτη προσήνεγκεν αὐτῷ τὸν ὀλέθριον καρπόν. Διατί ὑπήκουσεν ὁ Ἀδὰμ εἰς τὴν Εὔαν; ἵνα μὴ δυσαρεστήσῃ, ἵνα μὴ λυπήσῃ αὐτήν. Διατί οἱ Ἕλληνες ἐξεστράτευσαν ἅπαντες σχεδὸν κατὰ τῶν Τρώων; ἵνα ἱκανοποιηθῶσιν ἐπὶ τῇ ὕβρει τῇ γενομένῃ εἰς τὴν Ἑλένην (ἄλλην Εὔαν) ὑπὸ βαρβάρου ἀπολιτεύτου, ἀβελτέρου καὶ τοῖς θηρίοις μονονουχὶ ἑοικότος ὄντος. Ὁ βάρβαρος λοιπὸν εἶναι ὁ ὄφις ὁ ἀπατήσας τὴν γυναῖκα· καὶ ἡ ἀπάτη προσήγαγε τοὺς Ἕλληνας (τὸν Ἀδὰμ) εἰς τὴν Τροίαν (μακρὰν δηλαδὴ τοῦ παραδείσου) μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, τῆς γεννησάσης καὶ ἐκθρεψάσης αὐτοὺς πατρίδος, ὅπου εὗρον τὸν ὄλεθρόν των ὅ,τε βάρβαρος καὶ οἱ Ἕλληνες· καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ὄφεως συνετρίβη· καὶ οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα, ἐνίκησαν. Ἡ σύγκρισις αὕτη εἶναι τολμηρὰ καὶ αὐθάδης ἴσως, πλὴν τί ποιητέον, ἐνόσῳ ἐνορᾷ ἴχνος τι καταπληκτικῆς ὁμοιότητος; Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶναι ἀναμορφωτικόν. Ὅ,τι παρέλαβε παρὰ τῆς Ἀσίας, ἐκαλλιέργησεν, ἐπεξέτεινεν, ἔπλασεν αὐτὸ οὐχὶ ἰδιοτρόπως, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὴν ἔξοχον ἀποστολὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο, ὅπερ παρατηρεῖται εἰς πᾶσαν περίστασιν, παρατηρεῖται πρὸ πάντων καὶ εἰς τὴν γυναῖκα, διότι ἡ ἀρχὴ τῆς παλιγγενεσίας αὐτῆς ἄρχεται μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς μεγαλουργοῦ ταύτης φυλῆς, καὶ περαιοῦται διὰ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ θείου δράματος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὰ περὶ τούτου εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον, ἤδη δὲ μεταβῶμεν εἰς τὸν Ὅμηρον.

Ἡ δέσποινα τοῦ οἴκου κατὰ τὸν Ὅμηρον εἶχε τὸ ἥμισυ τῆς κυβερνήσεως, ἁπάσας τὰς ἐσωτερικὰς φροντίδας, μηδ' αὐτῶν τῶν τῆς φιλοξενείας ἐξαιρουμένων. Αὕτη κάθηται ἀπέναντι τοῦ συζύγου αὐτῆς καί, ὡς ὁ ἴσος αὐτῆς, εἰς τὴν ἑστίαν. Πρὸς αὐτὴν πρέπει τὸ πρῶτον νὰ ἀποτανθῇ ὁ ἱκέτης:

> . . . ἡ δ' ἧσται ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῇ,
> ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι,
> κίονι κεκλιμένη· ὁμωαὶ δὲ οἱ εἵατ' ὄπισθεν·
> ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται αὐτῇ,
> τῷ ὅγε οἰνοποτάξει ἀθάνατος ὡς. (στιχ. 305—309 Ζ.)

τοῦθ' ὅπερ παρίστησιν ὅτι ἡ γυνὴ παρεκάθητο παρὰ τὸν θρόνον τοῦ συζύγου αὐτῆς, πίνοντος οἶνον· καὶ πάλιν:

> καὶ δ' ἄλλῃ νεμεσῶ, ἥ τι τοιαῦτά γε ῥέζοι,
> ἥτ' ἀέκητι φίλων πατρὸς καὶ μητρὸς ἑόντων
> ἀνδράσι μίσγηται πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἕλθεῖν (στ.
> [286—288 Ζ.)

ἐξ ὧν ἐξάγομεν ὁπόσον ὁ γάμος εἰς τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους ἦν σεβαστός. Ἀλλαχοῦ ἐπίσης τῆς Ὀδυσσείας καταφαίνεται ὁπόσον σεβαστὴ ἦν ἡ συζυγικὴ κλίνη. Παρατιθέμεθα αὐτοὺς τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ περὶ τῆς τροφοῦ Εὐρυκλείας, λέγοντος ὅτι οὐδέποτε ὁ Λαέρτης ἐμόλυνε τὴν συζυγικὴν εὐνὴν φόβῳ καὶ σεβασμῷ πρὸς τὴν νόμιμον σύζυγόν του, καί τοι ἡ Εὐρύκλεια ἦν νέα προθήβη καὶ ἀμαία τὸ κάλλος.

> Τήν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν
> πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν, ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν,
> ἴσα δέ μιν κεδνῇ, ἀλόχῳ τίεν ἐν μεγάροισιν,
> εὐνῇ δ' οὔποτ' ἔμικτο, χόλον δ' ἀλέεινε γυναικός.

Ποῖος δὲν συγκινεῖται ἀναγινώσκων τὴν κατάβασιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸν ᾅδην ὁμιλοῦντος μετὰ τῆς ψυχῆς τῆς μητρός του; Ὑπάρχει τούτου παθητικώτερον, συγκινητικώτερον; Εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ δεῖγμα μητρικῆς φιλοστοργίας ἀλλαχοῦ ἀνώτερον, ὑψηλότερον, φλογερώτερον; Τίς ἀδακρυτεὶ ἀναγινώσκει τοὺς ἁρμονικοὺς ἐκείνους καὶ φλογεροὺς στίχους τοῦ τυφλοῦ ἐποποιοῦ; Δὲν δύναμαι νὰ παραθέσω ὅλους τοὺς στίχους ἐλλείψει χώρου, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ παραλείψω καὶ τοὺς μᾶλλον ἐνδιαφέροντας.

> Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως καταλέξον·
> τίς νύ σε Κῆρ ἐδάμασσε ταναηλεγὴς θανάτοιο;
> ἦ δολιχῇ νούσῳ; ἦ Ἄρτεμις ἰσχέαιρα
> οἷς ἀχανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν;
> εἰπὲ δέ μοι κτλ. (στιχ. 170—174 Λ).

καὶ κατωτέρω:

> Οὕτω γὰρ καὶ ἐγὼν ὀλόμην καὶ πότμον ἐπέσπον·
> οὐτ' ἔμεγ' ἐν μεγάροισιν εὔσκοπος ἰσχέαιρα
> οἷς ἀχανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν,
> οὔτε τις οὖν μοι νοῦσος ἐπήλυθεν, ἥτε μάλιστα
> τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμόν·
> ἀλλά με σός τε πόθος σά τε μήδεα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
> σή τ' ἀγανοφροσύνη μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα. (στιχ.
> [196—203 Λ).

Πόσα δ' ἄλλα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαντήσῃ τις περὶ οἰκογενείας, περὶ σωφροσύνης, περὶ δικαιωμάτων τῆς γυναικὸς σχεδὸν ἴσων μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ διδακτικωτάτῃ ταύτῃ ἐποποιΐᾳ; Καὶ ἐντοσούτῳ πολλοὶ ἐτόλμησαν ἔκ τινων ἐν αὐτῇ περιστάσεων ὁρμώμενοι νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι ἡ γυνὴ κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους ἦν χρῆμά τι ὅμοιον μὲ τὰ κτήματα, μικρὰ ἢ ὀλίγῳ μείζονα χαῖρον δικαιώματα τῶν κατοικιδίων ζώων. Ἄλλοι πάλιν ἐξετάζοντες τὴν μετὰ τὸν Ὅμηρον ἐποχὴν καὶ κατερχόμενοι μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, διισχυρίζονται τὸ ἐναντίον, ὅτι δηλαδὴ ἡ τοῦ Ὁμήρου γυνὴ ἦν ὁμοία ἐν πᾶσι μὲ τὴν τοῦ 10ου αἰῶνος, ἐνῷ ἡ μετὰ ταύτην ἦν ἢ εὐτελές τι χρῆμα, διατελοῦσα κεκλεισμένη καὶ ἀθέατος καὶ μονήρης εἰς τὸν γυναικωνίτην μηδὲν γνωρίζουσα τῶν ἔξω· ἢ διεφθαρμένη σφόδρα, πρὸς τέρψιν καὶ ἡδονὴν μόνον συντελοῦσα (1). Ἀλλ' ἡ κριτικὴ

(1) Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἀπέκλειον τὴν γυναῖκα πάσης κατὰ τῶν ἀνδρῶν συνουσίας, περιορίζοντες ἀποκλειστικῶς αὐτὴν εἰς τὰ τῆς οἰκίας καθήκοντα. Οἱ νόμοι οὗτοι ὅμως δὲν ἐτηρήθησαν ἀκριβῶς, διότι τὴν αὐστηρότητα

δὲν καταπτοεῖται τοιαύτας ἐρισχελείας· αὕτη ἀνερευνῶσα βαθέως, ἐξετάζουσα ἀμφοτέρας ταύτας τὰς παριδοὺς, ἀπωθοῦσα συμπαθείας τε καὶ ἀντιπαθείας, καταῤῥίπτει τὸ σαθρὸν οἰκοδόμημά των καὶ ἀνακαλύπτει ὅτι ἡ Ἑλληνὶς εἶναι ἡ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐθνῶν προσεγγίζουσα εἰς τὸν προορισμὸν τὸν ἄνωθεν δοθέντα αὐτῇ. Ἀμέσως θὰ ἐξετάσωμεν, δίχως νὰ κρατήσωμεν τάξιν χρονολογίας, ἐπισυνάπτοντες παραδείγματα γυναικῶν τινων, ἢ καὶ σκέψεις ἐνδόξων συγγραφέων, τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ πεπείσμεθα ὅτι θὰ συμφωνήσητε καθ' ὅλα μὲ τὴν ἰδέαν ἡμῶν: ὅτι δηλαδὴ ἡ γυνὴ εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη ἔν τε τῇ Ἀρχαίᾳ καὶ Νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ, ὅσῳ καὶ ἂν θεωρῆται κατ' ἐπιφάνειαν κατώτερόν τι τοῦ ἀνδρὸς, εἶναι ὅμως πράγματι ἴση αὐτῷ κατὰ λόγον τῶν δικαιωμάτων της, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἐμφανίζεται ὑπερέχουσα ἐν πολλοῖς.

Ἔλθωμεν εἰς τὸν Οἰκονομικὸν τοῦ Ξενοφῶντος. Τίς δὲν τέρπεται ἀναγινώσκων τὸν διάλογον τοῦ Ἰσχομάχου μετὰ τῆς νεαρᾶς συζύγου του, πρὸς ἣν ὑπαγορεύει πῶς πρέπει νὰ ἐκτελῇ τὰ οἰκιακὰ αὐτῆς καθήκοντα, καὶ οἵαν τάξιν ἐν τῷ οἴκῳ νὰ φυλάττῃ, πῶς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας νὰ φέρηται, ὁποίων νὰ ἐπιστατῇ καὶ νὰ ἐπιμελῆται; ἢ τίς δὲν θαυμάζει βλέπων τὴν νεαρὰν ταύτην, ἰδανικὴν ἴσως, ἀποκρινομένην εἰς ἐρώτησίν τινα τοῦ Ἰσχομάχου μετὰ τοσοῦτον ὕψους, ὥστε νὰ προξενήσῃ τὸν θαυμασμὸν τοῦ συμβουλεύοντος αὐτὴν συζύγου, καὶ νὰ ἐξαίρῃ ἔτι καὶ νῦν τὸν ἀναγινώσκοντα τὴν ἐξῆς ἀρετῆ περικοπήν; (1) « Ἂν μέν τοι τῶν σοὶ προσηκόντων, ἔφη ἐγὼ (δηλαδὴ ὁ Ἰσχόμαχος) ἴσως ἀχαριστότερον δόξει εἶναι, ὅτι, ὃς ἂν κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, τούτων σοι ἐπιμελητέον πάντων, ὅπως θεραπεύηται. Νὴ Δι', ἔφη ἡ γυνὴ, ἐπιχαριτώτατον μὲν οὖν, ἢν μέλλωσί γε οἱ καλῶς θεραπευθέντες χάριν εἴσεσθαι καὶ εὐνούστεροι ἢ πρόσθεν ἔσεσθαι. » Παρατηρεῖτε τὸ πρὸς τοὺς πάσχοντας συμπαθὲς τῆς ἀδαοῦς νεαρᾶς; Ἀκούσατε καὶ κατωτέρω τί λέγει ὁ Ἰσχόμαχος· « τὸ δὲ πάντων ἥδιστον, ἐὰν ἐμοῦ βελτίων φανῇς, καὶ ἐμὲ σὸν θεράποντα ποιήσῃ, καὶ μὴ δέῃ σε φοβεῖσθαι, μὴ προϊούσης τῆς ἡλικίας ἀτιμοτέρα ἐν τῷ οἴκῳ γένῃ, ἀλλὰ πιστεύοις, ὅτι πρεσβυτέρα γενομένη, ὅσῳ ἂν καὶ ἐμοὶ κοινωνὸς καὶ παισὶν οἴκου φύλαξ ἀμείνων γίνῃ, τοσούτῳ καὶ τιμιωτέρα ἐν τῷ οἴκῳ ἔσῃ. Τὰ γὰρ καλά τε κἀγαθὰ, ἐγὼ ἔφην, οὐ διὰ τὰς ὡραιότητας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις ἐπαύξεται. » (Ξενοφ. Οἰκον. Κεφ. 7οι).

Ἅπαντες συναισθάνονται μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην τὸ ὅπερ θέλω νὰ παραστήσω· ὁποίαν δηλαδὴ τιμὴν προσφέρει ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν σύζυγόν του, ἐνόσῳ αὕτη βιοῖ βίον θεσπέσιον καὶ σύμφωνον μὲ τὴν ἀποστολήν της· τότε, ὅσῳ παλαιοτέρα ἐν τῷ οἴκῳ, τοσούτῳ ἀγαστοτέρα καὶ ἐρασμιωτέρα γίγνεται. Παραθέσωμεν καὶ ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τῆς Πανθείας ἐν τῇ Κύρου Παιδείᾳ ἕτερόν τι τεμάχιον, ἵνα ὑποδείξωμεν ἔτι εὐρύτερον τὸ μεγαλεῖον ἐκείνης, ἣν κακῶς κατέκρινάν τινες ἐπιπόλαιοι ὑπὸ ἀγανακτήσεως μᾶλλον παρασυρόμενοι, ἢ ὑπὸ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ἀλήθειαν. « Ἐν δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια ἀποχωρῆσαι κελεύσασα τοὺς παρόντας ἔλεξεν· Ἀλλ' ὅτε μέν, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἶμαί σε γινώσκειν, ὅτι καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμί. Τί οὖν ἐμὲ δεῖ καθ' ἕκαστον λέγειν; Τὰ γὰρ ἔργα οἶμαί σοι πιθανώτατα παρεσχῆσθαι τῶν νῦν λεχθέντων λόγων. Ὅμως δὲ οὕτως ἔχουσα πρός σε, ὥσπερ σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν· ἢ μὴν ἐγὼ βούλεσθαι ἂν μετὰ σοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς γενομένου, κοινῇ γῆν ἐπιέσασθαι μᾶλλον ἢ ζῇν μετ' αἰσχυνομένου αἰσχυνομένη. Οὕτως ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυτὴν ἠξίωκα κτλ. (Κεφ. Η'. Σελ. 234. §. 4. Ἐκδ. Σχαιφέρου). Ὑπάρχει νῦν ὁμοία γυνὴ ἐξομολογουμένη οὕτω πως πρὸς τὸν προσφιλῆ σύζυγόν της; Δὲν πιστεύω, ἵνα εἴπω ἀληθειαν ἀναντίῤῥητον, ὅτι θὰ ὑπάῤξῃ ποτὲ ὑψηλοτέρα, ἀληθεστέρα καὶ μᾶλλον αἰσθηματικὴ τῆς παρούσης ἐξομολογήσεως, ἡ φράσις: « τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν· » ὁμοία σχεδὸν ἐστὶ μὲ τὴν ἐν τῷ μυστηρίῳ λεγομένην ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ « καὶ ἔσονται ἀμφότεροι εἰς σάρκα μίαν ». Κατὰ ταύτην τὴν περίφασιν διαβεβαιοῖ περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς της ἡ Πάνθεια μόνη ἐνῷ εἰς τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ὁ λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου εὔχεται καὶ δέεται τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸ πρᾶγμα οὕτως ᾖ. Ὁ δὲ λόγος οὗτος τῆς Πανθείας ἦν ἀνυπόκριτος καὶ ἀψευδὴς, καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα γεγενημένων, ἅπερ ἀφηγεῖται ὁ γλυκὺς καὶ χαρίεις ἱστορικὸς Ξενοφῶν.

Βλέπομεν εἰς τὸν Ἀριστοφάνην ὅτι αἱ Ἑλληνίδες, μηδόλως ἐξαρτώμεναι, ἐβασίλευον εἰς τοὺς οἴκους των καὶ συνεχῶς ἐξήσκουν ἰσχυρὰν ἐπιῤῥοὴν εἰς τὴν ἐπικράτειαν. Εἰς τὸν Θουκυδίδην ἐπίσης, ὅτε οἱ ἄνδρες ἐψηφίσαντο τὴν σφαγὴν τῶν Λεσβίων, βλέπομεν ὅτι, ἅμα ἐπανῆλθον τὴν ἑσπέραν οἴκαδε ἐνώπιον τῶν συζύγων των, μετεμελήθησαν καὶ ἐκώλυσαν τὴν πραγματοποίησιν τῆς στυγερᾶς ταύτης ἀποφάσεως. Τί δ' ἂν εἴποι τις περὶ Ἀσπασίας, ἧς τὸ ὄνομα ὑπῆρξε τοσοῦτον πολύκροτον ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, εἰς πᾶσαν ἀναστροφὴν, διάλεξιν καὶ συζήτησιν σπουδαίαν; ἢ περὶ τῶν Σπαρτιατίδων, ὧν τὸ ἀῤῥενωπὸν, τὸ ἀγέρωχον, ἡ μεγάλη σωφροσύνη φαίνονται ἡμῖν σχεδὸν μυθώδη; (1)

αὐτῶν παρέβαινον ἀτιμωρητεὶ πολλάκις αἱ γυναῖκες. Οἱ μεγάλοι Συγγραφεῖς παρεγνώρισαν ἐπίσης τὴν ἐξοχότητα τῆς γυναικὸς, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ἐξαιρουμένων. Ἀλλ' ἡ ἐπιῤῥοὴ αὐτῆς καὶ τότε καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἔτι περιστάσεις ἐνεφαίνετο, ὥστε ἀδύνατον ὅλως εἶναι ὠθούμενοι ὑπὸ τῆς φιλαυτίας καὶ τῶν εἰσηγήσεων τῶν ἀρχαίων νὰ ἀρνηθῶμεν αὐτήν.

(1) Ὁ Ὀλλανδὸς Βοῦλβερ ἐπὶ τοῦ διαλόγου τούτου ἄλλως πως σκέπτεται ἐξάγων ὅτι ἐντεῦθεν καταφαίνεται ἡ μεμονωμένη τῆς γυναικὸς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ζωὴ, ἡ ποταπότης αὐτῆς καὶ ἡ ἄγνοια. Ἡμεῖς ὅλως τὸ ἐναντίον· διότι βλέπομεν τὴν ἀρετὴν ἐν αὐτῇ προτιμοτέραν τοῦ κάλλους, τὸν ἄνδρα ὑποσχόμενον τῇ συζύγῳ αὐτοῦ ὑποταγὴν καὶ θεραπείαν, ἐὰν αὕτη καταστῇ διὰ τῶν ἀρετῶν της ἀξία τοιαύτης τιμῆς. (Ὅρα περὶ Ἀρχαίων γυναικ. φυλ. 35 τόμ. βος.)

(1) Παραπέμπομεν ἕκαστον ἀναγνώστην εἰς τὰ Ἠθικὰ τοῦ

Συμπέρασμα. Ἡ γυνὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐμφανίζεται ὡς φιλόσοφος, ὡς θρησκευτικὴ, ὡς ποιήτρια, ὡς δέσποινα τοῦ οἴκου, ὡς μήτηρ τὰ αὐτὰ ἐξασκοῦσα δικαιώματα, ὡς ἀναπόσπαστον στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπότητος, οὐ μόνον διότι συντελεῖ εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ πολλαπλασίασιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ καὶ διότι, ἕνεκα ἄλλων προτερημάτων, ἰδιαζόντων εἰς τὴν φύσιν της, εἶναι ὁ ἀναγκαῖος βοηθὸς τοῦ ἀνδρὸς, μεθ' οὗ συνηνωμένη συγκροτεῖ τὸ ὅπερ καλεῖται ἄνθρωπος· τελευταῖον δὲ καὶ ὡς πολεμικὴ (1)· ὑπόκειται δὲ τελευταῖον καὶ ὡς ἄνθρωπος εἰς ἐλλείψεις, ὡς καὶ ἀνήρ. Αἴτιον δὲ τῆς παραγνωρίσεως τοῦ μεγαλείου της καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μάρτυρος Σωκράτους, θεωροῦντος αὐτὴν ὡς πρᾶγμά τι πρὸς παραγωγὴν τέκνων, κοινὸν τοῖς πᾶσι, συμμεριζόμενον μετὰ τοῦ ἀνδρὸς τὰς ἀγρυπνίας ἢ τὸν κόπον τοῦ κυνηγίου ὡς τὰ θήλεα τῶν κυνῶν, τὴν ἀνατροφὴν, τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, τὰς τιμὰς τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης, τὴν φυλακὴν τῆς ἐπικρατείας, εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν μέσων, τῆς ἐνεργείας τῶν καθηκόντων της, ὅθεν ἐξάγει τὸν λόγον τῆς ἰσότητός της, ἣν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ χωρίσωσι καὶ νὰ διευκρινίσωσιν· ἄλλα εἶναι τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνδρὸς, ἄλλα τὰ τῆς γυναικός. Ἂν καὶ ὁ ἀνὴρ ἦναι φυσικῶς ἰσχυρότερος τῆς γυναικὸς, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι εἶναι καὶ ἀνώτερος αὐτῆς, διότι δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζηται ἡ ῥώμη, ἀλλὰ τὰ καθήκοντα ἑκατέρων. Ἡ γυνὴ εἶναι μὲν ἴση τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ λίαν διάφορος αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ διαφορότητι αὐτοῦ ἔγκειται τὸ πᾶν.

Ἀδίκως ὁ Εὐριπίδης ἐπιπίπτει λάβρος κατὰ τῆς γυναικὸς, ἐκ τῶν μερικῶν πειρώμενος νὰ κηλιδώσῃ τὸ ὅλον. Ἡ σπάνις τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς γυναικὸς κακουργιῶν, καὶ ἡ πυκνότης τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, εἰς ἃ συνεθίσαντες ἅπαξ δὲν φρίττομεν τοσοῦτον οὐδ' ἀποτροπιαζόμεθα, ὥσπερ ἐπὶ τοῖς κακουργήμασι τῶν διεφθαρμένων γυναικῶν, εἶναι μία ἐπίσης τῶν αἰτιῶν, ἕνεκα τῆς ὁποίας περιεφρονήθη ἡ γυνὴ καὶ ἐθεωρήθη ὡς τι κατώτερον τοῦ ἀνδρὸς καὶ συμπλήρωμα πρὸς ἐπιγονὴν μείζονος κακίας. Τὰ κακουργήματα τῶν γυναικῶν ἐγένοντο πάντοτε ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνδρός. Ὅταν ἡ γυνὴ ἀπατηθῇ ἅπαξ καὶ ἀπολέσῃ ἕνεκα τοῦ ἀνδρὸς, τοῦ φυσικοῦ προστάτου της, ὅ,τι πολύτιμον καὶ ἱερὸν εἶχεν, ἐπιλανθάνεται ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της τότε καὶ αὐτῶν τῶν τιμαλφεστέρων καθηκόντων της, καὶ ἀποβαίνει θηριώδης καὶ ἐκδικητικὴ ἄνευ οἴκτου· ὥστε ὁ μισογύνης Εὐριπίδης, ὁ ζωγραφήσας ἡμῖν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Μηδείας τὴν γυναῖκα, πράττει λίαν ὀρθῶς, ἐξηγῶν καὶ τὸ αἴτιον, ἐφ' ᾧ αὕτη διεπράξατο τὸ στυγερὸν ἐκεῖνο κακούργημα· διότι πολὺ σπανίως, νομίζομεν, ἐφάνη γυνὴ φύσει θηριώδης, ἥτις ἄνευ αἰτίας ἀτιμωρητεὶ διεπράξατο στυγερὰ κακουργήματα!

Πάντοτε αἴτιος ἦν ὁ ἀνὴρ, ὡς διδοὺς πρῶτος ἀφορμὴν εἰς τὰς ἐγκληματικὰς καὶ ἀποτροπαίους ταύτας πράξεις. Ἔπειτα πλασθεὶς φυσικῶς ἰσχυρότερος, πρέπει νὰ ἐξέρχηται τοῦ κύκλου τῶν καθηκόντων του, καὶ, ὁσάκις θέλει, νὰ καταπατῇ τὰ ἀναφαίρετα καὶ ἄνωθεν τῇ γυναικὶ δεδομένα δικαιώματα; Μὴ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ὀλιγώτερα διαπράττονται καθ' ἡμέραν κακουργήματα; Συγκρίνατε τὰ καθ' ἑκάστην γιγνόμενα ὑφ' ἑκατέρων τῶν φύλων, ἐξετάσατε τὰς προκαλεσάσας ταῦτα αἰτίας, καὶ πεισθήσεσθε· τότε βεβαίως θὰ ὁμολογήσητε ὅτι ἀτόπως εἶπεν ὁ εἰπὼν ἀνώνυμος ποιητὴς

« Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται,
ὅταν ὀ' ἀνοίξῃ τὴν θύραν τρισάθλιος·
Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχεται».

Δον. Περὶ τῆς ἀρχαίας Ῥωμαίας. Ἐπιῤῥοὴ αὐτῆς εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν νομοθεσίαν. Χριστιανισμός. Περὶ τῆς ἀρχαίας Ῥωμαίας οὐδὲν ἔχομεν εἰπεῖν ἄλλο, ἢ τὰ εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον λεχθέντα περὶ τῆς Ἑλληνίδος. Γνωρίζομεν ἅπαντες ὅτι εἰς ὅλους τοὺς τῶν μεγισάνων Ῥωμαίων οἴκους ὑπῆρχεν εἷς παιδαγωγὸς Ἕλλην· γνωρίζομεν πρὸς τούτοις ὅτι ἕκαστον καλὸν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, μηδ' αὐτῶν τῶν θεῶν ἐξαιρουμένων, μετεδόθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ ἐτροποποιήθη ποικιλοτρόπως, ὥσπερ καὶ πᾶσαι αἱ ὑψηλαὶ αὗται ἰδέαι αἱ ἐκ τῆς μελέτης τῆς θρησκευτικῆς τῶν ἐθνῶν ἱστορίας ἐξαγόμεναι, ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν γεγονότων, τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ χρόνου, τῆς ἀδιαλείπτου ἐν ἑκάστῳ ἔθνει κοινωνικῆς καὶ θρησκευτικῆς μεταβολῆς. Πολὺ πρέπει νὰ ἐγκύψῃ τις, ἵνα γυμνώσῃ ταύτας τοῦ μυθικοῦ χρωματισμοῦ, τοῦ ἰματισμοῦ τῆς προλήψεως καὶ δεισιδαιμονίας, οἷς περιβέβληνται, ὅπερ οὐ μόνον ἐπίπονόν ἐστι καὶ ἐργῶδες, ἀλλὰ καὶ ἀναρμόδιον τῇ περιστάσει. Τῆς γυναικὸς ἡ ἐπιῤῥοὴ παρὰ Ῥωμαίοις φαίνεται ἐξοχωτέρα εἰς τὴν πάλην μεταξὺ εὐγενῶν καὶ λαοῦ ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦ γάμου. Ἡ πάλη αὕτη πραγματικῶς συνετέλεσεν εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τῆς νομοθεσίας τῶν Ῥωμαίων, διότι ὁ μὲν λαὸς ὑπερίσχυσεν ὡς πρὸς τὸ ζήτημά του, μὲ ὅλας τὰς ἀντιστάσεις τῶν Πατρικίων (*ferarum ritu vulgentur concubitus plebis patrumque*), αἱ δὲ ἀντιζηλίαι καὶ αἱ φυλετικαὶ διαφοραὶ, καὶ τὸ χάσμα μεταξὺ εὐγενῶν καὶ λαοῦ, ἐξέλειψαν ὀπωσοῦν. Ἡ θλῖψις θυγατρός τινος τοῦ Φαβίου, ἀποκλεισθείσης τῶν τιμῶν τῆς δημοκρατίας, ἐνῷ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, σύζυγος Δημάρχου, μετεῖχεν αὐτῶν, συνετέλεσε, λέγουσιν, εἰς τὸ νὰ παραβιασθῇ ἡ εἴσοδος τοῦ παλατίου τῶν Ὑπάτων. Αἱ γυναῖκες ὑρίστανται ὀλιγώτερον τῶν ἀνθρώπων τὰς κοινωνικὰς διαφορότητας καὶ ἀνισότητας. Αὗται διὰ τῶν θλίψεων ἕνεκα τοῦ συγκρουομένου ἐγωϊσμοῦ των, διὰ τῆς μελαγχολίας, ὑφ' ἧς καταλαμβάνονται τότε, διὰ τῶν λεπτῶν αἰσθημάτων, ἅπερ ἐμβάλλουσιν ἐντὸς τῆς καρ-

---

Πλουτάρχου, « Περὶ γυναικείας ἀρετῆς », ἐν οἷς πλεῖστα ὅσα παραδείγματα δύναταί τις νὰ εὕρῃ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καταφανῆ ποιοῦντα τὰ λεγόμενα ἡμῶν.

(1) Παράδειγμα δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὰς ἀρχαίας Ἀμαζόνας, ὧν ἡ ὕπαρξις, εἰ καὶ διαφιλονεικήσιμος, εἶναι ὁπωσδήποτε διαμαρτύρησις κατὰ τῶν ἀνδρῶν, θεωρούντων τὸ πάλαι τὸ γυναικεῖον φῦλον ὡς ὄργανον ἡδονῆς καὶ ὡς χρῆμα. Ζητήσασαι τὴν ἀνεξαρτησίαν των εἰς τὰ ὅπλα, ἅπερ εἶναι ἄχρηστα εἰς τὰς ἁβρὰς χεῖράς των, αὗται εὗρον τὸν θάνατον καὶ δουλείαν σκληροτέραν τοῦ θανάτου. Διὰ τῆς ἰσχύος καὶ βίας δὲν δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ τοῦ δικαίου.

δίας τῶν ἀνθρώπων, χρησιμεύουσιν ἐνίοτε ὡς ἐλατήρια εἰς ταύτας τὰς μεγάλας κοινωνικὰς ταραχάς, τὰς χορηγούσας τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἰσότητα εἰς τὴν ἐπικράτειαν.

Ἀλλ' ὅπερ ἐκπλήττει ἡμᾶς μᾶλλον ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ εἶναι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γυνή, ἡ ὁποία πρέπει νὰ κληθῇ παγκόσμιος, ἐν τῷ ναῷ διατελοῦσα, ἀπεθεώθη, οὕτως εἰπεῖν, ἐγκυμονήσασα ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Συλλογισθῶμεν ὀλίγον ἐπὶ τούτου. Ἡ Θεία Πρόνοια ηὐδόκησε νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἀτελείας του δι' ἑαυτοῦ· ἐνῷ μὲν ἠδύνατο τοῦτο νὰ πράξῃ ἄλλως, ὅπως ὑποδείξῃ ὅμως ἡμῖν ὅτι τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν γένει ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τῆς οἰκογενείας ἔγνω νὰ διεκπεραιώσῃ! Διὰ τῆς γυναικὸς ἐνεφανίσθη ὁ λυτρωτὴς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὁ Μεσσίας. Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν τὸ πᾶν ἐστιν ἡ γυνή, ὑπερισχύσασα τῆς δοξασίας τοῦ ϊουδαίου, ἀλλοτρίᾳ μέμψεως, εἰσελάσασα ἐν θριάμβῳ ἐκ τῆς ἀνθρωποτήτος ὁρμωμένη εἰς τὴν παγκόσμιον πόλην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ γυνὴ ἔκτοτε ἄνθρωπος ὡς καὶ ὁ ἀνήρ, οὐχὶ χρῆμα καὶ ἀνδράποδον πλέον, εἰ καὶ ἐπηρεασθεῖσα καὶ ἀποκλεισθεῖσα ὑπὸ τῆς στασιμότητος τοῦ Μεσαιωνισμοῦ, ἀναγνωρίζεται ἐπὶ μᾶλλον ὡς τοιαύτη, ἀναπτυσσομένων τῶν φώτων καὶ ἐπεκτεινομένης τῆς διανοίας. Δὲν φοβούμεθα πλέον οὐδ' ἡμεῖς νὰ ταπεινωθῶμεν, οὐδ' ἡ γυνὴ νὰ ἐξευτελισθῇ, ἐνόσῳ ὑπάρχει ὁ εὐεργέτης τύπος, τὸ προπύργιον τοῦτο καὶ ἀπρόσιτον εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς σκοτίου ἀμαθείας φρούριον.

Κ. ΠΑΠΟΩΝΙΔΗΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΡΥΓΚΙΟΥ.

(Μετάφρασις Ν. Ἀργυριάδου.)

(Συνέχεια ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φυλλαδίου).

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς συμβολικὰς πράξεις, αὗται εἰσιν ἢ ἐκ προμελέτης καὶ ἐπὶ ὡρισμένῳ γινόμεναι σκοπῷ, ἢ τυχαῖα καὶ ἀκούσια συμβεβηκότα.

Παραδείγματα τοῦ πρώτου εἴδους ἔχομεν τὰ ἑξῆς. Οἱ Φωκαεῖς ὡρίσθησαν νὰ μὴ ἐπιστρέψωσι πλέον εἰς τὴν πατρίδα των, καὶ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λόγου των καὶ σημεῖον τῆς σταθερᾶς αὐτῶν ταύτης ἀποφάσεως ἐβύθισαν εἰς τὴν θάλασσαν ὄγκον σιδήρου (ἢ λίθον) (Ἡρόδ. Α, 185). Θρασύβουλος ὁ Μιλήσιος ἀπέκοπτε τοὺς προεξέχοντας στάχεις ἀγροῦ, ὅπως προτρέψῃ τὸν Περίανδρον τῆς Κορίνθου πρὸς φόνον τῶν μεγιστάνων. (Ἡρ. Ε, 92.) Ὁ Ἡράκλειτος ἔπιεν ἐπὶ τοῦ βήματος ποτήριον, ἐνῷ εἶχε κεράσει ὕδωρ μὲ ἄλευρον, ὅπως διδάξῃ τὸν λαὸν ἵνα τηρῇ ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνειαν (Πλούταρχ. περὶ Ἀδολεσχ. σ. 58.) Ταρκυνίους ὁ ὑπερήφανος κατέκοψε παρόντος τοῦ παρὰ τοῦ υἱοῦ του πεμφθέντος πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλμένου σιωπῶν τοὺς προεξέχοντας μήκητας τοῦ κήπου του, νουθετῶν διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης τὸν υἱόν του νὰ φονεύσῃ καὶ νὰ ἐξορίσῃ τοὺς πρωτεύοντας πολίτας τῶν Γαβίων, ἵνα κατορθώσῃ νὰ ἄρξῃ ἀσφαλῶς τῆς πόλεως. (Λίβ. Α, 53 ἐφ.). Ὁ Πάτερ Πατρᾶτος ἔρριπτεν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ῥώμης δόρυ εἰς τὴν ἐχθρικὴν χώραν εἰς σημεῖον κηρύξεως πολέμου. Ὁ προφήτης Ἱερεμίας συνέτριψεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ πήλινόν τι ἀγγεῖον, ἢ ἔλαβε ζυγὸν εἰς τὸν τράχηλόν του, διὰ νὰ σημάνῃ τὴν μέλλουσαν μοῖραν τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Πιλάτος ἔνιψε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ δικαστικοῦ βήματος, πρὶν ἢ καταδικάσῃ εἰς θάνατον τὸν Ἰησοῦν. Ὁ Δόγης τῆς Βενετίας συνεζεύγνυτο κατ' ἔτος ἐν μεγάλῃ πομπῇ διὰ δακτυλίου μὲ τὴν θάλασσαν. Καὶ σήμερον δὲ εἰσέτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ περὶ τὰ μέσα τῆς νηστείας ἐν θριάμβῳ κατατέμνεται εἰς δύο ἡ εἰκὼν γραίας τινὸς καὶ κατακαίεται. Εἰς τὰ μέρη δὲ τῆς Ἀνατολῆς καίουσιν οἱ χριστιανοὶ Ἑβραίου τινὸς ὁμοίωμα, δηλοῦντες δι' αὐτοῦ τὴν κατὰ τοῦ προδότου ἐκείνου Ἰσκαριώτου Ἰούδα ἀγανάκτησίν των. Αἱ συμβολικαὶ αὗται πράξεις δύνανται νὰ ἐκληφθῶσι καὶ ὡς δράματα, τὰ ὁποῖα ὅμως οὐδένα δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀλληγορικὸν χαρακτῆρα. Εἰς τὰς συμβολικὰς πράξεις ἡ κυρίως πρᾶξις εἶναι μόνον τὸ ὑπόβαθρον ἢ τὸ στήριγμα ἐκείνου, ὅπερ σημαίνουσιν, ἐνῷ ἐν τῷ δράματι ἡ πρᾶξις καὶ ἡ τεχνικὴ παράστασις αὐτῆς εἶναι τὸ κυριώτερον καὶ μόνον μέλημα. Καὶ ὑπόκειται μὲν καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ δράματι πρᾶξιν ἰδέα τις, ἀλλ' αὕτη παρέρριπται ἐν τῷ δράματι ἐνῷ ἐν τῷ συμβόλῳ προέχει καὶ διαπρέπει. Ὅθεν ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της ἡ συμβολικὴ πρᾶξις, ὡς συμβολική τις διὰ σημείων οὖσα διάλεκτος, ἀγαπᾷ καὶ θηρεύει συντομίαν καὶ ἐνάργειαν, ἐνῷ ἡ δραματικὴ πρᾶξις δύναται νὰ ἐκτεθῇ εἰς πολλὰ μέρη καὶ ἐπὶ μακροτέραν χρόνου διάρκειαν.

Ὡς σημεῖα καὶ προάγγελοι τοῦ πεπρωμένου καὶ τῶν μελλόντων ἐξελαμβάνοντο τυχαῖά τινα καὶ ἀκούσια συμβεβηκότα, καὶ ὠνομάζοντο σύμβολα καὶ οἰωνοί, οἷον ἀστραπαὶ καὶ τὰ παράμοια φυσικὰ φαινόμενα, αἴσια ἢ ἀπαίσια συναντήματα ἀνθρώπων καὶ πτηνῶν, καθ' ἣν περίπτωσιν πιθανολογεῖται καὶ ἡ παραγωγὴ τῆς λέξεως σύμβολον ἀπὸ τοῦ συμβάλλειν τινί, δηλαδὴ συναντᾶν.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ συνθήματα, τὰς ὑποτυπώσεις, ὡς γνωρίσματα συγκοινωνίας, παρ. χ. τῶν μεμυημένων, οἷαί εἰσι καὶ αἱ τῆς πίστεως ὁμολογίαι τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὀνομάζονται σύμβολα καὶ τὰ σημεῖα τῆς συναφείας, καθὼς ὅταν ἐπὶ ξενίᾳ φίλοι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἔτεμνον εἰς δύο πινάκιόν τι, τοῦ ὁποίου ἕκαστος ἐτήρει τὸ ἥμισυ ὡς σύμβολον τῆς ξενίας, τὸ ὁποῖον καὶ ἕτερον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰς ἀλλήλων ἐπισκέψεις. Τὸ σύμβολον ὡς γνώρισμα προσεγγίζει εἰς τὸν μῦθον, ὅστις κυρίως σημαίνει λόγον, διαφέρει δὲ τοῦ μύθου, καθ' ὅσον τὸ γνώρισμα εἶναι σημεῖον, σύνθημα, ἐνῷ ὁ

μῦθος ἀρύεται τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐμπεριεχομένης διηγήσεως.

Β΄. Ὁ τύπος ἢ ὑπογραμμὸς εἶναι ἀλληγορικῶς ἐκληφθὲν πραγματικὸν γεγονὸς ἢ ἱστορία· παρ. χ. εἰς τὴν ἐξασθένισιν καὶ κατάπτωσιν τοῦ χειμερινοῦ ἡλίου καὶ τὴν ἐκ τούτου προερχομένην φθορὰν καὶ νέκρωσιν τῆς φύσεως ἔβλεπεν ὁ ἐθνικὸς τὸν τύπον τοῦ ἀναποφεύκτου θανάτου καὶ τῆς ἑκουσίας αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας, εἰς τὰς πράξεις τῶν ἡρώων ἔβλεπεν ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην τύπους καὶ ὑπογραμμοὺς εὐσεβοῦς γνώμης καὶ μεγαλοψυχίας. Ἡ ἐξ Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔξοδος προετύπου τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ τριήμερος ἐν τοῖς ἐγκάτοις τοῦ κήτους διαμονὴ τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ, ἡ δὲ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ τὴν ἡμετέραν ἀνάστασιν. Διαφέρει δὲ ὁ τύπος τῆς συμβολικῆς πράξεως, καθ' ὅσον ἡ εἰς τὸν τύπον ὑποκειμένη ἱστορία δὲν ἐξήρτηται τοσοῦτον ἀπὸ τοῦ προτυπουμένου πράγματος, ἀπέχουσα αὐτοῦ κατὰ μακρότερον ἢ συντομώτερον χρονικὸν διάστημα, ὥσπερ προϋποθέτει καὶ ἡ λέξις αὐτὴ τύπος, προδιατύπωσις. Ἡ προδιατύπωσις ἢ ὁ τύπος προσεγγίζει εἰς τὸ παράδειγμα, ἀλλὰ διαφέρει αὐτοῦ διὰ τὴν ἀλληγορικὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν τὸ παράδειγμα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ. Διότι ἀληθής τις ἱστορία προσλαμβάνεται ἐνίοτε ὡς παράδειγμα προκειμένης τινὸς περιπτώσεως, ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη δὲν ἔγκειται ἐκ τῶν προτέρων ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκείνῃ, μὴ οὔσῃ πρὸς τοῦτο προωρισμένῃ, ἀλλ' αὐθαιρέτως ἐπινοεῖται. Ὁ συμβολικὸς τύπος ἔχει πρωτυπωτικὴν καὶ πραγματικήν, τὸ δὲ παράδειγμα ὑποθετικὴν σημασίαν. Ἡ μεταξὺ τῆς ἱστορικῆς διηγήσεως καὶ τοῦ προτυπουμένου πράγματος συνάφεια ἐν μὲν τῷ συμβολικῷ τύπῳ ἐκλαμβάνεται ὡς ἀναγκαία, ἐν δὲ τῷ παραδείγματι ὡς τυχαία καὶ ἐφαρμοσθεῖσα. Ὁ ἀρνούμενος τὴν πραγματικὴν ταύτην συνάφειαν τοῦ συμβολικοῦ τύπου συγχέει τοῦτον πρὸς τὸ παράδειγμα, μὴ ἀναγνωρίζων ἀλληγορικὴν ἔννοιαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Κατὰ τὴν ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν τοῦ Εὐαγγελίου, αἱ πράξεις καὶ τὰ συμβάντα τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τυπικά, δηλαδὴ πραγματικὰ καὶ ἀνθρώπινα, συγχρόνως ὅμως καὶ ἰδανικὰ καὶ θεῖα, διότι τὰ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰησοῦ ἐξιστορούμενα εἶναι συγχρόνως κάτοπτρον καὶ τύπος τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ οὐσίας καὶ ἐνεργείας, συμβολικὴ οὕτως εἰπεῖν δι' εἰκόνων καὶ σημείων γλῶσσα. Λεπροί, τυφλοί, νεκροὶ καὶ οἱ τοιοῦτοι, μεθ' ὧν ἔρχεται εἰς συνάφειαν, παρίστανται τότε ὡς ἀντιπρόσωποι καὶ ἀπεσταλμένοι τοῦ ἀνθρωπίνου ἡμῶν γένους, ἐφ' οὗ θέλει ἐκτελέσει τὰ ὅμοια κατὰ ὑπερέχοντα λόγον. Οὕτω δὲ ἐξανοίγεται εὐρύχωρον στάδιον πνευματικῆς πραγματείας ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς νέας διαθήκης, διὰ τῆς συγχρόνου ἐκθέσεως τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος τῶν ἱστορουμένων. Ἄλλως, ὁ μὲν ἐκλαμβάνων τὰ ἐξιστορούμενα πράγματα μόνον κατὰ τὴν ξηρὰν καὶ γυμνὴν πραγματικότητα τοῦ γράμματος, παραγνωρίζει τὴν θείαν αὐτῶν ἀξίαν. Ὁ δὲ ἕνεκα τῆς ὑποκρυπτομένης εἰς ἕνια ἐννοίας καὶ τῆς κατὰ πνεῦμα σημασίας αὐτῶν μὴ παραδεχόμενος τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ ἐξιστορουμένων, διασπᾷ καὶ καταβιβάζει τὰ ἐν αὐτῇ ἱστορούμενα εἰς μύθους, ἀλλ' ὁ δόκιμος τῶν γραφῶν ἑρμηνευτὴς ὀφείλει νὰ ἀποφύγῃ ἀμφοτέρους αὐτοὺς τοὺς σκοπέλους.

Γ΄. καὶ Δ΄. Μῦθος καὶ Παραβολὴ (λαμβανόμενα εἴτε ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, εἴτε ἐκ τοῦ γένους τῶν ζώων ἢ τῶν φυτῶν) διαφέρουσι τῶν ἄνω εἰρημένων Α΄. καὶ Β΄. εἴδους, καθ' ὅσον περιέχουσι πλαστὴν διήγησιν, ὥστε ἔχουσι τὸν αὐτὸν λόγον πρὸς τὸ Σύμβολον καὶ τὸν συμβολικὸν τύπον, ὃν ἡ ποίησις πρὸς τὴν ἀληθῆ διήγησιν. Ἀπ' ἀλλήλων δὲ διαφέρουσι, καθ' ὅσον ἡ μὲν Παραβολὴ ἀνυποκρίτως παρίσταται ὡς πλαστὴ διήγησις, ἔχουσα φανερὰν τὴν ἀλληγορικὴν σημασίαν της, καὶ ἄντικρυς παραβάλλουσα, ὥσπερ καὶ τὸ ὄνομά της κηρύττει. Ἀλλ' ὁ μῦθος ἐπικοσμεῖται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μὲ ψεῦδος. Ἔργον δὲ τοῦ μυθολόγου ἑρμηνευτοῦ εἶναι νὰ ἀπογυμνόνῃ τὸν μῦθον τὸ ψευδὲς καὶ ἐπίπλαστον αὐτοῦ ἔνδυμα, καὶ νὰ τὸν μεταβάλλῃ εἰς παραβολήν, πράττων τὰ ἐναντία ὧν ἔπραξεν ὁ Ὀβίδιος, διαπλάσας ἐκ τῶν μύθων παραμύθια, ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτῶν πᾶσαν ἀλληγορίας ἐπίχρωσιν. Παραμύθια καὶ παραβολὴ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα. Μῦθος ὅμως καὶ παραβολὴ ἔχουσι τοῦτο κοινόν, ὅτι ἡ πλαστὴ διήγησις καὶ ἡ ὑποκειμένη ἔννοια ἐξισοῦνται καὶ ἀντιπαραβάλλονται, καθὼς εἰς τὴν παραβολὴν ἣν ἐκτίθησιν ὁ Πλάτων (Φαίδρ. σ. 248 Ἐτνδ.) περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὡς ἡνιόχου δίφρου, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν ἕτερος τῶν ἵππων εἶναι ἀγαθὸς, ὁ δὲ ἄλλος διεστραμμένος.

Ὅταν ὁ μῦθος συρράπτων ἀλήθειαν μετὰ ποιήσεως παρεισέρχηται εἰς τὸ τῆς ἱστορίας κράτος, ἀποβαίνει μυθιστορία, ἤτοι ἱστορικὸς μῦθος. Εἰς δὲ τὸν ἱστορικὸν ἐναπόκειται τὸ δυσχερὲς ἔργον νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ διαγράψῃ τὴν λεπτὴν γραμμὴν, τὴν διακρίνουσαν τὸ μεθόριον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἀπὸ τῆς πλαστῆς ποιήσεως. Ἀλλ' οὐκ ὀλίγοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἀρνηθέντες ἢ διαμφισβητήσαντες καὶ τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, ἕνεκα τῶν μυθωδῶν ἐπιπροσθήσεων. Οὕτως ἠρνήθησάν τινες καὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, ἕνεκα τῆς συμβολικῆς σημασίας τῶν κυρίων ὀνομάτων. Ἀλλ' ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ καταμάθωμεν καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ὅτι προθύμως ἐν τῇ ἀρχαιότατι τῶν αἰώνων μετεβάλλοντο τὰ ὀνόματα χάριν τῆς σημασίας, ἐνῷ οὐδὲν ἧττον τὰ ἐξιστορούμενα πρόσωπα εἶναι γνησίως ἱστορικά. Διακριτέον δὲ τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ μύθου, ἀπηλλαγμένον πάσης ἀλληγορίας καὶ ἁπλῶν ὄντα ἱστορικὴν διήγησιν ἄνευ ἐπιβεβαιωτικῆς τινος μαρτυρίας.

Εἴπομεν ἤδη ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ἐκθέσεως τῶν θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν τῶν ἀρχαίων, μᾶς ἐναπολείπεται ἤδη τὸ νὰ λαλήσωμεν καὶ περὶ τῆς οὐσίας, τοῦ περιεχομένου δηλονότι τῶν ἐκτιθεμένων διδασκαλιῶν καὶ τῆς μεθόδου τῆς καταλήψεως καὶ κατανοήσεως αὐτῶν, διότι ἐκ διαφόρων ὁρμώμενοι ἀρχῶν διάφορον ἀπέδωκαν εἰς τὰς θρησκευτικὰς ταύτας διδασκαλίας ἔννοιαν ἀρχαῖοι καὶ νέοι τῶν μύθων ἑρμηνευταί, εἰς δύο κυρίως καταταχθέντες στρατόπεδα. Διότι τινὲς μὲν ἀναγνωρίζουσι καὶ ἐν τοῖς θρησκεύμασι τῶν ἐθνῶν

θρησκευτικὴν ἔμπνευσιν καὶ πίστιν, ἄλλοι δὲ δὲν θέλουσι νὰ παραδεχθῶσι τοιοῦτόν τι, ἐξηγοῦντες τὴν γένεσιν τῆς θεολογίας τῶν ἀρχαίων ἐξ ἀπατηλῶν φαινακισμῶν τῶν ἱερέων ἢ ἐκ πολιτικῆς πανηρίας τῶν βουληθέντων νὰ διοικῶσι τοὺς λαοὺς διὰ τῆς θρησκείας μᾶλλον ἢ διὰ παραγγελμάτων τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Οὕτω παρ. χ. Πρόδικος ὁ Κεῖος ἐφρόνει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐθεοποίησαν πᾶν ὅ,τι τοῖς ἐράνη ὠφέλιμον, δηλαδὴ τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τοὺς ποταμοὺς, τοὺς λειμῶνας, τοὺς καρποὺς καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ δὲ Εὐχήμερος, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ἴχνη ἐβάδισεν ὁ Ἔννιος καὶ ὁ Περσαῖος ὁ μαθητὴς τοῦ Ζήνωνος, ἐνόμιζον τοὺς θεοὺς ἐνδόξους καὶ διαπρέποντας ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους οἱ μεταγενέστεροι ἐθεοποίησαν μετὰ τὸν θάνατόν των. Ὁ δὲ Ξενοκράτης εἰς τὸ περὶ φύσεως θεῶν σύγγραμμά του, παρεδέχετο θεοὺς τοὺς πέντε πλανήτας καὶ τὸ σύνολον τῶν ἀπλανῶν, ἔτι δὲ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ἄρα ὀκτὼ τὸ ὅλον θεούς. Καὶ ὁ Δυπουῒ παραδέχεται ἐν τῇ θεολογίᾳ τῶν ἀρχαίων ἀρχαίαν ἀστρονομίαν, ἕτεροι δὲ εὕρισκον κοσμογονίαν καὶ φυσικήν. Ὁ Χρύσιππος ὠνόμαζε τὸ σύμπαν θεὸν, ὁ καλούμενος Ζεὺς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἔλεγεν, ἢ ὁ αἰθὴρ, Ποσειδὼν δὲ ὁ ἐπὶ τῶν ὑδάτων πνέων ἀὴρ, Δημήτηρ δὲ ἡ γῆ, καὶ καθεξῆς καὶ οἱ ἄλλοι θεοί.

Εἰς τὴν εὐρυχωροτάτην καὶ ποικίλην τῶν μύθων ἐπικράτειαν ἀπαντῶνται στηρίγματα ἑκάστης τῶν γνωμῶν τούτων. Διότι οἱ μῦθοι τῶν Ἑλλήνων περιλαμβάνουσι τὸ σύμπαν κράτος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ πίστεως. Οἱ ἀρχαῖοι ἐνέδυον μὲ μύθους καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς σκέψεις αὐτῶν περὶ γενέσεως τῶν ὄντων καὶ περὶ τῆς φύσεως τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Αὕτη ἦν ἡ ἁπλοϊκὴ διάλεκτος τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τοῦτο τὸ ταμεῖον τῶν γνώσεων. Οἱ μῦθοι εἶναι λοιπὸν οὐχὶ μόνον ἡ ὕλη τῶν ἀρχαίων θρησκευτικῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ βάσις τῆς παναρχαίου ἱστορίας, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας. Ἀλλ' οἱ ἑρμηνευταὶ εἰς τοῦτο μόνον τὸ λάθος ὑποπίπτουσιν, ὅτι, ἐμμένοντες μεροληπτικῶς εἰς ἓν μόνον σύστημα, θέλουσι νὰ περιορίσωσι πάντα καὶ νὰ τὰ ἐξηγήσωσιν ὑπὸ μίαν μονομερῆ ἀρχήν. Οὕτω λόγου χάριν τὴν ὡραίαν Ἑλένην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς Κάστορα καὶ Πολυδεύκη μετέθεσεν εἰς τὸν ἔναστρον οὐρανὸν, καὶ ὁ Εὐριπίδης (Ὀρέστ. 1624 ἑξ.) ἐκ ταύτης ὁρμώμενος τῆς ἀρχῆς ἔπλασε τὸν μῦθον, ὅτι ἡ Ἑλένη μέλλουσα νὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ της Ὀρέστου ἀνηρπάγη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τῇ διαταγῇ τοῦ πατρός της Διὸς, καὶ ἀναπτᾶσα ψυχῇ τε καὶ σώματι, ζῇ μακάριον βίον εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος. Ἤθελεν εἶσθαι ὅμως μεγάλη πλάνη ἐάν τις διὰ ταῦτα ἐπεχείρει νὰ μὴ παραδέχηται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλένης καὶ ἑτέρων, οἵτινες μετετέθησαν εἰς τοὺς ἀστέρας, ἕτερόν τι παρὰ γυμνὴν καὶ μόνην ἀστρονομίαν.

Οἱ Ἕλληνες ἐθεοποίησαν ἐξόχους τινὰς ἄνδρας, ἀποκαλέσαντες αὐτοὺς ἥρωας, ἐνῷ οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἐνόμιζον ἥρωας, ἀλλ' οἱ ἥρωες διεκρίνοντο ῥητῶς ἀπὸ τῶν αἰωνίων καὶ ἀγεννήτων θεῶν, ὁ δὲ Ἡσίοδος διεῖλε τὴν θεογονίαν ἀπὸ τῆς Ἡρωογονίας, ὅθεν καὶ ὁ Τύριος Μάξιμος (ΙΓ'. λόγ.) ὁμιλεῖ περὶ δύο διακεκριμένων ποιημάτων τοῦ Ἡσιόδου, ἐσφαλμένως δὲ αἱ παρ' ἡμῖν ἐκδόσεις τοῦ εἰρημένου ποιητοῦ Ἡσιόδου συγχέουσι τὰ δύο ταῦτα διακεκριμένα ποιήματά του. Ἡ Θεογονία λήγει εἰς τὸν στίχ. 961, καὶ ἀπὸ τοῦ 962 στίχου ἄρχεται ἡ Ἡρωογονία, ὅτε ὁ ποιητὴς ἀποχωριζόμενος ἀπὸ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν ὑπόσχεται νὰ ψάλῃ τοὺς ἥρωας, καὶ ἐν πρώτοις, τοὺς γεννηθέντας ὑπὸ ἀθανάτων θεαινῶν καὶ θνητῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ἡρωγονία αὕτη, τὴν ὁποίαν ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Λυκόφρονος ὠνομάζει « Ἡρωϊκὴν γενεαλογίαν», περιεῖχε πολλὰ μέρη, καλούμενα κατ ἀλογοι. Ἔχομεν δὲ πλήρεις ἐξ αὐτῶν δύο, ὧν ὁ δεύτερος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ 1017 στίχου, πραγματεύεται περὶ τῶν ὑπὸ θεῶν ἐκ θνητῶν γυναικῶν γεννηθέντων ἡρώων, συνεχιζόμενος ἄνευ διακοπῆς ἐν τῷ καλουμένῳ « Ἀσπὶς Ἡρακλέους» ποιήματι, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἐν τῷ ἐκ Φλωρεντίας χειρογράφῳ τοῦ Κ. Σχελερσχεύμου εὑρίσκεται ὄντως προσηρτημένον εἰς τὸ προηγούμενον ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐπιγραφῆς. Οἱ δύο οὗτοι κατάλογοι ἦσαν αἱ μεγάλαι Ἠοῖαι τοῦ ποιητοῦ, εἰς τὰς ὁποίας εἴποντο καὶ ἕτεραι μακρόθεν Ἠοῖαι, ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν σώζονταί τινα ἀποσπάσματα.

Ἡ δοξασία τῶν Ἑλλήνων, ὅτι οἱ ἀποθανόντες ἐξασκοῦσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων, χορηγοῦσι χεῖρα βοηθείας εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ περιφέρονται ὡς προστάται καὶ ἀλεξίκακοι δαίμονες, συνετέλεσε βεβαίως οὐχὶ μικρὸν πρὸς ἀποθέωσιν τῶν ἡρώων. Οὕτω κατὰ τὸν Ἡσίοδον (ἔργ. 123 ἑξ.) αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς παναρχαίου ἡλικίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰσὶν ἀγαθοὶ δαίμονες, φύλακες τῶν ἀνθρώπων, ἔφοροι καὶ ἐπόπται τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν, περιάγοντες τὴν γῆν ὡς ἐναέρια πνεύματα καὶ διασπείροντες πλοῦτον καὶ εὐδαιμονίαν. Ἡ φανταστικὴ δύναμις τῶν ἀνθρώπων ἀπέδιδεν εἰς τοὺς ἥρωας κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὰς ἰδιότητας αὐτῶν θείας τιμὰς, καὶ ὅμως πολλάκις ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀληθὴς αὐτῶν ἀνθρωπίνη καταγωγή. Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη ἦσαν οἱ φυσικοὶ γονεῖς τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλ' ὡς προπάτορι τῶν Ἡρακλειδῶν ἀπέδιδον αὐτῷ πατέρα τὸν Δία, πρὸς ὃ ἤγοντο ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ τῆς αἰτίας, ὅτι εἰς τὸν τοῦ Ἀμφιτρύονος τοῦτον ἀπόγονον Ἡρακλέα ἐχορηγήθησαν καὶ αἱ τιμαὶ καὶ ἡ ἀξία πολλῷ ἀρχαιοτέρου τινὸς θεοῦ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Τυρίων, ὀνομαζομένου καὶ τούτου Ἡρακλέους. Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἦσαν Τυνταρίδαι, ἀλλὰ καὶ υἱοὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Οἱ ἀοιδοὶ ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, οἱ βασιλεῖς καὶ δυνάσται πατέρα εἶχον τὸν Δία, ὡς λόγου χάριν ὁ Μίνως, μεγάλοι καὶ διάσημοι θαλασσοπόροι ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ποσειδῶνος· τὸν ὡραῖον Αἰνείαν ἐγέννησεν εἰς τὸν Ἀγχίσην αὐτὴ ἡ τοῦ κάλλους θεὰ Ἀφροδίτη. Ἐνίοτε δὲ καὶ μόνη ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς πατρίδος παρεῖχε τὴν αἰτίαν τῆς θεοποιήσεως. Οὕτως ἡ Ἠὼς ἐγέννησεν εἰς τὸν Τιθωνὸν τὸν Μέμνονα βασιλέα τῶν Αἰθιόπων· ὁ δὲ Ἄτλας ἐγέννησε τὸν Ἕσπερον. Ὅπως δὲ ἡ ὑπὸ τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν ἀποδιδομένη εἰς τοὺς ἁγίους τιμὴ ἐγένετο πολλάκις αἰτία τοῦ νὰ ἀποδίδωνται εἰς αὐτοὺς θεῖαι τιμαὶ καὶ προσκύνησις, οὕτω καὶ οἱ ἡμίθεοι τῶν Ἑλλήνων ἐξελήφθησαν ἐνίοτε ὡς θεοί,

καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἡ ἱστορία των κατεκοσμήθη ἀφειδῶς ὑπὸ μύθων, χωρὶς ὅμως διὰ τοῦτο νὰ διαμφισβητῆται ἐν γένει ἡ ἑκατέρωθεν διαφορά. Ὁ Ἡρακλῆς, ὡς ἐκ τῆς συνταὐτίσεως αὐτοῦ μετὰ γνησίου θεοῦ, ἐτιμᾶτο ὁτὲ μὲν ὡς Ὀλύμπιος ἀπολαύων θείων τιμῶν, ὁτὲ δὲ ὡς Ἥρως διὰ νεκρικῶν σπονδῶν. Θεοὶ δὲ καταχρηστικῶς μᾶλλον καὶ ἀλληγορικῶς, οὐχὶ δὲ κυρίως, ἀποκαλοῦνται καὶ οἱ ἑξῆς: Ἀσκληπιός, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, Ψακάθη, ἡ σύζυγος τοῦ Αἰακοῦ τῆς Αἰγίνης, καὶ ἡ Θέτις γυνὴ τοῦ Πηλέως ὡς θυγατέρες τοῦ Νηρέως, ἡ Μήδεια, ἡ Κίρκη καὶ ἡ Καλυψώ. Ὁ Αἰσχύλος (Πέρσ. 648) ἀποκαλεῖ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ποιητικὴν ταύτην ἔννοιαν τὸν ἀποθανόντα Δαρεῖον Θεὸν τῶν Περσῶν.

Ἐὰν αἱ μυθολογίαι ὤφειλον νὰ ἦναι τὸ ταμεῖον ἁπάντων τῶν μύθων καὶ τῆς αὐτῶν ἐννοίας, θὰ ἀπέβαινον Ἐγκυκλοπαιδεία ἁπάσης ἐπιστήμης καὶ θρησκείας τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐπιχείρησις αὕτη εἶναι ἔργον Ἡράκλειον, ἀνάγκη νὰ διερευνηθῶσι πρότερον ὑπὸ εἰδικῶν ἀνδρῶν τὰ διάφορα μέρη, νὰ καταταχθῶσιν εἰς ἰδιαιτέρας κλάσεις οἱ μῦθοι, διακρινόμενοι κατ' ἐπιστήμας. Οὕτω δὲ μόνον δύναται ἡ μυθολογία νὰ λάβῃ φῶς καὶ αὐτοτελῆ ὕπαρξιν.

Συνέσεως ἄρα ἔργον εἶναι νὰ γείνῃ ἡ προσήκουσα διάκρισις καὶ ἐκλογὴ τῶν μύθων, ἐν ᾗ ἐγκειται θρησκευτική τις ἰδέα, καὶ περὶ τούτων μόνον νὰ διαπραγματεύηται ἡ ἰδίως μυθολογία, ἐγκαταλιμπάνουσα εἰς τὸν ἀναδιφῶντα τὴν ἱστορίαν τοὺς μύθους ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσιν ἱστορικόν τι ἀντικείμενον. Διότι ἡ περὶ Θεοῦ, καὶ περὶ τῶν πρὸς τὸ θεῖον σχέσεων τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ τοῦ ἡμετέρου προορισμοῦ διδασκαλία ὀφείλει νὰ παριστάνῃ ὅλον τι ἄμικτον πάσης ἄλλης ἐπιστημονικῆς ἰδέας ὑποκρυπτομένης ὑπὸ τὸ σχῆμα μύθων. Ἐνόμισα λοιπὸν πολλοῦ λόγου ἀξίαν τὴν ἔρευναν τῶν πρὸς τὸ θεῖον σχέσεων τοῦ φαιδροῦ καὶ πνευματώδους ἔθνους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης προκύπτον φῶς φρονῶ ὅτι ἔσται ἡ Ἠὼς ἡ προαναγγέλλουσα τὴν ἀνατολὴν τῆς λαμπρᾶς ἡμέρας τοῦ γνησίου φωτὸς τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας. Ἀπέκλεισα ἐπομένως ἀπὸ τῆς ἐμῆς ἐρεύνης πάντα τὰ μυθικῶς ἱστορικὰ πρόσωπα καὶ τοὺς θεοποιηθέντας ἥρωας, ὅταν δὲν παρίστανον, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς, θρησκευτικὰς ἰδέας ἢ τύπους ἠθικῶν χαρακτήρων.

Ἡ πραγματικὴ βάσις τῆς ἐπιστήμης ταύτης δὲν εἶναι θρησκευτικὴ φιλοσοφία, ἀλλ' ὡς ὁ Χριστὸς (Ματθ. 6, 23) εἶπε, « τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ ὄν· » ἡ ἐσωτερικὴ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ, ἡ ἔκπαλαι ἐν τῷ λογικῷ πλάσματι ἐμφυτευθεῖσα συναίσθησις τοῦ δημιουργοῦ. Τοιαύτας δὲ φυσικὰς ἀποκαλύψεις ἢ παρὰ Θεοῦ ἐμφυτευθείσας συναισθήσεις τῆς ἡμετέρας οὐσίας ἐγνώρισαν βεβαίως καὶ οἱ σοφοὶ τῶν ἀρχαίων. Δὲν δύνασαι (λέγει ὁ Σοφοκλῆς) νὰ καταμάθῃς τὰ θεῖα, καὶ ἐὰν πάντα τὰ ἄλλα γνωρίσῃς, ἐὰν οἱ θεοὶ αὐτοὶ δὲν σοὶ τὰ ἀπεκάλυπτον. Τὴν βάσιν ταύτην τῆς μυθολογίας παραγνωρίζει ὁ Ἕρμαννος, μηδεμίαν ἑτέραν φυσικὴν παραδεχόμενος θρησκείαν, εἰμὴ ἁπλῶς φιλοσοφίαν ἢ φενακισμὸν, καὶ φρονῶν ὅτι πᾶσα θρησκεία εἶναι ἡ ἀποκάλυψις, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐκτὸς ἤτοι ἄνωθεν, ἢ φυσικὴ, δηλονότι φιλοσοφία, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ διαπλάσσει, ἢ μυστικισμὸς, δηλαδὴ ἀσυνάρτητος καὶ ἀκανόνιστός τις ἀνάμιξις καὶ σύγχυσι αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν, ἄνευ διαγνώσεως σκοποῦ καὶ προθέσεως. Ἀλλ' ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θρησκεία οὐδὲν ἐστιν ἐκ τῶν τριῶν τούτων, οὐδὲν ἐγεννήθη οὔτε ἐξ ἀμέσου ἀποκαλύψεως, οὔτε ἐκ τοῦ λόγου ὡς δυνάμεως τοῦ φιλοσοφεῖν. Ἡ ἀρχὴ ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἡ θρησκεία αὕτη εἶναι αὐτὴ ἐκείνη, ἣν κατήγγειλεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς (Πράξ. Ἀποσ. 17, 27 ἐρ.) λέγων « τὸν Θεὸν. . . καὶ τοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα· ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. » Καὶ πρὸς Ῥωμ. Α, 19. « Τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ Θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφανέρωσε. »

Ἡ θρησκευτικὴ πίστις τῶν ἐθνικῶν δὲν ἐθεμελιώθη ὁμολογουμένως ἐπὶ τῆς θείας ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐστηρίχθη ἁπλῶς ἐπὶ λογικῶν σκέψεων, διότι ὑπερέχει καὶ αὐτοῦ τοῦ πεφωτισμένου νοὸς, εἰ καὶ ἀντιλαμβανομένη καὶ φωτιζομένη ὑπ' αὐτοῦ. Δὲν εἶναι προϊὸν σκέψεως, οὐδόλως γεννητὸν καὶ παραγωγὸν, ἀλλ' αὐτοτελὴς καὶ ἄμεσος γνῶσις Θεοῦ. Ἐγκεχάρακται, ἐγγέγραπται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα, ἀναγινώσκεται ἐπ' αὐτῆς καὶ ὑπ' αὐτῆς, ἡ πίστις αὕτη δὲν προσκτᾶται ὑπ' αὐτοῦ διὰ μόνης σκέψεως καὶ φιλοσοφημάτων, οὐδ' εἶναι ἀσυνάρτητός τις καὶ ἀκανόνιστος μυστικισμὸς, διότι ἡ πίστις αὕτη ἡξεύρει τί ποθεῖ, καὶ στηρίζεται ὑπὸ ἀμέσου ἐσωτερικῆς καταλήψεως, καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν βεβαιότητα καὶ τὸν αὐτὸν τῆς ἀληθείας χαρακτῆρα, ὃν καὶ ἡ γνῶσις τοῦ βλέποντος τὸν ἥλιον καὶ πειθομένου περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ἡ βεβαιότης αὕτη καὶ στερεὰ πεποίθησις δὲν γεννᾶται παρ' αὐτῷ ἐκ λογικῶν σκέψεων καὶ συλλογισμῶν, διότι ὁ λόγος δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς στήριξιν τῆς πίστεως, καὶ ἐὰν τοιοῦτόν τι ἀντιποιηθῇ· ἡ βεβαιότης αὕτη καὶ στερεὰ πεποίθησις εἶναι ἔμφυτόν τι καὶ αἰώνιον, τὴν σφραγῖδα τῆς ἀληθείας ἐν ἑαυτῷ καὶ περὶ ἑαυτὸ ἔχον, ὅπως καὶ τὰ ἀκρότατα τοῦ λόγου ἀξιώματα ἐν ἑαυτοῖς ἔχουσι τὴν ἀπόδειξιν. Ὁ Πλάτων (Νόμ. 1. σ. 899. Δ.) λέγει: « Θεία τις φύσις καὶ συγγένεια καθοδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὸ ξύμφυτον, ἤτοι τὸ Θεοὺς τιμᾶν καὶ πιστεύειν εἰς τὴν ὕπαρξίν των. »

Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶναι μεγίστης ἀξίας διὰ τὸν ἐρευνητὴν τῶν μύθων. Ἀρχαῖοι ὅμως καὶ νεώτεροι σοφοὶ ἀντικατέστησαν τὴν ἀρχὴν ταύτην δι' ἑτέρας, μηδὲν ἐχούσης κοινὸν μετὰ τῆς θρησκείας. Τινὲς ἐδογμάτισαν ὅτι ἡ μυθολογία εἶναι συνετή τις ἐπίνοια πρὸς σκοπὸν πολιτικὸν, ἵνα διὰ τῶν ἀθανάτων θεῶν ἐπηρεάσωσι τὸν λαὸν ἀντὶ τοῦ νὰ μεταχειρισθῶσι πρὸς τοῦτο τὰ λογικὰ παραγγέλματα. Ἀλλ' ὁ Κικέρων ἤδη (Ν. Δ. 1, 42) ἔκρινεν ὀρθῶς, εἰπὼν, ὅτι οὕτως ἀναιρεῖται πᾶσα ἐν γένει θρησκεία. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Κρεύτσερος πραγματεύεται τὴν μυθολογίαν ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν, ἐνῷ ὁ Ἕρμαννος ἐκλαμβάνει τὴν θρησκείαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς φιλοσοφίαν, τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτῆς ὡς φιλοσοφήματα, προελθόντα ἐκ τῆς θεωρίας, παρατηρήσεως καὶ ἐξετάσεως τῆς φύσεως καὶ τοῦ

κόσμου, ἐγκεκαλυμμένα δὲ ὑπὸ τὸ ἔνδυμα μύθων, καὶ ὡς τοιαῦτα δεισιδαιμόνως σεβαστὰ παρὰ τῷ ἀμαθεῖ καὶ ἀφιλοσόφῳ λαῷ. Διὸ καὶ κατ' αὐτὸν ἡ φιλοσοφικὴ πρόληψις τῶν ἀναζητούντων καὶ ἀπαντώντων θρησκευτικὴν πίστιν ἐν τοῖς μύθοις οὐδέν ἐστι πλέον, εἰμὴ ἡ τυφλὴ πρόληψις, ἣν ὁ ἀμαθὴς ὄχλος ἠσθάνετο πρὸς τοὺς μύθους. Ἡ θρησκευτικὴ πίστις εἶναι καθ' Ἑρμαννον παχυλή τις πρόληψις τοῦ ὄχλου, ἐνῷ οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ἱερεῖς ἐγίνωσκον τὴν φυσικὴν αὐτῶν καὶ ἀληθῆ ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν διεκοίνουν καὶ εἰς τὸν λαὸν, διὰ νὰ διατηρῶσι τὴν παρ' αὐτῷ ὑπεροχὴν καὶ γοητείαν. «Ὅσον μεγαλητέρας προόδους ἔκαμνεν ἡ ἐπιστήμη, (λέγει ὁ Ἑρμαννος) τοσούτῳ μᾶλλον σαφεστέρα ἐγένετο ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῶν ἱερῶν, νομιζομένων παρὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις μύθων, καὶ ἑπομένως ἡ θρησκευτικὴ πίστις ἐμηδενίζετο. Ἆρα ἡ τῶν ἐθνικῶν θρησκεία ἦτον ἁπλοῦς φρενακισμὸς τοῦ ἀπαιδεύτου ὄχλου ἐκ μέρους τῶν μηδὲν πιστευόντων ἐγωϊστῶν ἱερέων.» Ἀλλ' οἱ ταῦτα δογματίζοντες παραγνωρίζουσι τὴν θρησκείαν, τὴν πρώτην ταύτην ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐνῷ τὸ φιλοσοφεῖν εἶναι δευτέρα τις καὶ ὀλιγώτερον κραταιὰ ἀνάγκη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οἱ τοιαῦτα φρονοῦντες περὶ τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων παραγνωρίζουσι τὴν οὐσίαν αὐτὴν καὶ ἀρχὴν τῆς θρησκείας, ὅτι δηλονότι ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔμφυτόν τι φῶς, φωτίζον αὐτὸν ἐν τῷ σκότει, καὶ τὸ φῶς τοῦτο δὲν τὸ προσκτᾶται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔλαβεν αὐτὸ ἀλλαχόθεν, καὶ τὸ ὁποῖον εἰ καὶ ἀμαυρωθὲν διὰ τῆς ἁμαρτίας δὲν ἀπεσβέννυται ὅλως, ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπὸ τοῦ πεπαιδευμένου ἀνθρώπου χρήσεως τοῦ λογικοῦ, διαγινώσκει περὶ τῶν θείων καὶ τεκμαίρεται τὰ οὐράνια. Καθήκον δὲ, τιμὴ καὶ ἀξία τοῦ μυθολόγου εἶναι τὸ κατανοῆσαι καὶ ἐπακολουθῆσαι τὰ ἴχνη τοῦ φυσικοῦ τούτου φωτός.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ο ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

Ὁ βίος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων εἶναι μία ὁλόκληρος οὐσιώδης ἐποχὴ τῆς Νεωτέρας Ἱστορίας, συνδεομένη μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐνταῦθα παρουσιάζεται ὁ ἀρματωλικὸς βίος, οἱ κλέπται, οἱ κατὰ τοῦ Σουλίου πόλεμοι, ἡ καταστροφὴ τοῦ Γαρδικείου καὶ τοσαῦτα ἄλλα συμβάντα, προπαρασκευάσαντα ἐπαξίαν τραγῳδίαν. Ἡ ἐποχὴ δ' αὕτη τοιαύτην παρέσχεν ὕλην, οἵα δύναται νὰ πληρώσῃ ὁλόκληρα συγγράμματα, μυθιστορήματα καὶ δράματα.

Δὲν ἐπιθυμοῦ εν νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καθότι οἱ ἀναγνῶσαι γνωρίζουσι πλείστας ὅσας τοιαύτας ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Παραθέτομεν μόνον ἐνταῦθα τὰ οὐσιωδέστερα τῶν συμβάντων αὐτοῦ, ἅτινα περιστρέφονται κυρίως περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου αὐτοῦ ἔτη, ὅτε καὶ ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς Ὑψ. Πύλης.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς εἶναι ὁ καταστρέψας τὸ Σούλιον δι' αἱματηροτάτων μαχῶν· οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου, ἀπολέσαντες τὴν πατρίδα των, κατέφυγον εἰς τὴν Ἐπτάνησον. Ὅτε τὰ Σουλτανικὰ στρατεύματα ἐπολιόρκουν τὰ Ἰωάννινα, οἱ Σουλιῶται, διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν ἀσπονδον αὐτῶν ἐχθρὸν, ἐζήτησαν νὰ συμμαχήσωσι μὲ τὰ Σουλτανικὰ στρατεύματα· ἀλλ' ὁ Πασχόμπεης δὲν τοὺς ἐδέχθη. Ὁ Ἀλῆς τότε, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' αὐτῶν, τοῖς ἀπέδωκε τὸ Σοῦλι, συνυπογράψας ἅμα καὶ συμφωνίας καὶ συνδιαλλάξας ὁμήρους. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ἔβλεπέ τις μεταξὺ τῶν σωματοφυλάκων του διαφόρους Σουλιώτας, ὧν τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν ἀγχίνοιαν κατὰ πολλὰς περιστάσεις ἠδυνήθη νὰ δοκιμάσῃ καὶ κρίνῃ.

Καὶ τὰ μὲν στρατεύματα τοῦ Σουλτάνου ἀδιακόπως ἔμενον πολιορκοῦντα τὰ Ἰωάννινα, τὴν τρώγλην τοῦ Ἀλῆ πασᾶ· ἀλλ' ὁ ὕπουλος σατράπης εἶχεν ἐν τῇ τρώγλῃ ταύτῃ ἑτοίμους τοὺς ὄνυχάς του — δύω χιλιάδας κιβώτια πυρίτιδος. — Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐφαίνετο ἀτρόμητος εἰς τοὺς σκοποὺς του, οὐχ ἧττον ἐπεπόθει νὰ τῷ δοθῇ ἡ χάρις τοῦ Σουλτάνου, βέβαιος ὢν ὅτι ἡ θέσις αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ, καὶ ὅτι ἡ γηραιὰ ἀλώπηξ ἔμελλε μίαν ἡμέραν νὰ πέσῃ εἰς τὴν παγίδα.

Ἑπομένως δύω τινὰ εἶχε κατὰ νοῦν, ἅτινα καὶ ἐπισήμως διεκοίνωσε πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Ὑψ. Πύλης: ν' ἀποθάνῃ συναπολλύων καὶ τὴν πόλιν, ἣν ἔμελλε νὰ τινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα διὰ τοῦ ἡραιστείου του, ἢ νὰ λάβῃ τὴν συγχώρησιν τοῦ αὐθέντου του, οὗτινος τὰ στρατεύματα τὸν περιεκύκλουν. «Ἄλλο, ἔλεγε, τέλος δὲν βλέπω, ἢ τὸν ἔνδοξον θάνατον, ἢ τὴν συγχώρησιν τοῦ δεδοξασμένου Σουλτάνου μας δι' ἰδιοχείρου του φιρμανίου. Σὰς παραδίδω τότε τὰ πλούτη ταῦτα καὶ ἀποσύρομαι εἴς τινα τῆς μικρᾶς Ἀσίας γωνίαν, ὅπως διέλθω ἐν ἡσυχίᾳ τὰς ὀλίγας ἡμέρας μου.» Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ κραταιοῦ σατράπου ἐνέπλησαν τρόμου, ὡς εἰκὸς, τοὺς ἀπεσταλμένους. — Μετὰ μίαν ὥραν τὰ Ἰωάννινα δὲν περιεῖχον οὔτε ἕνα στρατιώτην τοῦ Σουλτάνου. Καὶ εἰς τοῦτο δὲν συνήργησεν ἄλλος, ἢ ὁ Ἀλῆ πασᾶς μὲ 30 ἄνδρας.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Καφταντζῆς τοῦ Χουρσὶτ πασᾶ ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν σατράπην τῶν Ἰωαννίνων καὶ συγχρόνως νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς τοῦτον τὴν εὐάρεστον εἴδησιν, ὅτι ὁ Κύριός του ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀναφοράν, μεσιτεύουσαν ὑπὲρ τῆς ζωῆς του.

Σκοπὸς τοῦ Καφταντζῆ ἦν νὰ καταπείσῃ τὸν σατράπην ὅπως ἐξέλθῃ τῶν Ἰωαννίνων (διὰ νὰ συνεντευχθῇ δῆθεν μετὰ τοῦ στρατάρχου Χουρσὶτ πασᾶ, ἀσθενοῦντος) καὶ ἀπαλλαχθῇ οὕτω διὰ παντὸς ἡ Πύλη τοῦ φοβεροῦ γείτονος. Καὶ δὲν ἔδωκε μὲν ὁριστικὴν ἀπάντησιν ὁ Ἀλῆς, ἀλλ' ἐφαίνετο κατά τι πεισθείς.

Πολλοὶ τότε ἐκ τῶν σωματοφυλάκων του ἤρχισαν καταλείποντες αὐτόν· οἱ δὲ μείναντες ὀλίγοι τὸν συνεβούλευον νὰ θέσῃ τὸ πῦρ. Ὁποία νὺξ δὶ αὐτόν! οἱ ἔλεγχοι δὲν τὸν ἐτάραττον, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀμφιρρεπὴς θέσις του· ἐξ ἑνὸς ἀπεφάσιζε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλὴν τῶν Σουλιωτῶν του καὶ νὰ θέσῃ τὸ πῦρ· ἐξ ἄλλου ἐνεθυμεῖτο ὅτι οὗτοι ἦσαν ἄνθρωποι, ὧν καὶ τὴν

πατρίδα ἄλλοτε κατηδάφισε καὶ τὸ αἷμα ἔχυσεν· ὅθεν τοὺς ὑπωπτεύετο καὶ ἀπέῤῥιπτε τὴν συμβουλήν των. Ἐνόμιζεν ὅτι περιεστοιχεῖτο ὑπὸ προδοτῶν καὶ δολοφόνων, καὶ τότε ἐπεθύμει τὴν συνέντευξιν τοῦ στρατάρχου, ἐλπίζων ὅτι οὗτος μόνος ἠδύνατο νὰ τῷ χαρίσῃ τὰ ὀλίγα ἔτη, ἅτινα ὁ μακρὸς βίος του εἶχεν εἰσέτι ἐνώπιόν του.

Ὁ ἥρως ἐκεῖνος, ὅσις τοσοῦτον φόβον καὶ τρόμον ἐνέσπειρεν εἰς τοὺς Ἀλβανούς, δὲν ἦν πλέον ὁ αὐτός.

Ἡ δραστηριότης, ἡ ἀπόφασις καὶ γενναιότης, ἅπερ ἐχαρακτήριζον τὰς νεαράς του ἡμέρας, μετεβλήθησαν εἰς δεισιδαιμονίαν, δειλίαν καὶ ἀμφιῤῥέπειαν. Οἱ ὀδόντες τοῦ στόματός του εἶχον πέσει, ὡς οἱ ὄνυχες λέοντος· ἡ ἀπόφασίς του ν' ἀποθάνῃ δὲν ἦν ἀπόφασις Κάτωνος· ἡ φιλοδοξία του ν' ἀποτερρωθῇ εἰς τὰς ῥλόγας τῆς πυρίτιδος δὲν ἦν ἡ φιλοδοξία τοῦ Ἐμπεδοκλέους, ὅτε ἐῤῥίφθη εἰς τὸν κρατῆρα τῆς Αἴτνης· δὲν ἦν οὔτε φιλόσοφος Βραχμὰν, ν' ἀναβῇ μὲ βραδὺ ἀποφασιστικὸν βῆμα τὴν πυρὰν, ἣν ἡτοίμασεν. Ἦν ἀνανδρος, δειλὸς, καὶ πανταχόθεν ἅπλου τὰς χεῖράς του διὰ νὰ δράξῃ τὸν κλάδον τῆς ζωῆς.

Τέλος ἀπεφάσισε καὶ διεκοίνωσεν ὅτι ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ στρατάρχου.

Τὰ πυροβόλα τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων πανταχόθεν ἐχαιρέτουν τὸν γηραιὸν σατράπην.

Μετὰ πολλὰς συνεντεύξεις μετὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Χουρσὶτ πασᾶ—καθότι οὗτος δὲν ἤρχετο εἰς συνέντευξιν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὡς ἀσθενῶν—ὁ σατράπης κατεπείσθη νὰ διατάξῃ ὅπως σβεσθῇ ἡ δᾳὰς, ἣν ἐκράτει πάντοτε ἄνωθεν τῆς θρυαλλίδος εἰς τὰ πλήρη πυρίτιδος ὑπογειά του πιστὸς ὑπηρέτης.

Πάραυτα περιεκυκλώθη τὸ φρούριον, εἰς δὲ τὰς ἐπάλξεις ἀνυψώθη ἡ σημαία τοῦ Σουλτάνου.

Ἔπεσε τέλος ὁ Ἀλῆς, τετρωμένος τρὶς ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Σουλτάνου, ἀντιτάσσων φοβερὰν ἀντίστασιν καὶ ἄμυναν...! Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, ἀποτμηθεῖσα, ἐλούσθη, ἠρωματίσθη καὶ προσεφέρθη πρὸς τὸν στρατάρχην Χουρσὶτ πασᾶν, ὅστις ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν...

Ἡ παρατεθειμένη εἰκὼν παριστᾷ τὸν σατράπην τῶν Ἰωαννίνων, κοιμώμενον ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Η ΑΝΑΦΟΡΑ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Μεταξὺ τῶν εὐεργετημάτων τῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως εἶναι καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀναφορᾶς. Στέλλεται αὕτη πρῶτον εἰς τὰς βουλὰς, αἵτινες, ἀφοῦ διορίσωσιν ἐπιτροπὴν διὰ νὰ τὴν ἐξετάσῃ καὶ ἡ ἔκθεσις γίνῃ ἐπὶ δημοσίας συνεδριάσεως, ἀποφασίζουσιν ἂν πρέπῃ ν' ἀπομακρύνωσι τὴν αἴτησιν τοῦ ἀναφερομένου, ἢ νὰ παραπέμψωσιν αὐτὸν καὶ ἐκείνην παρὰ τῷ ἀρμοδίῳ ὑπουργῷ. Ἄλλοτε ὅμως δὲν ὑπῆρχε τὸ τοιοῦτον· ἔπρεπεν ὁ ἔχων τὴν ἀναφορὰν ἢ νὰ παρεισφρήσῃ αὐτὴν εἴς τινα τῶν ὑπουργῶν, ἢ νὰ ἐγχειρίσῃ αὐτὴν τῷ μονάρχῃ, ἂν ἐπετύγχανε νὰ τεθῇ ἐπικαίρως εἰς τὴν διάβασίν του.

Ἐν ἑσπέρᾳ, κατὰ τὰ πρῶτα τῆς αὐτοκρατορίας του ἔτη, εἰσῆλθεν ὁ Ναπολέων εἰς τὸν θάλαμον τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἰωσηφίνης, ὑπὲρ τὸ σύνηθες κεκοπιακὼς ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμέρας καὶ λίαν ἐπιποθῶν τὰς στιγμὰς ἐκείνας τῆς ἀέργου οἰκειότητος, ἃς οἱ ἡγεμόνες τόσῳ μᾶλλον ἀκορέστως ζητοῦσιν, ὅσῳ σπανίως δύνανται ν' ἀπολαύσωσιν. Ἐκάθισε πρῶτον πλησίον τῆς αὐτοκρατείρας· εἶτα, ἑλκύσας πλησίον του μονοπόδιόν τι ἀνακάρδινον, ἐξεκένωσε τοὺς κόλπους αὐτοῦ. Καὶ παρευθὺς διορισμοὶ, σχέδια, ὑπομνήματα καὶ ἀναφοραὶ ἐσκέπασαν τὸ μάρμαρον τοῦ μονοποδίου.

— Ἰωσηφίνα, εἶπεν αὐτὸς διὰ τοῦ δακτύλου δεικνύων φακελλίσκον τινὰ κυάνεον, ἰδοὺ μία ἀναφορὰ ὑπὸ εὐειδεστάτης ἐγχειρισθεῖσά μοι γυναικός.

— Τὴν ὁποίαν γνωρίζεις; ἠρώτησεν ἡ ζηλότυπος αὐτοκράτειρα.

— Καθόλου.

— Βάλλω στοίχημα, ὑπέλαβεν ἡ Ἰωσηφίνα, ἁρπάζουσα τὴν ἀναφοράν, ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη σοὶ ζητεῖ ἀκρόασιν·

— Θέλομεν ἰδεῖ, ἀπεκρίθη ὁ Ναπολέων.

Ἡ Ἰωσηφίνα τότε ἀπεσῤῥάγισε τὸν φακελλίσκον καὶ ἐξετύλιξε τετράδιον περιέχον μίαν, δύω, τρεῖς, τέσσαρας σελίδας χειρογραφημένας.

— Ἀλλ' ἐδῶ, βλέπω, εἶναι τόμος, προσεῖπεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ἡμεῖς δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὸν ἀναγνώσωμεν ὅλον... Θὰ τὸν στείλω εἰς τὸν Μαρέτιον. (1)

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἰωσηφίνα ἔῤῥιψε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν πρώτων στίχων καὶ ὑψηλοφώνως ἀνέγνω.

« . . Μεγαλειότατε, ὁ πατήρ μου ἐθανατώθη ἀδίκως ἕνεκα φόνου μὴ παρ' αὐτοῦ πραχθέντος· διὸ καὶ ἐγὼ ἐρόνευσα τὸν παράνομον δικαστὴν, ὅστις τὸν κατεδίκασεν. »

— Ἡ ἀθλία! ἐβόησεν ἀναπηδῶν ὁ αὐτοκράτωρ. Γύρισε τὰ φύλλα, Ἰωσηφίνα· ἰδὲ πῶς ὀνομάζεται ἡ γυνὴ αὕτη.

Ἡ αὐτοκράτειρα ὑπήκουσεν. Ἡ ἀναφορὰ ἦν ἀνυπόγραφος.

— Ἄ! ἆ! ἔκαμε πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ Ναπολέων. Ἐμπρός· ἀνάγνωθι, Ἰωσηφίνα. Θέλω νὰ μάθω τὸ πρᾶγμα καλῶς... Ἀγαπᾷς τὰ μελοδράματα· ἰδοὺ ἕν.

Καὶ ἐπανέλαβεν ἡ αὐτοκράτειρα:

« . . . Διὸ καὶ ἐγὼ ἐφόνευσα τὸν παράνομον δικαστὴν, ὅστις τὸν κατεδίκασεν. Ἰδοὺ ἡ αἰτία. . »

— Τὴν αἰτίαν! τὴν αἰτίαν! ἀνέκραξεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον νόμοι!.. Καὶ δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς τὴν ἰσάγγελον μορφὴν τῆς γυναικὸς ταύτης... Ἀνάγνωθι, ἀνάγνωθι, Ἰωσηφίνα.

« . . . Ἰδοὺ ἡ αἰτία. Ὁ πατήρ μου ἦτο εἷς τῶν πλουσιωτέρων ἐμπόρων πόλεως, τὴν ὁποίαν δὲν ὀνομάζω, ὡς γνωστὴν τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι. Ἦτο δὲ χῆρος

(1) *Maret*, ὑπουργὸς καὶ φίλος τοῦ Ναπολέοντος.

καὶ μόνον ἐμὲ ἔσχεν ὡς τέκνον ἐκ τοῦ γάμου του. Εἰς τὰ πλάγια τῆς οἰκίας μας ἔζη κάποιος Δουράντης, ἀντικείμενον ἰδιαίτερον τοῦ μίσους τοῦ πατρός μου. Δὲν προτίθεμαι νὰ εἴπω ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τοῦ μίσους αὐτοῦ· ἦν φροῦδον, μάταιον καὶ ἤθελεν ἀναμφιβόλως ἐξαλειφθῆ ἐκ τῆς πατρῴας καρδίας, ἂν, ἀντὶ τῆς ἐξαγριώσης αὐτὴν γειτονείας, ὁ Δουράντης μακρὰν κατῴκει. Οὗτος ὁ Δουράντης ἦτο ἄνθρωπος δειλοκάρδιος, ἀκοινώνητος, ἀνυμέναιος καὶ ἄτεκνος· ἀλλ' ἦτο πλούσιος καὶ ἐπηγγέλλετο τὸν τοκιστήν. Ὁ πατήρ μου, ἀφοῦ προλαβόντως τὸν ἐνέπλησε σαρκασμῶν καὶ περιφρονήσεων, ἀφοῦ τὸ μῖσός του ἔγεινε πασίγνωστον, κατηυδύνθη πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ἀνάγκην του, καὶ ἐδανείσθη παρ' αὐτοῦ ἀξιόλογον ποσότητα. Ἡ ὑπόθεσις ἐτελέσθη ὑπὸ μεσίτου καὶ, τῆς ὁμολογίας δοθείσης, ὁ πατήρ μου ἔστρεψεν ἀλλοῦ τὸν νοῦν. Νέος ἔτι καὶ χηρευμένος, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἠράσθη ἐμμανῶς. Ὡραιοτάτη τις γυνὴ, τάξεως κατωτέρας τῆς ἰδικῆς του, χήρα δὲ ὡς αὐτὸς, τοσοῦτον κατεξουσίασε τὴν καρδίαν του, ὥστε, τὸ πρὸς ἐκείνην πάθος του ἔσβεσε τὴν πρὸς ἐμὲ πατρικήν του ἀγάπην. Ἡ γυνὴ αὕτη ἐρημίζετο ὡς λίαν ἐκδεδιητημένη καὶ κατὰ συνέπειαν ὡς εὐπρόσιτος εἰς τὰ δῶρα. Ὁ ἐμὸς πατὴρ ἀπεμάκρυνεν ἅπαντας τοὺς ἀντιζήλους καὶ ὑπερέβη αὐτοὺς κατὰ τὴν μεγαλοδωρίαν. Πιθανὸν μάλιστα τὸ δουραντικὸν ἀργύριον νὰ ἐχρησίμευσε πρὸς τοῦτο.

Ἔκτοτε προεῖπεν ὁ κόσμος τὸν προσεγγίζοντα ἀφανισμὸν τοῦ πατρός μου. Ἐπέπρωτο, ἔλεγε, κατὰ δυστυχίαν μου νὰ συμβῇ ὁ ἄτακτος αὐτὸς καὶ ἀχαλίνωτος ἔρως, ἡ ὁρμὴ τοῦ ὁποίου πρὸ οὐδεμιᾶς θυσίας ὠπισθοχώρει, καὶ οὗ τινος ἡ ἐλευθεριότης ἐξεπέρασε καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἀρχιδικαστοῦ, πλουσιωτέρου ὄντος τοῦ πατρός μου. Ἐπρόσθετον δὲ ὅτι τοῦ ἔρωτος τούτου ἀπαίσιον ἔσται τὸ τέλος, εἴτε διότι, ὁ ἀρχιδικαστὴς Κ. Ν*** θέλει ἐκδικηθῆ κατὰ τοῦ πανολβίου ἀντεραστοῦ του, εἴτε διότι ὁ πατήρ μου, ἀφανισθεὶς τελευταῖον, θέλει ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τῆς κερδοσκόπου ἐρωμένης αὐτοῦ, καὶ τότε δὴ ἀφεύκτως ἤθελε συμβῆ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κ. Ν*** αἱματηρὰ σύγκρουσις. Φεῦ! ὡς προεφήτευσαν, συνέβη! Οἱ ἔρωτες τοῦ πατρός μου ἐτελείωσαν διὰ τραγικοῦ τρόπου, καί τοι ἀλλέως. Ἐν πρωΐ εὗρον τὸν Δουράντην ἐσφαγμένον ἐπὶ τῆς κλίνης, τὰ χρήματά του κεκλεμμένα καὶ τὰ χαρτία του διεσπαραγμένα. Πάμπολλα ἄτομα ὑποπτευόμενα, ἐν οἷς καὶ ὁ πατήρ μου, ἐκρατήθησαν τότε. Ὁ ἄπονδος ἐχθρὸς τοῦ πατρός μου ἔπρεπε νὰ κρίνῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ὁ Κ. Ν*** ἐκράτει λοιπὸν εἰς χεῖρας τὴν ζωὴν τοῦ ἀντιζήλου καὶ νικητοῦ του, καὶ πρὶν τῆς δικασίμου ἐνάρξεως μυρίοι θόρυβοι διέτρεχον ἤδη τὴν πόλιν. Ὁ πατήρ μου ἐμίσει τὸν Δουράντην· ἦν γείτων αὐτοῦ· οἱ κῆποι τῶν δύω οἰκιῶν ἦσαν κολλητοί· τὸ διαχωρίζον αὐτοὺς τειχίον ἦν χαμηλὸν καὶ εὐεπίβατον· ὁ πατήρ μου ἐποίει δαπάνας σοβαράς· εἶχε χρείαν νὰ τὰς ἐξακολουθήσῃ ἵνα μὴ ἐγκαταλειφθῇ παρὰ τῆς Θεᾶς του· ἤξευρεν ὅτι ὁ Δουράντης ἦτο πλούσιος· τῷ ἐχρεώστει, καὶ ἦν πιθανῶς ἐκτὸς καταστάσεως πρὸς ἀπότισιν τοῦ χρέους του· τέλος πάντων, τὸ βαρύτερον, ἡ ὁμολογία τῆς πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπὸ Δουράντου δανεισθείσης χρηματικῆς ποσότητος δὲν εὑρίσκετο πλέον εἰς τὰ τοῦ θύματος λοιπὰ ἔγγραφα. Λοιπὸν, χάρις εἰς τὰς ἀληθεῖς μὲν, ἀλλὰ μεγεθοποιημένας αὐτὰς περιπετείας, ἐσυμπεραίνετο γενικῶς ὅτι μόνος ὁ πατήρ μου ἦν ἀδιστάκτως ὁ φονεύς. Τότε ὁ Κ. Ν*** ἀπέλυσε τοὺς κατηγορουμένους ὅλους, καὶ κατὰ μόνου τοῦ πατρός μου τὸ φοβερὸν ἐρρίφθη ἔγκλημα. Ὁ ἐχθρός του ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἀφανίσῃ.

» Ἂν καὶ παιδίον ἐγὼ, μεγαλειότατε· ἂν καὶ κατὰ συνέπειαν φιλανθρωπίας ὤφειλον νὰ μὲ ἀπομακρύνωσι τοῦ δικαστηρίου, ἤμην ὅμως ὄπισθεν τοῦ πατρὸς, ὅταν, ὑπὸ τοῦ δικηγόρου αὐτοῦ παρακολουθούμενος, ἐπαρουσιάσθη οὗτος ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ Κ. Ν***. Ἀκόμη βλέπω τὴν ἐχιδνώδη μορφὴν καὶ τὸ πυρρὸν καὶ σπινθηρίζον βλέμμα τοῦ ἀνόμου τούτου κριτοῦ, τὸ καταπτρῶγον τὸ σφάγιόν του καὶ περιμένον νὰ ἴδῃ αὐτὸ ἄψυχον! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ πατρικὸς δικηγόρος ὡμίλησεν ἐκτεταμένως· μεταξὺ ἄλλων εἶπεν ὅτι οἱ συμπερασμοὶ δὲν ἦσαν ἀποδείξεις· ὅτι τὸ πιθανὸν ἐκ τοῦ ἀληθοῦς διαφέρει τὰ μέγιστα. Ὁ πατήρ μου κατεξωδεύετο διὰ μίαν γυναῖκα· ἀλλ' ἦτο ἀρά γε ὁ μόνος ὁ ἐκ τῆς ἀδυναμίας ἢ μωρίας αὐτῆς κυριευόμενος ἐν τῇ πόλει; Κατεξώδευε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ περιουσία αὐτὴ ὑπῆρχεν εἰσέτι κατὰ μέρος, καὶ ἂν ἤρκει νὰ γίνῃ τις πτωχὸς ἵνα ἀποκτείνῃ πλούσιον, πόσοι ἆρά γε ἦσαν πτωχότεροι τοῦ κατηγορουμένου; Μετὰ ταῦτα ἐλάλησεν ὁ πατήρ μου· ὡμολόγησεν ὅτι χρεωστεῖ τῷ Δουράντῃ· ἀλλὰ τὸ χρέος αὐτὸ ἦτο γνωστόν· εἶχε μάρτυρας, καὶ ὁ θάνατος δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς πληρωμῆς. Ἐξ ἐναντίας ἂν ὁ φονεὺς ὑπῆρχεν αὐτὸς, ἤθελε φυλαχθῆ ἀπὸ τοῦ νὰ κρύψῃ τὸ ὁμόλογόν του καὶ οὕτω νὰ διεγείρῃ ὑποψίας κατ' αὐτοῦ. Διεκοίνωσεν ἐπομένως ὅτι εἶναι θῦμα ὀθνείου μίσους, καὶ ἀφοῦ διηγήθη τὰ περὶ τοῦ κακοδαίμονος ἔρωτος, τοῦ ἀποκαταστήσαντος ἀμφοτέρους ἀντεραστὰς, ἐζήτησεν ἕτερον παρὰ τὸν Κ. Ν*** κριτήν. Ἀλλ' ἡ αἴτησίς του ἀπερρίφθη καὶ τὸ δικαστήριον ἀνεχώρησεν ὅπως συσκεφθῇ. Ὁ Κ. Ν*** εἵλκυσεν εὐκόλως τοὺς συνάρχοντάς του πρὸς τὴν γνώμην του. Ὁ πατήρ μου κατεδικάσθη καὶ μοὶ ἐπετράπη νὰ ἴδω αὐτὸν μίαν πρὸ τοῦ θανάτου του ὥραν.

— Υἱέ μου, εἶπεν, ἀποθνήσκω ἀδίκως· ἀφίνω σοι ὡς κληρονομίαν τὴν ἐκδίκησιν! Αὐτὸς ὁ μιαρώτατος Ν*** εἶναι ὁ φονεύς μου!»

— Ναπολέον, ἐκραύγασε διακοπτομένη ἡ Ἰωσηφίνα, ἐδῶ δὲν εἶναι ἔνοχος ἡ εὐειδὴς γυνή· εἶναι ἀνήρ τις.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκάθητο ἐπὶ θρονίου, τὰς χεῖρας συγκεκλωσμένας ἐπὶ τοῦ στήθους ἔχων καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους.

— Ἀνάγνωθι κατωτέρω, Ἰωσηφίνα, ἀνάγνωθι.»

« . . . Ἤμην πολλὰ μικρὸς ἵνα ὑπακούσω εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ πατρός μου, ἀλλ' ὁσάκις ἀπήντων τὸν Κ. Ν*** τὸ μὲν αἱμά μου ἐπάφλαζεν εἰς τὸ στῆθος, τὰ δὲ χείλη μου ἔδακνεν ἡ μανία, οἱ δὲ ὀφθαλμοί μου ἐσημάδευον ἤδη τὸ μέρος, ὅπου τὸν ἄνομον ἔμελλον νὰ κτυπήσω! Ἀφίχθην τοιουτοτρόπως εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος

τῆς ἡλικίας μου, ἀείποτε καταδιωκώμενος ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἐπονειδίστου τοῦ πατρός μου θανάτου· ἀείποτε ὑπὸ τῆς σκιᾶς αὐτοῦ ἐνοχλούμενος, τὴν ἐκδίκησιν ἐζητούσης μοι, καὶ ἐντοσούτῳ ἐμποδιζόμενος ἀπὸ τὴν ἔμφυτον φρίκην, ἣν ὁ στοχασμὸς προξενεῖ ἑνὸς φόνου· ὅτε μίαν ἀσέληνον ἑσπέραν συνηντήθην μετά τινος ἱερέως γηραλέου, εἰπόντος μοι νὰ τὸν ἀκολουθήσω, ἂν ἤθελα νὰ μάθω ἀναγκαιοῦν μοι μυστήριόν τι.»

— Εἷς ἱερεύς! . . . ἀνέκραξεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τοῦ θρονίου αὐτοῦ σειόμενος. Μία *vendetta* (ἐκδίκησις) καὶ εἷς ἱερεύς! . . Κόρσος εἶναι ὁ δούς μοι τὴν περίεργον ταύτην ἀναφοράν. . . Ἐξακολούθει, Ἰωσηφίνα.

« Παρηκολούθησα ὅθεν τὸν ἱερέα — εἶπεν ἡ αὐτοκράτειρα ἐξακολουθοῦσα τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀναφορᾶς· —διήλθομεν ἐν σιγῇ τὴν ἔρημον πόλιν, καὶ ἐφθάσαμεν εἴς τινα τῶν ἐσχάτων οἰκιῶν τοῦ προαστείου. Ἡ θύρα ἠνεῴχθη ἐνώπιόν μας, καὶ διήλθομεν πάλιν εὐρύχωρόν τινα κῆπον, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου εὕρομεν καλύβην τινὰ μεμονωμένην, ῥυπαρὰν σχεδόν, γυμνὴν, καὶ εἰς τὸ μέλαν βάθος αὐτῆς, ἐπὶ ἀχυροστρώματος, δυστυχῆ τινα μὲ κεφαλὴν σκεπασμένην ἐκ ῥακωδῶν πανίων καὶ μὲ σῶμα αἱμόῤῥαντον, καὶ ἐτοιμοθάνατον.

« — Τέκνον μου, μοὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς, ἰδοὺ βλέπεις ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις, λησμονῶν ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου, νομίζει ὅτι ἀναγκαιότερον εἶναι τὸ νὰ εἴπῃ δὲν ἐξεύρω τί μυστικὰ, παρὰ νὰ ἐξομολογήσῃ τὰς ἁμαρτίας του πρὸς τὴν θείαν δικαιοσύνην. . . Σπεῦσον, τέκνον, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν θνήσκοντα· ἰδοὺ ὁ νέος, τὸν ὁποῖον ἐβούλεσο νὰ ἴδῃς· αἱ στιγμαί σου εἶναι πολύτιμοι.

« Ὁ Θνήσκων ἦτο εἷς λῃστὴς, περιβόητος ἕνεκα ἀλλεπαλλήλων φόνων ἀρτίως πραχθέντων, καὶ ὅστις ἔλαβε τελευταῖον τὰ ἐπίχειρα τῶν κακουργιῶν αὐτοῦ, θανατηφόρως πληγωθεὶς εἰς μίαν πρὸς ὁδοιπόρους συμπλοκήν. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως ἀνεκάθισε μετὰ κόπου, μ' ἐκύτταξε προσεκτικῶς, καὶ φιλήσας τὴν χεῖρά μου:

« — Ναὶ, εἶπεν, αὐτὸς εἶναι! Πρὸ δύω χρόνων, καθ' ὃν ἐπέστρεψα ἀπὸ τὴν ξενητείαν, ποσάκις μὲ ἦλθε νὰ πέσω εἰς τοὺς πόδας του καὶ νὰ τῷ φανερώσω ὅλα!.... Νέε! ἄκουσόν με καὶ μὴ μὲ βλασφημῇς!

« — Λέγε, ἀπεκρίθην, λέγε! Κανένα δὲν θέλω νὰ βλασφημήσω.

« Καταλαμβάνω, ἀνταπεκρίνατο ὁ λῃστὴς· ἔχεις δίκαιον. . . Μὴ ὀργισθῇς λοιπόν! . . Ἰδοὺ βλέπεις εἰς ἐμὲ τὸν φονέα τοῦ Δουράντου.

« — Καὶ δὲν ὡμίλησες, ἄπιστε! ἀνέκραξα ἐγὼ· καὶ ἀφῆκες ν' ἀποθάνῃ ἕνας ἀθῶος!

« — Ὑπόμεινε νὰ σοὶ τὰ ἐξιστορήσω! . . . Ἐκρατήθην ὡς καὶ ὁ πατήρ σου. Ὁ Κ. Ν*** ἔρχεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ μοὶ λέγει. Σὺ εἶσ' ὁ φονεὺς, τὸ γνωρίζω· εἰς τὰς χεῖράς σου εἶναι νὰ λυτρώσῃς τὴν ζωήν σου, ἂν πρῶτον μοὶ ὑποσχεθῇς ν' ἀφήσῃς διὰ παντὸς τὸν τόπον τοῦτον καὶ νὰ μοὶ παραδώσῃς τὰ ἔγγραφα τοῦ Δουράντου. — Ἐγὼ ὑπωπτεύθην παγίδα εἰς ταῦτα κ' ἐδίστασον· ἀλλὰ τέλος μὲ κατέπεισε κ' ἐκράτησε τὸν λόγον του. Αἱ κατ' ἐμοῦ κατηγορίαι ἀνῃρέθησαν· ἀπελύθην, καὶ δώσας τὰ δουραντικὰ ἔγγραφα εἰς τὸν Κ. Ν*** ἀνεχώρησα. Ἐπῆρα δὲ τὰ χαρτία ταῦτα, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀποθνήσκων, διότι ἤξευρον ὅτι πολλάκις ἐμπεριέχουσι μεγάλας ποσότητας. Πρὶν τὰ δώσω, παρετήρησα καὶ εἶδον ὅτι ἄλλο δὲν διελάμβανον παρὰ οἰκιακὰς ὑποθέσεις ἀνωφελεῖς καὶ ὁμόλογα χρεῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἠμποροῦσα νὰ ζητήσω. Μεταξὺ τῶν ὁμολόγων αὐτῶν εὑρίσκετο καὶ ἐκεῖνο ὅπερ, ὡς ἐλέγετο, ἐκλάπη ὑπὸ τοῦ πατρός σου. Τότε λοιπὸν ἐνόησα τοὺς σκοποὺς τοῦ Κ. Ν*** ὅταν ἔμαθα ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ἀθῶος κατεδικάσθη. Ἠδυνάμην ἀναμφιβόλως νὰ ὁμιλήσω, διότι δὲν ἦμην μακρὰν· ἠδυνάμην νὰ γράψω, ἀλλὰ δὲν ἔκαμα τίποτε. Τὸ ἔγκλημα ὅθεν τοῦτο μὲ θλίβει πλειότερον παντὸς ἄλλου, καθὸ ἔγκλημα ἀνάνδρου.... Μοὶ τὸ συγχωρεῖς;

« — Εἰς τρόπον ὥστε ἡ ὁμολογία ἐκείνη, τῆς ὁποίας ὁ ἀφανισμὸς ἐνοχοποίησε τὴν πατέρα μου, ἦτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κ. Ν*** κατὰ τὸ διάστημα τῆς κρισολογίας;

« — Ναί· καὶ εἶναι ἀκόμη, ἂν δὲν τὴν ἔκαυσεν, ἀπήντησεν ὁ λῃστής.

« Μεγαλειότατε, ποτὲ, πώποτε δὲν ὑπέλαβον ὡς ἔνοχον τὸ πατέρα μου, ἀλλὰ καὶ πώποτε δὲν ἐστοχάσθην ὅτι ὁ Κ. Ν*** ἵνα ἐκδικηθῇ κατ' ἀντιζήλου, ἀντικατέστησε τὸν ἀθῶον διὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἐνόχου. Ἡ εἴδησις αὕτη τοσοῦτον μὲ κατετάραξε, καὶ τοσαύτη μὲ κατεσκότισε μανία, ὥστε δὲν ἠσθάνθην ὅτι ὁ ποινήλατος ἐκεῖνος λῃστὴς ἐξέψυξεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ. Ἔγρυζον, ἔκραζον καὶ κατέκρουον τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν τοῖχον. Τελευταῖον, συνελθὼν ὀλίγον, ἀνεχώρησα χωρὶς ν' ἀκούσω τὰς περὶ συγχωρήσεως συμβουλὰς τοῦ ἱερέως, καὶ ὡς δαιμονόπληκτος ἔτρεχον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Ν***. Ἐσκόπουν νὰ τὸν καταλάβω ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἀλυπήτως νὰ τὸν σφάξω. Τί ἄλλο νὰ κάμω ἔπρεπε πρὸς ἐκδικητικὴν ἱκανοποίησιν πατρὸς, τὸν ὁποῖον ἓν ἔκτρωμα διὰ τοῦ σιδήρου τῆς Θέμιδος ἐφόνευσεν; Ἐγὼ, τὸ τέκνον ἀνθρώπου ἐστιγματισμένου· ἐγὼ, ὁ ἀδύνατος υἱὸς ἑνὸς ἀποκεφαλισμένου τί κατ' ἀνδρὸς ἰσχυροῦ ἠδυνάμην; Πῶς νὰ ἐνάξω αὐτὸν δι' ἔγκλημα θανάσιμον, ὅπερ εὐκόλως ἤθελεν ἀρνηθῆ, ἀφοῦ ἐγὼ ἀποδείξεις δὲν εἶχον; Φθάνω εἰς τὸν οἶκόν του· ἀλλὰ μανθάνω ὅτι πρὸ ὀλίγου ἀνεχώρησεν ἔποχος εἰς τὸ ἀγροκήπιόν του, τρεῖς λεύγας ἀφισάμενον τῆς πόλεως. Ὥρμησα ἐξόπισθέν του μὲ ἐλάφου ταχυποδίαν· δὲν ἐπάτουν τὴν γῆν· εἶχον πτερά! Μόλις ἔφθασα εἰς τὸ ὕψος λόφου τινὸς, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ καταβῶ διὰ ν' ἀναβῶ πάλιν τὸν ἀπέναντι ἕτερον, καὶ ἰδοὺ βλέπω εἰς τὰ βάθη τῆς ἐν τῷ μέσῳ κοιλάδος τὸ ὄχημα τοῦ Κ. Ν*** ἀκίνητον. Εἷς ἵππος ἐπληγώθη ἐπὶ τῆς πετρώδους ὁδοῦ, καὶ ὁ ἁμαξηλάτης ὑπῆγεν εἰς πλησιόχωρόν τινα ἔπαυλιν διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν. Ὁ Κ. Ν*** ἦν ἄρα μόνος· ἡ στιγμὴ ἦτο ἁρμοδία. . . Ὁρμῶ, καὶ εἰς δύω πηδήματα φθάνω τὴν ἅμαξαν. Ὁ φονεὺς τοῦ πατρός μου συνεκάθητο μετὰ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, πρωταιτίου τῆς κακουργίας του. Ἀνοίγω τὸ θυρίδιον καὶ πηδῶ μέσα. . . Σύρω δὲ τὸ ξιφίδιον ἀμέσως

καὶ τίθημι τὴν αἰχμήν του ἐπὶ τοῦ στήθους του, ἐνῷ ἡ γυνὴ φρίκης ἀνέπεμψε κραυγήν.

« — Μὴ τρομάζῃς, εἶπον αὐτῇ· δὲν εἶσαι σὺ ὑπεύθυνος διὰ τὸ αἷμα τοῦ πατρός μου, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἡ ἐσχάτη τοῦ ὁποίου ὥρα ἤγγικε . . . Ναί! (ἀπετάθην πρὸς τὸν Κ. Ν***) εἶμαι ὁ υἱὸς τοῦ πρώτου ἐραστοῦ τῆς παλλακίδος ταύτης εἶμ' ὁ υἱὸς ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐθανάτωσας σὺ, θηρίον! ὡς φονέα τοῦ Δουράντου, ἐνῷ ἀπέλυες κρυφίως τὸν ἀληθινόν! Κύτταξέ με καλῶς· τὸ πᾶν σήμερον γνωρίζω καὶ τὸ πᾶν σήμερον θὰ τιμωρήσω! . . .»

« Μάτην τότε ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐγονάτισεν ἐνώπιόν μου καὶ συνήνωσε τὰς χεῖρας, ζητῶν ἔλεος· μάτην μοὶ ὑπεσχέθη ν' ἀποκαταστήσῃ ὡς ἀκηλίδωτον τὴν μνήμην τοῦ πατρός μου παρὰ τοῖς συμπολίταις ἡμῶν. Ἦμην ἀνεξιλέωτος, διότι ὀρθῶς ἐστοχαζόμην ὅτι δὲν ἤθελεν ἐκπληρώσει ὅσα ὑπέσχετο, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, μίαν φορὰν ἀπαλλαχθεὶς τῶν χειρῶν μου, ἀντὶ νὰ φανερώσῃ τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ, ἤθελε μὲ καταδιώξει καὶ ἀνταποδώσει ἀκριβώτατα τὸν φόβον του. Χωρὶς λοιπὸν ν' ἀκούσω τοὺς ὀλοφυρμοὺς αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἀποτροπαίου γυναικός, ἔκλεισα τὰ ὄμματα καὶ ἐξεδικήθην τὸν πατέρα μου. Ὕστερον δὲ, ἄφωνος, ἀσυμπαθὴς πρὸς τὴν ἐγγὺς τοῦ σφαγίου λειποθυμοῦσαν παλλακίδα, ἐπέστρεψα εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔγραψα πρὸς τὴν διοίκησιν περὶ τοῦ μέρους, ἔνθα διεπράχθη ὁ φόνος, προειδοποιῶν αὐτὴν, ὅτι, ἐρευνῶσα τὰ τοῦ Κ. Ν*** ἔγγραφα, θέλει ἀναμφιβόλως εὑρεῖ τὴν πρὸς τὸν Δουράντην χρεωστικὴν ὁμολογίαν, ἥτις ἔμελλε ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητα τοῦ πατρός μου καὶ τὴν παρανομίαν τοῦ ἀνομωτάτου δικαστοῦ. Μετὰ τὴν πρόνοιαν ταύτην, ἀνεχώρησα ἐκ τῆς πατρίδος, ἐξορισθεὶς διὰ παντός. Ἡ ὁμολογία ἀνευρέθη, ἡ μνήμη τοῦ πατρός μου ἀποκατεστάθη ἐν τιμῇ, ἀλλ' ἐγὼ ἐκρίθην καὶ κατεδικάσθην εἰς θάνατον, καθὸ φονεύς.»

— Εἶναι Κόρσος, ἐπέφερεν ὁ Ναπολέων· υἱὸς εὐπατρίδου τινὸς τῆς Κάλβης ἢ τοῦ Ἁγ. Πέτρου ἢ τοῦ Κορτίου, ἴσως μάλιστα καὶ τοῦ Αἰακκίου· διότι μόνον εἰς ταύτας τὰς πόλεις οἱ νόμοι δὲν ἐξαρκοῦν εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ περιῳρισθέντος. . . Ἀλλὰ τί θέλεις; τί δι' αὐτὸν νὰ κάμω; Συνελήφθη; . . Ἐξακολούθει, Ἰωσηφίνα, ἂς ἰδωμεν.

« . . . Ἀφίχθην εἰς Παρισίους» ἐπανέλαβεν ἡ αὐτοκράτειρα.

— Ὅλοι ἔρχονται ἐδῶ, εἶπεν ὁ Γίγας τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος.

« . . Ἀφίχθην εἰς Παρισίους τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης ἀνεχώρει ἐκ τῆς μητροπόλεως ταύτης ἵνα λάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας.»

— Ἄ! ἐφώνησεν ἀνεγειρόμενος ὁ αὐτοκράτωρ.

« . . . Ἤλλαξα τ' ὄνομα καὶ ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ συμπράξω εἰς τὴν ἀθάνατον ἐκείνην ἐκστρατείαν. . . »

— Εἷς φονεύς! ἀνέκραξεν ὁ Ναπολέων.

« . . Διεκρίθην εἰς Ἀρκόλιον ὅπου καὶ ἐπληγώθην. Συνέπραξα ὡσαύτως εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου.»

— Εἷς Αἰγύπτιος! εἶναι εἷς τῶν Αἰγυπτίων μου! . Ἄ! τοὺς Κόρσους!

« . . Μεγαλειότατε, ἀπαριθμῶ σήμερον δεκατέσσαρας πληγάς· ἐκυρίευσα τέσσαρας σημαίας καὶ τρεῖς προμαχῶνας ἀπὸ τὸν ἐχθρόν· κατέχω εἰς τὸν στρατὸν, χάρις εἰς τὴν τιμίαν διαγωγήν μου καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς Υ. Μεγαλειότητος, θέσιν διακεκριμένην ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα· ἀλλὰ πραγματικῶς εἶμαι φονεὺς, εἶμαι καταδεδικασμένος εἰς θάνατον! . .»

— Εἶναι εἷς τῶν ἀξιωματικῶν μου, ἐπέφερε πάλιν ὁ αὐτοκράτωρ· ἀλλὰ ποῖος; Ἡ ὑπόθεσις εἶναι παλαιὰ, προσέθηκε· πρέπει νὰ συνέβη πρὸ τοῦ 1789, ὅτε ἤμην εἰς Βριέννην, ἢ ὅτε εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι ὑπαξιωματικὸς εἰς Λαφερίαν . . Σπεῦσον, Ἰωσηφίνα.»

« . . . Μεγαλειότατε, ἰδοὺ ἐδιηγήθην εἰλικρινῶς πρὸς τὴν Υ. Μ. τὴν κακοδαίμονα ἱστορίαν μου. Τίποτε δὲν ἔκρυψα, τίποτε δὲν παρεμόρφωσα, οὔτε τὸ ἐμὸν ἔγκλημα, οὔτε τὴν εἰς τοῦτο ὠθήσασάν με παράνομον αἰτίαν. Ἄλλος τις ἴσως ἤθελεν εἰπεῖ ὅτι, μὴ δυνάμενος νὰ ἱκανοποιηθῇ παρὰ τῶν νόμων, ἀφοῦ οὗτοι ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτὰς τοῦ ἐνόχου, μόνον μέσον ἐκδικήσεως εὗρε τὸν φόνον· ἐγὼ δὲ ῥίπτομαι εἰς τοὺς πόδας τῆς Υ. Μ. ἐξαιτούμενος ἔλεος. Ἂν, χάριν τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἐκχυθέντος μου αἵματος, ἡ Υ. Μεγαλειότης μὲ νομίζῃ ἄξιον συγγνώμης· ἂν αὔριον, μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν, ὅταν οἱ ἀξιωματικοὶ προχωρήσωσι στοιχηδὸν, ἡ Υ. Μεγαλειότης εὐδοκήσῃ νὰ ἐκφέρῃ τὸ ῥινόμακτρόν Της εἰς σημεῖον συγγνώμης, ζητῶ ἄδειαν ἐξάμηνον τότε, τρέχω εἰς τὸν γενέθλιον τόπον μου, παραδίδομαι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς δικαιοσύνης, καὶ πεποιθότως προσμένω τὴν παρ' ὑμῶν συγχώρησιν.»

— Ὦ! τὸν Κόρσον! τὸν Κόρσον! ἔλεγεν ὁ αὐτοκράτωρ· δὲν φανεροῦται· προφυλάττεται ἀπέναντί μου. Μοὶ στέλλει τὴν ἀναφορὰν του διὰ γυναικός.

— Θὰ τὸν συγχωρήσῃς, εἶπεν ἡ Ἰωσηφίνα, ἕνα γενναῖον στρατιώτην, ἕνα ἥρωα, ὅστις ἐπολέμησε μετὰ σοῦ εἰς Ἰταλίαν, εἰς Αἴγυπτον, παντοῦ! . . Ἔσχε δεκατέσσαρας πληγάς, φίλε μου· θέλεις νὰ παραδώσῃς εἰς τὸν δήμιον ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν σου;

— Καλὰ, καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ Ναπολέων.

Ἔλαβε τὴν ἀναφορὰν, ἐκαλημύκτησε τὴν ὁμόζυγον καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ δώματά του. Τὴν δὲ ἐπαύριον, ὅτε, ἀποπερατωθείσης τῆς στρατιωτικῆς ἐπιθεωρήσεως, οἱ ἀξιωματικοὶ περιεκύκλωσαν τὴν Α. Μ. , αὕτη ἔμεινε μὲ χεῖρας ἀδιαλείπτως ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, χωρὶς νὰ ἐκφέρῃ οὔτε τὴν ταμβακοθήκην, οὔτε τὸ ῥινόμακτρον.

Ἕνα μῆνα ὑστερώτερα, ὁ συνταγματάρχης Ἐδουάρδος, γεννηθεὶς ἐν Ἐμέσσῃ, ὑπὸ τοῦ Γώλου περιβρεχομένῃ, ἔλαβε τὸ ἐπίσημον ἔγγραφον τῆς ἐντίμου ἀποκαταστάσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐπιστολὴν συγχωρήσεως δι' ἑαυτὸν, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ν' ἀνάγνωρισθῇ ὑπὸ τὸ ἀληθὲς ὄνομα τοῦ Συνταγματάρχου Ἰωσήπου Ἀστοζίου.

(Ἐκ τῶν ἀνεκδότων Ξ. ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ).

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ.

—

Φεύγεις, φεύγεις, νεότης καϋμένη,
'Ωσὰν ῥόδου περνᾷς μυρωδιά,
Σὰν φιλὶ ποῦ πετᾷ καὶ διαβαίνει,
Σὰν ἐλπίδ' ἀπ' ἀνθρώπου καρδιά.

Εὐμορφιὰ ἴση ἔχεις καὶ δρόσο·
Εὐσπλαγχνίας ἂν εἶχες σταλιά,
Δὲν θὰ ἔφευγες γρήγορα τόσο,
Καὶ δὲν θ' ἀσπριζαν μαῦρα μαλλιά!...

Χαίρου, ἄνθρωπε, χαίρου πρὶν γίνῃς
'Απ' τὰ χρόνια λιθάρι ψυχρὸ
Μέρα, νύκτα, στιγμὴ μὴν ἀφίνῃς,
Λίγο ὕπνο, γιὰ νάχῃς καιρό. . . .

Μὴ φοβῆσαι, στὴν νιότη σὰν εἶσαι,
Κρύο, πεῖνα, ἢ πόνο σκληρό,
Τὸ Θεό σου αὐτὸν μὴν φοβῆσαι·
Ἕνα μόνον φοβοῦ—τὸν καιρό.—

Γέρως, γέρως θὰ γίνῃς· στὸ χῶμα
Θενὰ σέρνεσαι, δὲν θ' ἀγαπᾷς·
Τὸ φιλὶ θ' ἀνοστίζῃ τὸ στόμα,
Θὰ μυρίζῃς λιβάνι ὅπου πᾷς.

Χαίρου, ἄνθρωπε, χαίρου καὶ πίνε
Τῆς ἀγάπης δροσιὰ καὶ φωτιά,
Γιατὶ λίγη ἡ νιότη σου εἶναι
Κὶ ἀπὸ πάνω ἡ κρύα νυχτιά. . . .

Ἄχ, θὰ ἔλθῃ καιρὸς, συμφορά σου!
Ποῦ θὰ ἰδῇς σὲ καθρέπτην ἐμπρὸς,
Ἄσπρη τρίχα στὰ μαῦρα μαλλιά σου,
Πρῶτο δῶρο ποῦ στέλνει ὁ καιρός. . .

Κεῖν' ἡ τρίχα ἡ μία, ἡ μόνη,
Ποῦ κυττᾷς μὲ θλιμμένη ψυχή,
Δυστυχῆ! σὰ βουνὸ σὲ πλακόνει,
Τοῦ σαβάνου σου εἶναι ἀρχή.

Φεύγεις, φεύγεις, νεότης καϋμένη,
Ὅλο φεύγεις, δὲν μένεις στιγμή,
Σὰν νερὸ ποῦ στὴν ἄβυσσο μπαίνει,
Σὰν ἀγέρι ποῦ φεύγει μ' ὁρμή.

Λ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΤΙΟΝ.

—

Μάρτιε! (α) τ'ὄνομά σου ἀνάξιον σὲ εἶναι,
ἀφοῦ ἡ ἀρετή σου ὑπάρχει γυναικεία.
Ὦ! γυναικὸς νὰ φέρῃς σοὶ ἔπρεπε σημεῖα,
κ' ὄχι νὰ σὲ στολίζουν τοῦ Ἄρεως μυρτῖναι.

Τὰ δόλιά σου χείλη ὁπόταν μειδιῶσι,
νομίζει τις πῶς χύνουν ζωὴν εἰλικρινείας·
πλὴν αἴφνης μεταβάλλουν τὸ χρῶμα τῆς φιλίας
καὶ μὲ τὸν κόσμον ὅλον κακεντρεχῶς γελῶσι.

Εἰπέ μοι, ποῖον θέλεις, σκληρέ, νὰ περιπαίζῃς
καὶ μ' ἄνθη ἀσταθείας κοσμεῖς τὴν κεφαλήν σου;
μὴ νὰ διάγῃς οὕτω γυρεύεις τὴν ζωήν σου,
καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀνόητε, μᾶς παίζεις;

Ἢ μὴ καὶ σὺ καμμίαν περιπαθῶς λατρεύῃς,
κὶ ἀπὸ τὸ ἦθος ταύτης λαμβάνων τὴν αἰτίαν,
δεικνύῃς πρὸς τὴν γῆν μας καρδίας ἀστασίαν,
νομίζων ὅτι ταύτην, ὦ Μάρτιε, παιδεύεις;

Πλὴν, κρῖμά σου! βεβαίως, ὦ Μάρτι', ἀπατᾶσαι·
σὲ περιπαίζει ἄλλος καὶ ἄλλον ἐκδικεῖσαι·
σφριγῶν δὲ νεανίας καὶ εὐρυὴς ἂν κ' ἦσαι,
ὡς πρὸς αὐτὸ πλὴν ὅμως ἀσύγγνωστα πλανᾶσαι.

Ἂν ὅμως πάλιν θέλῃς μ' αὐτὰ τὰ γυναικεῖα
καὶ κοῦφα παίγνιά σου ἡμᾶς νὰ βασανίζῃς·
Ἄλλαξε τ' ὄνομάσου, κ' ὡς σ' ἔπλασεν ἡ φύσις
ἀντὶ Μαρτίου γεῖνε γυνὴ καὶ Ἀ σ τ α σ ί α.

Π. ΘΩΜΑ.

ΜΗ ΜΕ ΤΥΡΑΝΝΗΣ.

—

Ἐὰν τὸ ἄσμά μου ποτε τὴν θάλασσαν περάσῃ
καὶ τῆς ψυχῆς μου ὁ λυγμὸς τὰς ἀκοάς σου φθάσῃ,
ἴσως μὲ εἰκρυα καὶ σὺ τὴν παρειάν σου λούσῃς,
ἴσως τὸ στῆθός σου παλμὸς τὸ τρυφερὸν κανεὶς,
ταράξῃ ὅταν τὴν φωνὴν τοῦ λάτρου σου ἀκούσῃς
νὰ κράζῃ—«Μὴ με τυραννῆς!»

(α) Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ ὄνομα Μάρτιος παράγεται ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ *Mars-tis* τὸ ὁποῖον σημαίνει Ἄρης.

Ἐὰν τοῦ ἔαρος πνοὴν γλυκεῖαν ἐνῷ πνέεις
κ' εἰς ἀτμοσφαῖραν προσφιλῶν θυμιαμάτων πλέεις,
ἡ ἁρμονία σὲ κηλῇ μελῳδιῶν ποικίλων,
ἴσως καὶ τρέμουσαν ἠχὼ περιπαθοῦς φωνῆς
ἀκούσῃς ἀπὸ στόμα τι ἐξερχομένην φίλον
νὰ κράζῃ—«Μὴ μὲ τυραννῇς».

Ἂν ἄλλης θέλγητρα ψυχῆς τὴν νέαν σου καρδίαν
ἑλκύουν καὶ σ' ὑπόσχωνται αἰώνιον λατρείαν,
σὺ πάλιν εἰς παράπονον ψυχῆς ἀδημονούσης
ἀμέριμνος καὶ ἀπαθὴς, ὦ φίλη, μὴ φανῇς·
ὦ! θέλησε καὶ τότε καὶ τὸν φίλον σου ν' ἀκούσῃς
ποῦ κράζει —«Μὴ μὲ τυραννῇς».

Ἐὰν βαυκάλισμα ἡδὺ παρούσης εὐτυχίας
κατακηλῇ τὸ αἴσθημα τῆς μάγου σου καρδίας,
πλὴν πάλιν πρὸς τὸ παρελθὸν ἓν μόνον στρέψον βλέμμα,
καὶ ἄκουσον τὸν στεναγμὸν φωνῆς σου ποθεινῆς,
ἥτις τονίζει θλιβερῶς τὸν θρῆνόν της ἠρέμα
καὶ κράζει—«Μὴ μὲ τυραννῇς».

Π. ΘΩΜΑ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΜΟΥ ΦΩΣΤΗΡΑΣ.

—

Ὁποῖον μαῦρον ὄνειρον
τὸν ὕπνον μου ταράττει,
Καὶ διατί τὰ στήθη μου
ὁ στεναγμὸς σπαράττει,
Καὶ ῥέουσι τὰ δάκρυα,
ὡς ῥύακες θολοί;

Ὢ! σὲ γνωρίζω, πένθιμος
σκιὰ τῆς ἀδελφῆς μου!
Ἐκ τοῦ ψυχροῦ μετώπου σου
τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς μου
Ἄλγος ἀπαρηγόρητον
αἰώνια ἀντλεῖ.

Φωστῆρα, ἐμαράνθησαν
τὰ ῥόδα σου ἐκεῖνα,
Ἐκεῖνα τοῦ προσώπου σου
τὰ μυροβόλα κρίνα; ...
Ὡς δύο ἄστρα ἔδυσαν
ἐκεῖν' οἱ ὀφθαλμοί!..

Καὶ τύχη σκληρὰ, βάσανος
τὴν νεκρικὴν σινδόνην
Νὰ σύρῃς σὲ ἠνάγκασε
ἀφ' τοῦ τάφου σου τὴν κόνιν
Ἀντὶ τῆς νύμφης ἔνδυμα! ...
σιγᾶτε, στεναγμοί. ...

Ἀκτινοβόλος ἔδυεν
ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου,
Καὶ σὺ μὲ ἓν μειδίαμα
γλυκύτατον νηπίου
Τὰ βλέφαρά σου ἔκλεισες
εἰς σκότη ζοφερά.

Τὴν νυμφικὴν σ' ἐνέδυσαν
λευκὴν ἐνδυμασίαν.
Σὲ εἶδον χαριτόβρυτον,
ὑπέρποτε γλυκεῖαν,
Ἀλλ' ἦσο φεῦ! ἀκίνητος,
ἀλλ' ἦσο φεῦ! νεκρά!

Ἠσπάσθην τὸ λευκότατον
ὡς κρῖνον μέτωπόν σου,
Καὶ ἀδελφῶν τὸ σύμπλεγμα
ἐπὶ τὸ φέρετρόν σου
Τὴν κόμην σου κατέστεφε
μὲ ἄνθη τ.υφερά.

Ἀλλὰ κ' ἐκεῖνα πένθιμα,
ψυχρὰ καὶ τεθλιμμένα,
Σ τὰ στήθη σου κατέπιπτον
ὠχρὰ καὶ μαραμένα;
Γυρὰ ἀπὸ τὰ δάκρυα
τῶν ἀδελφῶν πικρά.

Τὰ ῥόδα τῆς νεότ.τος,
φιλτάτη μου Φωστήρα,
Μὲ δάκρυα ἐπότισεν
ἡ δυσμενής σου Μοῖρα,
Κινώσασα 'ς τὰ χείλη σου
ποτήριον πικρόν.

Φεῦ! τὴν σκληρὰν ἀπώλειαν
τῶν γεννητόρων εἶδες,
Καὶ διὰ σὲ ἐσθέσθησαν
καὶ πόθος καὶ ἐλπίδες·
Ἀώρως σ' ἐγκατέλιπε
καὶ μέλλον καὶ παρόν.

Εἰς δάκρυα ἐσθέσθησαν
πικρὰ οἱ ὀφθαλμοί σου,
Τὴν συμφορὰν ἐθρήνησες
τῆς φίλης ἀδελφῆς σου,
Κ' εἰς τοῦ γαμβροῦ τὸν θάνατον
ἓν νέφος μελανὸν

τὸ στῆθός σου ἐκάλυψε,
καὶ ἔκτοτε θρηνοῦσα
Τὸν κόσμον ἐλησμόνησες,
τὸ βλέμμα προσηλοῦσα
Εἰς τὸν γλαυκὸν καὶ ἔναστρον
εἶπο· οὐρανόν. ...

Ἐκεῖ, φιλτάτη, ἔνδακρυ
τὸ βλέμμα μου εὐθύνω,
Κ' εἰς φῶτα ἀπειράριθμα
τὴν νύκτα διακρίνω
Νὰ χύνῃ φῶς γλυκύτατον
ἓν ἄστρον φαεινόν.

Μελαγχολίας ἔμπλεως
ἐκεῖνο ἀτενίζω,
Κ' εἰς τὴν φαιδρὰν ἀκτῖνά του
τὸ βλέμμα σου γνωρίζω,
Φιλτάτη, τὸ οὐράνιον,
τὸ μάγον καὶ τερπνόν.

Εἰς τῆς ζωῆς τὸ πέλαγος
ἀσκόπως περιπλέω.
Μισῶ τὴν ματαιότητα
καὶ ἀεννάως κλαίω,
Ὡς κλαίει εἰς ὰσην ἔρημα
ἡ ἐμπαθὴς Τριγών.

Ἓν ἄστρον ὀνειρεύεται
ἡ δυστυχὴς ψυχή μου,
Ἀλλὰ ἐλπὶς ἀβέβαιος·
ὁ πόθος κ' ἡ εὐχή μου
Ἀείποτε καλύπτονται
μὲ νέφος μελανόν.

Ἐὰν ὑπάρχῃ κόλασις
καὶ ᾅδου τιμωρία,
Εἶναι αὐτὸς ὁ βίος μας·
κ' ἐλπὶς μόνη γλυκεῖα
Εἰς τὸν θνητὸν ὁ θάνατος
ὑπάρχει γλυκερά.

Καὶ σὲ, καὶ σὲ, παρθένε μου,
τοῦ κόσμου ἡ πικρία
Ἀώρως κατεμάρανε,
ὡς τὰ παρθένα ἴα
Μαραίνει, φεῦ! παράκαιρα
πνοὴ φαρμακερά.

Ἀπέθανε! μοὶ λέγουσιν,
ἀπέθανεν ἐκείνη! . . .
Πλὴν ἀτενὲς τὸ ὄμμα μου
τὸ ἄστρον διακρίνει·
Ἐκεῖνο βλέπει πάντοτε,
ἐκεῖνο χαιρετᾷ.

Τὸ ἔνδυμά της λησμονεῖ,
ἡ κλαίουσα ψυχή μου,
Καὶ τύπτουσα τὰς πτέρυγας,
γλυκεῖα ἀδελφή μου,
Πρὸς σὲ, πρὸς σὲ, ἡ δύστηνος,
Φωστῆρα μου, πετᾷ.

Μ. Μ. ΠΑΠΠΑΣ.

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ.

Le baiser doit être l' enfant d' une belle bouche.

Tristan.

1.

Εἶναί τινα πράγματα, τὰ ὁποῖα παρέρχονται ἀπαρατήρητα, καὶ δὲν φαίνονται προωρισμένα νὰ καταλάβωσι θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ ἀρετὴ, ἴσως, ὁ εἰλικρινὴς πατριωτισμὸς, εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων τούτων, ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι εἶναι τόσῳ σπάνια ἐν τῷ κόσμῳ, ὥστε οἱ ἱστοριογράφοι τὰ ἀποκλείουσι τῆς δικαιοκρίτου βίβλου των, φοβούμενοι μήπως, μετὰ παρέλευσιν χρόνου, ὁ Θιὲρς ὑπολιφθῇ Δουμᾶς καὶ ὁ Βάλτερ-Σκὼτ Μακώλεϋ.

Ἀλλὰ πάρεργος ἐπὶ τούτων ὁ λόγος.

Τὸ φίλημα, περὶ οὗ πρόκειται σήμερον, οὐδεὶς πιστεύει ὅτι ἔχει ἱστορίαν· καὶ ὅμως ἔχει, καὶ οὔτε μικρὰ, οὔτε ἄσημος εἶναι.

Ἀλλ' ἡ ἱστορία εἶναι ψυχρὰ καὶ ὅτε ἀκόμη τοῦ φιλήματος εἶναι ἱστορία· ἀφίνομεν λοιπὸν εἰς ἄλλους νὰ μνημονεύσωσι τοὺς ἄθλους αὐτοῦ ἐπὶ τῆς τύχης τῶν εὐνοουμένων· τὴν ἐπήρειαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ἥτις τὸ ἔχει σύμβολον ἀγάπης καὶ διαλλαγῆς, ἀλλ' εἰς ἣν, ἐν παρενθέσει, πράγματα μᾶλλον καὶ ταραχὰς ἐπέφερεν, ἂν πιστεύσωμεν τὸν ἅγιον Ἐπιφάνειον· καὶ τρίτον τὰς περιπλοκὰς, ἃς ἔφερεν ὡς τύπος ἐθιμοταξίας.

Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἐγωϊσταί· ἂς δοξασθῶσιν ἄλλοι ἀνασκαλεύοντες τὴν μεσαιωνικὴν κόπρον τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἠθῶν· ἀρκεῖ δὲ ἡμῖν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ φίλημα ἁγνὸν καὶ γλυκὺ, ὡς ἐξῆλθε τὸ πρῶτον ἐκ τῶν χειλέων τῆς Εὔας, αὐτὸ, ὡς εἶναι σήμερον, τρυφερὸν ἢ ὑγρὸν, δειλὸν ἢ συμπαθές.

Ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς τὸ ἐρωτικὸν φίλημα ὑπὸ τὴν πραγματικὴν καὶ ποιητικὴν αὐτοῦ ἔποψιν, ὑπὸ τὸ φυσιολογικὸν αὐτοῦ μέρος.

Ἴσως κατακρίνωσί τινες τὴν ἐκλογὴν ἡμῶν.

Σεβόμεθα καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγαθὴν μερίδα τῆς Μάρθας, ἀλλὰ δὲν λησμονοῦμεν καὶ ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ δὲν ἔσπευσε πολὺ εἰς ἀλλαγὴν τῆς ἰδικῆς της.

2.

Τὸ φίλημα ὑπῆρξε προσφιλὲς τῆς ποιήσεως θέμα· ἀλλὰ καὶ ἡ φυσιολογία εὗρε, φαίνεται, τόσῳ γλυκὺ τὸ ἀντικείμενον, ὥστε δὲν ἀπηξίωσε νὰ ῥίψῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ψυχρὸν βλέμμα της.

Τὸ φίλημα ὅμως εἶναι Κίρκη· ὅ,τι ἐγγίσῃ μεταβάλλει μορφήν.

Ἡ Κίρκη ἦτο ἡ μάγισσα τῆς ἀρχαιότητος· ὁ ἀσπασμὸς εἶναι ὁ γόης παντὸς τόπου καὶ χρόνου.

Ἡ φυσιολογία ἐμαλάχθη, καί πως ἐγένετο ποιητικωτέρα ἑαυτῆς. Ἀφῆκε τὴν μήλην καὶ ἔψαυσεν ἁπαλῶς τὸ ἀντικείμενον· ἀπεφήνατο δέ:

α Ὑπάρχει νεῦρόν τι, συνδέον τὸ στόμα μετὰ τῆς καρδίας καὶ αὐτὴν μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος. Πόσον ἡ

φύσις παρεσκεύασε τὰ πάντα μετ' ἀπαραμίλλου λεπτότητος! Οἱ μικροὶ ἀδένες τῶν χειλέων, τὸ σπογγῶδες πλέγμα αὐτῶν, αἱ ἁπαλαὶ θηλαί των, τὸ λεπτὸν αὐτῶν καὶ εὐρέθιστον δέρμα, τοῖς δίδει γλυκεῖάν τινα καὶ ἡδυπαθῆ αἴσθησιν, ἄγνωστον εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. »

Ἀναμφιβόλως οἱ ἰατροὶ εἶναι οἱ πρακτικοὶ ποιηταὶ τοῦ κόσμου! Μόνος δὲ ὁ Βαλταῖρος ἴσως ἠδύνατο νὰ μεταφράσῃ ἐμμέτρως τὴν ποιητικὴν ταύτην περιγραφὴν τῆς κατασκευῆς τοῦ στόματος:

« Μάτην φιλεῖς, ἐν τῇ πυρετώδει φλογί σου, ὡραῖον λαιμὸν καὶ στρογγύλας ὠλένας! φίλησε τὸ στόμα· αὐτὸ μόνον συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς ψυχῆς· ἡ καρδία προσκολλᾶται εἰς τὰ ῥόδινα χείλη, εἰς τοὺς μαργαριτώδεις ὀδόντας, εἰς τὴν θερμὴν γλῶσσαν. Ἡ καρδία μόνον ἐπὶ τῆς καρδίας εἶναι εὐτυχὴς — αἱ δύο ἑνοῦνται τότε εἰς μίαν, καὶ ἡ μία αὕτη εἶναι ὁ παράδεισος.

3.

Τὸ φίλημα εἶναι γλυκύ, ἡδυπαθές, μαγευτικόν.

Εἶναι τὸ φίλτρον, δι' οὗ αἱ νεαραὶ καρδίαι μεθύσκονται, λησμονοῦσι τὴν γῆν καὶ ἁρίπτανται εἰς κόσμους ἀγνώστους, κόσμους θυμηδίας καὶ ἡδονῆς.

« Ὑπάρχει τόσῳ ἰσχυρὰ μαγεία, τοιαύτη ἀπόλαυσις ἐπὶ τοῦ ἐρωτικῶς ἡμῖν μειδιῶντος τῆς φίλης στόματος, ὥστε, ὅτε τὰ χείλη μας τὸ θλίβουσι, πᾶσα πικρία ἀπέρχεται τῆς καρδίας μας, πᾶσα μέριμνα ἐκ τοῦ πνεύματος ἡμῶν (1).»

Εἶναι τὸ βάλσαμον, ὅπερ ἡ φύσις ἔδωκεν εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον.

Ἀσπάζεται ἆρά γε ἡ τρυγὼν τὴν ἐρωτικὴν σύντροφόν της, ὅτε ἑνόνουσι τὸ ῥάμφος των; φιλεῖ ἡ περιστερὰ τὸ λέχος αὐτῆς;

Καὶ ἡ δρόσος ἴσως ἡ ἐπικαθημένη τῶν ἀνθέων εἶναι τὸ γλυκὺ φίλημα τῆς αὐγῆς, ὁ δροσερὸς ἀσπασμὸς τῆς αὔρας;

Τὸ φίλημα εἶναι ὑγρόν, μεθυστικόν, φλογερόν.

Εἶναι τὸ φίλτρον, δι' οὗ αἱ ἀγαθαὶ σύζυγοι καὶ αἱ καλαὶ μητέρες ῥρονοῦσιν ὅτι μαγγανεύονται οἱ σύζυγοι καὶ τὰ τέκνα των ὑπὸ τῶν Λαΐδων τῆς ἐποχῆς.

Ὁποία πλάνη! καὶ εἶναι φίλτρον γοητευτικώτερον τοῦ ἀσπασμοῦ; Δὲν ἦσαν αὐταὶ κόραι, καὶ δὲν ἠσθάνθησάν ποτε τὴν νεανικὴν ζωὴν ἐπιῤῥῶσαν εἰς τὰ χείλη των; Ἐλησμόνησαν ὅτι γονυπετὴς ὁ νῦν παρ' ἄλλης μαγευμένος σύζυγος προσελιπάρει ἓν φίλημα, ἓν μόνον, καὶ ἐρλέγετο ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τῶν βλεμμάτων των; Τὰ πάντα λησμονοῦνται· ὁ γάμος ἀφαιρεῖ καὶ τὰς ἴνας αὐτὰς τῶν χειλέων.

Τὸ συζυγικὸν φίλημα εἶναι γλυκύ· ἀλλὰ δὲν φέρει μέθην, δὲν φλέγει. Τὸ φίλημα τῆς φίλης, τῆς ἐρωμένης, εἶναι μεθυστικόν, φλογερόν.

« Τί ἔπραξες! ἄ! τί ἔπραξες, Ἰουλία μου! ἠθέλησες νὰ μὲ ἀμελήσῃς καὶ μὲ ἠράνισες. Εἶμαι μεθύων, ἢ μᾶλλον, ἄρρων. Αἱ αἰσθήσεις μου ἠλλοιώθησαν, πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς μου ἐταράχθησαν ἐκ τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ φιλήματος. Θέλεις νὰ πραΰνῃς τὴν ὀδύνην μου; σκληρά, σὺ τὴν αὐξάνεις. Ἐπὶ τῶν χειλέων σου ἔδρεψα δηλητήριον· φλεγμαίνει, φλογίζει τὸ αἷμά μου, μὲ φονεύει, καὶ ὁ οἰκτός σου μοὶ προξενεῖ θάνατον.

« Ἡ βαθεῖα αἴσθησις ἣν ἔπαθον δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ πλέον. Χάριν!... εἶναι ταραχὴ φοβερά.... Ὄχι, φύλαξε τοὺς ἀσπασμούς σου, δὲν δύναμαι νὰ τοὺς ὑποφέρω, εἶναι πολὺ ψυστικοί· διαπερῶσι, φλογίζουσι μέχρι τοῦ μυελοῦ... μὲ καθιστῶσι παράφρονα. Ἓν μόνον φίλημα, ἓν μόνον μ' ἔφερεν εἰς ἀποπλάνησιν, ἐξ ἧς δὲν δύναμαι νὰ συνέλθω. Δὲν εἶμαι πλέον ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ σὺ μετεβλήθης (1).»

Τὸ φίλημα, τέλος, εἶναι διαρκές, λαμυρόν.

Εἶναι ἡ πρόκλησις τοῦ ἀκράτου πάθους τῆς σφριγώσης ζωῆς.

« Πόσον ἡ εὐδαιμονία μου ἦτο βραχεῖα! μόνη ἡ ἐπιθυμία μοὶ μένει (2).»

4.

Τὸ φίλημα πρέπει νὰ ἦναι τέκνον ὡραίου στόματος.

5.

Ἡ μελῳδία τῶν πτηνῶν εἶναι γλυκεῖα, περιπαθής· τὸ ἄνθος εἶναι δροσερόν, εὐῶδες, χαρίεν· εἶναι μυρίπνους ἡ αὔρα. Ἀλλὰ καὶ τὸ φίλημα εἶναι ἄρωμα, καὶ ὁ ἀσπασμὸς εἶναι μελῳδία· τὸ φίλημα εἶναι τὸ σύνολον τούτων, εἶναι ἡ ἰδανικὴ σύλληψις τῆς ἡδύτητος καὶ τῆς καλλονῆς. Καὶ ὅμως τὸ φίλημα ἔχει σάρκα, δὲν εἶναι ἰδανικότης. Ἔχει σάρκα, καὶ ὅμως εἶναι ἄϋλον.

Εἶναι ὁ γλυκὺς καρπὸς ἐμψύχου φυτοῦ, εἶναι ἡ ἀπόλαυσις τῆς εὐδαιμονίας, εἶναι — τὸ ἀπαύγασμα κοραλλίνης δυάδος χειλέων.

Δυὰς ῥοδίνη χειλέων, ἡδέως ὑποσκάζουσα, δὲν ὁμοιάζει ῥόδον πρωϊνόν, ὅτε ἡμιανοίγει τὰ πέταλά του καὶ ἀφίνει νὰ ἐξέλθῃ τὸ πρῶτον ἄρωμα, ἡ μυρόεσσα δρόσος, ἣν ἐνέκλεισεν ἐν αὐτῷ;

« Σᾶς ἀπεχθάνομαι, ψυχραὶ συνθέσεις τῆς τέχνης. Καὶ ἂν οἱ σεμνότυφοι μὲ κατακρίνωσι, καὶ ἂν οἱ ὑποκριταὶ μὲ ἀποδοκιμάσωσιν, ἐγὼ ἐπιζητῶ τὰς ἐμπνεύσεις καρδίας παλλούσης ὑπὸ ἡδυπαθείας ἐν τῷ πρώτῳ ἐρωτικῷ φιλήματι.

« Ὦ! μὴ λέγετε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του, ἀπὸ τῆς πλάσεώς του μέχρις ἡμῶν, ἦτο δυστυχής· ὑπάρχει ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς εἰδός τι παραδείσου, καὶ ἡ Ἐδὲμ ἀναζῇ ἐν τῷ πρώτῳ ἐρωτικῷ φιλήματι.

« Ὅταν ἡ ἡλικία πήξῃ τὸ αἷμά μας, ὅταν αἱ ἀπολαύσεις ἡμῶν ἀποπτῶσι — διότι τὰ ἔτη φεύγοντα ἔχουσι πτέρυγας περιστερᾶς — ἡ προσφιλεστέρα ἀνάμνησις, ἥτις θέλει ἐπιζήσει εἰς πάντας ἡμᾶς, ἐκείνη, ἣν θέλει ἀναπολεῖ ἡ μνήμη μας εὐαρέστως, εἶναι τὸ πρῶτον ἐρωτικὸν φίλημα (3).»

6.

Δροσερὰ καὶ γλυκεῖα αἴσθησις τοῦ πρώτου ἐρωτικοῦ

---

(1) Le vicomte Walsh.

(1) J. J. Rousseau. *(2) Jean Second.*
(3) Βύρων.

φιλήματος! ἡδονικὴ ἐπαρή, μεθυστικὴ θωπεία! τίς δὲν σὲ ἠσθάνθη εἰς τὰς χρυσᾶς τῆς νεότητός του ἡμέρας; . .

(Ἐθν. Βιβλ.) ΠΕΤΡΟΣ — ΠΑΥΛΟΣ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΕΜΩΝ.

Μέχρι τοῦδε ἐκαθήμην πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Ἑ π τ α λ ό φ ο υ, καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ εἰσέλθω ἐντός. Διότι διὰ ν' ἀξιωθῇ τις ταύτην τὴν τιμὴν πρέπει καὶ τίτλον εὐγενῆ νὰ φέρῃ, καθὼς καὶ ἔνδυμα γάμου κατάλληλον. Ἐγὼ ὅμως στερούμενος ἀμφοτέρων ἐφοβούμην κἀμμίαν προσβολὴν ἢ ἐπιτίμησιν, μήπως δηλ. κανεὶς συνωφρυωμένος δεσπότης προστάξῃ τοὺς δούλους αὐτοῦ νὰ μὲ πετάξωσιν ἔξω, καὶ τοιουτοτρόπως μείνω, κατὰ τὴν παροιμίαν, 'εἰς τὰ κρύα τοῦ λουτροῦ. . . Ἀλλὰ καθ' ἣν ἐποχὴν ἕκαστος προσπαθεῖ τὸ κατὰ δύναμιν νὰ συνεισφέρῃ εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πομπωδῶς ὀνομάζουν διανοητικὴν τοῦ ἔθνους ἀνάπτυξιν, καὶ νὰ ὑπογράψῃ οὕτω (καὶ ἴσως τοῦτο εἶναι ἡ κυριωτέρα, διὰ νὰ μὴ εἴπω ἡ καθ' αὐτὸ αἰτία) τὸ τιτλοφόρον αὐτοῦ ὄνομα εἰς τὰς στήλας ἐφημερίδος, εἴτε περιοδικοῦ τινος, διὰ νὰ μὴ μείνω καὶ ἐγὼ ἀπρόσβλητος ἀπὸ ταύτην τὴν ἐπιδημίαν, ἀπεφάσισα καὶ μὲ τὸ καλὸν καὶ μὲ τὸ κακὸν, διαφθείρας τοὺς φύλακας τῶν π υ λ ῶ ν, νὰ εἰσέλθω ἐντὸς τῆς Ν έ α ς Ἑ π τ α λ ό φ ο υ. Μὴ περιμένῃς ὅμως, φίλε ἀναγνῶστα, ν' ἀκούσῃς ἀπὸ τὸ στόμα τῆς γραφίδος μου τίποτε σπουδαῖον, ἢ ἐπιστημονικόν· τοσοῦτον ἡ φαντασία μου εἶναι περιωρισμένη (διότι γνωρίζεις ὅτι, ἂν καὶ αἱ ἐπιστῆμαι βασίζωνται πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς πείρας, δὲν ἀποστρέφονται ὅμως ἐνίοτε καὶ τὰ γεννήματα τῆς φαντασίας), ὥστε οὔτε ὁποία τις εἶναι ἡ λαύρα τῆς καρδίας τῆς γῆς δύναται νὰ σοὶ ἀνακαλύψῃ, οὔτε τὰ ἰδιότροπα χοροπηδήματα ταύτης νὰ σοὶ ἐξηγήσῃ, οὔτε νὰ πλάσῃ ἀπό τινος ξηρᾶς γῆς κόσμον ἄλλον ν ε ρ ο υ λ ό ν, οὔτε. . . οὔτε . . . οὔτε . . . Ἄλλως τε, πρὸ πολλοῦ τὰ ἔχω χαλασμένα μὲ τὸ σ π ο υ δ α ῖ ο ν, ὥστε τοῦτο μοὶ ἀρνεῖται ἐπιμόνως τὴν σύμπραξίν του· ὅθεν καὶ ἐγὼ τῷ στρέφω τὰ νῶτα καὶ πολὺ ὀλίγον μοὶ μέλει ἂν τοῦ κακοφανῇ.

Ἐ! λοιπὸν (εἶναι ἐπόμενον νὰ μ' ἐρωτήσητε) καὶ τί θὰ μᾶς εἴπῃς; Ὑπομονή. . .

Γνωρίζεις, ἀναμφιβόλως, ἀναγνῶστά μου, ἐὰν ἦσαι (καὶ βεβαίως θὰ ἦσαι) χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ὅτι ἀπό τινος καιροῦ ἐβάλομεν εἰς πρᾶξιν τὰς συνταγὰς τῶν ἁγίων Πατέρων· καὶ πρὸς ἰατρείαν τῆς ψυχῆς, τιμωρίαν δὲ τοῦ σώματος, τῷ δίδομεν πρὸς τροφήν του, ἀντὶ κρέατος καὶ ἄλλων, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ . . . σκόρδα καὶ κρόμμυα, ἅτινα, ἂν καὶ κατ' εὐθεῖαν ἀντικείμενα εἰς τὸν ἀληθῆ πολιτισμὸν καὶ τὴν εὐγένειαν, εἶναι ὅμως εὐκολοχώνευτα πολὺ διὰ τὸν στόμαχον τῆς ψυχῆς, καὶ, καθὼς λέγουσι, μάλιστα ἐξαλείφυσιν, ὡς τὸ δραστηριώτερον καθάρσιον, πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας (γράφε ἁμαρτίας) αὐτῆς. Ὥστε δὲν θέλεις μὲ κατηγορήσει ἂν, ἐκπληρῶν καὶ ἐγὼ χριστιανικὸν καθῆκον, σοὶ προσφέρω ἀντὶ παντὸς ἄλλου γλυκύσματος σκανδαλώδους κατ' αὐτὰς τὰς κρισίμους ἡμέρας τοιαῦτά τινα, τὰ ὁποῖα, μολονότι δὲν ἔχουν τὴν ἀξίωσιν ὅτι καθαρίζουν τὴν ψυχὴν, ὑποδεικνύουν ὅμως τὰς ἀσθενείας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἐνίοτε τὰς καθαρίζουν.

Δὲν προτίθεμαι νὰ σοὶ ἐκθέσω (καὶ μὲ συγχωρεῖς διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ προοιμίου μου· ἄλλως τε γνωρίζεις ὅτι τὸ κυριώτερον παντὸς λόγου εἶναι τὸ προοίμιον καὶ ὁ ἐπίλογος), δὲν προτίθεμαι λοιπὸν νὰ σοὶ ἐκθέσω οὔτε μῦθόν τινα, οὔτε μυθιστορίαν, δηλ. τραγέλαφον, ἀλλ' ἓν ἁπλούστατον ἱστορικὸν, τὸ ὁποῖον μοὶ συνέβη . . . δὲν ἐνθυμοῦμαι πότε. Μολονότι δὲ ἀληθὲς, κατὰ τοῦτο ὅμως μένει ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἄλλα τοῦ εἴδους του ἀληθῆ καὶ αὐτὸ, ὅτι δὲν ἔχει ἐκτὸς ἐμοῦ ἄλλον συμμαρτυροῦντα. Ὅθεν πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ τὸ πιστεύσῃς, ἠμπορεῖς ὅμως, ἀφοῦ τὸ ἀναγνώσῃς, νὰ εἴπῃς καὶ σὺ μετὰ τοῦ καλοῦ ἐκείνου ἱστορικοῦ: αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος λέγει πράγματα « ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλοισι δέ τισιν. . . . »

Ἡμέραν τινὰ, ἐνῷ κατὰ τὴν συνήθειάν μου περιεπάτουν εἰς ἓν δάσος σκιερὸν, χλοερὸν, δροσερὸν κτλ. . . . ἤκουσα μακρόθεν θορυβώδη τινὰ ἦχον, οἱονεὶ ἰσχυρῶν ἀνέμων μαχομένων· προχωρῶ βήματά τινα, καὶ μετ' ἐκπλήξεως βλέπω εἰς τὸν μυχὸν τοῦ δάσους ἀνθρώπους τινὰς, οἵτινες, εἰ καὶ ἐστολισμένοι μὲ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ τοῦ ἀσχηματίστου ἐκείνου ὄντος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται νέος, εἶχον ὅμως κάτι, τὸ ὁποῖον τοὺς διέκρινεν ἀπὸ τὸν κοινὸν ἄνθρωπον, ὥστε ἐπλησίαζον μᾶλλον εἰς ὄντα ἀνωτέρας τινὸς καὶ πνευματικωτέρας οὐσίας. Ὑπὸ περιεργείας κινούμενος ἐγὼ (ἢ μήπως τάχα ἡ μήτηρ μου δὲν κατάγεται ἀπὸ τὴν Εὔαν;), πλησιάζω ἔτι περισσότερον, καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους, τὸν τρόπον καὶ τὰς χειρονομίας των ἐνόησα ὅτι παρευρίσκομαι εἰς συμβούλιον τῶν. . . . (μάντευσέ το ἐὰν ἠμπορῇς, ἀναγνῶστα), τῶν Ἀνέμων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μοὶ ἐφάνη τὸ πρᾶγμα παράδοξον, διότι, καθὼς εἶχον ἀκούσει ἄλλοτε, αἱ τοιούτου εἴδους ὁμηγύρεις ἐξετελοῦντο εἴς τινα πλησίον τῆς Ἰταλίας κῆπον, εἰς τὸ λεγόμενον ἄντρον τοῦ Αἰόλου. Τὴν ἀπορίαν μου ὅμως ταύτην διέλυσεν ἀκολούθως εἷς τῶν φίλων μου Ἀνέμων, τὸν ὁποῖον εἶχον γνωρίσει κατὰ μίαν τρικυμίαν 'εἰς τὴν Προποντίδα, εἰπὼν ὅτι μὴ ὑποφέροντες οἱ Ἄνεμοι τὰς φωνὰς τοῦ Γαριβάλδου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ κραυγαζόντων καθ' ἑκάστην: ἐλευθερία! . . . ἐλευθερία! . . . ἐξέλεξαν ἡσυχώτερον μέρος, ὅπου νὰ ἐκτελῶσι τὰς συνδιασκέψεις των μὲ περισσοτέραν ἠρεμίαν· μὲ διεβεβαίωσε δὲ μεθ' ὅρκου ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐγὼ πρῶτος ἐκ τῶν θνητῶν εἶχον εἰσδύσει εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄσυλόν των.

Ὁπωσδήποτε ὅμως διὰ μεσιτείας αὐτοῦ συγκατένευσεν ὁ πρόεδρός των (ὅστις ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ Βορέας) νὰ παρευρεθῶ εἰς τὴν συνεδρίασιν. Καὶ ἰδοὺ καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι τὰ πρακτικὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Ἅμα ἐδόθη τὸ σύνθημα, ὁ Κύριος πρόεδρος εἶπεν — ἔχει τὸν λόγον ὁ Νότος.

Καὶ εὐθὺς παρουσιάσθη εἰς τὸ μέσον οὗτος μὲ ὅλην τὴν Ἀφρικανικὴν αὐτοῦ σοβαρότητα, καὶ ἀφοῦ ἔβηξε

τρὶς καὶ ἐσπόγγισε τὸ πρόσωπόν του τοσάκις, διηγήθη τὰ κατορθώματά του καὶ τὰ τρόπαια, τὰ ὁποῖα ἔζησε κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου, τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τῆς Προποντίδος· συνεκεφαλαίωσε δὲ τὴν νευρώδη του δημηγορίαν ἐπάνω κάτω τοιουτοτρόπως. — Κανὲν πλοῖον δὲν διέφυγε τὴν ὁρμήν μου, ὅλα θὰ ἐνθυμοῦνται τὸ τελευταῖόν μου φύσημα καὶ μετὰ σεβασμοῦ οἱ ναῦται θέλουσι προφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀνέμου Νότου, καθ' ὅσον εἰς ἄλλο μὲν πλοῖον λείπει ὁ ἱστὸς, εἰς ἄλλο δὲ τὰ ἱστία καὶ εἰς ἄλλο ἄλλο τι τῶν συστατικῶν αὐτοῦ μερῶν.

Κατόπιν τούτου ἔλαβον τὸν λόγον ἀλληλοδιαδόχως οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἰδίως, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐνδιαφέρουν, εἶναι ὁ πτωχὸς Ζέφυρος καὶ ἄλλοι τινὲς ἄνεμοι, ἄγνωστοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, γεννηθέντες δὲ κατὰ μεταγενεστέρας ἐποχὰς καὶ ἔχοντες ἀποστολὴν λεπτοτέραν καὶ σμαντικωτέραν τῶν ἄλλων· ἐπειδὴ τὸ στάδιον αὐτῶν εἶναι κυρίως ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος· καὶ διὰ αὐτὸ εἶναι καὶ ὀλίγον ὑπερήφανοι· διότι, καθὼς λέγουν, τὸ ἐπισημότερον ζῶον τῆς γῆς καταδέχεται νὰ τοὺς φέρῃ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλήν του, καὶ μάλιστα μέσα εἰς τὰ μυαλά του. — Καὶ πρῶτον μὲν εἷς τούτων παρουσιασθεὶς μέ τινα μικρότερα περὶ ἑαυτὸν ἀνεμίδια (ἄτινα, καθὼς ἔμαθον, ἦσαν αἱ αὖραί του) παρεπονέθη ἀρκετὰ, διότι, ἐνῷ οἱ ἀρχαῖοι ἐφείδοντο τόσον τὸ πολὺ τιμον αὐτοῦ ὄνομα, ἀπό τινων ὅμως αἰώνων κατέστη τὸ παίγνιον ὅλων τῶν ποιητῶν, καὶ οὐδεὶς οὐδέποτε δὲν γράφει οὔτε δύο σειρὰς ποιήματος (*sic*) χωρὶς ν' ἀνακατώσῃ καὶ τὸν Ζέφυρον, ὥστε, ἐνῷ κυρίως τὸ ἔργον του εἶναι νὰ ζωογονῇ ὡς ζωηφόρος, ἀναγκάζεται ὅμως ἐνίοτε νὰ συγκαταβαίνῃ εἰς τοσαύτην πενιχρότητα καὶ ἀτονίαν, ὥστε αὐτὸς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ τὸν ζωογονήσῃ ἄλλος, καὶ νὰ τὸν ἐλκύσῃ ἀπὸ τὸν βόρβορον, εἰς τὸν ὁποῖον συχνάκις τὸν ῥίπτουν. Αὐτὰ ταῦτα δακρυῤῥοοῦσαι παρεπονοῦντο καὶ αἱ αὖραι, βιαζόμεναι ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των νὰ τρέχωσι πολλάκις καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας ἐξευτελιστικὰς τῶν ποιητῶν παρακλήσεις.

Δὲν συνέβαινεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνέμους, τοὺς ἀνωνύμους.

Οὗτοι ἀγερώχως πάνυ ἐξέθετον, ὁ μὲν ὅτι ἐμπνέει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ὑψηλότερα ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι αἰσθήματα· φέρ' εἰπεῖν, ὁ μὲν περὶ ἐλευθερίας, ἄλλος περὶ ἀρετῆς, ὁ ἄλλος περὶ ἄλλης τινὸς μὰ τὴν ἀλήθειαν λέξεως· καὶ εἰς τοσοῦτον βαθμὸν μάλιστα ἐνίοτε, ὥστε ν' ἀποτινάζουν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς των τὸν γερολόγον καὶ τὴν ξηρὰν καὶ ῥυτιδωμένην σκέψιν καὶ ἐγκαθιδρυόμενοι εἰς τὸν τόπον των ἡγεμονικῶς νὰ ὁδηγῶσι τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος. Μάλιστα δὲ ὁ τελευταῖος τούτων μὲ ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν.

Δὲν γνωρίζω μὲν, ὡς εἶπον, τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ, κατὰ τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔλαβον, εἶναι ἀδελφὸς τῆς χιμαίρας, ἐξάδελφος τῆς τραγελάφου, ἔχει δὲ καὶ κάποιαν συγγένειαν μὲ τὴν φαντασίαν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συναναστρέφεται μὲ τὴν οἴησιν. Ἐκαυχᾶτο δὲ ὅτι εἶναι ὁ μεγαλείτερος τοῦ καιροῦ του κατακτητὴς, ὅτι ὅλαι αἱ νέαι κεφαλαὶ (ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων) εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του· καὶ ὅτι ἓν αὐτοῦ φύσημα ἀρκεῖ νὰ τὰς ἐξάψῃ ὅλας· καὶ τότε δὴ τότε τὰς διδάσκει ἅπαντα τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, ἀναπτύσσει δὲ καὶ αὐτὰ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα ἐν ἀκαρεῖ καὶ ἐκ τοῦ προχείρου. Ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦσαν καταγεγραμμένοι ὅλοι οἱ ὑπήκοοί του μὲ τὸ ἐπώνυμον ἐξημμένη κεραλὴ δεῖνα.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠδυνήθην νὰ παρατηρήσω καλλίτερον, καθὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, εἶναι ὅτι τὰ περισσότερα εἰς τὸ κατάστιχον αὐτοῦ περασμένα ὀνόματα ἦσαν ἑλληνικά· ὥστε συμπεραίνεται ἐκ τούτου ὅτι ἐπιπολάζει παρ' ἡμῖν. Ἔλαβον τὴν ὑπομονὴν νὰ διέλθω τὰς στήλας αὐτοῦ, ἀναζητῶν καὶ τὸ ὄνομά μου, καὶ πραγματικῶς τὸ ὁμολογῶ (ἂν καὶ ἐρυθριῶν) εἶδον αὐτὸ, καθὼς καὶ μερικῶν φίλων μου.

Μεταξὺ ὅμως τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα, φίλε ἀναγνῶστα, διῆλθον, δὲν ὑπῆρχε τὸ ἰδικόν σου· ὥστε φαίνεται ὅτι καὶ σὺ θ' ἀποτελῇς μίαν ἀπὸ τὰς ἐξαιρέσεις. Πλὴν ὑπάρχει ὑποψία μήπως ἦτο γεγραμμένον κατωτέρω. Κατὰ τὸ παρὸν λοιπὸν μένε ἥσυχος καὶ ἄλλοτε, ὅταν τύχῃ πάλιν περίστασις, ἠμπορῶ ἴσως νὰ σὲ πληροφορήσω καλλίτερον.

Π. ΘΩΜΑ.

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ.

Πρὸς στρατιωτικὸν, ὅστις τὸ πίνει ὀλίγον, ἔλεγε, παίζων μετ' αὐτοῦ σκαμπίλι, εἷς φίλος του. Παράδοξον! Ὁσάκις θὰ βάλητε κάτω κόζι, πρέπει νὰ ἦναι σπαθί! Αἴ, τὸν εἶπεν ἐκεῖνος μειδιῶν, καὶ δὲν ἠξεύρεις, φίλε, ὅτι τὸ σπαθὶ ἀνήκει εἰς ἡμᾶς τοὺς στρατιωτικούς; Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, ἀπεκρίθη αὐτός. Ἠξεύρω ὅμως ὅτι σὺ μᾶλλον ἀγαπᾷς τὴν κοῦπαν.

— Δὲν ἔχω καλὸν φύλλον, ἔλεγε νεᾶνις εἰς νέον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔπαιζε κοντσίναν· τὰ χαλοῦμεν; Ἀφοῦ δὲν ἔχετε καλὸν φίλον, εἶπεν ἐκεῖνος, καὶ θέλετε, διατί ὄχι; τὰ χαλοῦμεν. Ἀλλὰ καὶ μὲ τοῦτο, τὸν εἶπεν ἡ νέα, ἐννοεῖτε ὅτι δὲν θὰ σᾶς πάρω. Καὶ ἐγὼ, φίλε μου, ὑπέλαβεν αὐτὸς, παίζω μαζῆ σας, μόνον διὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα.

— Σᾶς ἐκούρασα, εἶπε πρός τινα κυρίαν νέος τις ἔν τινι χορῷ. Διόλου, Κύριέ μου, ἀπεκρίθη αὕτη, καθότι εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ μὲ χορεύσῃ ὁ ἐλαφρότερος Κύριος. Ὦ, ἡ καλωσύνη σας, τὴν εἶπεν ὁ νέος· πιστεύσατε, Κυρία μου, ὅτι καθεὶς χάνει τὴν βαρύτητά του πλησίον σας.

— Διατί δὲν λαμβάνετε μέρος εἰς τὴν φιλονεικείαν τῶν ἀνδρῶν; ἠρώτησε Κυρία τις ἐν συναναστροφῇ φίλον, ὅστις ἐπλησίασε τὰς κυρίας. Διότι, ἀπεκρίθη, ἀγαπῶ, Κυρία μου, τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν εὑρίσκω μεταξὺ ὑμῶν διαλάμπουσαν.

ΑΠΡΙΛΙΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 7.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΡΥΓΚΙΟΥ.

—

(Μετάφρασις Ν. Ἀργυριάδου.)

—

(Συνέχεια ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φυλλαδίου).

Ὅτι δὲ ὁ ἀσπαζόμενος τὴν ἐναντίαν γνώμην εἰς πολλὰς περιπίπτει ἀτοπίας ἀνερευνῶν τὰ τῶν μύθων, παράδειγμα ἔστω αὐτὸς ὁ Ἕρμαννος (*Dissert. de Myth. graec. antiquissima*), πᾶν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι εἶπον περὶ τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ἀπορρίπτων διὰ τοῦ αὐθαιρέτου δόγματος, ὅτι δὲν ἐνόουν τί ἔλεγον καὶ ὅτι ἡ πίστις αὐτῶν ἦτο πρόληψις καὶ δεισιδαιμονία. Ἐπομένως ἐμπεριπλανᾶται εἰς ὑπόθεσιν μυστηριώδους τινὸς σοφίας τῶν ἱερέων, μηδαμόθεν ὅμως οὔσης γνωστῆς, ἐπινοεῖ κοσμογονικόν τι σύστημα, ὅπως μᾶς τὸ παραστήσῃ ὡς τὴν ἀρχαιοτάτην φιλοσοφίαν καὶ γνησίαν ἔννοιαν τῶν μύθων. Οὕτω δὲ αὐθαιρέτως δογματίζων, ὑπ' οὐδενὸς κωλύεται ἐκ τῶν ὅσα ἀναμφισβητήτως γινώσκομεν ὅτι ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἀντιλέγων πάντοτε ὅτι ἠγνόουν ὅλως τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῶν μύθων, ἣ εἶχον λησμονήσει αὐτήν. Οὕτω δὲ κατὰ τὸν Ἕρμαννον, ἡ Νὺξ, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὄνομα πᾶς Ἕλλην ἐνόει τὴν νύκτα, σημαίνει τὴν κατάπτωσιν, ὁ γενάρχης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους Ἰαπετὸς, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ Ἕλλην, σημαίνει τὴν βύθισιν εἰς τὸν Ὠκεανὸν, ἡ μήτηρ τῶν Μουσῶν Μνημοσύνη σημαίνει τὴν ἐν τῷ Ὠκεανῷ δίνην, ἡ Θέμις δὲν σημαίνει πλέον δικαιοσύνην, ἀλλὰ τὴν στήριξιν, αἱ δὲ Χάριτες οὐδὲν εἰσὶν ἕτερον εἰμὴ ὁ διὰ τῆς θαλασσοπορίας προσκτώμενος πλοῦτος. Ἂς ὁμολογῶσιν ὅ,τι θέλουσι καὶ ποιηταὶ καὶ ὄχλος, οὐδεὶς προσέχει εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα, εἰς ἡμᾶς δέδοται τὸ νὰ ἀνακαλύψωμεν μετὰ τοῦ Ἑρμάννου τὸν ἐσωτερικὸν τῶν μύθων λόγον. Ὁ πολὺς παρὰ πᾶσιν Ἡσίοδος ἐν τῇ θεογονίᾳ αὐτοῦ ἀκολευθεῖ τὰ ἴχνη ἀρχαίου τινὸς φιλοσόφου ἢ σοφοῦ ποιητοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ἐννοῇ, ὅθεν παντοῦ ὅπου δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸ σύστημα τοῦ Ἑρμάννου, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι κακῶς τὸν ἐνόησεν. Ὁσάκις δὲν ἀντέγραψε πιστῶς τὸν προκάτοχόν του καὶ εἶπέ τι ἀφ' ἑαυτοῦ, ταῦτα εἶναι παράλογοι προσθῆκαι. Ὅσοι στίχοι τοῦ Ἡσιόδου δὲν μᾶς ἀρέσκουσι, δυνάμεθα καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ὑποβολιμαῖοι.

Πόθεν ὅμως πρὸς Θεοῦ γινώσκει ὁ Ἕρμαννος ὅ,τι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος δὲν ἐγίνωσκον; Πόθεν ἐγένετο αὐτῷ γνωστὸς ὁ ὑποτιθέμενος οὗτος ἀρχαιότατος φιλόσοφος; Βεβαίως οὐχὶ ἐξ ἐκείνων, ὅσα ἐπίστευον καὶ συνέγραψαν οἱ ἀρχαῖοι, διότι ταῦτα πάντα ἀπορρίπτονται ὡς ἐπίπλαστος πρόληψις. Ἡ πάνσοφος αὕτη Πυθία τοῦ Ἑρμάννου εἶναι ἡ κατὰ γράμμα ἐξήγησις τῆς παραγωγῆς τῶν λέξεων καὶ ὀνομάτων, διότι ταῦτα ἐπενοήθησαν βεβαίως ὑπὸ τοῦ παναρχαίου ἐκείνου φιλοσόφου, ἡ δὲ ἐτυμολογία εἶναι τὸ μόνον καὶ ἀλάνθαστον κριτήριον τῆς ἀληθείας! Καὶ ὅμως ὁπόσον σαλερὰ καὶ σαλευομένη εἶναι ἡ ἄγκυρα αὕτη, ἐφ' ἧς ἐπιχειροῦμεν νὰ στηρίζωμεν τὸ θρησκευτικὸν οἰκοδόμημα τοῦ ἀρχαίου κόσμου! Ἡ ἐτυμολογία εἶναι τοσοῦτον αὐθαίρετος, ἀόριστος, πολυσήμαντος καὶ πολλάκις ἐλλιπής· πολλάκις παρουσιάζονται πολλαὶ παραγωγαὶ

καὶ διὰ μιᾶς δὲ λέξεως νὰ περιληφθῶσι τὰ πάντα, ὅσα θέλομεν νὰ εἴπωμεν, εἶναι ἀδύνατον. Ὅθεν πολλάκις ὁ ἐτυμολόγος ἀναγκάζεται νὰ παραβιάσῃ τὴν ἔννοιαν, καθὼς ὅταν ὁ Σίκκλερος θέλῃ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ Ἀθηνᾶ διὰ τοῦ δωροφόρος καὶ νὰ παράξῃ τὸ Ἑκάτη ἀπὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ יחד Γιαχὰδ, (ἡνωμένον εἶναι).

Πρὸς τούτοις δὲ εἰς τίνα γλῶσσαν ὀφείλομεν νὰ ἀναζητήσωμεν τὰς ῥίζας τῶν λέξεων καὶ ὀνομάτων τῶν θεῶν; Ἐνῷ ὁ Ἕρμαννος τὰς θέλει Ἑλληνικὰς, ὁ Σίκκλερος ἀναζητεῖ αὐτὰς εἰς τὴν Σεμιτικήν. Καὶ ἐπὶ οὐτωσὶ δὴ ὀλισθηρᾶς βάσεως ἐπιχειροῦσι νὰ ἐποικοδομήσωσιν ἐπιστήμην. Ὅπως καταπολεμήσῃ τὴν ἰδέαν, ὅτι πολλάκις ὀφείλομεν νὰ ἀναζητῶμεν τὴν ῥίζαν τοῦ ὀνόματος θεότητός τινος εἰς ἀνατολικὰς γλώσσας, διϊσχυρίζεται ὁ Ἕρμαννος, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ εἰς τὰ ἐξ Ἀνατολικῶν γλωσσῶν ὀνόματα τοιαύτην ἔδιδον μορφὴν καὶ κατάληξιν, ὥστε καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ νὰ σημαίνωσι τὸ αὐτὸ ἢ ὅμοιόν τι τοὐλάχιστον! Ἀλλ' εἶναι τοῦτο πιθανόν; Τοὐναντίον μάλιστα ἠξεύρομεν ὅτι εἰς τὸν πιστεύοντα καὶ τὸ ὄνομα εἶναι ἱερὸν, ὥστε ἐπὶ τοιούτων συνήθως μετὰ τοῦ πράγματος διαδίδεται καὶ τὸ ὄνομά του, ἀπὸ δὲ τοῦ ὀνόματος, δι' οὗ ὀνομάζεται καὶ Θεότης τις, εἶναι ἀχώριστος καὶ ἡ ἔννοια καὶ ἡ λατρεία αὐτῆς. Τοῦτο ἀπαιτεῖ μάλιστα αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ δεισιδαίμονος πολυθεϊσμοῦ. Εἶναι ὅμως ἀναντίῤῥητον, ὅτι τὰ ξένα ὀνόματα, ὡς ὀφείλοντα νὰ γείνωσι κοινὰ καὶ εὐπρόφορτα εἰς τὰ στόματα τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ἀπῃτεῖτο διὰ τροπῆς τοῦ τύπου καὶ τῆς καταλήξεως νὰ ἐξελληνισθῶσι, προσαρμοζόμενα μετὰ φθόγγων συγγενῶν καὶ ἀναλόγων. Οὕτω δὲ ἀποκατέστη βεβαίως εὐχερὲς τὸ ἀνευρίσκειν παραγωγήν τινα ἐκ ῥιζῶν Ἑλληνικῶν, ἐνῷ πιθανῶς τὸ ὄνομα ἦλθεν ἐξ Αἰγύπτου ἢ Φοινίκης. Ὅταν τις ἐπιχειρῇ αὐθαιρέτως νὰ ἀναζητῇ τὰς ῥίζας ἁπάντων τῶν ὀνομάτων τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων ἀποκλειστικῶς μόνον ἐν τῇ Σεμιτικῇ ἢ μόνον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς πολλὰς ἀντιφάσεις καὶ παραλογισμούς, τὸ ὁποῖον βλέπομεν εἰς αὐτὸν τὸν Ἕρμαννον. Μετὰ πολλοὺς μόχθους καὶ ἀγῶνας ὁ ὑποτιθέμενος ἀρχαῖος ἐκεῖνος φιλόσοφός του ἀποδεικνύεται λίαν ἀφιλόσοφος, τιθεὶς τρεῖς ἀρχὰς ἢ πρώτας αἰτίας τῶν ὄντων, δηλαδὴ τὴν ἔκτασιν (χάος), τὴν ὕλην (Γῆν) καὶ τὸν Ἐνοῦντα (Ἔρωτα). Εἰς δὲ τὴν κενὴν ἔκτασιν ἀποδίδει υἱοὺς ἢ ἰδιότητας τὸ σκότος (Ἔρεβον) καὶ τὴν κατάπτωσιν ἢ τὴν πρὸς τὸ κινεῖσθαι δύναμιν (Νύκτα). Ἀλλὰ τρεῖς οὖσαι καὶ διάφοροι αἱ ἀρχαὶ, εἶναι πλέον πρώτη αἰτία τῶν ὄντων; Τίς δὲ δύναται νὰ παραδεχθῇ εὐλόγως δ ύ ν α μ ί ν τινα ἐν τῷ κενῷ; Μόνον εἰς τὰ θετικῶς ὑπάρχοντα δύναται νὰ ἀποδοθῇ δύναμις πρὸς κίνησιν.

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Κρατύλῳ παρέδωκεν ἡμῖν ἐτυμολογικόν τι δοκίμιον ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τῶν θεῶν, ἐν μέρει μὲν ἐπιτυχὲς, ἐν μέρει ὅμως καὶ πολὺ βεβιασμένον· ἀλλ' ὁ θεῖος Πλάτων αὐτὸς τὸ ἐμπαίζει ἐν πολλοῖς, ὡς ὅταν ὁ Σωκράτης προσκαλῇ τὸν Ἑρμογένη νὰ εἴπῃ εὐθὺς ἕτερόν τι, ἄλλως θέλει προτείνει αὐτὸς καὶ ἑτέραν παραγωγὴν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, καὶ ὅταν ἀποκαλῇ τὸ ὅλον ἐρεσχελίαν τῶν σοφιστῶν. Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ διαλόγου (σελ. 436 ἐρ.) ἐκφέρει τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν, ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ ἐξάξῃ μετὰ βεβαιότητος τὰ πράγματα ἐκ τῶν ὀνομάτων, διότι ὁ θέμενος τὰ ὀνόματα ὡρμήθη ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ, πολλάκις ἐσφαλμένης κρίσεως, αἱ δὲ παραγωγαὶ εἶναι λίαν ἀκροσφαλεῖς καὶ διῤῥοῦμεναι. Πολλὰ τὸ ἔθος ἢ ἡ κοινὴ χρῆσις ἐπρόσθεσεν εἴς τι ὄνομα, τὰ ὁποῖα αὐδόλως ἐμπεριελαμβάνοντο εἰς αὐτό. Ὅθεν πολλῷ κάλλιον δύναταί τις νὰ καταμανθάνῃ τὰ πράγματα καθ' ἑαυτὰ παρὰ ἀπὸ τῶν λέξεων, ἀπὸ δὲ τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων καὶ δι' αὐτῆς δύναταί τις ἔπειτα νὰ κρίνῃ περὶ τῆς καταλληλότητος τῶν ὀνομάτων (σελ. 439 B).

Ἐπιτρέπεται ἄρα εἰς τὸν ἐρευνητὴν τῶν μύθων νὰ ἀπορρίψῃ αὐθαιρέτως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἐνόουν ὑπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Διὸς, τῆς Νυκτὸς, τῆς Θέμιδος κτλ. ἐπὶ τῷ διισχυρισμῷ ὅτι εἶχον λησμονήσει πλέον τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἔννοιαν; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὀφείλομεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν, διότι ἀπὸ τῆς πρὸς ταύτην ἀπαντήσεως ἐξαρτᾶται ἅπαν τὸ οἰκοδόμημα τῆς περὶ τοὺς μύθους ἐπιστήμης. Διότι, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον τὴν ἔννοιαν τῶν παρ' αὐτοῖς μύθων, πᾶσα τότε αὐθαιρεσία παύει, καὶ τὸ μέσον τῆς παραγωγῆς τῶν ὀνομάτων δὲν εἶναι πλέον κατάλληλον πρὸς κατανόησιν τῶν μύθων. Ἀλλὰ τὸ νὰ διισχυρισθῇ τις ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶχεν ἀπολέσει κατὰ κράτος τὴν γνῶσιν τῆς ἐννοίας τῶν μύθων αὐδόλως μᾶς φαίνεται δικαιολογούμενον ἀνθρωπολογικῶς, διότι ὁ τοιοῦτος διισχυρισμὸς θὰ ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς σφαλερᾶς ὑποθέσεως, ὅτι ἡ φυσικὴ θρησκεία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἦτο παράγωγον προϊὸν τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου, ἐξ οὗ θὰ προήρχετο τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ θρησκεία αὕτη ἦτο ἀποκλειστικὸν προνόμιον ὀλίγων μόνον σοφῶν, ὁ δὲ πολὺς λαὸς δὲν εἶχε θρησκείαν ἐντοῖς μύθοις αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον δεισιδαιμονίαν καὶ μωρὰς προλήψεις. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα θὰ ἦσαν ἀκρισίαι καὶ παραλογισμοί, διότι ἡ πηγὴ τῆς φυσικῆς θρησκείας δὲν εἶναι ἡ φιλοσοφία, βαθέως οὖσης ῥῥιζωμένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀναπτυσσομένης ἀμέσως καὶ κατ' ἀνάγκην συνάμα μετὰ τῆς συναισθήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ἆρα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀποχωρίζωμεν τὴν πίστιν τῶν πρώτων διδασκάλων καὶ ἱερέων ἀπὸ τῆς πίστεως τοῦ λαοῦ. Θρησκείαν ἐδίδασκον ἐκεῖνοι διὰ τῶν μύθων, καὶ τὴν ἐδίδασκον σπουδάζοντες καὶ ἐν σταθερᾷ πεποιθήσει, θρησκείαν δὲ εὗρισκε καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐν τοῖς μύθοις, οἵτινες μάλιστα εἰς τοὺς λαμπροὺς χρόνους τῆς σεβασμίας ἀρχαιότητος εἶχον ἅπασαν αὐτῶν τὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν καὶ σημασίαν· ἐν τοῖς μύθοις ἔζη καὶ ἐτρέφετο καὶ ἐπαιδαγωγεῖτο ὁ Ἕλλην, καὶ δι' αὐτῶν μόνον καὶ ἐν αὐτοῖς ἱκανοποίει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὴν παντὶ ἀνθρώπῳ ἔμφυτον ἀνάγκην τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος. Καίτοι δὲ καὶ τότε, καθὼς καὶ πάντοτε, εἰς ὅλας τὰς θρησκείας καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς, ἔζων καί τινα πρὸς ἀθρησκείαν τείνοντα πνεύματα, ἦτο ὅμως ἀδύνατον νὰ ἐξαλειφθῇ ὅλως διόλου ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ εἰς τοὺς μύθους αὐτοῦ ἐγκρυπτομένη θρησκευ-

τική ἔννοια, καὶ ἐπομένως αὐτὴ ἡ θρησκεία ἡ μονονουχὶ σύμφωνος τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ, καὶ νὰ μείνωσι τὰ πάντα νεκρὰ καὶ ἄλαλα, ὥστε νὰ γείνῃ ἀνάγκη νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἤδη ἡμεῖς νὰ δώσωμεν ζωὴν καὶ σημασίαν εἰς τοὺς μύθους ἐκείνους διὰ τῆς ἐτυμολογίας τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν αὐτοῖς ἀναφερομένων θεῶν, ἡμεῖς οἱ τοσοῦτον μεταγενέστεροι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν οἱ μῦθοι ἐκεῖνοι ἦσαν εἰς ὅλων τὰ στόματα καὶ τὰς καρδίας.

Τὰ συμπεράσματα ὅμως ταῦτα, ἅπερ συνάγομεν ἀπὸ τῆς φύσεως ἤδη τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς καὶ τῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας τῆς θρησκείας, ἀποδεικνύονται ἐπιβεβαιούμενα καὶ ἐπιμαρτυρούμενα καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Καὶ δισχυρίζεται μὲν ὁ Ἕρμαννος (Ἐπιστ. περὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου σελ. 17) ὅτι « ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος οὐδόλως οὔτε γινώσκουσιν οὔτε τεκμαίρονταί τι ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν ἐν τοῖς μύθοις ἐγκειμένων διδασκαλιῶν, ὅπερ ἀποδεικνύεται μάλιστα (λέγει) ἐκ τῆς Θεογονίας τοῦ Ἡσιόδου, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐχὶ μόνον δὲν ἀπαντῶμεν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ὑπομνήσεως περὶ τοῦ ὅτι γινώσκει τὴν ἔννοιαν τῶν διδασκομένων, ἀλλὰ καὶ σαφέστατα ἔχομεν τεκμήρια, ὅτι δὲν ἐνόει τὴν ἔννοιαν τῶν διδασκαλιῶν τούτων, καί τοι πιστῶς ἐκτιθεὶς τὰς διδασκαλίας ταύτας. Τὰ τεκμήρια δὲ ταῦτα ἔγκεινται εἰς τὸ ὅτι παρενείρει πράγματα ἀντιφάσκοντα πρὸς τὰς διδασκαλίας ταύτας. Ἀλλὰ τὰ ὑποτιθέμενα ταῦτα τεκμήρια καὶ τὰς ἀποδείξεις θέλομεν ἐξετάσει, ὅταν φθάσωμεν εἰς τὸν περὶ τούτου λόγον, ὅπου θέλει ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ Ἕρμαννος εἶναι ὁ μὴ ἐννοήσας ὀρθῶς τὰς περὶ οὗ ὁ λόγος διδασκαλίας, καὶ ὅτι ὅσον πιστότερα καὶ κατὰ λέξιν ἐπακολουθῶμεν τὰ ἴχνη τοῦ Ἡσιόδου, τοσούτῳ μᾶλλον πειθόμεθα ὅτι καὶ ἐγίνωσκεν ἄριστα καὶ ἐξέθεσε πιστότατα τὰς διδασκαλίας του. Ὅτι δὲ ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος οὐδὲ ἠσθάνοντο κἂν τὰν ἐν τοῖς μύθοις ὑποκρυπτομένην ἔννοιαν (ὡς ἀποδεικνύεται δῆθεν ἐκ τοῦ ὅτι οὐδαμοῦ τάχα ἀπαντᾶται οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ὑπομνήσεως τοῦ ὅτι ἐγίνωσκον τὴν ἀλληγορίαν τῶν μύθων) ,φέρει ὁ Ἕρμαννος ὡς μαρτυρίαν τὴν περὶ τοῦ σκήπτρου τοῦ Ἀγαμέμνονος διήγησιν (Ἰλ. Β. 101 ἐφ.) ὅπου λέγεται ἀγροίκως δῆθεν καὶ ἀκρίτως, ὅτι « ὁ Ἥφαιστος κατεσκεύασε τὸ σκῆπτρον, καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν Δία, οὗτος δὲ εἰς τὸν ἄγγελόν του Ἑρμῆν, ὁ δὲ εἰς τὸν Πέλοπα καὶ οὕτω μέχρις οὗ ἔφθασε (τὸ σκῆπτρον) εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα. » Ἐνταῦθα ὁ Ὅμηρος ὤφειλε νὰ εἴπῃ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἑρμάννου, οὕτω πως. « Ὁ Ζεὺς, παρ' οὗ ἔρχεται τὸ κράτος καὶ ἡ βασιλεία, διέταξε καὶ κατεσκευάσθη τὸ σκῆπτρον, καὶ τὸ ἀπέστειλε διὰ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς τὸν Πέλοπα, εἰς σημεῖον τῆς κυριαρχίας του εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλ' ἡ διαλεκτικὴ αὕτη ἔκθεσις ἀντίκειται καὶ εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἔπους καὶ εἰς τὸ ἀφελὲς ὕφος τῆς διηγήσεως. Καὶ ὅμως αὐτόθι εὑρίσκονται τρανὰ δείγματα τοῦ ὅτι καλῶς ἐγίνωσκον οἱ ποιηταὶ τὴν ἔννοιαν τῶν μύθων. Ὄντως ἐν Ἰλ. Ε. 108, ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι μὲ ἐκεῖνο τὸ σκῆπτρον συνείχετο ἡ ἐφ' ὅλου τοῦ Ἄργους καὶ πολλῶν νήσων κυριαρχία. Πόσον λοιπὸν ὑπῆρχε τοῖς πᾶσι καταφανὲς καὶ ἄνευ ὑπομνήσεώς τινος διὰ τί τὸ σκῆπτρον ἐκεῖνο λέγεται προελθὸν ἐκ τοῦ Διός! Ἀλλ' ὁ Ἕρμαννος ὑπέπεσε καὶ εἰς ἕτερον λάθος ἐνταῦθα, μεταφράσας ὅτι ὁ Ζεὺς λαβὼν τὸ σκῆπτρον δῶρον παρὰ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἐδώρησε καὶ αὐτὸς, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι ὁ Ἥφαιστος κατασκευάσας τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν Δία· ἄρα δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Ζεὺς τὸν διέταξε νὰ τὸ κατασκευάσῃ.Οὐδὲ λέγει ὁ ποιητὴς ὅτι ὁΖεὺς τὸ ἐχάρισεν εἰς τὸν Ἑρμῆν, ἀλλὰ τὸ ἔδωκε, καὶ μάλιστα ὁ Ἑρμῆς ἀποκαλεῖται ἐνταῦθα διάκτορος (ἄγγελος ἀποστελλόμενος), ὅπερ δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς πλαγία τις ὑπόμνησις, ὅτι ὁ Ἑρμῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Διὸς ἐνεχείρισε τὸ σκῆπτρον εἰς τὸν Πέλοπα.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἕτερα ἰσχυρότερα τεκμήρια, ἐξ ὧν καταφαίνεται, ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος δὲν ἐξελάμβανον τὴν ἔννοιαν τῶν μύθων κατὰ γράμμα, ἀλλ' ἐνόουν καλῶς τὴν ἀλληγορικὴν αὐτῶν ἔννοιαν. Διότι ἀναφέρουσιν ἀλληγορικὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖά εἰσι καθαρῶς προσωποποιημέναι ἰδέαι καὶ πράγματα. Τοιαῦτα δέ εἰσι: Θάνατος, Ὕπνος, Ἥλιος, Σελήνη, Ἄτλας, Ὠκεανὸς, Δίκη (δικαιοσύνη), Αἰδὼς, ὡς παρθένος καλύπτουσα τὸ ἑαυτῆς πρόσωπον. Προσαρτῶσι δὲ εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα τὰ προσηγορικά των ὀνόματα ἢ τὰς ἐπωνυμίας, καὶ ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὰ ἐπίθετα, ἀνάλογα τῶν ἰδιοτήτων τῶν μὲ αὐτὰ συνδεομένων ἰδεῶν. Ὁ γλυκὺς Ὕπνος π.χ. (Ἰλ. Ξ, 259), σώζεται ὑπὸ τῆς ὠκείας Νυκτὸς ἀπὸ τοῦ κινδύνου, τοῦ νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τοῦ παρωργισμένου Διός, ἡ δὲ Νὺξ ἀποκαλεῖται δαμάζουσα θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. Εἶναι δὲ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐν πλήρει τοῦ πράγματος γνώσει ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἦτο ἄλλως ἀδύνατον νὰ συνεξυφάνῃ τοσοῦτον ἐπιτηδείως καὶ νὰ παραστήσῃ τοσοῦτον ἐναρμονίως τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος καὶ τὴν μυθολογουμένην προσωπικότητα αὐτοῦ· ἐκ δὲ τούτου συμπεραίνομεν κατ' ἀναλογίαν, ὅτι ὅ,τε Ἡσίοδος καὶ ὁ Ὅμηρος ἐξελάμβανον καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς ὡς προσωποποιΐας καὶ δὲν ἠγνόουν ὅτι ὁ ἀνθρωπομορφισμὸς ἦτο τὸ κάλυμμα τῆς ἀλληγορίας. Τοῦτο μᾶς δίδουσι νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τὰ ἐπίθετα τοῦ Ποσειδῶνος (κυανοχαίτης) καὶ τῆς Ἠοῦς (ῥοδοδάκτυλος). Καὶ ὅταν δὲ ἀναγινώσκωμεν (ἐν Ὀδυσ. Α, 20, 68) ὅτι ὁ περικλεὶων τὴν γῆν Ποσειδὼν ἠναντιώθη εἰς τὸν Ὀδυσσέα θέλοντα νὰ ἐκπλεύσῃ ἀπὸ τῆς νήσου Ὠγυγίας, πῶς δυνάμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐνόει τὴν περιῤῥέουσαν τὰς ἠπείρους θάλασσαν; Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὡς εἰς πρόσωπον ἀπέδιδε καὶ αἰσθήματα καὶ πάθη ἀνθρώπινα. Ἐν δὲ Ὀδ. Χ. 444, ἡ Ἀφροδίτη ἐκλαμβάνεται ὡς προσηγορικὸν ὄνομα, ταὐτόσημον τῷ ἔρωτι.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἕρμαννος διατείνεται, ὅτι ἐκ τῆς Θεογονίας τοῦ Ἡσιόδου μάλιστα καταφαίνεται ἡ ἄγνοια τῆς ἀλληγορίας τῶν μύθων, τὸν δὲ Ὅμηρον ὑπερησπίσθη ἱκανῶς κατὰ τῆς κατηγορίας ταύτης ὁ Κρεύτσερος, θέλω ἀναφέρει ἐνταῦθα ἐκ τοῦ Ἡσιόδου τεκμήριά τινα τοῦ ὅτι δὲν ἠγνόει τὴν ἀλληγορίαν τῶν μύθων. Οὕτω παρ. χάριν εὐθὺς μετὰ τὸ προοίμιον τῆς Θεογονίας (στίχ. 25 ἐφ.) αἱ Μοῦσαι προσφωνοῦσι τὸν ποιητὴν, προσενεγκοῦσαι αὐτῷ κλάδον δάφνης ὡς σκῆπτρον τοῦ ῥαψῳδοῦ καὶ τῷ ἐνέπνευσαν θείαν φωνήν. Τίς ἀναγινώ-

σκων ταῦτα δὲν ἐννοεῖ τὸν ποιητήν, ἢ τὸν νομίζει τοσοῦτον ἀνόητον, ὥστε αὐτὸς νὰ μὴ ἐννοῇ τὸ ὅ,τι λέγεις; Ἡ τῶν Μουσῶν μήτηρ Μ ν η μ ο σ ύ ν η δὲν εἶναι παρ' αὐτῷ εἰμὴ προσωποποιημένη μνήμη καὶ γνῶσις, ὅπως καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ λογοπαιγνίου Μ ν η μ ο σ ύ ν η (στίχ. 55), διότι ἡ μνημοσύνη ἐγέννησε τὴν λήθην τῶν δεινῶν. Ἡ συμβολικὴ περιγραφὴ (ἐν στίχ. 176 ἐφ.) τίνι τρόπῳ δηλαδὴ ὁ μέγας Οὐρανός, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Νύκτα, κατεκλίνθη ἐν πόθῳ καὶ ἔρωτι περιπτυσσόμενος ἁπανταχόθεν τὴν Γῆν, μονονουχὶ φωνὴν ἀριείσαν μᾶς λέγει, ὅτι ὁ Ἡσίοδος ταῦτα λέγων ἐνόει τὸν οὐρανὸν καὶ οὐχὶ πρόσωπον ἀνδρὸς οἱουδήποτε. Πῶς δυνάμεθα λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ἐνόει τὴν ἀληθῆ ὡσαύτως ἔννοιαν καὶ τῶν ὅσα εὐθὺς κατωτέρω λέγει περὶ τῆς ἐκτομῆς τῶν αἰδοίων τοῦ Οὐρανοῦ; Ἀφοῦ κατὰ συνέπειαν τῆς ἐκτομῆς ταύτης ἡ φύσις ἔλαβε τὰ ζωογόνα σπέρματα, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος σαρξ οὕτως εἰπεῖν ἐγένετο, οἱ δὲ Τιτᾶνες ὑβρίζοντες καὶ ἀσεβοῦντες ἐπέβαλον χεῖρας ἐπὶ τὸν ἐπουράνιον πατέρα Οὐρανόν, οὗτος δὲ κατηράσθη τὰ τέκνα του, ἔπονται (ἐν στίχ. 211 ἐφ.) τὰ τέκνα τῆς οὐλομένης Νυκτὸς, δηλαδὴ τὸ Πεπρωμένον (Κήρ), ὁ Θάνατος, ἡ Οἶζὺς (ἀθλιότης), ἡ Νέμεσις, ἡ Ἀπάτη, ἡ Συνουσία, τὸ Γῆρας, ἡ Διχοστασία. Οἱ πολυστίχαντοι οὗτοι στίχοι, τῶν ὁποίων τὴν γνησιότητα ἀδίκως διημφισβήτησαν, εἰς ταύτην μάλιστα εὑρισκόμενοι τὴν θέσιν, εἶναι μέγα τεκμήριον ὅτι ὁ Ἡσίοδος ἐνόει τὰς ἀλληγορίας τῶν μύθων. Καὶ οἱ ποταμοὶ δὲ ὡς τέκνα τοῦ Ὠκεανοῦ ἀναφέρονται ἐν μέρει κατ' ὄνομα, καὶ μάλιστα ἐν στίχ. 370 λέγει ὁ ποιητὴς οἱ π α ρ ο ι κ ο ῦ ν τ ε ς γινώσκουσι καὶ τὰ ὀνόματα ὅσα αὐτὸς ἀγνοεῖ. Ἡ δὲ Σ τ ὺ ξ προσερχομένη ὡς Θεὰ πρὸς τὸν Δία (ἐν στίχ. 397) ἀποκαλεῖται ἐν στίχ. 784 διὰ τοῦ πραγματικοῦ αὐτῆς ὀνόματος τὸ ὑπὸ γῆν ὕδωρ. Ἡ Ἠὼς (χαραυγὴ) γεννᾷ ἐν στίχ. 378 ἐκ τοῦ Ἀστραίου τοὺς ἀ ν έ μ ο υ ς, οἵτινες ὡς γνωστὸν πνέουσι κυρίως τὴν αὐγὴν, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος. Κ ρ ά τ ο ς δὲ καὶ Β ί α, οἱ κατὰ τῶν Τιτάνων σύμμαχοι τοῦ Διός, καλοῦνται καὶ διαγινώσκονται σύνεδροι τοῦ Διός (στίχ. 385 ἐφ.) Τὴν εὔληπτον δὲ τοῖς πᾶσιν ἔννοιαν τοῦ μύθου τούτου ἐξηγεῖ ἐν τέλει αὐτὸς ὁ Ἡσίοδος λέγων (στίχ. 403). «Αὐτὸς (ὁ Ζεὺς) βασιλεύει καὶ κυβερνᾷ κραταιῶς.» Τὸν Π λ ο ῦ τ ο ν γεννᾷ ἡ Δήμητρα ἐπὶ τρίτον ἤδη γεωργηθέντος (ἀροτριωθέντος) ἀγροῦ εἰς τὴν παχεῖαν γῆν τῆς Κρήτης· ὁ δὲ θεὸς οὗτος περιάγει γῆν καὶ θάλασσαν, δωροφορῶν πλούτους καὶ ἀφθονίαν (στίχ. 968 ἐφ.) «Ἤθελεν εἶσθαι ὅλως παράλογον (λέγει ὀρθῶς ὁ Βάουρος) νὰ ἀπαιτῶμεν παρὰ τῆς δημώδους ποιήσεως νὰ ἐκφρασθῇ ἐμφαντικώτερον περὶ τῶν πραγμάτων τούτων, διότι ὅσον τῇ ἐπέτρεπεν ἡ φύσις αὐτῆς καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἀκροατῶν της, δὲν παρημέλησε κἀμμίαν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πράγματα εἰς τοὺς νοήμονας.» Εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ μῦθος ἦν εἰσέτι ἐν πλήρει ἀκμῇ, καὶ ἔκαστος ἦν συνειθισμένος νὰ βλέπῃ τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ποιήσεως, οὔτε ἠδύναντο οἱ ποιηταὶ νὰ λαλήσωσι μᾶλλον ἀπροκαλύπτως, οὔτε δικαιούμεθα νὰ ἀπαιτῶμεν παρ' αὐτῶν τοιοῦτόν τι.

Πάντῃ ὅμως διαφορετρόπως πρὸς τὸν Ἔρμαννον κρίνει ὁ Ἡρόδοτος περὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, ἀποκαλῶν αὐτοὺς (Β, 53) πατέρας τῆς τῶν Ἑλλήνων θεογονίας, καὶ ὁ Πλάτων ἐν Πολιτ. Β. σ. 377. Δ. λέγων περὶ αὐτῶν ὅτι ἔπλασαν μύθους. Ἀλλ' ὅπως πλάσῃ τις, ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι εἰς τὰς πηγὰς τῆς ζωῆς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αὐτοὶ δὲν ἐφεῦρον τὰς θεότητας, διότι αὐτὰς εὗρον ἤδη ὑπαρχούσας, ἀλλ' οἱ νομοθέται οὗτοι τῆς τοῦ λαοῦ θρησκείας, ὅπως τοὺς ὀνομάζει ὁ Ἡρόδοτος, προσδιώρισαν τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις αὐτῶν, θεσπίσαντες τὰ περὶ τῆς γεννήσεως καὶ καταγωγῆς αὐτῶν, ἀπονείμαντες εἰς αὐτοὺς τὰ ἀνάλογα προσόντα, προνόμια καὶ ἀξιώματα καὶ ἐπιστασίας, καὶ περιγράψαντες τὰς μορφὰς αὐτῶν καὶ τὰ σχήματα. Οἱ ποιηταὶ δὲν εὗρον τὸν Πλουθεῖσμὸν οὕτως, ὅπως τὸν παριστάνουσι, διότι ἰδιαίτεραί τινες πόλεις καὶ χῶραι εἶχον τοὺς ἰδιαιτέρους των προστάτας ἐφεστίους καὶ πολιούχους θεούς, εἰς οὓς ἀπέδιδον ὅ,τι πρόσον πολλάκις ἀπεδίδετο ἀλλαχοῦ εἰς θεὸν ἕτερον. Λίαν δὲ περίεργον παράδειγμα λατρείας τῆς αὐτῆς θεότητος ὑπὸ πολλὰ ὀνόματα κατὰ τοὺς διαφόρους λαοὺς καὶ τὰς χώρας μᾶς ἀναφέρει ὁ Ἀπουλέϊος (*Metam.* XI. *p.* 761 Οὐδ.) ἐκλαμβάνων ὡς κυρίως μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θεότητα, τὴν Κυβέλην τῶν Φρυγῶν, τὴν Ἀθηνᾶν Κεκροπίαν τῶν αὐτοχθόνων Ἀθηναίων, τὴν Ἀφροδίτην τῶν Κυπρίων, τὴν Ἄρτεμιν τῶν Κρητῶν, τὴν Προσερπίναν (Περσεφόνην) τῶν Σικελῶν, τὴν Δήμητρα τῶν Ἐλευσινίων, τὴν Ἥραν ἀλλαχοῦ Βελλόναν, Ἑκάτην, Ῥαμνουσίαν, Ἶσιδα τῶν Αἰθιόπων καὶ Αἰγυπτίων. Ἀλλὰ παρ' Ὁμήρῳ εὑρίσκομεν ἤδη τοὺς Θεοὺς τεταγμένους ἕκαστον ἐν τῷ ἰδίῳ ἑαυτοῦ ἀξιώματι καὶ ἐξασκοῦντας τὸ ἀποκλειστικῶς αὐτοῖς προσῆκον ἔργον ἄνευ τινὸς συγχύσεως ἢ συγκρούσεως τῶν δικαιοδοσιῶν. Ταύτην λοιπὸν τὴν τακτικὴν διανομὴν τῶν δικαιωμάτων δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἀπαιτήσωμεν παρὰ τῶν ἱερέων, οἵτινες ἐξηρτῶντο ἀπὸ τοπικῶν ἐθίμων καὶ ἐπιτοπίων ἱερῶν, καὶ μόνον οἱ ποιηταὶ ἠδύναντο νὰ ῥιθάσωσιν εἰς τὴν ἐλευθέραν ταύτην διάγνωσιν καὶ θέσπισιν τῶν ἰδίᾳ ἐνὶ ἑκάστῳ τῶν θεῶν κατὰ τὴν καθολικὴν τοῦ λαοῦ πίστιν προσανηκόντων. Διότι μόνον ἡ σκέψις καὶ ἀνεξαρτησία τῆς θεωρίας τῶν ἐπικῶν ποιητῶν, ἀντιπροσωπευόντων τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἑνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἠδύνατο νὰ ἀπονείμῃ τὴν ἁρμονίαν εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν θεῶν. Οὕτω δὲ ἡ μὲν Ἀθηνᾶ παρεχώρησεν εἰς τὰς συγγενεῖς αὐτῇ θεότητας τὸ κοσμικὸν πλαστογονικὸν ἀξίωμα, διατηρήσασα ἐξ αὐτοῦ μόνον τὰ ἐργόχειρα, τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὴν σοφίαν, καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἁρμονίᾳ συμπαρακαθήσασα εἰς τὰ Ὀλύμπια δώματα μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης, ἥτις συγκατέβη νὰ γείνῃ θυγάτηρ τῆς Δήμητρος, ἐνῷ ἡ Κύπρις Ἀφροδίτη ἀπὸ τῶν τιμῶν καὶ τῆς δικαιοδοσίας, ἃς ἀπῄλαυεν ἐν Κύπρῳ, παρεχώρησεν εἰς τὴν ξυνωρίδα ταύτην τῶν θεαινῶν (Δήμητρα καὶ Περσεφόνην) τὰς ἰδέας τῆς φύσεως καὶ τῆς γονιμότητος, διατηρήσασα μόνην τὴν ἔννοιαν τῆς σωματικῆς ἐπιθυμίας πρὸς τὸ αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι. Ταύτην ὅμως τὴν ἐναρμόνιον διανομὴν τῶν δικαιοδοσιῶν οἱ ποιηταὶ

κατώρθωσαν νὰ θεσπίσωσι καὶ νὰ καταστήσωσι παρὰ πᾶσι παραδεκτὴν διὰ μεγάλης αὐτῶν προμηθείας καὶ σκέψεως καὶ διὰ δικαίας καὶ συνετῆς ἐκτιμήσεως καὶ συμβιβάσεως τῶν ὑπὸ τῶν ἱερέων διδασκομένων. Κατορθώσαντες δὲ οἱ ποιηταὶ διὰ συνετῆς σκέψεως καὶ περιεσκεμμένης κρίσεως ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς δημώδους λατρείας νὰ παρεισαγάγωσιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τὴν θεογονίαν των, καὶ ἐγκαθιδρύσαντες οὕτω θεολογικόν τι σύστημα, εἶναι οἱ ἄριστοι πρόδρομοι καὶ καθηγεμόνες πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν θεολογίαν, ὥστε πᾶς, ὅστις εἰλικρινῶς ἐπιθυμεῖ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν μυστηριώδη καὶ ἀλληγορικὴν τῶν μύθων ἔννοιαν, ὀφείλει τούτους μάλιστα νὰ παραλαμβάνῃ ὁδηγούς, διότι ἄλλως δύναται μέν τις νὰ καταμάθῃ ὅ,τι καὶ ἂν ἐμυθολογήθη ἁπανταχοῦ περί τινος θεότητος, ἀδυνατεῖ ὅμως νὰ κατανοήσῃ τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην καὶ ἐν τῷ θεολογικῷ συστήματι ἐπιστηριζομένην θεμελιώδη ἔννοιαν τῆς οἱασδήποτε θεότητος. Οὕτω παραδείγματος χάριν εἰς νεώτερά τινα βιβλία μυθολογίας ἀπαντῶμεν θαυμασίαν τινὰ σωρείαν θεῶν ἡλίων, ὥστε εὐλόγως ἠδύνατό τις νὰ ἀπορήσῃ τίνι τρόπῳ οὗτοι οἱ παντοῖοι τὴν αὐτὴν περίπου ἔννοιαν ἀντιπροσωπεύοντες θεοὶ δύνανται ἐν εἰρήνῃ καὶ ἁρμονίᾳ νὰ συμπαρεδρεύωσιν εἰς τὸν αὐτὸν Ὄλυμπον· ἡ δὲ διαφορετικὴ γενεαλογία τῶν αὐτῶν θεῶν, οἷαν λόγου χάριν μᾶς τὴν διετήρησεν ὁ Κικέρων (Ν. Δ. 111, 21 ἑξ.) καταμαρτυρεῖ τὴν κατὰ τόπους καὶ ἐποχὰς διαφορετικὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν συνέδεον μετ' αὐτῶν. Ὅθεν οὐδόλως δικαιούμεθα νὰ συνεπισωρεύωμεν εἰς ἓν πολύμορφον χάος ὅ,τι ἤδη αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι σαφῶς διέκρινον.

Ὅπως δὲ περὶ τῶν ἐπικῶν, οὕτω δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἐπὶ τῶν τραγικῶν τὸν παράλογον διισχυρισμόν, ὅτι δὲν εἶχον ἀκραιφνῆ καὶ τελείαν γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῶν μύθων, ἐνῷ μάλιστα οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ ὁμολογουμένως μεταχειρίζονται, ὁμιλοῦντες περὶ ἀντικειμένων ἀνηκόντων εἰς τὴν δημώδη θρησκείαν, διάλεκτον λίαν πεφωτισμένην. Οὕτω λόγου χάριν ὁ Αἰσχύλος (Ἀγαμέμν. 288.) ἀποκαλεῖ τὸ μὲν πῦρ Ἥφαιστον, τὸν δὲ ἔρωτα Ἀφροδίτην (αὐτ. 427.) τὸν δὲ πόλεμον Ἄρην (αὐτ. 446.) τὸν δὲ θάνατον Ἅιδην (στιχ. 675). Ἐν δὲ τῷ Προμηθεῖ δεσμώτῃ παριστάνει ὡς ἓν μόνον πρόσωπον τὸ Κράτος καὶ τὴν Βίαν, δίδων νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι καλῶς ἐγίνωσκε τὰ κατὰ τὴν μυθολογικὴν ἐκείνην δυάδα, τὴν δηλοῦσαν προσωποποιΐαν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας. Ἐπίσης δὲ προσωποποιεῖ καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν μετριοφροσύνην ἐν τοῖς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας (στίχ. 394.) ὡς Αἰσχύνην. Ὁ δὲ Εὐριπίδης (Φοίν. 782) παριστάνει τὸν Ἐτεοκλέα ἐπικαλούμενον κατὰ τὴν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Θηβῶν προέλευσίν του τὴν Εὐλάβειαν ὡς τὴν χρησιμωτάτην πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως θεότητα. Ὁ αὐτὸς δὲ ποιητὴς ἐν τῇ Ἑκάβῃ (στίχ. 1086) ἀποκαλεῖ τὴν Ἠχὼ τέκνον τῶν ὀρέων, ἐν ἐπιγνώσει βεβαίως τοῦ πράγματος.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΜΕΤΕΩΡΟΛΙΘΩΝ Η ΑΕΡΟΛΙΘΩΝ.

Δὲν ἐλησμόνησεν εἰσέτι βεβαίως ὁ ἀναγνώστης τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ ἀξιοθαύμαστον ἐκεῖνο θέαμα, ὅπερ παρέστη ἐν οὐρανοῖς τὴν νύκτα τῆς 1[13 πρὸς τὴν 2]14 νοεμβρίου λήξαντος ἔτους (1), τοὐτέστι τὴν περιοδικῶς κατὰ γενεὰς (2) ἐμφανιζομένην ἐκείνην ἄπειρον πλῆθὺν τῶν διαττόντων ἀστέρων, δίκην νιφάδων χιόνος ἐξ οὐρανοῦ καταπιπτουσῶν. Τότε ἐθαυμαστεύθησάν τινα περὶ τοῦ φαινομένου τούτου. Σήμερον ἡμεῖς θέτομεν ὑπ' ὄψιν τῶν μὴ ἐχόντων τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἀναδιφᾶν, ἢ τῶν μὴ εἰδότων ἀναγνωστῶν τῆς « Ν. Ἑπταλόφου», τὰς παρὰ πόδας βραχείας σημειώσεις, ἃς ἄλλοτε ἰδίας ἡμῶν διατριβῆς χάριν ἠρανίσθημεν περὶ Μετεωρολίθων, ὧν τὸ φαινόμενον οὐχ ἧττον τοῦ τῶν διαττόντων ἀστέρων καὶ βολίδων (3) περιεργείας καὶ θαυμασμοῦ ἄξιον εἰς τὴν αὐτὴν πηγὴν καὶ ἀρχικὴν αἰτίαν ὑπὸ τῶν μετεωροσκόπων ἀνάγεται.

α Ἦν ὡσεὶ 1 μ. μ. ὥρα, λέγει ὁ *Biot*, περιγράφων τὴν ἐν *Laigle* (4) ἐπισυμβᾶσαν πτῶσιν τῶν ἀερολίθων τῇ 26 ἀπριλίου 1803, ὅτε, τοῦ οὐρανοῦ αἰθρίου ὄντος, παρετηρήθη ἀπὸ *Caen*, ἀπὸ *Pont-Audener*, ἀπὸ *Falaise* καὶ *Verneuil* (5) σφαῖρα διάπυρος καὶ τὰ μάλιστα φεγγοβόλος, μετὰ μεγίστης ταχύτητος κινουμένη εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν· ἠκούσθη δὲ μετά τινας εἶτα σιγμὰς ἐν Λαίγλῃ καὶ τοῖς περιχώροις τῆς πόλεως ταύτης, ἐν περιφερείᾳ ἀκτῖνος μείζονος 30 λευγῶν, σφοδρὰ ἔκρηξις, ἣ ἡ 6 λεπτὰ διαρκέσασα, ἤτοι κατ' ἀρχὰς μὲν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐκπυρσοκροτήσεις, ὅμοιαι πρὸς κανονοβολισμούς, οἷς ῥαγδαῖοι τουφεκισμοὶ παρηκολούθησαν, ἔπειτα δὲ ὡσανεὶ τρομερὰ τυμπανοκρουσία. Ὁ κρότος ἐφαίνετο ἐρχόμενος ἀπὸ νεφελίου ὀρθογωνίου σχήματος, ὅπερ διετέλει ἀκίνητον καθ' ὅλην τοῦ φαινομένου τὴν διάρκειαν, ἐκτὸς μόνον, ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸ ἀτμοὶ ἀκαριαίως διεσκεδάζοντο ἀπὸ διαφόρων αὐτοῦ μερῶν ὡς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκρήξεων. Τὸ νέφος, πολὺ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑψωμένον, διίστατο ἡμίσειαν πόρρω τῆς πόλεως λεύγαν· ἐν ὅλῃ δὲ τῇ περιοχῇ, ἐφ' ἧς τοῦτο ἐμετεωρίζετο, ἠκούσθησαν συριγμοί, ὅμοιοι πρὸς τοὺς

(1) Ὁ ἰατρὸς καὶ ἀστρονόμος *Olbers* ἐκ τινων δεδομένων εἶχε προαναγγείλει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ φαινομένου, ἀλλ' ὥριζεν αὐτὴν διὰ τὴν 4[13ην ἢ 3[14ὴν 9βρίου τοῦ 1867· ἐλανθάσθη ἄρα κατὰ ἓν ἔτος ἡ πρόρρησις τοῦ σοφοῦ τούτου ἀστρονόμου, ἢ κατὰ τὸν 9βριον τοῦ τρέχοντος ἔτους τὸ φαινόμενον ὑπὸ μεγαλοπρεπεστέραν ὄψιν ἐμφανισθήσεται;

(2) Ὁ περιώνυμος *Arago* κατὰ τὴν ἐμφάνισιν ὁμοίου φαινομένου τῷ 1833 ὥρισε τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ.

(3) Αἱ βολίδες διαφέρουσι τῶν διαττόντων ἀστέρων μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον μέγεθος ὂν μεῖζον, ἢ ὅπως συγχυσθῇ μετὰ τοῦ τῶν ἀστέρων.

(4) Πόλις μικρὰ τῆς Βορείου Γαλλίας ἐν Νορμανδίᾳ.

(5) Πόλεις ὁμοίως τῆς Νορμανδίας.

ὑπὸ σφενδόνης βαλλομένου λίθου καὶ ἐφάνησαν ἅμα πολλοὶ ἐξ ὀρυκτῶν ὄγκοι καταπεσόντες. Καὶ ἡ μὲν ἔκτασις, καθ' ἣν οἱ λίθοι ἐξεσφενδονίσθησαν, σχηματίζει ἐλλειπτικὸν διάστημα δύο καὶ ἡμισείας περίπου λεύγης μήκους ἐπὶ μίαν πλάτους· ὁ δὲ τῶν καταπεσόντων τεμαχίων ἀριθμός, ὧν τὸ μὲν μεῖζον 8,75 χιλιόγραμμα (6), τὸ δ' ἔλασσον 8 γράμμα ἐστάθμιζεν, ἦν βεβαίως μειζων τῶν δισχιλίων ἢ τρισχιλίων. »

Ἐφάνησαν ὅμως καὶ ἀερόλιθοι ὑπὸ καθαρώτατον οὐρανὸν καταπεσόντες, ἄνευ δηλονότι ἐμφανίσεως νέφους, προδρόμου τῆς πτώσεως αὐτῶν· οὕτως ἐν πλήρει εὐδίᾳ κατέπεσε μέγας ἀερόλιθος μετὰ πατάγου μεγίστου, ὁμοίου πρὸς βρόμον κεραυνοῦ τὴν 4]16 7βρίου τοῦ 1813 ἐν *Kleinwoanden* παρὰ *Mulhouse* (7).

Μετεωρόλιθοι λοιπὸν ἢ ἀερόλιθοι εἰσὶν ἐξ ὀρυκτῶν μᾶζαι, διαφόρου μεγέθους, ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καταπίπτουσαι καὶ ὑπὸ φωτεινῶν φαινομένων καὶ ἐκπυρσοκροτήσεως ἐν γένει ἐν τῇ πτώσει αὐτῶν συνοδευόμεναι.

Καίτοι δ' ἐν μὲν τοῖς παναρχαίοις χρόνοις μυθώδεις παραδόσεις, καθ' ἃς θεότητές τινες ἐλατρεύοντο ἐν σχήματι λίθων, ἐξ οὐρανοῦ καταπεσόντων, ὑπεδήλουν τὴν ἐκπαλαι τῶν ἀερολίθων γνῶσιν, ἐν δὲ τοῖς μετέπειτα καιροῖς μαρτυρίαι ἀξιόπιστοι Ἑλλήνων σοφῶν (Ἀναξαγόρα τοῦ Κλαζομενίου, τοῦ Ἀριστοτέλους κ. α.) τὴν ἀληθῆ τούτων ὕπαρξιν διεβεβαίουν, καὶ ὅμως ἡ ἐπιστήμη, αὐστηρὰ ἐν τῇ πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐρεύνῃ αὐτῆς, ἀμφιῤῥεπὴς καὶ διχογνωμοῦσα δὲν ἐφαίνετο κυροῦσα διὰ τῆς αὐθεντικῆς αὐτῆς σφραγῖδος τὸ παράδοξον ἅμα καὶ θαυμασμοῦ ἄξιον τοῦτο τῆς φύσεως φαινόμενον, μέχρις οὗ περὶ τὰ τέλη τῆς ιή. ἑκατονταετηρίδος (περὶ τὸ 1794) ὁ ἐξ Οὐϊττεμβέργης τῆς Σαξωνίας φυσικὸς Χλάδνης (*Chladni*) ἐν σοφῇ τινι περὶ μετεώρων διατριβῇ οὐ μόνον ἀναμφισβήτητον πλέον τὴν πτῶσιν τῶν ἀερολίθων κατέστησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταξὺ τῶν μετεώρων τούτων καὶ τῶν βολίδων καὶ διαττόντων ἀστέρων ἐνυπάρχουσαν στενοτάτην σχέσιν πρῶτος ἀποχρώντως κατέδειξεν.

Ἤρξαντο λοιπὸν τοὐντεῦθεν αἱ περὶ τῆς πηγῆς καὶ ἀρχικῆς αἰτίας τοῦ φαινομένου τούτου ὑποθέσεις, ἀπαραίτητοι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ χάσματος, ὅπερ διήνοιγεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ φαινόμενον τοσοῦτον παράδοξον καὶ ἀσύνηθες, καὶ δὴ τινὲς μὲν ὡς προϊόντα ἐκρήξεων γηΐνων ἡφαιστείων τοὺς ἀερολίθους ὑπέθεσαν, ὡς ἀπὸ ὧν κρατήρων τούτων δῆθεν εἰς ὕψη μέγιστα ἐκσφενδονιζομένους καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καταπίπτοντας· ἄλλοι δὲ, μᾶλλον πιθανολογοῦντες, ὡς πηγὴν αὐτῶν τὰ τῆς σελήνης ἡφαίστεια ἐθεώρησαν, ἀφ' ὧν μετὰ μεγίστης οὗτοι βαλλόμενοι ὁρμῆς καὶ βίας, ἀπεμακρύνοντο ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μέχρις ἀποστάσεως τοιαύτης, καθ' ἣν, ὑπερισχυσάσης τῆς ἕλξεως τῆς γῆς, ἐφέροντο εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἐπιφάνειαν· ἀλλ' ὅμως αἱ ἐπὶ τῶν βολίδων καὶ τῶν διαττόντων ἀστέρων (οἵτινές εἰσι τὸ αὐτὸ φαινόμενον, ὡς καὶ οἱ ἀερόλιθοι, ἀλλ' ὑπὸ διάφορον ἐκδηλούμενοι τρόπον) γενόμεναι διάφοροι παρατηρήσεις κατ' οὐδετέραν τῶν καὶ ἄλλως ἐπ' οὐδεμιᾶς βάσεως στηριζομένων τούτων ὑποθέσεων ἐξηγοῦντο· τῷ ὄντι τὸ μέγιστον ὕψος πρῶτον, ἐν ᾧ ἐφάνησαν πολλάκις βολίδες, ὕψος ἀφιχθὲν κατὰ τὰς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδημόνων καταμετρήσεις καὶ πλέον τῶν 220,000 μέτρων, τοὐτέστι κατὰ πολὺ ὑπερβάλλον τὰ ὅρια τῆς γηΐνης ἀτμοσφαίρας (μὴ ἀνυψουμένης ἀνωτέρω τῶν 72.000 μέτρων), ἡ ὅλως πλανητικὴ ταχύτης δεύτερον, μεθ' ἧς τὰ φωτεινὰ ταῦτα μετέωρα κινοῦνται, ὑπολογισθεῖσα ἐνίοτε καὶ μέχρι τῶν 356000 μέτρων! κατὰ δευτερόλεπτον (8) καὶ ἑπομένως ὑπερβάλλουσα πλέον ἢ ἐνδεκάκις τὴν τῆς ἡμετέρας γῆς κατὰ τὴν περὶ τὸν ἥλιον περιοδείαν αὐτῆς, ἡ παρατηρηθεῖσα τρίτον διεύθυνσις αὐτῶν, γινομένη ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, δηλαδὴ ἀντιθέτως τῆς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου περὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἄλλα τινὰ τέλος καταστρέφουσιν ἄοδην τὴν πρώτην ὑπόθεσιν. Περὶ δὲ τῆς σεληνιακῆς τῶν μετεώρων τούτων πηγῆς, ἣν καὶ διάσημοι ἄνδρες ἐδόξασαν, εἰρήσθω καὶ τόδε· κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς ἀρκεῖ σῶμά τι, ἵνα ἔχῃ ἀρχικὴν ταχύτητα 2,500 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σελήνης, ὅπως, ἐντεῦθεν ἐκσφενδονιζόμενον, μὴ ἐπανακάμψῃ πλέον εἰς ταύτην (κατανικήσῃ δηλαδὴ τὴν σεληνιακὴν ἕλξιν), ἀλλ' ἀφιχθῇ εἰς τὴν γῆν· καὶ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπίθανον, διότι ἡ τοιαύτη ταχύτης μόλις εἶναι πενταπλασία τῆς ταχύτητος σφαίρας τηλεβόλου καθ' ἣν σιγμὴν ἐκ τοῦ ὅπλου ἐξέρχεται· τὸ νὰ δυνηθῇ ὅμως σῶμά τι νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς γῆς μετὰ ταχύτητος 32,000 μέτρ. κατὰ δευτερόλ. (ἥτις εἶναι ὁ μέσος ὅρος τῆς τῶν βολίδων καὶ διαττόντων ἀστέρων ταχύτητος), πρέπει ἡ ἀπὸ τῆς σελήνης ἐκσφενδόνισις νὰ γίνηται μετὰ ταχύτητος οὐχὶ ἐλάσσονος τῶν 37,000 μέτρ. κατὰ δευτερόλ. ὅπερ φαίνεται παντελῶς ἀδύνατον. «Τὸ κατ' ἐμὲ, λέγει ὁ *Olbers*, τοῦτο φαίνεταί μοι ἐντελῶς ἀπίθανον· θεωρῶ τὴν σελήνην ἐν τῇ παρούσῃ αὐτῆς καταστάσει ὡς γείτονα εἰρηνικώτατον· διότι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ὑδάτων καὶ ἀτμοσφαίρας ἐστὶν ἀνίκανος πρὸς βιαίας καὶ ἰσχυρὰς ἐκρήξεις». Ταῦτα πάντα λοιπὸν οὐ μόνον οὐδεμίαν πρὸς τὰς ῥηθείσας ὑποθέσεις παρέχουσι πιθανότητα, ἀλλὰ καὶ πειθαναγκάζουσι μάλιστα ἡμᾶς, ὅπως ἀλλαχοῦ τὴν πηγὴν τῶν μετεώρων τούτων ἀναζητήσωμεν.

Ἡ πιθανωτέρα τὴν σήμερον θεωρουμένη δόξα εἶναι, ὅτι οἱ ἀερόλιθοι (ὥσπερ καὶ αἱ βολίδες καὶ οἱ διάττοντες ἀστέρες) εἰσὶ συγκρίματα κοσμογονικῆς ὕλης, ἤτοι μικρῶν πλανητῶν, περὶ τὸν ἥλιον περιφερομένων καὶ κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτῶν διατεμνόντων τὰς τροχιὰς

(6) Τὸ χιλιόγραμμον (χίλια γράμμα) ἰσοδυναμεῖ πρὸς 342 δράμια.

(7) Πόλις παρὰ τὸν Ῥῆνον.

(8) Ὁ δόκτωρ *Peters*, ὁ ἀκριβεστάτας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν τῆς Αἴτνης φαινομένων ποιήσας, εὗρεν, ὅτι ἡ τῶν ἀπὸ τοῦ κρατῆρος τοῦ ἡφαιστείου τούτου ἐκσφενδονιζομένων λίθων ταχύτης οὐδέποτε ἦν μείζων τῶν 84 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον.

τῶν μεγάλων πλανητῶν καὶ δὴ καὶ τὴν τῆς γῆς. Ὁπόταν λοιπὸν αἱ μετέωροι αὗται μάζαι κατὰ τὴν περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰν αὐτῶν τύχωσι (εὑρισκόμεναι κατὰ τὰ σημεῖα τῆς διατομῆς τῆς τροχιᾶς αὐτῶν μετὰ τῆς ἐκλειπτικῆς) νὰ προσπελάσωσι τὴν γῆν, καθίστανται ὁλογεραὶ καὶ διάπυροι, εἴτε ἐξ ἠλεκτρισμοῦ (9), εἴτε ἐξ ἄλλης αἰτίας· ἕνεκα δὲ τῆς πυρακτώσεως ταύτης καὶ τῆς ἕλξεως τῆς γῆς τεμάχιά τινα τούτων δύνανται ν' ἀποσπασθῶσι τοῦ ὅλου καὶ νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μετὰ φωτεινῶν φαινομένων καὶ πατάγου.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη, ἣν κεφαλαιωδῶς ἐξεθέσαμεν, καίτοι ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς πολλὰ ἔχει τὰ σκοτεινά, οὐχ ἧττον ὅμως καθ' ὅλα πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν εἰρημένων μετεώρων μέχρι τοῦδε γενομένας παρατηρήσεις συνᾴδουσα, ἐξηγεῖ προσέτι καὶ τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ἀερολίθων τοῦ νὰ φαίνωνται ὥσπερ τεμάχια βιαίως ἀπὸ μείζονος ὄγκου ἀποσπασθέντα καὶ στιλπνὴν καὶ ὑελώδη τὴν ὄψιν ἐμφαίνοντα, ὡς παρακατιόντες βλέπομεν.

Τὴν χημικὴν αὐτῶν σύνθεσιν οἱ ἀερόλιθοι διακρίνονται εἰς σιδηροφυεῖς καὶ λιθώδεις· καὶ οἱ μὲν πρῶτοι σύγκεινται ὁλοσχερῶς σχεδὸν ἐκ σιδήρου καθαροῦ, στιλπνοτέρου μὲν καὶ λευκοτέρου τοῦ διὰ τῆς τέχνης κατειργασμένου, περιέχοντος δὲ σταθερῶς καὶ μικρὰν νικέλου (10) ποσότητα. Τὸ μέταλλον τοῦτο ἀπαντᾶται τοσοῦτον σταθερῶς ἐν τούτοις, ὥστε τεμάχιον μεταλλικοῦ σιδήρου ἀρκεῖ, ἵνα περιέχῃ μικρὰν ποσότητα νικέλου, ὅπως ἀναμαρτήτως θεωρηθῇ ὡς μετεωρικῆς καταγωγῆς. Τούτου τοῦ εἴδους οἱ ἀερόλιθοί εἰσιν οἱ σπανιώτατοι ἅμα καὶ οἱ μέγιστοι (11). Οἱ δὲ λιθώδεις εἰσὶ κοινότατοι· καὶ ἐν τούτοις ὁ σίδηρος οὐδέποτε ἐλλείπει, ἀλλ' ἀπαντᾶται πάντοτε καὶ τὸ πυριτικὸν ὀξὺ (12)· αἱ δύο αὗται οὐσίαι εἰσὶν ἄλλοτε μετ' ἄλλων συστατικῶν ἡνωμέναι, οἷον τὸ κοβάλδιον, τὸ μαγγανέζιον, τὸ χρώμιον, ὁ χαλκός, τὸ ἀρσενικόν, ὁ κασσίτερος, ἡ μαγνησία, ἡ πότασσα, ἡ σόδα, ἡ τίτανος, ἡ ζυπτηρία, τὸ θεῖον, ὁ ἄνθραξ καὶ τὸ φωσφόρον, τοὐτέστιν ἅπαντα συστατικὰ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Τὸ δ' ἄξιον ἰδίας σημειώσεώς ἐστιν, ὅτι ὁ σίδηρος ἀπαντᾶται ἐν τοῖς μετεωρολίθοις καθαρῶς μεταλλικός, ἐνῷ ἐν οὐδενὶ ἴσως τῶν μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον γνωστῶν τῆς γῆς ὀρυκτῶν, μηδ' αὐτῶν τῶν ἡφαιστείας καταγωγῆς προϊόντων ἐξαιρουμένων, εὑρέθη τοιοῦτος, ἀλλ' ἡνωμένος μετὰ τοῦ ὀξυγόνου (ὡς ὀξείδιον) (13). Τὴν δὲ φυσικὴν αὐτῶν ὄψιν ἅπαντες ἐμφαίνουσι τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τεμαχίων, οἱονεὶ ἀπὸ μείζονος ὄγκου βιαίως διαρραγέντων καὶ ἐχόντων τὰς ἐδρὰς καὶ γωνίας ἀμβλείας καὶ ἐστρογγυλευμένας, καλυπτομένων δὲ ὑπὸ μελανῆς, στιλπνῆς καὶ ὑελώδους στιβάδος. Εὔθρυστοι δὲ ἢ μή, ἀναλόγως τῶν ἀποτελούντων αὐτοὺς συστατικῶν, φαίνονται ἐν τῇ θραύσει φαιοί, γαιώδεις καὶ διαφόρως κοκκώδεις. Εἰδικὸν βάρος ἔχουσιν ἀπὸ 3,35 μέχρι 4,28 (14).

Ταῦτα καὶ ἄλλα ἀνάλογα φαινόμενα, ἅτινα ἐν νηπιώδει καταστάσει διατελῶν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δεισιδαιμόνως ἐθεώρει ὡς τέρατα καὶ σημεῖα πρὸς τὴν γῆν ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἕνεκα θείας μήνιδος στελλόμενα, ἀνδρωθεὶς οὗτος μικρὸν κατὰ μικρὸν διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῇ βοηθείᾳ ταύτης μύστης καὶ ἑρμηνευτὴς τῶν τῆς φύσεως θαυμασίων γενόμενος, κατέταξεν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων φαινομένων τῆς οὐρανίου φύσεως, δι' ὧν ἡ παντοδύναμος καὶ ἀκατάληπτος τοῦ δημιουργοῦ σοφία θαυμασίως ταύτην διεκόσμησεν.

Ἐξ Ἀδριανουπόλεως, τῇ 10 μαρτίου 1867.

Κ. ΔΗΜΗΣΣΑΣ.

(9) Ὁ *Poisson* ἔκλινε νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥευστὸν ἐν οὐδετέρᾳ καταστάσει σχηματίζει περὶ τὴν γῆν εἶδός τι ἀτμοσφαίρας οὕτως εἰπεῖν, πολλῷ μᾶλλον τῆς ἀερώδους ἐκτεινομένης· ὁπόταν λοιπὸν τὰ μετέωρα ταῦτα τύχωσι νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν ἀβαρῆ ταύτην ἠλεκτρικὴν ἀτμοσφαῖραν, ἠλεκτρίζονται ἀποσυνθέτοντα τὸ οὐδέτερον ῥευστὸν διὰ τῆς ἀνίσου ἐνεργείας αὐτῶν ἐπὶ τῶν δύο ἠλεκτρισμῶν καὶ καθίστανται ἐκ τούτου διάπυρα.

(10) Τὸ νίκελόν ἐστι μέταλλον σκληρὸν, λευκὸν καίπως φαιὸν, ἔχον μαγνητικὰς, ὡς ὁ σίδηρος, ἰδιότητας.

(11) Μάζα τις ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ **Humbold** 20,000 χιλιόγραμμα.

(12) Τὸ πυριτικὸν ἢ ψαμμικὸν ὀξὺ ἀποτελεῖ τὴν συνήθη ἄμμον καὶ πλεῖστα λιθώδη τῆς γῆς στρώματα.

(13) Ἀέριον συντελοῦν ἰδίως εἰς τὴν καῦσιν καὶ ἀποτελοῦν μετὰ μὲν τοῦ (ἀερίου) ἀζώτου τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, μετὰ δὲ τοῦ ὑδρογόνου (ἑτέρου ἀερίου) τὸ κοινὸν ὕδωρ.

(14) Τὸ εἰδικὸν βάρος σώματός τινος εἶναι ὁ προσδιορισμὸς τοῦ βάρους ὡρισμένου ὄγκου τούτου σχετικῶς πρὸς τὸ βάρος ἴσου ὄγκου ὕδατος (ἀπεσταγμένου καὶ ὑπὸ θερμοκρασίαν 40)· λέγοντες ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι τὸ εἰδικὸν βάρος τῶν ἀερολίθων εἶναι 4, σημαίνομεν, ὅτι ὑπὸ ἴσον ὄγκον οἱ ἀερόλιθοι ἔχουσι βάρος τετραπλάσιον τοῦ ὕδατος· ὡς μονὰς συγκρίσεως λαμβάνεται πάντοτε ὡρισμένος ὄγκος ὕδατος καθαροῦ καὶ ὑπὸ τὴν μεγίστην αὐτοῦ πυκνότητα.

Ο ΝΙΑΓΑΡΑΞ ΕΝ ΧΕΙΜΩΝΙ.

Ἡ Γαλλικὴ ἐφημερὶς *Paris Magazine* ἐδημοσίευσε κατ' αὐτὰς συγκινητικωτάτην διήγησιν τῆς ὁδοιπορίας τοῦ Κ. Λουκιανοῦ Βιάρδ. Τὸ ἀπόσπασμα, ὅπερ μεταγλωττίσαντες προσφέρομεν σήμερον τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν, νομίζομεν ὅτι θέλει ἀρκούντως κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν.

Ὁ τολμηρὸς ὁδοιπόρος ἀφικνεῖται πρὸ τῶν καταῤῥακτῶν τοῦ Νιαγάρα.

«. . . Εὑρέθην ἐπὶ ποδὸς πρὸ τῆς ἡμέρας, ὅπερ συνετέλεσε νὰ ἐξαντληθῇ ἡ ὑπομονή μου· πρὸς διασκέδασιν δὲ, διέτρεξα ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας εἰς τὴν ἄλλην τὸ ἀπέραντον ξενοδοχεῖον, ἔρημον τότε καὶ σιωπηλὸν, δεχόμενον ὅμως κατὰ τὸ θέρος περὶ τοὺς ἑξακοσίους ὁδοιπόρους

ταυτοχρόνως. Τῆς αὐγῆς μόλις ἐπιφανείσης, ἐκαθέσθην παρὰ τὸ παράθυρον, παρατηρῶν πρὸς τὸ μέρος, ἐξ οὗ ἐφαίνετο ἐρχόμενον εἶδός τι βοῆς κεραυνοῦ, ἣν ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤκουον. Περιέμενον νὰ ἴδω τὰς πρώτας τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας φωτιζούσας τοὺς καταῤῥάκτας, ὅπερ ὅμως δὲν συνέβη· διέκρινα μόνον οἰκίας τινὰς καὶ ὁδοὺς ἁμαξιτάς· τὸ ξενοδοχεῖον ἀπεῖχε πλέον τοῦ χιλιομέτρου ἀπὸ τοῦ Νιαγάρα.

Μετὰ τὴν ὡραίαν ταύτην ἀνακάλυψιν, ἀφῆκα τὴν θέσιν μου καὶ κατέβην ἐγκαίρως ὅπως ἴδω ἀναχωροῦντα τὸν σύντροφόν μου τῆς προτεραίας, ὅστις, προβλεπτικώτερός μου, εἶχε λάβει πληροφορίας καὶ κατόπιν τῶν πληροφοριῶν τούτων εἶχε κρατήσει μίαν ἅμαξαν ἅμα τῇ ἀφίξει του. Μ' ἐχαιρέτησε διὰ μειδιάματος, ὅπερ μοὶ ἐπροξένησε λύπην τινά. Τὴν δεκάτην μόνον ὥραν κατώρθωσα κ' ἐγὼ νὰ ἐπιτύχω ἓν ὄχημα καὶ ἕνα ὁδηγόν. Ὁ ἥλιος σπανίως ἐδεικνύετο διὰ τῶν νεφῶν, ψυχρὸν δὲ βορρᾶ πνέοντος καὶ σαρόνοντος τὴν ἐπὶ ἥμισυν πόδα τὸ ἔδαφος καλύπτουσαν χιόνα, οἱ ἵπποι ἐβημάτιζον μόλις. Ἡ ὑπόκωφος ἐκείνη βοή, ἣν οὐδεμία σύγκρισις θὰ ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ κατανοητήν, ἐγίνετο μᾶλλον εὐδιάκριτος. Εἰσέδυν ἐν τῇ ἁμάξῃ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ ὁδηγός μου διὰ φλεγματικοῦ τόνου μοὶ εἶπεν·

— Οἱ καταῤῥάκται.

Ἔμεινα ἐπὶ πολὺ ἐν ἐκστάσει, μ' ἀτενὲς τὸ βλέμμα, σιωπηλός, ἐξουδενωμένος. Ὁ νοῦς μου ἦτο συγκεχυμένος· ἐθεώρουν ἐν τρόμῳ τὸν ὄγκον ἐκεῖνον τοῦ κατακρημνιζομένου ὕδατος, τὰς σκοτοδινίασιν ἐπιφερούσας ἀβύσσους ἐκείνας, τὴν πένθιμον ἐκείνην φύσιν. Ἦτο ὡραία ἡμέρα ἔαρος, ὅτε κατὰ πρῶτον εἶδον τὸν ὠκεανὸν τὰ ἠρεμοῦντα κύματα ἤρχοντο νὰ ἐκπνεύσωσιν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἣν ἐφαίνοντο μεθ' ἁβρότητος θωπεύοντα· ἀπεβουκολήθην κατόπιν. Ἐδῶ, τοὐναντίον, ὡς ὅτε κατὰ πρῶτον εἰσῆλθον εἰς ἓν τῶν παρθένων δασῶν, τὸ θέαμα ὑπερεῖχε παντὸς ὅτι εἶχον ὀνειροπολήσει· ἡ φαντασία μου ἦτο νενικημένη.

Πρὸ μιᾶς ὥρας ἐθαύμαζον ὡραίας εἰκόνας, εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ξενοδοχείου ἀνηρτημένας καὶ παριστώσας τὸν Νιαγάραν ὑπὸ τὰς ἐπόψεις, ἃς πάντες γνωρίζομεν, μὲ πρασίνους δενδρῶνας, δρόμους ἀμμώδεις, φιλαρέσκους οἰκίας, μὲ ὡραίας κυρίας καὶ κομψοὺς ἱππότας, περιβαλλόντας διὰ χώρας λίαν ἐπιμεμελημένης, ὡσανεὶ ἦτο ἀγγλικὸς περίβολος. Ὁ χειμὼν εἶχε κατὰ πολὺ ἀλλάξει τὴν σκηνὴν ταύτην· ἐνώπιόν μου ἐξετυλίσσετο πανόραμα αὐστηρόν, σκυθρωπόν, ἔρημον.

Οἱ βράχοι, οἵτινες ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐκ διαλειμμάτων μόνον φαίνονται καὶ ὧν οἱ μέλανες ὄγκοι τοσοῦτον ἰσχυρῶς φαντάζουσιν ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ, εὑρίσκοντο κεκρυμμένοι ὑπὸ στρῶμα πάγου, ἐνῷ ἡ κορυφὴ τῆς νήσου τῆς Αἰγὸς, ὑπὸ τῆς χιόνος λευκανθεῖσα, συνεχέετο μετὰ τῶν ὑδάτων τῶν κύκλῳ κοχλαζόντων. Δὲν ἔβλεπον ἢ ὄγκον ὑγρὸν πλάτους χιλίων περίπου μέτρων μετὰ μεγαλοπρεπείας προχωροῦντα, εἶτα καταῤῥιπτόμενον εἰς βάραθρον, ὅπερ, νομίζει τις, θὰ πληρωθῇ ἐντὸς ὀλίγων μόνων ὡρῶν· θὰ ἔλεγέ τις ὅτι εἶναι ἡ θάλασσα, τὰ προχώματά της καταστρέψασα καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου ὑπερχειλίσασα.

Βραδέως μόνον ἐνέδωκα εἰς τὰς τοῦ ὁδηγοῦ μου ἐνοχλήσεις· τὸ μέγα ἐκεῖνο θέαμα δὲν ἐνέπνεεν αὐτῷ τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν. Ἡ πρώτη του φροντὶς ὑπῆρξε νὰ μ' ὁδηγήσῃ πλησίον τοῦ ἔτι τεταμένου κάλω, ἐφ' οὗ Βλονδῖνος, ὁ γνωστὸς τολμηρὸς σχοινοβάτης, εἶχε διέλθει, οὐχὶ τοὺς καταῤῥάκτας, ὅπερ θὰ ἦτο ἀδύνατον, ἀλλὰ τὸν περιπεφραγμένον, οὕτως εἰπεῖν, τὸν βαθὺν, περιστρέφοντα δ' ἤδη ἡσύχως κῦμα βρέμον ἔτι Νιαγάραν.

Προὐχώρησα κατόπιν ἐπὶ τῆς μεγάλης κρεμαστῆς γεφύρας, τοῦ ἀληθοῦς τούτου τῆς τόλμης θαύματος. Μήκους διακοσίων πεντήκοντα μέτρων, ὑψοῦται ἄνω τοῦ ποταμοῦ ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα μέτρα. Ἠκολούθησα τὴν τῶν πεζῶν λεωφόρον, τοῦ ἄνω πατώματος χρησιμεύοντος διὰ τὰς ἁμαμάξας, καὶ τότε ἐνόησα ὅτι δικαίως ἐρωτῶσι τοὺς ὁδοιπόρους πρὶν ἢ τινάξωσιν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἀερίου ἐκείνης ὁδοῦ, τῆς πλατυτέρας μὲν, ἀλλ' ἀσθενεστέρας ἴσως τῆς τοῦ Βλονδίνου.

Φθάσας ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Καναδᾶ, διακρίνω ἐξ εὐωνύμων μου τοὺς λεγομένους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καταῤῥάκτας, οἵτινες κατὰ μέτωπον εἶναι ὡς πέταλον τοῦ καθ' αὐτὸ καταῤῥάκτου. Ἡ κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ ἀπότομος ὄχθη, ἡ ἑκατὸν τοὐλάχιστον μέτρα ὑπερέχουσα, ὑψοῦται ὀξεῖα πανταχοῦ· βροχὴ ἀένναος, ὑπὸ τοῦ ἀναβλύζοντος ὕδατος παραγομένη, καλύπτει διὰ κρυσταλλώδους στρώματος τὴν χιόνα, καὶ ὅθεν τὸ ὕδωρ βραδέως διέρχεται σχηματίζει λεπτὰς πάγου βελώνας, μηκυνομένας κάποτε ἐπὶ μέτρα ἀρκετά. Ἀκτὶς ἀνελπίστου ἡλίου φαίνεται τὴν σκηνὴν φωτίζουσα, ἶρις δὲ ζωγραφεῖται ἐν τῷ ταραχώδει στροβίλῳ· οἱ βράχοι ἀκτινοβολοῦσιν ὑπὸ τὸν ἐκ πάχνης μανδύαν των, τὸ κατακρημνιζόμενον ὕδωρ κυανόλευκον καθίσταται, αἱ δὲ διαφανεῖς βελῶναι ποικιλόχροοι ὡς ἶρις ὑπὸ τοῦ φωτὸς γινόμεναι, φαίνονται περιστεφανοῦσαι τοὺς καταῤῥάκτας διὰ γιγαντώδους ἀδαμαντίνου περιβολῆς.

Εἷς Μαῦρος παρουσιάζεται προσφέρων μοι νὰ μ' ὁδηγήσῃ ὑπὸ τὸν θόλον, ὃν διαγράφουσι τὰ ὕδατα τῆς λίμνης, πίπτοντα ὅπως σχηματίσωσι τὸν Νιαγάραν. Τὰ βάραθρα ἕλκουσι.—Δέχομαι, ἐναντιούμενος εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ πρώτου μου ὁδηγοῦ.— Κεκαλυμμένος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν δι' ἐνδύματος ἀδιαπεράστου, ἔχων τὰ πέλματα τῶν ὑποδημάτων ὡπλισμένα δι' ἀγγίστρων, κρατῶν δὲ στερρῶς σιδηρᾶν ῥάβδον, προχωρῶ ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς ἀποτόμου, τραχείας καὶ καθαρᾶς ὡς καθρέπτης. Τὰ πρῶτα βήματα εἶναι ἀρκούντως εὔκολα· περιπατῶ δὲ κατόπιν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς βράχου λείου, ἐφ' οὗ ματαίως θὰ ἐζήτουν νὰ ἀγκιστρωθῶ ἵνα κρατήσω τὴν ἰσορροπίαν μου· πρὸς τοῦτο θ' ἀπῃτοῦντο δάκτυλοι θηλὰς ἔχοντες, ὡς οἱ πόδες τῆς μυίας.

Τὸ ἐλάχιστον σφαλερὸν βῆμα θὰ κατεκρήμνιζεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἄβυσσον· ὁ μαῦρός μου μέχρι κόρου μοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει, ἡ δὲ ἐν ᾗ εὑρίσκομαι θέσις δὲν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ τὸν διαψεύσω. Πρὶν ἢ προσκαλέσωσι τὸν ὁδοιπόρον νὰ ἐπιχειρισθῇ τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον περίπατον, θὰ ἦτο πρέπον τοὐλάχιστον νὰ ἐξετάζωσι μὴ ὑπόκειται εἰς σκοτοδινίασιν. Ὑπὸ τὸ στρῶμα τῆς χιόνος ὃ πατοῦμεν ὑπάρχει ὁδὸς στενὴ ἐν τῷ βράχῳ κεκομμέ-

νη, ἣν διέρχονται οἱ ὁδοιπόροι κατὰ τὸ θέρος· ὁ ὁδηγός μοι ἐβεβαίωσε τοῦτο, καὶ τὸ πιστεύω.

Φθάνομεν ὑπὸ τὰς τοῦ πάγου βελώνας, καὶ τότε ἐννοῶ τὸν σχηματισμόν των. Τὰ χείλη τῆς ἀποτόμου ὄχθης ἐκκλίνοντα ἀφίνουσι σταλαγμηδὸν νὰ πίπτῃ ὕδωρ διαυγὲς, ὅπερ πηγνύμενον σχηματίζει ἀληθεῖς σταλαγμίτας. Ὁ δρόμος καθίσταται μᾶλλον διαβατὸς, ἂν οὐχὶ εὐκολώτερος· θὰ ἠδύνατό τις δὲ ν' ἀντιπαλαίσῃ ἐνταῦθα πρὸς τὸν θάνατον.

Προχωροῦμεν διὰ τῶν διαφανῶν στηλῶν· αἴφνης ταραχὴ τρομερὰ ἀκούεται, ταραχὴ, ἣν ἀδυνατεῖ νὰ πνίξῃ ἡ βοὴ τοῦ καταῤῥάκτου, ἐξ ἐμφύτου ὁρμῆς κλίνω τὴν κεφαλήν· εἶναι μία ἐκ τῶν βελωνῶν ἥτις, ὑπὸ τοῦ ὁδηγοῦ μου ὑποσκαφεῖσα βοηθείᾳ τῆς σιδηρᾶς αὐτοῦ ῥάβδου, καταπίπτει μυρίας ἠχοὺς ἐξεγείρουσα.

Βήματά τινα μακρύτερον διεσταυρούμεθα μετὰ νοθογενοῦς, ὑποστηρίζοντος ῥιγοῦντα ταξειδιώτην, καὶ ἀναγνωρίζω ὑπὸ στολὴν ὁμοίαν τῇ ἰδικῇ μου τὸν Ἄγγλον συνοδοιπόρον μου.

— Ἐπιστρέφετε ἐκ τοῦ σπηλαίου; ἐρώνησα αὐτῷ ἰσχυρότατα.

— Ὄχι.

— Ἐκεῖ λοιπὸν διευθύνεσθε;

— Ἡ διάβασις ἀδύνατος.

Ὁ μαῦρός μου, ὃν διὰ τοῦ βλέμματος ἐρωτῶ, μοὶ δεικνύει δύο σειρὰς ὀδόντων, μέχρις ὤτων σχεδὸν φθανούσας, καὶ σπεύδει ἀποκρινόμενός μοι.

— Εἶναι δύσκολον τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἡ διάβασις δὲν εἶναι ἀδύνατος.

Προχωρῶ, ἐνῷ ὁ Ἄγγλος πίνει ἐκ τοῦ φλασκίου του καὶ καθέζεται ἵνα μὲ παρακολουθήσῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἦτο δύσκολον τῷ ὄντι· δὲν ἔτρεχον πλέον τὸν κίνδυνον νὰ κατακυλισθῶ εἰς τὰ κύματα τοῦ Νιαγάρα, ἀλλὰ νὰ νεκρωθῶ ὑπὸ τὸν μέγιστον τοῦ ὕδατος ὄγκον, οὗτινος ἡ προσβολὴ σκάπτει ὁσημέραι περισσότερον ἄβυσσον ἤδη βαθυτάτην. Προσκολλώμενος εἰς τὸν πάγον διὰ τῆς σιδηρᾶς μου ῥάβδου ἢ τῶν ἀγκίστρων, δι' ὧν τὰ ὑποδήματά μου ἦσαν ὡπλισμένα, ἕρπων ὁτὲ μὲν διὰ τῆς κοιλίας, ὁτὲ δὲ διὰ τῆς ῥάχεως, κυλιόμενος δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, οὐχὶ ἄνευ μωλώπων, μηδεμίαν λέξιν ἀκούων ἐκ τῶν συμβουλῶν, ἃς ὁ ὁδηγός μου μ' ἀπευθύνει, ἀφικνοῦμαι κατ' ἄντικρυ στήλης ὕδατος, ἥτις μοὶ κωλύει τὴν διάβασιν, ἣν ὅμως πρέπει νὰ διέλθω. Ὁρμῶ, καὶ ὁμολογῶ ὅτι δὲν θὰ ἤμην ἐπὶ ποδῶν ἄνευ τῆς χειρὸς τοῦ συντρόφου μου, σφιγξάσης τὴν ἰδικήν μου μέχρι θραύσεως. Ἐλυτρώθην κατόπιν τρομεροῦ λουτροῦ, τρομερωτάτου ἐπαντλήματος (*douche*), καὶ εὑρέθην ἐπὶ μελανοειδοῦς ἐδάφους, ἐν σκότει μᾶλλον, μεταξὺ ἀτμοσφαίρας συγκριτικῶς θερμῆς. Ὁ μαῦρος δὲν μ' ἀρῆκε πλέον· ἐπροχωρήσαμεν διὰ μεμετρημένων βημάτων ἐπὶ τοῦ μήκους ὁδοῦ στενωτάτης, ἐφ' ἧς ἀδύνατον δύο κατὰ μέτωπον νὰ κρατηθῶσι. Πρὸ ἐμοῦ τὸ ὕδωρ ἐταράσσετο ὡς παράφορον, ἀνέβαινε, κατέπιπτε καὶ μὲ κατεκάλυπτε δι' ἀφροῦ παχυτάτου. Προσηρείσθην ἐπὶ μέλανος βράχου. Ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς μου ἐστρογγυλοῦτο ἀπέραντος θόλος κυανοπρασίνου χρώματος· ἦτον ὁ Νιαγάρας. Ἡ ἐκκωφεύουσα ταραχὴ μοὶ προὐξένησεν ἐπὶ τέλους βάσανον ἀνυπόφορον.

Ἠθέλησα νὰ καθήσω, νὰ θεωρήσω, νὰ σκεφθῶ· ἐπὶ ματαίῳ. Μία σκέψις, μία μόνη, ἀλλὰ σταθερὰ, κατεπείγουσα, μ' ἐπεβάρυνε νὰ ἐπιβάλω σιγὴν εἰς τὸν καταῤῥάκτην, νὰ ἐμποδίσω τὰ κύματα περὶ ἐμὲ νὰ γροβιλῶσι.

Λίθος ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ βράχου καὶ ἦλθε νὰ κατακυλισθῇ εἰς τοὺς πόδας μου, ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτοῦ τῆς ἀβύσσου· ἔκυψα ἵνα λάβω αὐτὸν, εἶτα δ' ἔκαμον σημεῖον εἰς τὸν ὁδηγόν μου ὅτι ἤθελον ν' ἀναχωρήσω. Διῆλθον ἐκ νέου ἄνευ βλάβης ὑπὸ τὸν ὄγκον τοῦ ὕδατος καὶ, ἅμα ὡς εἶδον τὸν οὐρανὸν, ἐξετάθην ἐπὶ τοῦ πάγου καὶ ἀνέπνευσα ἐπὶ μακρόν. Ὁ μαῦρος ἐμειδία.

Τὸ ψύχος, ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀέρος, ἡ κακή τις τοῦ πνεύματος διάθεσις μοὶ προὐξένησαν τὸν οὕτως εἰπεῖν νύκτιον ἐκεῖνον πνιγμόν, τὸν ἐμπνεύσαντά μοι τὸν πόθον ἐναντίον τοῦ Νιαγάρα ν' ἀγωνισθῶ; Δὲν ὑπόκειμαι εἰς σκοτοδινίασιν, καὶ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ κατατάξῃ τις μεταξὺ τῶν τοῦ Ἅδου βασάνων ταραχὴν συνεχῆ καὶ ἐκκωφεύουσαν.

Παρελθὼν καὶ αὖθις τὰς βελώνας, διέκρινα τὸν Ἄγγλον μου παρὰ τὴν ἀπότομον ὄχθην· ἦτο ἀρκούντως μακρὰν μου, ὥστε νὰ ζητήσω νὰ τὸν φθάσω· ἠρκέσθην νὰ κινήσω τὸ μανδήλιόν μου εἰς σημεῖον θριάμβου. Κρῖμα! δὲν εἶχε τὰ Γαλλικὰ χρώματα.

Ἐπανέβην βραδέως, καὶ ἐπὶ στιγμὴν μόνον ἐφοβήθην, ὅτε ἐδέησε νὰ διέλθω δευτέραν φορὰν τὸ κρυσταλλῶδες κάτοπτρον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ μ' ὁδηγήσῃ τόσον εὐθέως εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ.

Φθάσας ἐπὶ τῆς ἀποτόμου ὄχθης ὑπεσχέθην ἐμαυτῷ νὰ μὴ ἐπιστρέψω πλέον ὑπὸ τὸν Νιαγάραν, ἐν χειμῶνι τοὐλάχιστον.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. Π. . .

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΦΡΑΜΜΑΣΩΝΙΑΣ.

Μὲ προκαλεῖς νὰ σοὶ γράψω τὰς περὶ Φραμμασονίας σκέψεις μου.

Ἀλλὰ τί δύναμαι νὰ γράψω περὶ πράγματος, ὅπερ δὲν ὑπάρχει ἢ μόνον διὰ τοὺς ἀναγνωριζόντας αὐτό;

Ἡ Φραμμασονία, ἀποκύημα ἰδέας μεγάλης καὶ προϊὸν ἀδιαφιλονεικήτου ἀνάγκης τῆς ἀνθρωπότητος, συνεισέφερε καὶ συνεισφέρει καθ' ἑκάστην εἰς τὸν ἐξευγενισμὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Φραμμασονία εἶναι μεγάλη, εἶναι παγκόσμιος.

Εἶναι μεγάλη, διότι ἀριθμεῖ περὶ τὰς ὀκτὼ χιλιάδας λέσχας. Εἶναι παγκόσμιος, διότι εἶναι ἐξηπλωμένη εἰς Ἀσίαν, Ἀφρικὴν, Ἀμερικὴν καὶ Ὠκεανίαν. Ἐν Εὐρώπῃ ἐξασκεῖται ἐλευθέρως εἰς Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἑλβετίαν, Ἰταλίαν, Πορτογαλλίαν, Βελγικὴν,

Κάτω Χώρας, Δανιμαρκίαν, Σουηδίαν καὶ Τουρκίαν καὶ Ἑλλάδα, περιλαμβάνουσα ἐν τοῖς κόλποις της τὸ ἄνθος τῶν κοινωνιῶν.

Ἡ Φραμμασονία εἶναι ἰσχυρὰ, ἡ δὲ ἰσχύς της δὲν ἔγκειται εἰς τὸ ὅ,τι δύναται ὡς σῶμα, ἢ ὡς σύνολον, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπὶ τῶν μελῶν της καὶ διὰ τῶν μελῶν της ἐνέργειαν αὐτῆς· καὶ ἡ ἰσχὺς αὕτη μένει ἄγνωστος τοῖς πολλοῖς, διότι αἱ ἀληθεῖς ἐνέργειαί της εἶναι ἀκριβῶς τὰ μυστήριά της.

Ἡ Φραμμασονία εἶναι ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὴν πολιτικήν.

Διότι, ἀποδοκιμάζουσα ὡς ἐκ τῶν θεσμοθεσιῶν της πᾶσαν εἰς τὴν πολιτικὴν ἐνοχὴν, καθιστᾷ τὰ μέλη της πολίτας χρηστοὺς διὰ τῆς ἐξασκήσεως τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν, ἀναπτύσσουσα ἐν αὐτοῖς τὴν ἔννοιαν τῆς τάξεως καὶ νομιμότητος· καὶ ἀπόδειξις εἶναι ὅτι ἡ Φραμμασονία χαίρει πάσας τὰς ἐλευθερίας αὐτῆς εἰς τὰ μᾶλλον εὐνομούμενα κράτη, ἐνῷ ἀπηνῶς καταδιώκεται εἰς τὰ αὐθαίρετα καὶ τυραννικὰ, τοὐτέστιν εἰς ἐκεῖνα τῶν κρατῶν, ἐν οἷς δὲν ὑπάρχουσι στοιχεῖα μονιμότητος ἢ ἡ ἐν ἑαυτοῖς πεποίθησις τῶν ἀρχόντων.

Ἡ Φραμμασονία εἶναι εἰς πάσας τὰς θρησκείας ἐριστή.

Διότι, σεβομένη τὴν συνείδησιν ἑκάστου, ὡς ἐκ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰς θρησκευτικὰς λεγομένας ἔριδας, οὕτω δὲ ἀρίνει ἐλευθέραν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θρησκευτικῆς πεποιθήσεως ἑκάστου, ἀπαιτοῦσα μόνον τὴν εὐποιΐαν καὶ ἀνεξιθρησκείαν, προϊόντα ἀμφότερα τῆς ἀγάπης, ἥτις ἐστὶν ἡ βάσις πάσης θρησκείας· ἀπόδειξις δὲ ὅτι πάντες, Χριστιανοὶ, Ἰουδαῖοι ἢ Μωαμεθανοὶ, διὰ τοῦ αὐτοῦ τίτλου προσαγορεύονται Ἀ δ ε λ φ ο ί!

Ἀδελφοί! . . ὁποῖος τρυφερότερος ἀσπασμὸς τούτου . . ὁπόσον μακάριοι οἱ καιροὶ καθ' οὓς πάντες οἱ ἄνθρωποι προσαγορευθήσονται ἀδελφοί; . . ὁποῖαι καὶ ὁπόσαι προλήψεις καταπίπτουσιν ἐνώπιον τοῦ ὀνόματος τούτου; . .

Ἡ Φραμμασονία, μολονότι, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, περιῆλθεν εἰς διαφόρους φάσεις, ὑποστᾶσα πάντας τοὺς κοινωνικοὺς κυματισμοὺς, οὐδέποτε ἐπαύσατο οὖσα πηγὴ εὐγενῶν ἐμπνεύσεων καὶ πράξεων γενναίων, ὡς οὐδὲ τὸ ἄσυλον τῆς ἀληθείας, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης, καθὸ ἐργαζομένη ἀνενδότως εἰς τὴν « ἀνάπτυξιν τῆς συναισθήσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀνύψωσιν τῆς διανοίας, καὶ τὴν αὐτονομίαν τοῦ πνεύματος», καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἀρχαίτυπον αὐτῆς ἁπλότητα, τοσούτῳ ἡ πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ κόσμου ἐπιρροή της καθίσταται εὐρυτέρα καὶ σκοπιμωτέρα.

Ἂν δὲ τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν της δὲν ὑπῆρξαν πάντοτε τοσούτῳ καταφανῆ, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐργασιῶν της ἀπορρῴπται εἰς τὴν ἀκατάπαυστον πάλην, εἰς ἣν τὴν διατηρεῖ θεωρία τις στυγερὰ, ἡ θεωρία τῆς δουλείας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ταπεινώσεως τῶν πνευμάτων, ἥτις μαστίζει εἰσέτι τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀλλ' ἡ Φραμμασονία ἐνεκαρτέρησε καὶ ἐγκαρτερεῖ.

Ὦ! ναί! ἡ ἐγκαρτέρησις, ἡ ἐργασία, ἡ χρηστότης, καὶ ἡ ἀμοιβαία βοήθεια, ἐπιστρέφουσαι διὰ τῆς ἐπιστήμης τῆς κατανοούσης τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὑποτασσούσης τὴν ὕλην, θέσουσι τοὺς θεμελιώδεις λίθους τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας.

Ἡ Φραμμασονία εἶχε καὶ ἔχει ἐχθροὺς δυσφημοῦντας αὐτήν.

Οἱ ὑβρίζοντες τὸν Θεὸν καταβιβάζοντες αὐτὸν εἰς τὴν κονίστραν τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν, οἱ ταπεινοῦντες τὴν πίστην περιβάλλοντες αὐτὴν διὰ τυπικοτήτων, ἐξελεγχουσῶν αὐτὴν ψευδομένην, οἱ ἐξευτελίζοντες τὸν πλάστην διατεινόμενοι ὅτι ἡ διδασκαλία του δύναται νὰ καθυποβληθῇ εἰς τὰς πλάνας καὶ τὰ πάθη τῶν πλασμάτων αὐτοῦ, οἱ ἐν τῇ δουλώσει τέλος τῆς ψυχῆς καὶ τῇ ταπεινώσει τοῦ πνεύματος ἐπιζητοῦντες τὴν ἰσχύν των, ἦτο ἐπόμενον νὰ κηρύξωσιν ἀδιάλλακτον πόλεμον κατὰ τῶν ἀναπτυσσόντων τὴν συναίσθησιν τῆς ἀνθρωπίνου ἀξίας καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς διανοίας.

Τοὐντεῦθεν φυλακίζεται ὁ Κρονδέλη μετὰ τῶν ἑταίρων του εἰς Φλωρεντίαν, καὶ διὰ βασανιστηρίων ζητεῖται τὸ μυστικόν του. Τοὐντεῦθεν ἐμποδίζεται ἐν Νεαπόλει ἡ ἐκροὴ τοῦ αἵματος τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου καὶ πληρόνονται γυναῖκες ὅπως διατρέχουσαι τὰς ὁδοὺς κραυγάζωσιν ὅτι δὲν θέλει νὰ θαυματουργήσῃ ὁ ἅγιος Ἰανουάριος, διότι ἡ πόλις εἶναι μολυσμένη ὡς ἐκ τῆς παρουσίας τῆς Φραμμασονίας, ὁ δὲ φανατικὸς καὶ ἀμαθὴς λαὸς μαίνεται ζητῶν νὰ σφάξῃ πάντας ὅσοι ἤθελον ὑποδειχθῆ ὡς τοιοῦτοι. Τοὐντεῦθεν ὁ ἀββᾶς Τορουβίας εἰς Ἱσπανίαν προσέρχεται εἰς τὴν Φραμμασονίαν καὶ μυηθεὶς λαμβάνει κατάλογον τῶν Φραμμασόνων, χιλιάδες δὲ πολιτῶν φυλακίζονται καὶ καθυποβάλλονται εἰς βασανιστήρια. Τοὐντεῦθεν ὁ Κουστὸς καὶ ὁ Μουτὸν βασανίζονται ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας καὶ τέλος ὁ τελευταῖος πυρπολεῖται εἰς ἔργον πίστεως.

Ἀλλὰ δὶ αὐτοῦ μόνου τοῦ μέσου δὲν ἐπολέμουν οἱ Ἰησουῖται καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Βοργία τὴν Φραμμασονίαν· πλῆθος φυλλαδίων καὶ συγγραμμάτων, βριθόντων μύθων καὶ φαντασιωδῶν διηγημάτων διεδόθησαν, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος· τοιοῦτόν τι ἀπόσπασμα εἶδον καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1 τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς φυλλάδιον τῆς «Ἑπταλόφου» (α)· ἀλλ' ἡ ἐξ αὐτῶν ἐντύπωσις σχεδὸν πάντοτε ἦτο ἐφήμερος· καὶ ὄντως τίς δὲν ἀναγνωρίζει ἕνα τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῶν μαθητῶν τοῦ Λογιόλα εἰς τὴν περικοπὴν τοῦ δῆθεν Φραμμασονικοῦ ὅρκου: « Ὄμοσον ὅτι θέλεις ἀποκαλύπτει πρὸς τὸν ἀρχηγόν σου ὅ,τι κἂν ἴδῃς, ἢ πράξῃς, λάβῃς, ἀναγνώσῃς, ἢ ἀκούσῃς, μάθῃς ἢ μαντεύσῃς. Ἔτι δὲ νὰ ζητῇς νὰ κ α τ α σ κ ο π ε ύ ῃ ς καὶ ὅσα δὲν κεῖνται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου »; (φυλ. Ἑπταλ. 1). Εἰς τίνος ἄλλου τάγματος κανο-

(α) Πραγματικῶς ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν ἀσθενούντων ἐδημοσιεύθη ἀπόσπασμα ἐκ τῶν *Fêtes et courtisanes de la Grèce*, περιέχον μυθώδεις συκοφαντίας κατὰ τῆς φραμασονίας· τῆς παρούσης περιστάσεως χορηγηθείσης ἡμῖν σπεύδομεν ὅπως τὸ ἀποκηρύξωμεν. Σ. Ε.

νισμὸν ἡ τοῦ Ἰησουϊτικοῦ εὑρίσκεται ἡ λέξις κ α τ α σ κ ο π ε ί α;

Τὰ λεχθέντα ταῦτα προκαλοῦντα ἀναιρέσεις παρ' ἀνδρῶν ἐμβριθῶν καὶ σπουδαίων ἀπέληγον εἰς τὴν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἐνίσχυσιν καὶ διάδοσιν τῆς Φραμμασονίας.

Τοιαύτη τις οὖσα ἡ Φραμμασονία, ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι δὲν εἶναι καταληπτὴ ἢ μόνον εἰς τοὺς γνωρίσαντας αὐτὴν ἐντὸς τῶν κόλπων της, ὥστε πᾶσα περὶ αὐτῆς περαιτέρω ἀνάπτυξις ματαία.

Γ. Κ. Μ.

ΦΙΛΙΑ ΚΑΙ ΕΡΩΣ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Α'.

Ἦν περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους τοῦ ἔτους 1523. . .

Νεάνις δεκατετραέτις ἢ δεκαπενταέτις ἐξήρχετο πρωΐαν τινὰ τοῦ κήπου ἐπαύλεως, κειμένης κατὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης Σιλζάνης, ἐν τῇ Δαλεκαρλίᾳ τῆς Σουηδίας. Ἀνεπαισθήτως ἀπεπλανήθη, ἀνέβη εἰς τινα λόφον καὶ ἔφθασεν εἰς μεσοτάφριόν τι, μεμακρυσμένον πάσης κατοικίας. Ἡτοιμάζετο δὲ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἔπαυλιν, ὅτε ἤκουσε στεναγμόν. Αἴφνης δ' εἶδε διακόσια σχεδὸν βήματα μακρὰν, μεταξὺ τῶν δένδρων, σχῆμά τι σώματος ἀνθρωπίνου, οὗ τινος αἱ χεῖρες ἐκινοῦντο ὡς ἂν ἐποίουν σημεῖον, καὶ ἤκουσεν εὐδιακρίτως, εἰ καὶ χαμηλοφώνως προφερθείσας, τὰς λέξεις ταύτας :

« Οἴα καὶ ἂν ᾖσαι, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, βοήθησόν με ! »

Ὁ ταύτας τὰς λέξεις ἐκφωνήσας ἄγνωστος ἐκάθητο εἰς τὴν εἴσοδον ἄντρου, ὅπερ ἐσχημάτιζον δύω πλευραὶ βράχου, ἐστηριγμέναι ἐπ' ἀλλήλων διὰ τῆς ὑψηλοτέρας αὐτῶν ἄκρας· εἶχε τὸν πόδα περιτετυλιγμένον εἰς τεμάχια ὀθόνης καὶ ἐριούχου, ἐσχισμένα ἐκ τῶν ἐνδυμάτων του· τὸ ἐκ τοῦ πόνου ὠχρὸν καὶ ἐναλγὲς πρόσωπόν του ἐκίνει πλείονα συμπάθειαν, ἢ φόβον· δι' ὃ καὶ ἡ νεάνις ἔσπευσε νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ.

« Εἶμαι σκαπανεύς, ἀπήντησεν ἐκεῖνος· χθὲς, προσπαθήσας νὰ ὑπερπηδήσω μίαν χαράδραν, εὑρισκομένην ὀλίγον μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, ἔπεσον καὶ ἐστραγγάλισα τὸν πόδα μου. Ἐνεδυναμώθην καὶ κατέβαλον τὸν πρῶτον πόνον μου, συρόμενος μέχρις ἑνὸς σπηλαίου, ὅπου αἱ ἀλγηδόνες μου, γενόμεναι ἀνυπόφοροι, μὲ ἠνάγκασαν νὰ σταθῶ. Κρίνατε περὶ τῆς θέσεώς μου ! νὰ κατακρατῶμαι ἀκουσίως, διὰ πολὺν ἴσως καιρὸν, εἰς ἕνα τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον γνωρίζω ὅτι αἱ ἡμέραι, οἱ μῆνες, τὰ ἔτη αὐτὰ παρέρχονται χωρὶς ἡ γῆ νὰ λάβῃ τὸ ἴχνος ἀνθρωπίνου ποδός ! . . Καὶ ἀπὸ χθὲς δὲν ἔλαβον κἀμμίαν τροφήν· οὐδὲν δὲ μέσον νὰ προμηθευθῶ ταύτην παρουσιάζετο εἰς τὸ πνεῦμά μου. Μόνην ἐλπίδα εἶχον τὴν τύχην, ἥτις ἠδύνατο νὰ ὁδηγήσῃ πλησίον μου ταξειδιώτην τινὰ ἀποπλανηθέντα. . . τὴν τύχην! ὡς ἂν οἱ δυστυχεῖς δὲν εἶχον εἰς τὸν οὐρανὸν ἕνα πατέρα, ἐπαγρυπνοῦντα ἐπ' αὐτῶν! Καὶ ὁ ἀγαθὸς οὗτος πατὴρ ηὐδόκησε νά μοι πέμψῃ ἕνα τῶν ἀγγέλων του, διὰ ν' ἀνορθώσῃ τὸ καταβεβλημένον μου θάρρος.

Ἡ νεάνις ἐθαύμαζε μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἀρρενωποὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις ἐφαίνετο τριακοντούτης.

« Ἡ θέσις σας, τῷ εἶπεν, ἀπαιτεῖ ταχεῖαν βοήθειαν, καὶ δυστυχῶς εἴμεθα μακρὰν τοῦ οἴκου τῆς μητρός μου· ἀλλὰ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ μὴ χάσω στιγμήν· περιμείνατέ με ἄνευ ἀνησυχίας καὶ θὰ ἐπανέλθω μέ τινας ὑπηρέτας διὰ νὰ σᾶς μεταφέρωσιν εἰς τὴν ἔπαυλιν· ἡ μήτηρ μου εἶναι ἀγαθὴ καὶ συμπαθής· θὰ σᾶς δώσῃ ὅλας τὰς ἀναγκαίας φροντίδας, καὶ ἐλπίζω μετ' οὐ πολὺ νὰ εὑρεθῆτε εἰς θέσιν νὰ ἐπαναλάβητε τὴν ἐργασίαν.

— Ἂν ἦναι ἀνάγκη, θὰ ὑπομείνω τὸν θάνατον, δεσποσύνη· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τὴν φιλοξενίαν ἣν μοὶ προσφέρετε τόσῳ γενναίως.

— Διατί; ἠρώτησεν ἡ νεάνις.

— Διότι ἡ δυστυχία ἔχει τὸ μίασμά της· καλλίτερον ἴσως θὰ ἦτο διὰ τὴν μητέρα σας νὰ κρημνισθῇ ἡ οἰκία της, παρὰ νά μοι δώσῃ ἐν αὐτῇ καταφύγιον.

— Ἀλλὰ τίς εἶσθε; ἀνέκραξεν ἡ νεάνις, ὀπισθοδρομήσασα.

— Ἀπατᾶσθε ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων μου, ἐπανέλαβεν ὁ σκαπανεὺς μετὰ σκυθρωποῦ μειδιάματος· χάρις τῷ Θεῷ, ἡ συνειδησίς μου εἶναι ἥσυχος, καὶ ἀντὶ νὰ αἰσχύνωμαι διὰ τὴν τύχην μου, τοὐναντίον σεμύνομαι. . . . Ἀλλὰ σᾶς ἐξορκίζω, μὴ ἀπαιτῆτε νὰ σᾶς ἐξηγηθῶ περισσότερον, διότι τὸ μυστικὸν, ὅπερ θὰ σᾶς ἀπεκάλυπτον, δὲν εἶναι ἰδικόν μου μόνον· ἂν ἀνακαλυφθῶ, ἡ ζωή μου δὲν θὰ κινδυνεύσῃ μόνη. . . τί λέγω; θὰ καταστραφῶσι πολλὰ πράγματα πολυτιμότερα τῆς ζωῆς! . . . Ἂν λοιπὸν πρέπῃ νὰ δεχθῶ τοῦ οἴκτου σας τὸ δῶρον, πρέπει νὰ τὸ δεχθῶ ἐδῶ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, καὶ πιστεύω, ὅτι, ἐχέμυθος ὡς καὶ ἀγαθὴ, θὰ φέρητε μίαν ἀνακούφισιν εἰς τὰ δεινά μου, ἀφ' οὗ μοὶ ὑποσχεθῆτε ὅτι εἰς οὐδένα θὰ διακοινώσητε τὸ μυστικὸν τῆς μοναξίας μου. . . Ἀλλὰ θέλετε, τολμᾶτε νὰ ἔρχησθε εἰς βοήθειάν μου;

— Τὸ θέλω, θὰ τολμήσω, ἀπεκρίθη ἀπορασιστικῶς ἡ νέα κόρη γοητευθεῖσα, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ βλέμματος καὶ τοῦ θελγήτρου τοῦ σκαπανέως· σᾶς ὁμνύω ὅτι θέλω τηρήσει μυστικὴν τὴν συνάντησίν μας δι' ὅλους, καὶ δι' αὐτὴν ἔτι τὴν μητέρα μου, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἔκρυψα μέχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. Καὶ τώρα λαλήσατε, τί πρέπει νὰ κάμω; τί ἐπιθυμεῖτε ἀπ' ἐμέ;

— Δύω πράγματα, δεσποσύνη· σήμερον μὲν τροφάς τινας διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ περιμείνω τὴν ἴασίν μου· αὔριον δὲ μίαν προσευχὴν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ μὴ μ' ἐγκαταλίπῃ.

— Θὰ πράξω περισσότερα· θὰ ἐπανέρχωμαι καθ' ἑκάστην μέχρις οὗ ἐντελῶς ἀναλάβητε.

Πιστὴ εἰς τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῆς, ἡ νεάνις καθ' ἑκάστην ἐπεσκέπτετο τὸν σκαπανέα. Ὅσῳ περισσότερον ἔβλεπε καὶ ἤκουεν αὐτόν, τόσῳ μᾶλλον ἐπείθετο ὅτι εἶχεν οὗτος εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ εὐγενῆ καταγωγήν· ἠσθάνετο δὲ αὔξουσαν τὴν συμπάθειαν αὐτῆς, σκεπτομένη ὅτι ἐβοήθει θῦμά τι καὶ ἴσως ἐκδικητὴν τῆς τυραννίας, ἥτις κατεδυνάστευε τὴν δυστυχῆ αὐτῆς πατρίδα· διότι ἡ Σουηδία κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν Χριστιέρνου τοῦ Β΄., ἡ δὲ Ἀδελαΐς — οὕτως ὠνομάζετο ἡ νέα ἡμῶν ἡρωΐς—ἐθρήνει εἰσέτι τὸν πατέρα της, τὸν γενναῖον Κρονστέδην, ἕνα τῶν μαρτύρων ἐκείνων, ὧν τὸ αἷμα εἶχεν ἐγκαινιάσει τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ ἀποτροπαίου ἐκείνου ἡγεμόνος, τοῦ ἐπικληθέντος Σ κ λ η ρ οῦ.

Πρωΐαν τινά, καθ' ἣν τὸ δέκατον ἤδη ἐξετέλει ἡ Ἀδελαΐς τὴν ἀγαθὴν καὶ εὐσεβῆ αὐτῆς ὁδοιπορίαν, παρετήρησεν ὅτι ὁ προστατευόμενός της ἐφαίνετο ἀνήσυχος καὶ ἐπηρεασμένος· μ' ὅλον ὅτι δ' ἦλθε μετὰ προθυμίας πρὸς αὐτήν, διὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ τὸ πρῶτον διὰ τὴν ἀνάρρωσίν του, εἰς τὰς εὐχαριστίας ὅμως αὐτοῦ δὲν ἔδιδε πολλὴν προσοχήν· οἱ ὀφθαλμοί του, σταθερῶς ἀνυψωμένοι πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐφαίνοντο ὑπολογίζοντες καὶ μετροῦντες τὴν πορείαν τοῦ μεσημβρινοῦ· αἴφνης ἔστη, ἀναβοήσας:

« Ἤγγικεν ἡ ὥρα· γένοιτο ἡμῖν ἀρωγὸς ὁ Θεός! »

Καὶ παραχρῆμα ἔφερεν εἰς τὸ στόμα του μικρὰν βυκάνην, ἣν ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἐξέβαλεν ἦχον τόσῳ παρατεταμένον, ὥστε ἀντήχησεν εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς κοιλάδος τῆς Σιλζάνης. Εἰς τὸ σύνθημα τοῦτο ἀπεκρίθη δεύτερος ἦχος, εἶτα τρίτος καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρις ἑπτά, ἐρχόμενοι μακρόθεν καὶ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Ὁ δὲ σκαπανεύς, τείνων τὴν ἀκοὴν καὶ τὸ βλέμμα, ἐφαίνετο μετρῶν αὐτοὺς μετ' ἀγωνίας. Εἰς τὸν ἕβδομον, τὸ βλέμμα του ἐσπινθηροβόλησεν.

« Εὐλογητὸς ὁ Θεός! ἐφώνησε μετὰ παραφορᾶς· οὐδεὶς θὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν συνέντευξιν. Εὐτυχὴς οἰωνὸς διὰ σέ, ὦ πατρίς μου! »

Μεθ' ὃ στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀδελαΐδα:

« Ὑγιαίνετε, δεσποσύνη, εἶπε. Καλούμενος ὑπὸ ἱεροῦ καθήκοντος, πρέπει ν' ἀφήσω τοὺς τόπους τούτους, νὰ φύγω μακράν σας, διὰ νὰ μὴ σᾶς ἐπανίδω ἴσως ποτέ. Πρὶν ἢ χωρισθῶμεν, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς προσφέρω ἐν δεῖγμα τῆς εὐγνωμοσύνης μου· ἔχω τὸ δακτυλίδιον τοῦτο μόνον, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἀπὸ τὴν μητέρα μου· καταδέχθητε νὰ τὸ λάβητε· ἂς ἀνακαλῇ ἐνίοτε εἰς τὴν μνήμην σας τὸν δυστυχῆ σκαπανέα. Συγχωρήσατέ μοι νὰ σᾶς ἀπευθύνω μίαν ἔτι παράκλησιν. Ἡ ἐνθύμησις τῆς εὐεργεσίας σας ἐνετυπώθη τόσῳ βαθέως εἰς τὴν καρδίαν μου, ὥστε δὲν θὰ λησμονήσω αὐτήν· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τῆς εὐεργέτιδός μου μοὶ εἶναι εἰσέτι ἄγνωστον, καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο θὰ ἦτον εὐτυχὴς προφέρων κατὰ τὰς προσευχάς μου.

— Ὀνομάζομαι Ἀδελαΐς Κρονστέδου, ἀπεκρίνατο ἡ νεάνις.

— Κρονστέδου! μήπως εἶσθε συγγενὴς τοῦ ἀνδρείου ἀξιωματικοῦ, ὅστις τόσῳ ἀνάνδρως ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Χριστιέρνου;

— Εἶμαι ἡ θυγάτηρ του, κύριε.

— Ὦ! τότε, δεσποσύνη, δεήθητε τοῦ Θεοῦ ὅπως με βοηθήσῃ, δεήθητε αὐτοῦ ἐνθέρμως! ἡ ψυχὴ τοῦ πατρός σας θὰ σᾶς εὐγνωμονῇ διὰ τοῦτο. »

Ἡ Ἀδελαΐς, πλησθεῖσα ἐκπλήξεως, ἤθελε νὰ βιάσῃ τὸν σκαπανέα νὰ ἐξηγηθῇ· ἀλλὰ δὲν ἦν πλέον πλησίον αὐτῆς· ὅτε ἐστράφη, εἶδεν αὐτὸν μακρυνόμενον μεγάλοις βήμασι καὶ γινόμενον ἀφανῆ εἰς τὸ βάθος τοῦ δάσους.

Τῇ ἐπιούσῃ, ἡ Ἀδελαΐς ἤρξατό πως ἐννοοῦσα τὸ πρᾶγμα. Ἔρθασεν εἰς τὴν ἔπαυλιν τῆς μητρός της ἡ φήμη, ὅτι ἡ ἀνταρτικὴ σημαία ἀνεπετάσθη τῇ αὐτῇ ὥρᾳ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Δαλεκαρλίας.

Β΄.

. . . . . .

. . . . . .

Ἐξ παρῆλθον ἔτη. Ὁ βάρβαρος Χριστιέρνος ἐξεθρονίσθη· ἡ δὲ Σουηδία, πρότερον ἡνωμένη δι' αὐτοῦ μετὰ τῆς Δανιμαρκίας, ἀπεχωρίσθη ταύτης καὶ ἐξελέξατο βασιλέα τὸν ἥρωα, πρὸς ὃν ὤφειλε τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς, τὸν Γουσταῦον Βάζα, υἱὸν τοῦ δουκὸς Γρισφόλμου. Ἐν τούτοις ἀρχαῖοί τινες εὐγενεῖς τῆς Δαλεκαρλίας ἐπόθουν τὸ δεσποτικὸν σύνταγμα, ὅπερ ἐπέτρεπεν αὐτοῖς ἵνα καταπιέζωσι τοὺς ὑποτελεῖς των (*vassaux*), καὶ σχηματίσαντες μυστικὴν ἑταιρίαν, ἀπεφάσισαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν δολοφονίαν καὶ ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἐχθροῦ, ὃν φανερῶς δὲν ἠδύναντο νὰ πολεμήσωσιν. Ὁ κλῆρος τοῦ μέλλοντος δολοφόνου ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ Καρόλου, ἀνδρείου καὶ καλοῦ νέου, παρασυρθέντος εἰς τὴν συνωμοσίαν μᾶλλον ὑπὸ πάθους, ἢ πεποιθήσεως. Ὁ Κάρολος μετέβη εἰς Στοκχόλμην· ὁ φόνος, ὃν ἔμελλε νὰ ἐκτελέσῃ, τῷ ἐνεποίει τρόμον· ἀλλ' ὑποχρεωμένος δι' ὅρκου, ἦν ἠναγκασμένος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν τρομεράν του ἐντολήν. Μία ἐπιθεώτησις τῷ ἔφερε τὴν εὐκαιρίαν νὰ πλησιάσῃ τὸν βασιλέα, ὅστις εὑρίσκετο ἐν μέσῳ τάγματος ἀξιωματικῶν, ὧν τινες ἔφερον στολὴν πλουσιωτέραν καὶ λαμπροτέραν τῆς ἰδικῆς του. Ὁ Κάρολος δὲν εἶδέ ποτε τὸν Γουσταῦον· ἠπατήθη· καὶ ἐπειδὴ ἡ χεὶρ του ἔτρεμεν, ὁ καθ' οὗ διηύθυνε τὸ ἐγχειρίδιον ἀξιωματικὸς κατ' εὐτυχίαν ἐλαφρῶς μόνον ἐπληγώθη.

Τὸ ἔγκλημα, μὴ τελεσθέν, δὲν ἦν ἐπομένως ἄξιον κεφαλικῆς ποινῆς· ὁ Κάρολος, συλληφθείς, δὲν ἐζήτησε πρᾶγμα νὰ φύγῃ· ἡ δὲ διαδικασία αὐτοῦ ἤρξατο πάραυτα.

Ὅτε ἡ σύλληψις τοῦ Καρόλου ἐγένετο γνωστὴ εἰς τὴν Σιλζάνην, ἐνεποίησε μέγαν τρόμον εἰς τοὺς συνωμότας, οἵτινες καὶ ἐν τῷ ἅμα ἔργον, ὅπως μὴ ἀνακαλυφθῶσιν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μίαν καρδίαν ἐθλιψε περισσότερον, καὶ αὕτη ἦν ἡ τῆς Ἀδελαΐδος. Ἡ κόρη τοῦ Κρονστέδου, τότε εἰκοσαέτις, μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ

πλουσιωτέρων κληρονόμων τῆς Δαλεκαρλίας, ἦν ἡ μνηστὴ τοῦ Καρόλου.

Μόλις ἔμαθε τὸ ἔγκλημα τοῦ νέου, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Στοκχόλμην, ἀποφασίσασα νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν δύναμιν τῶν φίλων τῆς οἰκογενείας της, νὰ θυσιάσῃ, ἐν ἀνάγκῃ, ὅλην αὐτῆς τὴν περιουσίαν διὰ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ βασιλέως καὶ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπιείκειάν του. Ἡ Ἀδελαΐς, ἀφελὴς καὶ εὔπιστος ὡς ὅλαι αἱ ἀγαθαὶ καρδίαι, οὐδόλως προεῖδε τὰ προσκόμματα, ἅτινα ἔμελλε ν' ἀπαντήσῃ ἐν τῇ ἀγνωμοσύνῃ καὶ τῷ ἐγωϊσμῷ. Οἱ φίλοι καὶ ὅσοι εἶχον ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν πατέρα της ὑπεδέξαντο ἅπαντες αὐτὴν κατ' ἀρχὰς μετὰ μεγάλων ἐνδείξεων χαρᾶς· ἀλλά, ἅμα ὡς ἐξήγησε τὸν σκοπὸν τοῦ διαβήματός της, λόγοι ψυχροὶ καὶ ἐπιφυλακτικοὶ διεδέχθησαν τὰς φιλικὰς διαβεβαιώσεις.

Εἷς μόνος, δεικνύων περισσοτέραν ἀγαθότητα ἢ αἰδημοσύνην, δὲν ἐμέμφθη ποσῶς τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῆς καὶ συγκατένευσε νὰ κάμῃ πρὸς χάριν αὐτῆς χρῆσιν τῆς ὑπολήψεως, ἧς ἔχαιρεν ἐν τῇ αὐλῇ. Μ' ὅλα ταῦτα, ἵνα ἡ παρέμβασις αὐτοῦ μὴ βλάψῃ τὸ ἀτομικόν του συμφέρον, περιώρισε τὸν ζῆλόν του εἰς τὸ νὰ ἐπιδώσῃ ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα, ἄνευ πολλῆς δικηγορικῆς περιττολογίας.

Ἡ Ἀδελαΐς διῆλθεν 8 ἡμέρας εἰς θανάσιμον ἀγωνίαν· τῇ δ' ἐννάτῃ ἔλαβεν ἐπιστολήν, ἥτις δὲν ἦν ἡ ἀπόκρισις, ἡ περιμενομένη μετὰ τοσαύτης ἀνυπομονησίας, ἀλλ' ἐπιστολὴ τοῦ Καρόλου· συνεκινήθη ὁπωσδήποτε, προαισθανθεῖσα καλήν τινα εἴδησιν. Ἡ ἐλπὶς αὕτη δὲν ἦν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπατηλή· καθότι ὁ Κάρολος ἔγραφε πρὸς αὐτήν, ὅτι εἶχε μάθει διὰ τρόπου μυστηριώδους τὴν εἰς Στοκχόλμην ἄφιξίν της καὶ ὅτι τῷ ἐπετράπη νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτῆς εἰς συνέντευξιν· ὅτι ἐπομένως, ἂν ηὐδόκει αὐτὴ νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς αὐτυχίας, ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσῃ ἄνθρωπόν τινα, ὅστις ἔμελλε νὰ ἔλθῃ καὶ παραλάβῃ αὐτὴν πρὸς τὸ μεσονύκτιον.

Εὐτυχὴς, διότι ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ ἐκεῖνον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐφοβεῖτο μὴ ἀπεχωρίσθη διὰ παντὸς, ἡ Ἀδελαΐς περιέμενεν ἑτοίμη ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ὁδηγόν της. Κατὰ δὲ τὴν ὡρισμένην ὥραν παρουσιάσθη οὗτος καὶ, πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν τῆς νέας Δαλεκαρλιανῆς, ὡδήγησεν αὐτὴν εἰς τὸ ἴδιον τοῦ βασιλέως παλάτιον.

Ὁδηγηθεῖσα εἰς αἴθουσάν τινα μονήρη τοῦ παλατίου, εὗρεν ἐκεῖ περιμένοντα τὸν μνηστῆρά της. Ὁ Κάρολος ἰδὼν αὐτὴν ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰ γόνατά της· ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του, φωτισθὲν διὰ μίαν στιγμὴν ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, ἐσκυθρώπασε πάραυτα καὶ ἡ κεφαλή του ἔκλινε μελαγχολικῶς ἐπὶ τοῦ στήθους του.

« Ἐλπὶς καὶ θάρρος! τῷ εἶπεν ἡ Ἀδελαΐς.

— Θάρρος, ἀπεκρίθη ὁ Κάρολος, θὰ ἔχω· ἐλπίδα ὅμως δὲν ἔχω πλέον. Τῇ πρωΐᾳ ταύτῃ οἱ δικασταί μου ἀπήγγειλαν τὴν ἀπόφασιν. . . . Κατεδικάσθην ».

Τῇ αὐτῇ στιγμῇ τρίτον πρόσωπον εἰσήρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν· ἡ δὲ Ἀδελαΐς εἰς τὴν θέαν αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἐπιφώνησιν ἐκπλήξεως. Ἦν ὁ σκαπανεὺς, ὃν πρὸ 6 ἐτῶν εἶχε συνδράμει ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Σιλζάνης, φέρων ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν.

« Βλέπω ὅτι μὲ ἀναγνωρίζετε, δεσποσύνη, εἶπε πρὸς τὴν Ἀδελαΐδα· τὸ κατ' ἐμὲ, ἡ μνήμη δὲν ἠδύνατο νά μοι βοηθήσῃ τοσοῦτον· ἐμεγαλύνθητε καὶ ὡραΐσθητε, ἀφ' ὅτου σᾶς ἀφῆκα· ἀλλὰ βλέπω εἰς τὴν χεῖρά σας ἓν ἐνθύμημά μου, τὸ ὁποῖον ἤρκει νά με φωτίσῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν.

— Ταύτην τὴν φορὰν, εἶπεν ἡ Ἀδελαΐς, δὲν θέλετέ με κρύψει τὸ ὄνομα καὶ τὴν τάξιν, εἰς ἣν ἀνήκετε· διότι ὅ,τι δὶ ἐμὲ πρὸ ἓξ ἐτῶν ἦν μία ὑπόνοια, ἤδη κατέστη βεβαιότης. Ναὶ, ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ταύτην ἐνδυμασίαν ἐκρύπτετο τότε εὐγενὴς δυστυχία· ἤδη ἴσως κρύπτει μεγάλην ἰσχύν. Ῥίψατε εἰς τὴν ψυχήν μου μίαν ἀκτῖνα ἐλπίδος, λέγοντές μοι ὅτι δὲν τυφλώττω· καὶ ἐγὼ τώρα εὑρίσκομαι εἰς δυστυχίαν, ὡς ἄλλοτε ὑμεῖς, καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι δὲν ἐπικαλοῦμαι μάτην τὴν ὑποστήριξίν σας.

— Ἔχετε τὸ δικαίωμα νά μοι ἀπευθύνητε ὁποίαν αἴτησιν ἀγαπᾶτε, καὶ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Εἶμαι ὁ Γουσταῦος Βάζας.

— Ὁ βασιλεύς!

— Ὁ ὀφειλέτης σου, Ἀδελαΐς, καὶ οὐδὲν πλέον κατὰ τὸ παρὸν, ἐπανέλαβεν ὁ Γουσταῦος ἀνεγείρων τὴν θυγατέρα τοῦ Κρονστέδου, ἥτις εἶχε ῥιφθῇ εἰς τὰ γόνατά του. Ἄκουσον, Κάρολε, ἐξακολούθησε στραφεὶς πρὸς τὸν νέον· γνωρίζω ὅτι εἶσαι ἀνδρεῖος καὶ τίμιος· δὲν θέλω λοιπὸν νά σοι προσφέρω χάριν ἀτελῆ, ἐξ ἐκείνων αἵτινες δὲν σβύνουσι τὰ κακὰ πάθη καὶ συνεχῶς ἐρεθίζουσιν αὐτά, ἐπεβάλλουσαι τὴν σκιὰν εὐγνωμοσύνης, ἧς ἡ ἀρχὴ δὲν εὑρίσκεται ἐν τῇ καρδίᾳ. Μεταξὺ ἡμῶν τῶν δύω, μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει· πρέπει νὰ ὦμεν φίλοι ἢ ἐχθροί· ἂν φίλοι, ἰδοὺ ἡ χεὶρ μου· ἂν ἐχθροὶ, λάβε τὸ ξίφος τοῦτο καὶ φόνευσόν με· ἡ ζωὴ δὲν μοι ἀνήκει, ἀφ' οὗ τὴν δίδω εἰς τὴν μνήμην σου. »

Ταῦτα λέγων, ὁ Γουσταῦος ἐδείκνυε διὰ τοῦ δακτύλου ξίφος γυμνὸν, τεθειμένον ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἀλλ' ὁ Κάρολος ἤδη ἔβραζε τὴν χεῖρά του, ἣν ἔβρεξε μὲ τὰ δάκρυά του.

« Ὅλον μου τὸ αἷμα δὶ ὑμᾶς, Μεγαλειότατε, εἶπε, μέχρις ἐσχάτης ῥανίδος! »

Γενόμενος σύζυγος τῆς Ἀδελαΐδος καὶ εὐνοούμενος τοῦ βασιλέως, ὁ Κάρολος μετεχειρίσθη πάσας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του εἰς τὸ νὰ δικαιώσῃ τὴν ἀγάπην τῆς μὲν διὰ τῆς τρυφερότητός του, τὴν φιλίαν δὲ τοῦ ἑτέρου διὰ τῆς ἀφοσιώσεώς του.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Γ. Α. Ξ.

ΗΘΙΚΟΛΟΓΙΚΑ.

ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ.

Τοῦ αἰσθήματος πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην ἀρχὴ καὶ πηγὴ ὑπάρχει ἡ φιλανθρωπία. Ὅταν ἰδωμεν πτωχόν, ἐγείρεται εὐθὺς ἡ φιλανθρωπία καὶ φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ θεραπεύσωμεν τὸ αἴτιον τῆς ἀθυμίας, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθημεν. Προσφέρομεν λοιπὸν τὸν ὀβολὸν ἡμῶν· διὰ δὲ τῆς προσφορᾶς ταύτης παύει μὲν ἡ ἀθυμία ἐκείνη, διαδέχεται δὲ αὐτὴν εὐφροσύνη τις ἀνεκλάλητος. Διότι ὁ ἐκπληρῶν τὸ καθῆκον, ὁ εὐεργετῶν τὸν πλησίον, ὡς πρώτην καὶ μεγάλην ἀμοιβὴν ἔχει τὴν ἠθικὴν ταύτην εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν οὐδὲν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δύναται ν' ἀντισταθμίσῃ.

Ἐκ τῶν πρωτίστων δὲ τοῦ χριστιανοῦ καθηκόντων εἶναι τὸ ἐλεεῖν τοὺς ἐνδεεῖς, ὅταν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο· καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων δύνανται νὰ ἐλεῶσιν· ἐὰν ἔχῃς μόνον ἓν τεμάχιον ἄρτου, ὑπάρχει ἄλλος ἐνδεέστερός σου, στερούμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ τεμαχίου· ἐὰν ἔχῃς ὀλίγα μόνον λεπτά, ὑπάρχει ἄλλος πενέστερός σου στερούμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ λεπτοῦ. Ὀνομάζομεν λῃστὰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες ἁρπάζουσι τὸ ἔνδυμα καὶ τὴν περιουσίαν ἡμῶν· ἀλλά, καθὼς παρατηρεῖ ὁ μέγας Βασίλειος, οὐχ ἧττον λῃσταί εἶναι καὶ οἱ δυνάμενοι νὰ ἐλεῶσι, μὴ πράττοντες δὲ τοῦτο. Λῃστεύεις τὸν ἄρτον, τὸν ὁποῖον ἀρίνεις ξηραινόμενον, ἐνῷ παρὰ τὴν θύραν σου ἐπαίτης λιμώττει· διότι ὁ ἄρτος ἐκεῖνος ἐνέκειτο εἰς τὸν ἐπαίτην. Λῃστεύεις τὸν γυμνόν, ὅστις ῥιγῶν, σὲ ἱκετεύει διὰ φωνῆς διακοπτομένης ὑπὸ τοῦ τριγμοῦ τῶν ὀδόντων νὰ δώσῃς αὐτῷ ἓν ἔνδυμα ἵνα καλυφθῇ, ἐνῷ σὺ φυλάττεις ἐπιμελῶς ἐν ταῖς ἀποθήκαις σου ἄπειρα ἐνδύματα· διότι τὰ περιττὰ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς πτωχούς. Διὰ τοῦτο πάντες, τὸ κατὰ δύναμιν, ὀφείλομεν νὰ ἦμεθα ἐλεήμονες, διότι καὶ πάντες δυνάμεθα νὰ πράξωμεν τοῦτο. Τὸ λεπτόν, τὸ ὁποῖον δίδει ὁ ἐργάτης εἰς τὸν πτωχόν, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ τάλληρον τοῦ πλουσίου, καὶ ἴση δίδεται χάρις εἰς ἀμφοτέρους· «τὰ ἑνόντα δότε ἐλεημοσύνην». (Λουκ. ια. 41). Οἱ πλούσιοι, οἱ δυνάμενοι μεγάλως νὰ εὐεργετήσωσι τὴν ἀνθρωπότητα, αὐτοὶ ὀφείλουσι μάλιστα νὰ πράττωσι τοῦτο, γινώσκοντες ὅτι ὁ πλοῦτος, ἂν μὴ χρησιμεύῃ εἰς ἀγαθοεργίας, οὐδόλως δύναται νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὸν πλούσιον.

«Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ» εἶπεν ὁ σοφὸς Σολομών· καὶ τίς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἦναι δανειστὴς τοῦ Θεοῦ; «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὶς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὶς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν.» (Ματθ. ς. 19). Ὁ πλοῦτος εἶναι κτῆμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἂν περισωθῇ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς ἡμῶν, πάλιν, ὅταν κατέλθωμεν εἰς τὸν τάφον, θέλει ἀποξενωθῇ ἀφ' ἡμῶν· ἐὰν δ' ἐν τῷ βίῳ ὁ πλούσιος δὲν μεταχειρισθῇ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς ἐλεημοσύνας καὶ ἀγαθοεργίας, ὅταν κατέλθῃ εἰς τὸν τάφον καὶ ὅταν παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, θέλει εἶναι πενέστατος, πενέστερος καὶ αὐτοῦ τοῦ πτωχοῦ τοῦ ἐλεήσαντος ἐν τῷ βίῳ. «Ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.» (Λουκ. ιβ, 21).

Ἀλλὰ μὴ ἐλεῶμεν ἐπιδεικτικῶς, ὅπως θαυμάσωσιν ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι· τοιαύτη ἐλεημοσύνη οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν. Ἐλεημοσύνη εἶναι ἡ βοήθεια ἣν δίδομεν εἰς πτωχόν, ἵνα εὐχαριστήσωμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν φιλανθρωπίαν, καὶ ἐνταῦτῳ πράξωμεν πρᾶξιν ἐξαιρέτως ἀρεστὴν τῷ Θεῷ. Ἆρα ἡ ἐλεημοσύνη ἥτις δὲν ὁρμᾶται ἀπὸ τοιούτου αἰσθήματος καὶ τοιαύτης προαιρέσεως, ἀλλὰ γίνεται ἁπλῶς ἐπὶ σκοπῷ ἐπιδείξεως, δὲν εἶναι ἐλεημοσύνη· εἶναι ἀλαζονεία. «Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν. Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ». (Ματθ. ς, 1—3).

Πλὴν τούτου καθὼς πᾶσα ἀγαθὴ πρᾶξις, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη πρέπει νὰ γίνηται εἰς τρόπον μὴ προσβάλλοντα τὸν δεχόμενον. Ἐκεῖνοι, οἵτινες, ἐξευτελίσαντες πρῶτον τὸν δυστυχῆ, δίδουσιν αὐτῷ ἀκολούθως ὀλίγα τινὰ λεπτά, ἁμαρτάνουσι διττῶς, καταχρώμενοι τήν τε ἀδυναμίαν τοῦ εὐεργετουμένου καὶ τὴν τάξιν, εἰς ἣν ὁ Θεὸς ἔταξεν αὐτούς. Ἐλεεῖ τις, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν πάλιν, διότι συμπαθεῖ, καὶ μόνη ἡ ἐκ τῆς συμπαθείας πηγάζουσα ἐλεημοσύνη ἔχει ἀξίαν. Καὶ διατί νὰ ἐξευτελίζωμεν τὸν δυστυχῆ; Δυνάμεθα ἀκριβῶς ποτὲ νὰ γνωρίσωμεν ποία θλῖψις καὶ ἀπελπισία μαστίζει τὸν τυρλόν, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῇ ἀναγκάζεται νὰ ἐπαιτῇ ὅπως ζήσῃ; Ἢ τὸν χωλὸν καὶ τὸν ἀνάπηρον, πλησίον τῶν ὁποίων διαβαίνομεν; σπεύδοντες τὸ βῆμα καὶ συσπῶντες τὰς ὀφρῦς, ἵνα μὴ ἀκούωμεν τὰς ὀχληρὰς αὐτῶν αἰτήσεις; Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι τότε μόνον πταίουσιν, ὅταν ἀναγκάζωνται νὰ ζητῶσιν ἀφωγὴν παρ' ἀνθρώπων ἐχόντων λιθίνην καρδίαν.

Ἐπὶ τέλους δὲν ἐλεεῖ τις μόνον διὰ χρημάτων· ἓν βλέμμα συμπαθείας καὶ μία παρήγορος λέξις, εἶναι ἀνταξία πολλάκις πολλῶν χρημάτων. Ὑπάρχουσι ποικίλοι ἐν τῷ κόσμῳ δυστυχεῖς, καὶ ἐκ τούτων οἱ ὀλιγώτερον ταλαίπωροι εἶναι πολλάκις οἱ ἐνδεεῖς. Πόσοι φέρουσι τὴν ἀπελπισίαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν! πόσοι τεθλιμμένοι πεινῶσι καὶ διψῶσι παρηγορίας! τούτους δυνάμεθα εὐκόλως νὰ εὐεργετήσωμεν παρηγοροῦντες καὶ συμπαθοῦντες αὐτούς.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΘΡΗΝΟΙ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥΑ.

Α'.

Ἀφῆτέ με, ἀφῆτέ με, πολύδακρυς νὰ κλαύσω,
Τὸν πόνον τῆς καρδίας μου τὸν φλογερὸν νὰ χύσω.
Ἆ! τὰς χορδὰς τῆς λύρας μου ἀφῆτέ με νὰ ψαύσω,
Μικρὸν νὰ θρηνῳδήσω!

Ὦ λύρα, ἤτις ἄλλοτε μὲ ῥόδα στολισμένη
Τοῦ ἔρωτος τὰ ἄσματα ἐξέχεες φλογώδη,
Ὑπὸ τῆς νέας μου χειρὸς ἐνθέρμως κρουομένη,
Κ' ἐσκίρτων εἰς τοὺς τόνους σου ὅλα ἐνθουσιώδη.

Μὲ δάκρυ τώρα θαλερὸν, ὦ λύρα, σὲ ῥαντίζω,
Στεναζων καὶ περίλυπος τανύω τὰς χορδάς σου,
Μὲ πένθιμα νεκράνθεμα, ὦ λύρα, σὲ στολίζω,
Ἴσθιῶν ν' ἀκούσω θλιβερὰς, θρηνώδεις στεναχάς σου!

Βοήθει τοὺς δακτύλους μου, ὦ λύρα περιλιμένη,
Ἔν ἄσμα πλῆρες στεναγμῶν ὀδύνης νὰ τονίσω,
Ποθῶ νὰ χύσῃ δάκρυα ἡ νεανὶς θλιμμένη,
Ὅταν ἀκούσῃ τ' ἄσμά μου, τὸν πόνον ποῦ θὰ χύσω. . .

Ὅλα δὲν εἶναι εὔθυμα, δὲν εἶναι ὅλα γέλως·
Ὁ οὐρανὸς τώρα γελᾷ γλυκὰ σαπφειρωμένος,
Τώρα, σινδόνη μελανὴ ἀπὸ ἀρχὴν εἰς τέλος,
Μὲ ἀστραπὰς καὶ κεραυνοὺς θρηνεῖ τεθολωμένος.

Τὸ ῥόδον τὸ καλλίφυλλον ὡσφράνθης ἐν πρωΐᾳ
Εἰς αὔραν ἐροστάζουσαν ὑψοῦν τὸν κάλυκά τος;
Ἰδέ το· τὸ ἐμάρανεν ἀνέμου πνοὴ μία,
Ὠχρίασεν ὁ κάλυξ του, τὰ νέα πέταλά του.

Ἐκεῖ κροτοῦσι μουσικαὶ, σιμῆνος ἐκεῖ εὐπόδων
Χορευτριῶν ἀμέριμνων, τὰς ὥρας προσπερῶσιν·
Ἐδῶ πλὴν ἐπιθάνατος ἀνεῖδε ὁ κώδων,
Ἐδῶ πλὴν μαῦρα σάβανα, ἐδῶ πλὴν δὲν γελῶσιν!

Ἰδοὺ γλυκεῖα ἄνοιξις τοὺς εὐτυχεῖς εὐφραίνει,
Μὲ ἄσματα μελίφθογγα τοὺς θέλγ' ἡ Φιλομήλα·
Ἐδῶ χειμῶνος πλὴν λυσσᾷ ὀργὴ παρωργισμένη
Καὶ τὰ πτηνὰ ἀνήμπασε καὶ τῶν δασῶν τὰ φύλλα.

Ἐκεῖ λειμῶν εὐάνθεμος καὶ ζέφυροι δροσώδεις,
Καὶ χρυσαλλίδες εὔπτεροι μὲ ἶριδος τὸ χρῶμα·
Ἐδῶ λιμὴν δυσόρμητος καὶ πόντος μανιώδης
Καὶ ναυαγῶντος οἰμωγαὶ καὶ δυστυχοῦς τὸ πτῶμα!

Ἐδῶ δὲν εἶναι ἄσματα καὶ γέλωτες ἡδῶντες,
Ἐδῶ χαρὰ δὲν ἀντικλᾷ, φαιδρότης τις δὲν λάμπει·
Ἐδῶ δακρύων κρουνοὶ καὶ στεναγμοὶ βοῶντες,
Ἐδῶ ὀδύνης προπομπὴ καὶ τοῦ θανάτου κάμποι. . .

Ὦ αἴνιγμ' ἀνεξήγητον, ἀντίθεσις καὶ πάλη!
Ἐδῶ χαρὰ καὶ ἄσματα, ἐκεῖ κλαυθμοὶ καὶ θρῆνοι,
Ἐδῶ γαλήνης ἄρωμα, ἐκεῖ θυέλλης σάλοι,
Ἐδῶ εἰρήνη παίζουσα, ἐκεῖ μαχῶν ὀδύνη!

Εἰς μίαν ὅρους κορυφὴν ἁγὸς ζῇ ἐρημίτης,
Εἰς προσευχὰς καὶ ἀρετὴν τὸν βίον του περαίνων·
Καὶ κάτω ἀνομήματα καὶ ληστειῶν ταχύτης,
Καὶ φόνοι καὶ ἐγκλήματα ψυχῶν κεκυλασμένων.

Ἐκεῖ γιλοῦν τὰ σύννεφα καὶ τ' ἄστρα μειδιῶσι,
Ἐδῶ ὁ ἅδης κρυερὸς τὰ βάραθρα δεικνύει.
Μακάριοι, μακάριοι οἱ παύσαντες νὰ ζῶσι,
Καὶ δυστυχεῖς ὅσους ἡ γῆ γελῶντας περικλείει.

Ἀνεζιχνίασ' αἱ βουλαὶ τοῦ παναγάθου Πλάστου,
Πανάγια καὶ σεβαστὰ τὰ θεῖα κρίματά Του·
Αὐτὸν εὐλόγει, ὦ ψυχὴ, ὅταν χαρᾶς ἀρρίστου
Σὺ γεύσαι ἢ ἐννοῇς τὴν φρίκην τοῦ θανάτου!

Β'.

Αὐτὸ τὸ μνῆμα βλέπετε τὸ πενιχρὸν, καὶ κρίον,
Ποῦ δὲν στολίζει μάρμαρον κ' ἐπιγραφὴ κάμμία,
Κιγκλίδες ποῦ δὲν φράττουσιν, ὡς μνῆμα τῶν πλουσίων,
Κ' ἐρ' οὗ δὲν λάμπ' ἐπίδειξις ὡς κόσμου εἰρωνείας;

Εἶναι τὸ μνῆμα τῆς ψυχρὸν νεάνιδος ἀθλίας,
Εἶναι τὸ καταφύγιον καρδίας πονεμένης,
Εἶναι ἡ παῦσις τῶν δεινῶν, ἀρχὴ χαρᾶς ἁγίας,
Νεάνιδος ἐπὶ τῆς γῆς σκληρὰ βασανισμένης.

Τοῦ Πλάστου τὸ μαρτύριον τὸ πᾶν ἐξιλεῶσαν,
Σταυρὸς ἐπὶ τοῦ τάφου της σκιὰν μικρὰν ἁπλώνει,
Χεὶρ φιλικὴ προσέρχεται εἰς νύκτα μειδιῶσαν,
Μ' ἄνθη νωπὰ καὶ εὔοσμα τὸ μνῆμα καταστρώνει.

Ἐδῶ συχνὰ περίλυπος τὸ βῆμα κατευθύνω,
Ὅταν λαμπρὸς ὁ ἥλιος τὴν γῆν ἐγκαταλείπῃ,
Ἐν δάκρυ ἐδῶ πένθιμον καὶ καῦον τότε χύνω,
Καὶ ἡ ψυχή μου ὁμιλεῖ μὲ τὴν ψυχὴν ποῦ λείπει! . .

Τὴν βλέπω ἔτι εὐχαρῆ νὰ μειδιᾷ ἐμπρός μου,
Εἰς περιπάτους ἄκουτα νὰ μ' ἔλκῃ προσγελῶσα,
Τὴν βλέπω νὰ μοὶ παριστᾷ τὰς χαρμοσύνας τοῦ κόσμου,
Τὴν τέρψιν της, τὸν ὄλβον της, ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὁμιλοῦσα.

Ὡσεὶ γελόεις οὐρανὸς, τὴν βλέπω, ἐμειδία,
Καὶ ἐμειδίων ἅπαντα εἰς τὸ μειδίαμά της,
Ὡς ῥόδον τὴν ἐστόλιζε τὸ κάλλος, ἡ μαγεία,
Ἡ δ' ἤδη περιηύγαζε λαμπρῶς τὰ θέλγητρά της.

Ἦτο ἁθῴα καὶ ἀγνὴ, ὡς ὁράσου τις ἀδύμας,
Ὡς πλάσις ἐρωτικὴ, καλλιπρεπὴς, ὡραία,
Ἦτο ἓν ὃν παρήγορον πραΰνον τὰ δεινάματα,
Ἦτο θαλάσσης φωταυγοῦς εἰκών τις γαληναία.

Γοητειῶν παράδεισον ἐνόμιζε τὸν κόσμον,
Ἐγέλα κι' ὡραΐζετο ὡς ἄνθος τοῦ Μαΐου,
Τὸν κόσμον δίσμην ἔλεγεν ἀνθῶν τερπνῶν, εὐόσμων,
Δὲν ἠξεύρει ἡ δύστηνος τὰ βάσανα τοῦ βίου . . .

Ἐπῆλθε πλὴν ὁ δολερὸς υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης,
Μ' ἓν βέλος του ἐπλήγωσε τὰ νεαρά της στήθη,
Ὢ βίου ἀθωότητος, ὦ! χαῖρε ἡ γλυκύτης,
Μὲ τὸν ὡραῖον Λέοντα ἡ νέα συνηντήθη!

Ἓν βλέμμα μόνον ἤρκεσε, κ' ἡ τρυφερὰ καρδία
Ἀνήρθη τῆς νεάνιδος ἐξ ἔρωτος ἀγγέλων,
Ὢ! νέα εὗρε θέλγητρα, ὦ! κάλλη εὗρε θεῖα
Εἰς πᾶν καὶ μοὶ προέλεγε γλυκύτατον τὸ μέλλον.

« Τὸν ἀγαπῶ! » μ' ἐφίλλιζε συχνὰ ἐνθουσιῶσα,
Τὴν χεῖρά μου λαμβάνουσα καὶ ἐπερειδομένη·
« Τὸν ἀγαπῶ, ἀδύνατον νὰ παραστήσῃ γλῶσσα,
Ὅ,τι ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἀπόκρυφον συμβαίνει.

» Εἰπὲ, δὲν εἶν' ὁ Λέων μου, εἰπὲ, δὲν εἶν' ὡραῖος;
Δὲν εἶναι φίλος ἄγγελος μὲ χάριν παραδείσου;
Τὸν ἀγαπῶ καὶ, εὐτυχὴς, δὲν ἀγαπῶ ματαίως,
Μὲ ἔρωτα ἐγκάρδιον μὲ ἀγαπᾷ ἐξίσου.

» Λοιπὸν δὲν εἶναι χίμαιρα καὶ θλιβερὰ ἀπάτη
Ὁ ὅλβος· εἶναι ἥλιος μ' ἀκτῖνα ὄντως θείαν. . .
Δειλὸς χθὲς μ' ἐπλησίασε καὶ μ' εἶπεν·—ὦ φιλτάτη,
Ἀγάπην σοὶ ὁρκίζομαι καὶ πίστιν αἰωνίαν!

» Ἐσκίρτησα ἐξ ἔρωτος, ἐσκίρτησα ἐμπρός του,
Τὴν χεῖρά μου τῷ ἔδωκα κ' ἠνώθησαν τὰ χείλη,
Ὢ εὐτυχία ἄγνωστος, χαρὰ ζωῆς ἀγνώστου,
Ἐσιωπῶμεν εὐτυχεῖς καὶ τ' ὄμματα ὡμίλει!

» Ἐξ ὅλβου ἐπλημμύρησεν ἡ νία μου καρδία,
Τὸν ἔρωτά μου τραγῳδῶ εἰς δάση, εἰς λειμῶνας·
Εἰπὲ, μὴ εἶναι ὄνειρον αὐτὴ ἡ εὐτυχία,
Μὴ βλέπω ἐν ὀνείρατι αὐτὰς τὰς λαμπηδόνας; »

Τὴν καρδιὴν μου ἔστρεψα καὶ ὁλόκρυο ἔν σπογγίσας,
« — Ὁ κόσμος, εἶπα, αἴνιγμα περίπλοκον, νεᾶνις·
Λέξεν πολλάκις ἁπαντᾷ ὁ οὐρανὸν ζητήσας,
Μὴ μόνον ἐπιφάνειαν τὸν ὅλβου ἐκλαμβάνῃς »

Ἐκείνη πλὴν « — Μὲ ἀγαπᾷ, τὸν ἀγαπῶ, ὦ φίλε, —
Μ' ἀνέκραξε καὶ ὡς ὁρκὰς εὐκίνητος ἐχάθη·
Εἶπα κ' ἐγὼ δακρυβρόων·—Τὴν ἡσυχίαν στεῖλε,
Θεὲ, εἰς τῆς καρδίας της τὰ ταραγμένα βάθη! »

Γ'.

Ἀφῆτέ με, ἀφῆτέ με, πολύδακρυς νὰ κλαύσω·
Τὸν πόνον τῆς καρδίας μου τὸν φλογερὸν νὰ χύσω,
Ὦ! τὰς χορδὰς τῆς λύρας μου, ἀφῆτέ με νὰ ψαύσω,
Μικρὸν νὰ θρηνῳδήσω.

Ἦτο ἐσπέρα ἔαρος ἀστρολαμπὴς, ὁροσώδης,
Ἡ φύσις ἀνεπαύετο ἐν γλυκερᾷ γαλήνῃ,
Μὲ τὰς ῥοὰς τοῦ ῥύακος, γελῶσας, γαλακτώδεις,
Ἡ ἐρωτύλη ἔπαιζε παρήγορος σελήνη.

Ὑπὸ δασεῖαν πλάτανον σ' ἀπήντησα, Μαρία,
Μὲ θλιβερὰν προαίσθησιν ἐκάθησα σιμά σου·
Ἦσο ὠχρὰ, περίλυπος, ἐν ἄκρᾳ ἀθυμίᾳ,
Πρὸς οὐρανὸν ἠτένιζον ὑγρὰ τὰ βλέμματά σου.

— Τί ἔχεις, νέα φίλη μου, σ' ἠρώτησα ἀσθμαίνων,
Τίς πόνος ἐσυννέφωσε τὸ λάμπον πρόσωπόν σου;—
Τὴν κεφαλήν σου ἔκλινας, ὡς κρῖνον μαραμένον,
Κ' ἐστέναξας πικρότατα ἐκ βάθους τῶν στηθῶν σου!

—Εἰπέ μοι, πάλιν ἔκραξα, εἰπέ μοι, τί συνέβη;
Τί ἔχεις; τίς ἡ θλῖψις σου, ὦ προσφιλής μοι κόρη;
Εἰπέ μοι, τὴν καρδίαν σου τί βάρος δυναστεύει;
Αὐτό σου τὸ μυστήριον εἰς τὴν φιλίαν δῶρει!—

Ὡς τὴν γιόνα ἔκλευκος ἐγένου παραχρῆμα,
Ἠγέρθης ὡς ὑπ' ὄφεως ἐξαίφνης κεντηθεῖσα,
Ἐβάκρυσε τὸ ὄμμα σου, προυχώρησας ἓν βῆμα,
Καὶ πάλιν ἐπανέστρεψας ἐκεῖ ὡς ἐλκυσθεῖσα.

Ψυχρὰ σιγὴ ἐκράτησε, τὴν ἔπαυσαν πλὴν θρῆνοι·
— Τί ἔχω; ἀνερώνησας μὲ πικραμένα χείλη,
— Τί ἔχω; . . μὲ κατέτηξεν, ὦ! φλογερὰ ὀδύνη,
Μ' ἐκλείσθη πλέον τῆς χαρᾶς ἡ οὐρανία πύλη!

» Ὦ! μία, μία ἔφυγαν αἰτέρψεις τῆς ψυχῆς μου,
Ἐχάθησαν, ὡσεὶ καπνὸς, ἐλπίδες μου αἱ πρῶται. . .
Φίλε, ἰδέ με, σβύνεται ὁ λύχνος τῆς ζωῆς μου,
Θὰ παύσωσι τὰ δάκρυα, οἱ στεναγμοί μου τότε! . .

» Ἦτο ἓν ὄνειρον γλυκὺ, ὀνείρων πλάνη μία,
Ἡ τόση εὐτυχία μου, τὰ τόσα θέλγητρά μου·
Τὸ ὄνειρον πλὴν μ' ἔσβυσεν ἡμέρα παναθλία,
Εἰς ἄβυσσον μὲ ὁδήγησεν τὰ πλάνα βήματά μου.

» Τὸ φῶς ἐχάθη δι' ἐμὲ, τὰ πάντα μ' εἶναι σκότος,
Ὢ! λύπη βαρυδότειρα τὰ σπλάγχνα μου σπαράζει,
Τὰ τῶν γελώτων ἄσματα, τῶν μουσικῶν ὁ κρότος
Τὸ τέλος μ' ἐνθυμίζουσι ταχὺ ποῦ πλησιάζει.

Ὦ Λέον, τί σοὶ ἔκαμα ὅπως μ' ἐγκαταλείψῃς,
Ὅπως ἐμὲ τὴν τάλαιναν τοσοῦτον νὰ πικράνῃς;
Τί σ' ἔκαμα τὴν ἡδονή μου καὶ πόνους νὰ συντρίψῃς,
Τὴν νεαρὰν καρδίαν μου, ὡς ἄνθος, νὰ μαράνῃς;

Πλὴν σὺ μ' ὡρκίσθης ἔρωτα καὶ πίστιν αἰωνίαν,
Πλὴν ἄγγελον σ' ὠνόμασα ἀγνώστου παραδείσου! . .
Καὶ τώρα, μ' ἐγκατέλειψας καὶ βάσανα, πικρίαν,
Καὶ βάραθρα μοὶ ἔδειξεν ἡ γλυκερά μορφή σου. . .—»

Τὴν κεφαλήν μου ἔστεψα καὶ, θάκρυα σπογγίσας,
— Ὁ κόσμος, εἶπα, αἴνιγμα περίπλοκον νεᾶνις,
Ἄδην πολλάκις ἀπαντᾷ ὁ οὐρανὸν ζητήσας. . .
Ἄ! παῦσον, μὴ ἐὼν πόνου σου μὲ θρήνους μὴ αὐξάνῃς.—

« — Ἅδης ἐντός μου μαίνεται, ὠλόλυζεν ἐκείνη,
Ἅδης κιχλίζει ἑσθέστος ἐντὸς φεῦ! τῶν στηθῶν μου. . .
Λίγε. . . τί εἶμαι, τί ζητῶ; . . . τοῦ μνήματος ἡ κλίνη
Ἂς μ' ἐπιστρέψῃ τὴν χαρὰν τῶν πρώτων ἡμερῶν μου!»

— Σιώπα, κόρη, ἐκράξα· σιώπα, παῦσον πλέον
Μοῦ κατατήκει τὴν ψυχὴν ὁ ἔχαρίς σου θρῆνος. . .
Λησμόνησον, λησμόνησον, προσεῖπα δακρυχίων,
Κατόρατοι οἱ ἔρωτες, κατόρατος κ' ἐκεῖνος.

— Ἆ! ὄχι, ἀνεφώνησεν ὁρμήσασα ἐμπρός μου,
Ἀπόκυρε τοὺς λόγους σου, τὸν ἀγαπῶ ἀκόμα·
Μ' ἐπρόδωκε, πλὴν πρὸς αὐτὸν πετᾷ ὁ λογισμός μου,
Τὸν Λέοντα ἔτι ζητεῖ τὸ θολερόν μου ὄμμα. . .

« Τίς οἶδε φεῦ! εἰς ποίαν γῆν τὸ βῆμα περιφέρει!
Τίς οἶδε ποία ὄλβος πλησίον της τὸν ἔχει. . .
Ἀλλοῦ ἐκεῖνος ἐντρυφᾷ, ἀλλοῦ ἐκεῖνος χαίρει,
Πρὸς ἄλλην ἴσως φίλην του ἐκεῖνος τώρα τρέχει.

» Σκληρέ, σκληρέ, ὤ! διατί νὰ σὲ ἰδῶ ἐμπρός μου
Κ' εἰς ἓν σου βλέμμα φλογερὸν τὸ πᾶν νὰ λησμονήσω;
Ἆ! εἶθε εἰς τὴν θέαν σου νὰ 'σκόταζε τὸ φῶς μου,
Ὅταν μοὶ εἶπες ὁλερά· — μὲ σέ, μὲ σὲ θὰ ζήσω!

» Πλὴν ὄχ! ἐνῷ τήκομαι, ἐνῷ θρηνοῦσα κλαίω,
Δὲν καταρῶμαι τὰς στιγμὰς ὀλίγης εὐτυχίας·
Πλὴν ὄχι! τὰς στιγμὰς αὐτὰς ἐνόσῳ ἀναπνέω,
Θὰ εὐλογῶ ὡς τὰς στιγμὰς ζωῆς παμμακαρίας. . .

« Ὦ Λέον, Λέον, ὤ! ἐάν ὁ ἔρως σου ἐσβέσθη,
Καὶ μετετράπης ὡς πνοὴ ἀνέμου κρύα μία,
Ὁ ἔρως μου πλὴν πάναγνος ποσῶς δὲν ἀπωλέσθη,
Καὶ δυστυχοῦσα διὰ σὲ εἶν' αὕτη ἡ καρδία!»

— Σιώπα, κόρη δυστυχής, ἀνέκραξα καὶ πάλιν,
Μὴ πρόφερε τὸ βέλουδον καὶ μαῦρον ὄνομά του·
Ἐλθὲ ἐδῶ εἰς φιλικὴν, ἀδελφικὴν ἀγκάλην,
Μὴ πλέον λόγους ἐκφωνῇς ὀδύνης καὶ θανάτου!

(ΝΕΑ ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ).

Δ'.

Ἀφῆτέ με, ἀφῆτέ με, πολύδακρυς νὰ κλαύσω·
Τὸν πόνον τῆς καρδίας μου τὸν φλογερὸν νὰ χύσω,
Ὦ! τὰς χορδὰς τῆς λύρας μου, ἀφῆτέ με νὰ ψάσσω,
Μικρὸν νὰ θρηνῳδήσω.

Ἐντὸς δενδρῶνος σκιεροῦ καὶ πάλιν τὴν Μαρίαν
Ἀπήντησα καὶ ἔνδακρυς ἐκύθησα σιμά της·
Τὸ πᾶν ἐσίγα εἰς τερπνὴν γαλήνην κ' ἐρημίαν,
Ἦτο ἡ ἑσπέρα αὐτὴ τῆς ἄλλης παραστάτις.

Τὸ ἅρμα της διηύθυνεν ἐν ἄστροις ἡ σελήνη
Καὶ ἔλουε τὴν κόμην της εἰς τὸ μορμύρον ῥεῦμα . . .
« Μαρία μου, Μαρία μου!» τῇ εἶπα, πλὴν ἐκείνη. . .
Ἐκείνης πλὴν ἐπέστετο ἀλλοῦ, ἀλλοῦ τὸ πνεῦμα.

Ἐσίγα καὶ, ἀκίνητος, ὡς ἀπολιθωμένη,
Τὰς χεῖρας ἔχουσα σφιγκτὰ συνδεδεμένας,
Μακρὸν τὸ βλέμμα ἔτεινεν, ἐμπρός της κεκλιμένη,
Πρὸς χώρας ἄλλων οὐρανῶν μ' ἐλπίδας ἠνθισμένας.

Ἡ κόμη ἀτημέλητος, ἐβέννινος, πλουσία,
Ἐκλεύκους ὤμους πλήττουσα καὶ στέρνα πλήρη κάλλους,
Ἡ ὄψις της ἡ κάτισχνος εἰκὼν της οὖσα μία,
Ἐμφαίνουσα τὰ βάσανα καὶ τοὺς ἐντός της σάλους.

Τὸ βλέμμα της τὸ ἀτενὲς ἐκ πόνου σπινθηρίζον,
Τὰ μειδιῶντα χεῖλη της μ' ἀνέκφραστον πικρίαν,
Τὸ ῥιγοτρέμον σῶμά της, τὸ πᾶν της κλαυμηρίζον,
Τὸ πᾶν μεγάλην ἔφαινον, σκληρὰν ἀπελπισίαν. . ,

Ἐστράφη, μ' εἶδε πρὸς στιγμὴν καὶ μ' εἶπεν·— Ἐδῶ πάλιν;
Βλέπεις; ἐσβέσθη τ' αὔριον, σὲ βλέπ' ἀπόψε μόνον·
Πηγαίνω πρὸς ἀνάπαυσιν μετὰ ἀνεμοζάλην
Ὅπου τὸ τέλος τῶν δεινῶν, τῶν στεναγμῶν, τῶν πόνων!—

Σὲ ἔβλεπα κ' ἐλύοντο τὰ γόνατά μου κρύα,
Ὁ πόνος σου ἐσπάραττε πολὺ τὴν ὕπαρξίν μου,
Σὲ ἔβλεπα καὶ ἄναυδος ἀνέμενα, Μαρία. . .
Ἆ! εἶχα χύσ' εἰς στεναγμοὺς ἐμπρός σου τὴν φωνήν μου.

Ἡ αὔρα ἐψιθύρισεν εἰς τ' ἄνθη τοῦ χειμῶνος,
Ἐφίλησε τὴν κόμην σου, ὡς ἐραστὴς στεναζων,
Κ' εἰς τῆς νυκτὸς τὴν σιωπὴν θρηνούσης ἀηδόνος
Ἠκούσθη ἅσμα θλιβερὸν πικρίαν ὅλον σταζον.

Τὸ ἤκουσας κ' ἐρρίγησας, δυστυχισμένη νέα,
Σπαρακτικῶς ἐδάκρυσας κ' ἐφώνησας μὲ πόνον·
— Κ' ἐγὼ θρηνῶ, ὦ ἀηδών, μαζή σου ἡ δειλαία,
Πλὴν θὰ θρηνήσω πένθιμα ὀλίγον ἔτι μόνον!

« Θρήνει, ὤ! θρήνει πένθιμα, πτηνὸν ἠγαπημένον,
Πτηνὸν ἐρώτων τροφερῶν, ὃ πρὶν μὲ ἐνθουσίας,
Θρήνει καὶ σὺ τὸν πόνον σου καὶ σὺ δυστυχισμένον,
Κ' ἐγὼ τοὺς φόνους μου θρηνῶ, τὰς τόσας δυστυχίας. . .

» Ὁ ἅδης εἶναι χίμαιρα, δύνηρὰ ἀπάτη. . .
— Σὺ μοὶ τὸ εἶπες πρὸ πολλοῦ, ὦ ποθητί μοι φῶς!—
Ἄνθη καὶ μέλι κ' ἡδονὰς ἐμπρὸς πάντα προτάττει,
Κἰ ὀπίσω τῆς κολάσεως αἱ μαυρισμέναι πύλαι.

» Ὁ ἅδης εἶν' εὐφρόσυνος, καὶ δένδρων ποικιλία,
Καὶ μινυρίσματα πτηνῶν καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ κάλλη,
Καὶ κρῆναι δρόσον στάζουσαι, καὶ τέρψις ἐρασμία,
Καὶ προχωρεῖς ἀμέριμνος καὶ ἡ καρδία πάλλει.

» Καὶ προχωρεῖς . . . πλὴν σταματᾷς ἐξαφνικὰ τὸ βῆμα,
Ἔμπρός σου μαύρη ἄβυσσος, βαθεῖα καὶ φρικώδης,
Καὶ τρίμετρες σκοτοδινιᾷς καὶ, εὐτυχίας θῦμα,
Εἰς μνῆμα πίπτεις πικρὸν καὶ φλόγας παγετώδεις! . . .

. . . . . .

» Σελήνη, ὡς βασίλισσα ἦτις περᾷς ἐμπρός μου
Καὶ λαμπρίζεις μαγικά, τὸ σύμπαν καὶ χρυσίζεις,
Ἤτις μ' ἐγέλας ἄλλοτε εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ κόσμου,
Τοῖ με τώρα πρὸς στιγμὴν . . . Σελήνη, μὲ γνωρίζεις;

» Ἀστέρες ἀδαμάντινοι, ἀστέρες περιλιμένοι,
Ἀθῶον ποῦ μὲ εἴδατε, ὀλβίαν καὶ ὡραίαν,
Καὶ μ' ἐσκιρτᾶτε χαρωπὰ, εἰς πᾶν μου ὄχι ξένοι,
Ἀστέρες μὲ γνωρίζετε τὴν δύστηνον τὴν νέαν;

» Θρηνήσατε, θρηνήσατε τὴν φίλην σας, λειμῶνες,
Λειμῶνες πολυθέλγητοι, ἐρώτων κατοικία,
Θρηνήσατέ με θλιβερὰ, φιλέρημοι τριγόνες,
Ὦ! πλέον δὲν γλυκογελᾷ ἡ ταλαίνα Μαρία!

» Πεδιάδες λειοπράσινοι, κοιλάδες χαρμοσύνης,
Ὦ ῥοαὶ χαλικόστρωτοι καὶ ἡνθισμέναι ὄχθαι,
Σεῖς ποῦ συχνὰ μᾶς εἴδετε, μακρὰν πάσης ὀδύνης,
Ὁμοῦ τοὺς δύο εὐτυχεῖς ἐν τέρψει, ἐν ἐκστάσει,

» Θρηνήσατε τὴν φίλην σας, ἥτις θρηνεῖ πονοῦσα,
Ἥτις τὸν θάνατον καλεῖ μὲ ὄμμα δακρυχέον,
Σελήνη, ἄστρα λαμπρὰ, κοιλὰς ἀνθοβολοῦσα,
Ὦ! χαίρετε. . . ἡ δυστυχὴς δὲν θὰ σᾶς ἰδῶ πλέον!

. . . . . .

» Τὸ ἔαρ τ' ἄνθη χαιρετᾷ, καὶ τ' ἄνθη μειδιῶσι,
Ὅλα σκιρτοῦν, ἀγάλλονται καὶ ὀσπρὰ ἀνθίζουν,
Πλὴν ἐπ' ἐμὲ αἱ θέλλαι τοῦ φθινοπώρ' ὁρμῶσι,
Καὶ φύλλον εἰς σ.ντρίμματα μὲ σύρουν, μὲ σκορπίζουν...

» Αἰσθάνομαι πάντα δεινὸν ἐντός μου τεθησαυρισμένον....
Αἰσθάνομαι ὅτι ζητεῖ νὰ πετασθῇ ἡ ψυχή μου...
Αἰσθάνομαι τὸ αἷμά μου ἐντός μου παγωμένον...
Ὦ! χαῖρε, χαῖρε, φῶς μου, ἐκλείπει ἡ ζωή μου!

» Εἰπέ τον... πῶς τὸν συγχωρῶ... τὸν ἀγαπῶ ἀκόμα...
Πῶς πάντοτε θὰ εὐλογῶ τὸ φίλον ὄνομά του...
Μὲ τ' ὄνομά του ἴπταμαι εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα...
Ὦ Λέον μου... μ' ἐσκίασεν ἡ πτέρυξ... τοῦ θανάτου!» —

Ὡς στέγος ἁρπανούμενος καὶ πίπτων σιγαλέως,
Εἰς τὰς ἀγκάλας μ' ἔπεσεν ἡ δυστυχὴς νεᾶνις,
Ὠχρὸλευκος ὡς ἡ χιών, ὡς κρίνός τις ὡραῖος,
Ἐρώτων θῦμα ὀλερῶν, θῦμα κακούργου πλάνης.

Κ' ἐρρίγησα καὶ ἔκλαυσα καὶ ἔπληξα τὰ στήθη,
Κατασθεὶς αὐτὴν τὴν γῆν, θρηνοῦσαν αἰωνίως.
— Ὁ κόσμος, εἶπα, ὀξειῶν βασάνων εἶναι πλήθη
Ὁ βίος δ' οὗτος δι' ἡμᾶς τῶν κολασμένων βίος...

Καὶ εἶπα· —Οἱ τοὺς ὅρκους των πατοῦντες καὶ γελῶντες
Κατάρατοι! ἂς ξηραίνωσι τὰ ὀλερά των χείλη,
Κ' ἐνῷ γελοῦν καὶ τραγῳδοῦν καὶ χαίρουν καὶ παλαίουν,
Τὰς φλόγας του τὰς τιμωρὸς ὁ Ὕψιστος ἂς στείλῃ!

Καὶ εἶπα· —Ὡς μαινόμενος, ἐπίορκε, νὰ τρέχῃς
Τὴν σφαῖραν τὴν ὑπόγειον, ἀνάπαυσιν μὴ ἔχων,
Παντοῦ θερμούς, παντοῦ πληγὰς καὶ βάσανα νὰ ἔχῃς,
Μὲ δάκρυα αἱμόβρεκτα τὸ σύμπαν περιβρέχων.

Σκληρ !...τοὺς ἄλλους ἥλιος φωτίζει καὶ θερμαίνει,
Σὲ νύξ τοῦ πόλου παγερὰ καὶ ζοφερὰ ἂς σκέπῃ!
Σοῦ γῆρας — ὄχι θάνατος—γελῶσα εἱμαρμένη,
Ἐνῷ ὁ φίλος σου ἐγγὺς δάκινθα θὰ δρέπῃ...

Παντοῦ κρημνοὶ καὶ βάραθρα εἰς τὸ νωθρόν σο βῆμα,
Ν' ἀναρριχᾶσαι εἰς βουνὰ, νὰ πίπτῃς καὶ νὰ κλαίῃς...
Νὰ πίπτῃς, νὰ ἐγείρησαι καὶ νὰ ζητῇς τὸ μνῆμα.
Καὶ νὰ ἐκπνεύσῃς πρὸς στιγμὴν καὶ πάλιν ν' ἀναπνεύσῃς!

Ὡς δολοφόνος νὰ ῥιγῇς, ὡς ἄπελπις νὰ φρίσσῃς,
Παντοῦ νὰ βλέπῃς φάσματα καὶ τὸ κακούργημά σου·
Κατάρατε! σοῦ ἔμπροσθεν ἡ θλιβερὰ μορφή της,
Ζητοῦντος σοῦ ἀνάπαυσιν νὰ πλήθουν τὰ δεινά σου!

. . . . . .

Εἰς τὰς ἠχοὺς τῆς λύρας μου, μὲ πένθιμον τὸν πόδα,
Νεάνιδες, προσρίζατε μετὰ σιγῆς βαθείας,
Ἐκ τῶν ἀνθοδεσμίδων σας τὰ κρίνα καὶ τὰ ῥόδα,
Ἐκβάλατε καὶ ῥάνατε τὸ μνῆμα τῆς Μαρίας.

Μ' ἐμὲ πικρὰ συνθρήνησον, ὦ νεανὶς ὡραία,
Κλαῦσον μ' ἐμὲ τοῦ ἔρωτος τὸ δυστυχὲς τὸ θῦμα...
Ὅταν σοι εἴπῃ τις γλυκὰ = σὲ ἀγαπῶ, ὦ νέα,
Ὦ! τότε, τότε ἐνθυμοῦ αὐτὸ ἐδῶ τὸ μνῆμα!

ΚΑΛΛΙΝΘΙΟΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΙΑΣ.

—

Ἦλθε καὶ πάλ' ἡ Πασχαλιὰ τὸ φίλημα νὰ πάρῃ
καὶ μέσ' τοῦ κόσμου τὴν καρδιὰ τὸ γέλοιο νὰ φυσήσῃ
καὶ τὴν θλιμμένη μας ψυχὴ νὰ τὴν παρηγορήσῃ
μὲ τοῦ γλυκοῦ καὶ δροσεροῦ φιλήματος τὴ χάρι.

Ἔλα τὸ δῶρον τοῦ Χριστοῦ καὶ σὺ λοιπὸν νὰ δώσῃς,
καὶ μὴ φοβεῖσ' ἐπάνω μου ἐγὼ δὲν τὸ ἀφίνω·
πολλὰ φιλήματα ἐγὼ σὲ δίδω δ' ἐκεῖνο,
καὶ σὺ μὲ ἕνα μοναχὸ ἀρκεῖ νὰ τὰ πληρώσῃς.

Ὅλα τὰ χρέη σήμερον τὰ λησμονοῦνε, φίλη,
καὶ διὰ τόσα βάσανα καθεὶς γυρεύει μόνον
ὡς ἱκανὴν ἀνταμοιβὴν ἕνα φιλὶ τὸν χρόνον. . .
Ἐ! τί κοστίζει ἓν φιλὶ εἰς τὰ γλυκά σου χεῖλη! . .

Πλὴν μὴ δὰ γίνεσαι δειλὴ· ἡ Πασχαλιὰ τὸ θέλει·
βλέπεις φιλοῦνται· οἱ χριστιανοὶ μ' ἀγάπη ἁγιασμένη
καὶ κάθε νέος ἀσπασμὸν ἀγάπης περιμένει
γιατὶ φιλοῦνται σήμερον ἀκόμη κ' οἱ Ἄγγελοι.

Κ' ἂν ἦσαι Ἄγγελος λοιπὸν καὶ ἄνθρωπος ἂν ἦσαι
πρέπει τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ νὰ μὴ παραμελήσῃς·
καὶ πρέπει μὲ τὰ χεῖλη σου δροσιὰ νὰ μὲ βαντίσῃς,
ἂν χριστιανὸν ὡς χριστιανὴ ὀλίγον μὲ λυπῆσαι.

Ἄχ! θὰ τὸ πάρω κ' ἂν ἐσὺ τὸ πρόσωπό σου γέρνῃς
κ' ἂν τὸ γλυκό σου μάγουλο σὰν ῥόδο κοκκινίζῃ
καὶ ἡ φωνή σου σιγανὰ μὲ χάρι ψιθυρίζῃ
μὲ τρόπον ἐπειλητικὸν «τὸ πέρνῃς; ναὶ τὸ πέρνῃς!»

Μὴ δὰ τὸ βλέμμα σοβαρό. . τὸ αἷμά μου παγώνει·
ἂς πνεύσῃ καὶ στὰ μάτια σου τῆς Πασχαλιᾶς τὸ πνεῦμα·
ὦ! πὲ τὸ ναί, παρακαλῶ, μὲ ἕν σου μόνον νεῦμα,
καὶ μὴ τὴν μαύρη μου καρδιὰ παράλογα μὴ σώνῃς.

Τὸ εἶπες;— ναί. Σ' εὐχαριστῶ· ἐ! πλέον τί με λείπει;
πλὴν τὸ ἀντίτιμον κ' ἐγὼ νὰ σοῦ πληρώσω στάσου
καὶ ν' ἀποδώσω ἀκριβὰ κ' ἐγὼ τὸ φίλημά σου
πρὶν ἀπ' τὸ Πάσχα χωρισθῶ, ὦ φίλη μου, μὲ λύπη.

Π. Θ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

—

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ.

Ὅταν βλέπωμεν ἄνθρωπον πάσχοντα, γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἀνεξήγητον συμπαθείας καὶ θλίψεως αἴσθημα, κινοῦν ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ βοηθήσωμεν αὐτόν. Ἀπαντῶμεν λόγου χάριν ἄνθρωπον ζητοῦντα ἄρτον· δίδομεν αὐτῷ ὀλίγα λεπτὰ χωρὶς οὔτε τὸν ἄνθρωπον νὰ γνωρίζωμεν, οὔτε περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ νὰ φροντίζωμεν. Τὸ αἴσθημα τοῦτο καλεῖται φιλανθρωπία. Ἡ φιλανθρωπία θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ἀνεξαρτήτως πάσης δήποτε σχέσεως· συμπαθεῖ πρὸς τὸν δυστυχῆ ὁ διαβαίνων παρ' αὐτόν, διότι ἐν τῷ προσώπῳ ἐκείνῳ βλέπει, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα. Ἀλλ' ἐκ τούτου μὴ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ αἴσθημα τῆς φιλανθρωπίας ταὐτίζεται μετὰ τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περιφιλαυτίας, ὡς διισχυρίζονταί τινες. Εἶναι δὲ τοσοῦτον βαθὺ πολλάκις τὸ αἴσθημα τοῦτο, ὥστε οὐ μόνον πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ζῶα τὸ αἰσθανόμεθα. Ὅταν βλέπῃς κύνα ἢ ἵππον δερόμενον, ταράττεσαι καὶ λυπεῖσαι τὸ πάσχον κτῆνος. Τί δὲ λέγουσι τότε οἱ ὡς περιφιλαυτίαν θεωροῦντες τὸ αἴσθημα τοῦτο, Ἐπιμένουσιν ἆρά γε φρονοῦντες ὅτι προέρχεται ἐξ ἰδιοτελείας; Ἡ περιφιλαυτία εἶναι ἐλάττωμα· ἡ φιλανθρωπία εἶναι προτέρημα μέγα, ἔχον τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐντεῦθεν, ὅτι εἴμεθα πάντες ἐν Χριστῷ ἀδελφοί· καὶ ὅταν βλέπωμέν τινα πάσχοντα, ἀναγεννᾶται ἐν ἡμῖν τὸ ἀδιάφθορον ἐκεῖνο τῆς χριστιανικῆς συγγενείας αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ναρκοῦσιν αἱ ἀποστάσεις καὶ ὁ καθ' ἰδίαν βίος. Ἄλλως, ἂν ἦναι περιφιλαυτία ἡ φιλανθρωπία, διατί οἱ περιφίλαυτοι οὐχὶ μόνον δὲν εἶναι φιλάνθρωποι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀντιστρατεύονται κατὰ τῆς φιλανθρωπίας;

Δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἰκάσωμεν ψυχολογικῶς, τὸ αἴσθημα τοῦτο κρίνοντες, ὅτι εἶναι τύφις τις συνειδήσεως, ὅταν, εὐτυχεῖς ἡμεῖς, βλέπωμεν ἄνθρωπον δυστυχοῦντα· διότι τῷ ὄντι ἡ πρώτη σκέψις ἡ γεννωμένη ἐν ἡμῖν εἶναι ὅτι ἡμεῖς μὲν ἔχομεν καλῶς, αὐτὸς δέ, τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ πλάσμα, τὴν αὐτὴν ἔχων ψυχήν, πάσχει· ὀφείλω νὰ τὸν βοηθήσω, διότι δύναμαι. Τὸ αἴσθημα τοῦτο, ἡ σκέψις αὕτη γεννᾶται καὶ εἰς τὸν σκληρότερον ἀνθρώπου τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν· ἀδιάφορον ἀνὰ μετὰ ταῦτα ἄλλαι σκέψεις φιλαργυρίας καὶ ἀδιαφορίας παρεισπεσοῦσαι, ἐξαλείφουσι τὴν πρώτην ἀπόφασιν· αὕτη ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἡ πρώτη καὶ γνησία ὁρμή.

Λατρεύομεν τὸν Θεόν, ὅστις χάριν ἡμῶν κατῆλθεν εἰς τὴν γῆν καὶ ὅστις, διὰ τὴν μεγάλην πρὸς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν, δὲν ὑπέστη μόνον τὸν θάνατον, τοῦτο εἶναι τὸ ἐλάχιστον τῶν δεινῶν, ἀλλὰ ταπεινώσεις, ὕβρεις, προπηλακισμούς, κολαφισμούς, μάστιγας, πρὸ δὲ πάντων τὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ ὅμως, ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ, ὑπέμεινε μέχρι τέλους οἰκοδομῶν τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. «Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα Θεοῦ κληθῶμεν (Ἰω. Α, γ, 1). Καὶ τοιοῦτον ἔχοντες φιλανθρωπίας ὑπόδειγμα, πολλάκις ἡμεῖς δὲν συμπαθοῦμεν πρὸς τὸν πλησίον, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτὸς δὲν ἤθελε συμπαθήσει πρὸς ἡμᾶς, εἰς τὴν αὐτὴν εὑρισκόμενος περίστασιν! Ἀλλ' ὄχι· ἡ φιλανθρωπία δὲν ἐπιδιώκει ἀμοιβήν· ὑπακούει εἰς τὴν εὐγενῆ τῆς ψυχῆς ὁρμήν, εἰς τὰς θείας ἐντολάς, καὶ ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης σκέψεως κέρδους· συλλυπεῖται τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὰς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας, οὐχὶ ὡρισμένον τινὰ ἄνθρωπον. Ἡ φιλανθρωπία, τέκνον οὖσα τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, παρακινεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καὶ καθιστᾷ ἐπιεικεῖς· διότι δι' αὐτῆς μανθάνομεν πόσον τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι ἀσθενὲς καὶ πόσον νικᾶται πολλάκις ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως. Αὐτὴ ὅπου ἐ-

νομίζομεν ψυχὴν κακούργου, δεικνύει πολλάκις ψυχὴν μόνον ἀδύνατον, ὑποκειμένην εἰς τόσα ἀλλεπάλληλα πάθη, ὥστε δύναται ἐνίοτε νὰ καταβληθῇ ὑπ' αὐτῶν· ἐλαύνει ἡμᾶς πρὸς τὸ συγχωρεῖν ὅπου ἡ αὐστηρὰ κρίσις ἐπιβάλλει τὴν τιμωρίαν.

Μὴ προσέχωμεν εἰς τὰς πικρὰς τῶν μισανθρώπων κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βλασφημίας· εἶναι ἄτολμοι στρατιῶται, μὴ ἀναθέντες τὴν ἐλπίδα αὐτῶν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀσταθῶς τὸν κόσμον τοῦτον διερχόμενοι· δὲν ἔχουσι σύνθημα οὐδὲ σημαίαν. Οἱ τοιοῦτοι ἀνακαλύπτουσιν ἐχθροὺς ὅπου, τῇ ἀληθείᾳ, ὑπάρχουσι φίλοι. Τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι ἄξιον συμπαθείας διὰ τοῦτο μάλιστα ὅτι πάσχει, καὶ πάσχον ἀγανακτεῖ καὶ παρεκτρέπεται. Συμπαθεῖτε πρὸς αὐτὸ ἀντὶ νὰ ξέητε τὰς πληγὰς αὐτοῦ, ἐπιχύσατε βάλσαμον καὶ θέλετε ἰδεῖ ὁπόσον ἀποβαίνει ἀγαθώτερον καὶ ἠθικώτερον. Εἶναι λίθος ὁ μισάνθρωπος καταψύχων τὴν χεῖρα, ἥτις θελήσῃ νὰ θερμάνῃ αὐτόν· ἂς μὴ παραπονῆται κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διότι τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ψυχρότητα θεωρεῖ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι.

Διὰ τοῦτο ὀρθῶς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «ὁ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν, εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, προσέχετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε» (Πρὸς Γαλ. ε, 14). Τῷ ὄντι ἡμεῖς, οἱ παραπονούμενοι κατὰ τῆς ἀκηδίας καὶ ἀναισθησίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἴμεθα αἴτιοι τῆς ἀποσκληρύνσεως αὐτοῦ. Ποσάκις μειδιάσαντες διὰ τὴν θλῖψιν δυστυχοῦς ἐποτίσαμεν αὐτὸν πικρίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐξαλείφει ὁ χρόνος, καὶ τὴν ὁποίαν ἀνταπέδωκεν ἔπειτα ἐκεῖνος εἰς ἕτερον! ποσάκις ἐμπαίζαντες τὴν δυστυχίαν τοῦ πλησίον ἀπετραχύναμεν ἡμεῖς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ διηγείραμεν τὸ αἴσθημα τῆς δυσπιστίας, αἴσθημα, παρέχον ἀφορμὴν εἰς τοσαῦτα ἄλλα πονηρὰ αἰσθήματα! Καὶ ἐὰν καλῶμεν φρονεῖς καὶ τιμωρῶμεν τοὺς τὸ σαρκίον ἡμῶν καταστρέφοντας, ποία δοκιμασία πρέπει ν' ἀποδοθῇ καὶ ποία τιμωρία νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς δηλητηριάζοντας τὴν ψυχήν; Ἀδιαφοροῦντες μὲν ἀποξενοῦμεν ἀρά γε καὶ δὲν ἀποχωρίζομεν ἀφ' ἡμῶν καθ' ἑκάστην τὸ ἀνθρώπινον γένος; Ἂν παρηγορῶμεν τοὺς δυστυχεῖς, ἐλεοῦμεν τοὺς πτωχούς, ἂν περιποιώμεθα τοὺς ἀσθενεῖς, ἠθέλομεν ἐμπνεύσει πίστιν καὶ ἀγάπην· διὰ τῆς πίστεως δὲ καὶ τῆς ἀγάπης ὁ σκληρότατος χαρακτὴρ μαλάσσεται. Ἀλλ' ἡμεῖς, μῖσος καὶ δυσπιστίαν σπείροντες, μῖσος καὶ δυσπιστίαν θεριζομεν, καὶ ὅμως παραπονούμεθα καὶ δυσανασχετοῦμεν διὰ τὸν καρπὸν τοῦτον τῶν ἰδίων ἡμῶν ἔργων.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ.

Νεανίας τις ἐζήτησεν ἀπὸ Κυρίαν νὰ τὸν πλέξῃ μίαν καπνοσακκούλαν. Πῶς, τὸν εἶπεν αὕτη, δὲν σᾶς ἔκαμε καμμίαν ἡ θεὰ τοῦ ἔρωτός σας; Ἄ, Κυρία μου, τὴν ἀπεκρίθη ὁ νέος στενάζων. Αὐτὴ τοὺς καπνούς μου δὲν θέλει νὰ τοὺς ἔχω εἰς καπνοσακκούλαν, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ στήθους.

— Σᾶς ζητοῦν, εἶπεν εἷς τινα ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸν ὁ κλητὴρ τοῦ ὑπουργείου του. Ποῖος; ἠρώτησεν ὁ ὑπουργός. Εἷς δυστυχὴς ἀπόμαχος, τὸν ἀπεκρίθη ὁ κλητήρ, μὲ μιὰ χεῖρα. Ἂς εἰσέλθῃ πρῶτον ἡ χήρα, τὸν εἶπεν. Τοῦ δὲ κλητῆρος ἀφεθέντος εἰς γέλωτα, Ἀνόητε! ἀνέκραξεν ὁ ὑπουργός, καὶ δὲν ἠξεύρεις ὅτι αἱ γυναῖκες προτιμῶνται πάντοτε;

— Πόσον εἶσθε ὡραία σήμερον! ἔλεγέ τις νεανίας πρὸς νέαν· εἶσθε, μὲ τοὺς φλογερούς σας ὀφθαλμούς, εἶσθε μιὰ τρέλλα. Κρῖμα, τὸν εἶπεν ἡ νεᾶνις, κρῖμα νὰ μὴ δύναμαι νὰ κηρυχθῶ ἰδική σας, καὶ διὰ πάντα ὡς τοιαύτη, ἐπειδὴ ἔχετε ἄλλην, ἀνωτέρου μάλιστα βαθμοῦ.

— Δὲν καταλαμβάνω τίποτε, ἔλεγέ τις τῶν ποιητῶν μας πρός τινα ὅστις τὸν ἔλεγεν ἀνοησίας. Μήπως θέλετε, τὸν εἶπεν ἐκεῖνος, κάμνων τὸν πνευματώδη, μήπως θέλετε, κύριε ποιητά, νὰ σᾶς ὁμιλήσω μὲ μέτρα καὶ ῥυθμούς, διὰ νὰ μ' ἐννοήσητε; Αὐτὴ φαίνεται νὰ ἦναι τῷ ὄντι, φίλε μου, ἡ αἰτία, τὸν εἶπεν ὁ ποιητής, τοῦ νὰ μὴ σᾶς καταλαμβάνω, διότι μὲ ὁμιλεῖτε χωρὶς μ έ τ ρ α.

— Ἰδέτε, Κύριε, ἔλεγεν εἰς φίλον νεᾶνίς τις, φημιζομένη διὰ τὸ πνεῦμά της, ἰδέτε, ὅλα τὰ ὡραιότερα ὀνόματα, «ὡραιότης, τρυφερότης, εὐαισθησία, ἀγάπη καὶ εὐφυΐα», εἶναι θηλυκά. Συμφωνῶ, φίλη μου, τὴν εἶπεν ἐκεῖνος, καὶ λέγω μάλιστα, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὰ θ η λ υ κ ὰ καὶ ἡ ἀ ν ο η σ ί α.

— Νεᾶνίς τις ἐμάδει ἓν ῥόδον καὶ ἔτρωγε τὰ φύλλα του· στραφεῖσα δὲ πρὸς τὸν παρακαθήμενον φίλον της, ἀγαπᾶτε, τὸν εἶπε μειδιῶσα, καὶ ὑμεῖς ὀλίγα φύλλα; Ἓν ρ υ λ λ ά κ ι μόνον, τὴν ἀπεκρίθη ὁ νέος.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Ἐν φυλλαδίῳ Ε'. σ. 87, στήλ. Α'. στίχ. 15, ἀντὶ «ἀπολαμβάνουσι» γρ. «περιλαμβάνουσι». Ἐν φυλλ. Γ'. σ. 110, στήλ. Β'. στ. 21, ἀντὶ «μακρόθεν» γρ. «μικρότεραι». Ἐν σ. 132 τοῦ παρόντος φυλλ. στήλ. Α'. στ. 1, ἀντὶ «καὶ Τουρκίαν» γρ. «Τουρκίαν». Αὐτ. στ. 33, ἀντὶ «τρυφερότερος» γρ. «τρυφερώτερος». Αὐτ. στ. 46, ἀντὶ «ἀρχαίτυπον» γρ. «ἀρχέτυπον». Αὐτ. στ. 53, ἀντὶ «τῆς ψυχῆς» γρ. «τῶν ψυχῶν». Αὐτ. στήλ. Β'. στ. 10, ἀντὶ «πίστην» γρ. «πίστιν». Αὐτ. στ. 19, ἀντὶ «Κρονδέλη» γρ. «Κρουδέλη». Αὐτ. στ. 26, ἀντὶ «τῆς Φραμμασονίας» γρ. «τῶν Φραμμασόνων». Αὐτ. στ. 26, ἀντὶ «τοῦ Βόργια» γρ. «τῶν Βόργια».

ΑΠΡΙΛΙΟΥ 30. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 8.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΡΥΓΚΕΙΟΥ.

(Μετάφρασις Ν. Ἀργυριάδου.)

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὀφείλει ὁ ἐρευνητὴς τῶν μύθων, ἐὰν θέλῃ ἵνα αἱ ἔρευναι αὐτοῦ μὴ ὁμοιάζωσι τοὺς κήπους τοῦ Ἀδώνιδος, γινόμεναι ἐπὶ μόνῃ ἡδονῇ καὶ τέρψει, ἀλλ' ὦσι σπέρματα, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Πλάτωνος (ἐν Φαίδρ. σ. 276 Β.) νὰ ἐκβλαστάνωσι σπουδαίους καὶ χρησίμους καρποὺς ὑπὲρ τῶν φίλων τῆς ἀληθείας, ὀφείλει, λέγομεν, ὁ τῶν μύθων ἐρευνητὴς νὰ ἔχῃ τὰ ἑρμηνεύοντα. Πρὸ πάντων νὰ κλίνῃ πρόθυμον καὶ ὀξὺ τὸ οὖς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ῥήγγους τῶν ἀρχαίων, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, ἀκροώμενος αὐτῶν ἀρηγουμένων τὰ περὶ τῶν θεῶν, ἀπορεύγων πᾶσαν παρεκτροπὴν αὐθαιρέτου καὶ προπετοῦς ἰδίας ἑαυτοῦ κρίσεως, ἐμμένων ἀκραδάντως ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς τριβοῦ, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προκαταλήψεως, καταμανθάνων ἐν προοιμίοις τίνι τρόπῳ καὶ ὑπὸ τίνων ἐγένετο ἡ ἑνὸς ἑκάστου τῶν μύθων παράδοσις, καὶ ποίαν εἶχον περὶ αὐτῶν ἔννοιαν οἱ ἀρχαῖοι, ἵνα ἐπὶ τέλους ὑπαγάγῃ τὸ οὕτωσι δεδομένον καὶ ἀνευρεθὲν εἰς ἰδίαν αὐτοῦ σκέψιν καὶ κρίσιν καὶ ἑρμηνείαν. Αἱ δὲ πηγαί, ἀφ' ὧν ἡμεῖς εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως ἀρυόμεθα τὰς περὶ τῶν μύθων γνώσεις ἡμῶν, εἶναι οἱ ἱερεῖς, οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι. Ἐὰν ὁ Πλάτων (ἐν Λύσ. σ. 214 Α.) ἀποκαλῇ τοὺς ποιητὰς οἱονεὶ πατέρας τινὰς καὶ ἀρχηγοὺς τῆς σοφίας, οἱ φιλόσοφοι εἶναι οἱ ἑρμηνευταὶ καὶ ἐξηγηταὶ τῆς σοφίας. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ διακρίνωμεν τὰ ἰδιαίτερα τῶν φιλοσόφων φιλοσοφήματα ἀπὸ τῆς δημοσίας θρησκείας, μολονότι ταῦτα ἔχουσιν ἀναμφισβήτητον ἐπενέργειαν καὶ ἐπὶ τὴν δημοσίως παραδεδεγμένην θρησκείαν καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀνεπτυγμένῃ τάξει τῆς κοινωνίας, ὅταν ἀφορῶντα καὶ ἔχοντα ἐλατήριον τὴν δημοσίαν θρησκείαν ἦναι ἐν μέρει καρπὸς καὶ προϊὸν τῆς ἐποχῆς των. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ καταλέξωμεν μεταξὺ τῶν μορφωτῶν τῆς θρησκείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τούς τε Ἕλληνας φιλοσόφους καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτῶν, καὶ νὰ ἐπωφελώμεθα ἀπ' αὐτῶν εἰς τὰς ἐρεύνας μας, ἐφ' ὅσον ἡμεῖς καὶ ὅταν δὲν ἐτέθησαν εἰς φανερὰν ἀντίθεσιν καὶ ἀντίφασιν πρὸς τὴν θρησκείαν ἐν γένει. Ἆρα ὁ τῶν μύθων ἐρευνητὴς δύναται νὰ παρίδῃ τὴν ἀνωνυμίαν τὴν ὑπαρξίαν τῶν θεῶν διδασκαλίαν τοῦ Ἀναξαγόρου, καὶ νὰ ἐμπράξῃ τὰ ὠτά του πρὸς τὰ φιλοσοφήματα τοῦ Ἐπικούρου, ὅστις ἐναντίον πάσης θρησκείας διηρισθήτει τὴν ἐπενέργειαν τῶν θεῶν ἐπὶ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, πιστεύων αὐτοὺς μακαρίους μὲν καὶ ἀθανάτους, ἀλλ' ἀσχετόν τινα βιοῦντας βίον ἐν πλήρει ἀπραγμοσύνῃ, ἐπαναπαυομένους ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτῶν σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται εἰς τὸν μυθολόγον νὰ μὴ ἐγκύψῃ λόγου χάριν εἰς ὅσα Πλάτων ὁ θεῖος περὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν μύθων ἐφιλοσόφησεν. Ὀλιγώτερον ἡμῶν ὑπογρεοῦται ὁ τῶν μύθων ἐρευνητὴς νὰ μελετήσῃ τὰ φιλοσοφήματα τῶν μεταγενεστέρων φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤδη ἡ μόρφωσις τῆς δημώδους θρησκείας εἶχεν ἀφιχθῆ εἰς τὸ ἔσχατον σημεῖον, ὑποβαλλομένης μετὰ ταῦτα καὶ εἰς ἑτερογενεῖς σκέψεις. Ἔχει δὲ ὁ

τῶν μύθων ἐρευνητὴς οὐχὶ ἀξιοκαταφρόνητον βοήθημα καὶ τὴν γλῶσσαν, ὀφειλων ὅμως οὐχὶ νὰ ἄρχηται ἀπ' αὐτῆς, ἀλλ' εἰς αὐτὴν νὰ καταλήγῃ, ὅπως ἀποδεικνύῃ ὅτι τὸ ἄλλοθεν γνωσθὲν πρᾶγμα ἐκφράζεται καὶ διατυποῦται καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος.

Ἆρα ἡ πρώτη ἰδιότης, ἣν ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὁ τῶν μύθων ἐρευνητής, εἶναι ἡ κριτικὴ ἐπιμονὴ καὶ ἀκρίβεια, δι' ἧς ἀρύεται ἀπὸ τῶν πηγῶν, καταστάσσει εἰς τὸν ἀνήκοντα τόπον πᾶν τὸ οὐσιῶδες καὶ δὲν συγχέει ἀδιακρίτως τὰ ἀρχαῖα μετὰ τῶν νέων, ἀλλ' ἐν πᾶσι διακρίνει τὰς ἐποχάς. Διότι καὶ μεταγενέστεροι ὁπωσοῦν ἐνίοτε συγγραφεῖς πιθανὸν νὰ ἀναφέρωσιν ἀρχαίας παραδόσεις, ἀλλ' ὅμως δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀποδιδωμεν αὐτὰς ἀνεξετάστως εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ εἶναι προτιμητότερον νὰ τηρῶμεν καθαρὸν τῶν παραδόσεων τὸ σύστημα, ἂν καὶ ἐνίοτε ἕνεκα τῆς ὁμοειδοῦς ὕλης καθίσταται ἡμῖν δυσχερὲς τὸ νὰ διακόψωμεν τὸ νῆμα τῆς διηγήσεως. Εἰς τὰ καθόλου καὶ γενικὰ τοὐλάχιστον περιόδοί τινες τῆς θρησκείας ὀφείλουσι νὰ διακρίνωνται ἱστορικῶς, καταταττομένης τῆς ὕλης ἀναλόγως πρὸς αὐτάς, εἰ καὶ εἰς τὰ μερικὰ καθέκαστα ἡ τήρησις τῆς τῶν χρόνων ταύτης διακρίσεως δὲν εἶναι εὐχερής. Ἡ δευτέρα δὲ ἰδιότης, ἣν ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ ὁ τῶν μύθων ἐρευνητὴς εἶναι λεπτοφυὴς ἀγχίνοια, ἐξησκημένη εἰς τὴν κατάληψιν τῆς παιδικῆς καὶ ἀρελοῦς εἰκονικῆς γλώσσης, ἵνα ἀνιχνεύῃ τὴν ὑποκρυπτομένην ἔννοιαν ἄνευ αὐθαιρέτων αὐτῆς παραβιάσεων. Διότι ἰδέαι προσωποποιοῦνται, συγγενεῖς καὶ ὁμορυεῖς ἔννοιαι παριστάνονται ὡς ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί, αἱ δὲ ἰδιότητες θεοῦ τινος γνωρίζονται ὡς σύνευνοι καὶ σύζυγοι αὐτοῦ, ὅταν δὲ αἱ ἰδιότητες αὗται θεωρῶνται ὡς ἐπενεργοῦσαι καὶ ἐπηρεάζουσαι τὸν ὁρατὸν κόσμον, παριστάνονται ὡς υἱοὶ αὐτοῦ καὶ θυγατέρες, διότι ἡ σχέσις τῆς τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου ἐξαρτήσεως, ὡς αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ἐκφράζεται διὰ τῆς ἰδέας τῆς γεννήσεως. Τὸ δὲ δι' ἑρμηνείας ἀποκαλυπτόμενον διδόμενον ὀφείλει ὁ τῶν μύθων ἐρευνητὴς νὰ μὴ συγχέῃ μετὰ τῶν ἐκ τῆς παραδόσεως προκυπτόντων μύθων, ἀλλὰ νὰ τοποθετῇ ἑκάτερον οὕτως, ὥστε εὐχερῶς ἡ ὕλη νὰ διακρίνηται ἀπὸ τοῦ εἴδους τῆς παραστάσεώς της, ἀπὸ τῆς διαπλάσεως αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀτομικῆς τοῦ ἐρευνητοῦ τῶν μύθων καταλήψεως. Τρίτη δὲ ἰδιότης, ἀπαιτουμένη πρὸς συγκρότησιν τοῦ ἄξιου τῶν μύθων ἐρευνητοῦ, εἶναι ὀξύνοια καὶ διαλεκτικὴ δεινότης, ὥστε νὰ ἐπανάγῃ τὰ καθέκαστα μερικὰ εἰς τὴν ἑνότητα καὶ νὰ διατάσσῃ αὐτὰ καταλλήλως, συνάγων τὰ διεσπαρμένα εἰς μίαν τινὰ γενικὴν ἰδέαν, ὑφ' ἣν νὰ ὑπάγωνται τὰ καθέκαστα ταῦτα. Ὀφείλει δὲ καὶ νὰ ἀπονέμῃ εἰς τὰ ἰδιαίτερα τὴν προσήκουσαν θέσιν ἀναλόγως πρὸς τὸ ὅλον, διότι ὡς φησι Πλάτων (Φαίδρ. σ. 264, C. 265) πραγματεία τις ὀφείλει νὰ ἦναι ὡς ἔμψυχον ὄν, παριστάνουσα ἓν ὅλον συγκροτούμενον ἐκ μελῶν. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔκθεσις βαίνει συνθετικῶς, ἐνῷ ἡ προηγηθεῖσα ἔρευνα καὶ εὕρεσις ἐβάδισε τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον· ἐκείνη καταβαίνει ἀπὸ τῶν γενικῶν εἰς τὰ καθέκαστα, προϋποθέτουσα ὅτι τὴν ἐναντίαν ἐβάδισεν ὁδὸν ἡ προηγηθεῖσα ἔρευνα· ὥστε ὁ κατ' ἀρχὰς ἀμφιβάλλων ἀναγνώστης εὑρίσκει τὰ γενικὰ ἐπιμαρτυρούμενα ἔπειτα ὑπὸ τῶν μερικῶν καὶ καθέκαστα.

Ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τὸν ἄξιον ἐρευνητὴν τῶν μύθων εἶναι τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἵνα τοὺς ἐπιμόχθως συλλεγέντας καὶ συνετῶς καταταχθέντας θυσαυροὺς ἀναφέρῃ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐν γένει θρησκείαν καὶ πρὸς αὐτὴν ἀντιπαραβάλλῃ. Διότι εἶναι δυσχερὲς μὲν, ἀλλ' ἀπαραίτητον ἔργον, ἡ προσήκουσα διάκρισις τῶν θρησκευτικῶν μύθων ἀπὸ τῶν ἁπλῶς ἱστορικῶν καὶ φυσιολογικῶν καὶ ἡ ἐν μέρει ἑκάστων ἑρμηνία. Οὕτω, λόγου χάριν, ὁ Εὐθύφρων τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ ὁμωνύμῳ διαλόγῳ (σελ. 6, A.) ὑπέπεσεν εἰς παράλογα συμπεράσματα, διότι ἐξέλαβεν εἰς ἠθικὴν ἔννοιαν τὴν δέσμευσιν τοῦ Κρόνου ὑπὸ τοῦ Διός, ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας, καὶ τὴν ἐκτομὴν τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ Κρόνου, φυσιολογικὴν ἔχουσαν σημασίαν, καὶ τούτου ἕνεκα ἐπιχειρεῖ νὰ δικαιολογήσῃ διὰ τῶν θείων τούτων παραδειγμάτων τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀφιλόστοργον διαγωγὴν τοῦ νὰ εἰσάξῃ εἰς δίκην φόνου τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ πατέρα. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ θεῖος Πλάτων (Πολιτ. B. σ. 378 A) καταδικάζει τὸ νὰ προβάλλωνται τοιαῦτα διηγήματα ἐνώπιον ἀσυνέτων καὶ παιδίων, μηδόλως δυναμένων εἰσέτι νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀλληγορικὴν αὐτῶν ἔννοιαν. Διότι ἐν τοῖς ἑαυτῶν στοιχείοις ἅπασαι αἱ θρησκεῖαι ἓν εἰσι καὶ κοινὰς ἔχουσι τὰς ῥίζας, εἶπε καὶ ὁ Κρεῦτσερος (ἐπισ. περὶ Ὁμ. καὶ Ἡσιόδ. σ. 96 ἐρ.) λέγων «Ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶναι καθαρώτερα τις ἀρχέγονος θρησκεία, ὁ μονοθεϊσμός, ὅσον δὲ καὶ ἂν κατακερματίσθῃ καὶ ἐνοθεύθῃ δημοσίᾳ διὰ τοῦ εἰσβαλόντος πολυθεϊσμοῦ, οὐδέποτε ὅμως ἐν οὐδεμιᾷ ἐποχῇ ἐξέλιπε, διασωθεῖσα οὐδιωδῶς ἐν ταῖς παραδόσεσι τῶν ἱερέων καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις, μέχρι καὶ τοῦ παχυλοτάτου ἀνθρωπομορφισμοῦ τῆς τῶν Ἑλλήνων λατρείας. Ἐνῷ λοιπὸν οὔτε πρέπει οὔτε δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν τὰ καθέκαστα καὶ μερικὰ εἰς τὴν θλᾶσιν τῶν ἀκτίνων τοῦ μυθικοῦ πρίσματος, ὀφείλομεν οὐχ ἧττον νὰ μὴ τυφλώττωμεν εἰς τὸ οὐσιῶδες καὶ γενικόν, ἀλλὰ νὰ διορῶμεν διὰ μέσου τῶν ἀπειραρίθμων διαθλάσεων τοῦ φωτὸς τὸ ἓν καὶ ἀληθὲς φῶς τοῦ ἡλίου, ὅστις, μολονότι δὲν ὑπῆρξεν ἡ μόνη καὶ καθαρὰ αἰτία καὶ ὁ προαγωγεὺς τοῦ πολυχρόου τούτου καὶ ποικίλου τῶν μύθων ἀκτινοβολήματος, οὐχ ἧττον ὅμως αὐτὸς εἶναι ἡ τελευταία πηγὴ καὶ αἰτία πάσης λάμψεως καὶ ἀνταυγάσεως.»

Διὰ τούτους λοιπὸν τοὺς λόγους ἔργον ἡμῶν προεθέμεθα νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ἐν τοῖς μύθοις ἐμπεριεχομένην γνῶσιν τῶν τοῦ θεοῦ καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἡμετέρων σχέσεων, τῶν καθηκόντων μας καὶ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεώς μας, καὶ ἐν γένει τὴν περὶ πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ ἐλπίδος διδασκαλίαν. Διότι ἡ φύσις αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου τείνει εἰς τὸ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀλληλουχίαν εἰς τὸ σύνολον τῶν ἑαυτοῦ γνώσεων, καὶ ἑπομένως ὀφείλομεν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων νὰ θεωρῶμεν οὐχὶ ὡς διακεκριμένον τι καὶ αὐθύπαρκτον καὶ ὅλως ἄσχετον. Ἐπειδὴ καὶ μολονότι ἡ θρησκεία αὕτη ἀποτελεῖ ὅλον τι σύστημα, δυάμενον καὶ ὀφεῖλον νὰ πραγματεύηται καθ' ἑαυτό

καὶ ἰδίᾳ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ὅλως αὐθύπαρκτον καὶ πάντῃ ἄσχετον καὶ ἀβρανές τι ὄν, ἀλλὰ μᾶς παριστάνεται ὡς ἓν ἐκ τῶν εἰδῶν καὶ σχημάτων τῆς θρησκείας, διὰ ταῦτα δὲ χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἀναμίξωμεν συγχέοντες τὰ ἀνόμοια καὶ ἑτεροειδῆ, εὑρίσκομεν καὶ θέλομεν εὕρει ἐν αὐτῇ πολλὰ τὰ κοινὰ σημεῖα πρὸς ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὰς ἄλλας θρησκείας. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότατον καὶ ἀξιολογώτατον καθῆκον τοῦ ἐρευνητοῦ τῶν μύθων εἶναι νὰ ἀντιπαραβάλλῃ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας πρὸς τὴν ἀγνὴν καὶ ἄκικητον πάσης πλάνης ταύτην ἀλήθειαν, πρὸς αὐτὴν τὴν καθαρὰν θρησκείαν, ἥτις διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνυψώθη εἰς τὸν ὑπέρτατον αὐτῆς βαθμόν. Διότι ἡ μεταξὺ τῶν θρησκειῶν συνάρεια δὲν εἶναι αὐθαίρετόν τι καὶ ἐπουσιῶδες, ἀλλ' ἀναγκαῖον, ἐσωτερικὸν, οὐσιῶδες καὶ ἀπαραίτητον· ὅπως δὲ ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργὸς κἀδόκησε νὰ ἐγχαράξῃ ἐν τοῖς ποικιλοτάτοις Αὐτοῦ δημιουργήμασι κατὰ διαφόρους βαθμοὺς τὸν τύπον τῆς ἀϊδίου Αὐτοῦ δυνάμεως καὶ θειότητος, οὕτω καὶ ὁ αἰώνιος Λόγος, τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων ἔδειξε τὴν θλῖψιν καὶ ἀντανάκλασιν τῶν ἀκτίνων Αὐτοῦ ἐν τῇ πολυχρόῳ καὶ ποικίλῃ τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων Ἰριδι. Καὶ ἡμαύρωσε μὲν ἡ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτία πολλάκις τὸ ἀγὸν καὶ ἀρχικὸν ἐκεῖνο φῶς, διαστρέψασα τὴν ἀλήθειαν διὰ ψευδῶν ἐπινοήσεων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ αὐτῆς ταύτης τῆς περιπτώσεως λίαν ἐστὶ χρήσιμον τὸ ἐπανάγειν τὰ πράγματα εἰς τὴν καθαρὰν καὶ ἀγνὴν ἐκείνην πηγήν. Διότι ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰκονικῶς εἶπε (πρὸς Ῥωμ. ιά, 17) «ἡ θρησκεία τῶν ἐθνῶν εἶναι ὡς κλάδος ἀγριελαίας, ἐγκεντρισθεὶς εἰς τὴν καλλιέλαιον», ἡ δὲ ἐμφύτευσις αὕτη προϋποθέτει συγγένειάν τινα καὶ ὁμορυές.

Συμφέρει δὲ εἰς τε τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν θρησκείαν νὰ ἀνιχνεύσωμεν τὴν συγγένειαν ταύτην οὐχὶ μόνον εἰς τὰ μερικὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα καὶ θρησκευτικὰ ἔθιμα, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν οὐσίαν καὶ βάσιν τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων, τοῦτο δὲ κυρίως σκοπεῖ ἡ ἁγία χεῖρας βίβλος. Ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια ἀπεκαλύφθη ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, αὐτὸν ἄρα ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὡς κανόνα καὶ στάθμην, πρὸς αὐτὸν παραβάλλοντες ἅπαντα τὰ τῶν ἐθνῶν θρησκεύματα. Ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀποκαλύψεως ἃς σταθμίζωμεν τὸ σκιόρως τῶν ἀμυδρῶν συναισθήσεων καὶ προτεκμάρσεων τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ ἀνδρὸς ἃς ἀνακαλύπτωμεν καὶ ἃς συλλαβίζωμεν τὰ στοιχεῖα τῶν βρεφικῶν καὶ νεανικῶν ψελλισμάτων. Διότι οὕτως ἡ ψυχὴ τοῦ εἰλικρινοῦς ἐρευνητοῦ συνεισέρχεται εἰς τὴν παράδεισον φαιδρᾶς γαλήνης, ἐπαναπαυομένη ἐν τῇ κατανοήσει τῶν ποικίλων φαινομένων, ἀνευρίσκουσα τὸ ἀϊδιον καὶ ἀμετάπτωτον ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ ποικίλοις τύποις. Ἐπειδὴ ὑπεράνω τῶν μεταβαλλομένων δοξασιῶν τῆς θρησκευτικῆς κατηχήσεως τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἐπικάθηται τὸ πατροπαράδοτον καὶ ἔμφυτον δόγμα τῆς γενέσεως τῶν θρησκευτικῶν συναισθήσεων, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πολιτειῶν ὑπεράνω τῶν πράξεων καὶ παθημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐγκεχάρακται ὁ τύπος τοῦ σταθεροῦ κανόνος πάσης ἐνεργείας, ἤτοι ὁ ἠθικὸς νόμος, πρὸς ὃν δικάζεται καὶ σταθμίζεται ὁ πολιτικὸς βίος τῶν ἐθνῶν. Οὕτω δὲ τὰ θρησκεύματα τῶν ἐθνῶν παριστάνονται ἡμῖν ὡς σελινόφωτος νύξ, ἀρυομένη τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἀμυδροῦ αὐτῆς φωτὸς ἐκ τοῦ ἡλίου τῆς σωτηρίας. Δὲν θέλομεν λοιπὸν παύσει καταδεικνύοντες κατὰ πᾶσαν περίστασιν ἐν τῇ ἁγίᾳ χειρὶ βίβλῳ τίνι τρόπῳ ἡ μία καὶ ἀληθὴς θρησκεία κατοπτρίζεται ἐν τοῖς μύθοις, τοῦτο δὲ πράττοντες πεποίθαμεν ὅτι οἱ ἀγῶνες ἡμῶν συντελοῦσιν εἰς τὸ συμφέρον τῆς τε μυθολογίας καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ αὐτοῦ. Διότι ἡ ῥίζα τοῦ σπέρματος διαγινώσκεται ἐν τῷ ἄνθει καὶ τῷ καρπῷ, ἡ σκιὰ ἐν τῷ σώματι, ἡ εἰκὼν ἐν τῷ εἰκονιζομένῳ ὄντι. Οὕτως ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐνεδύθη τὴν ἀληθῆ αὐτῆς μορφὴν καὶ τὸ χρῶμα ἐν Ἐκείνῳ, ἐν ᾧ ἐπληρώθησαν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, ὅθεν καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος, ὅτι ἡμεῖς δυνάμεθα ἤδη νὰ ἐννοήσωμεν ἐκείνην καλλιον καὶ αὐτῶν ἐκείνων, οἵτινες τὴν συνέγραψαν ἐν τῇ προαισθήσει καὶ ἐν τῷ πόθῳ καὶ ἐν παλμοῖς καρδίας πρὸς ὅπερ αὐτοὶ μὲν οὐκ ἔβλεπον, ἡμεῖς δὲ εἴδομεν. Ἀπαραλλάκτως δὲ διαφωτίζονται καὶ οἱ σκοτεινοὶ καὶ ἀμυδροὶ μῦθοι, προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτὸς τῆς ἁγνῆς καὶ ἀσπίλου ἀληθείας, πρὸς αὐτὴν δὲ τὴν πλησιαίτατα ἀλήθειαν σταθμιζόμενοι, καταπαύουσι τοῦ νὰ ὦσι ἀμυδραὶ μόνον καὶ συγκεχυμέναι ἐπίνοιαι καὶ προαισθήσεις καὶ παχυλὴ δεισιδαιμονία, κατανοοῦντες δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ πνεύματι αὐτῶν, τοὺς χαιρετῶμεν ὡς προαγγέλους καὶ προτυπωτὰς τοῦ ἀγνοῦ καὶ τελείου. «Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει πάντα» (Α. Κορ. 6, 15).

Χειραγωγὸν ἄρα καὶ καθηγεμόνα ἡμεῖς ἔχοντες τὸν Χριστὸν, τὸ τοῦ κόσμου Φῶς, συνεισερχόμεθα εἰς τὰς εὐρυχώρους νεκροπόλεις τῆς μυθολογίας, εἰς τὰς σοὰς τῶν ὁποίων ἀνδρυμέναι ὑπάρχουσι πολλαὶ ἐπιτάφιοι στῆλαι, ἐπιγεγραμμένα ἔχουσι τὰ ὀνόματα καὶ τὰς πράξεις τῶν κεκοιμημένων θεοτήτων. Ἡ ζωογόνος τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀλήθεια πληροῖ τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τῆς νεκροπόλεως, καὶ τοὺς τεταριχευμένους νεκροὺς τοῦ κοιμητηρίου εἰς ζωὴν ἀναπαλεῖ καὶ αἴσθησιν· οἱ δὲ οὗτοι κλίνουσιν εὐγνωμόνως τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸ νεκροῦ τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς ἑαυτῶν στεφάνους εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐλαβῶς καταθέτουσιν.

Ὅπως δὲ, ἐναντίθεται πρὸς τὴν σελινόφωτον νύκτα, λαμπρότερος ἀνατέλλει ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν ὁ αἰσθητὸς Ἥλιος, καὶ οὕτως ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ὑπερέχει τῶν προσβυτέρων αὐτῆς ἀδελφῶν, ὡς ἡ ἐν τελείᾳ ἀκμῇ καὶ δυνάμει ἀπαστράπτουσα βασιλὶς, οἱ δὲ σοροὶ τῆς ἀρχαιότητος ἀνυμνοῦσι καὶ προσκυνοῦσι τὸν Κύριον καὶ θεμελιωτὴν αὐτῆς Χριστὸν, καὶ ἐκ πολλῶν χειλέων εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ψελλίζεται καὶ ἀναπέμπεται ὕμνος καὶ αἶνος ἁπάντων ἀναβοώντων: «Οὗτός ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ τε νόμου καὶ τῆς πολυθείας, Αὐτῷ δὲ ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος εἰς αἰῶνας αἰώνων! Ἀμήν.»

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΥΓΕΙΑΣ (1).

Ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ

Θ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ.

Κύριοι καὶ Κυρίαι!

Προκειμένου ν' ἀναβῶ καὶ αὐθις ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου καὶ μέλλων νὰ ὁμιλήσω, ὁμολογῶ ὑμῖν εἰλικρινῶς ὅτι εὑρέθην εἰς λίαν δύσκολον θέσιν, τόσον μὲν διὰ τὴν ἐκλογὴν θέματος ἀξιολόγου καὶ καταλλήλου δι' ὁμήγυριν ἐπίσημον καὶ ἐκλεκτὴν, ὅσον καὶ διὰ τὴν συναίσθησιν τῶν ἰδίων ἀσθενῶν μου δυνάμεων. Ὁμολογῶ προσέτι ὅτι ἀπεδειλίασα, φοβηθεὶς μήτοι ἀτερπῆ συνθεὶς τὴν ὑπόθεσιν καὶ ὄχλησις γένωμαι καὶ κενόδοξος ὅλος ὑπολειφθῶ ὑπὸ τῶν πολλῶν, καὶ οὔτε δυνηθῶ νὰ ἀναπτύξω ἀποχρώντως καὶ εἰκότως τὸ θέμα, συμφώνως πρὸς τὰς προσδοκίας, ὑμῶν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ πνεῦμα τῶν δημοσίων μαθημάτων. Διότι, Κύριοι, τὰ μαθήματα ταῦτα ἀπαιτοῦσι καιρὸν, μελέτην, ἀναπαυσιν καὶ νοῦν ἐντελῶς ἥσυχον, τὰ ὁποῖα, δυστυχῶς, ἐλλείπουσιν ἀπὸ τὸ ἐργῶδες καὶ πολυάσχολον ἰατρικὸν ἐπάγγελμα. Ἄλλως τε δὲ, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, γνωρίζω κἀγὼ καὶ παραδέχομαι ὅτι παρόμοια ἀναγνώσματα ἀπαιτοῦσιν οὐχὶ μόνον τὸ σπουδαῖον καὶ τὸ ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ τερπνὸν νὰ συνενῶσι καὶ τὸ ἀστεῖον ἀκόμη, ἵνα, οὕτω συγκεκραμένα μετὰ τοῦ χαρίεντος, εὐθύμου καὶ εὐτραπέλου, εὐχάριστον παρέχωσι τὴν ψυχαγωγίαν, τὴν διδασκαλίαν οὐδόλως ζηρὰν καὶ ἄμουσον ν' ἀπεργάζωνται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπαγωγὸν καὶ περιζήτητον. Ἀλλ' ἕτερος λόγος, δι' ὃν ἐβίστασα, εἶναι καὶ οὗτος ἀκόμη, ὅτι γνωρίζω ἐκ πείρας τὴν περὶ τὴν ἐκτίμησιν αὐστηράν, ἀλλὰ δικαίαν ὑμῶν κρίσιν, καθὼς σύνοιδα καὶ τὸν ἀξιέπαινον ζῆλον καὶ τὴν φιλομάθειαν, ἥτις σᾶς φέρει ἐνταῦθα, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου δὲν δύναμαι νὰ μὴ ὁμολογήσω κἀγὼ τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν εὐχέρειαν, μεθ' ἧς τόσοι ἄλλοι δεινοὶ ἀγορηταὶ καὶ ἄνδρες διαπεφημένοι ἐδίδαξάν λίαν ὡραῖα, τερπνὰ, ποιητικὰ ὅλως ἔνιοι καὶ ἐπαγωγὰ λαβόντες θέματα καὶ ἀναπτύξαντες. Διὰ ταῦτα λοιπὸν πάντα δὲν ἤθελον τολμήσει ν' ἀναβῶ ἐπὶ τῆς ἕδρας ταύτης, ἂν δὲν ἐνθαῤῥυνόμην, ἐλπίζων εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ εὐμένειαν, καὶ ἂν δὲν ἔκαμνον τὴν παραυτήσιν, ὅτι, ναὶ μὲν, πάντες οἱ μέχρι τοῦδε ἐντιμοι προλαλήσαντες ἐπιτυχῶς καὶ περιμισήτως πάνυ ὡμίλησαν καὶ ἐδίδαξαν περὶ τόσων ἄλλων κοινωνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν θεμάτων· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς τούτων ἐσκέφθη νὰ εἴπῃ τι περὶ ὑγείας, ἐνῷ ὁμολογουμένως τὸ θέμα τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερον πάντων τῶν λοιπῶν, καὶ τὸ κέντρον καὶ ὁ σκοπὸς πάσης ἡμῶν εὐχῆς καὶ προσπαθείας. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὁρμώμενος, ἔλαβον τὸ θάῤῥος καὶ τὴν πρωτοβουλίαν ὅπως εἴπω ὀλίγα τινὰ, ἰατρὸς μάλιστα ὤν, περὶ ὑγείας, παρέχων οὕτως ἀφορμὴν εἰς ἄλλους, ἐμοῦ κρείττονας καὶ μᾶλλον πεπειρακότας, ἵνα διδάξωσιν ἐκτενέστερον καὶ ὠφελιμώτερον ἐν ἄλλαις συνεδριάσεσιν.

Πρόκειται ἄρα, Κύριοι καὶ Κυρίαι, ὅπως ὁμιλήσω ὀλίγα περὶ ὑγείας, ἀλλὰ ὀλίγα πάντοτε, μὴ δυνάμενος νὰ εἴπω ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸ θέμα τοῦτο, διότι ἡ ὑπόθεσις εἶναι τόσον πλουσία, ὥστε δι' αὐτὴν καὶ μόνην ἐχρειάσθη νὰ μορφωθῇ χωριστὴ ἐπιστήμη ἀτελεύτητος, διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ὁποίας ὁλόκληρος ὁ βίος δὲν ἀρκεῖ. Θέλω εἰπεῖ τί ποτέ ἐστι καὶ καλεῖται ὑγεία καὶ πῶς ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτῆς ἡ κοινωνία ἰδίως, τὰ πάθη κατόπιν καὶ ἡ ἕξοχὴ ἐπὶ τέλους, πάντα δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸ γενικώτερον, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς παρούσης διαλέξεως. Πρὶν ὅμως ἄρξωμαι τοῦ λόγου, ὀφείλω νὰ σᾶς προδιαθέσω προλέγων ὑμῖν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραμένητε τερπνήν τινα καὶ ἐπαγωγὸν διδασκαλίαν, προκειμένου περὶ θέματος ἐπιστημονικοῦ μᾶλλον καὶ ἐκτεθειμένου διὰ τῆς ζωηρᾶς καὶ μελαγχολικῆς γλώσσης τῆς ἐπιστήμης, οὔτε δὲ νὰ ἐλπίζητε τὴν ἀῤῥήγησιν εὐγλωττον καὶ θελκτικὴν ἀπὸ στόμα ἰατροῦ, ὃν δὲν χαρακτηρίζει οὔτε λόγου δεινότης καὶ καλλιέπεια, οὔτε ῥητορεία εὐχέρεια, οὔτε γοητεία καὶ ἐξαίρετοι τινες γνώσεις. Ἓν μόνον πρᾶγμα ὑπόσχομαι ὑμῖν, νὰ ὑπάρξω πιστὸς καὶ εἰλικρινὴς ἀφηγητὴς παντὸς ὅ,τι νομίσω ἀληθὲς καὶ ἀναγόμενον εἰς τὸ θέμα τοῦτο τῆς ὑγείας, καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσω καὶ αὐθις τὴν συγκατάβασίν σας ἂν, ὅπως δὲν ἐπεθύμουν, ἐξετάζων τοὺς ἐχθροὺς τῆς ὑγείας, εὕρω ἕνα εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ γίνω διὰ δευτέραν φορὰν ὁ δημόσιος αὐτοῦ κατήγορος, νοσοτρόφον ἢ νοσοκυτήριον ἀποκαλύπτων αὐτόν, διότι ἀληθῶς ἐκ τούτου εἰς πᾶσαν στιγμὴν προάγονται πάντα ἡμῶν τὰ βάσανα, πάντες οἱ πόνοι, καὶ πᾶσα πικρία καὶ συμφορά. Περὶ τούτου θέλω πραγματευθῇ οὐχὶ ὅλως ἀκαιρεσθήτως καὶ οὐχὶ ἄνευ πικρίας τινὸς καὶ αὐστηρότητος.

Καὶ ἤδη εἰσέρχομαι εἰς τὸ θέμα μου. — Ὑγεία, ὦ φιλόμουσον ἀκροατήριον, εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς ἐντελοῦς ἁρμονίας καὶ τῆς καλῆς καταστάσεως ὅλων τῶν διαφόρων μερῶν καὶ ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν τῆς ζωϊκῆς ἡμῶν οἰκονομίας· ἄλλαις λέξεσιν, ὑγεία εἶναι ἡ ὁμαλὴ καὶ τακτικὴ ἐνέργεια ὅλων τῶν διαφόρων ὀργάνων, ἅπερ ἀπαρτίζουσι τὴν ὀργανικὴν ἡμῶν μηχανήν. Ἄρα, ἵνα χαίρῃ τις ὑγείαν, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ κἀνὲν τῶν ὀργάνων αὐτοῦ πάσχον, ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν ἢ ἀλλοίωσιν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι, ὡς ἕκαστος ἐννοεῖ, ἀπολύτως ἀδύνατον, διότι τὰ ὄργανα ταῦτα εἶναι τόσον πολλὰ καὶ ποικίλα, καὶ ἐκτὸς τούτου περιστοιχοῦνται ὑπὸ τόσων ἐξωτερικῶν ἀμεθίκτων ἐχθρῶν καὶ κινδύνων. Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι ἡ ἐντελὴς ὑγεία ἀπολύτως εἶναι, ἂν ὄχι παντελῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ τοὐλάχιστον λίαν σπάνιον καὶ δυσεύρετον πρᾶγμα· ἐκείνη δὲ, ἣν ἀπολαμβάνομεν, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑγεία σχετικὴ μόνον, ἄλλοτε μὲν ἐντελεστέρα, ἄλλοτε δὲ

(1) Σημ. Ἐπ. Ἡ παροῦσα πραγματεία ἀπηγγέλθη τῇ 13 Ἀπριλίου ὑπὸ τοῦ ἐξοχωτάτου ἐν ἰατρικῇ Κ. Θ. Γεωργιάδου ἐν τῇ κατὰ Φανάριον Λέσχῃ «Μνημοσύνῃ», ἧς ὁ ἀξιότιμος Πρόεδρος ἔσχε τὴν εὐγενῆ διάθεσιν ὅπως μᾶς δώσῃ αὐτὴν πρὸς δημοσίευσιν.

ἧττον ἐντελὴς καὶ πτωχοτέρα. Εἰκότως λοιπὸν δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ὀργανισμὸς ἡμῶν εἶναι μηχανὴ τόσον πολυόργανος, πολυσύνθετος, ἄδυτος ἐντελῶς καὶ ἀνεξερεύνητος ὅλως, καὶ ἐπειδὴ πλεῖσται ὅσαι μεταβολαὶ καὶ ἄπειραι ἐξωτερικαὶ ἐπίῤῥοιαι δύνανται νὰ βλάψωσιν αὐτὸν, διὰ τοῦτο, λέγω, δύναταί τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἡ ὕπαρξις ἡμῶν εἶναι ἐντελῶς ἀστήρικτος, ἑτοιμόῤῥοπον δὲ τὸ σκήνωμα αὐτῆς καὶ κινδυνεῦον εἰς πᾶσαν στιγμήν. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα, διότι ὁ Δημιουργὸς, ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ προνοίᾳ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἔθεσε φύλακα, κυβερνήτην καὶ ἔρρον τοῦ παιγνιδίου τούτου τῆς ὀργανικῆς ἡμῶν μηχανῆς δύναμίν τινα, ἀκατάληπτον μὲν καὶ ἀόρατον εἰς ἡμᾶς, πανσθενῆ ὅμως καὶ σκοποῦσαν τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας, ἥτις ἄνευ αὐτῆς ἤθελεν εἶσθαι ἀληθῶς ἀκροσφαλής. Ἡ δύναμις αὕτη εἶναι λίαν κραταιὰ καὶ ἀπεριόριστος, ὅθεν ἕπεται ὅτι ἡ ὑγεία, ἀναλόγως τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, δὲν εἶναι οὔτε τόσον εὐπαθὴς, οὔτε τόσον περιωρισμένη. Ἡ δύναμις αὕτη στηρίζει τὸ ἀνθρώπινον ἡμῶν οἰκοδόμημα καὶ διὰ ταύτης οὔτε ὑποκύπτει οὔτε καταβάλλεται τόσον ῥαδίως ἡ ὑγεία ἡμῶν· διότι ἡ δύναμις αὕτη ὑπερπηδᾷ τὰ μικρότερα ἐμπόδια, ἀπομακρύνει διά τινα χρόνον τὰ κραταιότερα, καὶ τότε μόνον καταβάλλεται, ὅταν ἡ ἐπελθοῦσα κατάβλιψις ᾖναι πολὺ ἀνωτέρα τῶν δυνάμεων αὐτῆς, μολονότι καὶ τότε πάλιν προσπαθεῖ καὶ ἀντιμάχεται κατ' αὐτῆς, καὶ ἄλλοτε πάλιν μένει ἡ αὐτὴ, ἄλλοτε δὲ μετὰ τῆς συμμαχίας καὶ συναρωγῆς τῆς ἐξωτερικῆς βοηθείας, ἀπὸ μέρους τῆς Ἰατρικῆς τέχνης, κατορθόνει νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν βελτίωσιν τῆς φυσικῆς καταστάσεως. Τὴν δύναμιν ταύτην καλοῦμεν συνήθως Φύσιν, ἄλλοι δὲ πάλιν Κρᾶσιν. Φύσις λοιπὸν καὶ νόσος εἶναι δύο ἐχθροὶ ἀδιάλλακτοι, πεδίον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ σῶμα ἡμῶν. Βοηθὸς δὲ καὶ συναντιλήπτωρ τῆς φύσεως εἶναι ὁ ἰατρὸς, ὅταν ἐννοῇ οὗτος τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς καὶ ἐνεργῇ πρὸς ὄρελός της. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι ἡ μὲν ὑγεία εἶναι ἡ φυσικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ νόσος ἕκτακτος καὶ ἐξαιρετικὴ περίστασις, ἐνέργειαι κατὰ φύσιν καὶ οὐδὲν καλὸν βουλευομένη διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν. Ἡ ὑγεία ἄρα εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν, καὶ ἑπομένως πολύτιμόν τι σύστημα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον· οἱ ἀρχαῖοι μάλιστα ἐθεοποίουν καὶ ἐλάτρευον αὐτὴν, εἶχον δὲ εἰς ὀνόματα ταύτης ναοὺς καὶ ἀγάλματα. Οἱ δὲ ποιηταὶ τὴν ἐξύμνησαν μὲ ὅ,τι καὶ ὅπως ἠδύναντο ὑψηλότερον καὶ ποιητικώτερον, καὶ πάντες ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ ὑγεία εἶναι ἀληθῶς θεῖον δῶρον, κειμήλιον ἀνεκτίμητον καὶ ζηλευτὸν, διότι ἄνευ ὑγείας οὔτε δρόσον οὔτε ὡραιότητα ἔχει ἡ νεότης, κανὲν δὲ ὁ βίος θέλγητρον καὶ καλόν· τὰ πάντα, ἄνευ αὐτῆς, εἶναι θλῖψις, πικρία καὶ πόνος· ἡ αὔρα, ἡ πλέον γλυκεῖα καὶ δροσερὰ αὔρα, εἶναι πνιγηρὰ καὶ μισητὴ, ἡ δὲ θέα αὐτῆς καὶ τὸ ἄρωμα τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν πεδιάδων, καὶ ἡ χάρις καὶ ἡ τέρψις τῆς φύσεως καὶ τῶν εὐανθῶν κοιλάδων ἡ ἔκτασις, καὶ ἡ μελῳδία τῶν συμφωνῶν καὶ τῶν ᾀσμάτων, καὶ ἅπαντα τὰ παιγνίδια, εἶναι πικρὰ ἄνευ αὐτῆς, σκοτεινὰ καὶ ἀξιομίσητα, καὶ οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐπαγωγὸν καὶ τὸ θέλγον· ἄρα ἀληθῶς πολύτιμον, πολυτιμότατον ἀγαθὸν καὶ δῶρον διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ὑγεία.

Τούτων οὕτω περίπου ἐχόντων, προκαλῶ ἤδη, σεβαστὴ ὑμήγυρις, τὴν ὑμετέραν προσοχὴν, δεόμενος ὅπως μὲ παρακολουθήσητε εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀξίας, ἣν δίδομεν ἡμεῖς πρὸς αὐτὴν, καὶ ἴδωμεν πῶς, ποῦ καὶ διὰ τί ἐξοδεύομεν, καὶ ἂν κατασπαταλῶμεν ἢ ὄχι αὐτὴν, εἴπωμεν δ' ἑπομένως πόσους ἔχει ἐχθροὺς ἡ πολύτιμος αὕτη ὑγεία ἡμῶν.

Καὶ ὅπως μὴ καταστῶ λίαν φορτικὸς καὶ ἐπιβαρύνω ἐπὶ πολὺ τὰς ἀκοὰς ὑμῶν, χάριν μάλιστα συντομίας, ἐπιτρέψατέ μοι, ἄνευ ἄλλης ἐξηγήσεως, νὰ ἀποφανθῶ ὅτι δύο κυρίους καὶ μεγίστους ἐχθροὺς, ἐχθροὺς ἀμειλίκτους καὶ φοβεροὺς ἔχει ἡ ὑγεία ἡμῶν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τῶν ἐχθρῶν τούτων εἶναι ὁ χρόνος, ἤτοι ἡ ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου· αὕτη κουράζει, ἐξευτελεῖ καὶ καταῤῥέφει τὴν ὑγείαν ἀδιαλείπτως καὶ κατ' ὀλίγον, θετικῶς δὲ μεταβάλλουσα τὰ πρῶτα καὶ συστατικὰ τοῦ σώματος στοιχεῖα. Τὸ φυσικὸν γῆρας, ἡ ἐσπέρα αὕτη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἢ ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον ὁ χειμὼν οὗτος τοῦ βιωτικοῦ ἡμῶν σταδίου, εἶναι ἡ ἀναγκαία καὶ φυσικὴ συνέπεια τοῦ πρώτου τούτου ἐχθροῦ· πλὴν εἶθε νὰ συνέβαινε πάντοτε οὕτω· δυστυχῶς ὅμως διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, γῆρας φυσικὸν, γῆρας ἐκ τῆς ἡλικίας κατήντησε πρᾶγμα σπάνιον καὶ ἐξαίρεσις μοναδικὴ καὶ περίεργος· ὅπως κατηντήσαμεν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ εἰς ὅλας τὰς πολυανθρώπους κοινωνίας, τὸ πᾶν ἤδη συντρέχει ν' ἀνατρέψῃ καὶ διαφθείρῃ τὸν ἥσυχον τῆς ζωῆς ῥοῦν, καὶ διὰ τοῦτο ἄνθρωποι ὑπέργηροι, καὶ θάνατος, καθ' ὃν ὁ ἄνθρωπος νὰ «σβύνῃ», ὡς λέγομεν κοινῶς, ὑπὸ τοῦ χρόνου, εἶναι τόσον σπάνιοι, ὥστε λίαν περίεργον θέλει νομισθῇ, καὶ ὅλαι αἱ ἐφημερίδες θέλουσιν ἀναφέρει μετὰ θαυμασμοῦ περὶ γέροντος πλέον τῶν 100 ἐτῶν, ἢ μᾶλλον πλέον τῶν 80· διότι εἶναι τόσον σπάνιον τὸ φυσικὸν καὶ πολιὸν τοῦτο γῆρας, ὅσον σπάνιον εἶναι λ. χ. ἡ ἀρετὴ σήμερον, ὅσον σπανία εἶναι ἡ εὐγενὴς καὶ ὑψηλὴ καὶ ἀληθὴς αὐταπάρνησις, ὅσον σπάνιοι εἶσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Διογένους, ἤτοι οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι, κατόπιν τῶν ὁποίων ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ μὲ τὸν φανὸν ἐν ταῖς χερσὶν ἔτρεχεν ἐκεῖνος. Πᾶσαν ὥραν λέγομεν, καὶ τοὺς ἄλλους ἀκούομεν λέγοντας «Ἐγηράσαμεν παρ' ἀκαίρα οἱ πτωχοί· ἐλευκάνθημεν νέοι καὶ πρὸ τῆς ὥρας» καὶ δὲν εἶναι τοῦτο δυστυχῶς ἡ ἀλήθεια ἀναντι�ῤῥήτως. Διότι τὸ γῆρας τοῦτο τὸ φυσικὸν πολεμεῖ, ὡς θέλομεν ἀποδείξει προϊόντες, ἡ κοινωνία, προλαμβάνει δὲ ἡ τρομερὰ καὶ ἀτελεύτητος λεγεὼν τοῦ ἑνὸς ἐχθροῦ, ὅστις εἶναι ἡ νόσος. Ἐνταῦθα ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριοι καὶ Κυρίαι, ὅπως, ἐπὶ στιγμὴν ἀποπλανήσας τὸν λόγον, προσθέσω ὅτι, ναὶ μὲν, ἡ νόσος οὔτε πάντοτε, οὔτε ἀμέσως φονεύει· ἀλλ' ὁ ἐν νόσῳ ζῶν ζῇ ἄνευ τῆς ὅλης αὐτοῦ ὑγείας, ζῇ, δηλαδὴ, ἀφοῦ ἀπώλεσε μερίδα ἰσχυρὰν τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ ἀγαθοῦ του· καὶ ἂν μὲν δὲν φονεύῃ πάντοτε καὶ ἀμέσως ἡ νόσος, γηράσκει ὅμως προώρως τὸν ἄνθρωπον, διότι ὁ ἐν νόσῳ διατελῶν, καίτοι ὢν ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βιωτικοῦ του σταδίου, εἶναι ὅμως γέρων, ἀλλὰ γέρων κατὰ τὸ σῶμα μόνον, οὐχὶ δὲ τοὐλάχιστον καὶ κατὰ τὸν νοῦν. Ἐντεῦ-

θεν ἔπεται ὅτι, ἂν καὶ ἡ ὑγεία ἦναι τὸ ὡραιότερον καὶ πολυτιμότερον δῶρον τοῦ ἀνθρώπου, ἡ νόσος εἶναι πικρά, πικροτάτη μάλιστα συνθήκη τῆς ζωῆς, διότι προϊὸν αὐτὴ ἔχει τὸ πρόωρον γῆρας. Ἐνταῦθα, Σεβαστὴ ὁμήγυρις, ἀρμόζει νὰ προσθέσω, ὅτι τὸ πρῶτον, ἤτοι τὸ φυσικὸν γῆρας ἔχει τὰς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ καὶ ἀξιολόγους τέρψεις, ἔχει θελκτικά τινα καὶ ἀξιοσημείωτα καὶ ὡραῖα προσόντα. Διότι ὁ γέρων ἐκεῖνος καθίσταται ἄξιος σεβασμοῦ, ἀπολαμβάνει ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν, τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζουσιν αἱ ἄλλαι περίοδοι τῆς ζωῆς, ἂν δὲν ἐννοεῖ οὔτε ὁ νέος, οὔτε ὁ ἀνήρ· τοῦ λείπουσι τὰ τρικυμιώδη ἐκεῖνα πάθη τῆς νεότητος, πάθη, ἅπερ σκοτίζουσι τὸ λογικόν, καὶ τὸ γαλήνιον τοῦτο γῆρας δὲν ταράσσεται οὔτε ὑπὸ νόσων, οὔτε ὑπὸ ἄλλων ὁρμῶν καὶ ὀρέξεων φλογερῶν καὶ ταρασσουσῶν τὸ σῶμα. Εἰς τὸ φυσικὸν τοῦτο γῆρας ἐπέρχεται γλυκύτης τις καὶ εὐχαρίστησις ὅλως νέα, διότι πάντες σπεύδουσι νὰ ἀπονείμωσιν αὐτῷ τὸν σεβασμὸν καὶ ἀληθῆ τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν. Ἡ πεῖρά του, αἱ γνώσεις του, ἡ ἐμβριθὴς καὶ ὥριμος σκέψις του, τὸν καθιστῶσι παντοῦ περιζήτητον, καὶ εἶναι ὁλόκληρος ἀληθὴς καὶ ζῶσα ἱστορία. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἔχει καὶ ἕτερόν τι μέγα ἀγαθὸν ὁ καλὸς οὗτος γέρων· εὑρίσκεται δηλαδὴ περικυκλωμένος πανταχόθεν ἀπὸ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν τέκνων του, ἀπὸ τοὺς νεαροὺς ἐκείνους βλαστοὺς τοῦ ἰδίου του αἵματος, καὶ ὁμοιάζει οὕτω θαυμαζόμενον καὶ κουφαλαῖον κορμὸν, δένδρον ὑπερήφανον, διότι φέρει ἀρθόνους καὶ ὡραίους καρποὺς ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ· οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι ἔγγονοί του καὶ πολλάκις οἱ δισέγγονοι καὶ τρισέγγονοί του, τὰ προσφιλῆ, εὐτυχῆ καὶ εὔθυμα ἀγγελούδιά του, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν ὅπως κρεμασθῶσιν ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ καὶ ἐρριτιδωμένου λαιμοῦ του, καὶ συνάζονται ἵνα παίξωσι μετ' αὐτοῦ τὰ ἀθῶα καὶ χαρίεντα παιγνίδιά των, καὶ ὅπως παραστήσωσιν αὐτῷ τὰ παράφωνα καὶ τὰς λύπας των, καὶ ὅπως τὸν καταστήσωσιν ἀληθῆ καὶ εὐτυχῆ παπποῦν. Καὶ ἰδοὺ αὐτὸς λοιπὸν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ὡς ἄλλος Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν παιδίων, καὶ ὡς ἄλλος Ἰακὼβ, ἀληθὴς πατριάρχης, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, ὅπερ εὐλόγησεν ὁ Θεός. Ποσάκις, Κύριοι, καὶ πόσοι, ἄρα, μεταξὺ ὑμῶν δὲν ηὐτύχησαν νὰ ἴδωσι τὸ θελκτικὸν καὶ συγκινητικὸν τοῦτο θέαμα! Πόσοι, ἄρα, ἐξ ὑμῶν δὲν ἐκρεμάσθησαν ἀπειράκις, ὡς σταφυλαὶ, περὶ τὴν φαλακρὰν μὲν ἀλλὰ συνετὴν κεφαλὴν τοῦ εὐτυχοῦς αὐτῶν παπποῦ; Ὁμολογήσατε λοιπὸν πάντες ὅτι εἶναι εὐτυχὲς τὸ γῆρας τοῦτο, ὅτι εἶναι γῆρας εὐκαταῖον, γῆρας εὐχάριστον, καὶ τὸ ὁποῖον σᾶς εὔχομαι ἀπὸ πάσης ψυχῆς καὶ καρδίας· εὔχομαι νὰ φθάσητε, Κύριοι καὶ Κυρίαι, πάντες τὸ βαθὺ τοῦτο καὶ φυσικὸν γῆρας καὶ εὔχομαι νὰ ἰδῆτε ἑαυτοὺς περικυκλουμένους καὶ περὶ τὸν λαιμὸν ὑμῶν κρεμαμένους τοὺς καρποὺς τοῦ εὐγενοῦς αἵματός σας· διότι,

Εἶναι γλυκὺ νὰ βλέπῃ τις τῶν τέκνων του τοὺς γόνους
τοῦ πολιοῦ του γήρατος νὰ θάλπωσι τοὺς τόνους.
Νὰ βλέπῃ τέκνα θάλλοντα αὐτὸν περικυκλοῦντα,
τὴν φαλακράν του κεφαλὴν, τὰς χεῖράς του φιλοῦντα.
Τοὺς τυφλοὺς νὰ θεωρῇ βλαστοὺς τοῦ αἵματός του,
ἐξ ὧν ὁ εἷς νὰ ᾖ υἱὸς, ὁ ἄλλος ἔγγονός του·
καὶ γαληναίως βέοντα τὰ ἔτη του νὰ βλέπῃ,
χωρὶς ποτὲ τῆς θλίψεως νὰ τὰ καλύπτῃ σκέπη,
ὡς δένδρου παλαιοῦ κορμὸς, μὲ κορυφὴν ἀνθοῦσαν
καὶ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ τοὺς κλάδους της ὑψοῦσαν!
Ὦ Γῆρας! Γῆρας! εὐτυχὲς, τοῦ βίου μας ἐσπέρα,
σὺ τῆς ζωῆς ἡ ἐποχὴ, πασῶν ἡ ὑπερτέρα!
εἶν' εὐτυχὴς, τρισόλβιος, πᾶς ὅστις σ' ἀπολαύσῃ,
καὶ ὡς ὁ λύχνος ἥσυχα, νὰ ζῇ ἐξαίφνης, παύσῃ,
ἐν μέσῳ τῶν ἐγγόνων του, περιπαθῶς θρηνούντων
καὶ τὴν σεπτήν του κεφαλὴν μετὰ στοργῆς φιλούντων.

Ζητῶ συγγνώμην, σεβ. ὁμήγυρις, ἂν, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν θελγήτρων τούτων τοῦ φυσικοῦ γήρατος, ἠθέλησα νὰ ψάλω ἀτέχνως καὶ ἀκόμψως εἰς τὴν ἄμουσον Μοῦσάν μου τὰ γόητρα ταῦτα τοῦ γήρατος. Ἀλλ' ἂν ὅμως δὲν κατώρθωσα ἐγὼ, τὸ πρᾶγμα οὐχ ἧττον δὲν ἔχασε τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἀξίαν· διότι εἶναι ὡραῖον, εἶναι γλυκὺ καὶ ἐπιθυμητὸν τὸ γῆρας τοῦτο.

Πρόσρατον, γνήσιον καὶ ζωηρὸν παράδειγμα ἔστω ὑμῖν ὁ καλὸς καὶ ἐνάρετος καὶ σεβασμιώτατος πολιὸς γέρων, ὁ μέχρι τῆς χθὲς ἔτι ἐν ἡμῖν καὶ νῦν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Πλάστου παραδώσας τὴν ὡραίαν καὶ ἁγίαν αὐτοῦ ψυχὴν, ὁ ἀείμνηστος Στέρανος Καραθεοδωρῆς, ὁ ἀληθὴς οὗτος κουφαλαῖος καὶ ὑπερήφανος κορμὸς δένδρου παχυσκίου καὶ πολλοὺς καὶ θαυμαστοὺς ἔχοντος τοὺς καρποὺς αὐτοῦ· ἔρθασε τὸ φυσικὸν καὶ γνήσιον γῆρας ὁ ἄλλος ἐκεῖνος Ἰακὼβ καὶ ἐνετρύφησεν ἐν αὐτῷ τὰς χάριτας καὶ τὰ θέλγητρά του· εἶδε τέκνα τέκνων, καὶ ἀπεδήμησεν ἥσυχος καὶ ἐν εἰρήνῃ ἀπὸ τοὺς θερμοὺς αὐτῶν κόλπους, ὡς ἄγγελος ἀποπτὰς πρὸς τὰ οὐράνια δώματα· ποῖος δὲν τὸν ζηλεύει, ποῖος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ρθάσῃ τὰ ἔτη του;

Ἀλλὰ τὸ ἕτερον γῆρας, τὸ πρόωρον, τὸ τῶν νόσων γῆρας, ἐκεῖνο εἶναι ἄκαρπον, εἶναι πικρὸν, εἶναι ἀλγεινὸν, εἶναι γῆρας ἄξιον οἴκτου· τίποτε τὸ εὐφραῖνον, τίποτε τὸ στολίζον, δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάπαυσιν, καμμίαν γλυκύτητα, καμμίαν τέρψιν, καμμίαν εἰρήνην· εἶναι ἄγονον· ὁ ἐν νόσῳ γηράσας δὲν προφθάνει νὰ ἴδῃ τοὺς γόνους αὐτοῦ, ἢ τὸ πολὺ πολὺ μόλις ἀξιοῦται νὰ φθάσῃ τὸ πρῶτον καὶ μόνον αὐτοῦ τέκνον, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀρίνει αὐτὸ ὀρφανὸν καὶ ἀπροστάτευτον καὶ εἰς τοὺς κόλπους γυναικὸς ἀδυνάτου, γήρας, πανταχόθεν κλονιζομένης, ἀγομένης καὶ φερομένης, ὅπως ὁ κάλαμος εἰς τὴν σφοδρὰν τοῦ Βορρᾶ πνοήν· εἶναι ἄρα οἰκτρὸν, εἶναι στυγνὸν· δὲν τὸ εὔχομαι εἰς οὐδένα. Καὶ ὅμως εἶναι τόσον συχνὸν σήμερον! ἡ πικρὰ νόσος, ἡ ἐπάρατος αὕτη συνθήκη τῆς ζωῆς, ἡ ἐχθρὰ αὕτη τῆς ὑγείας ἡ ἄσπονδος, καθίστησιν αὐτὴν συνήθη λύσιν τοῦ βίου· τὸ γῆρας τοῦτο θερίζει σήμερον ἀσπλάγχνως καὶ ἀώρως τόσους ἀνθρώπους! δὲν σᾶς τὸ εὔχομαι. Ναί, Κύριοι καὶ Κυρίαι, εἰς οὐδένα εὔχομαι τὸ δυσάρεστον καὶ ἀλγεινὸν τοῦτο γῆρας· ἀλλ' ἀνατείνω κἀγὼ τὰς χεῖρας, εὐχόμενος ὁλοψύχως τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὑπὲρ τῆς ὑγείας, τῆς ἀληθοῦς καὶ σχετικῆς τελείας ὑγείας, ἄνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατον εἶ-

ναι νὰ ρθάσῃ τις εἰς τὸν ἥσυχον καὶ ἀσφαλῆ τοῦ βαθέος καὶ πολιοῦ γήρατος λιμένα.

Εἴπωμεν ἤδη ὀλίγα τινὰ καὶ ἐπιτροχάδην γενικῶς περὶ ἄλλων τινῶν, ἅπερ προκαλοῦσι τὰς νόσους καὶ εἶναι ἐχθρὰ τῆς ὑγείας· εἶπον δὲ ἤδη ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀναφέρω ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι καὶ ἐν στενῷ χώρῳ ὅ,τι ἀναφέρεται καὶ θεωρεῖται ἐργαζόμενον κατὰ τῆς ὑγείας. Καὶ κατὰ πρῶτον λοιπὸν λόγον, θέλω ἀναφέρει τὰς παντοειδεῖς καταχρήσεις εἴτε ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς, εἴτε ἐν ταῖς στερήσεσι (διότι αἱ στερήσεις ἔχουσι τὰς καταχρήσεις των ὅταν ὦσιν ὑπερβολικαί·) βλάπτει λοιπὸν τὴν ὑγείαν του καὶ προκαλεῖ νόσους ὅστις κορέννυται ἀρθόνως καὶ καθ' ὑπερβολὴν διὰ παντὸς, ὅπερ τῷ φανῇ σύμφωνον τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ καὶ εὐάρεστον. Ἐπίσης βλάπτει καὶ καταστρέρει τὴν ὑγείαν αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνος ὅστις ὑρίσταται καὶ πάσχει τὸ ἐναντίον, ἤτοι ὑπερβολικὰς στερήσεις. Κόρος λοιπὸν καὶ στέρησις ἐν ὑπερβολῇ, εἰσὶν ἐχθροὶ τῆς ὑγείας. Τοῦτο, Κύριοι καὶ Κυρίαι, ἔστω ὑμῖν ἀξίωμα καὶ ἐγχαραχθήτω ἀνεξιτήλοις χαρακτῆρσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· καθὼς ἐπίσης μόνη ἡ μετριότης τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς διευκολύνει τὴν στέρησιν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ μόνη αὕτη καὶ ἡ ὀρθορροσύνη δύναται νὰ διατηρήσῃ συμπάθειάν τινα ἁρμονικὴν εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἡμῶν, καὶ αὗται μόνον παρέχουσι καὶ παγιοῦσι τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν ὑγείαν ἡμῶν· μόνον τὸ μέτρον δύναται νὰ ἐπιμηκύνῃ τὰς ὡραίας τῆς νεότητος ἡμέρας μέχρι βαθέως γήρατος, καὶ διατηρήσῃ σῶον καὶ αὐστηρὸν τὸν πολύτιμον θησαυρὸν τῆς ὑγείας· πρὸς τὰς ἐκ τοῦ κόρου καὶ τῶν στερήσεων καταχρήσεις, ἀναφέρω καὶ ἐκείνην τὴν τῶν θερμῶν λουτρῶν, ἔνθα ἔνιοι τῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ πλέον χάριν ἁπλῆς καθαριότητος, προσέρχονται, ἀλλ' ὅπως εὑρωσιν ἐν αὐτοῖς τὴν δρόσον καὶ τὴν ὡραιότητα, ἣν ἀπώλεσαν ἤδη, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ὑγείαν· τοῦτο εἶναι, ἐπιτρέψατέ μοι τὴν ἔκφρασιν, πλάνη ἀληθὴς καὶ σπουδὴ πολλάκις ἐπικίνδυνος, διότι ἐν αὐτῷ τῷ λουτρῷ τότε ἀφίνει τις πάντοτε μερίδα ἰσχυρὰν τῆς ὑγείας αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ ἐκ τοῦ λουτροῦ ὡραιότης εἶναι λίαν πρόσκαιρος καὶ βραχεῖα. Ὑμεῖς ηὑρήσετε ἡμῶν κάλλιον, Κύριοι καὶ Κυρίαι, ὅτι ὡραιότης ἀληθὴς καὶ διαρκεστάτη, θέλγητρον καὶ ὑγεία καλὴ, εὑρίσκεται μόνον εἰς τὴν ὀρθορροσύνην καὶ εἰς τὴν καλὴν καὶ ἐπιμεμελημένην ἀνατροφὴν, ἄλλαις λέξεσιν, εἰς τὴν παιδείαν. Μόνη δηλ. ἡ παιδεία, Κύριοι, δύναται νὰ παρέξῃ κάλλη, διαρκεῖς χάριτας ἀνεκτιμήτους, ἄρθονα θέλγητρα, καὶ πάντα ταῦτα διαρκῆ καὶ ὑπερήφανα, καὶ διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ καταπατήσῃ τὸν κόσμον ὁλόκληρον καὶ νὰ ἐπισύρῃ πρὸς ἑαυτὸν καὶ δόξαν καὶ ἀγάπην καὶ ἄρθονα πλούτη. Ναί.

Μόν' ἡ μετριότης ἄρα κ' ἡ ὀρθορροσύνη μόνη
τὴν ὑγείαν μας ἐκτρέφει διαρκῶς καὶ στερεόνει.
Τοῦ ὀρθόφρονος ὑψοῦται ὑψηλόφρων ἡ ψυχὴ,
καὶ ὄλεν τὸν προσβάλλει κόρος, στέρησις καὶ ταραχή.
Κ' εἰς τὸ πρόσωπόν του λάμπει τῆς ὑγείας ἡ χαρὰ,
ῥόδινα εἶσι τὰ χείλη κ' εὔχρους ἡ παρειά.
Ἡ ἐπιμεμελημένη ἄρα καὶ καλὴ ἀνατροφὴ
εἶν' ἡ ἀληθὴς καὶ πρώτη τῆς ὑγείας μας τροφή.

Καὶ ἀληθῶς, Κύριοι, ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος, ὁ κατανοήσας τὴν προορισμὸν αὐτοῦ, δὲν ἄρησε νὰ παρασύρηται ἀπὸ καμμίαν ὑπερβολὴν τοιαύτην, οὔτε ἄγεται οὔτε φέρεται ὑπὸ τῶν λοιπῶν κακῶν, καὶ ἐπομένως οὗτος οὔτε ἀνυψοῖ, οὔτε ταπεινοῖ ἑαυτόν· ἐκτὸς τούτου, Κύριοι, ἕκαστος γνωρίζει ἐπίσης καλῶς ὅτι μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ὑγείας ἔχει καλὴ ἢ κακὴ, ὑγρὰ ἢ ξηρὰ κατοικία τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ κατάλληλος ἐνδυμασία· οὕτω λ. χ. ἐνδυμασία σφίγγουσα διαρκῶς καὶ στερεῶς τὸ σῶμα, στενοχωροῦσα καὶ πιέζουσα, εἴτε λίαν θερμὴ οὖσα, εἴτε ἐκ τοῦ ἐναντίου λίαν ἐλαφρὰ καὶ ψυχρά, ἐπιῤῥέει κακῶς καὶ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τῆς ὑγείας· ἐνταῦθα ἐξαιτοῦμαι τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὰς εὐγενεῖς Κυρίας, ὅπως ἀνεχθῶσι νὰ ὑπομνήσω κἀγὼ ὅ,τι τόσοι ἄλλοι ἤδη, πρὸ ἐμοῦ, καὶ ἐκτενέστερον καὶ σαφέστερον ἐξέθηκαν καὶ εἶπον σχετικῶς πρὸς τὸ φόρεμα αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ὁ Συρμὸς καὶ ἡ Μόδα κατήντησε πολλάκις ψεκτέον, ἵνα μὴ εἴπῃ τις ὀχληρὸν καὶ ἀνυπόφορον ἐν τῷ ἅμα· ἰδίως ὅμως θέλω ἀναμνήσει πρὸς αὐτὰς ὅτι οἱ λεγόμενοι Κορσέδες, στηθόδεσμοι, οἱ ἐκ σιδήρου στερεοῦ ὄντες ἰδίως, εἶναι ἐχθροὶ θανάσιμοι τῆς ὑγείας αὐτῶν, καθ' ὃ σφίγγοντες καὶ πιέζοντες καὶ τὸν στόμαχον καὶ τὸ ἧπαρ καὶ ὅλον ἐν γένει τὸν θώρακα, εἰς τρόπον ὥστε ἐμποδίζουσι τὴν τακτικὴν καὶ ἥρεμον κυκλοφορίαν, τὴν πέψιν καὶ τὴν θρέψιν αὐτῶν, καὶ καθιστῶσιν οὕτω αὐτὰς χλωροτικὰς, ἀτροφικὰς, φθισιώσας καὶ πάντοτε ἄνευ τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀναλόγων πρὸς γαλακτοτρόφησιν μαστῶν, πρὸς δὲ τούτοις καθιστῶσι καὶ τὸ ἄλλως τε ὡραῖον αὐτῶν σῶμα ἄνοστον καὶ ἄκομψον, διότι (κατ' ἐμὲ πάντοτε) ἐνῷ στῆθος πλατὺ, ὡραῖον καὶ εὐτραφὲς ἔπρεπε νὰ λήγῃ εἰς βάσιν ἐπίσης ὡραίαν καὶ ἀνάλογον, συμβαίνει τὸ ἐναντίον· ὁ περίφημος αὐτὸς Κορσὲς ἀπεργάζεται τὴν βάσιν ταύτην, δηλαδὴ τὴν μέσην, τόσον λεπτὴν, ὥστε αὕτη ὁμοιάζει πολλάκις τὴν τριχοειδῆ μέσην τῆς Σφιγγὸς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν ἐννοῶ ποίαν χάριν δύναταί τις νὰ εὕρῃ· ὡς παράδειγμα τοῦ λόγου μου ἀναφέρω τὰς καλὰς ἐκείνας καὶ ἀρελεῖς χωρικὰς γυναῖκας· αὗται εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῶν φόρεμα οὔτε σφιγγόμεναι, οὔτε στενοχωρούμεναι, ἔχουσι τὰ στήθη καὶ στερεώτερα καὶ ἄριστα ἀνεπτυγμένα καὶ εὐτραφέστερα, καὶ οὕτω, καὶ λίαν σπανίως, καὶ ἐξ ἄλλων πάντοτε αἰτιῶν, πάσχουσι νοσήματα στηθικὰ ἢ στομαχικὰ, ἐνῷ χωνεύουσιν ἐκεῖναι καὶ τοὺς λίθους ἀκόμη, καὶ ἔχουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ μέγιστον εὐτύχημα καὶ τὸ ἄριστον πλεονέκτημα νὰ θηλάζωσιν αἱ ἴδιαι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐνῷ ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅπως σήμερον, τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν μητέρων ἀναγκάζεται νὰ ἔχῃ τροφοὺς ξένας, ἢ νὰ μεταχειρίζηται μηχανὰς ὅπως θρέψῃ τοὺς καρποὺς τῆς κοιλίας αὐτῶν, καὶ σημειώσατε ὅτι τοῦτο εἶναι κάκιστον καὶ ἡ αἰτία τοῦ συχνοῦ θανάτου τόσων ἀθώων καὶ περιλημένων νηπίων· (ἀλλὰ περὶ τούτων δὲν πρόκειται ἤδη). Ταῦτα ἔκρινα εὔλογον νὰ ἀναφέρω πρὸς τὰς Κυρίας, μὴ λησμονῶν οὔτε φειδόμενος καὶ τοῦ ὑματισμοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐνδεοῦς, ὅστις ἐπίσης πολλάκις καθίσταται ὀχληρὸν, ἐργῶδες καὶ ἀληθὲς βάσανον. Ἀλλ' ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ τοῦ ἡ πενιχρὰ καὶ δειλὴ μοῦσά μου θέλει

εὐτράπελον χορδὴν τῆς λύρας αὐτῆς· καὶ ψάλλει λοιπόν.

Περίεργος ὁ ἄνθρωπος καὶ αἱ παραφοραί του,
ὡς νὰ τοῦ ἦκουν αἱ λοιπαὶ τοσαῦται συμφοραί του
ζητεῖ νὰ βασανίζηται καὶ μηχανὰς εὑρίσκει
πόθων προώρως νὰ τακῇ καὶ νεκρὸς νὰ θνήσκῃ·
Κ' ἐνῷ λυπεῖται δυστυχῆ δεσμώτην εἰς ἀλύσσους
καὶ τῶν εἱρκτῶν τοὺς φύλακας προσβλέπει μετὰ μίσους,
αἴφνης βασανιστήρια αὐτὸς ἀνακαλύπτει
καὶ δέσμιος ἐλεύθερος αὐτὰ φορεῖ καὶ κλάπτει·
Κ' ἰδοὺ λοιπὸν μὲ σίδηρα τὸ σῶμα περιβάλλει,
ἐ τὸ ἔνδυμα, καὶ σ' τὸν Κόρτε ζητῶν νὰ ἴδῃ καλλήν.

Δὶ ὃ κορίτσιες ἐπειδὴ καλοῦσι τὰς βασάνους,
καὶ ἐπειδὴ οἱ ἔμποροι ὑπὸ ψευδεῖς στεφάνους
τὰ θέλγητρα τὰ ἄστατα καλύπτουν τῶν βασάνων
προθύμως περιβάλλονται τὸ Μαλακώφ τὸ πλάνον.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΘΙΕΡΣΟΣ.

Ὡς ἐκ τῶν μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων, ἅτινα ἐχαρακτήρισαν ἀρτίως τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, νομίζομεν ὅτι ἱκανοποιοῦμεν τὴν περιέργειαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, παραθέτοντες τὴν εἰκόνα τοῦ Κ. Θιέρσου, οὗτινος τὸ ὄνομα ἀπέκτησε δημοτικότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν ἔν τε τῷ περιωτισμένῳ τῆς Εὐρώπης κόσμῳ καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τῆς πολλῆς περὶ τὸ λέγειν δεινότητος καὶ διὰ τῆς συγγραφῆς ἀξιολόγων καὶ τιμαλφῶν συγγραμμάτων. Ἡ σύγχρονος ἱστορία ὑμνεῖ αὐτὸν διὰ τὴν εὐρυάδειάν του, ὁ δὲ μέγας Ναπολέων χρυσοῖς χαρακτῆρσι διακρίνεται ἐν τῷ ἀθανάτῳ συγγράμματι «Ἡ Ὑπατεία καὶ ἡ Αὐτοκρατορία», ὅπερ ἀπέῤῥευσεν ἀπὸ τοῦ καλάμου τοῦ δεινοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ γεραροῦ συγγραφέως.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀρκούμεθα εἰς τὰ ἀνωτέρω, καθότι τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐπλήρωσε τὸν κόσμον διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀρκούντως ἐγνώρισαν πάντες ἐκ τῆς ἀμεραλήψιας, μεθ' ἧς ἡ δημοσιογραφία ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΤΗΛΕΓΡΑΦΩΝ.

Ἡ πολυμήχανος ἀνάγκη τῆς ἐν καιρῷ πολέμου μακρόθεν συνεννοήσεως μεταξὺ συμμάχων ἐγέννησεν ἐξ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τὴν ἐπινόησιν συνθηματικῶν σημείων, δι' ὧν ἐξέφραζον εἰς μεγάλας ἀποστάσεις τὴν ἀνάγκην βοηθείας, τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐχθροῦ κτλ. Τὰ σημεῖα ταῦτα ἀπετελοῦντο τὴν μὲν ἡμέραν διὰ καπνῶν, τὴν δὲ νύκτα διὰ φλογῶν, δι' ὧν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τὸ παριστανόμενον σχῆμα ἐξεφράζοντο ἰδέαι τινὰς ὡρισμέναι. Τοιαύτην χρῆσιν πυρσῶν ἐποίουν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὡς τοῦτο ἐκφράζει ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Σ. 207).

« Ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ' ἵκηται,
τηλόθεν ἐκ νήσου, τὴν δῆϊοι ἀμφιμάχωνται,
οἵτε πανημέριοι στυγερῷ κρίνονται Ἄρηϊ
ἄστεος ἐκ σφετέρου· ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
πυρσοί τε φλεγέθουσιν ἐπήτριμοι, ὑψόσε δ' αὐγὴ
γίγνεται αἰσσουσα, περικτιόνεσσιν ἰδέσθαι,
αἴ κέν πως σὺν νηυσὶν ἀρῆς ἀλκτῆρες ἵκωνται. »

Τοιαῦτα τηλεφανῆ σημεῖα μετεχειρίζοντο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἀρχαῖα ἔθνη ὡς καὶ τὰ νεώτερα ἐν καιρῷ πολέμου μεταξὺ συμμαχικῶν στρατῶν τηλουρῶν. Τοιαῦτα μετεχειρίζετο κατὰ τὸ 1821 καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἄλλοι ἀρχηγοί.

Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως πρόγονοι ἡμῶν, οἱ τελειοποιήσαντες πᾶν ὅ,τι ἄλλοθεν ἔμαθον, καὶ πᾶν ὅ,τι οὗτοι ἐπενόησαν, ἐβελτίωσαν καὶ κατόπιν ἐτελειοποίησαν καὶ τὸν τηλέκλητον τοῦτον τρόπον τῆς πρὸς ἀλλήλους συνεννοήσεως τῶν τηλουρῶν στρατῶν, ὥστε εἶχον οἱ τότε κατὰ πολλὰ τέλειον τηλέγραφον, δι' οὗ γράμμασι συνεννοοῦντο καὶ ἐξέφραζον ὁλοκλήρους ἰδέας, καὶ εἰς πολὺ μεγαλειτέρας ἀποστάσεις παρ' ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐνήργει ὁ κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα ἐπινοηθεὶς τηλέγραφος παρὰ τοῦ φυσικοῦ τῆς Νεαπόλεως Πόρτα, ὁ ὁποῖος κατόπιν τελειοποιηθεὶς ἐν Γαλλίᾳ ἐτέθη τὸ πρῶτον εἰς ἐνέργειαν ἐν αὐτῇ περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος αἰῶνος, ὅτε καὶ τὸ ὄνομα τηλέγραφος ἐδόθη.

Καὶ οὗτος μὲν ὁ ἐν Γαλλίᾳ τηλέγραφος ἀπετελεῖτο ἐκ πύργων κειμένων εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, ἱκανὴν πρὸς εὐκρινῆ διόρασιν σημείων, παριστανομένων διὰ κινητῶν ῥάβδων περὶ μίαν κάθετον, δι' ὧν ἐσχηματίζοντο σχήματα συμβολικά, παριστάνοντα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Τοιουτοτρόπως ὅ,τι σημεῖον ἐποίει ὁ πρῶτος πύργος, τὸ αὐτὸ ἀπαραλλάκτως ἐμιμοῦντο καὶ οἱ ἄλλοι ἀλληλοδιαδόχως μέχρι τοῦ τελευταίου, ἔνθα ἐγράφετο κατὰ σειρὰν πᾶν στοιχεῖον ὑπὸ γραφέως, καὶ ἀπετελεῖτο ἡ λέξις καὶ ἡ φράσις· ἐβοηθοῦντο δὲ οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὴν εὐκρινεστέραν διόρασιν τῶν σημείων διὰ τηλεσκοπίων, διόπερ ἐκαλεῖτο ὁ τηλέγραφος οὗτος τηλεσκοπικὸς καὶ κοινότερον ἐναέριος. Δι' αὐτοῦ ἡ εἴδησις ἐκ Τουλῶνος μέχρι Παρισίων ἐφθασεν ἐντὸς μιᾶς ὥρας· νῦν δὲ, παρουσιασθέντος τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου, ταχυτέρου καὶ τελειοτέρου ὄντος, ἐγκατελείφθη ὁ ἐναέριος, τεθεὶς εἰς ἀχρηστίαν.

Ὁ δὲ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τελειοποιηθεὶς τηλέγραφος ἐξέφραζε τὰς ἰδέας ὡσαύτως διὰ γραμμάτων· ἀλλὰ εἰς μεγίστας ἀποστάσεις, καὶ ἀπ' εὐθείας μεταξὺ τῶν τηλουρῶν· καὶ ἠδύνατο νὰ ἐκτελῆται πανταχοῦ· ἐν ᾧ ὁ τῆς Γαλλίας ἐναέριος ἀπῄτει νὰ ἦναι ἐγκατεστημένος διὰ πύργων καὶ εἰς ὡρισμένας ἀποστάσεις. Πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ τηλεγράφου τούτου τῶν ἀρχαίων κατασκευάζονται πέντε πίνακες ἐκ σανίδος, καὶ ἐπὶ ἑκατέρου τούτων γράφονται ἀνὰ πέντε γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν, ὁ δὲ τελευταῖος πίναξ ἔχει τέσσαρα μόνα γράμματα· ἀλλὰ τοῦτο οὐ βλάπτει· οὕτω κατρόνεται ἕκαστος πίναξ ἐπὶ δοκοῦ καὶ ἐμπήγεται καθέτως ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ σειρὰν ἀλφαβητικήν, καὶ κατὰ πρόσωπον πρὸς τὸν τηλωπὸν στρατὸν, κατ' ἀπόστασιν ἑκάστου πίνακος δέκα ποδῶν, καὶ κατὰ ὕψος ὑπὲρ τὴν γῆν ἀνδρόμηκες. Κατασκευάζονται προσέτι καὶ πέντε πυρσοί, οἵτινες τίθενται ἀνὰ εἷς ὑπὲρ ἕκαστον πίνακα. Ὁμοία σκηνὴ γίνεται καὶ εἰς τὸν ἄλλον τηλουρὸν στρατὸν, ἐὰν πρόκηται περὶ ἀμοιβαίας συνεννοήσεως. Τούτων οὕτως ἐχόντων, γίνεται συνθηματικὴ ἐξήγησις, ὥστε ὅταν ἐκ δεξιῶν ἀραιρῆται εἷς, δύω ἢ πλείονες πυρσοί, σημαίνει ὅτι ὁ τηλωπὸς πρέπει νὰ προσέχῃ ὁρῶν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐκ δεξιῶν πίνακος· ὅταν λοιπὸν ἀραιρῆται εἷς πυρσὸς, ἡ δὲ ἀφαίρεσις γίνεται καταβιβαζομένου αὐτοῦ ὄπισθεν τοῦ πίνακος, δέον νὰ προσέχῃ ἐπὶ τοῦ πρώτου πίνακος· ὅταν ἀραιρῶνται δύω πυρσοί, δέον νὰ προσέχῃ ἐπὶ τοῦ δευτέρου πίνακος, ὅταν τρεῖς, ἐπὶ τοῦ τρίτου καὶ καθ' ἑξῆς. Προσέτι ὅταν ἐξ ἀριστερῶν ἀραιρῶνται οὕτω πυρσοί, δέον νὰ προσέχῃ ἐπὶ τῶν γραμμάτων ἑκάστου πίνακος. Ἐὰν εἷς πυρσὸς ἀφαιρεθῇ, δέον νὰ παρατηρήσῃ τὸ δεύτερον, ἐὰν τρεῖς, τὸ τρίτον, καὶ καθεξῆς· π. χ. Ἐὰν θέλῃς νὰ δηλώσῃς τὴν εἴδησιν «Κρῆτες ἑκατὸν ἦλθον», ἄρον δεξιόθεν δύω πυρσούς, ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ τηλουρὸς πρέπει νὰ προσέχῃ ἐπὶ τοῦ δευτέρου πίνακος, τοῦ ἔχοντος τὰ γράμματα Ζ. Π. Θ. Ι. Κ. Εἶτα ἄρον ἀριστερόθεν τοὺς πέντε ὅλους πυρσούς, ὅπερ δηλοῖ ὅτι δέον τὰ σημειώσῃ τὸ πέμπτον γράμμα, τοῦ δευτέρου τούτου πίνακος, ἤτοι τὸ Κ. Πάλιν διὰ νὰ ἐκφράσῃς τὸ Ρ, ἄρον δεξιόθεν τέσσαρας πυρσούς, ὅπερ σημαίνει πρόσεξον εἰς τὸν τέταρτον πίνακα, διότι εἰς τοῦτον εὑρίσκονται τὰ γράμματα Π. Ρ. Σ. Τ. Υ. Εἶτα ἄρον ἀριστερόθεν δύω πυρσούς, ὅπερ σημαίνει σημείωσον τὸ δεύτερον γράμμα, ἤτοι τὸ Ρ.

Καὶ πάλιν διὰ τὸ Π, ἄρον δεξιόθεν δύω πυρσούς, ὅπερ δηλοῖ πρόσεξον εἰς τὸν δεύτερον πίνακα. Εἶτα ἄραν ἀριστερόθεν δύω πάλιν πυρσούς, ὅπερ σημαίνει σημείωσον τὸ δεύτερον αὐτοῦ γράμμα, ἤτοι τὸ Π· καὶ οὕτω καθεξῆς δύνανται δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ μεταδοθῶσιν ὁλόκληροι φράσεις ἐντὸς ὀλίγου, ἀναλόγως τῆς προκατθείσης ἕξεως, καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' εὐθείας λίαν μεμακρυσμένην, ὅσον δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ὅρασις γυμνὴ ἢ καὶ διὰ τηλεσκοπίου· δύναται οὕτω νὰ μεταδοθῇ ἡ εἴδησις εἰς ἀπόστασιν 3 ἢ καὶ 4 ἡμερῶν ὁδὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ πλειόνων, ὅσον δύνανται νὰ ὁρῶνται οἱ πυρσοί. Πρὸς

εὐκρινεστέραν δὲ ἀντίληψιν ἐπὶ ἑκάστης συσκευῆς ἔθετον διόπτρας, ἐχούσας δύω αὐλίσκους, καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς ἐθεώρει ὁ τηλουρὸς τὰ δεξιὰ τῆς συσκευῆς, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τ' ἀριστερά (α). Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας, ἐκ συνθήματος διαδηλοῦσι τὴν ἐρίλξιν τῆς προσοχῆς διά τινων ἰδίων κινήσεων πυρσῶν, ἀμοιβαίως γιγνομένων.

Τὸν τηλέγραφον τοῦτον ἱστορεῖ ὁ μεγαλοπολίτης Πολύβιος, ἐφευρεθέντα παρὰ τοῦ Κλεοξένου καὶ Δημοκλείτου καὶ ἐπεξεργασθέντα καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Πολυβίου. Ὑπῆρχε καὶ προγενέστερος ἄλλου εἴδους τηλέγραφος ὡσαύτως διὰ πυρσῶν, ἐπινοηθεὶς τὸ πρῶτον παρὰ τοῦ Αἰνείου, τοῦ τακτικοῦ λεγομένου, τοῦ περὶ στρατηγικῶν συγγράψαντος καὶ κατόπιν ὑπὸ πολλῶν βελτιωθείς. Ἀλλὰ πάντων τούτων τὴν περιγραφὴν παραλείπομεν, προτιμῶντες τὸν ἐκτεθέντα ὡς τὸν μᾶλλον τελειότερον.

Ἐπεγράψαμεν τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ τηλεγράφου τούτου ὑπὸ τὸ ὄνομα πολεμικὸς τηλέγραφος· διότι θεωροῦμεν ὅτι εἶναι χρησιμώτατος ἐν πολέμῳ, καὶ ἵνα καταδειχθῇ ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τόν τε τηλέγραφον καὶ τὰς διόπτρας.

Ι. Π. ΠΥΡΛΑΣ.

(α) Ἐκ τῆς ἀναφερομένης διόπτρας τοῦ τηλεγράφου τούτου δῆλον γίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὰ νῦν λεγόμενα τηλεσκόπια, τὰ ὁποῖα συνίστανται ἐκ δύω ὀπτικῶν φακῶν. Ἐπὶ Πλάτωνος ἔτι ἐγνώριζον τὰς ἰδιότητας τοῦ ὀπτικοῦ φακοῦ, τοῦ κατασκευασμένου ἐξ ὑέλου, περὶ οὗ ὁ Ἀριστοφάνης λέγει·

Ἤδη παρὰ τοῖσι ῥαμνουσιωπώλαις τὴν λίθον
ταύτην ἑώρας τὴν καλήν, τὴν διαφανῆ,
ἀφ' ἧς τὸ πῦρ ἐκτήκουσι; ΣΩ. Τὴν ὑαλοῦν λέγεις;

Ἀφ' οὗ ἐγνώριζον τὴν ἰδιότητα τῶν ὑελίνων φακῶν πρὸς συγκέντρωσιν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, καὶ τὴν ἐπαύξησιν ἐκ τούτων τῆς θερμότητος, δι' ἧς ἀναφλέγονται καὶ εὔφλεκτα σώματα, βεβαίως δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι ἐγνώριζον καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς μεγαλύνσεως τῶν σωμάτων καὶ τῆς τηλέθεν τούτων ὁράσεως· διότι ἀναμφιβόλως διώριων διὰ τοιούτων φακῶν. Ἑπομένως καὶ τὴν σύνθεσιν διοπτρῶν διὰ τούτων ἐποίουν. Τοῦτο δ' ἔξεστι καὶ ἐκ τοῦ ἱστορουμένου ὅτι διὰ τῶν ῥηθεισῶν διοπτρῶν ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν εἰς ἀπόστασιν σχεδὸν ὑπὲρ νὰς τεσσαρας ἡμέρας· διότι εἰς τοιαύτην ἀπόστασιν πυροὶ διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν δὲν διακρίνονται.

Η ΜΑΡΚΙΣΙΑ

Ἡ

ΕΛΑΤΤΩΜΑ ΚΑΙ ΑΡΕΤΗ.

Κατά τινα ἑσπέραν τοῦ αὐγούστου 1848, ἀνὴρ τεσσαρακονθεξαετὴς περίπου, περιβεβλημένος ῥεδιγγόταν (ἐπενδύτην), ἥτις ἐκ τῆς παλαιότητος εἶχεν ἀποβάλει τὸ πρῶτον χρῶμα, ἔστη ἀπέναντι ὀψοπωλείου, κειμένου πλησίον τῆς πύλης τοῦ Ἁγ. Μαρτίνου. Τὰς χεῖρας ἔχων ἐσταυρωμένας, τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τῶν ὑέλων τοῦ ὀψοπωλείου, ἵστατο ἀκίνητος, τὸ δὲ ἄπληστον βλέμμα του ἐβυθίζετο μέχρι τοῦ βάθους τῆς αἰθούσης. Οἱ κανονικοὶ καὶ πλήρεις ἐνεργείας χαρακτῆρες αὐτοῦ ἦσαν μεγάλως ἠλλοιωμένοι καὶ προὔδιδον τούς τε φυσικοὺς πόνους καὶ τοὺς ἠθικούς. Ἐκ τῆς πικρίας, μεθ' ἧς ἦρε τὰ τρέμοντα αὐτοῦ χείλη πρὸς τὰ ἄνω, ἠσθάνετό τις ὅτι τὸ μῖσος ἐκαμνεν ἰσχυρὰν πάλην ἐν τῇ ἠρεθισμένῃ ἐκείνῃ ψυχῇ. Φεῦ! ἐπείνει, καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι ἔτρωγον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του μετὰ φιλησδονίας. Ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα του νήστεις περιέμενον τὴν ἐπάνοδόν του, ἐν ᾧ αὐτὸς περιεπλανᾶτο εἰς τὸ βουλεβάρτον, μὴ τολμῶν νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε μὲ χεῖρας κενάς, ἀφ' οὗ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔκαμεν ἀνωφελεῖς ἐρεύνας, ἵνα εὕρῃ τὸν τρόπον τοῦ νὰ κερδίσῃ ἓν τεμάχιον ἄρτου πρὸς βοήθειαν τῶν τοσούτων προσφιλῶν ἐκείνων ὄντων· ὅ,τι δ' ἔτρωγε καὶ εἰς μόνος θαμώνης τοῦ ὀψοπωλείου ἐκείνου, ἤρκει διὰ τὸ δεῖπνον ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας του. Γεννηθεὶς πτωχὸς καὶ ἄβδηλος ἄεργος, δὲν εἶχεν οὔτε αὐτὸς οὔτε ἡ οἰκογένειά του πόρον ζωῆς. Ἡ ἔνδεια, ἥτις προὐξένει αὐτῷ παραφροσύνην, ἐπέχεεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του ἰδρῶτα ψυχρὸν καὶ ἐξήπλου ἐπὶ τῆς μορφῆς του σκιερὸν νέφος· δεινὰ δὲ πάθη ἐτάρασσον τὸν ἐγκέφαλόν του.

Μεταξὺ τῶν διαβατῶν, ὧν τὴν προσοχὴν ἠδύνατο νὰ ἑλκύσῃ ἡ στάσις καὶ ἡ ἔκφρασις τῆς φυσιογνωμίας του, τινὲς ἴσως τῷ ἐρρίπτον βαιὰ τῇ φωνῇ, μετά τινος ῥίκης καὶ εἰρωνείας, ἕνα τῶν ὑβριστικῶν ἐκείνων λόγων, οἵτινες συχνότατα προσαγορεύουσι τὴν ἀθλιότητα, καθότι καὶ ὁ τιμιώτατος τῶν ἀνθρώπων ἔχει πολὺ κακὴν τὴν ὄψιν, ὅταν ἦναι ἠλλοιωμένος ἐκ τῆς πείνης καὶ παραμεμορφωμένος ἐκ τῶν ῥακῶν. Ἐκεῖνοι οὐδέποτε ἐπείνασαν! οὐδέποτε παρευρέθησαν θεαταὶ πεινηλέοι καὶ λιμοκτονοῦντες, ἐστερημένοι πάσης βοηθείας, εἰς τράπεζαν, εἰς ἣν οὐδεὶς τοὺς προσκαλεῖ καὶ ἧς δὲν ἐτόλμων νὰ ζητήσωσι τὰ ψυχία χωρὶς ν' ἀρῶσι τὴν ἀνθρωπίνην αὐτῶν ἀξιοπρέπειαν!

Χείρ τις ἔθιξε τὸν βραχίονα τοῦ δυστυχοῦς ἐργάτου καὶ τῷ ἐψιθύρισε γλυκείᾳ τῇ φωνῇ:

« Ἐπιστρέφεις, φίλε μου; »

Ὁ ἐργάτης ἐστράφη, οἱ δὲ πρὸ ὀλίγου τοσούτῳ ἄγριοι ὀφθαλμοί του ἐθεώρησαν ἀσκαρδαμυκτὶ καὶ συγκι-

νητικῶς τὴν σύζυγόν του, γλυκεῖαν τῆς δυστυχίας του σύντροφον· εἶτα, χωρὶς νὰ εἴπῃ τι, τὴν ἠκολούθησεν.

Ἡ πτωχὴ γυνὴ δὲν τὸν ἠρώτησεν ἂν ἔφερέ τι νόμισμα. Μήπως δὲν παρετήρησε τοῦτο; Μήπως ἄλλως τε δὲν ἐνόησε τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητός του; «Δὲν τολμᾷ νὰ ἐπιστρέψῃ,» εἶχεν εἰπεῖ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἤρχισε νὰ τὸν ζητῇ, βεβαία οὖσα ὅτι ἤθελεν εὑρεῖ αὐτὸν εἰς τὰ πέριξ τῆς κατοικίας των, περιφερόμενον καὶ τεθλιμμένον.

Ἐστηριγμένοι ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ἐβάδισαν σιωπηλοὶ καὶ σκυθρωποὶ μέχρι τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Σεβαστιανός. Ἐκεῖ δὲ ἀνέβησαν εἰς τὸ ἕκτον πάτωμα οἰκίας τινὸς πεπαλαιωμένης καὶ εὑρέθησαν ἐν τῷ μέσῳ τριῶν ὡραίων κοράσιων ἀνησύχων, ἀνυπομόνων, καὶ ἑνὸς νέου μακρογενείου, ἡσύχου καὶ γαληνίου, ἅμα δὲ καὶ ὑπερηφάνου καὶ ὡραίου.

Οὗτοι ἀπήρτιζον ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν. Καὶ αἱ μὲν τρεῖς κόραι ἦσαν ῥάπτριαι, ὁ δὲ νέος καὶ ὁ πατὴρ λιθογλύφοι. Τῆς δὲ μητρὸς ἡ ἐργασία ἦν νὰ ἐπιμελῆται ὅλους, νὰ τοὺς ὑπηρετῇ, νὰ τοὺς διατηρῇ καθαριωτάτους, νὰ ἐπισκευάζῃ τὰ ἐνδύματά των, νὰ τοὺς πλύνῃ, καὶ χρείας τυχούσης νὰ μετακομίζῃ τὰς ἐργασίας των. Ἀπὸ ἓξ ἤδη μηνῶν ὅλοι οὗτοι οἱ βραχίονες ἔπαυσαν τοῦ ἐργάζεσθαι, αἱ δὲ ὀθόναι καὶ τὰ ἐνδύματα ὅλα ἤρχισαν ἀνὰ ἓν ὡς ἐνέχυρον εἰς τὸ Ὄρος - τοῦ - Ἐλέους (τὴν τράπεζαν τῶν πτωχῶν). Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐπιπλα, ταῦτα νομίμως ἀνῆκον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τῆς οἰκίας· διότι πρὶν ἢ ἐπανάστασις ἀναχαιτίσῃ τὴν ἐργασίαν, αὕτη ἦν εἰς ἐκκρεμῆ θέσιν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ ἕκαστος εἶχε πολυπληθῆ χρέη. Διὰ τοῦτο περιώρισαν τὴν ἀθλίαν οἰκογένειαν ἀπό τινων ἑβδομάδων εἰς εἶδός τι ὑπερώου, ἵνα μὴ ἀρῶσιν αὐτὴν εἰς τοὺς δρόμους, ἀφοῦ ἐκράτησαν τὰ ἐπιπλά της.

Ἰδοῦσαι εἰσερχόμενον τὸν πατέρα των αἱ τρεῖς κόραι ἐκραύγασαν ἐκ χαρᾶς. Εἶτα δ' ἔμελλον ν' ἀναψυχωθῶσι δι' ὀλίγης τροφῆς, καὶ ἀκολούθως ὁ ὕπνος ἔμελλε νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν λήθην ὅλους τοὺς πόνους! Ἀλλὰ, χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ, χωρὶς μάλιστα νὰ θεωρήσῃ τὰ τέκνα του, ὁ πτωχὸς πατὴρ ἐκαθέσθη καὶ ἐστήριξε τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐφ' ἧς οὐδὲν πρὸς βρῶσιν ὑπῆρχε κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ ἔκλινε πρὸς τὰ κάτω, μετ' ὀλίγον δάκρυα ἔρρευσαν ἐπὶ τῶν κατισχνῶν χειρῶν του, εἰς τοὺς ὁποίους μακρὰ ἀργία καὶ ἀκινησία εἶχε δώσει τὴν πρώτην αὐτῶν λευκότητα.

Ὁ νέος τὸν ἐπλησίασε.

« Γενναιότης, πάτερ μου· ἂς ἤμεθα ἄνδρες, εἶπε θλίβων τὴν χεῖρά του.

— Ἔχεις δίκαιον, υἱέ μου, νὰ ἤμεθα ἄνδρες. . . ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι καὶ πατήρ.

— Ἐναγκαλίσθητι λοιπὸν τὰ τέκνα σου, εἶπεν ἡ πρεσβυτέρα τῶν δύω θυγατέρων, ἐνῷ ἡ νεωτέρα ἔσριγγε διὰ τῶν θωπευτικῶν αὐτῆς χειρῶν τὴν φαλακρὰν κεφαλὴν τοῦ πατρός της.

Ἡ ἄλλη δὲν ἐκινήθη.

« Τί ζωή! » εἶπε.

Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ μόνον παράπονον, ὅπερ ἠκούσθη ἐν τῷ ὑπερώῳ.

Μετὰ δύω μῆνας, τῇ 26 ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν ἑβδόμην πρωϊνὴν ὥραν, ὁ λιθογλύφος ἵστατο ἐπὶ τῆς γεφύρας τῆς διχοτομούσης τὴν ὁδὸν Ἁγ. Σεβαστιανός· παρετήρει ἀλληλοδιαδόχως τὰ δύω μέρη τῆς ὁδοῦ, τὰ λιθόστρωτα τῆς Ἰεμμάπης καὶ Βαλμὺ, εἶτα δὲ τὴν δίοδον τοῦ Ἁγ. Μαρτίνου, ὅσον μακρὰν ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν οἱ ὀφθαλμοί του. Τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ἔχων ἔκλαιε σιωπηλῶς, τὰ δὲ δάκρυα αὐτοῦ ἔπιπτον εἰς τὸ ὕδωρ, ἃ διεσκορπίζοντο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Τὰ βήματα πολλῶν ἀνθρώπων, οἵτινες διέβαινον τὴν γέφυραν, τὸν ἀνεκάλεσαν εἰς ἑαυτόν· στραφεὶς δὲ, εἶδεν ἐξερχομένην τοῦ ἁγ. Σεβαστιανοῦ γυναῖκα εὐπάρυφον, πεντηκοντούτιδα περίπου, ἥτις διηυθύνετο εἰς τὴν γέφυραν. Προσπαθήσας τότε νὰ καταβάλῃ τὴν ταραχήν του, ἤθελησε νὰ λάβῃ στάσιν ὑποστόων ἀρμόζουσαν καὶ προϋχώρησε πρὸς αὐτὴν ἀσκεπής.

— Συγγνώμην, κυρία, εἶπεν, ἂν τολμῶ ν' ἀπευθυνθῶ πρὸς ὑμᾶς, πλήν. . .

Δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ, διότι ἐπνίγετο ὑπὸ λυγμῶν.

« Τί ἔχετε, κύριε; εἶπεν ἡ κυρία ἐκπλαγεῖσα καὶ ζωηρῶς συγκινηθεῖσα. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, θὰ εἶσθε βεβαίως ὁ ἔντιμος καὶ γενναῖος ἐκεῖνος λιθογλύφος, ὅστις εἶχε πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ ἐργαστήριόν του ἀπέναντι τῆς οἰκίας μου.

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ ἐργάτης νεύσας διὰ τῆς κεφαλῆς, διότι δὲν ἐπανεῦρεν εἰσέτι τὴν χρῆσιν τῆς φωνῆς.

— Λοιπὸν, πῶς ἔχουσιν ἡ ἀξία σας σύζυγος, τὰ τέκνα σας, τῶν ὁποίων τόσῳ ἐθαύμασα τὴν ἐκπληκτικὴν καθαριότητα, ὅτε ἦσαν μικρά;

— Καλὰ, εἶναι πολὺ καλὰ, κυρία, ὅλοι. . . Ἀλλὰ. . . ἡ δυστυχία σήμερον μὲ ἐξορίζει. . . Καὶ. . . ὡς νὰ μὴ ἦτο ἡ δυστυχία αὕτη ἀρκετὰ πικρὰ, δὲν θὰ μὲ ἀκολουθήσουν ὅλοι! . . Τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωΐας μέλλει νὰ γένῃ ἡ πέμπτη ἀναχώρησις τῶν ἀποίκων τοῦ Ἀλγερίου, καὶ ἀποτελοῦμεν καὶ ἡμεῖς μέρος αὐτῶν. . . Ὦ! κυρία! τί ἡμέρα εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ἀποχαιρετᾷ τις διὰ παντὸς τὴν πατρίδα του, τοὺς φίλους του, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠγάπησεν ἐπὶ γῆς! ἀσπάζεται καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος, ὅπερ μέχρι τοῦδε τὸν ἔφερε. Πόσα πράγματα πρὸ πολλοῦ ἴσως λησμονημένα, τὰ ὁποῖα μόλις ἐγένοντο καταρανῆ εἰς τὴν ζωήν μας, ἐντυπόνονται τότε εἰς τὴν ἐνθύμησίν μας καὶ μᾶς καθίστανται πολύτιμα! Οὕτω, κυρία, ἡ μνήμη μου, ἡ μνήμη ἐκείνη τῆς καρδίας, τῆς ὁποίας ἡ ἔγερσις μοὶ προξενεῖ τόσην συγκίνησιν, ἀνακαλεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰς εὐτυχεῖς ἐκείνας ἡμέρας, καθ' ἃς τὸ εὑμενὲς σας βλέμμα ἵστατο μὲ τόσην ἀγαθότητα ἐπὶ τῶν νεαρῶν τέκνων μου. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἀκόμη σᾶς βλέπω νὰ τὰ θωπεύητε διὰ τῆς χειρὸς καὶ νὰ τὰ λέγητε, ὅτε διέβαινον ἀπὸ πλησίον σας: « Τὰ ὡραῖα παιδία! πόσον εἶναι καθάρια, ἐπιμεμελημένα! Πόσον καλοὺς καὶ τιμίους γονεῖς ἔχουσι! Τί χρηστοὶ ἄνθρωποι! » Ὦ! πόσον τότε ἡ καρδία μου ὑπερηφανεύετο, ὅτε παρετήρουν τὰ τέκνα μου καὶ τὴν καλὴν καὶ φιλόπονον μητέρα των! Πολλὰ παρῆλθον ἔτη ἔκτοτε, καὶ, ἀφοῦ ἐπαύσαμεν νὰ κατοικῶμεν πλησίον τῆς οἰκίας σας, ἐπαύσαμεν καὶ νὰ σᾶς βλέπωμεν. . . Τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως, σᾶς ἐνθυμήθην, κυρία, διότι ἡ εὐγνω-

μεν καρδία μου ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἴδῃ ἀκόμη μίαν φορὰν τὸ εὐμενές σας βλέμμα, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐπανίδω πλέον ποτέ, ν' ἀκούσω ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν τόσην γλυκεῖαν ἐκείνην φωνήν, ἥτις ἐφαίνετο καθ' ἑκάστην εὐλογοῦσα τὰ τέκνα μου διὰ λόγων θωπευτικῶν. Γνωρίζων ὅτι καθ' ἑκάστην πρωΐαν τὴν ὥραν ταύτην πηγαίνετε ἐκ τῆς γερούρας αὐτῆς ἵνα ὑπάγητε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγ. Ἀμβροσίου, ἦλθον ἐδῶ νὰ περιμένω τὴν διάβασίν σας διὰ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ δεχθῆτε τὸν ἀποχαιρετισμόν μου. Ὅταν τὸ πρωΐ διαβαίνητε ἐκ τῆς γερούρας ταύτης ἵνα ὑπάγητε νὰ δεηθῆτε τοῦ Θεοῦ, κυρία, μὴ λησμονεῖτε ἐνίοτε τὴν οἰκογένειαν τοῦ λιθογλύρου, τῶν δυστυχῶν ἐξωρισμένων.

Τὸ πρόσωπον τοῦ πτωχοῦ ἐργάτου ἐβρέχετο ὑπὸ δακρύων. Πολλοὶ δὲ διαβάται ἔστησαν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν.

— Τί ἔχει; ἠρώτων ὁ εἷς τὸν ἄλλον, θεωροῦντες αὐτόν.

— Εἶναι ὁ Μάρτελλος, ὁ λιθογλύρος, εἶπεν ἀνήρ τις πλησιάζων.

— Ἀ! τὸν πτωχόν! εἶπεν ἄλλος. Εἶναι εἷς ἀπὸ τοὺς ἀποίκους, οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπάγουν εἰς τὸ Ἀλγέριον.

Καὶ ἦλθε πρὸς τὸν Μάρτελλον μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας.

Μετ' ὀλίγον τὸν δυστυχῆ ἐργάτην περιεκύκλωσαν, συνέσφιγξαν, ἐνηγκαλίσθησαν ὅλοι οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, ἐξ ὧν πολλοὶ δὲν τὸν ἐγνώριζον μέν, ἀλλὰ τὸν ἐλυποῦντο, διότι ἦν ἄποικος, πτωχὸς ἀδελφός, ὅστις ἀπήρχετο εἰς γῆν ξένην νὰ ζητήσῃ τὸν ἄρτον, ὃν δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κερδίσῃ ἐν τῇ πατρίδι του. Ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδες, πάντες ἔκλαιον ὡς αὐτὸς ἐναγκαλιζόμενοι αὐτὸν ἢ σφίγγοντες τὴν χειρά του.

Ὁ Μάρτελλος, ὅλως ἐκπεπληγμένος, ἤθελησε ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν κυρίαν, ἣν ἦλθε νὰ περιμείνῃ ἐπὶ τῆς γερούρας.

— Μίαν στιγμήν, τῷ εἶπεν αὕτη. Μακρυνθῶμεν ὀλίγον... Μοὶ εἴπετε ὅτι ὅλα τὰ τέκνα σας δὲν σᾶς ἀκολουθοῦν. Δύναμαι νὰ φανῶ ὠφέλιμος εἰς τὰ μένοντας;

— Ἡ Ἀσουντίνη μόνη ἀρνεῖται νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ, εἶπεν ὁ Μάρτελλος, καὶ δὲν δύναμαι νὰ τὴν στενοχωρήσω εἰς τοῦτο. Ἡ καρδία μου ἐσυνείθισε νὰ ἀριθμῇ τέσσαρα τέκνα, εἰς τὸν στιγμὴν τοῦ νὰ λησμονήσω ὅτι αὕτη δὲν ἀνῆκεν εἰς ἐμέ, ἀλλὰ δὲν ἔχω δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς, διότι δὲν εἶναι θυγάτηρ μου.

— Εἶναι λοιπὸν κάμμία συγγενὴς, κάμμία ὀρφανὴ, τὴν ὁποίαν υἱοθέτησες;

— Εἶναι ἓν τέκνον, ὅπερ εὗρον ἀπολωλὸς μεταξὺ τοῦ ὄχλου ἡμέραν τινὰ δημοσίας ἀγαλλιάσεως καὶ τὸ ὁποῖον ἀνέθρεψα ὡς τὰ ἰδικά μου, χωρὶς νὰ ἔχω μεταξύ των τὴν ἐλαχίστην διάκρισιν. Ἡ πτωχὴ αὕτη μικρά, ἡ ὁποία δὲν εἶχε περισσότερα τῶν δύω ἐτῶν, ἦτο ἐνδεδυμένη μετὰ μεγίστης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας· ἴσως ἐχάθη μὲ κάμμίαν ἀσυλλόγιστον ὑπηρέτριαν. Τὰ μικρά της φορέματα, τὰ ὁποῖα ἐπιμελῶς ἔχομεν φυλαγμένα, εἶναι ἀπὸ καλὸν ὕφασμα· αἱ θῆκαι καὶ τὰ τρίχαπτα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐστόλιζον, ὅλα φανερώνουν ὅτι ἀνῆκεν εἰς πλουσίαν οἰκογένειαν. Ἀλλ' εὑρίσκετο εἰς τὸ μέσον τοῦ ὄχλου, ἔπρεπε καλλίτερον νὰ τὴν δεχθῇ εἷς τίμιος ἐργάτης, παρὰ νὰ ἐγκαταλειφθῇ εἰς τοὺς δρόμους· τοὐλάχιστον ἐγὼ τὸ ἐσυλλογίσθην· ἠδύνατο βεβαίως νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας χειροτέρας. Ὅμως αὐτὴ μὲ ἐπέπληξε διότι δὲν ἔκαμα ἐρεύνας διὰ νὰ μάθω εἰς ποίους ἀνῆκε, καὶ ὅτι τὴν κατεδίκασα διὰ τῆς ἀμελείας ταύτης εἰς ἀθλίαν ζωήν, ἐνῷ ἀναμφιβόλως ἦτο γεννημένη πλουσία. Ἡ μομφή της εἶναι δικαία, καὶ ὅμως μὲ ἐπείραξε πολύ. Ἐγὼ δὲν τὸ ἐσκέφθην· εὗρον ἓν παιδίον ἀπολωλὸς, ἐνόμισα ὅτι ἦρκει νὰ εἰδοποιήσω τὴν δημαρχίαν τῆς ἐπαρχίας μου, λέγων ὅτι θὰ τὸ φυλάξω ἕως οὗ ζητηθῇ, πλὴν, ἐπειδὴ δὲν ἐνθυμήθην οὔτε τὰς ἐφημερίδας, οὔτε τὴν ἀστυνομίαν, δὲν εἶδον κανένα νὰ ἔλθῃ καὶ εἶπον πρὸς τὴν γυναῖκά μου: «Ἔχομεν τρία τέκνα· τώρα θὰ ἔχωμεν τέσσαρα.» Μετ' ὀλίγον καιρὸν ἐλησμονήσαμεν ὅλως διόλου ὅτι ἡ τετάρτη δὲν ἦτο ἐκ τοῦ αἵματός μας· τόσον τὴν συνεχέομεν μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰς τὴν ζωήν μας. Εἰς τὴν νηπιότητά της μᾶς ἠγάπα πολὺ ὅλους, ἀλλ' ἀροῦ ἀρκετὰ ἐμεγαλύνθη ὥστε νὰ ἐννοήσῃ τὴν διαφορὰν τῶν καταστάσεων, τότε τὸ εὐγενικὸν αἷμα ἐνήργησε. Δὲν ἐτόλμων νὰ εἴπω ὅτι αὕτη μᾶς κατεφρόνησε, πλὴν ὑπῆρχε δυστυχὴς μεταξύ μας, καὶ ποθοῦσα πικρῶς τὴν ἀπολεσθεῖσαν θέσιν της, ἔζη μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ ἐπανεύρῃ μίαν ἡμέραν τὴν οἰκογένειάν της. Διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ δὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, δὲν θέλει νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Μετὰ κηδεμονίαν εἴκοσιν ἐτῶν, λυποῦμαι τώρα νὰ τὴν ἀφήσω ἀναχωρῶν ἐγκαταλελειμμένην εἰς μόνον τὸν ἑαυτόν της, χωρὶς βοήθεια, χωρὶς στήριγμα.

— Λοιπὸν, εἶπεν ἡ κυρία, ἥτις ἦν πλουσία ἰδιοκτῆτις τῆς συνοικίας, θέλω νὰ σὲ ἀπαλλάξω τοὐλάχιστον ἀπ' αὐτὴν τὴν λύπην. Ἀλλὰ, βεβαίως, θὰ τὴν ἐμάθετε νὰ ῥάπτῃ· ναί;

— Εἶναι ῥάπτρια, κυρία.

— Ἂν θέλῃ νὰ ἔλθῃ πλησίον μου ὡς ἐργάτις, ὑπὸ μισθὸν κατάλληλον, θὰ κατασκευάζῃ τὰ φορέματά μου καὶ θὰ διατηρῇ τὰς ὀθόνας τῆς οἰκίας μου· θὰ ἔχῃ τὸν θάλαμόν της πλησίον μου καὶ ἐκεῖ θὰ δειπνῇ, διότι ἴσως δὲν θὰ εὐχαριστῆται νὰ τρώγῃ εἰς τὸ μαγειρεῖον. Ἰδῆτε ἂν αὐτὴ ἡ πρότασις ἀρέσῃ εἰς σᾶς καὶ εἰς αὐτὴν ἐπίσης.

— Ἀ! κυρία μου! εἶπεν ὁ Μάρτελλος, ἐξ οὐρανοῦ λοιπὸν μοὶ ἦλθεν ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ σᾶς ἴδω πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου!

— Λοιπὸν, συνενοηθημεν· τὴν περιμένω μετὰ τὴν ἀναχώρησίν σας.

— Ἀπειράκις εὐχαριστῶ, κυρία.

— Ὑγίαινε, γενναῖε καὶ τίμιε ἄνθρωπε· εἴθε νὰ σὲ εὐλογῇ καὶ σὲ προστατεύῃ ὁ Θεός. Ἐν τοσούτῳ δέχθητι παρ' ἐμοῦ αὐτὸ τὸ ἐνθύμημα, εἶπεν ἡ κυρία τείνουσα τῷ ἐργάτῃ πολυτελὲς βαλάντιον.

Ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ λιθογλύρου, ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ, τοὐναντίον ἀπεσύρθη.

— Ἀρνεῖσθε ἓν ἐνθύμημα τῆς Γαλλίας, ἓν βαλάντιον, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ἡ κόρη μου καὶ σᾶς προσέφερεν ἡ χεὶρ, ἥτις τοσάκις ἐθώπευσε τὰ μικρά σας παιδία;

— Συγγνώμην, κυρία, καὶ εὐχαριστῶ, εἶπεν ὁ Μάρ-

τελλος δεχόμενος τὴν φορὰν ταύτην. Ἀρνοῦμαι τὴν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ λαμβάνω μετὰ χαρᾶς ἓν ἐνθύμημα ἀπὸ σᾶς. Τοιουτοτρόπως προσφερθὲν, ἓν δῶρον εἶναι τοσούτῳ πολύτιμον, ὥστε δὲν ταπεινόει εὐγενῆ καρδίαν.

Ἡ δὲ κυρία ἐμακρύνθη ταχέως πρὶν ἢ ὁ ἐργάτης λάβῃ καιρὸν νὰ ψηλαφίσῃ τὸ βαλάντιον, διότι τοῦτο περιεῖχε τρεῖς κυλίνδρους χρυσοῦ, τοὺς ὁποίους εἶχε προσῃ δί ἄλλον σκοπόν· ἀλλ' ἄλλα μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει· δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὁ χρυσὸς οὗτος εἰς καλλιτέραν περίστασιν.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Μάρτελλος ἀφικνεῖτο μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν κρηπῖδα τοῦ Ἁγ. Βερνάρδου, ὁπου πλείονες τῶν ὀκτακοσίων ἀνθρώπων περιέμενον τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν.

Μ' ὅλον τὸ ψῦχος τοῦ καιροῦ, αἱ δύω ὄχθαι τοῦ Σηκουάνα, ἡ κρηπὶς τοῦ Ἁγ. Βερνάρδου, ὁ λιμὴν τῆς ἀποβάθρας τοῦ οἴνου, τὸ βουλεβάρτον τοῦ Μορλάντ, ἡ διόδιος καταῤῥάκτη (*tablier*) τοῦ λιθοστρώτου τῆς Λύστερλίτσης, ἦσαν κατὰ γράμμα κεκαλυμμένα ὑπὸ περιέργων, ἡ δὲ εἴσοδος τοῦ λιμένος, ἔνθα ἐτελεῖτο ἡ ἐπιβίβασις τῶν ἀποίκων, ἐφυλάττετο ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς γραμμῆς, ἅτινα ἐκώλυον τὸ πλῆθος τοῦ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν ἀποβάθρον.

Ἡ Λεοντίνη εἶχε συνοδεύσει μέχρις ἐκείνου τοῦ μέρους τὴν θετὴν αὐτῆς οἰκογένειαν. Ἂν καὶ εἶχεν ἀμετάθετον ἀπόφασιν τοῦ νὰ μείνῃ, εἰς τὴν στιγμὴν ὅμως τοῦ χωρισμοῦ ᾐσθάνθη ἐκλείπον τὸ θάῤῥος της. Μετ' οὐ πολὺ ὁ καλὸς πατὴρ, ἡ καλὴ μήτηρ, αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς, τοσούτῳ φιλόστοργοι, τοσούτῳ συγκαταβατικοὶ διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν της, ἔφθασαν ἐπὶ τοῦ λιμένος ἀποσπασθέντες μετὰ λύπης ἐκ τῶν ἀγκαλῶν αὐτῆς σπασμωδιώσης, ὁ δὲ Ἐρρῖκος . . . ἔμελλε καὶ αὐτὸς νὰ ὑπάγῃ.

Ὁ Ἐρρῖκος ἐφαίνετο διστάζων. Εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ μετ' αὐτῆς χωρισμοῦ, βαθὺ καὶ μύχιον αἴσθημα παρ' ὀλίγον ἔκαμνεν αὐτὸν νὰ λειποθυμήσῃ, ὅτε ἐσκέπτετο ὅτι ἔδιδε τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν· ἀλλὰ, ῥίψας τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τῆς οἰκογενείας του, ᾐσθάνθη ἑτέραν ἰσχυροτέραν φωνὴν τῆς καρδίας, καλοῦσαν αὐτὸν δυνατώτερον.

— Τὸ χρέος πρὸ πάντων, εἶπε. Λεοντίνη, ὑγίαινε!..

Καὶ φοβούμενος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ βήματά του, ἔδραμεν εἰς τὰ ἐμπρὸς μὴ τολμήσας νὰ τὴν θεωρήσῃ.

Ἡ Λεοντίνη ἔμεινε κατατεθλιμμένη. Ὅλα λοιπὸν ἐῤῥέθησαν ἤδη καὶ διὰ παντὸς, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἀγαθῆς καὶ γενναίας ἐκείνης οἰκογενείας.

Ἀκίνητος καὶ ἄναυδος, μὲ χεῖρας ἐσταυρωμένας, ἔστη μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν, δοθέντος τοῦ σημείου, ὁ Ποσειδὼν ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος ῥυμουλκῶν τὰ πλοιάρια, ἅτινα ἀπέφερον τοὺς ἀποίκους εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κωνσταντίνης. Αἴφνης ἐξυπνήσασα ἐκ τῆς μακρᾶς ἀπαναρκώσεως, ἥτις οἱονεὶ ἀπλιθίωσεν αὐτὴν, ἐν ᾧ ὡμίλει ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατεβιβάζετο ἡ σημαία, ἤρχισε νὰ ἐκβάλλῃ φωνὰς ὀξείας, τείνουσα τοὺς βραχίονας εἰς τὴν σειρὰν τῶν πλοίων, ἅτινα ἔφευγον.

Οἴμοι! τετέλεσται! Ἡ λύπη ἦν ἀνωφελὴς πλέον. Ἡ ἀνθρωπίνη καρδία εἶναι ἄβυσσος, ἐν ᾗ συγχέονται συνεχῶς τερατώδεις ἀχαριστίαι καὶ θησαυροὶ ἀγάπης, καὶ εἶναι ἀσυνεπὴς εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀξίαν τῆς εὐτυχίας εἰμὴ ἀφ' οὗ ἀπολέσῃ αὐτὴν ἀνεπανορθώτως, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπωθήσῃ αὐτὴν αὐτὴ ἡ ἰδία.

Τῇ ἑσπέρᾳ τῆς διὰ τοσαύτας οἰκογενείας θλιβερᾶς ταύτης ἡμέρας (διότι πολλὰ δάκρυα κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐῤῥεύσαν ἐπὶ τοῦ λιμένος, πολλοὶ ἀποχαιρετισμοὶ ἀντηλλάγησαν μεταξὺ δεινῶν ἐναγκαλισμῶν, πολλοὶ λυγμοὶ ἐξέφυγον ἀπὸ πλατέα καὶ ἰσχυρὰ στήθη), τῇ ἑσπέρᾳ, ἡ Λεοντίνη, πρώτην ἤδη ἐπὶ ζωῆς της φορὰν εὑρέθη κατάμονος καθ' ἣν ὥραν ἔμελλε νὰ κατακλυθῇ μάτην οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ καρδία της ἐζήτουν ἓν φιλικὸν βλέμμα, ἕνα χαιρετισμὸν εὐγενῆ, ἀλλὰ συνήντων μόνον τὸ κενὸν, ὅπερ τοῦ λοιποῦ ἔμελλε νὰ καταβαρύνῃ ὅλας αὐτῆς τὰς ἡμέρας. Ὁ μικρός της θάλαμος ἦν καθαρὸς, ἡ κλίνη της ἱκανῶς καλὴ, ἡ δὲ νέα της προστάτρια εἶχεν ὑποδεχθῇ αὐτὴν μετ' εὐμενείας· ἀλλ' ὁπόσον ἀπέχει ἡ εὐμένεια τῆς ἀγάπης δι' ἐκείνους ἐφ' ὧν ἠγρύπνει ἀδιάκοπος τρυφερότης ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον! Τὰ πάντα ἐδήλουν ὅτι ἐν τῇ φιλεξένῳ ἐκείνῃ οἰκίᾳ ἡ ὑλικὴ ζωὴ τῆς Λεοντίνης ἤθελεν εἶναι καλλίστη, αἱ δὲ ἐργασίαι αὐτῆς ἱκανῶς ἡδεῖαι· διὰ πολλὰς ἄλλας τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο ἄσυλον, ἤθελε θεωρηθῇ ὡς ἓν εὐεργέτημα τῆς Προνοίας, ὡς τὸ σωτήριον σκάφος ἐν τρικυμίᾳ, ἀλλ' εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Λεοντίνης ἐφαίνετο φανερὰ καὶ ἁπλῆ δουλεία. Βαθέως ἀπὸ καρδίας στενάζουσα, παρετήρει ἐπὶ πολὺ τὴν μικρὰν λευκὴν της κλίνην μετὰ βαθυτάτης πικρίας· ἀλλὰ, μέχρι τοῦ Ὑψίστου ἀνυψοῦσα τὴν τεθλιμμένην της καρδίαν, ἐῤῥίφθη εἰς τὰ γόνατα, καὶ ἀφοῦ ἐν ταύτῃ τῇ στάσει ἔχυσεν ἄφθονα δάκρυα, προσηυχήθη, ἂν ὄχι παρηγορηθεῖσα, τοὐλάχιστον καταπραϋνθεῖσα, συλλογιζομένη ὅτι ὁ κοινὸς πάντων Πατὴρ ἠγρύπνει ἐπὶ τῆς μοναξίας της. Καὶ ὅμως ἐπανελάμβανεν εἰσέτι:

— Μόνη! κατάμονος! . . . .

Ἔπειτα δὲ προσέθετε:

— Μόνη μετὰ τοῦ Θεοῦ! . .

Ἡ δὲ φωνή της, ὅτε προέφερε τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, ἀπέβαλλε τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνην ἔκφρασιν, μεθ' ἧς ἔκαμνε τὰς προτέρας αὐτῆς ἀναφωνήσεις, καὶ εἰς τὸ μεμαρασμένον της βλέμμα ἠδύνατό τις νὰ βλέπῃ ἀναγεννωμένην τὴν ἐλπίδα.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ Λεοντίνη συνωκειώθη πρὸς τὴν νέαν της θέσιν, ἣ τοὐλάχιστον συνείθισε νὰ τὴν ὑποφέρῃ μεθ' ὑπομονῆς, κρατουμένη ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ ν' ἀνεύρῃ τοὺς γενεῖς της καὶ νὰ ῥύγῃ μίαν ἡμέραν ἐκ τῆς πλουσίας μὲν, ἀλλ' ἀστυκῆς οἰκογενείας, ὑφ' ἣν ἡ δυστυχία ὑπεχρέω εν αὐτὴν νὰ ὑποταχθῇ. Ἡ ὑπερηφάνειά της ἠδύνατο καθ' ὅσον συνήθειαι τινες καλοζωΐας καὶ πολυτελείας, αἵτινες μέχρις ἐκείνου τῇ ἦσαν ἄγνωστοι, ἀνεπτύσσοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της, καὶ κατήντησεν ὥστε νὰ καταῤῥονῇ τὴν ἀστυκὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν μικρὰν φιλοδοξίαν, ἥτις ἐκινεῖτο περὶ αὐτήν. Ἀνύψου τοὺς ὤμους μετ' οἴκτου ὄπισθεν τῆς δεσποσύνης Βαχερίας, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀχαριστία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια πάν-

τοτε συμβαδίζουσι, τοσοῦτον ἀναίσθητος εἰς τοὺς γενναίους καὶ φιλόφρονας τρόπους τῆς ἀγαθῆς κυρίας Βοχὲρ, ὅσον ἀναίσθητος καὶ εἰς φιλοξενίαν δοθεῖσαν τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ εὑρεθῇ ἄνευ ἀσύλου, ἡ Λεοντίνη ἐλάμβανε τὰς περιπαιτήσεις της ὡς πρᾶγμα ὀφειλόμενον. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν Κ. Βοχὲρ, ἡ Λεοντίνη, ἐπειδὴ αἱ ἐργασίαι της δὲν εἶχον σχέσιν τινὰ μετ' αὐτοῦ, δὲν ἐνθυμεῖτο σχεδὸν τὴν ὕπαρξίν του εἰμὴ διὰ νὰ κάμνῃ εἰς ἑαυτὴν τὴν περιῤῥονητικὴν ταύτην ἐρώτησιν:

— Αὐτοὶ οἱ ἀστοί! ποῦ πηγαίνουν καὶ εὑρίσκουν τὰ ὀνόματά των! — Τοῦτο ἦν σημεῖον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ κτυπήσῃ χωρὶς νὰ φοβῆται τὸ ἀντίποινον· ἤθελεν εἶναι δύσκολον ν' ἀστειεύηται ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ της.

Εὑρίσκουσα δὲ γελοίαν καὶ χυδαίαν ὅλην τὴν ἀξίαν καὶ εὐεργετικὴν ταύτην οἰκογένειαν, ἥτις ἐν τοσούτῳ εἶχε πολὺ καλῶς· ὁποίαν ἀράγε ἰδέαν εἶχε διὰ τοὺς εὐγενεῖς ἀνθρώπους, οὓς οὐδέποτε ἐπλησίασες;

Βεβαίως ἐφαντάζετο ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ὡμίλουν ἄλλην διάλεκτον παρὰ τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν θνητῶν, ἡ δὲ ἀξία των, ἀναπολουμένη ὑπ' αὐτῆς ἐν τῷ κενῷ τοῦ ἀγνώστου, ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν γιγαντώδης, εἰς τὸ ὕψος τῆς ὁποίας προσεπάθει νὰ ἀνυψωθῇ διὰ σχήματος βασιλίσσης καὶ διὰ συβαρότητος πριγκηπίσσης μελοδράματος. Ὑπερήφανος, ἀλλ' ὑπακύπτουσα εἰς τοὺς κυρίους της, ψυχρὰ καὶ σιωπηλὴ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας, οἵτινες τὴν ἐξεδικοῦντο διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν της ἀποκαλοῦντες αὐτὴν Μαρκησίαν (ὄνομα, ὅπερ τῇ ἐδόθη εἰς ὅλην τὴν συνοικίαν), ἢν ἄλλως τε ἀρετὰ καλὴ κόρη, πληροῦσα τὰ καθήκοντά της μετ' ἀκριβείας καὶ μὴ θλίβουσα ἐκείνους, οὓς ἐθεώρει ὡς κατωτέρους αὐτῆς, καὶ περὶ ὧν δὲν κατεδέχετο νὰ ἐνασχολῆται.

Ὅτε καθ' ἑσπέραν, καταλείπουσα τὸν θάλαμον τῆς κυρίας, ἐν ᾧ εἰργάζετο ὅλην τὴν ἡμέραν, εὑρίσκετο πάλιν ἐν τῷ θαλαμίσκῳ της, ὑρίστατο ἐν ἑαυτῇ αἰφνιδίόν τινα μεταβολήν. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ ὀφθαλμοί της δὲν ἐθαμβοῦντο διὰ καλῶν ἐπίπλων καὶ δι' ὡραίων ταπήτων, οἵτινες τὴν ἐκαμνον ν' ἀναπολῇ ἄλλους ἀνεπινοήτους, ἀραντάστους, ἡ Λεοντίνη εἰσήρχετο εἰς τὴν καρδίαν της ὡς εἰς ἓν θυσιαστήριον, ἔνθα ἀνεύρισκε μετὰ τῶν φίλων τῆς παιδικῆς της ἡλικίας τὰς καλὰς κλίσεις τῆς γυναικὸς, ἀγάπην σταθερὰν, εὐγνωμοσύνην βραδεῖαν μὲν, ἀλλ' ἣν καλῶς ἠσθάνετο, διὰ τὰς καλὰς ῥοντίδας, αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τὴν νεότητά της, πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰλικρινῆ συμπάθειαν.

Εἰς τὴν μοναξίαν τοῦ γραφειοτοίχου θαλάμου τούτου, ἐξέκαιτο βαθμιαίως ἡ καμπὰ φαντασμαγορία, ἥτις καθ' ἑκάστην ἐθάμβου τὴν φαντασίαν καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς· ὁλόκληρος δὲ ἡ ψυχή της ἐσκίρτα πρὸς τὴν Ἀφρικήν. Ἐφαντάζετο τὴν τοποθεσίαν τῆς γῆς ταύτης τῆς ἐξορίας, ἣν ἐπότιζεν ὁ ἱδρὼς τῶν φίλων αὐτῆς. Ποσάκις δὲ ἠσθάνθη τοὺς ὀφθαλμούς της ὑγροὺς ὑπὸ δακρύων, ἐνθυμουμένη τὸν νέον λιθοξόον, τὸν τοσούτῳ εὐφυῆ, καὶ φανταζομένη αὐτὸν κρατοῦντα λίγνον εἰς τὴν χεῖρα καὶ στρέφοντα μετ' ἀποθαῤῥύνσεως ἁπλανὲς, ἀπελπισμένον καὶ τεθλιμμένον βλέμμα πρὸς τὴν Γαλλίαν! διότι αἱ ἐπιδήσεις, αἵτινες ἔρθασαν ἐξ Ἀφρικῆς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς πολλῶν ἀποίκων, ἦσαν πολὺ λυπηραί. Ποσάκις δὲν ἔβρεξαν τὰ δάκρυά της ἐνθυμουμένης τὰς θωπείας καὶ τὴν φιλοστοργίαν τῶν πλασμάτων, ἅτινα ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀπεκάλει διὰ τῶν ἡδέων καὶ εὐήχων ὀνομάτων μητρὸς καὶ ἀδελφῶν, καὶ ἀναπολούσης τὰς ἀγαθὰς καὶ εὐμενεῖς νουθεσίας τοῦ γηραιοῦ Μαρτέλλου, ὅστις τὸ ἐσπέρας, ὅτε τὰ τέκνα του ἦσαν μικρὰ, συνήθροιζε ταῦτα περὶ αὐτὸν καὶ τοῖς ἔδιδεν ἐν φιλικῇ τινι συνδιαλέξει περισσοτέρας ἀρχὰς δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς ἢ ὅσας ἠδύναντο νὰ εὕρωσιν ἐν τοῖς βιβλίοις! Ἐκτὸς δὲ τούτου, δὲν περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ τοῖς μεταδίδῃ τὰς ὀλίγας του γνώσεις, ἀλλὰ τὰ ἔπεμπεν εἰς τὸ σχολεῖον τακτικῶς μέχρι τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἕκαστον ἤθελε φθάσει εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ νὰ διδαχθῇ ἓν ἐπιτήδευμα, διοῦ νὰ ζήσῃ βραδύτερον, καὶ ὅλοι εἶχον καλῶς ὠφεληθῇ ἐκ τῆς θυσίας του.

Ἓν συμβὰν ἔλαβε χώραν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κ. Βοχέρ. Μία τῶν δύω ὑπηρετριῶν, αἵτινες εἶχον γηράσει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Κ. Βοχὲρ, ἀπελύθη, καὶ τῷ ὄντι τοῦτο ἦν πραξικόπημα εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην· ἀλλ' ἡ δεσποσύνη Κλαρίσσα Βοχὲρ τοσούτῳ πικρῶς παρεπονεῖτο ὅτι ὑπηρετεῖτο καὶ ἐνεδύετο κακῶς ὑπὸ μιᾶς θαλαμηπόλου γραίας καὶ ἀριλοκάλου, παρὰ τῆς ὁποίας ἔπρεπεν ὅλα νὰ ζητῇ (τόσον ἦν ἀδαὴς τῆς ἐπιμελοῦς καθαριότητος καὶ τῶν λεπτολόγων ῥοντίδων μιᾶς στολῆς διὰ συναναστροφὴν), ὥστε ἡ τρυφερά της μήτηρ ἔσχε τὴν ἀδυναμίαν νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς θυγατρὸς, ἀντικαταστήσασα τὴν γραῖαν καὶ πιστὴν Μαργαρίταν διὰ μιᾶς θαλαμηπόλου, νεωτέρας τὴν ἡλικίαν.

Ἡ Κλαρίσσα, πρὶν ἡ φθάσῃ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην στιγμὴν, πολὺ προσεπάθησε νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Λεοντίνης τὰς μικρὰς ὑπηρεσίας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Μαργαρίτα ἦν ἄπειρος, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν πτωχὴν ταύτην γυναῖκα, ἥτις τὴν ἐπαιδαγώγησεν· ἀλλ' ἡ ὑπερήφανος ῥάπτρια ἠρνήθη ὅσον τὸ δυνατὸν κοσμίως μὲν, ἀλλὰ καθαρώτατα, νὰ ἐκτελῇ ἐπ' οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὰ χρέη ὑπηρετρίας.

Ἡ δὲ Βικτορίνη, ἡ νέα θαλαμηπόλος, δὲν κατηγορήθη ποσῶς ὅτι ἠγνόει μίαν ὑπηρεσίαν καλοῦ οἴκου, διότι ἐξήρχετο ἐκ τοῦ οἴκου μιᾶς δουκίσσης. Ἀφοῦ ἐρύσησεν ὁ ἐπαναστατικὸς ἄνεμος καὶ ἀφοῦ αἱ δούκισσαι ἐγένοντο πολὺ σπάνιαι ἐν Παρισίοις, ἡ Βικτορίνη ὑπέμεινε, καίτοι μετὰ κατηρείας, νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἀστικὸν οἶκον. Μακρὰν τοῦ νὰ περιμένῃ τὰς διαταγὰς τῆς νέας της δεσποίνης, εἶχε τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ διδάσκῃ αὐτὴν τὴν κομψότητα, καὶ ἐμυκτήριζεν ἐλευθέρως ὅλας αὐτῆς τὰς ἕξεις, ὡς ὅλα τὰ τοῦ καλλωπισμοῦ ἀντικείμενα, ἅτινα ἔπιπτον ὑπὸ τὴν χεῖρά της. Ἀδιακόπως δὲ εἶχεν εἰς τὸ στόμα τὸ ὄνομα τῆς κυρίας δουκίσσης καὶ ἔλεγεν αὐθαδῶς ἐν τῷ μαγειρείῳ, ὁσάκις ἐπέμπετο αὐτόσε δι' ὑπηρεσίαν.

— Αὐτοὶ οἱ ἀστοί! πόσον εἶναι γελοῖοι καὶ ἀπολίτευτοι! Ἐπειδὴ εἶναι ἀπαιτητικοὶ καὶ ἀγροῖκοι, φαντάζονται ὅτι εἶναι κἄτι. Θὰ ἤμαι λοιπὸν καταδεδικασμένη πολὺν καιρὸν νὰ ὑπηρετῶ τοιούτους ἀνθρώπους;

— Λοιπὸν, ἔλεγεν ἡ γραῖα μαγείρισσα, χρηστὴ καὶ

ἀξία γυνή, ἥτις ἦν ἀφωσιωμένη εἰς τοὺς κυρίους της, κύρατε δὰ τώρα μίαν ποῦ δὲν στενοχωρεῖται· λέγει μεγάλα μεγάλα ὅ,τι λέγουν καὶ τὰ 'μάτια τῆς μ α ρ κ έ ζ α ς. Θὰ 'ποῦν νὰ ἕνα σπῆτι ταιριαγμένο! Ἀμ' αὐτὸ τοὺς ἔπρεπε· ἦτον τῆς τάξις νὰ δώσουν δρόμον τῆς Μαργαρίτας. Ἀλλ' οἱ τωρινοὶ α ὐ θ ε ν τ ά δ ε ς! . . Διὰ μιὰ καρρίτσα ποῦ δὲν εἶναι καλὰ βαλμένη, διώχνουν μιὰν πτωχὴν ἐκεῖ γυναῖκα, ποῦ ἄσπρισαν τὰ μαλλιά της νὰ τοὺς δουλεύῃ, καὶ θέλουν καλλίτερα νὰ πάρουν μίαν μὲ ἀψηλομένο μέτωπον, ποῦ τοὺς ὑβρίζει καὶ τοὺς περιγελᾷ ἐνῷ τρώγει τὸ ψωμί τους. Δὲν τὸ λέγω αὐτὸ διὰ τὴν κυρὰ, Θεὸς ποῦ τὸ ξεύρει. Καϊμένη γυναῖκα! πάντοτε μᾶς φέρνεται σὰν μητέρα παρὰ σὰν κυρά· μὰ ἔλα δὰ ποῦ ἡ νεότης δὲν ἀκούει! Τὰ πταίει ἡ μικρὰ ἄσπατη· νὰ τώρα ποῦ τὴν δουλεύουν καλά. . . Πλὴν, αὐτὴ ἡ ξυλοπερήφανη δὲν θὰ στερεώσει ἐδῶ.

Πραγματικῶς, ἡ Βικτωρίνη δὲν ἔμεινεν ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ πολὺν χρόνον, διότι εὗρε τὸν τρόπον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς συζύγου ἑνὸς ὑπουργοῦ. Τὸ δὲ προπετές της στόμα ἐκράτει εἰρωνικόν τι μειδίαμα, ὅτε ἀνήγγελλε τὸ νέον τοῦτο εἰς τὴν μαγείρισσαν Ἰωαννέταν.

— Ἀφοῦ ὅλοι οἱ εὐγενεῖς ἀρῆκαν τοὺς Παρισίους — προσέθετεν — εἶναι καλὴ τύχη δι' ἐμὲ ν' ἀναβῶ μέχρι τῆς γυναικὸς ἑνὸς ὑπουργοῦ, ἀφοῦ ἔπεσα ἕως εἰς αὐτὴν τὴν συνοικίαν.

— Πάγαινε, καταραμένη, πάγαινε, καὶ ὁ Θεὸς μαζῆ σου — ἐμουρμούρισεν ἡ Ἰωαννέτα· πρόσεχε ὅμως νὰ μὴ πέσῃς μιὰ 'μέρα 'ς τὴ λάσπη.

Γυνή τις τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἀντικατέστησε τὴν Βικτορίνην. Ἡ Καρλόττα, χήρα Μουτών, εἶχεν ὁμοίως ὑπηρετήσει εἰς μεγάλους οἴκους, ἀλλ' ἦν ἀγαθή τις φύσις, γλυκεῖα καὶ τιμία ὑπηρέτρια, ἐκτελοῦσα εὐσυνειδήτως τὰ χρέη της, χωρὶς νὰ προασχολῆται περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν κυρίων, οἵτινες ἐπλήρονον τὰς ὑπηρεσίας αὐτῆς. Μελαγχολία τις ἐκτικὴ ἔδοιδεν εἰς τὴν ἐλκυστικὴν της φυσιογνωμίαν πρᾶγμά τι θέλγον· ὅτε δὲ τὴν ἐθεώρει τις καλῶς ἐνόει ὅτι μεγάλη λύπη κατέτρωγεν αὐτήν.

Μολονότι δὲ ἡ Λεοντίνη ἐρυλάττετο πολὺ τοῦ νὰ πλησιάζῃ τὴν νέαν ταύτην θαλαμηπόλον, ὡς ἔκαμνε καὶ πρὸς τὰς ἄλλας, ἡ γυνὴ αὕτη τῇ ἐνέπνεε ζωηρὰν συμπάθειαν, καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἀπέναντι τῆς Καρλόττης, χωρὶς νὰ βλέπῃ τὸ μελαγχολικὸν ταύτης βλέμμα προσηλούμενον ἐπ' αὐτῆς μὲ ἔκφρασιν βαθείας συμπαθείας. Καὶ ὅμως ποτὲ δὲν ἀπέτειναν τὸν λόγον ἡ μία πρὸς τὴν ἑτέραν, διότι ἡ μὲν Λεοντίνη δὲν ἤθελε νὰ διαρρήξῃ τὴν ὀρθετικὴν γραμμὴν, ἣν ἐχάραξε μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ὑπηρετῶν, ἡ δὲ Καρλόττα, οὖσα συνειθισμένη ν' ἀκούῃ ἀδιακόπως τὴν Ἰωαννέταν μουρμουρίζουσαν κατὰ τῆς ὑπερηφανείας τῆς μ α ρ κ έ ζ α ς, ἥτις τῇ ἦτο ἀνυπόφορος, δὲν ἐπλησίαζε τὴν νέαν κόρην, διότι ἐγνώριζε καλῶς ὅτι δὲν ἀπεκρίνετο πρὸς τοὺς ὑπηρέτας εἰμὴ δι' ἑνὸς ν α ὶ ἢ ὄ χ ι.

— Τοῦτο εἶναι ἀστεῖον — εἶπεν ἡμέραν τινὰ ἡ Καρλόττα· ὅσον ὑπερήφανος καὶ ἂν ἦνε ἡ μ α ρ κ ι σ ί α, μολοντοῦτο τὴν ἀγαποῦν.

— Τὴν ἀγαποῦν! εἶπεν ἡ Ἰωαννέτα. Ἂν ἔχῃς φ ι λ ί α μαζῆ της, κάμε ὅ,τι θέλῃς, ἀλλ' αὐτὸ δὰ εἶναι ἀπ' ἐκείναις ταῖς ἀρρώστιαις ποῦ δὲν με πιάνουν ἐμένα.

— Τὸ βλέπω πολὺ καλά, εἶπεν ἡ Καρλόττα. Διατί λοιπὸν τὴν ὀνομάζουν μ α ρ κ ι σ ί α ν; ἀρά γε διὰ τὸ ὑπεροπτικόν της ἦθος;

— Πρῶτα αὐτὸ, ἀπεκρίνατο ἡ Ἰωαννέτα, ἀλλ' εἶναι καὶ ἄλλο.

— Τί εἶναι δά;

Ἡ δὲ Ἰωαννέτα τῇ διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς Λεοντίνης· ἐν δὲ τῇ προθυμίᾳ της ἐκείνῃ εἰς τὸ ν' ἀναζητῇ ὅλας τὰς λεπτομερείας, πηγαινοερχομένη ἐνώπιον τῆς θερμάστρας, δὲν παρετήρησεν ὅτι κατὰ τὴν διήγησίν της τῆς Καρλόττης ἤλλαξε τρὶς ἢ τετράκις τὸ χρῶμα, καὶ ὅτι ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη ἐταράσσοντο σωτόνως. Αἴφνης ἐσιώπησεν, ἐκπλαγεῖσα εἰς τὴν θέαν τοῦ προσώπου τῆς Καρλόττης, οἱ δὲ τελευταῖοί της λόγοι τῇ ἔμειναν εἰς τὰ χείλη.

— Καρλόττα! . . καλὲ, τί ἔπαθες; Θεέ μου! ἀνεκραύγασεν ἡ μαγείρισσα τινάσσουσα τὴν πτωχὴν γυναῖκα, ἥτις οὔτε ἔβλεπεν οὔτε ἤκουε πλέον αὐτήν.

Τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην ἡ μ α ρ κ ι σ ί α διέβαινε τὸν διάδρομον· ἡ δὲ Ἰωαννέτα, λησμονήσασα τὸ πάθος της, τὴν ἐρώναξεν εἰς βοήθειάν της.

— Δεσποσύνη! ἔκραξε μετὰ τόνου παρακλήσεως καὶ τρόμου.

Ἡ νεάνις ἔδραμε ταχέως, καὶ διὰ τῶν βοηθειῶν αὐτῆς καὶ τῆς γραίας μαγειρίσσης ἡ Καρλόττα συνῆλθεν· ἔθλιψε τὰς χεῖρας τῆς Λεοντίνης, καὶ ἔκλαυσε πολὺ πρὶν ἡ δυνηθῇ νὰ προφέρῃ λόγον τινά. Τέλος, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ πρὸς τὴν Λεοντίνην, ἠσθάνθη ἐκ νέου τρέμον τὸ σῶμά της.

— Δεσποσύνη Λεοντίνη, τῇ εἶπε, δὲν ἔχετε ἓν σημεῖον ὑπὸ τὴν δεξιὰν μασχάλην καὶ ἓν καῦμα εἰς τὸν ἀριστερὸν πόδα;

— Ναὶ, εἶπεν ἡ Λεοντίνη ἐκπεπληγμένη.

— Δὲν ἔχετε ἀκόμη καὶ μίαν οὐλὴν ἐν σχήματι σταυροῦ πλησίον τοῦ ἀστραγάλου τοῦ ποδὸς, ὅπου ἐκάητε;

— Ναὶ, εἶπε πάλιν ἡ Λεοντίνη.

— Καὶ τὸ φόρεμά σας, ὅταν σᾶς εὗρον, ἦτον σημειωμένον μὲ δύω Λ κεντημένα, ὑπὸ ἓν στέμμα κόμητος, δὲν εἶναι οὕτως;

— Μάλιστα, εἶπεν ἡ Λεοντίνη, ἀρχίσασα καὶ αὐτὴ νὰ τρέμῃ.

— Κόρη μου! κόρη μου! ἀνέκραξεν ἡ δυστυχὴς γυνὴ παραδοθεῖσα εἰς πυρετώδη ἐξαψιν καὶ σφίγγουσα σπασμωδικῶς ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς τὴν λειποθυμοῦσαν νεάνιδα. Καρλόττα μου! τέκνον μου!

Ἡ Λεοντίνη πραγματικῶς ἦν θυγάτηρ της. Ἡ δυστυχὴς μ α ρ κ ι σ ί α, ἧς ἡ ἀκοὴ προσεβάλλετο ὑπὸ τοῦ ὀνόματος Βοχὲρ, ἐκαλεῖτο Καρλόττα Μουτών. Ἐκείνη, ἥτις ἐφοβεῖτο μὴ κακοπάθῃ ὑπανδρευομένη λιθοξόον, υἱὸν τοῦ τιμίου ἐκείνου ἐργάτου, ὅστις ἔλαβε καὶ ἀνέθρεψεν αὐτὴν ὡς ἴδιόν του τέκνον, ἐγεννήθη ἐκ μιᾶς θαλαμηπόλου καὶ ἑνὸς ἁμαξηλάτου, ἀμφοτέρων τιμίων

μὲν, ἀλλὰ τεθειμένων εἰς τὴν κατωτέραν κοινωνικὴν θέσιν, παρὰ ἐκείνην, ἧς ἤθελε περιῤῥονεῖ τὸ ὄνομα, ἂν τοῦτο τῇ ἐδίδετο, καίτοι ἡ καρδία της τὸ ἠγάπα.

Τὸ δὲ στέμμα, ὅπερ ἦν ὑπεράνω τῶν ἀρχικῶν στοιχείων τοῦ ὀνόματός της, ἔκαμεν αὐτὴν νὰ φαντάζηται ὅτι ἐγεννήθη τιτλοφόρος. Αὕτη δὲ ἡ καλὴ ἰδέα κατέσχε ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς βεβαιότης, καὶ μετ' ὀλίγον ἐν τῇ ἀριστοκρατικῇ αὐτῆς ὑπερηφανείᾳ, ἐνοπτριζομένη, ἐζήτει νὰ γνωρίσῃ εἰς τοὺς χαρακτῆράς της οὐχὶ ὡραιότητα ἥτις ἀρέσκει, ἀλλ' ἐπισημότητα· ἔνδειξις ἀξιόπιστος ὑψηλῆς καταγωγῆς.

Εἰς τοῦτο ἡ φύσις τὴν ὑπηρέτησε κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της. Ὅτε, ἀφοῦ ἐξήτασε τὸ πρόσωπόν της, παρετήρει τὰς τρυφερὰς καὶ λεπτὰς της χεῖρας, τότε ἦν πεπεισμένη ὑπέρ ποτε περὶ τῆς ὑψηλῆς της καταγωγῆς.

— Ναί, ὦ! ναί! τοῦτο δηλοῖ καλὴν γενεάν, ἔλεγεν.

Ἀλλ' ἡ ἀμερόληπτος φύσις διασκορπίζει τὰ δῶρα αὐτῆς τὰ πλέον πολύτιμα εἰς τὰς καλύβας, ὡς καὶ εἰς τὰ παλάτια, ἡ δὲ Λεοντίνη, εἰς τὴν μικράν της ἡλικίαν, ἦν τόσῳ πλουσίως ἐνδεδυμένη, διότι ἔφερε τὰ ἐνδύματα τῆς νέας κομήσσης, ἧς τοὺς γονεῖς ὑπηρέτει ἡ μήτηρ της.

Εἰς τὰς κραυγὰς, τὰς ὁποίας εἶχε βάλει ἡ Καρλόττα, ὅλη ἡ οἰκογένεια Βοχὲρ ἔδραμεν εἰς τὸ μαγειρεῖον. Αἱ καρδίαι ὅλαι συνεκινήθησαν, οἱ ὀφθαλμοὶ ὅλοι ἦσαν πλήρεις δακρύων. Μήτηρ καὶ θυγάτηρ ὑπηρετοῦντο καὶ περιεθάλποντο παρ' ὅλων. Ὅτε δὲ ἡ Λεοντίνη συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν, τὸ πρῶτον αὐτῆς κίνημα ὑπῆρξεν ἡ αἰδώς· τὸ ἀνήσυχόν της βλέμμα ἐζήτει ἐρ' ὅλων τῶν χειλέων εἰρωνικόν τι μειδίαμα, τόσον ἡ ψυχή της, ἀπομαρανθεῖσα ἐκ τῆς ὑπερηφανείας, προκατελαμβάνετο κατὰ τοῦ γελοίου τοῦ νὰ πέσῃ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν φιλοδόξων της ὀνείρων εἰς τὰς ἀγκάλας πτωχῆς ὑπηρετρίας. Ὅτε ὅμως εὗρε πανταχόθεν τὴν συγκινητικὴν συμπάθειαν, ἣν ἐμπνέει ἡ μεγάλη ὁρμὴ τῆς φύσεως, ἠσθάνθη τύψιν συνειδήσεως διὰ τὴν τραχύτητα τῆς καρδίας της, καὶ συλλαβοῦσα αἴρνης βαθὺ τρυφερότητος αἴσθημα πρὸς τὴν δυστυχῆ γυναῖκα, ἥτις κλαυσιγελῶσα ἐκάλυπτεν αὐτὴν διὰ φιλημάτων, ἡ Λεοντίνη ἀνέκραξε καὶ αὐτὴ, ἐναγκαλιζομένη αὐτὴν μετὰ παραφορᾶς:

— Μῆτέρ μου! μῆτέρ μου! . .

Πᾶσα φιλοδοξία ὑπεχώρησεν ἐν τῇ ψυχῇ ταύτῃ εἰς τὴν φύσιν καὶ ἔκαμε τόπον εἰς τὴν ἀγάπην· ἡ φιλόστοργος καρδία τῆς Καρλόττης μετέδωκε τὴν ζέσιν της εἰς τὴν τῆς θυγατρός της. Ἡ δὲ Λεοντίνη εὕρισκε τοσαύτην εὐτυχίαν ἐν ταῖς μητρικαῖς αὐτῆς θωπείαις, τοσούτῳ ἡδείαις ἐν ταύτῳ καὶ ἀγναίς, εἰς τὸ ὑγρὸν ἐκεῖνο βλέμμα τῆς ἀγάπης, ὅπερ ἠκολούθει ὅλας αὐτῆς τὰς κινήσεις, ὥστε ἐνεθυμεῖτο τὰς παρελθούσας ἐπιθυμίας της διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τῷ Θεῷ διότι τῇ ἔδωκε πολὺ περισσότερα ἢ ὅσα ἐζήτησεν.

— Εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πάτερ μου καὶ Πρόνοιά μου, ἔλεγε καθ' ἑκάστην ἑσπέραν κλίνουσα τὸ γόνυ ἐν τῷ μικρῷ αὐτῆς θαλάμῳ, θεωροῦσα τὴν ἀγαθὴν Καρλόττην παρασκευάζουσαν τὴν κλίνην της, ἥτις ἦδη πάντοτε ἦν θερμοτάτη καὶ ἐν ᾗ ἀπεκοιμίζετο διὰ γλυκέων λήγων, τὴν δὲ πρωΐαν ἐξύπνα διὰ φιλήματος.— Εὐχαριστῶ! ὦ! ἀπειράκις εὐχαριστῶ! εἰς τὴν τυρλήν μου ἐκείνην φιλοτιμίαν, σοῦ ἐζήτουν μητέρα πλουσίαν· μοὶ τὴν ἔδωκας φιλόστοργον. Πόσον γνωρίζεις κάλλιον ἡμῶν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς δίδει τὴν εὐτυχίαν, καὶ ποσάκις συγχωρεῖς τὰ σφάλματα καὶ παραπτώματα ἡμῶν! διότι, ἀφ' οὗ ἠγνωμόνησα πρὸς τοὺς θεσπούς μου γονεῖς, τοὺς τοσούτῳ ἀγαθοὺς δι' ἐμὲ, δὲν ἤμην ἀξία νὰ εὕρω τοσαύτην ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός μου!

Ἡ ἀνάμνησις τῆς οἰκογενείας Μάρτελ συχνότατα ἐλύπει αὐτήν.

— Φεῦ! ἐσκέπτετο, δὲν θὰ τοὺς ἐπανίδω ποτέ! . . .

Ἡμέρα τινὰ, ἡ Λεοντίνη, ἢ μᾶλλον ἡ Καρλόττα Μουτῶν κατέλιπε τὸ ἔργον της, διὰ ν' ἀναγνώσῃ ἐν τῇ ἐφημερίδι τοῦ Κ. Βοχὲρ λεπτομερείας περὶ τῶν ἀποίκων τοῦ Ἀλγερίου, περὶ ὧν εἶχεν ἀκούσει νὰ ὁμιλῶσι τὴν πρωΐαν, ὅτε διεκόπη ὑπὸ τῆς Ἰωαννέτας.

— Ἕνας νέος σὲ ζητεῖ, τῇ εἶπεν αὕτη.

— Ἕνας νέος μὲ ζητεῖ; ἀπεκρίνατο ἡ Λεοντίνη ἐκπλαγεῖσα. Τίς εἶναι ἀρά γε;

Καὶ τοῦτο λέγουσα, προυχώρησεν εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ εὑρέθη ἐνώπιον τοῦ νέου Μάρτελ, ἀλλὰ τοσούτῳ μεταβεβλημένου, ὥστε ἐν λεπτῷ τῆς ὥρας παρῆλθεν ἕως ὅτου τὸ ὄνομα τοῦ Ἐρρίκου διαρύγῃ ἐκ τῆς καρδίας τῆς Λεοντίνης. Μετὰ δὲ τὴν πρώτην ὁρμὴν τῆς ἐκπλήξεως καὶ χαρᾶς, αὕτη ἐνεθυμήθη ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν.

— Καὶ ὁ πατὴρ, ἡ μήτηρ, αἱ ἀδελφαί μου; εἶπεν.

Ὁ Ἐρρίκος δὲν ἀπεκρίθη εὐθέως, ἀλλ' ἐφαίνετο ἀναλαμβάνων τὰς δυνάμεις του πρὶν τοῦ λόγου.

— Αἱ ἀδελφαί μου ὑπανδρεύθησαν ἀμφότεραι μὲ καλοὺς νέους, φίλους μου—εἶπεν— οἱ δὲ σύζυγοί των εἶναι πλέον ἐμοῦ ἐπιδέξιοι εἰς τὰς νέας των ἐργασίας. Τὰς ἀρῆκα μὲ μεγάλην μου λύπην, ἀλλ' εὐχαριστημένος ὅτι τὰς ἀρῆκα ὑπὸ καλὴν προστασίαν, καὶ, ὡς βλέπεις, Λεοντίνη, ἦν καιρὸς νὰ ἐπανέλθω διὰ νὰ μὴ ἀρήσω τὰ ὀστᾶ μου εἰς ξένην γῆν.

Ὁ δυστυχὴς νέος, τῷ ὄντι, ἐφαίνετο ὅτι μίαν μόνην εἶχε πνοήν.

— Ἀλλ' ὁ πατὴρ, ἡ μήτηρ; εἶπεν ἡ Λεοντίνη.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀκινήτου καὶ σιωπηλοῦ Ἐρρίκου ἐπλημμύρησαν δακρύων.

Ἡ δὲ Λεοντίνη παρετήρει αὐτὸν μετ' ἀγωνίας· ἡ ψυχή της ἐφαίνετο κρεμαμένη εἰς τὰ ὠχρὰ καὶ τρέμοντα χείλη, ἐξ ὧν οὐδεὶς ἦχος ἐξήρχετο.

— Ἀπέθανον! ἀπέθανον! . . . ἀνέκραξεν ἐπὶ τέλους ὁ Ἐρρίκος. Ἀπέθανον! . . . Δὲν ὀργάνει τις πολὺν καιρὸν τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ποτίζει μὲ τὰ δάκρυά του. . . Εἰς τὴν ξένην γῆν, ὁ ἐξόριστος σκάπτει τὸν τάφον του στρέφων πάντοτε τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν γενέθλιον τόπον, καὶ φέρων ἀδιακόπως τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν οὐρανὸν, τὸν οὐράνιόν του πατρίδα.

Εἰς τὰς τεταραγμένας ταύτας κινήσεις ἀπὸ λύπην καὶ ἀπὸ ἄρατον εὐδαιμονίαν, ἀμφότεροι προῦδωκαν χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῶσιν ἓν αἴσθημα ἐπὶ πολὺ κρυπτόμενον. Ἠγαπῶντο ἐξ ἴσου ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας των, ἧς τὰς ὁρμὰς εἶχε καταστείλει ἀφ' ἑνὸς μέρους ἡ ὑπερηφάνεια.

Νομίζουσα ὅτι ἀνῆκεν εἰς μίαν τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι θέλει ἐπανεύρει ποτὲ τοὺς γονεῖς της, ἡ Λεοντίνη δὲν ἤθελε νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας ἐργατῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ὑπερήφανος νέος, ὅστις εἶχεν ἀναγνώσει, ὡς εἰς βιβλίον, εἰς τὴν ὑπερηφανόν της καρδίαν, ἐμακρύνθη ἀφ' ἑαυτοῦ μ' ὅλην τὴν βαθεῖαν ἀγάπην του πρὸς αὐτήν.

Ὁ ἀὴρ τῆς Γαλλίας ἀπέδωκε τὴν ὑγείαν εἰς τὸν Ἐρρῖκον. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπανελήφθησαν ἐν Παρισίοις αἱ ἐργασίαι, ὁ Ἐρρῖκος εὗρεν ἓν ἔργον, ἡ δὲ μαρκισία ἡς αἱ ἀξιώσεις κατέστησαν ταπεινότεραι, ἐδέξατο μετα εὐγνωμοσύνης ἅμα καὶ εὐτυχίας τὸ μέτριον ὄνομα τοῦ Μάρτελ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Γ. Α. Ξ.

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ.

1850.

Μὴ ἴδῃοις εἰς σαλον τὸν πόδα σου, Κύριε!

ΨΑΛΜ. ΡΚ'

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΣΕΙΣΜΟΝ,

συμβάντα τὴν νύκτα τῆς 21 πρὸς τὴν 22 μαρτίου.

Ὦ πόποι, οἷος θόρυβος εἰς τὰς νεφέλας φθάνει!
Τὴν Ὁμηρογεννέτειραν οἷος καταλαμβάνει
Ὑψιφωνότατος κλαυθμός!
Ἀ! στῆτε, στῆτε, ὦ βροτοί! ἡ γῆ ἀναστενάζει!
Ἡ γῆ μυκᾶται καὶ βοᾷ, κλονεῖται καὶ σφαδάζει!
Ἀ στῆτε! γίνεται σεισμός! ! . . .

Ὡς ναῦς εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐξαίφνης προσβληθεῖσα
Ἐκ τρικυμίας φοβερᾶς καὶ κατασαλευθεῖσα,
Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ γῆ
Τὸν ἀχανῆ ὠκεανὸν πλέουσα τῶν αἰθέρων
Ἐν μέσῳ πλήθους σεληνῶν, ἡλίων καὶ ἀστέρων
Θὰ ναυαγήσῃ, ναυαγεῖ! . . .

Εἰς τὸν ναὸν, εἰς τὸν ναὸν, ὦ πάντρομοι πλωτῆρες!
Χαμαί, χαμαὶ τὰ γόνατα, εἰς οὐρανὸν αἱ χεῖρες·
Εἰς τὸν ναὸν, εἰς τὸν ναόν!

Τοὺς δεομένους ὁ Θεὸς εἰσήκουσε πολλάκις·
Ἀπ' ἄφευκτον ναυάγιον διέσωσ' ἀπειράκις·—
Παρακαλεῖτε τὸν Θεόν!

Ποῦ ἔχεις τὴν διάνοιαν, ὦ Πλάστα, ἐστραμμένην
Κ' ἐγκαταλείπεις πρὸ τριῶν ἐτῶν τὴν οἰκουμένην
Εἰς φρικωδέστατα δεινά;
Κόσμους ἐτέρους μελετᾷς, κόσμους ἑτέρους πλάττεις
Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδεν διαφυλάττεις
Ὁ κακὸς δαίμων κυβερνᾷ; . . .

Οἱ στεναγμοί, οἱ κοπετοί, ὁ κόσμος ὅλος κλαίων,
Εἰς εὐσπλαχνίαν, ὦ Θεὲ, ἂς σὲ κινήσουν πλέον!
Ῥίψον ἓν βλέμμα ἐφ' ἡμῶν!
Ἐπαναστάσεις θὰ ἰδῇς, σφαγάς, πολέμους, φόνους,
Κατακλυσμοὺς, πυρκαϊάς, λοιμοὺς ἀνθρωποκτόνους
Καὶ τελευταῖον τὸν σεισμόν.

. . . . . .

ΕΙΣ ΤΟΝ Β' ΣΦΟΔΡΟΝ ΣΕΙΣΜΟΝ

συμβάντα τῇ 26 Μαρτίου.

Λοιπὸν οἱ οἶκοι τάφοι μας! λοιπὸν τὸ δῶμα μνῆμα!
Λοιπὸν ἐξ ἀποφάσεως θὲ νὰ γενῶμεν θῦμα
Τοῦ ἐννοσίχθονος σεισμοῦ;
Λοιπὸν κ' ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ ὑπὸ τὴν σελήνην
Θὰ προσδοκῶμεν τὴν ταφὴν τὴν φοβερὰν ἐκείνην
Μετ' ἀγρυπνοῦντος ὀφθαλμοῦ!

Ἀ! ποῦ νὰ καταφύγωμεν; ἐ! ποῦ νὰ ἐκσωθῶμεν;
Παντοῦ, παντοῦ γῆν σπαίρουσαν, σκιρτῶσαν ἀπαντῶμεν
Πρὸ τῶν τρεμόντων μας ποδῶν!
Καὶ μυκηθμοὺς ἀκούομεν χωρῶν ὑποχθονίων,
Καὶ νίτρον ὀσφραινόμεθα καὶ ἄσφαλτον καὶ θεῖον
Ἐκ τῶν ῥωγμαδῶν ἐκπηδῶν!

. . . . . .

ΕΙΣ ΤΟΝ Γ'. ΣΦΟΔΡΟΝ ΣΕΙΣΜΟΝ

συμβάντα κατὰ τὴν 1 Ἀπριλίου π. μ.

Ὁ κόσμος! ἂν ὡς πλοῖόν τι αὐτάνδρον ναυαγήσῃ!...
Τὸ πρᾶγμα τὸ ἀθάνατον!... ἐνῶ ἡμᾶς θὰ ῥύσῃ
Ἀπὸ βασάνων καὶ δεινῶν! . . .
Εἷς ὄγκος σκωληκόβρωτος καὶ πεπαλαιωμένος
Τοσοῦτον πολυζήλευτος καὶ ἐπιθυμημένος! . . .
Ἡ γέεννα τῶν ζωντανῶν! . . .

Μυστηριώδης δύναμις ἡ τὸν θνητὸν φοβοῦσα
Καὶ τὴν ταλαίπωρον ζωὴν νὰ ἀγαπᾷ ποιοῦσα
Πῶς ὀνομάζεσαι, τίς εἶ; . . .
Πῶς, δύναμις, ὁ ἄνθρωπος τὸν θάνατον φωναζει,
Τὸν θάνατον ἐπιθυμεῖ, καὶ ὅταν πλησιάζῃ
Αὐτὸς ἐκεῖνος τὸν μισεῖ; . . .

. . . . . .

ΜΕΤΑ ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΝ.

Ἀλλὰ ἡ γῆ τινάσσεται καὶ τρέμει ἐπὶ μᾶλλον!—
Σοφοί! ὁ κλονισμὸς αὐτὸς δὲν εἶν' ὀργὴ μεταλλων
Ἀλλὰ Θεοῦ, Θεοῦ ὀργή! . . .
Ναί! . . εἶδαν χεῖρα φοβερὰν τὸν οὐρανὸν νὰ σχίζῃ
Καὶ μὲ τὸν δάκτυλον αὐτῆς τὴν γῆν νὰ φοβερίζῃ,
Καὶ νὰ κλονίζεται ἡ γῆ! . . .

Ἔλεος, Ἔλεος, Θεέ, διὰ τὴν νέαν ταύτην
Τὴν χθὲς εἰσέτι φέρουσαν ζωὴν, ζωὴν τοσαύτην
Καὶ σήμερον ἠμιθανῆ!
Ἔλεος, Ἔλεος, Θεέ, διὰ τὴν τρισαθλίαν
Αὐτὴν γυναῖκα, ἥτις, φεῦ! πίπτ' εἰς λειποθυμίαν
Ἐκ τρόμου καὶ ἐγκυμονεῖ! . . .

Ἔλεος, Ἔλεος, Θεέ, καὶ δι' αὐτὴν τὴν πόλιν,
Ἣν περ ὁ ᾅδης ἀπειλεῖ νὰ καταπίῃ ὅλην!
Ἔλεος, παῦσον τὸν σεισμόν!
Ὡς βίκαιος ἐπάταξας, ὡς δίκαιος λυπήσου!
Μὴ ἀφανίσῃ, ὦ Θεέ! ἡ κραταιὰ ὀργή σου
Τὴν τῆς Ἀσίας ὀφθαλμόν! (α)

Τὸ σοβαρόν σου μέτωπον ἂς λάβει Παρίαν!
Ποίησον ἐπιτακτικήν τινα χειρονομίαν
Ὅπως ἡ γῆ εὐθὺς σταθῇ!
Ὡς οἱ ἁρπίζοντες τροχοὶ τινὸς ἀτμοκινήτου
Ἀκούοντες τὴν σιγαλὴν φωνὴν τοῦ κυβερνήτου
Ὁπόταν ἐλλιμενισθῇ!

Ἀπρίλιος 1850.

ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

Ἢ

ΤΟ ΕΑΡ.

—

Ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς
Ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς.
Παρ' ΑΘΗΝΑΙΩ.

Ἤλθατε, καλῶς ἤλθατε, γλυκεῖαι χελιδόνες·
Τὴν χλοερὰν αὐτῆς στολὴν ἡ φύσις θὲ νὰ βάλῃ·
Τῆς ἀπουσίας σας, μικραί, οἱ μῆνες ὡς αἰῶνες
Μ' ἐφάνησαν μεγάλοι!

Ὦ χελιδόνες! σύρετε τοῦ ἔαρος τὸ ἅρμα,
Τοῦ ἔαρος προάγγελοι σεῖς εἶσθε, ὦ ἀθῶαι,
Τῆς τεθλιμμένης κτίσεως ὑπάρχετε τὸ χάρμα
Ὅτ' ἔρχεσθε ἐδῶ.

Τοῦ παραδείσου ὁ Θεὸς τὰς θύρας σᾶς ἀνοίγει
Καὶ εἰς τὸν κόσμον, ὦ μικραί, σᾶς στέλλει ἐλευθέρας·
Τὰς κλείει δ' ὅταν ἐξ ὑμῶν καὶ ἡ ἐσχάτη φύγῃ
Εἰς τοὺς λευκοὺς αἰθέρας.

Καὶ λέγει σας—ὦ χερουβὶμ, μὲ σχῆμα χελιδόνος,
Εὐαγγελίσατε τῇ γῇ ὅτι τὸ ἔαρ ἦλθε·
Ὅτ' ἦλθε πάλιν ἡ χαρὰ, ὅτ' ἔφυγεν ὁ πόνος
Καὶ ὁ χειμὼν παρῆλθε!

«Ναί, ναί! εὐαγγελίσατε ὅτι θὰ μειδιάσω. . .
Ὅτι ἀμέσως δι' αὐτοῦ τοῦ μειδιάματός μου
Μὲ σμαραγδώδεις καλλονὰς ἐγὼ θὲ νὰ σκεπάσω
Τὸ πρόσωπον τοῦ κόσμου.

Ὦ χελιδόνες, ἄλλοτε—πρὸ δισχιλίων χρόνων—
Ὁπόταν ἐπεριφατε μὲ τοὺς καλοὺς γεράνους,
Οἱ παῖδες οἱ φαιδρότατοι τῶν θείων μας προγόνων
Βαστάζοντες σφάνους,

Τοὺς οἴκους περιήρχοντο καὶ τὴν ἐπιστροφήν σας
Ἀνήγγελλον συνᾴδοντες· «Ἦλθε χελιδὼν ἐσθλή».
Καὶ τώρα—ὦ μεταβολὴ καιρῶν!—τὴν Ἐλευσίν σας
Εἷς ψάλτης μόνον ψάλλει! . . .

Τί πλήττετε τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ μικρὰ πτερά σας;
Ὦ μελανόλευκα πτηνά, βιαίως τί πετᾶτε;
Διατί τόσον γοργὰ τὰ τερετίσματά σας;
Τὰ στέρνα τί τρυπᾶτε;

Ταλαίπωροι! δὲν ἤθρατε τὰς φωλεάς σας πάλιν·
Τίς ἄρα σᾶς κατέστρεψεν ἀνόσια καὶ ξένα;
Τίς ἄρα σᾶς ἐβύθισεν εἰς συμφορὰν μεγάλην
Τίς, ὦ δυστυχισμένα;

Χειμὼν ἐλεηλάτησε βαρὺς τὴν οἰκουμένην,
Εἰς τὰ νερά του ἔπνιξε καλύβας καὶ χωρία·
Ἐφόνευσε μὲ τὴν πνοὴν αὐτοῦ τὴν παγωμένην
Ἀνθρώπους καὶ θηρία.

Ἄ, παύσατε, φιλόπονα πτηνά, τὰ κλαύματά σας.
Τὰς φωλεάς σας κτίσατε μὲ ἄχυρον ἢ χῶμα
Καὶ κελαδήσατ' ἔπειτα τοὺς νέους ἔρωτάς σας
Μὲ τὸ γλυκύ σας κόμα.

Ὁ ὕψιστος σᾶς ἔστειλεν ἐδῶ πρὸς εὐφροσύνην.
Λοιπὸν, ὦ κελαδήστριαι, δίον νὰ κελαδῆτε,
Νὰ γλυκανανουρίζετε τὴν τῆς ψυχῆς ὀδύνην
Καὶ νὰ χαροποιῆτε.

—Ἤλθατε; καλῶς ἤλθατε, ὦ φίλαι χελιδόνες.
Νὰ μ' ἐπισκέπτησθε συχνὰ εἰς τὸ παράθυρόν μου—
Θὰ παύσουν εἰς τὸ ἄσμά σας εὐθὺς αἱ ἀλγηδόνες
Τῶν νέων ἡμερῶν μου.

(Ἐκ τῶν ἀνεκδότων Ξ. ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ).

(α) Σημ. Ε. Ῥ. τὴν Σμύρνην.

ΟΙ ΠΟΝΤΙΚΟΙ ΚΑΙ Ο ΓΑΤΟΣ.

—

Εἰς ἕνα σπῆτι πλούσιον καὶ φαγητὰ γεμάτον
ὑπῆρχον πλῆθος ποντικοὶ μὲ μόνον ἕνα γάτον·
κἰἂν ἔτρεχεν ὁ δυστυχὴς καὶ κυνηγοῦσεν ὅλους,
πλὴν ποῦ εἰς τόσους πάντοτε νὰ φθάσῃ διακόλους.
Ἂς ἦναι πλὴν ὑπομονή· θὰ ἔλθῃ μιὰ ἡμέρα
νἀμβῇ 'ς τὸ μέσον νικητὴς καὶ νάβγῃ πίρα πίρα.
Μιὰ μέρα ἦτον ἑορτὴ καὶ ὁ οἰκοδεσπότης
νὰ εὐθυμήσῃ ἤθελε κ' ἐκεῖνος ἐν τοῖς πρώτοις·
λοιπὸν ἠγόρασε πολλὰ· τί πρᾶγμα δὲν μᾶς μέλει·
τὸ κύριον ἦτο κρασὶ γλυκὸ ἕνα βαρέλι.
. . . . Οἱ ποντικοί μας τὸ κρασὶ, ὡς φαίνεται, κ' ἐκεῖνοι
τὸ ἀγαποῦν καὶ μ' ὄρεξιν καθένας των τὸ πίνει—
καθὼς τὸ εἶδαν ἤρχισαν εὐθὺς ἀπ' τὴν χαρά των
νὰ τρίχουν 'σὰν νὰ ἔχασαν οἱ φίλοι τὰ μυαλά των.
—Ἐλᾶτε νὰ τὸ στρώσωμεν ἐφώναξαν, καὶ ὅλοι
ἐπήδησαν (κ' ἐβόῃζαν τοῦ βαρελιοῦ οἱ θόλοι),
κι' ἀμέσως ἐσχημάτισαν χορὸν κρασοπατέρων,
καὶ ἔπινον· ἐκέρνα δὲ αὐτοὺς εἷς δημογέρων.
—Τὸ πίνω εἰς ὑγείαν μου καὶ τῆς παραίας ὅλης,
νὰ ζῇ εὐθύμως πάντοτε τῶν ποντικῶν ἡ πόλις,
ἐφώναζεν ὁ ἕνας των· ὁ ἄλλος δὲ—ἐκεῖνο
'ς τοῦ γάτου τὴν ἐξόντωσιν τὸ κέρασμά μου πίνω—
ὁ ἄλλος πάλιν ἔνθεος—Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
τὸ πίνω, φίλοι, ἔλεγε, κ' ἐλπίζω τὴν ὁλοτελῆ
τοῦ Γάτου νὰ τινάξωμεν—Κάτω ὁ Γάτος, κάτω—
Εἰς μίαν ἄκραν πλὴν ἐκεῖ ὁ γάτος ἐκοιμᾶτο·
ἢ μᾶλλον ἡ ψυχή αὐτοῦ ἐκράτει ἀγρυπνίαν
εἰς τῶν ἐχθρῶν του τὴν μωρὰν γελῶσ' ἀνοησίαν.
Τὸ πίνω καὶ τὸ πίνω πλὴν σὰν εἶχε προχωρήσει,
ἐδύθισε τοὺς ποντικοὺς εἰς ἄσχημον μεθύσι.
Τὸ βλέμμα τους δὲν ἔβλεπε τί γίνεται τριγύρω,
οὔτ' ἔβλεπεν ὁ κερατὴς τοῦ βαρελιοῦ τὸν πῦρρο·
ἔξαφν' ἀκούεται φωνὴ ἀπαίσιος—Ὁ Γάτος
σηκόνεται σινάμενος κουνάμενος τριζάτος,
καὶ μόνος οὗτος γνωστικὸς εἰς τόσους μεθυσμένους,
μὲ 'μάτι ὅλους ἄγριον κυτταζει τοὺς καϊμένους.
Σὰν εἶδαν δὲ οἱ ποντικοὶ τὸ ἄγριόν του βλέμμα
ἐκρύωσε κ' ἐπάγωσε στὰς φλέβας των τὸ αἷμα.
Καὶ νάσου νάσου ἔπειτα αὐτὸς τοὺς κοπανίζει
κ' εὑρὼν καιρὸν ἁρμόδιον ὅλους τοὺς ἀφανίζει.

Π. ΘΩΜΑ.

ΤΗι ΔΕΣΠΟΣΥΝΗι ΜΑΡΙΑι Ι. ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ.

—

Μάταιον ἡ Ὡραιότης
πλὴν ἡ Ἀρετὴ σπανία·
ἐὰν ὅμως καὶ τὰ δύο
συνυπάρχωσι, Μαρία,

Αἱ τοῦ κόσμου εὐφημίαι
κατ' οὐδὲν θὰ ἐξαρκῶσι,
πλὴν τοῦ ποιητοῦ ἡ λύρα,
ἐνῷ πάντα μειδιῶσι,
ἀνακρούεται καὶ ψάλλει.

Ῥύαξ ὅπως ἐν ἐρήμῳ
ὑπὸ χλόην σιγὰ ῥέει,
καταπίπτων δ' ἐκ τῶν βράχων
ἀντηχεῖ κ' εὐθὺς ἐκπνέει. . .

Ἴδε πόση ἐν ἀπάσῃ
τῇ γῇ τότε ἁρμονία,
Μοῦσα, Αὔρα, Ῥύαξ, πάντα
ψάλλουν ἐν τῇ ἠρεμίᾳ
τὰ ἐπίγειά σου κάλλη·

Ἅπαντα τὰ ἔχεις, φίλη,
διατί τὴν θύραν κρούεις
ποιητοῦ; λοιπὸν τοὺς στίχους
μή! . . ὦ! μὴ τοὺς ἀποκρούεις.

Ἀθήνησιν.

Ι. Γ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

—

Ὁ στόμαχος καὶ ἡ καρδία πρέπει νὰ ἦναι εὐχαριστημένοι, ἵνα ἡδυνώμεθα θαυμάζοντες τὴν φύσιν. Ἄλλως ὁ ἥλιος φαίνεται ἡμῖν, ἐμοὶ τοὐλάχιστον, μηχανὴ πρὸς ὡρίμανσιν τῶν πεπόνων, ἡ σελήνη φανάριον τῶν κλεπτῶν, τὰ δένδρα καύσιμος ὕλη, ἡ θάλασσα ἁλμυρὸν ῥευστὸν καὶ ἡ ζωὴ ἀνούσιος, ὡς νερόβραχος κολακύνθη.

Ἐμμ. Ῥοΐδης.

*

Ἡ μόδα εἶναι κολλητικὴ ὡς ἡ ψώρα· καὶ ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τοὺς συζύγους καὶ τοὺς ἐραστάς, ἡ μόδα τοὺς κάμνει νὰ ξύνωνται περισσότερον ἀπὸ τὴν ψώραν.

Πέτρος-Παῦλος.

*

Διὰ ὄχλον, δὲν ἐννοῶ ἀποκλειστικῶς μόνον ἐκείνους ὁπου φοροῦνε σκούρια, ἀλλὰ ὅλους ἐκείνους ὁποῦ, ἢ ἀποκάτου σὲ σκούρια ἢ ἀποκάτου σὲ καπέλλο, σκεπάζουν λίγο νοῦ καὶ πολλαῖς πρόληψες.

Ἀνδρέας Λασκαράτος.

*

Δύο ἔρωτες συνάμα ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνδρὸς δύνανται νὰ συνυπάρξωσι; Τινὲς λέγουσιν ὅτι εἷς μὲν ἥλιος, μία δὲ σελήνη καὶ εἷς ἔρως ἐν τῇ καρδίᾳ· ἄλλοι πάλιν παρηλίους καὶ παρασελήνας δεχόμενοι, φρονοῦσιν ὅτι καὶ δύο καὶ πλειότεροι ἔρωτες δύνανται νὰ συνυπάρξωσι.

Κωνστ. Δραγούμης.

*

Ἡ φιλάρεσκος ὁμοιάζει τὴν ὡραίαν θάλασσαν. Ἐπιφάνεια ἀκτινοβολοῦσα, ἀνταναklῶσα τοῦ οὐρανοῦ τὸ μειδίαμα, ἀλλὰ κρύπτουσα ἀχανῆ πυθμένα, ὕπουλον ῥεῦμα καὶ θάνατον.

Ἀλ. Ῥ. Ῥαγκαβῆς.

ΗΘΙΚΟΛΟΓΙΚΑ.

ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ.

Ἡ γνῶσις ἑαυτοῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας. Μάθε λοιπὸν νὰ γνωρίσῃς τὸν ἑαυτόν σου, δηλονότι τὴν κατάστασιν τοῦ σώματός σου καὶ τῆς ψυχῆς σου. Αὐτὴ ἡ γνῶσις εἶναι βεβαίως δυσκολωτάτη, ὅμως ἀναγκαιοτάτη, ἂν θέλῃ τις νὰ κοπιάζῃ διὰ τὴν βελτίωσίν του· διότι ὅστις δὲν γνωρίζει τὰ σφάλματά του δὲν θὰ κοπιάσῃ μηδὲ νὰ τ' ἀφήσῃ. Οἱ εὐκολώτατοι τρόποι ὅπως γνωρίσωμεν ἑαυτοὺς εἶναι οὗτοι· νὰ προσέχωμεν εἰς ὅλα μας τὰ ἔργα καὶ τὰ ἀποτελέσματά των, νὰ ζητῶμεν συχνάκις τὴν μοναξίαν, νὰ ἐπισκοπῶμεν τὴν ἐσωτερικήν μας κατάστασιν, καὶ τέλος πάντων νὰ ἐπωφελώμεθα ἐκ τῆς παραινέσεως τοῦ εἰλικρινοῦς φίλου καὶ τοῦ φόγου τοῦ ἐχθροῦ μας, ὁ ὁποῖος πολλάκις εἶναι ἀπαθέστατος.

ΤΙΜΑ ΣΑΥΤΟΝ.

Τίμα τὸν ἑαυτόν σου, τουτέστι ζῆθι πάντοτε οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃς αἰτίαν νὰ ἐντρέπησαι τὸν ἑαυτόν σου. Ὁ κάλλιστος κανὼν τῶν πράξεών μας εἶναι ἡ συνείδησις. Ὁ σοφὸς ἔχει νὰ εὐχαριστήσῃ περισσότερον τὴν ἰδίαν του ἐποπτείαν ὑπὲρ πάντας τοὺς πολιτικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους. Εἶναι ἐνάρετος διότι πρέπει νὰ ἦναι, καὶ οὐχὶ διότι εἶναι προστεταγμένον. Ὅστις ἠξεύρει νὰ τιμᾷ τὸν ἑαυτόν του, θὰ τιμᾶται καὶ ὑπ' ἄλλων.

ΕΧΕ ΚΑΛΗΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΝ.

Τοῦτο εἶναι τὸ ἱερώτατον πάντων παράγγελμα. Εἰς κανέν σου ἐπιχείρημα νὰ μὴ σοὶ ὀνειδίζῃ ἡ συνείδησις τὸν σκοπὸν καὶ τὰ μέσα. Μὴ περιπάτει ὁδοὺς σκολιάς, ἀλλὰ τὴν εὐθεῖαν, καὶ ἔλπιζε βεβαίως, καλὰ τέλη θαρρῶν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀνάγκην. Καὶ ἂν πρὸς καιρὸν σὲ κατατρέξῃ ἡ τύχη, ἡ τελεία πληροφορία τῆς ἀθωότητος τῆς καρδίας σου καὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν σκοπῶν σου θὰ σοὶ δώσῃ χωριστὴν δύναμιν καὶ ἱλαρότητα. Τὸ λελυπημένον σου πρόσωπον θὰ διεγείρῃ εἰς τὴν συναναστροφὴν πολὺ περισσοτέραν προσοχὴν παρὰ τοὺς ἀηδεῖς ἀστεϊσμοὺς τοῦ γελῶντος καὶ εὐτυχοῦς δυσκόλου κακούργου.

ΕΡΓΑΖΟΥ ΧΩΡΙΣ ΚΡΟΤΟΝ.

Ὁ φρόνιμος ἐργάζεται ἄνευ ἐπιδείξεως, διότι ἀδυναμία εἶναι τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ τὸν ἰδωσιν οἱ ἄλλοι τί κάμνει. Κάμνε λοιπὸν πιστῶς τὸ ἔργον σου, καὶ μή σοι μέλῃ ἂν οἱ ἄλλοι ὁμιλῶσι περὶ αὐτοῦ. Ὁ φλύαρος, ὅστις, ὅσα κάμνει, τὰ γνωστοποιεῖ τοῖς πᾶσι, δεικνύει τὸ κοῦφον τοῦ νοός του καὶ τὸ χαμερπὲς τῆς ψυχῆς του. Δὲν φροντίζει περὶ τῆς ἀληθινῆς, τιμῆς ἀλλὰ περὶ τῆς σκιᾶς της. Ὁ σοφὸς ἐργάζεται σιωπηλῶς, ἔχων θεωρὸν μόνον τὸν Θεὸν καὶ τὸ συνειδός του. Λυπεῖται ἀκούων νὰ ὁμιλῶσι περὶ τῆς ἐργασίας του. Καὶ ἂν ὁ κόσμος ὑπὸ φθόνου ἢ κακίας δὲν ἐπαινῇ τὸ ἔργον του, αὐτὸς εὐχαριστεῖται, διότι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὁμιλεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ.

ΜΗ ΕΣΟ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΟΥ.

Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη σπανίως ἐμφανίζονται εὐθὺς εἰς τὸν νοῦν. Τὸ νέφος τῶν παθῶν καὶ τῶν προλήψεων μᾶς ἐμποδίζει νὰ γνωρίσωμεν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ δίκαιον, τὰ ὁποῖα μία ἀκριβὴς καὶ συνεχὴς ἐξέτασις μόλις ἀνακαλύπτει. Οἱ μεγαλόνοες πολλάκις ἀπατῶνται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ἀγχινοίᾳ. Τί θὰ κάμωσιν οἱ μικρόνοες, οἵτινες κἀνὲν πρᾶγμα δὲν ἐρευνῶσιν ἐπακριβῶς καὶ διατρίβουσι πάντοτε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν; Διὰ τοῦτο ἔχομεν μεγάλην αἰτίαν ν' ἀποφεύγωμεν τὴν περὶ τὰς κρίσεις προπέτειαν, διότι εἶναι πηγὴ πάσης σκευωρίας, μήτηρ τῆς ἔχθρας, τῆς διχονοίας καὶ τῆς φατρίας, αἱ ὁποῖαι ταράττουσι τὴν κοινὴν ἡσυχίαν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ. Ἐν σελ. 145, στήλῃ Β΄. στ. κάτωθεν 15, ἀντὶ «οἱ δὲ οὗτοι κλίνουσιν εὐγνωμόνως τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸ νεκροῦ τοῦ Κυρίου», γράφε «οἱ δὲ νεκροὶ οὗτοι κλίνουσιν εὐγνωμόνως τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸ τοῦ Κυρίου.»

ΜΑΪΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 9.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Η ΠΑΛΑΙ ΑΒΑΝΤΙΑ ΚΑΙ Η ΝΥΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ.

(Πρωτότυπος επιστημονική μελέτη).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

(Συνέχεια· ἴδε φυλλάδιον 3).

Ἱστορικαὶ ἀποδείξεις. — Νῆσοι ἀναφανεῖσαι καὶ καταποντισθεῖσαι.—Φερδινάνδα.—Αἰολία ἢ νῆσος τοῦ Αἰόλου.—Σκύλλα καὶ Χάρυβδις.—Σόλορα καὶ Γόμορρα.— Αἱ περὶ τὸν Ὀλεσούβιον καὶ τὴν Αἴτνην χῶραι. — Ὁ τύφων.—Ἱστορικαὶ ἐξάρσεις καὶ δονήσεις ἐν Μεσογείῳ.—Λείψανα ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὰ βάθη τῆς Μεσογείου.—Οἰδῦται (βουνηχτίδες).—Ἀνταπόκρισις τῶν ἀντικυθήρων καὶ ἐχόντων τοῦ Βοσπόρου. —Ἡράκλειους Στῆλαι.— Ἡ καταβύθισις τῆς Ἀβαντείας καὶ τὰ θαλασσογενῆ στρώματα τοῦ γηίνου φλοιοῦ.— Τὰ ἡφαίστεια τῆς Μεσογείου. — Αἱ ἐν τῷ Αἰγαίῳ νῆσοι. — Ἔδαφος τῆς νήσου Θήρας.—Νῆσοι τῆς Προποντίδος.—Τὰ Θετσελικὰ Τέμπη καὶ ἡ Θεσσαλία.—Νησίδια, νῆσοι καὶ βράχοι.—Ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων.— Λίμνη.— Ἡ Παλαιοντολογία ἐπιβοηθεῖ τὴν περὶ Ἀβαντείας θεωρίαν.— Ἀνάπτυξις. — Τὸ παράλιον ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς.—Τὸ ἐν Πειραιεῖ Ἀλίπεδον.—Πικέρμι.—Στρώματα προϊόντα καταβύσεων καὶ μεταγενεστέραν ἀνάδυσιν. —Οἱ κάτωθεν αὐτῶν σκελετοὶ χερσαίων ζώων.—Ἡ Γραφὴ καὶ αἱ μυθολογικαὶ παραδόσεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. — Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἐνδοτέρου πυρὸς ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ.

Ἱστορικῶς ἀποδείκνυται ὅτι πρὸ τῆς Ὁμηρικῆς ἐποχῆς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος καὶ ἐν γένει ἡ μεταξὺ Ἀφρικῆς καὶ Ἰταλίας θάλασσα πολλάκις συνεταράχθη ὑπὸ τῶν κάτωθεν δονήσεων τοῦ ἐδάφους καὶ πολλὰς εἴδε νήσους ἀναφανείσας καὶ καταποντισθείσας, ὧν ἐσχάτη ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀναδύσασα καὶ καταδύσασα νῆσος Φερδινάνδα. Ἡ τῆς Αἰολίας νήσου Ὁμηρικὴ περιγραφὴ καὶ τῶν διὰ τοῦ σκήπτρου τοῦ Αἰόλου σειομένων πλευρῶν τῆς νήσου ταύτης προομηρικὴ παράδοσις, ἡ περὶ Σκύλλης καὶ Χαρύβδεως ἐπίσης ἀρήγησις τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ παραδόσεις, ἡ περὶ καταποντισμοῦ καὶ πυρακτώσεως Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἱστορικὴ καὶ ἀμυδρὰ ἀφήγησις τῆς Γραφῆς καὶ ἡ ζῶσα μαρτυρία τῆς ὅτι καὶ νῦν ὑριστομένης Νεκρᾶς θαλάσσης ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι σύνολόν τι ἐπιχειρούν τὴν θεωρίαν ἡμῶν καὶ ἀποδεικνύον ὅτι καὶ οἱ ἀφελεῖς προομηρικοὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης οἱ πρὸ τῶν Ἑλλήνων ἀκμάσαντες λαοί, διετήρουν ἀμυδρὰν καὶ μερικήν τινα ἀνάμνησιν τοῦ φοβεροῦ δράματος.

Ἱστορικῶς ἐπίσης γινώσκομεν ὅτι, αἱ πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος προκεκλιμέναι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ αἱ περὶ τὸν Ὀλεσούβιον καὶ Αἴτνην χῶραι, ἀδιαλείπτως ἐταράσσοντο πάλαι, πρὸς μέγιστον τρόμον τῶν ἀθώων ἐπιστημονικῶν γνώσεων περιοίκων, οἵτινες ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον ἐξηγοῦντες τὰ ἀκαταλήπτα αὐτοῖς φαινόμενα, ὡμολόγουν ὅτι ὑπὸ τὴν Αἴτνην ἦτο τεθαμμένος ὁ Τυφών, καὶ ὁσάκις τὸ σῶμα του ἐξωγκοῦτο, τὸ ὄρος ἐσαλεύετο ἐκβάλλον πυρὰς πυκνῶν νεφῶν. Ἱστορικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ ἔξαρσις τοῦ τῆς Ἀβαντίας ἐδάφους καὶ ὁ σχηματισμὸς τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Καμένης. Ἱστορικαὶ εἰσιν αἱ ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης καὶ τοῦ

Οὐσσουβίου· καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις, Θήβαις, Ἄργει, Κορίνθῳ, Προύσσῃ, Ῥόδῳ, Χίῳ, Θήρᾳ, Κρήτῃ, Λυκαβῶνι, Καραλληνίᾳ, Ζακύνθῳ, Πάτραις καὶ ἄλλαχοῦ σεισμοὶ ἱστορικῶς ἐπίσης γνωστοὶ εἰσιν.

Ἱστορικῶς ἐπίσης γνωστόν ἐστιν ὅτι ἐν Καραλληνίᾳ, Θήρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τμήματα ὁλοκλήρου ξηρᾶς κατεποντίσθησαν διὰ μερικῆς τοῦ ἐδάφους συνιζήσεως καὶ ὅτι ἔτι καὶ νῦν δύναταί τις ἐπιδείξαι τὰ καταποντισθέντα μέρη. Γνωστὸν ἐπίσης εἶναι ὅτι, εἰς διάφορα μέρη τοῦ Αἰγαίου οἱ δῦται (βυθιγεῖται) τῆς Νισύρου, Λέρου καὶ Καλύμνου εὗρον λείψανα ἀρχιτεκτονικῆς, ἤτοι ῥάκτα, αὐλακας, ἀλωνίων (ἅλω) κύκλους τεχνητοὺς καὶ διάφορα ἄλλα τεκμήρια τῆς προϊστορικῆς οἰκήσεως τῆς καταποντισθείσης Ἀβαντίας.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἱστορικῶν ἀποδείξεων, ἡ ἐπιστήμη πολλὰ ἐγγύγυα παρέχει τῷ παρατηρητῇ, ὑποστηρίζοντα τὴν θεωρίαν ἡμῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἕκαστις θεωρήσῃ τὰς ἀντικειμένας τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ὄχθας, ἀνακαλύπτει ὅτι ἑκάστη ἔνθεν ἐξοχὴ ἀνταποκρίνεται πρός τινα ἐκείθεν ἐσοχὴν καὶ τ' ἀνάπαλιν· ὥστε ἐὰν ἦτο δυνατὸν ὑπὸ ὑπερανθρώπου τινὸς δυνάμεως νὰ συνενωθῶσιν αἱ ἀφεστηκυῖαι ὄχθαι, ἤθελον ἁρμοσθῆ πληρέστατα. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει τὸν διὰ ῥήξεως ἠφαιστειώδους τοῦ ἐδάφους σχηματισμὸν τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Αἱ ἀντικείμεναι ἐπίσης ὄχθαι τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν ἤτοι τῆς Γιβραλτάρης (α) δὲν παρουσιάζουσι μὲν τὰς αὐτὰς τῶν τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου σχέσεις, ἀλλ' ὑποστηρίζουσι τὴν διὰ ταυτοχρόνου ῥήξεως καὶ συνιζήσεως εἰσβρηκτιν τῶν Ὠκεανίων ὑδάτων ἐν τῇ νῦν Μεσογείῳ.

Ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ἀπαραίτητον νομίζομεν νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι τὴν διὰ συνιζήσεως καταβύθισιν τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀβαντίας μεταγενεστέραν θεωροῦμεν, φυσικῷ τῷ λόγῳ, τοῦ σχηματισμοῦ τῶν θαλασσογενῶν στρωμάτων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἅτινα ἐπίκεινται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τῶν γρανιτικῶν ἀρχεγόνων, ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ, Ἀμερικῇ, Ἀφρικῇ καὶ Πολυνησίᾳ. Ἡ τῆς Ἀβαντίας καταβύθισις κατέστρεψε μέρος ἠπείρου τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ φύσεως, καὶ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἐχούσης μετὰ τῶν λοιπῶν, ἃς σήμερον ἔτι πατοῦμεν ἠπείρων, αἵτινες τὸ μὲν ἐξ ἀρχεγόνων στρωμάτων γρανίτου, τὸ δὲ ἐκ θαλασσογενῶν ὑπερκειμένων στρωμάτων συνίστανται.

Ἐπιστημονικῶς ἐπίσης ἀποδείκνυται ὅτι τὰ ἡφαίστεια ἀποτελοῦσιν εἶδός τι ἀσφαλιστικῶν μηχανῶν τῆς γηΐνου σφαίρας, ἐκπεμπουσῶν διαλειπόντως τοὺς ἐν τῷ βάθει πυριγενέους καὶ πιεζομένους ἀτμοὺς καὶ προλαμβανουσῶν διὰ τῶν ἐκρήξεων τὰς ἐκ τῶν δονήσεων συχνὰς καταστροφάς. Ἐπειδὴ δὲ ἐὰν τοιαῦτα ἡφαίστεια ὑπῆρχον, ἡ τὴν κατάστασιν τῆς Ἀβαντίας ἐπενεγκοῦσα ἡφαιστειώδης ἐνέργεια ἤθελεν ἐλαττωθῆ, τούτου ἕνεκα εἰκότως ὑπεθέσαμεν ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῶν κώνων τῆς Αἴτνης καὶ τοῦ Οὐεσουβίου εἶναι μεταγενέστερος κατά τι τοῦ καταποντισμοῦ τῆς Ἀβαντίας, καὶ ἐξησφάλισεν ἐν μέσει τὰ ὑπὸ τοῦ ἐσωτέρου πυρὸς καὶ τῆς ἡφαιστειώδους ἐνεργείας ἀπειλούμενα λοιπὰ μέρη τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης.

Ἐπιστημονικῶς οὐχ ἧττον ἀποδείκνυται ὅτι τὸ ζενοχωρούμενον ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει πλῆθος τῶν νήσων, οὐδαμῶς ἄλλως ἐξηγεῖται ἢ διὰ τῆς θεωρίας, ἣν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς πραγματείας ταύτης ἀνεπτύξαμεν. Ἄλλως τε δὲ ἡ ὁμοιότης τῶν συστατικῶν τοῦ ἐδάφους τῶν ἐν λόγῳ νήσων πρὸς τῶν παρακειμένων ἀκτῶν τῆς μεγάλης ξηρᾶς, εἰς τὸ αὐτὸ ὁδηγοῦσι συμπέρασμα.

Ἐπίσης δὲ τὰ συστατικὰ τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Θήρας διακρινομένης νήσου τοῦ Αἰγαίου ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ νῆσος αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κρατὴρ ἡφαιστείου, σχηματισθεὶς δι' ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους καὶ διὰ τῆς ἐξευρύξεως λευκῆς λάβας, ἥτις σήμερον ἀποτελεῖ τῆς νήσου ταύτης ἓν κύριον πρανές.

Ἡ νῆσος τῆς Προποντίδος (Μαρμαρᾶς) ξηρὰ λυπρὰ καὶ ἀποτόμως ἐπαναπαυομένη ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἐντὸς στενογώρου θαλάσσης, παρέχει τὸ ἐνδόσιμον μεγάλων ἡφαιστειωδῶν ἀλλοιώσεων, ἐπισυμβασῶν προϊστορικῶς, ὡς εἴπομεν, ἐν τῇ νῦν Προποντίδι, καὶ δεικνύει τὴν θέσιν, εἰς ἣν ἐπενήργησεν ἡ δύναμις τοῦ ἡφαιστείου, ὅπερ ἐν τῇ θεωρίᾳ ἡμῶν ὑπεθέσαμεν ὡς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νῦν Προποντίδος κείμενον κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχήν. Τῆς αὐτῆς δὲ ἡφαιστειώδους ἐνεργείας ἀποτελέσματα φαίνονται καὶ αἱ δεξιόθεν τοῦ εἰσπλέοντος τὸν Βόσπορον νῆσοι, Πρώτη, Ἀντιγόνη, Πρίγκηπος, Χάλκη, Πλάτη καὶ ἄλλαι, ὧν τὰ συστατικὰ καὶ τὸ ἔδαφος ἐπιμελῶς λίαν ἐξητάσαμεν. Τῆς αὐτῆς ἐπίσης ἐνεργείας ἕνεκεν ἀνέβησαν αἱ παρὰ τὴν Κύζικον νῆσοι, ὧν ἡ μὲν Αὐσία πρόσφορον τῇ ἀμπελουργείᾳ ἔχει ἔδαφος, τῶν ἡφαιστειωδῶν συστατικῶν ἕνεκεν, αἱ δὲ ξηραὶ καὶ ἄγονοι ὅλως εἰσίν.

Ἡ περὶ τὰ Τέμπη ἐπελθοῦσα διαῤῥῆξις τῶν ὀρέων Ὀλύμπου καὶ Ὄσσης καὶ ἡ ἀπὸ ἐκταμένης λίμνης εἰς χώραν πεδινὴν μετατροπὴ τῆς νῦν Θεσσαλίας, σύγχρονος φαίνεται τῆς καταβύσεως τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀβαντίας. Ὅτι δὲ ἡ Θεσσαλία ἦν λίμνη ἀποδεικνύεται παντὶ τῷ βουλομένῳ ὀρύξαι λάκκον ὀλίγων μέτρων βάθους ἐν παντὶ πεδινῷ μέρει τῆς χώρας ταύτης. Κάτωθεν τοῦ καλλιεργησίμου στρώματος βαθύτατα στρώματα ἄμμου καὶ ὀστράκων ἀπλοῦνται. Τῆς νήσου Τενέδου ἐπίσης τὸ ἔδαφος ὑποδεικνύει ὅτι αὕτη ἐξήρθη μετὰ τὸν καταποντισμὸν, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ τῶν διαφόρων ἀκατοικήτων νησιδίων, ὑφάλων καὶ σκοπέλων τοῦ Αἰγαίου ἐν αἷς ἡ Τιπάρηνος, ἡ Ὑδρέα, ἡ παρὰ τὴν Ἀττικὴν νῆσος τῆς Ἑλένης καὶ αἱ τῇ Εὐβοίᾳ καὶ Σκύρῳ παρακείμεναι ἔρημοι νησίδες.

Ἡ τῶν Ἰωαννίνων λίμνη ἐπίσης ὑποδεικνύει ὅτι σύγχρονος τῆς διαῤῥήξεως τοῦ Ὀλύμπου καὶ Ὄσσης περὶ τὰ Τέμπη ἦτο καὶ ἡ συνίζησις ἡφαιστειακοῦ τινος ἴσως κώνου, κειμένου, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰς τὴν θέσιν τῆς νῦν λίμνης. Ἡ ἐν τῇ ἡφαιστειώδει λίμνῃ τῆς Λέρνης διαλείπουσα κίνησις ὑποδεικνύει τὰς εἰς τὰ ἐκεῖσε

(α) Γιβὲλ-ἐλ-Ταρίκ.=Ὄρος τοῦ Ταρίκ, τοῦ πρώτου εἰς Ἱσπανίαν μεταβάντος Ἄραβος ἀρχηγοῦ.

τάσεις πρὸς συνίζησιν τοῦ ἐδάφους, ἃς παρημπόδισεν ἡ ἐπελθοῦσα προϊστορικῶς μεγάλη καταστροφὴ καὶ ἀλλοίωσις (περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁ λόγος) καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν ἡφαιστειωδῶν κώνων τῆς Αἴτνης καὶ τοῦ Οὐεσουβίου ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Γνωστὸν ἄλλως τε ὅτι ἐν τῇ Λέρνῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνεδόθησαν φλόγες, καὶ ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ ὕδατα αὐτῆς ἀποσυρόμενα τὴν καθιστῶσι χέρσον.

Ἐνταῦθα ἐπιτραπείτω ἡμῖν ὅπως προσλάβωμεν ἐπιβοηθητικῶς καὶ τὰ παλαιοντολογικὰ διδόμενα, ἵνα συμπληρώσωμεν τὰς ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις, ὧν τὸ σύνολον καταστήσει πειστικωτέραν τὴν σειρὰν τῶν ἐν τῇ περὶ τῆς πάλαι Ἀβαντίας θεωρίᾳ ἡμῶν ἐκτεθέντων.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι οἱ περὶ τὴν Γεωλογίαν καταγινόμενοι ἐπέστρεψαν πρὸ χρόνων ἤδη τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ διαφόρων ἀπολιθωμάτων ζώων χερσαίων καὶ μὴ πρόπαλαι ὑπαρξάντων καὶ πρὸ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς ἐκλειψάντων. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν περικλεῶν παλαιοντολογικῶν μελετῶν τοῦ ἐνδόξου Κυβιέρου, ἡ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ ἀπολιθωμάτων μελέτη, ἀνέπτυξε νέον κλάδον εἰς τὴν φυσιολογίαν, ὅστις διὰ τῆς προόδου τῶν ἐτῶν καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ταξινομικῶν ἐργασιῶν ἀποτελέσει τὴν γενικὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν σύγχρονον ζωολογίαν.

Ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τις ποίαν ἆρά γε σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν περὶ πάλαι Ἀβαντίας θεωρίαν ἡ Παλαιοντολογία; Τοῦτο ἐξηγοῦμεν παρακατιόν.

Ἡ σχέσις αὕτη ἔγκειται εἰς τάδε. Ἐπειδὴ τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πάλαι Ἀβαντίας ὑπάρχοντα χερσαῖα ζῶα κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ συνίζησις ἐλάμβανε χώραν, ἐπίγησαν μὲν τὰ πλεῖστα καὶ οἱ σκελετοὶ αὐτῶν εἰς τὰ βάθη καταβυθισθέντες ἐκαλύφθησαν, ἐν χρόνῳ, ὑπὸ πυκνῶν στρωμάτων, καὶ ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ δι' ἀνασκαφῶν ἀνακάλυψις αὐτῶν, διὰ ταῦτα ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι, εἰς χώρας παραθαλασσίας τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ὑποστάσας πρόπαλαι τὴν αὐτὴν τύχην, ἣν καὶ τῆς λοιπῆς Ἀβαντίας τὸ ἔδαφος, διὰ βαθμιαίας δὲ καταβάσεως ἐξάρσεως ἀναβυσάσας ἐκ τοῦ βυθοῦ, ἐὰν λέγωμεν ἀποδειχθῇ ὅτι εἰς χώρας τοιαύτας εὑρέθησαν λείψανα ἀπολελιθωμένα χερσαίων ζώων ἐξαλειφθέντων πρὸ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, τότε ἔχομεν ἰσχυρὰν ἔνδειξιν περὶ τῆς βασιμότητος τῶν ἐν τῇ θεωρίᾳ ἡμῶν ἀναπτυχθέντων.

Καὶ δὴ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς. Ὁ ἐπισκεφθεὶς τὸ ἐκτὸς τῆς πόλεως Πειραιῶς πεδίον, τὸ κοινῶς γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ἁλίπεδον, καὶ ὁ ἐνδελεχῶς ἐξετάσας τὰ συστατικὰ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ, εὐκόλως κατανοεῖ ἀν τὸ πεδίον τοῦτο ἀνέδυσε πρόπαλαι δι' ἀναπαισθήτου ἐξάρσεως ἐκ τοῦ βυθοῦ ἢ οὐχί. Ἐπίσης καὶ ὁ πρὸς τὸ χωρίον Πικέρνι διευθύνας τὰ βήματα αὐτοῦ καὶ τὰ παράλια πεδινὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς ἐξετάσας καὶ παρατηρήσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς εὑρίσκει τὰ διδόμενα τῆς βαθμιαίας ἐξάρσεως τῶν παραλίων τούτων. Ἡ δὲ βαθμιαία ἔξαρσις γνωστὸν εἶναι ὅτι καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς μέρεσι καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ Σκανδιναυϊκῇ χερσονήσῳ ὁρατὴ καὶ καταφανὴς γίνεται σήμερον, καὶ οὐδὲν τὸ περίεργον περιέχει καὶ εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ πυρός, τοῦ εὑρισκομένου ἐν τῷ βάθει τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. (*)

Αἱ εἰς Πικέρνι τῆς Ἀττικῆς ἀνασκαφαὶ ἐπλήρωσαν τὰ φυσιολογικὰ Μουσεῖα διὰ παλαιοντολογικῶν θησαυρῶν, συνισταμένων ἐν γένει εἰς χερσαῖα ζῶα, εἰς προϊστορικὰς ἐποχὰς ὑπάρξαντα καὶ ἐκλείψαντα πρὸ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπὸ Μαραθῶνος μέχρι Φαλήρου καὶ Ἐλευσῖνος χώρα, ἔκ τε τῶν γεωλογικῶν καὶ ὀρυκτολογικῶν παρατηρήσεων καὶ ἐκ στρωμάτων τινῶν ἐπιπολαζόντων, ἅτινα περιέχουσι θαλάσσια ὄστρακα, παρέχει τὰ πειστήρια τῆς καταβύσεως καὶ ἐν χρόνῳ βαθμιαίας ἀναβύσεως καὶ ἐκτὸς τούτου εἰς στρώματα κείμενα ἀμέσως κάτωθεν τῶν ἐξ ὀστράκων σχηματισθέντων περιέχει ἀπολιθωθέντα λείψανα τῶν εἰς τὴν παλαιοντολογίαν ἀναφερθέντων χερσαίων ζώων, τούτων ἕνεκεν εὐλόγως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηριχθέντες ὑποστηρίξαμεν τὸ περὶ καταβύσεως τοῦ ἐδάφους τῆς πάλαι Ἀβαντίας θέμα.

Σχετίσωμεν ἤδη ταῦτα πρὸς τὰς μυθολογικὰς πα-

(*) Εἶναι ἤδη γενικῶς παραδεδεγμένον καὶ ἀποδεδειγμένον ὅτι καθ' ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἡ θερμοκρασία αὐξάνει βαθμηδόν, τοῦτο δὲ ὀφείλει τῆς ἐπιῤῥοῆς, ἣν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἐξασκεῖ τὸ ἐσώτερον πῦρ. Ἐν τοῖς ἑκατὸν τῆς γῆς τοσαύτη θερμότης ἐνυπάρχει, ὥστε οὐδὲν ῥευστὸν ἢ στερεὸν ἀντέχει, τῶν μὲν στερεῶν ῥευστοποιουμένων, τῶν δὲ ῥευστῶν ἀτμοποιουμένων. Τὸ ἐσώτερον δὲ τοῦτο πῦρ συνέργησεν ἐν χρόνῳ εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, οὗτινος τὸ πάχος τοιαύτην ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀκτῖνα τῆς γῆς, οἵαν τὸ τοῦ ὠοῦ κέλυφος πρὸς τὴν τοῦ ὠοῦ.

Ἡ περὶ τοὺς πόλους πίεσις τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἐξηγεῖται καλλιστα διὰ τὰς θεωρίας τῶν νεωτέρων γεωλόγων περὶ τῆς ἀρχικῆς ῥευστομορφοειδοῦς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, διότι ὡς καὶ διὰ πειραμάτων ἀποδείκνυται σῶμα μαλακὸν σφαιρικὸν διὰ τῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτοῦ περιστροφῆς πιέζεται μὲν περὶ τοὺς πόλους, ἐγκοῦται περὶ τὸν ἰσημερινόν.

Ὑπὸ τῶν γεωλόγων πιστοποιεῖται ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἡμέτερος πλανήτης ἐξήρχετο τῆς ἀτμώδους αὐτοῦ κοσμικῆς καταστάσεως, ἀπεχωρίσθη μὲν μέρος τῶν ἀτμοβόρων ὑγρῶν, συνεπήγνυτο δὲ τὸ ἐπιπολάζον μέρος τῶν ἐν ῥευστῇ καταστάσει στερεῶν καὶ ἀπετελοῦντο αἱ πρῶται θάλασσαι καὶ τὰ γρανιτικὰ στερεὰ στρώματα, τοῦ μὲν ὑπερκείμενα, τοῦ δὲ καὶ ὡς βυθὸς τῶν θαλασσῶν χρησιμεύοντα. Πόσους αἰῶνας διήρκεσεν ἡ τοῦ πλανήτου τοιαύτη κατάστασις, ἄγνωστον. Γνωστὸν ὅμως ἐκ τῶν παρατηρήσεων ὅτι τὰ μὴ γρανιτικὰ στρώματα, ἅτινα ἀπετελοῦσι τὸ νῦν πάχος τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς συσσωρεύσεως λειψάνων ζώων τῶν πάλαι θαλασσῶν, καὶ ἐξήρθησαν κατόπιν πρὸς σχηματισμὸν τῶν ὀρέων ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐσωτέρου πυρός. Ἐνιαχοῦ δὲ (ὅπου ἡ ἔξαρσις ἐλαβε χώραν πρωΐμως καὶ ἡ φυτεία ἤκμασεν) στρώματα ὁλόκληρα τοῦ φλοιοῦ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς συγχώσεως καὶ ἀπολιθώσεως δασῶν ὁλοκλήρων, ἅτινα νῦν ἀνακαλύπτονται καὶ ἐκχώνονται καὶ παρέχουσι πλείστας εὐκολίας τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, ὡς μεταβληθέντα εἰς ἀπυθήκας φυσικὰς γαιανθράκων.

ραδόσεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τὰς περὶ κατακλυσμοῦ ἀρχηγέτεις τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ μυθολογία παριστᾷ τὴν Ἑλλάδα καταποντιζομένην ὑπὸ τὰ ὕδατα καὶ τὸν Δευκαλίωνα μόνον μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Πύρρας διασωζόμενον ἐπὶ τῶν ἄκρων κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ· ἡ δὲ Γραφὴ ἀρηγεῖται τὸν καταποντισμὸν τῶν περὶ τὴν Συρίαν καὶ ἄνω Ἀσίαν χωρῶν, τοῦ Νῶε ἐντὸς κιβωτοῦ διασωζομένου ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Ἀραράτ. Ἥ τε μυθολογικὴ τῆς Ἑλλάδος παράδοσις καὶ ἡ τῆς Γραφῆς διατυποῖ ὅτι αἱ καταποντισθεῖσαι χῶραι κατῳκοῦντο οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀλόγων ζώων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὅστις ἔν τε τῇ Ἑλληνικῇ παραδόσει καὶ τῇ Γραφῇ διετήρησεν ἀρελῶς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ φοβεροῦ συμβεβηκότος.

Νομίζομεν ἐπίσης ὅτι, ὡς ἐξ ἀρετηρίας ἐρρέθη, αἱ περὶ συγκρουομένων Συμπληγάδων πετρῶν παραδόσεις, αἱ περὶ ἔριδος Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, διὰ τὴν τιμὴν τῆς προστασίας τῆς Ἀττικῆς, αἱ περὶ Γιγάντων καὶ Τιτάνων μυθολογικαὶ νύξεις, οἱ περὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀλοέως καὶ τῶν ὀρέων Ὄσσης καὶ Πηλίου ἀρηγέτεις ὡς καὶ οἱ περὶ γάμων τῆς θαλασσίας θεᾶς Θέτιδος μετὰ τοῦ γερσαίου Πηλέως, πολλὴν τὴν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰς λεπτομερείας τῆς περὶ Ἀδαντίας θεωρίας ἡμῶν καὶ οὐκ ὀλίγον βίπτουσι φῶς ἐπὶ τῶν ἀχανῶν πεδίων τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐτελέσθη ἡ ἐν τῇ τότε Ἀδαντίᾳ φοβερὰ ἀλλοίωσις.

Καὶ τὰ περὶ τῆς νήσου Δήλου μυθολογούμενα ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ βυθοῦ ἀνάδυσις τῆς ἐν λόγῳ νήσου ἐτελέσθη ὑπὸ τὰς ὄψεις καὶ τὰ ὁμματα τῶν κατοίκων τῶν περιξ νήσων· ἡ δὲ ἀφιέρωσις τῆς νήσου εἰς τὸν θεὸν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πυρὸς Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀρτέμιδα, πιστοποιοῦσιν εἰς τὸν φυσιολόγον ὅτι ἡ ἀνάδυσις τῆς νήσου ἐγένετο διὰ τῆς ἐκρύσεως λάβης καὶ φλογῶν, διακρινομένων νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπὸ τῶν ἀμοίρων φυσιολογικῶν γνώσεων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον ἔπλασαν τὸν περὶ τοκετοῦ τῆς Λητοῦς μῦθον.

Περιττὸν ἤθελεν εἶσθαι, νομίζομεν, νὰ ἐνδιατρίβῃ τις πλειότερον εἰς τὰ ἐκ τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων συμπεράσματα, καθότι ἡ μὲν ὀξύνοια τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ἐσχημάτισεν ἤδη τὴν ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς θεωρίας ἡμῶν γνώμην, ἡ δὲ ἐπιείκεια αὐτῶν ἐξ ἑνὸς καὶ ἡ συζήτησις τῶν λογίων τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀφ' ἑτέρου, θέλουσι συμπληρώσει πᾶν τὸ ἐσφαλμένως ἔχον.

Χ. ΣΑΜΑΡΤΖΙΔΗΣ.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΥΓΕΙΑΣ.

Ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ

Θ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ἐπίσης ἐνταῦθα, Κύριοι, χρεὼν ἡγοῦμαι νὰ εἴπω ὅτι καὶ ἡ ἀγρυπνία ἡ παρατεταμένη καὶ ὁ ὕπνος πάλιν ὁ πολὺς βλάπτουσι τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου· διότι ἡ μὲν πρώτη ἐκνευρίζει καὶ φθείρει αὐτὴν, ὁ δὲ δεύτερος ὑπερτρέφει μὲν πολλάκις τὴν σάρκα, ἀλλὰ τὸν νοῦν καθιστᾷ ἀδέξιον, μωρὸν, βλακώδη δὲ καὶ δύσνουν τὸν ὅλον ἄνθρωπον. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, Κύριοι, ἔφερε καὶ ὠδήγησεν ἡμῖν ἡ κοινωνία, καὶ πρὸς τούτοις τόσα ἄλλα ἀκόμη, ὥστε καθίσταται ἀναγκαῖον νὰ βίψωμεν ἐπ' αὐτῆς ἓν βλέμμα, καὶ νὰ ἴδωμεν ἐναργέστερον, καὶ ὅσον ἐπιτρέπεται λεπτομερέστερον, τὰ ἐξ αὐτῆς διὰ τὴν ὑγείαν κακά. Ἀλλὰ παρακαλῶ ὅπως μὴ παρεμνευθῶσι τὰ αἴτια, ἅπερ μὲ ὑποχρεοῦσι νὰ μεταχειρισθῶ ὕφος τι δριμὺ κἄπως καὶ αὐστηρὸν, ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ τῆς ὑγείας, ἥτις εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἡμῶν ἀγαθόν.

Πάντες γνωρίζομεν Κύριοι., ὅτι πρώτιστος καὶ κύριος σκοπὸς τῆς κοινωνίας, μεταξὺ τόσων ἄλλων ἀκόμη, εἶναι οὗτος, δηλαδὴ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον φυσικῶς τέλειον, νὰ τοῦ ἐλαφρύνῃ πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν νὰ τὸν καταστήσῃ τύπον καὶ ὑπογραμμὸν εὐτυχίας, ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον σχετικῶς. Πρὸς ταῦτα πάντα ἀπαιτεῖται αὕτη νὰ ἐρρευσῃ καὶ προστατεύῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὅμως, ὡς προϊόντες θέλομεν ἰδεῖ, ἡ ὡραία ἡμῶν κοινωνία (τῆς ὁποίας, ὡς προεῖπον ἤδη, θέλω γίνῃ ὁ δημόσιος κατήγορος), οὐδόλως ῤροντίζει ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ ὁσημέραι ἀνακαλύπτει καὶ προάγει μυρίους σκοπέλους, ἀπέναντι τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ σκοτάψῃ καὶ ναυαγήσῃ, ὄχι μόνον τὸ ἠθικὸν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὑγεία. Τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς διὰ πολλοὺς καθίσταται παράδοξον καὶ ἀκατάληπτον, ἀλλὰ θέλω προσπαθήσῃ νὰ καταδείξω τὰς παγίδας καὶ τοὺς σκοπέλους τούτους τῆς κοινωνίας, καὶ θέλω κατορθώσει, ἐλπίζω, νὰ ὁμολογήσωσι πάντες, ὅτι ἀληθῶς καμμίαν πηγὴν ἡ συνδρομὴν ἱκανὴν νὰ ὑποστηρίζῃ τὴν πτωχὴν ὑμῶν ὕπαρξιν, ὡς δεῖ, δὲν εὑρίσκει τις σήμερον. Ἄρχομαι δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν νόσων λαμβάνων τὸ ἐνδόσιμον.

Τὰς νόσους, Κύριοι καὶ Κυρίαι, ἐπέτρεψεν ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ σοφίᾳ ὁ δημιουργὸς, διότι ἄνευ αὐτῶν ἴσως δὲν ἠθέλαμεν ἀναμιμνήσκεσθαι αὐτοῦ· ἡ κοινωνία ὅμως τὰς ἔλαβεν, τὰς ἐξέθρεψε, τὰς ἐμεγάλυνε καὶ τὰς ὑπερεπλήθυνεν εἰς τρόπον ὥστε αὗται γίγνονται εἰς πᾶσαν στιγμὴν τὸ ἄωρον δρέπανον τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ἂς ἀναλογισθῶμεν, πόσα ἔτη ἔζων καὶ ποίαν ὑγείαν ἔχαιρον οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἁπλοϊκώτεροι ἄνθρωποι, καὶ ἂς συγκρίνωμεν αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς. Ἂς παραβάλωμεν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρὸς τὴν ἡμετέραν. Τί θέλομεν εὕρει; τότε

μὲν ἁπλότητα, ἀρέλειαν, ὕθη χρηστὰ καὶ αὐστηρὰ, καὶ ὅ,τι ἄλλο δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ καλὸν ἀληθῶς, τέλος ἀληθῆ ὑγείαν καὶ ἀληθῆ ζωήν· νῦν δὲ κοινωνίαν, ἥτις ὁδηγεῖται καὶ διέπεται ὑπὸ τρομερᾶς ἁπληστίας, ὑπὸ ἐγωϊσμοῦ τυφλοῦ, ὑπὸ ἀσυγγνώστου φιλοκερδίας, ὑπὸ τόσων ἄλλων χυμαιρῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ἅπερ ἅπαντα κατασπαταλῶσι καὶ ἀναλίσκουσι τὰ κεφάλαια, οὐ μόνον τῆς εὐτυχίας, εὐημερίας καὶ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑγείας αὐτῆς κλονίζουσι καὶ συνταράσσουσι τὰ θεμέλια, καὶ περὶ τὰ ὁποῖα συστρεφόμενα ὡς ἀπειλητικὰ πάντα ἐνεργοῦσι καὶ τείνουσιν ὅπως τὴν ἀποσβέσωσι εἰς πᾶσαν στιγμήν. Καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀδύνατον εἶναι νὰ ζήσῃ τις βίον ἄνετον, μακρὸν, ἐνειρήνῃ διατελῶν, χαίρων καὶ εὐτυχῶν καὶ ὑγείας ἀπολαύων, ἐν μέσῳ ὧν καὶ ἀπαρτίζων κοινωνίαν εἰς ἣν παρεισέρρησαν καὶ εἰς ἣν θαυμάζονται πολλάκις, ἐπιτρέψατέ μοι τὰς λέξεις, ἔχιδναι καὶ ἀλώπεκες, λῃσταὶ καὶ τίγρεις καὶ ἄνθρωποι ἱκανοὶ ὅπως ἀπορροφήσωσι καὶ τὴν τελευταίαν ῥανίδα τοῦ αἵματος ἡμῶν, ὅπως κορέσωσι τὰ ἴδια πάθη. Ἴσως τινὲς μὲ εὔρωσιν ὑπερβολικὸν, ἐρωτῶ αὐτοὺς νὰ μὲ εἴπωσιν, εἶναι ἀπάτη ἐμή; εἶναι λόγοι κενοὶ ἄρα, ἂν ἡ σημερινὴ κοινωνία πᾶν ἀναγκαῖον καὶ σπουδαῖον ἀφήσασα, ἂν θέλωσι μάλιστα, πᾶν ἱερὸν καὶ ὀρθὸν παραγνωρίσασα καὶ κατὰ μέρος θεμένη, ἐρρίφθη ὁλόκληρος καὶ ὥσπερ τυφλώττουσα τρέχει κατόπιν σκιῶν, κατόπιν χυμαίρας, κατόπιν ματαιοτήτων, κατασπαταλῶσα οὕτως ὅ,τι πολυτιμότερον ἔχει ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ, ἤτοι τὴν ὑγείαν αὐτοῦς Δύνανται ἄρα οἱ Κύριοι οὗτοι νὰ ἀρνηθῶσιν ὅτι πλεῖστοι ἀκόμη μεταξὺ ἡμῶν παραγνωρίζουσι καὶ οὔτε θέλουσι νὰ ἠξεύρωσι τὸ μέγα τοῦτο ἀξίωμα, ὅτι δηλ. ὅπως χαίρῃ τις ὑγείαν ὀφείλει νὰ εὑρίσκηται εἰς ἐντελῆ ἁρμονίαν μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ; Ποῖος ἀγνοεῖ ὅτι ἡ τύψις τοῦ συνειδότος φονεύει καιρίως καὶ ἀσφαλῶς τὴν ὑγείαν; Καὶ ὅμως δυστυχῶς, ὅπως κατηντήσαμεν, πάντες εὑρισκόμεθα εἰς δυσαρέστους σχέσεις μὲ τὸ εὐλογημένον καὶ ἁπηνὲς αὐτὸ συνειδός! αὐτὸ δὲν κοιμᾶται ποσῶς· εἶναι ἀμείλικτον, ἀνεπιεικές. Ἡ Κοινωνία λοιπὸν, καλοί μου ἀκροαταὶ, μᾶς ἔφερε ὅλα ταῦτα τὰ κακὰ, αὕτη ὡς ἄλλη Κίρκη μᾶς πλανᾷ καὶ ὡς ἄλλη Μάγισσα μᾶς κατέχει διὰ τῶν παγίδων αὐτῆς, τὰς ὁποίας ἡμεῖς προστατεύομεν καὶ τὰς ἀποκαλοῦμεν, ἐπὶ τὸ εὐφημότερον μάλιστα, θέλγητρα τοῦ βίου καὶ προϊόντα ἐπαινετὰ τοῦ πολιτισμοῦ· ἡ κοινωνία αὕτη μᾶς ἐπεβάρυνε μετὰ τῶν ἀπείρων καὶ ἀτελευτήτων αὐτῆς ἀναγκῶν καὶ οὕτω μᾶς φθείρει ὅ,τι ἔχομεν πολυτιμότερον εἰς τὸν κόσμον, ὅπως πάντες καὶ εἰς πᾶσαν στιγμὴν ὁμολογοῦμεν, δηλαδὴ τὴν ὑγείαν ἡμῶν! τὴν ὑγείαν αὐτὴν, ἥτις ὁμολογουμένως εἶναι προτιμοτέρα καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς δόξης καὶ παντὸς ἄλλου ἀγαθοῦ ἐπιγείου· καὶ ὡς νὰ εἴχομεν λοιπὸν ἀτελεύτητον τὸ νῆμα τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ὡς ἂν ἡ Ἄτροπος μοῖρα νὰ ἀπέκαμε κόπτουσα τοῦτο, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχε θάνατος πλέον, ἐξοδεύομεν τὰς πτωχὰς ἡμῶν ἡμέρας κατασπαταλῶντες αὐτὰς ἀπαράλλακτα ὅπως ἐν συμποσίοις καὶ εὐωχίαις ἐξοδεύει τις τὸν οἶνον ὡς τὰ κοινότερα αὐτοῦ προϊόντα. Συλλογίσθητε, Κύριοι, καλῶς τοῦτο καὶ ἂν θέλητε μὴ ἀναρωνῆτε: « ὡραῖα, μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἴμεθα ἄξιοι στεφάνων ». Ἀλλ' ὄχι, Κύριοι, δὲν πταίομεν ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ, παρεσύρθημεν καὶ ἤδη συγκλυδόμεθα μετὰ τοῦ ὁρμητικοῦ ῥεύματος τῆς κοινωνίας ὅλης, ἥτις, ὡς ἀντίκρυσμα καὶ ἱκανοποίησίν της, ἐναγκαλισθεῖσα ἐξέθρεψε τὴν ἔξοχον τάξιν τῶν ἰατρῶν, ὅπως καταφεύγωμεν πρὸς τοὺς εὐγενεῖς τούτους Κυρίους εἰς τὰς δυστυχεῖς ἡμῶν περιστάσεις, καὶ ἐπικαλώμεθα τὴν συνδρομὴν καὶ ἐπέμβασιν τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνης ἵνα ἐνεργήσῃ αὕτη τὸν ἰσολογισμὸν τῶν ἀπολεσθεισῶν ἡμῶν δυνάμεων καὶ ἐκείνων, αἵτινες ἐναπελείφθησαν ἡμῖν, καὶ ἐκτιμήσασα αὕτη, ῥωτίσῃ ἡμᾶς περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς παθήσεως ἐκείνου ὅπερ καλοῦμεν πολυτιμότατον ἡμῶν ἀγαθόν. Καὶ ἐπειδὴ εἶπον ὅτι ὁλόκληρος ἡ κοινωνία συγκαταφέρεται πρὸς τὴν καταστροφὴν τῆς ὑγείας, οὐδ' ἡμεῖς ἂς ἐρυθριῶμεν ὁμολογοῦντες ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐπηρεασθῶμεν καὶ νὰ μὴ πάθωμεν κατὰ τὴν ὑγείαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ πάντες πάσχομεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ οὐδεὶς μεταξὺ ἡμῶν δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι χαίρει ἄκραν καὶ ἀπόλυτον ὑγείαν. Τοῖς δὲ μὴ συμφωνοῦσι μετ' ἐμοῦ, παρακαλῶ νὰ μὴ θεωρῶσιν ἐξαιρέσεις τινὰς ὡς κανόνας, ἀλλ' ἀπεναντίας ὅπου δήποτε καὶ ἂν εὑρεθῶσιν, εἴτε εἰς δημοσίους περιπάτους, εἴτε εἰς συναγωγὰς, ἢ πανηγύρεις, νὰ ῥίψωσι τὸ βλέμμα περὶ αὐτοὺς, καὶ νὰ εἴπωσιν εἰς ἡμᾶς ἂν ἐγνώρισαν ἄνθρωπόν τινα μὴ παθόντα ἢ μὴ πάσχοντα ἐκ τῶν κακῶν τούτων τῆς κοινωνίας. Ἀλλ' ἂν καὶ τότε οἱ δύσπιστοι οὗτοι κύριοι δυσκολεύωνται νὰ πιστεύσωσι καὶ οὔτε παραδέχονται τὰ λεγόμενα ἡμῶν, τότε ἂς ἐπιτρέψωσιν εἰς ἐμὲ νὰ δείξω πρὸς αὐτοὺς τὴν πλησμονὴν τῶν ἰατρῶν, καὶ νὰ τοῖς ἀναγνώσω, ἂν ἔχωσιν ὑπομονὴν νὰ ἀκούσωσι, κατάλογον ἀτελεύτητον νοσημάτων, τὰ ὁποῖα οὐδόλως ἐγνώριζον οἱ μακρόβιοι προπάτορες ἡμῶν. Ἀλλ' ἀφέντες αὐτοὺς στραφῶμεν πρὸς ἡμᾶς καὶ εἴπωμεν, ὅτι πᾶσαν ἡμέραν βλέπει τις δυνάμεις ἡρακλείους, ὑγείας θαυμασίας, καταστρεφομένας ὡς ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, καὶ παρερχομένας ὡς νεφέλην, ἣν ἐκδιώκων ἐξαλείφει ὁ ἄνεμος! πόσας ἀσχημίας δὲν βλέπομεν! πόσα βάσανα, ἅπαντα προσόντα τῶν δηλητηρίων θελγήτρων τῆς κοινωνίας, διότι αἱ ποικίλαι κλίσεις, τὰ ἄπειρα πάθη, αἱ ἀτελεύτητοι ὀρέξεις, ἃς μᾶς ἐδίδαξεν αὕτη, καταστρέφουσι τὴν πολύτιμον ἡμῶν ὑγείαν, ἡμᾶς δὲ γηράσκουσι πάρωρα καὶ ζῶμεν βίον ἀβίωτον· ἡ κοινωνία λοιπὸν εἶναι ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς ὑγείας, ὅπως ὁ μόνος πιστὸς φρουρὸς καὶ εἰλικρινὴς φύλαξ αὐτῆς εἶναι ἡ ἀρετή. Διότι, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, μόνη ἡ καλλιέργεια τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τῆς ἀρετῆς, τῆς αὐταρκείας, τῆς μετριότητος, τῆς γενναιοδωρίας, καὶ τέλος τῆς ἰσχύος αὐτῆς, τῆς εὐγενείας, καὶ τῆς ἀνυψώσεως τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν γηΐνων, μόνη, λέγω, αὕτη δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑγείαν καὶ νὰ παρατείνῃ τὰς γλυκὰς καὶ εὐθύμους τῆς νεότητος ἡμέρας, διατηροῦσα ἐπίσης τὰς σωματικὰς ἡμῶν δυνάμεις. Μόνη, Κύριοι, ἡ εὐχαρίστησις ἣν αἰσθάνεται μία εὐγενὴς καρδία ἀπολαύουσα τῆς γενικῆς ὑπολήψεως καὶ ἀγάπης καὶ διατηροῦσα ἀνεπίληπτον ἀξιοπρέπειαν, καὶ ἡ ἰδέα ὅτι οὐδὲν κακὸν διέπραξέ τις, μόνα ταῦτα, λέγω, δύνανται νὰ τρέφωσι καὶ νὰ διατηρῶσι τὴν ὑγείαν.

ὀνομάζουσι συνήθως σοφοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες συνήγαγον καὶ ἐγένοντο κάτοχοι μεγίστων χρηματικῶν ποσοτήτων· τὸ ἐπ' ἐμοὶ οὐδόλως ἤθελον δυσκολευθῇ νὰ τοὺς ὀνομάσω, ἂν τὸ ἐπιτρέπητε, δυστυχεῖς, διότι κτήσαντες τὸν μυθώδη τοῦτον χρηματικὸν πλοῦτον, ἀπώλεσαν τὸν πολύτιμον καὶ ἀνεκτίμητον τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑγείας θησαυρόν· ὀλίγιστοι μεταξὺ αὐτῶν, ἴσως, δὲν πάσχουσιν, ὡς ἐπίσης εὐαριθμότατοι εἶδον ἀληθῆ καὶ φυσικὸν γῆρας. Ἆρα Κύριοι, ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἡ κοινωνία εἶναι ὁ ἄσπονδος τῆς ὑγείας ἐχθρός· ὑγεία καὶ κοινωνία, ἀρετὴ καὶ τύρβη κοινωνική, εἰσὶν ἐχθροὶ σήμερον καὶ σύναικοι ἀδιάλλακτοι. Εἶπον ἤδη τόσα κατὰ κοινωνίας, καὶ ὅμως δὲν ἐτελείωσα. Δὲν ἐδαρύνθην οὔτε δισταζω νὰ ἐπαναλάβω ὅτι ἡ κοινωνία αὕτη βλάπτει καὶ καταστρέφει τὴν ὑγείαν ἡμῶν, διότι αὕτη ἐφεῦρε καὶ ἐδίδαξε τόσας ἡδονὰς καὶ διασκεδάσεων τρόπους τοσούτους, ὥστε ὅπως γενοῦ τις καὶ ἀπολαύσῃ αὐτῶν, πρέπει νὰ ἐξοδεύσῃ μερίδα ἰσχυρὰν τῆς ὑγείας αὐτοῦ· ἐντεῦθεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν, μυριάδες θλίψεων, καὶ παθημάτων· ἐντεῦθεν ὁ μὲν εἷς ἀναγκάζεται νὰ διέρχηται πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, ἀφιέμενος καὶ διδόμενος εἰς τὰς ἀπολαύσεις τῶν στιγμιαίων καὶ ματαίων αὐτοῦ ἡδονῶν, ὁ ἄλλος ὑποχρεοῦται νὰ τρέχῃ κατόπιν ματαιοτήτων ὅσαι στολίζουσι τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν ὄψιν· καὶ νῦν μὲν, αἱ παντοειδεῖς καὶ κατὰ κόρον ἀπολαύσεις, νῦν δὲ οἱ χοροὶ καὶ αἱ ἀγρυπνίαι, ἐξαντλοῦσι τὰ στοιχεῖα εἰς ἃ ἐρείδεται καὶ ὑπάρχει ἡ ὑγεία· διότι ἡ ἔλλειψις τοῦ φυσικοῦ ὕπνου, ἡ κούρασις καὶ αἱ καθημεριναὶ καὶ σφοδραὶ συγκινήσεις ῥυείρουσι τὰ στοιχεῖα τοῦ ζωϊκοῦ ἡμῶν ὀργανισμοῦ, ἀτονίζουσι τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος, βλάπτουσι τὸ ἠθικὸν καὶ γεννῶσι τὰ πάθη, τὴν ἀτελεύτητον λεγεῶνα τῶν νόσων. — Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ νόσων, κρίνω ἀναγκαῖον νὰ κάμω τὴν ἑξῆς ἀναγκαίαν καὶ σπουδαίαν παρατήρησιν.—Ἐννοῶ ὅτι νόσος, προκαλουμένη, ταπεινοῖ καὶ ἀτιμάζει τὸν ἄνθρωπον, διότι ὑποθέτει ἔλλειψιν ἀρετῆς, ἔλλειψιν προσοχῆς. Καὶ τῷ ὄντι πόσον κακὸν ἵνα μὴ εἴπω αἰσχρὸν, πόσον πικρὸν, ἵνα μὴ εἴπω ἄτιμον, πόσον ἀνάξιον, ἵνα μὴ εἴπω χαμερπὲς, διὰ τὸν ἀληθῆ ἄνθρωπον, εἶναι τὸ νὰ πάθῃ μόνος καὶ χάριν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀδυναμιῶν, χάριν τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ὀργίων!! οὗτος ὁμοιάζει ἄνθρωπον ἀγόμενον ὑπὸ τῆς μέθης, γίνεται οὗτος καὶ θεωρεῖται ὡς ἄλλος αὐτόχειρ, διὰ τοῦτο καὶ καθίσταται ἀνάξιος συμπαθείας, ἢ μᾶλλον ἄξιος οἴκτου.

Ἀλλὰ πόσον εὐγενὲς, πόσον τίμιον, πόσον ὡραῖον, εἶναι, καὶ πόσον ὀφείλεται σέβας εἰς τὸν παθόντα ἢ πάσχοντα ὑπὲρ ἀρχῶν εὐγενῶν, ὑπὲρ καθηκόντων εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν, ὑπὲρ ἀρχῶν ἁγίων καὶ τιμίων χρεῶν, ὑπὲρ τῆς ἀνθρωποτήτος λ.χ. ὅλης, ὑπὲρ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων, ἢ τέλος ὑπὲρ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς οἰκογενείας· πρὸς τοῦτον ὀφείλεται σέβας καὶ τιμὴ παραδειγματική, τὰ πάθη αὐτοῦ, αἱ πληγαί του, εἰσὶν ἔνδοξοι, εἰσὶ σεβασταὶ, εἰσὶ περίζηλοι καὶ ἕκαστος σπεύδει ὅπως ἐπαλείψῃ ἀπ' αὐτῶν βάλσαμον γλυκὺ καὶ παρήγορον, καὶ δάκρυ συμπαθείας καὶ στοργῆς γλυκαίνει τοὺς πόνους αὐτοῦ· οἱ πόνοι του οὗτοι, οἱ στεναγμοί του εὑρίσκουσιν ἠχὼ εἰς ὅλας τὰς εὐγενεῖς καρδίας, αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα των ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην· ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι ὅσην συμπάθειαν καὶ φροντίδα ὀφείλομεν πρὸς τούτους καθὼς καὶ εἰς τοὺς εἴτε ἐκ νόσων τυχαίων, ἐκτάκτων καὶ φυσικῶν, ἢ διὰ περιστάσεις καὶ κακοβουλίας, ἢ διὰ δυστυχοῦς γήρως παθόντας, ἄλλο τόσον αἴσχος ὀφείλεται εἰς τοὺς παθόντας διὰ τὰς ἡδονὰς αὐτῶν καὶ τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς κενοδοξίας ἐν γένει, ὅσας διδάσκει καὶ ἐκτρέφει ἡ ἄσωτος κοινωνία· εἴπομεν ὅτι οὗτοί εἰσιν αὐτόχειρες, καὶ τούτους ἀποκηρύττει καὶ οὔτε εὐλογεῖ καὶ οὔτε δέχεται ἡ ἐκκλησία. Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὑμῖν, ὅτι παρερέρθην, ὅτι ἐγενόμην λίαν δριμὺς καὶ αὐστηρός. Ἄνθρωποι ὄντες πάντες καὶ ὑπὸ ἀδυναμιῶν κατεχόμενοι ὀφείλομεν νὰ συγχωρῶμεν· δέον νὰ συμπαθῶμεν καὶ πρὸς αὐτούς· εἶναι ὅμοιοί μας, ἐγεννήθησαν ἀδελφοί μας, ἔσχον ἀδυναμίας, δὲν ἀπέλαυσαν προστασίας· οὐδεὶς ἐσυνετίσατο αὐτοὺς, ὑπῆρξαν δυστυχεῖς· ἂς συμπαθῶμεν αὐτοὺς· τοῦτο θέλει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ ἅγιαι καὶ ἱεραὶ αὗται ἡμέραι.

Πολλάκις, Κύριοι, καὶ κατὰ κόρον, ἴσως, ἐπανέλαβον, ὅτι ἡ ὑγεία εἶναι τὸ πλουτιμώτατον ἡμῶν ἀγαθόν· ἄνευ αὐτῆς, ἐπαναλαμβάνω νὰ εἴπω, οὔτε οἰκογένεια, οὔτε χαρὰ, οὔτε ἀνάπαυσις εἰλικρινὴς, οὔτε πίστις ὀρθὴ, οὔτε ἔρως θερμὸς καὶ διακαὴς, οὔτε ἱερότης πατρίδος, οὔτε θρησκεία, οὔτε ἄλλο τι τίμιον καὶ ἀληθὲς δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Διότι ὅταν πάσχῃ τὸ σῶμα πάσχει καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ὅταν αὕτη πάσχῃ ναρκοῦται καὶ καταβλίβεται πᾶν εὐγενὲς, πᾶν ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν αἴσθημα ἄλλο, ἡ ἀρετὴ πνίγεται καὶ πᾶσα ὡραία ἀρχὴ σβέννυται καὶ ἐκλείπει· διὰ ταῦτα λοιπὸν ὀφείλομεν νὰ δίδωμεν πλείονα προσοχὴν ἐπὶ τῆς ὑγείας ὑμῶν· δὲν πρέπει νὰ ἀρνώμεθα ἔμμιαν τῶν ὀρέξεων τῆς κοινωνίας καὶ τῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ λεγομένου πολιτισμοῦ. Ἐκάμομεν πολὺ κακὰ ἐγκαταλείψαντες τὰς πατροπαραδότους ἀρετὰς καὶ ὡραίας ἐκείνας ἀρχὰς καὶ συνηθείας· πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι τίποτε σχεδὸν σήμερον δὲν κάμνομεν ἀρκετὰ φρόνιμον καὶ ἀρκετὰ φυσικόν· αἱ ὧραι πετῶσιν ὡς πτέρυγες ταχυπτέρου πτηνοῦ· καὶ ἐνῷ μᾶς ὠθοῦσιν ὡς στίλον ἡ ἄχυρον ἐλαφρὸν, λησμονοῦμεν ὅτι φερόμεθα εἰς τὸν θάνατον· ὁ χρόνος, ὁ διαβατικὸς καὶ ταχυποροῦν χρόνος συμπαρασύρει ἡμᾶς μόλις ὄντας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βιωτικοῦ μας σταδίου· χρέος ἔχομεν νὰ συλλογισθῶμεν καλῶς καὶ νὰ μὴ ἐξοδεύωμεν οὕτω ματαίως καὶ ἀσυνέτως, καὶ διὰ μάταια καὶ πάρεργα τὴν πολύτιμον ἡμῶν ὑγείαν ἣν ἀποκαλοῦμεν πάντες ὡς τὸν μόνον θησαυρὸν τοῦ ἀνθρώπου. —Ἐρωτήσας ποτὲ πολιόν τινα γέροντα καὶ ἰατρὸν, διατί οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι δὲν ὁμοιάζουσι τοὺς παλαιοτέρους καὶ τίνος ἕνεκεν κατέστησαν οὗτοι βραχυβιώτεροι ἐκείνων; διότι, μὲ ἀπήντησεν ὁ φιλοσκώμμων καὶ ἀστεῖος συνάδελφος, διότι ἐκεῖνοι ἐκοιμῶντο μὲν τὴν νύκτα, εἰργάζοντο δὲ τὴν ἡμέραν, διότι ἐκεῖνοι εἶχον καρδίαν, καὶ τὴν εἶχον ἐντὸς τοῦ στήθους, ἐνῷ οἱ σημερινοὶ κάμνουσι τὸ ἐναντίον, διότι οἱ σημερινοὶ ἔχουσι τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰς τὴν κοιλίαν, διότι οἱ παλαιοὶ εἶχον νοῦν, καὶ τὸν εἶχον ἐντὸς τῆς κεφαλῆς, ἐνῷ τῶν σημερινῶν ὁ νοῦς

μετετέθη εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὰ χειρόκτια, εἰς τοὺς λαιμοδέτας καὶ τὸ ἔνδυμα, καὶ τέλος πάντων εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν· διότι ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ἀληθεῖς ἄνθρωποι, Ἀριστεῖδαι, Ζήνωνες κ.τ.λ. ἐνῷ οἱ σημερινοὶ εἶναι μάταιοι Σάτυροι καὶ Θερσῖται.

Ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι τελευταίαν παρατήρησιν ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς κοινωνίας· θέλω νὰ παρομοιάσω τὴν κοινωνίαν μὲ εὐρεῖαν καὶ δύσπλευστον θάλασσαν, εἰς ἣν ἐπικρατοῦσι σφοδροὶ ἄνεμοι καὶ ὅπου μέγιστοι ὑπάρχουσι καὶ ἐπικίνδυνοι σκόπελοί τε καὶ ὕφαλοι· Σειρῆνες πολλαὶ ἐνοικοῦσιν αὐτήν· ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ πλοῖον, ὅπερ θέλει πλεύσει αὐτήν, τὸ πλοῖον τοῦτο εὑρίσκεται ἔχον ἠνεῳγμένα ἅπαντα αὐτοῦ τὰ πανία, ἐντεῦθεν κυμαίνεται ἐν αὐτῇ, διότι οἱ ἄνεμοι οἱ παντοειδεῖς τῶν παθῶν τὸ φέρουσι πανταχόθεν, ἐνῷ τὰ ἀγάστονα καὶ ἑτερότροπα κύματα τῶν θλίψεων καὶ συμφορῶν τὸ ὠθοῦσι τῇδε κακεῖσε· ἐν τῇ συνήθει θαλάσσῃ, ἐν ὥρᾳ χειμῶνος καὶ τρικυμίας, λέγομεν, ὅτι ὁ φρόνιμος κυβερνήτης ὀφείλει νὰ ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ εἰς τὴν πεῖραν καὶ εἰς τὴν σύνεσίν του, ὀφείλει νὰ καταβιβάσῃ τὰ πανία τοῦ πλοίου αὐτοῦ καὶ νὰ ζητήσῃ ἀσφαλῆ λιμένα. Δὲν νομίζετε, ὅτι τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς; ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ἐν τῇ κυμαινομένῃ ταύτῃ τῆς κοινωνίας θαλάσσῃ δὲν πρέπει νὰ καταβιβάσῃ τὰ πανία, ἅπερ φέρουσι τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ ἄτινα βεβαίως εἶναι τὰ διάφορα πάθη, ἡ φιλαυτία, ἡ φιλοδοξία καὶ πᾶσα ἄλλη τοιαύτη ἐπίδειξις ματαία καὶ ἄκαιρος, ὅπως φθάσῃ οὕτως ἀσφαλῶς εἰς τὸν λιμένα τοῦ γήρατος; Καὶ ὅμως, οἱ κακοὶ ἡμεῖς κυβερνῆται, ἀφίνομεν ἀνοικτὰ ὅλα ἡμῶν τὰ πανία καὶ ναυαγοῦμεν λοιπὸν πάντοτε ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ταξειδίου ἡμῶν. Μετὰ ταῦτα ἴδωμεν ἄλλο ἕτερον ὄργανον, ὅπερ ἡ κοινωνία μεταχειρίζεται κατὰ τῆς ὑγείας καὶ εὐτυχίας ἡμῶν· εἶναι τὰ πάθη. Ὁ δημιουργός, Σεβαστὴ ὀμήγυρις, ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ σοφίᾳ ἐνερύτευσεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ πάθη, διότι, νομίζω, ὅτι ἄνευ αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος ἤθελεν εἶσθαι ἀπαθής, ἀνάλγητος καὶ πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, ἄλλο ἄλογον ζῶον· ἄνευ παθῶν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸν ἔρωτα, τὴν στοργήν, τὴν συμπάθειαν, τὴν δικαιοσύνην. Τὰ πάθη ταῦτα ὅμως, ἅπερ ὁ Θεὸς ἔδωκε, ἦσαν ἀθῶα, ἦσαν ἥμερα καὶ ὡμοίαζον τὸν πλοῦτον, ὅστις, καίτοι κακὸς κύριος, εἶναι ὅμως πάντοτε κάλλιστος ὑπηρέτης· ὡς παράδειγμα ἔστω ἡ ἐλπὶς λ. χ. εἶναι πάθος αὕτη, ἀλλὰ πάθος σῶζον τόσους δυστυχεῖς ἐξηπλωμένους ἐπὶ ξηρᾶς, γυμνῆς ἢ ὑγρᾶς κλίνης, ἐντὸς ἐρήμου καὶ δυστυχοῦς οἴκου, ἢ νοσοκομείου· πόσους δυστυχεῖς, πόσους αἰχμαλώτους, πόσους κινδυνεύοντας ἐκ τῆς κακοπαθείας, τῆς ἀδικίας καὶ τῆς στερήσεως δὲν ἔσωσε καὶ δὲν σώζει τὸ πάθος τοῦτο τῆς ἐλπίδος! δὲν εἶναι ἡ ἐλπὶς αὕτη, ἥτις φέρει τὴν χαρὰν καὶ τὴν ὑγείανεἰς τόσα ἄτομα χλωροτικά, μεμαρασμένα καὶ παντελῶς ἐκνευρισμένα ὑπὸ τῶν θλίψεων καὶ τῶν συμφορῶν; Καὶ ὅμως τὰ πάθη ταῦτα ἡ κοινωνία μεταχειρίζεται κατὰ τῆς ὑγείας ἡμῶν· τὰ ῥηθέντα, τὰ ἐξεπίκρανε, τὰ ἀνέπτυξε καὶ τὰ ἐπολλαπλασίασε καταστήσασα ταῦτα ἄγρια καὶ μανιώδη θηρία, πεινα λέα καὶ ἱκανὰ νὰ καταβροχθίσωσι τὴν πτωχὴν ἡμῶν ὕπαρξιν, καὶ ἰδοὺ ὅτι τὰ πάθη ταῦτα φονεύουσι πᾶσαν ἡμέραν πλείονας ἢ ὁ λιμός, ἢ ὁ πόλεμος, ὅστις ἐπίσης εἶναι ἓν πάθος καὶ οὗτος γινόμενον ὑπὸ τῆς κοινωνίας· ἂς ἴδωμεν περὶ ἡμᾶς· πόσους θέλομεν ἴδει θνήσκοντας ἄλλους μὲν ὑπὸ τῆς λύπης, ἄλλους δὲ ὑπὸ φθόνου καὶ φιλοδοξίας ἢ ζηλοτυπίας καὶ ἄλλους ὑπὸ ἄλλο τι ἄλλοτε τοιοῦτον πάθος. Πόσους χθὲς μὲν ἔτι ζαπλούτους καὶ τετυρωμένους, νῦν δὲ πένητας καὶ πεινῶντας, φθισιῶντας καὶ τὰς ὁδοὺς περιερχομένους καὶ θνήσκοντας ἄνευ καρποῦ τινος καὶ ἄνευ ὠφελείας πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῶν. Τὸ ἄθλιον τῆς φιλαργυρίας αὐτῶν πάθος πόσους μὲν δὲν ἐβλαψεν ἀνθρώπους, πασάκις δὲ δὲν ἐστέρησε τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν καταστήματα, καὶ τὴν πτωχοτέραν μερίδα τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν εὐεργετημάτων, ἅπερ μέρος μόνον τοῦ πλούτου αὐτῶν ἠδύνατο νὰ παρέξῃ αὐτοῖς; Τοιοῦτόν τι γεγονὸς, εἰς πολλὰ ἀναθέματα καὶ πολλὰς ἀρὰς μόνον γόνιμον, ἔλαβε χώραν ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὴν κατὰ τὸ Ἐγρίκαπι συνοικίαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ χρυσοῦ τινος καὶ ἀναλγήτου (ἂν με ἐπιτρέπητε τὴν φράσιν) κτήνους, καὶ ὄχι ἀνθρώπου καὶ μάλιστα Χριστιανοῦ (1)· ἐκτὸς δὲ τούτων, ἔνιοι μὲν γίγνονται θύματα ἐλεεινὰ τῶν παιγνίων, ἔνιοι δὲ τῆς μέθης, καὶ ἄλλοι ἄλλων πάλιν τοιούτων καταχρήσεων καὶ παθῶν. Καὶ ἐνῷ λοιπὸν ἡμεῖς παραδεχόμεθα καὶ πιστεύομεν ὅτι ἡ ὑγεία ἡμῶν εἶναι ὅ,τι ἔχομεν πολυτιμότατον, καὶ ὅτι ὁ βίος μας εἶναι βραχὺς καὶ ὀξύτατος, ἡ κοινωνία μᾶς ζαλίζει, μᾶς μεθύει καὶ μᾶς τυρλόνει καὶ δὲν φειδόμεθα λοιπὸν τῶν πολυτίμων ἡμῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ τρέχομεν κατόπιν τῶν ματαίων τούτων παθῶν. Τῇ ἀληθείᾳ, Κύριοι καὶ Κυρίαι, ἂν τις ἀναλογισθῇ καλῶς πάντα ταῦτα, θέλει ἐλεεινολογήσει, θέλει ταλανίσει τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον, καὶ θέλει τὸν εὕρει ὡς ὄν τι σχεδὸν ἀνάξιον λόγου· διότι καίτοι βραχύβιον, καίτοι ἀσθενὲς καὶ μικροσκοπικὸν ἐντὸς τοῦ εὐρέως τούτου θεάτρου τοῦ παντὸς, καίτοι, λέγω, ἂν ὄχι ὅλως μηδὲν, νάνον ὅμως ἀπέναντι τῆς αἰωνιότητος καὶ τοῦ μεγέθους τῆς φύσεως, ἀπέναντι τοῦ μεγαλείου τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἀπείρων καὶ ρωταυγῶν ἀστέρων τοῦ θείου καὶ ἀκαταλήπτου τούτου δημιουργήματος, καίτοι, λέγω, τοιοῦτος ὁ ἄνθρωπος, λησμονῶν ὅτι μέλλει νὰ ἀποθάνῃ, μάλις γεννώμενος, προσπαθεῖ νὰ σβύσῃ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἰδίου του σιέλου· ὦ πτωχὴ καὶ ταλαίπωρος ὑγεία! ὦ ὡραῖον καὶ ἀνεκτίμητον ἀγαθὸν ἡμῶν! πόσον σὲ παραγνωρίζομεν! πόσον σὲ φονεύομεν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐξάλλων καὶ φρενήρων ἡμῶν παθῶν! πόσους τῷ ὄντι ἔχεις ἐχθρούς, καλὴ ὑγεία! σὲ ἐξοδεύομεν, ἀτυχὲς δῶρον τοῦ Πλάστου, ὅπως ἐξώδευεν ἡ Γαλῆ τοῦ Αἰσώπου τὸ ἴδιον αἷμα πρὸς τέρψιν στιγμιαίαν αὐτῆς.

Ἀλλ' ἀφέντες ταῦτα, τραπῶμεν εἰς ἕτερον μᾶλλον εὔθυμον, καὶ τῆς ὑγείας φίλον καὶ πάσοχον. Καὶ ἄνευ ἄλλων ἐγκωμίων καὶ προλόγων ἂς παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ χαρὰ εἶναι εἷς σύμμαχος ἰσχυρὸς τῆς

(1) Σημ. Ἑπταλ. Τοῦ Ἀγγελάκη Χρυσοστόμου.

ὑγείας, εἶναι μάλιστα ὁ ἄγγελός της καὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς σημεῖον· τοῦτο καταφαίνεται εἰς τὰ μικρὰ, εἴτε ἐν τοῖς ζώοις εἴτε ἐν τοῖς νηπίοις, ἅπερ χαίροντα ἔκτοτε, παίζουσι καὶ παραδίδονται εἰς μυρία εἴδη εὐρροσύνου ἀγαλλιάσεως, ὑγιᾶ ὄντα, σκυθρωπάζουσι δὲ καὶ τήκονται πάσχοντα.— Ἡ χαρὰ, εὐγενὴς ὁμήγυρις, δὲν παράγεται μόνον ἀπὸ τὴν ὑγείαν, ἀλλὰ καὶ φέρει αὐτὴν· διατί δὲ καὶ πῶς συμβαίνει τοῦτο, ἐξηγήσω ἤδη βραχέως (διότι εἶναι συντελεστικὸν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος μαθήματος)· ὅπως ἡ ὑγεία, οὕτω καὶ ἡ χαρὰ, προάγεται ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς ψυχῆς, ἐκ τῆς ἀγαθότητος τῆς καρδίας, ἐκ τῆς μετριότητος τῶν ἐπιθυμιῶν· χαρὰ καὶ ὑγεία, ὑγεία καὶ χαρά, εἰσὶ δύο ἀναπόσπαστοι φίλαι, δηλοῦσαι γαλήνην ψυχικὴν, ἔλλειψιν ἐλέγχων καὶ τύψεως συνειδότος· πολλάκις δὲ ἡ χαρὰ μόνη φέρει τὴν ὑγείαν, ὡς δείκνυται ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πολλάκις βλέπομεν νοσήματα ἀντιστάντα καθ' ὅλων τῶν μέσων τῆς ἐπιστήμης, θεραπευόμενα, καὶ ἐνδιδόντα εἰς στιγμιαίαν χαράν· ἐντεῦθεν πολλοὶ ἀγύρται θεραπεύουσι νόσους τινὰς, κατὰ τῶν ὁποίων οἱ σπουδαῖοι ἰατροὶ δὲν κατώρθωσαν τίποτε· διότι ἠξεύρουσι καὶ οὗτοι νὰ φέρωσιν εἰς τὴν καρδίαν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα, διά τε τῶν λόγων, τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν τρόπων αὐτῶν. Ἀλλ' εἴπωμεν ἓν ἕτερον παράδειγμα, τούτων πάντων σαφέστερον.—Φαντάσθητε, Κύριοι, ὅτι πρόκειται περὶ δυστυχοῦς τινος ὃν τὰ πάθη, αἱ θλίψεις, αἱ στερήσεις, κατήντησαν μισάνθρωπον, ἄθλιον, ὑπαρὸν καὶ ἄχθος ἀρούρης, πάσχοντα, κλονούμενον ἔχοντα τὸ βάδισμα, καὶ ἐσβεσμένον τὸ ὄμμα· ἐνοεῖτε ὅτι οὗτος εἶναι μισάνθρωπος· ἠδύνατο ὡς ἄλλος Νέρων νὰ ἀποκόψῃ διὰ μιᾶς μαχαίρας τὴν κεφαλὴν ὅλου τοῦ κόσμου ἂν τὸν ἀντεπροσώπευεν εἷς μόνος ἄνθρωπος. Ἐντοσούτῳ φαντασθῆτε ὅτι εὑρίσκεται φιλόξενός τις οἶκος, ἀκούεται εἰς καὶ δι' αὐτὸν παρήγορος λόγος· εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος μόλις φέρων σωστικὰ καὶ μορφὴν ἀνθρώπου· τῷ παρέχεται καλὴ πυρὰ, καλὴ ὑποδεξίωσις καὶ ἔνδυμα καθαρὸν καὶ ἀνάπαυσις μικρά· κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ θερμότης ἐκείνη τὸν ζωογονεῖ καὶ τὸν καθιστᾷ κάπως ἡμερότερον· ἡ καλὴ ὑποδοχὴ τοῦ διώκει τὴν ὀργὴν· κατόπιν τῷ προσφέρεται γεῦμα καλὸν καὶ γενναῖος καὶ γλυκὺς οἶνος ὑπὸ χειρὸς νέας γυναικὸς ζωογονεῖ αὐτὸν ἐντελῶς μετ' ὀλίγον· τὸ νέκταρ ἐκεῖνο τοῦ διώκει πάντα κόπον, καὶ τῷ παρέχει θερμότητά τινα νέα καὶ εὐεργετικὴν ἐπίρροιαν εἰς τὴν ζωϊκήν του οἰκονομίαν· θέλετε νῦν ἰδεῖ τὸν μισάνθρωπον ἐκεῖνον, λησμονήσαντα πάντα τὰ παθήματα καὶ τὰς λύπας αὐτοῦ, νὰ προσμειδιᾷ ἤδη χαριέστατα πρὸς τὴν κερνῶσαν αὐτὸν νέαν Ἥβην· ἡ γλῶσσά του λύεται ὑπὸ τὴν ἐπίρροιαν τῆς ἀμβρωσίας ἐκείνης, κομψεύεται, καμαρώνει, στρίβει τὸν μύστακα αὐτοῦ καὶ ἐπαναλαμβάνει νὰ μειδιάσῃ, μάλιστα δὲ φυσικινδυνεύει καὶ βλέμμα ἔρωτος πρὸς τὴν ξενίζουσαν αὐτὸν, τινάζει μίαν λέξιν τῆς πλέκει ἐγκώμια, καὶ συνάρσει τοῦ Βάκχου, εὑρίσκεται ἐν νεφέλαις καὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν πτερῶν φορούμενος τοῦ γλυκοῦ ἔρωτος· ἡ ἐλπὶς ἐπανῆλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ ἔρως οὗτος ἥσυχα ἥσυχα ἐγλύστρησε εἰς τὰ σπλάγχνα του, καὶ ἰδοὺ αἴφνης ὅτι χαρὰ ἔρρε πρὸς αὐτὸν τὴν ὑγείαν, ἥτις ἤδη ἐκλάμπει εἰς τὰς πρὶν ὠχρομελαίνας αὐτοῦ παρειάς· τέλος πάντων ὁ μισάνθρωπος ἐκεῖνος Τίμων μεταβάλλεται αἴφνης εἰς τὸν ζωηρὸν καὶ εὔθυμον Ἀλκιβιάδην, καὶ νῦν μὲν Ὀρφεὺς νῦν δὲ Βάκχος γενόμενος ᾄδει καὶ παίζει γελῶν καὶ ὀρχούμενος.

Ἀλλὰ περὶ τούτων ἅλις.

Τελειόνω, Κύριοι, τὴν παροῦσαν διάλεξιν, παρακαλῶν ἡμᾶς ὅπως ἀκούσητε δύο ἀκόμη λέξεις σχετικῶς τῆς ὑγείας πρὸς τὴν ἐξοχήν.

Ἄντικρυς, Κύριοι, τῆς κοινωνίας εὐεργετικὴ καὶ παρήγορος, ἀληθὴς τῆς ὑγείας φίλος καὶ πάροχος εἶναι ἡ ἐξοχή. Ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως μαιρὰν τῆς τύρβης καὶ τοῦ κοινωνικοῦ σάλου, μαρὰν τῆς παλλιῤῥοίας τῶν παθῶν καὶ τοῦ κράτους αὐτῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ μικρὸς καὶ ἀληθὴς βασιλεὺς, ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ διὰ τῶν ἀγρῶν ζῶν, εἶναι εὐτυχὴς, πλήρης χαρᾶς καὶ ὑγείας ὁ ἄνθρωπος· ἐκεῖ εἰς τὴν ἐξοχὴν ὁ ἄνθρωπος ἀνήκει εἰς μόνον τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἐκεῖ μόνον ἀπολαμβάνει ἀληθῶς ἀνεξαρτησίας· ἀγαπᾷ τις ἐκεῖ τὴν ζωὴν, διότι δὲν τὸν ἐπιβαρύνει αὕτη, ἀγαπᾷ πάντα τὰ περὶ αὐτὸν, διότι δὲν τὸν ἐπιβαρύνουσιν· εἶναι ἀληθῶς εὐεργετικὴ ἡ ἐξοχή· μάτην δὲν τὴν ἐξύμνησαν τόσοι φιλόσοφοι· ἡ λιτότης ἰδίως καὶ ἡ ἀφέλεια εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς· ἡ ὑγεία συντρόφους ἔχει τὴν λιτότητα· ἴδετε τοὺς ἀνθρώπους τῆς μεταφορᾶς, τοὺς βαστάζους, τοὺς πυροσβέστας, τοὺς ξυλοσχίστας, τέλος πάντων· εἶναι ὑγιέστατοι ἐν τῇ λιτότητι καὶ τῇ ὀλιγαρκείᾳ αὐτῶν· ἡ ἐξοχὴ, ἔχει μέγα ἀγαθὸν τὴν ὑγείαν ἐν τοῖς κόλποις τῆς λιτότητός της· ὁ Διογένης δὲν εἶχεν ἄδικον λέγων πρὸς τὸν Ἀριστιππον. «Ἀριστιππε ἂν ἤξευρες νὰ ζῇς μὲ λάχανα, δὲν ἤθελες κολακεύει τόσον ἀναξίως καὶ χαμερπῶς τοὺς τυράννους.» — Ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀριστιππος ἔσφαλεν ἴσως λέγων εἰς ἀπάντησιν. «Καὶ σὺ, ὦ Διόγενες! ἂν ἤξευρες νὰ ζῇς μετὰ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἤθελες καταδικάσει ἑαυτὸν νὰ πλύνῃς λάχανα ὅπως κάμῃς τὸ γεῦμά σου.»

Κατ' ἐμὲ, Κύριοι, ἐν ταύταις ταῖς δυσὶ γνώμαις κρέμαται ὁλόκληρος ἡ φιλοσοφικὴ μελέτη τῆς διαφορᾶς τῆς κοινωνίας καὶ ἐξοχῆς· ἐν τῇ ἐξοχῇ σήμερον, μόνον ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ἁπλοϊκῶν καὶ καλῶν ἐκείνων χωρικῶν εὑρίσκει τις τὴν ἀληθῆ καὶ παριστῶσαν καὶ ἀνθηρὰν ὑγείαν καὶ γῆρας πολὺν καὶ σεβάσμιον. Πᾶσαν ἡμέραν ζηλεύομεν τοὺς καλοὺς ἐκείνους χωρικοὺς, ἀποροῦμεν πῶς εἶναι δυνατὸν καὶ ποῦ εὑρίσκουσιν οὗτοι τοιαύτην ὑγείαν, αὐτοὶ, οἵτινες ὑρίστανται, λέγομεν, τόσας στερήσεις καὶ κακουχίας· λησμονοῦμεν ὅτι ἡ ὑγεία αὐτῶν εἶναι πρώϊν τῆς μετριότητος, λιτότητος καὶ ἀφελείας των καὶ ὁ καρπὸς τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς των· τὴν ὑγείαν εὑρίσκουσιν ἐκεῖνοι εἰς τοὺς βράχους, εἰς τὰ δάση, εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰς εὐανθεῖς κοιλάδας καὶ πεδιάδας, εἰς τὰς ἐλευθέρας πνοὰς τῶν ἀνέμων, εἰς τὸν μουρμουρισμὸν τῶν γλυκέων καὶ διαυγῶν ὑδάτων, καὶ τῶν κρυσταλλοκρούνων ῥυακίων, καὶ τέλος εἰς τὴν μουσικὴν συμφωνίαν, ἣν σχηματίζουσιν οἱ ἀοιδοὶ τῶν λιμνῶν (οἱ λάλοι καὶ

φλύαροι βάτραχοι) καὶ εἰς ἐκεῖνο τοῦ ἀρχόντιδος καὶ μονοτόνου τετίγος τὸ ἆσμα καὶ τέλος εἰς τὸ βέλασμα τῶν προμνίων αὐτῶν καὶ εἰς τὸ θερμὸν καὶ ἄβολον γάλα των. Δοκιμάσατε νὰ φέρετε αὐτοὺς εἰς τὰς πόλεις· τοὺς καταστρέφετε· οἱ ἄλλοι οὗτοι Μένιπποι θεωροῦσιν ἡμᾶς ὡς ἐνταριασμένους εἰς τὰ μέγιστα καὶ πολυώρορα μέγαρά μας καὶ θαυμάζουσι μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦσι τὴν ἀνάγκην τῶν πολυτελῶν καὶ δαπανηρῶν ἀποσκευῶν μας, ἄλλαις λέξεσι μᾶς οἰκτείρουσι διότι ριπτόμεθα εἰς τὰς τριακυμίας τοῦ κόσμου, ὅπου ἡ ζωὴ βασανίζει καὶ καταστρέφει τὴν ὑγείαν. Καὶ ἀληθῶς, Κύριοι, εἴ; τί χρησιμεύουσιν ἡμῖν ὅλα τὰ πλούτη καὶ μεγαλεῖα ταῦτα ὅσα κοστίζουσι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν ἡμῶν, τὴν ὑγείαν, καὶ ὅταν συναπόλλυνται ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀρετή; Ἄλλως τε ἡ ἐξοχὴ ἔχει μετ' αὐτῆς τὰ γυμνάσια καὶ τὰς φυσικὰς ἀσκήσεις, αἵτινες καὶ τὴν ὑγείαν κρατύνουσι καὶ εὐκίνητα κάμνουσι καὶ εὔσαρκα τὰ σώματα, καὶ πνεύματος εὐτονίαν παρέχουσι καὶ ἰσχὺν ἀπεργάζονται καὶ τὰ αἰσθητήρια παροξύνουσιν, καὶ ἐνὶ λόγῳ πάσας τὰς φυσικὰς ἐνεργείας ἐπιῤῥωννύουσι καὶ πολλὰς νόσους καταλύουσιν.—Ἴδετε, Κύριοι, εἰς τὴν ἐξοχήν.

Ὁ Ζευγηλάτης ἄφροντις τὸ ἄροτρον εὐθύνει,
ἐνῷ γλυκὰ τὴν μπλόττα του φιλεῖ καὶ συχαίνει.
Ἐπὶ τῆς χλόης ὁ ποιμὴν ἀμέριμνος συρίζει,
ἐνῷ ὁ ῥύαξ ἄθολος πλησίον μουρμουρίζει.
Καὶ ψάλλο σα ἡ ἄκακος καὶ χωρικὴ παιδίσκη
νὰ φίρῃ τρ'χει λ'χανα· ἐκεῖ οἱ νεανίσκοι
τὰ δίχτυα περιέρχονται καὶ τοὺς ἀγροὺς σκεπάζουσι,
ὡς ἄλλοι σαίνοι ἄκαμοι, ὡς ἀετοὶ πετῶντες.
Καὶ ἐν νὰ ἦναι ποίμνια, γυναῖκες, ἄνδρες κρᾶτα
καὶ πάντες σφίγγει καὶ χαρὰ καὶ ἀθῳότης ἅμα.

Τελειόνω, Κύριοι, εὐχόμενος ἡμῖν ἀπὸ βάθους ψυχῆς τὴν ὑγείαν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀπόλυτον εὐτυχίαν.

Ὑγιαίνοιτε.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.— Ἐν σελ. 147 τοῦ παρελθόντος φύλλ. Α'. στ. 27, ἀντὶ «μένει ἡ αὐτὴ» γρ. «μόνη αὐτή». Αὐτ. 38, ἀντὶ «κατὰ φύσιν» γρ. παρὰ φύσιν». Αὐτ. στ. 41, ἀντὶ «σύστημα» γ. «σῶρημα». Αὐτ. 43, «εἰς ὀνόματα» γρ. «πρὸς τιμήν». Αὐτ. στ. 46, ἀντὶ «ἐξεντελεῖ» γρ. «ἐξαντλεῖ». Σελ. 148, Α'. στ. κάτωθ. 11, ἀντὶ «καταπατήσῃ» γρ. κατακτήσῃ». Αὐτ. Β'. στ. 2. ἀντὶ «ἄρητε» γρ. ἀρίνει». Αὐτ. στ. κάτωθ. 4—3, ἀντὶ «αὐτοῦ τοῦ ἐνδεοῦς» γρ. «αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν.» Σελ. 150, Α'. στ. 3, ἀντὶ «τοῦ ἤρκουν» γρ. «μὴ ἤρκουν».

ΠΕΛΑΣΓΙΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ.

Ὑπὸ Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΟΥ.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

(Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ).

Κοιτὶς ἂν οὐχὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ τῆς πρώτης διανοητικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ φαίνεται ὑπάρξασα ἡ ἀπὸ Καυκάσου μέχρι τοῦ Γάγγου καὶ Ἰνδοῦ χώρα. Ἡ περὶ τοῦ πύργου δὲ Βαβὲλ καὶ τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν ἀλληγορία τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς φαίνεται σχετιζομένη πρὸς διχονοίας ἐσωτερικὰς καὶ ἐμφυλίους ῥήξεις, ἐπαγαγούσας τὴν μετανάστευσιν πλείστων Ἰνδογερμανικῶν φυλῶν ἀπὸ τοῦ γενεθλίου αὐτῶν ἐδάφους εἰς Εὐρώπην. Ὁ Θεὸς τῇ ἀληθείᾳ ἐπάταξε τὴν ἄλογον ὑπερηφάνειαν τοῦ ἀνθρώπου, συγχύσας, διὰ τῆς ἐκ κενοδόξου ἐγωϊσμοῦ προελθούσης ἀπομακρύνσεως, τὰς γλώσσας τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁμογλώσσων Ἀσιατικῶν φυλῶν. Ὁποία ἀρά γε μέχρι τῆς σήμερον ἀκαταλόγιστος πρόοδος δὲν ἤθελεν εἶσθαι προικοδοτημένη εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἂν μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα ἦτο ἡ γλῶσσα πάντων τῶν ἀνθρώπων;

Καθ' ἣν στιγμὴν αἱ ἀπὸ τοῦ πατρίου Ἰνδογερμανικοῦ ἐδάφους ἀπερχόμεναι φυλαὶ ἀπεχαιρέτων τὰς ἐναπολειπομένας συναδέλφους αὐτῶν, μία φαίνεται ὅτι ἦν ἡ κοινὴ γλῶσσα· ταύτης δὲ τὰς βάσεις ἀνεῦρεν ἡ νεωτέρα ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ μελέτη ἐν τῇ Σανσκριτικῇ. Ὅπως δὲ πολλαὶ θυγατέρες μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρὸς ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ ἀπολεσθεῖσαι ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἀντιθέτους μεταλλάξασαι ὁδοὺς, διατηροῦσι μὲν τὰς βάσεις τῆς μητρικῆς γλώσσης, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀεννάως παρουσιαζομένων νέων ἀναγκῶν πιεζόμεναι πλάττουσιν, ἑκάστη τὸ ἐρ' ἑαυτὴν, νέας λέξεις δι' ἑκάστην ἔκφρασιν νέας ἀνάγκης καὶ ἑκάστη νέα λέξις κατὰ τόπον καὶ μορφὴν καὶ σύνθεσιν οὐδόλως σχετίζεται μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς μητρικῆς γλώσσης, οὕτω καὶ αἱ εἰς Εὐρώπην ἐκπαλαι μεταναστεύσασαι Ἰνδογερμανικαὶ φυλαὶ, εἶχον μὲν τὰς βάσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἀλλὰ τοπικῶν, ἠθικῶν καὶ φυσικῶν αἰτίων ἕνεκεν, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νέας πλάττειν λέξεις πρὸς ἔκφρασιν τῶν ὑσημέραι αὐξανομένων ἀναγκῶν, ἀπώλεσαν τὴν στενὴν σχέσιν, ἣν καὶ κατὰ μορφὴν καὶ κατ' οὐσίαν εἶχον τὸ πάλαι καὶ οἱ δεσμοὶ τῆς κοινῆς καταγωγῆς ἐλησμονήθησαν παρὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ἰνδογερμανικῶν λαῶν, τῶν τε ἀνωτέρω αἰτίων ἕνεκα καὶ τῆς τῶν αἰώνων ἐπιῤῥοῆς.

Σήμερον, ὁπόταν ἡ σπουδὴ τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας κατέστη εἷς τῶν οὐσιωδεστέρων καὶ ἀπαραιτήτων κλάδων τῆς φιλολογίας ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς Πανεπιστημίοις, καὶ οἱ δεσμοὶ τῆς συγγενείας ἀνακαλύπτονται ἔτι μᾶλλον, τὰ δὲ συστήματα τῶν παλαιῶν γραμματικῶν καταῤῥέουσιν ἐκ βάθρων σαλευθέντα, οὐδόλως ἀσκο-

πὸν ἤθελεν εἶσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπάναγκες μάλιστα παντὶ μεμορφωμένῳ Ἕλληνι τὸ ἐπιδίδοσθαι νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν εἰς τὴν μελέτην τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, αἵτινες συγγενεύουσιν, ὡς εἴρηται, πρὸς αὔξησιν τοῦ κύκλου τῶν ἀνακαλύψεων τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας.

Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἡ περὶ τὰς γνώσεις τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας ἐγκυψις τοῦ Ἕλληνος, ἀπαλλάξει τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς σχολαστικῆς καὶ ἀγόνου παιδείας, εἰς ἣν ἐναπομένιζεται καταγινόμενον, πρὸς πεῖσμα τῶν προόδων, ἃς ἡ λοιπὴ Εὐρώπη ἐποιήσατο, καὶ ἀνοίξει νέους ὁρίζοντας τοῖς περὶ τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν φιλολογίαν ἰδίως καταγινομένοις νέοις. Διότι ἀποδειχθέντος ἤδη τρανώτατα, ὅτι τὸ παλαιὸν τῶν γραμματικῶν σύστημα οὐδὲν τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθὲς περιέχει καὶ μαραίνει καὶ ἐξαντλεῖ ἀσκόπως τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν τῶν σπουδαστῶν, ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ τὸ μέσον τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀπαλλαγῆς.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέσον τοῦτο, ὡς εἴρηται, εὑρίσκεται, καθ' ἡμᾶς, εἰς τὴν τριβὴν καὶ τὴν ἐνασχόλησιν περὶ τὴν συγκριτικὴν φιλολογίαν, διὰ τοῦτο οὐκ ἄπο σκοποῦ ἐνομίσαμεν τὴν ἀριέρωσιν ὡρῶν τινων σχολῆς περὶ τὴν σπουδὴν τῆς συγγενείας τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Ἐπειδὴ δὲ λυσιτελεστέρα τοῖς Ἕλλησιν ἐράνη ἡμῖν ἡ σύγκρισις τῶν συγγενῶν λέξεων τῆς Λατινικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τοῦτο ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς συγκρίσεως τούτων, ἐπιφυλασσόμενοι ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ὅπως συγκρίνωμεν τὰς λέξεις τῶν δύω τούτων γλωσσῶν πρὸς τὰς τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν, κατὰ τὸ δυνατόν.

Ἅπαξ διατυπώσαντες ὅτι οἱ τὴν Εὐρώπην κατοικήσαντες λαοὶ ἦλθον ἐκ τῆς μέσης Ἀσίας, ἔνθα συνεδέοντο διὰ τῆς αὐτῆς γλώσσης καὶ τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ἀναγκαῖον ὅπως παραδεχθῶμεν ὅτι διὰ κοινῆς τινος ὀνομασίας δέον εἶναι νὰ χαρακτηρισθῶσι. Τὸν λέξιν Πελασγοὶ οἱ πολλοί, εἰ μὴ πάντες, ἀπέδιδον καὶ ἀποδίδουσιν ἰδίως εἰς τὰς Ἑλληνολατινικὰς φυλὰς τὰς τὴν Ἰταλίαν, Σικελίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἰκησάσας· ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν ὅτι τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ἁρμόζει εἰς πάντας τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς λαούς, τοὺς ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην μεταναστεύσαντας πρόπαλαι καὶ τοὺς τὴν αὐτὴν καταγωγὴν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν ἔχοντας κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ αὐτῶν.

Τούτου ἕνεκα δὲ καὶ Πελασγικὰς γλώσσας λέγοντες ἐννοοῦμεν τὰς γλώσσας, ἃς οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι ἐλάλουν τὸ πάλαι καὶ λαλοῦσι μέχρι τοῦ νῦν.

Ἡ σπουδὴ τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῶν παρ' ἑκάστῃ γλώσσῃ (ἐκ τῶν συγκρινομένων) συγγενῶν ἄλλῃ τινὶ ῥιζῶν ὑποδείξει ἡμῖν ἄλλως τε καὶ τὴν ἠθικὴν, διανοητικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν, τῶν ταύτας λαλούντων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ αὐτῶν.

Ἡ σύγκρισις τῶν Πελασγικῶν γλωσσῶν διαφωτίσει τοὺς περὶ τὴν γραμματικὴν καταγινομένους περὶ τῆς βαθύτητος καὶ τῆς σημασίας τῶν μέχρι τοῦδε ἀνεξηγήτων ἀφομένων ῥιζῶν, αἵτινες καὶ πρὸ τῆς ἐξ αὐτῶν μορφώσεως τελειοτέρων λέξεων, τὴν ἀρχὴν ἦσαν λέξεις ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὰ παρὰ τῶν νῦν καὶ πάλαι γραμματικῶν καλούμενα ῥήματα καὶ ὀνόματα.

Ἀλλ' ὅμως πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν συγκριτικῶν πινάκων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης ἀναγκαῖον κρίνομεν ὅπως ὑπομνήσωμεν ὅτι συναισθανόμεθα τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡμετέρας ἐπιχειρήσεως καὶ ἀποδυόμεθα εἰς τὸν ἀγῶνα κατερχόμενοι, μόνον ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἄλλοι ἡμῶν κρείττονες τελειοτέρας μελέτας συγκριτικῆς φιλολογίας ποιήσουσιν εἰς τὸ μέλλον.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΠΙΝΑΞ Α'.

Δόμος (Λατ: *Domus*)—ἀγρὸς (*ager*)—ἄροτρον (*aratrum*)—βοῦς (*bous*)—ἄρουρα (*rura*)—κύων (*canis*)—ὄρχατος (*ortus*)—μήτηρ (*mater*)—πατὴρ (*pater*)—ὠκὺς (*equus* ἵκκος=ἵππος, τὸ ἐπὶ ταχυποδίᾳ διακρινόμενον τετράπουν)—Ἀστὴρ (*siderum*)—Κοῖλος (*coelum*=τὸ κοῖλον τοῦ οὐρανοῦ—οὐρανὸς)—λύκη, λυκαυγὲς (*lux*=φῶς)—ῥλὸξ (*fulgo*=ῥλέγω)—ἅλς (*sals*)—Ῥέα-γῆ (*terra*)—νεφέλη (*nebula*)—ὄρος (*mons*—ἴσως ἐν τῇ ἀρχῇ *m*(*orns*)—πολὺς (*populus*—ὁ ἐκ τῶν πολλῶν ἀποτελούμενος λαὸς)—λᾶς (*lapes*)—χόρτος (*herba*)—καρπὸς (*arbor*-τὸ ἐξ οὗ ὁ καρπὸς παράγεται)—σελήνη (*luna*)—φράτωρ (*frater*)—υἱὸς (*fil-ius*)—ποῦς (*pus*)—Σῖτος (*edo*-τρώγω)—λέγω (*lego*)—ἔδω (*edo*)—ῥλέγω (*fulgo*).—Θεὸς (*Deus*).

ΠΙΝΑΞ Β'.

Ἥλιος (*sol*, ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἥλ—ἥλιος)—ποταμὸς (*potamnis*) τοῦ ποτ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὑποδηλοῦντος ὅτι πρόκειται περὶ ποσίμου ὕδατος), ἀκαλαρρείτης (*aqua-aqualis* καὶ ῥέω=*ruo*)—λύκος (*lup*(*c*)*us*)—κέλης (*celo*)—θόλος=θόλτος (*vultus*)—ῥέζω (*res*)—βαδίζω (*cado*)—κατὰ (*cado*)—ὄνομα (*nomen*)—Νηρεὺς=ναρεὺς, θεὸς τῆς θαλάσσης (*mare*=θάλασσα)—φεύγω (*fugio*)—Ἐστὶ (*est*)—Ἄω=πνέω, ἄνεμα (*anima*)—Βιῶ (*vivo*)—φέρω (*fero*)—ἔτος (ἔντος=ἔμπος, ἴσως ἀρχαϊστὶ *tempus*=χρόνος)—γεννῶ (*nascior*)—τείνω (*tendo*)—Ἠὼς=αὐὼς (*aurora*)—οὐρανὸς, ἴσως ἐκ τοῦ *aur-annus*=χρυσοῦς κύκλος)—Βούλομαι (*volo*)—Τόνος (*tonitru*=ὁ κεραυνὸς, ἐκ τοῦ βρόμου μεθ' οὗ πίπτει)—ναῦς (*navis*)—ὠὸν (*avis*=πτηνὸν)—Λείχω (*lingua*=ἡ γλῶσσα)—ἅλλομαι (*salto*)—ὄρω=ὀρούω (*orior*)—σφάλλω (*fallo*)—βοῶ (*coco*=καλῶ—φέβων (*fervens*)—ἔω=εἶμι (*eo*)—σκόπελος (*copula*)—πόμα (*pocalum*)—ὄνος (*asinus*)—εἶδον (*vidi*)—ἑστία (*vesta*=ἡ θεὰ τῆς ἑστίας)—νῆσος (*insula* κατ' ἀναγραμματισμὸν ἀντὶ ἴσως *nisula*)—ῥύω (*furor*)—χῶμα=χοῦς (*humus*).

ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

—

Περὶ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἔκειτο πάλαι τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν, ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἔμεινε μέχρι τῆς σήμερον ἐκκρεμές.

Δύναμαι σήμερον νὰ διαβεβαιώσω τὸ σεβαστὸν προεδρεῖον τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, ὅτι τοῦ πολυθρυλλήτου ζητήματος τούτου τὴν λύσιν διετήρησεν ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ ὁ λαὸς τῆς Ἠπείρου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν ἀκριβῆ ὁρισμὸν τῆς ἐπαρχίας, ἥτις, Ἑλλὰς καλουμένη, ἐκαθολίκευσε τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς ἅπασαν τὴν ἀπὸ Οἴτης μέχρι Ταινάρου χώραν.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἠπείρου συγκαταλέγεται καὶ ἡ ἐπαρχία Βελλᾶς (Γελλάς). Ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας ταύτης τῆς καταρρύτου καὶ συνδένδρου, ὑπάρχει τοποθεσία τις, ἣν οἱ χωρικοὶ καλοῦσι Βοδῶνα.

Δι' ἀνασκαφῶν γενομένων ἐπιτοπίως ἐκεῖ, πέπεισμαι ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁριζομένη τοποθεσία τῆς Δωδώνης ὁρισθήσεται καὶ ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογίας.

Μέλος ὢν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας Ἀθηνῶν σπεύδω νὰ διαβιβάσω τῷ προεδρείῳ αὐτῆς τὰς νύξεις ταύτας, παρακαλῶν ὅπως ἐπιρρώσῃ ὄντινα δήποτε κρίνῃ κατάλληλον πρὸς ἐπιχείρησιν ἀνασκαφῶν ἐν Βοδώνῃ καὶ λύσιν ὁριστικὴν ἑνὸς σπουδαιοτάτου ἀρχαιολογικοῦ ζητήματος.

Τὰ αὐτὰ διαβιβάζω καὶ πρὸς τοὺς προέδρους τῶν ἐν Παρισίοις καὶ Βερολίνῳ ἀρχαιολογικῶν ἑταιριῶν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 15 μαΐου 1867.

ΧΡΙΣΤ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΜΙΑ ΕΥΡΕΘΕΙΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΡΟΣ ΠΑΥΛΟΝ.

—

Α'.

Λονδῖνον, ἰούνιος 1867.

Πρὸ πόσου καιροῦ δὲν σοὶ ἔγραψα, ἀγαπητέ μοι Πέτρε; τί θὰ εἶπες διὰ τὴν σιωπήν μου ταύτην; μ' ἐνόμισας ἴσως νεκρὸν πεσόντα ἐν πολέμῳ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ ὀρνέων καταβρωθέντα, ἢ μισάνθρωπον Τίμωνα καταστάντα ἐξ ἀναργυρίας ἢ ἔρωτος; Ἢ εἶπες ὅτι σ' ἐλησμόνησα;

Τί συνέβη, φίλε, ἂς μή σοι τὸ εἴπω· ὅθεν συγχώρει καὶ ἀγάπαμε πάντοτε, Πέτρε· ἐὰν ταχέως συναπαντηθῶμεν, θά σ' εἴπω πολλά, καὶ τότε πλέον θὰ λάβω τὴν ἐντελῆ τῶν ἁμαρτιῶν μου ἄφεσιν.

Ἐὰν τυχὸν δουλεύῃς τῷ πλάνῳ θεῷ τῆς Ἀφροδίτης, ἢ φοίνικας πολλοὺς φορτώνει; καὶ βάμβακος δέματα διὰ τὴν Ἀλβιῶνα καὶ τὰς μυριάδας τῶν ἐργοστασίων της, ἡ ἐπιστολή μου, ἐπιδιδομένη σοι, θὰ σὲ δυσαρεστήσῃ ἀναμφιβόλως, αἰτία θὰ ὑπάρξῃ νὰ συνωφρυωθῇ τὸ σωκρατικὸν μέτωπόν σου, νὰ συστελλῶσιν ἐπὶ τὸ γελοιωδέστερον τὰ χείλη σου, νὰ ἐκβάλῃ ῥωνὰς ὑποβρυχίους ὁ εὐκέλαδός σου λάρυγξ. Καὶ τοῦτο ὄχι διότι δὲν μ' ἀγαπᾷς, ὄχι διότι δὲν θὰ ἔχαιρες μανθάνων τι, μετὰ τόσον καιρόν, διὰ τὸν φίλον σου, ἀλλὰ διότι ἀρχίζων τὴν ἀνάγνωσιν θὰ ἔλεγες ὅτι, ἂν καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος ὦσιν ὡς ἡ ἀρχή, ἀλλοίμονον τότε εἰς τοὺς κεκμηκότας ὑπὸ τόσου καμάτου ὀφθαλμούς σου, ὅτι θὰ σ' ἐχρειάζοντο ὀμματοϋάλια ὄχι πλέον συμβολαιογράφου ἢ πρώτου τινὸς γραμματέως πολυασχόλου γραφείου, ἀλλ' ὀμματοϋάλια. . . Δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα;

Μικράτις πλὴν προαίσθησις μεγαργαλίζει, ὅτι ἡ γραφή μου αὕτη, ὅταν φθάσῃ τὸ ἀτμόπλοιον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, θὰ διευθυνθῇ μετὰ μυρίων ἄλλων χαρτίων πρὸς τὸ εὐρωπαϊκὸν σας ταχυδρομεῖον, κυριακῆς οὔσης, ὅτι κατὰ τὴν ἑνδεκάτην π. μ. θὰ ἐπιτεθῶσιν αἱ σφραγῖδες, ὅτι τὴν 1ην μ. μ. θά σοι ἐπιδώσωσιν αὐτήν, ὅτι μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας θὰ τὴν ἀνοίξῃς, ὅτι βλέπων τὰς πρώτας γραμμὰς θὰ αἰσθανθῇς παλμοὺς κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευράν, ἐνῷ δάκρυ συγκινήσεως θ' ἀναβλύσῃ εἰς τὸ ὄμμα σου, καὶ ἡ γλῶσσά σου θ' ἀρθρώσῃ λέξεις τινάς, εἰς τὰς ὁποίας, στοιχηματίζω, θὰ ἐπαιτίζῃ τὸ ὄνομά μου τὸ εὐλογημένον, ὅτι δὶς ἐπὶ δύο ὥρας θὰ ἀναγνώσῃς τὸ γράμμα μου, θὰ δειπνήσῃς ἔπειτα μὲ ὄρεξιν καὶ τὴν νύκτα ὡραῖα πλὴν περίεργα ὀνειρά ὁ Μορφεὺς θὰ σοὶ στείλῃ, ὅτι τέλος ἡ μακροσκελὴς ἐπιστολή μου ἐν καλῇ ὥρᾳ θά σοι ἔλθῃ καὶ θὰ σ' εὐχαριστήσῃ.

Ἀροῦ σοὶ εἶπα ὁποία εἶναι ἡ προαίσθησίς μου, ἂς μὴ παρατρέξω καὶ τὰ περὶ τῆς ὑγείας μου, ἥτις ἀνθηρὰ εἶναι πάντοτε καὶ δακτυλοδεικτεῖται· ἐπιθυμῶ καὶ ἡ ἰδική σου τοιαύτη νὰ ὑπάρχῃ, ὥστε ἄν, ἡμέραν τινά, ποιητής τις οἰστρηλατηθεὶς θελήσῃ νὰ ψάλῃ τὴν ὑγείαν, νὰ μὴ λάβῃ τὸν κόπον πρὸς τοὺς ἑπτὰ οὐρανοὺς νὰ πεταθῇ δι' ἀεροστάτων ἢ ἄλλων μηχανῶν, ἃς δυνατὸν ἐν τῷ μεταξὺ σπουδαῖαι κεφαλαὶ νὰ ἐφεύρωσιν, ἀλλ' ἡμᾶς νὰ ζητήσῃ ὡς πρότυπα, καὶ τότε νὰ ἴδῃς ὁποία ὡραία ᾠδὴ θ' ἀντηχήσῃ, φίλε μου· ὦ! μὰ τὴν εὔπτιλον οὐρὰν τῆς χηνός μου, ὁ Ἑλικὼν θὰ σεισθῇ, αἱ δ' Ἑλικωνιάδες θυγατέρες θὰ πιασθῶσιν ἀπὸ τῆς κόμης, ἄλλο θέμα περισπούδαστον διὰ θερμοκέφαλον ἄλλον τοῦ Ἀπόλλωνος λάτριν.

Ποῦ ἦμην δύο ἔτη; Ἄ, φίλε Πέτρε, καὶ τὰ ὡραιότερα πράγματα κουράζουν τὸν ἄνθρωπον. Ἴδε τὴν σελήνην, τὴν εὐχαρῆ τοῦ Ἐνδυμίωνος ἐρωμένην, ἐπὶ μίαν ὥραν ἀδιαλείπτως, καὶ σοὶ ὑπόσχομαι κόρον· φάγε ἐπὶ δύο ἑβδομάδας κατὰ σειρὰν ὄρτυγας καὶ τρυγόνας, καὶ σοὶ ἀναγγέλλω ναυτίαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ἀκαταπαύστως ὁδοιπορῇ τις· ἐπέρχεται στιγμὴ καθ' ἣν εἰ καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἔχει τὸ λαμπρότερον, τὸ ἐπαγωγότερον θέαμα, ὑποθέσωμεν τὸν Νιαγάραν μὲ τοὺς μυθώδεις οὕτως εἰπεῖν καταῤῥάκτας του, ἐπέρχεται στιγμή, καθ' ἣν ἐπιθυμεῖ τις μίαν γωνίαν ἐν τῷ οἴκῳ του μὲ ξηροῦ ἄρτου τεμάχιον καὶ στάκτην ἐκ τοῦ

δατος τοῦ φρέατός του. Ἐκορέσθην, φίλτατέ μου, ὁδοιπορῶν, ἀφοῦ ἐταξείδευσα ἐπὶ δύο ἔτη. . . .

Εἶδον τὴν Ἀμερικὴν ὁλόκληρον· παρουσιάσθην εἰς τὸν Λίγκολν, τὸν πρόεδρον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, εἰς τὸν Δὸν Πέτρον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Βρασιλίας. Τί ὡραῖος ποταμὸς ὁ Μισσισιπῆς! ὁποῖαι μαγικαὶ καμπαὶ καὶ κυρτώσεις! καὶ αἱ ὄχθαι αἱ χλοεραὶ καὶ τὰ ἀτμόπλοια τὰ ποικιλοειδῆ, τὰ διασχίζοντα αὐτὸν κατὰ μυρίας διευθύνσεις, καὶ τὰ χωρία τὰ λευκορροδοῦντα, τὰ ὁποῖα ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἦσαν πόλεις, καὶ αἱ πολλαχοῦ στρατοπεδεύσεις τοῦ *Héridan*, τοῦ πρώτου στρατηγοῦ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Πολιτειῶν. Ἀλλ' ὁ Ἀμαζὼν πάλιν! Θεέ μου, πόσον τὸν ἀγαπῶ. Καὶ παντοῦ τοῦ Ἄρεως ἡ βροντώδης ἠχὼ, καὶ παντοῦ ἐπαναστάσεις καὶ σφαγαὶ καὶ μάχαι μυριόνεκροι. Καὶ εἰς τοὺς Παταγῶνας ἦμην καὶ εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς, ὅπου ἡ εἰκὼν τῆς ἐρημίας καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως· ὁ στρατάρχης Φορὲῦ εἶναι εὔμορφος στρατηγὸς, ἡ δὲ γαμετὴ τοῦ στρατηγοῦ Βαζαίν, Μεξικανὴ θελκτικωτάτη, ἔχει πολλὰς χιλιάδας ταλλήρων τῆς πατρίδος της καὶ δέκα ὀκτὼ ἔτη, ἐνῶ ὁ στρατηγὸς πλησιάζει νὰ πατήσῃ τὰ πεντήκοντα, καὶ οἱ ὑπασπισταί του— ὑπασπισταὶ φιλάρεσκοι! —γελῶσι πονηρῶς ὑπὸ τὸν μύστακά των.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι συνανεγνώσαμεν τὸν Κυνηγὸν τοῦ δυστυχοῦς Γαβριὴλ Φερρὺ· πόσον συνεκινούμεθα εἰς τὰ παθήματα τῶν φοβερῶν ἐκείνων ἀνθρώπων. Ἐλησμόνησας τὸ Μέλαν Πτηνὸν, τὸν αἱμοχαρῆ τὸν Ἰνδῶν ἀρχηγὸν, κ' ἐκείνην τὴν νῆσον, ἣν ἡ χεὶρ τοῦ γενναίου Καναδοῦ ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ πυθμένος τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν ἐκείνην τὴν σπαραξικάρδιον τὴν ἐπὶ τῶν χρυσοφόρων ὀρέων λαβοῦσαν χώραν;

Τώρα λέγω ὅτι πάντα ταῦτα δυνατὸν νὰ ὑπῆρξαν· ὁ Γαβριὴλ Φερρὺ, ὁ ἐν τῇ «Ἀμαζόνι» καταπλεύσας— ἀνέγνως βεβαίως τὸ ὡραῖον διήγημα τοῦ Κ. Ῥαγκαβῆ —περιέγραψε τὸν τόπον καὶ τὰς τοσαύτας ποικιλοχρόους σκηνὰς διὰ γραφίδος ὑπὸ χειρὸς ἐπιδεξίας κρατουμένης.

Εἶδον Ἰνδοὺς, φίλε, Ἰνδοὺς ἐρυθροδέρμους, ἀνταναλάσεις τοῦ Μέλανος Πτηνοῦ, πρόσωπα περίεργα, κατὰ παντοίους βεβαμμένα τρόπους, ἐνδυμασίας ἀλλοκότους, ἤθη ἐμπνέοντα φόβον, πανοπλίας ἀγρίας, καπνοσύριγγας μήκους μυθώδους, ἑνώτια μεγάλα καὶ εἰς ὦτα ἀνδρῶν, καλύβας παραδόξους. Ἡ Μεξικανικὴ γλῶσσα μὲ κατέθελξε, *cabaleros* ἀπ' ἐδῶ, *los padres* ἀπ' ἐκεῖ, *hidalgo* καὶ *segnorita* παντοῦ. Εἶναι χώρα μαγικὴ τὸ Μεξικόν. Ὁ Ζουαρὲζ ἔχει πώγωνα κύκλωπος, εἶναι δὲ ἰσχνὸς ὡς ἐξηραμμένη ἀκακία. Ὑπερήφανοι ἄνθρωποι αὐτοὶ οἱ Μεξικανοί. Πόσον δ' ὡραῖαι αἱ Μεξικανίδες!

Καὶ ἐν Αὐστραλίᾳ ἦμην, φίλτατε Πέτρε, καὶ ἐν Κίνᾳ καὶ ἐν Ἰνδίαις καὶ ἐν Περσίᾳ. Οἱ Μανδαρῖνοι μὲ κατέθελξαν· τὰ ὀνόματά των εἶναι δεκάπηχυ. Ἔχουσι φιλολογίαν σπουδαίαν, ἀκούω· οἱ ποιηταὶ ἐν Κίνᾳ ἀρθονοῦσιν. Ἐγνώρισα τὸν ἕνα, τὸν Μιὲν-τσὰν-μπουμ-νίν, ὅστις ἤθελησε μὲ πάντα τρόπον νὰ μὲ διδάξῃ τὴν σινικὴν γλῶσσαν. Ἤρχισα νὰ ψελλίζω λέξεις τινὰς, ἀλλ' εἶδον ὅτι φθίσις ὑπέκειτο εἰς τοὺς πνεύμονάς μου, ἐὰν ἤθελον νὰ εἰσδύσω εἰς τὴν λαβυρινθοειδῆ βαβυλωνίαν τῆς περιέργου ταύτης γλώσσης· εἶναι λέξεις, ἃς προφέρων, νομίζεις ὅτι ποντικῶν ὕμνους ἀκούεις. Ἡ Καντὼν μοὶ ἤρεσε πολύ. Οἱ Ἄγγλοι ἐκεῖ πωλοῦσι τὸ ὄπιον καὶ μεθύσκουσι τοὺς Σίνας τῆς Κίνας, οἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν μετὰ τοῦ Σίνα τῆς Βιέννης — μεγάλη, Θεέ μου, διαφορά.—Ἡ Χανδερναγόρη τῶν Ἰνδιῶν δὲν δύναται νὰ λησμονήσῃ τὴν Γαλλίαν· οἱ δρόμοι της ὡραῖοι, οἱ δὲ οἶκοί της παράδοξοι. Πόσοι ἐλεύθεροι εἰς ταῦτα τὰ μέρη! Τὸ κυνήγιον τῶν τίγρεων εἶναι σύνηθες, καὶ εἶδον ἀνθρώπους διὰ δορῶν τίγρεων μόνον ἐνδεδυμένους. Ὁ Βράχμας ἐδῶ, ὁ τρισυπόστατος, θριαμβεύει. Μὴ πιστεύῃς ὅσα λέγουσι περὶ τῶν Παριῶν, δηλαδὴ τῶν εἰλώτων τῆς Ἰνδίας. Ἀληθῶς ὅτι ὑπάρχει πτωχεία μεγάλη, ἀλλ' οἱ Λαζαρόνοι τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας πολλῷ χείρονες. Ἡ Βομβάης, ἡ Καλκοῦττα, ἐν αἷς ὑπάρχουσιν Ἕλληνες. . . .

Ἀλλὰ θά μ' εἴπῃς ὅτι σ' ἐξάλισα μὲ τὰς πετώσας ταύτας περιγραφάς μου· ἀλλὰ σ' ἀκούω νὰ λέγῃς.— Ποῦ ὁ διάβολος εὗρε τόσα χρήματα νὰ δαπανᾷ εἰς περιηγήσεις μακρὰς καὶ διασκεδάσεις ἀκαταπαύστους; μήπως Πακτωλός τις ἠνοίχθη ἐμπρός του, ἢ μήπως ἐπώλησε τῷ Σατανᾷ τὴν ψυχήν του; Τίς οἶδεν; ὁ αἰὼν αὐτὸς εἶναι ὁ αἰὼν τῆς κολάσεως, ὡς λέγουσιν οἱ Ἐξαρχόπουλοι πάντες.

Ἄ! φίλε, ἡ ἐρώτησίς σου δὲν εἶναι τόσῳ δύσκολος, καὶ ἡ ἀπάντησίς μου εἶναι εὔκολος πολύ. Διατί νὰ μὴ σοὶ τὸ εἴπω; Ἡ ψυχή μου εὑρίσκεται ἀκόμη ἐν τῷ σώματί μου, ἀγνοῶ εἰς ποῖον μέρος, διότι δὲν παραδέχομαι εὐχερῶς τὰς γνώμας τῶν ἄλλων· Πακτωλός τις δὲ χρυσορρόας ἐμπρός μου εἰσέτι δὲν ἐφάνη. Ἀλλ' εἶμαι ὅπως δήποτε πλούσιος, καὶ οἱ θησαυροί μου ὅλοι προέρχονται ἀπὸ μαύρην ἡγεμονίδα τῆς Μασκάτης, ἥτις ἐλθοῦσα ἐν Λονδίνῳ ἵνα θαυμάσῃ τὴν Ἄνασσαν, τὴν χαριτόβρυτον Βικτωρίαν— χαριτόβρυτον, καὶ ἔχει 8 ἢ 10 τέκνα— τυχαίως μὲ εἶδεν, ὁ ἑλληνικός μου μύστας φαίνεται ὅτι τῇ ἤρεσεν, οἱ δὲ ὀφθαλμοί μου, οἵτινες ἐν παρόδῳ, ὡς ἄλλως τε γνωρίζεις, κινεζικοὶ δὲν εἶναι, φαίνεται ὅτι τὴν ἐμάγευσαν. Μ' ἠγάπησε πολὺ, τρελλὰ, ἡ Μαύρη τῆς Μασκάτης ἡγεμονίς· θὰ ἦμην ὁ ἀναμφιβόλως ἀχάριστος, ἐὰν δὲν ἀνταπήντων εἰς τὸν ἔρωτα τοῦτον. Καὶ αἱ μαῦραι ἔχουσι τὰ θέλγητρά των, φίλε Πέτρε· γνωρίζουσι κάποτε νὰ ἀγαπῶσι κάλλιον πολὺ τῶν λευκῶν γυναικῶν μας. Ἡ δυστυχής μου ἡγεμονίς! δὲν ἔζησεν ὅσῳ ἔπρεπε, θὰ τὴν ἠγάπων αἰωνίως! Ἄ! ὁποίους ὡραίους ὀδόντας εἶχε! καὶ χεῖλη, ῥώθωνας καὶ ὀφρῦς καὶ μέτωπον καὶ κόμην! ἀδύνατον νὰ τὴν λησμονήσω· ἡ εἰκών της θὰ μείνῃ πάντοτε ἐν τῇ μὴ ἀποτεφρωθείσῃ ἔτι καρδίᾳ μου. Τί τὰ θέλεις; μετὰ ἐξάμηνον εὐτυχίαν, μετὰ τόσας ἡμέρας φλογερᾶς ἀγάπης καὶ αἰσθημάτων ὄχι καρκινοβατικῶν, πίστευσόν με, ἡ Μαύρη τῆς Μασκάτης ἡγεμονίς μου ἄφῆκε πρωΐαν τινὰ τὸν κόσμον τοῦτον ἐν τῇ ἀγκάλῃ μου ἐκπνεύσασα, ἐπὶ τὰ χείλη της ἔχουσα τὸ εὔηχον καὶ εὐλογημένον ὄνομά μου. Ὁποία δυστυχία δι' ἐμέ! Ἔκλαυσα, ἔβηξα τοὺς γρόνθους μου, τοὺς ὄνυχάς μου, τοὺς ἀγκῶνάς μου, ἄρτια ἤσυχον τὴν κόμην μου. Ἡ κηδεία ἐρράντισα

μεγαλοπρεπὴς νὰ ὑπάρξῃ· χρήματα εὑρίσκοντο ἐν ἀφθονίᾳ. Λόγοι ἐπιτάφιοι πολλοὶ ἀπηγγέλθησαν εἰς πολλὰς διαλέκτους· ὁ κόσμος ὅλος μὲ συνελυπεῖτο. Τὸ ἐπιτύμβιόν της συνέθεσεν ὁ Λαμαρτῖνος τῆς Ἀλβιῶνος Τεννυσὸν, τὸ δὲ μαυσωλεῖόν της ἐπληρώθη χιλίας γκινέας.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἔλαβον παρὰ συμβολαιογράφου ἐπιστόλιον προσκαλοῦν με παρ' αὐτῷ. Ἔσπευσα μελανοφορῶν. Ἤκουσα μὲ τεταμένα τ' ἀκουστικὰ τύμπανα. Εὑρέθην ἐν στιγμῇ κάτοχος ὀκτακοσίων χιλιάδων λιρῶν παρακατατεθειμένων εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας, ἀπείρων γαιῶν ἐν Μασκάτῃ, κάτοχος πέντε τζαμίων μὲ εἴκοσι ἕνα μιναρέδας ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ξηροθημωνιᾶς ἐν τῇ ἀκροτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Ἀραβίας, κάτοχος ἀμπέλων, παλατίων, δούλων καὶ πέντε ἡμέρων τίγρεων, αἵτινες, ὡς ἔλεγεν ἡ διαθήκη, ἐφίλουν προσκαλούμεναι τὰς παρειὰς τοῦ προσκαλοῦντος. Εὑρέθην κληρονόμος καθ' ὅλα τῆς Μαύρης τῆς Μασκάτης Ἡγεμονίδος μου, ἣν ἐπὶ τοσοῦτον ἐμμανῶς ἠγάπησα, ἐγὼ τοῦ Ἰάρεθ ἡ τοῦ Σὴμ λευκὸς ἀπόγονος αὐτὴν τοῦ Χὰμ τὴν μαύρην θυγατέρα.

Λοιπὸν ἤμην Κροῖσος ἀληθής. Ἐλάκτισα καὶ Ἑρμῆν καὶ βάμβακας καὶ ἀποικιακὰ προϊόντα καὶ, τρίβων τὰς χεῖρας, ἐσκεπτόμην πῶς ν' ἀρχίσω νὰ αἰσθάνωμαι τὰς τοῦ πλουσίου γλυκύτητας. Καὶ ἐν πρώτοις διηυθύνθην πρὸς τὴν Μασκάτην, τὴν πατρίδα τῆς δειλαίας Μαύρης Ἡγεμονίδος μου καὶ πατρίδα τῶν κτημάτων καὶ ἀνακτόρων μου. Περιῆλθον τὰ πάντα ἐν συγκινήσει, πᾶς δὲ βράχος, πᾶσα γωνία, πᾶν πτηνὸν μοὶ εἶπον τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπησάσης με τόσον. Ἡ μικρὰ Ἡγεμονεία τῆς Μασκάτης εἶναι πρότυπον πατριωτικῆς κυβερνήσεως, οἱ ὑπουργοὶ δὲ τῆς γηραλέας Εὐρώπης θὰ ἠδύναντο νὰ λάβωσι πολλὰ διπλωματικὰ μαθήματα παρὰ τῶν κυβερνώντων κατὰ τὸ μασκατικὸν σύστημα τὴν εὐφορωτὴν Μασκατην. . .

Κατόπιν μὲ εἶδον αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ὁ τριετὴς ἐμφύλιος πόλεμος, αἱ ναυμαχίαι ἐκεῖναι αἱ παράδοξοι καὶ τρομεραὶ τοῦ Μεριμὰκ καὶ τοῦ Κερσὴγ, αἱ μάχαι ἐκεῖναι καθ' ἃς μυριάδες ἑκατομβῶν θυμάτων ἔπιπτον, καθ' ἃς τὸ αἷμα ποταμηδὸν τῷ ὄντι ἔῤῥεε, καὶ δύο ἡμερῶν διάστημα διὰ τὰς τοιαύτας διασκεδάσεις δὲν ἤρκει, ἡ τόση ἐκείνη κίνησις, ἡ μεγαλυνομένη φήμη τοῦ Γρὰντ καὶ Σέριδαν καὶ Σέρμαν, καὶ τοῦ Λῆ ἡ καρτερία καὶ τὸ στρατηγικὸν, τόσα ἄλλα παράξενα πράγματα, ἡ Δημοκρατία ἐκείνη ἡ πρόεδρον ἔχουσα ἕνα ξυλοσχίστην καὶ στρατηγοὺς ῥάπτας καὶ τυπογράφους κατὰ μέγα μέρος καὶ ἐκ τοῦ μηδενὸς κολοσσιαίους στρατοὺς ὡς φυστύκια, οἱ τραπεζῖται ἐκεῖνοι οἱ τόσον εὐκόλως δανείζοντες καὶ χίλια ἄλλα δύο, μὲ εἵλκον πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, πρὸς τὴν χώραν τοῦ Οὐασιγκτῶνος καὶ Φραγκλίνου, πρὸς τὴν χώραν τῶν παραδόξων πραγμάτων, τῶν ἐρυθροδέρμων Ἰνδῶν, τῶν μονομαχιῶν *à la carabine*, πρὸς τὴν χώραν ὅπου αἱ γυναῖκες διὰ τὸ ἐλάχιστον αὐθαδείας σημεῖον σὲ ῥαπίζουσιν ἀνηλεῶς, σὲ προσκαλοῦσιν ἀστραπηδὸν καὶ, πίστευσόν με, σὲ φονεύουσιν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ὡς ὄρνιθα οὐδόλως συνορρυούμεναι.

Ἐὰν περὶ τοῦ τόπου τούτου μὲ βλέπῃς περισσοτέραν διάθεσιν ἔχοντα νὰ σοὶ ὁμιλήσω, βεβαίως θὰ ὑπάρχῃ καὶ αἰτία τις δικαιολογοῦσα. Θέλεις νὰ τὴν μάθῃς, καλέ μου Πέτρε; ἐπιθυμεῖς νὰ συγκινηθῇς ὀλίγον καὶ κατόπιν νὰ γελάσῃς κρατῶν τὰς πλευράς; Βλέπεις ὅτι σὲ προδιαθέτω· νομίζω ὅτι σφάλλω ἐν τούτοις. Λοιπὸν παραδέχεσαι; Εἶγε! Πρόσεχε ὄπισθεν καὶ ἄφες με ν' ἀρχίσω τὴν διήγησίν μου ὅπως ἠξεύρω κάλλιον. Ὁ κάλαμός μου ζητεῖ νὰ τὸν καθαρίσω, οἱ δὲ δάκτυλοί μου ἀπαιτοῦσι μικρὰν ἀνάπαυσιν. Τὸ συγχωρεῖς; Σ' εὐχαριστῶ.

Β'.

Ἡ Οὐασιγκτώνη, ἐν ᾗ πρὸ δώδεκα ἡμερῶν εὑρισκόμην, εἶναι πόλις ὡραιοτάτη μὲν, ἀλλ' οὐχὶ τόσῳ πολυποίκιλος ὡς ἡ Βοστώνη ἢ τὸ Νεοβόρακιον. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἀγαπῶ τὰς πόλεις, ἐν αἷς κίνησις μεγάλη γίνεται, ἐν αἷς τρέχει τις τὸν κίνδυνον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ πατηθῇ ὑπὸ τῶν ἁμαξῶν ἢ τῶν ἱππέων, ἐν αἷς ὁ θόρυβος ἡ πᾶσα ἄλλη τις ταραχὴ, ἐν μεγάλῃ διαστάσει λαμβάνουσα χώραν, σ' ἐκκωφαίνει, σοὶ ἐπιφέρει τὰ νεῦρα, τὴν εὐτυχῆ ταύτην ἐνίοτε ἀσθένειαν. Ἀποστρέφομαι τὴν μονοτονίαν καὶ τὰς συμπαρομαρτούσας ἀηδίας· προτιμῶ νὰ διέρχωμαι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὁδοῦ πλήρους σιδηρουργείων, τὴν τοῦ Ἡραίστου σφῦραν ἐν ἐνεργείᾳ ἀπαύστῳ ἐχόντων, ἢ νὰ περῶ ὁδὸν, ἐφ' ἧς δύο ἢ τρεῖς ἁμάξας ἢ δέκα τὸ πολὺ θ' ἀπαντήσω, καὶ πίλους ὑφηλοὺς ἀναρίθμους θὰ ἴδω, καὶ περιλαίμια διπλωματικὰ ὅσα θέλεις, καὶ ἀλεξιβρόχια πολύχρωα ὑπὸ μάλην, καὶ δίοπτρα μυωπικὰ ἐπὶ ῥινῶν στιλβουσῶν, καὶ περισκελίδας καθαρωτάτας καὶ τόσας ἄλλας ἀνησίας, αἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον ἀρέσκουσιν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῶν διπλωμάτων ὀμματων. Δὲν ἀγαπῶ τὴν διπλωματίαν. Καὶ ταῦτα πάντα, φίλε Πέτρε, ὅπως σοὶ εἶπω ὅτι ἡ Οὐασιγκτώνη εἶναι μὲν πόλις ὡραία, ἀλλὰ καὶ πόλις πλήρης γραμματέων, δικαστῶν, ἀρχείων, ἀνακτόρων, βουλευτηρίου, γερουσίας, ὑπουργείων, δηλαδὴ καὶ πόλις, κατ' ἐμὲ, μονότονος, ἥτις δυνατὸν μὲν ἐπὶ ἡμέρας τινὰς νὰ σὲ διασκεδάσῃ ξένον ὄντα, ἀλλ' ἥτις, παρελθούσης προθεσμίας τινὸς συγκαταβατικῆς, εὐκόλως δύναται σπληνικὸν καὶ ὑποχονδριακὸν νὰ σὲ καταστήσῃ.

Πρὸ δώδεκα λοιπὸν ἡμερῶν εὑρισκόμην ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἐσκόπουν ὡς μεθαύριον ν' ἀναχωρήσω. Ἦτο ἡμέρα τετάρτη· λοιπὸν ἔλεγον ν' ἀναχωρήσω τὴν παρασκευήν. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς τετάρτης εἶχον ἀρχίσει ἑτοιμάζων τὰ πρὸς νέαν ὁδοιπορίαν, ἦτο δὲ δεκάτη ὥρα, ὅτε ἰδέα τις μοὶ ἐπῆλθεν.— Ἐὰν ὑπάγω νὰ προγευματίσω σήμερον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Ἑπτὰ Σταυρῶν, εἶπον κατ' ἐμαυτόν· λέγεται ὅτι εἶναι ἓν τῶν πρώτων τῆς Οὐασιγκτώνης ξενοδοχείων καὶ εὑρίσκει τις τὰ ἐκλεκτότερα πράγματα.

Καὶ ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον. Ἀφήσας τὰ πάντα ὡς εἶχον, λαβὼν δὲ πῖλον καὶ μαστίγιον καὶ χειρόκτια ἐξῆλθον, πρὸς τοὺς Ἑπτὰ Σταυροὺς διευθυνόμενος. Κίνησίς τις μεγαλειτέρα συνέβαινε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἔβλεπέ τις δὲ καθ' ὁδὸν στρατιώτας πολλοὺς καὶ πολίτας ἀ-

ναμεμιγμένους καὶ εὐθυμοῦντας. Ἐρωτήσας ἔμαθον ὅτι ἦσαν τάγματά τινα ἀλλαχόθεν φθάσαντα καὶ πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Γράντ, τὸ ἐνώπιον τῆς Ριχμόνδης, γελλόμενα.

— Πότε θὰ κυριευθῇ αὐτὴ ἡ Ριχμόνδη, ἐψιθύρισα, τόσαι μυριάδες θυμάτων ἐξηφανίσθησαν καὶ ἐν τούτοις ὁ Λῆ δὲν καταδαμάζεται.

Ἔφθασα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ μετ' ἄλλων ἀναβαινόντων συνανέβην τὴν μαρμαρίνην στιλβουσαν κλίμακά του καὶ μετ' ὀλίγον εὑρέθην ἐν ἀπεράντῳ αἰθούσῃ, ἐπὶ τὸ ἀμερικανικὸν ψυχρότατα διεσκευασμένῃ. Ἐπρογευμάτιζον ἤδη ἀρκετοί, ὡς ἐκ τούτου δὲ πολλαὶ τράπεζαι ἦσαν κατειλημμέναι. Τὸ κατ' ἐμὲ προὐτίμησα μίαν, ἐν γωνίᾳ τινὶ προσκομισμένην, ἐρ' ἧς κομψὸν δοχεῖον ἀνεπαύετο συρίγγων ὡραίαν ἀνθοδέσμην, καὶ παρὰ τῇ ὁποίᾳ οὐδεὶς παρεκαθέζετο ἔτι. Κύκλῳ τῆς τραπέζης τῆς παρὰ τῇ ἰδικῇ μου ἐστρωμμένης ἐκάθηντο πέντε συνδαιτυμόνες. Πιστεύω, ἀγαπητέ μοι φίλε, ὅτι δὲν θὰ σὲ δυσαρεστήσω περιγράφων τοὺς κυρίους τούτους, οὓς μετ' ὀλίγον θὰ ἴδῃς ἐνεργοῦντας. Καὶ οἱ πέντε ἦσαν Ἀμερικανοὶ *pur sang*. Οἱ τρεῖς αὐτῶν ἔφερον στρατιωτικὴν στολὴν ἀλλόκοτον, ἐξ ἧς ἀδύνατον μοὶ ἐστάθη νὰ ἐννοήσω εἰς ποῖον ὅπλον ἀνῆκαν, ἦσαν τοῦ πυροβολικοῦ, τοῦ μηχανικοῦ, τοῦ ἱππικοῦ, τοῦ πεζικοῦ; ἀγνοῶ, δὲν δύναμαι νὰ σοὶ τὸ εἴπω. Ὅ,τι ὅμως εὔκολον νὰ εἴπῃ τις, εἶναι ὅτι τὰ πρόσωπά των ἦσαν ἡλιοκαυμένα, οἱ μύστακές των ἐφαίνοντο προκλητικοί, ὅτι τὸ ὕφος των ἦτο αὐθάδες. Οἱ παρ' αὐτοῖς δύο ἄλλοι ἐξεπροσώπουν τὸν τύπον τοῦ ἀληθοῦς *Yankee*, ὡς λέγουσιν οἱ νότιοι τοὺς βορείους· ἰσχνὰ πρόσωπα, γενειὰς *aux favoris* μακρὰ, σαρκαστικὸν μειδίαμα, βλέμμα ψυχρὸν καὶ ἀδιάφορον, πρόσωπα ἐν μιᾷ λέξει νευρικά. Οὐδεὶς τῶν πέντε ἠρίθμει ἡλικίαν πλέον τῶν εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν.

Ἔτρωγον μετ' ὀρέξεως καὶ ἀρθόνως, ὅπερ δὲν ἠμπόδιζε τὴν συνομιλίαν των, λίαν ζωηρὰν καὶ δι' ἕνα ξένον περιεργοτάτην. Εὑρισκόμην πρὸ μηνῶν πατῶν τὸ Ἀμερικανικὸν ἔδαφος, πολλὰ εἶχον ἴδει καὶ πάμπολλα ἄλλα εἶχον ἀκούσει περὶ Ἀμερικανῶν, κ' ἐν τούτοις ἡ περιέργειά μου ἵστατο ἐπὶ ποδὸς πάντοτε, πάντοτε ζητοῦσα, πάντοτε ἀδιαλείπτως ἀνιχνεύουσα. Ὡς ἐννοεῖς, προσεπάθησα, εἰ καὶ τρώγων, νὰ μὴ χάσω μηδὲ λέξιν ἐκ τῆς συνομιλίας τῶν γειτόνων μου.

— Ἄχ! ἄχ! ἔλεγεν εἷς τῶν στρατιωτικῶν κενῶν ποτηρίων λευκοῦ οἴνου, ἐὰν ἀποτύχωμεν καὶ τὴν φορὰν ταύτην;

— Ἀδύνατον, ἀντέτεινε κτυπήσας ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸν γρόνθον του ὁ κατ' ἀντικρύ μου στρατιωτικὸς, σέρων κυανοῦν χιτῶνα μὲ πράσινον περιλαίμιον καὶ κομβία ἀργυρᾶ· ἀδύνατον, σᾶς λέγω· ἐλήφθησαν πάντα τὰ μέτρα, ὥστε τὴν φορὰν ταύτην τὸ πρᾶγμα θὰ ἐπιτύχῃ.

— Λοιπὸν ὁ Λῆ θὰ σωρρονισθῇ, προσέθηκεν εἷς ἐκ τῶν δύο ἑαυτῆ.

— Ναὶ, θὰ σωρρονισθῇ ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς, ἀπεκρίθη ὁ ὁμιλήσας στρατιωτικός.

— Πόσον ὅμως θὰ γελάσωμεν, εἶπεν ὁ ἄλλος ἰδιώτης εἰρωνικῶς γελῶν, ἐὰν ἀκούσωμεν ὅτι εἴσθε καὶ πάλιν βρεγμένοι· αἱ γελοιογραφίαι θὰ πωληθῶσιν ἐκείνην τὴν ἡμέραν οὐχὶ πλέον ἀντὶ ἁπλῶν ἑκατοστῶν, ἀλλ' ἀντὶ λευκῶν ὡραίων δολλαρίων.

— Θὰ κερδίσωσιν οἱ ξυλογράφοι, προσέλεξεν ὁ ἕτερος ἰδιώτης.

— Ἀστειεύεσθε ὅσῳ θέλετε, σεῖς οἱ ὑπάλληλοι ἢ οἱ τραπεζῖται τῆς Οὐασιγκτώνης, εἶπεν ὁ σιωπήσας ἄχρις ὥρας στρατιωτικὸς, τυμπανίζων τὸ μαχαίριόν του ἐπὶ τῆς προσοψίδος του· ἡμεῖς θὰ κάμωμεν τὸ χρέος μας μέχρι τέλους, θὰ χύσωμεν τὸ αἷμά μας ἀφειδῶς, ἐλπίζομεν δὲ νὰ ἐπαναφέρωμεν συντόμως τοὺς ἀποπλανηθέντας εἰς ἐπίγνωσιν, ὁ δὲ δεσμὸς τῆς Ὁμοσπονδίας μας νὰ στερεοποιηθῇ καὶ πάλιν ἰσχυρότερος.

— Ναὶ, προσέθηκεν ὁ μὲ τὸν κυανοῦν ἐπενδύτην, ναὶ, τὸ καθῆκον θὰ ἐκτελεσθῇ μέχρι κεραίας, ὑπὸ τὰς διαταγὰς δὲ τῶν στρατηγῶν μας θὰ ὁρμήσωμεν καὶ εἰς πῦρ καὶ εἰς μόλυβδον.

— Δι' ἓν μόνον λυπούμενοι, προσεῖπεν κενῶν τὸ ποτήριόν του ὁ τὸ πρῶτον ὁμιλήσας στρατιωτικὸς, ὅτι τινὲς τῶν ἀρχηγῶν μας θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ ἔτρωγον ἄχυρον, ἢ νὰ τρώγωσιν ἄρτον.

— Τί ἐννοεῖς μὲ τοῦτο, ὑπολοχαγέ; ἠρώτησεν εἷς τῶν δύο ἰδιωτῶν.

— Ἄ! μὴ ὁμίλει οὕτω, Τζών, ἐψιθύρισεν ὁ εἷς τῶν στρατιωτικῶν.

— Λέγε, λέγε, προσέθηκεν ὁ ἕτερος πολιτικός.

— Καὶ διατί νὰ μὴ ὁμιλήσω, Φράνκ; διατί νὰ μὴ εἴπω ὅ,τι αἰσθάνομαι; Ἔχομεν πᾶν δικαίωμα, εἰ καὶ στρατιωτικοὶ, νὰ κρίνωμεν καὶ νὰ ἐπικρίνωμεν, ὅπερ ὅμως δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ποτὲ νὰ κάμωμεν τὸ χρέος μας, νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων μας, οἵοι δήποτε καὶ ἂν ὦσι οὗτοι.

— Δικαίως, δικαίως, ὑπετονθόρυσε μασσῶν ὁ πλησίον τοῦ Τζὼν ἰδιώτης.

— Λοιπὸν ὅ,τι λέγω, ἐξηκολούθησεν ὁ ὑπολοχαγὸς πίνων ἀκόμη, θὰ τὸ ἔλεγον καὶ εἰς τὸν Στάντων τὸν ὑπουργὸν τοῦ πολέμου.

— Δὲν μᾶς εἶπες τίποτε ἀκόμη, ἐρώνησε γελῶν εἷς τῶν στρατιωτικῶν.

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ σᾶς εἴπω· κρῖμα ὅτι πηγαίνομεν νὰ φονευθῶμεν ὑπὸ στρατηγῶν ἀναξίων.

— Ἐννοεῖς τὸν Βούττλερ;

— Ὄχι.

— Ἐννοεῖς τὸν Σέριδαν; εἶπεν ὁ Φράνκ.

— Ὄχι. Δὲν γνωρίζεις ὅτι δὲν τιθέμεθα ὑπὸ τὰς διαταγάς του;

— Λοιπὸν, ὁμιλεῖς διὰ τὸν Σέρμαν; ἠρώτησεν ὁ ἄλλος στρατιωτικός.

— Ὄχι, ὄχι, εἴμεθα ὑπὸ τῆς σημαίας τοῦ ἀνδρείου τούτου, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ αὐτόν.

— Τότε εἶναι ὁ Γράντ, εἶπεν εἷς τῶν ἰδιωτῶν.

— Ναὶ, ναὶ, ἀπήντησεν ὁ Τζὼν ἐρυθριανόμενος, ναὶ, ναὶ, διὰ τὸν Γράντ θέλω νὰ ὁμιλήσω, διὰ τὸν γενικὸν τοῦτον ἀρχιστράτηγον τὸν ὁποῖον δὲν ἤξευρα ποῦ κατώρθωσε νὰ εὑρῇ Κύριος Στάντων· διὰ τὸν Γράντ, ὅστις τοσάκις ὠδήγησε τὸν ἀμερικανικὸν στρατὸν ἀπὸ ἥττης εἰς ἥτταν, ἀπὸ πειρασμῶν εἰς πειρασμούς· θέλω νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸν Γράντ, ὅστις κάθηται ἀεργὸς τό-

σαν καιρὸν πρὸ τῆς Ῥιχμόνδης, ἐνῷ ὁ Σέρμαν τρώγει τὰ σίδηρα· διὰ τὸν Γράντ. . .

— Ἄ! ἄ! τίς ὁ ἀνδρεῖος ὁ ὁμιλῶν τοιουτοτρόπως διὰ τὸν Γράντ; ἀντήχησε φωνὴ πλησίον μου, φωνὴ ὀξεῖα.

Ἐστράφην ἔκπληκτος καὶ εἶδον στάντα ἐγγὺς ἐμοῦ νέον ὑψηλὸν, ἰσχνὸν, ἀγένειον, φέροντα δὲ στολὴν ἀξιωματικοῦ. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ὠχρὸν καὶ κατακεκμηκὸς, ὁ δὲ ὀφθαλμός του ἔλαμπεν.

Ἐν τούτοις τὸ ἐψητόν μου ἔμενεν ἀνέπαφον, ὡς παραπονούμενον, ἀλλ' ἡ ὄρεξίς μου εἶχεν ἀρίσει τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν περιέργειαν καὶ καὶ κατ' οὐδὲν ἐρρόντιζον πλέον διὰ τὸ ἐψητόν μου τὰ μέλλοντα νὰ διαδεχθῶσιν αὐτὸ μῆλα ἢ ἄπια. Ἡ ἐνώπιόν μου σκηνὴ μὲ κατεῖχεν ὁλόκληρον.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀξιωματικοῦ μὴ ἐπερχομένης τῆς ἀπαντήσεως, στραφεὶς οὗτος πρός με μοὶ εἶπε.

— Κύριε, λαμβάνω τὴν τόλμην νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μοὶ εἰπῆτε πῶς ἦλθεν ἡ μεταξὺ τῶν κυρίων τούτων περὶ τοῦ στρατηγοῦ Γράντ ὁμιλία καὶ τίς ἦτο ὁ ὁμιλήσας τόσον εὐγενῶς διὰ τὸν στρατηγόν.

— Κύριε . . . ἐψιθύρισα ἀγνοῶν ἀληθῶς τί ν' ἀπαντήσω.

— Ἐγὼ ὡμίλησα διὰ τὸν στρατηγὸν Γράντ, ἀπεκρίθη ὁ ὑπολοχαγὸς Τζὼν, περιττὸν δ' εἶναι νὰ σᾶς εἴπω πῶς ἦλθεν ἡ ὁμιλία αὕτη.

— Καλὰ, καλὰ, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς· ἀλλὰ δύνασθε νὰ μοὶ ἐπαναλάβητε ὅσα εἴπετε;

— Καὶ διατί νὰ σᾶς τὰ ἐπαναλάβω;

— Διότι θέλω νὰ σᾶς ἀπαντήσω.

— Θέλετε νὰ μ' ἀπαντήσητε; ἀλλ' οὐδεὶς σᾶς ἠρώτησέ τι.

— Βεβαιότατα, βεβαιότατα, προσεῖπεν εἷς τῶν δύο γενειοφόρων.

— Ἔχετε δίκαιον, τότε ὅμως ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς εἴπω. . . .

— Τί;

— Νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ψεύδεσθε.

— Ὅτι ψεύδομαι;

— Ὅτι δὲν γνωρίζετε τί λέγετε.

— Ἀλλὰ κύριε, ἦλθετε ζητοῦντες ἔριδα ἐνταῦθα; ἀνέκραξεν ὁ Φράνκ.

— Ὅτι δὲν γνωρίζω τί λέγω; προσηρώτησεν ὁ Τζὼν· Κύριε, κυττάξατε καλῶς· φορῶ στρατιωτικὴν στολήν.

— Εἶναι ἀνυπόφορον! προσέθηκεν ὁ εἷς τῶν δύο ἰδιωτῶν.

— Καὶ τί μὲ τὰς φωνάς σας αὐτὰς, κύριοι; ἐρώτησεν ὁ ἀξιωματικὸς, ἐνῷ τὸ πλῆθος τῶν προγευματιζόντων ἄρησαν τὰς τραπέζας, περιεκύκλου τοὺς ἐρίζοντας· ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντοτε ἀλήθεια· αὐτὴ μόνη δὲν φοβεῖται τὰ σκότη. Διατί, ἀφοῦ ὡμιλήσατε, σιωπᾶτε; Βεβαίως διότι θὰ διεψεύσθητε, διότι θὰ σᾶς ἔλεγον ὅτι ἐσυκοφαντεῖτε, ὅτι ἴσως ἐν ἀγνοίᾳ ὡμιλεῖτε περὶ σοβαρῶν πραγμάτων, περὶ σπουδαίων προσώπων· εἴμεθα μὲν ἐν δημοκρατίᾳ ἀλλὰ τὰ ψεύδη δὲν συγχωροῦνται. Ἐνώπιον ὅλων τῶν περιεστώτων πρέπει ν' ἀποσύρητε τοὺς λόγους σας, εἶπε θερμαινόμενος ὁ νέος στρατιωτικὸς· ἐνώπιον ὅλων τῶν περιεστώτων πρέπει νὰ εἰπῆτε ὅτι ὁ οἶνος, ὅτι ζάλη τις τῆς κεφαλῆς ἐστειλεν ἐπὶ τῶν χειλέων σας τοὺς κακοὺς διὰ τὸν στρατηγὸν Γράντ λόγους, οὓς πρὸ ὀλίγου ὁ Κύριος (καὶ ἔδειξεν ἐμὲ) ἄκουσε καθ' ὁλοκληρίαν κ' ἐγὼ κατὰ τὸ τέλος.

— Λοιπὸν μὲ κατεφέρατε καὶ μεθυσμένον καὶ τὴν κεφαλήν πάσχοντα! ἀνέκραξεν ἐγειρόμενος ὁ Τζών.

— Καὶ τίς εἶσθε, Κύριε, ἐρώτησεν ἐπίσης ἀφίνων τὴν τράπεζαν ὁ Φράνκ.

— Ἀνυπόφορον αὐτὸ, εἶπεν ὁ εἷς τῶν ἰανκῆ.

— Ἀνυπόφορον, προσέθηκεν ὁ ἄλλος.

— Ἂς ἴδωμεν, ἂς ἴδωμεν, εἶπεν ὁ τρίτος στρατιωτικὸς ἐγειρόμενος.

Ὁ κόσμος ὅλος τῆς αἰθούσης εὑρίσκετο πλησίον ἐκεῖ· ἀρῆκα κ' ἐγὼ τὴν παροψίδα μου καὶ ἐγερθεὶς εὑρέθην πλησιέστερον.

— Ναὶ, πρέπει ν' ἀναιρέσητε ὅσα εἴπετε, μὰ ὅλους τοὺς διαβόλους, ἀνταπήντησεν ὁ νέος ἀξιωματικός. Τίς εἶμαι, ἐρωτᾶτε; Εἶμαι ὁ λοχαγὸς Σμὶθ, πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Γράντ· ἄρα τὸν γνωρίζω καλλίτερον. Λοιπὸν ἐπιμένετε ὅτι ὁ στρατηγὸς Γράντ ὡδήγησε τὸν στρατόν μας ἀπὸ ἥττης εἰς ἥτταν, ἀπὸ πειρασμοῦ εἰς πειρασμὸν, ὅτι ὁ στρατὸς κοιμᾶται νήδυμον ὕπνον πρὸ τῆς Ῥιχμόνδης;

— Κ' ἡμεῖς, Κύριε, εἴμεθα στρατιωτικοὶ, ἀπήντησεν ὁ Φράνκ· ὁ Τζὼν εἶναι ὑπολοχαγὸς, εἶμαι λοχαγὸς καὶ ὁ Σιλσὸν εἶναι ἀνθυπολοχαγὸς· καὶ ὡς ὑπηρετήσατε τρία ἔτη ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γράντ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὑπηρετήσαμεν ἀλλοῦ τὰς Πολιτείας, καὶ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ κάμωμεν τὸ καθῆκόν μας σπεύδοντες ὅπου μᾶς διατάξωσι. Πηγαίνομεν ὑπὸ τὸν Σέρμαν, ὅστις εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γράντ. Θὰ πολεμήσωμεν· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ ἔχωμεν ἰδέας ἄλλας ἀπὸ τὰς ἰδικάς σας. Εἰ καὶ δὲν συνεμεριζόμην τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ Τζὼν, πρὸ τοῦ ἀποτόμου σας ἤθους ὅμως, κύριε λοχαγὲ, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς εἴπω ὅπως σᾶς δυσαρεστήσω, μόνον καὶ μόνον διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ στρατηγὸς Γράντ δὲν μ' ἀρέσκει παντάπασι. . .

— Ἐγὼ πρέπει νὰ ὁμιλήσω, Φράνκ, εἶπεν ὁ Τζὼν θελήσας νὰ παρεμβῇ.

— Ὄχι, ἄφες με, ἀνέκραξεν ὁ Φράνκ· σιώπα· εἶμαι ὁ λοχαγός σου. Λοιπὸν, προσέθηκεν ἀποτεινόμενος θρασέως πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν καὶ πλησιάζων αὐτῷ μᾶλλον, λοιπὸν σᾶς λέγω ὅτι ὁ στρατηγὸς Γράντ δὲν μ' ἀρέσκει παντάπασιν, ὡς οὐδόλως μ' ἀρέσκουσιν οἱ λαμβάνοντες μεγαλοφώνως τὸ μέρος του, οἱ θέλοντες νὰ φαίνωνται ἀνδρεῖοι ἄνευ μύστακος.

Οἱ πάντες ἐσιώπων ἀμηχανοῦντες, περιμένοντες ὡς ἐκβασιν τὴν ἀπάντησιν τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ.

— Πολὺ καλὰ, ἀπεκρίθη οὗτος ἀμέσως δήξας ἰσχυρῶς τὸ χεῖλος· ἐπειδὴ, κύριε, ὑμεῖς λαμβάνετε τὰ πάντα ἐρ' ὑμῶν, συγχωρήσατέ με νὰ ἐλπίσω ὅτι δὲν θὰ μὲ κάμετε νὰ περιμένω.

Καὶ ὁ λοχαγὸς Σμὶθ, γράψας διὰ μολυβδοκονδύλου ἐπὶ χάρτου, ἔδωκε τοῦτον τῷ λοχαγῷ Φράνκ.

Εἶτα δὲ στραφεὶς πρός με μοὶ εἶπε.

— Μοὶ κάμετε τὴν χάριν νὰ συμπεριδιαβάσωμεν

ὀλίγον ἐδῶ πλησίον;
— Εὐχαρίστως, ἀπήντησα.
— Λοιπὸν ἔρχεσθε;
— Μάλιστα. (Ἕπεται συνέχεια)·

ΚΑΒΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥΣ.

Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΦΙΛΩΝΟΣ.

—

« Ἡ σειρά σου ἦλθε, Φίλον· ὦ! εἰπὲ τὸν ἔρωτά σου,
Ποία εἶναι ἡ θεά σου. »
Κ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐθύμων καὶ ἐνθουσιώντων φίλων
Αὐτὰ ἔψαλλεν ὁ Φίλων·

Δὲν ἀγαπῶ, ὦ φίλοι μου, τὴν νέαν Μελπομένην
Μὲ τὰ ξανθὰ μαλλία της, τοὺς μαύρους ὀρθαλμούς της,
Δὲν ἀγαπῶ τὴν ῥαδινὴν, τὴν ἔκλευκον Ἑλένην
Μὲ τὰ γλυκά της ὄμματα, τοὺς μαύρους πλόκαμούς της·
Ὦ! ἄλλην ψάλλ' ἡ λύρα μου κ' ἡ νέα μου καρδία,
Κ' ἡ πρὸς αὐτὴν ἀγάπη μου ἀπέραντος λατρεία!

Δὲν ἀγαπῶ τὴν τέρπουσαν τοὺς πάντας Ἀσπασίαν
Μὲ τὰ μικρά τὰ χείλη της, τὸ στόμα της τ' ὡραῖον,
Τὴν Τερψιχόρην τὴν καλὴν, αὐτὴν τὴν ἀστασίαν,
Τὸ καύχημα τῶν γυναικῶν, τὴν βάσανον τῶν νέων.
Ἄλλην ποθεῖ ἡ νεαρά, σφριγῶσά μου καρδία,
Κ' ἡ πρὸς αὐτὴν ἀγάπη μου ἀπέραντος λατρεία.

Δὲν ἀγαπῶ, ὦ φίλοι μου, τὰ κάλλη τῆς Ἐλπίδος,
Τὰς παρειὰς τὰς ῥοδεράς τῆς φίλης Ἐλπινίκης,
Δὲν ἀγαπῶ τὴν Ἐρατὼ, μὲ μέσην νηρηΐδος,
Πιστὴν εἰκόνα τῆς φαιδρᾶς παρθένου Εὐφροσύνης.
Ὦ! ἄλλην ψάλλ' ἡ λύρα μου κ' ἡ νέα μου καρδία,
Εἶναι χαρίτων ἀδελφὴ καὶ λέγεται Λυδία!

Ἄλλην λατρεύω μυστικά! . . πλὴν ἄρα τὸ γνωρίζει
Αὐτὴ πρὸς ἣν προσέρχομαι μὲ τεθλιμμένον ὄμμα,
Ἤτις, ὁσάκις κάθημαι ἐγγύς της, μὲ φλογίζει,
Μὲ προσχαρῆ τὰ χείλη της, μ' ἀγγελικὸν τὸ στόμα,
Μὲ χεῖρ' ἀγάλματος θεᾶς, μὲ ὄψιν μαργαρίτου,
Μὲ ὄψιν πλήρη χάριτος, ἀδρότητος ἀῤῥήτου!

Μὲ ὄμμα λάμπον γλυκερὰ ὡς ἕσπερος ἐρώτων,
Μὲ κόμην κυματόεσσαν ἐρατεινῆς δρυΐδος! . .
Ἦτον ἐτῶν δεκαεπτὰ, ὅταν τὴν εἶδα πρῶτον
Εἰς τὸν χορὸν προβαίνουσαν μὲ βάδισμα σιλφίδος,
Καὶ κλίνουσαν τὴν κεφαλὴν καὶ κλίνουσαν τὸ βλέμμα,
Μὲ κόμην καταστόλιστον μ' ἀνθῶν εὐόσμων στέμμα.

Δειλὸς προσῆλθα καὶ, δειλῶς τὴν χεῖρά μου ἐκτείνας,
Αὐτὴν ἐζήτησα θερμῶς εἰς στρόβιλον ὡραῖον·
Ἐδέχθη, καὶ πανόλβιος τὸ σῶμά μου προσκλίνας
Ἐντὸς ὁμίλων ὥρμησα ἐνθουσιώντων νέων·
Κ' ἐξ ὅλβου ἡ καρδία μου ἐκτύπα εἰς τὰ στήθη,
Κ' ἐξήπλου πρὸς τὰ κύκλω μου τοὺς πέπλους της ἡ λήθη!

Καὶ ἔσφιγξα τὴν χεῖρά της, καὶ μ' ἔσφιγξεν ἐπίσης,
Κ' ἠσθάνθην ἔμπλεων φλογῶν τὸ αἷμά μου νὰ ῥίπῃ,
Καὶ ἥπτραψε τὸ βλέμμα της, ὡς φλογισμένη δύσις,
Καὶ ἐφερόμεθα ὁμοῦ ὀρχούμενοι ὁρμαῖοι.
Ὦ! ἔπαλλον τὰ στήθη της κ' ἐκτύπα ἡ καρδία. . .
Ἐντὸς ἀγκάλης ἔρωτος ὑπῆρχεν ἡ Λυδία.

—Ὦ εὐτυχίας χίμαιραι, στιγμαὶ τερπνῶν ὀνείρων!. .
Ἡ ἁρμονία ἔπαυσε, κ' ἐκάθησα σιμά της·
Ἐσίγ' αὐτὴ περικαλλὴς, βλέμμα δειλὸν δ' ἐγείρων
Τρισμάκαρ ἔβλεπον ἐγὼ τὰ τόσα θέλγητρά της·
Πελάγη συγκινήσεων ἐντός μου ἐκυμάτουν,
Ἠγάπων καὶ εἰς ἕδαφος μυρτόφυτον ἐπάτουν!

Παρῆλθεν ἔκτοτε καιρὸς, συχνὰ τὴν ἐπανεῖδον,
Πανευτυχὴς καὶ σήμερον βλέπω αὐτὴν καὶ πάλιν,
Εἶναι γλυκεῖα, συμπαθὴς, ὡσεὶ μορφὴ ἐλπίδων,
Κἰ ὡς φωσφορίζον κρύπτεται τὸ πῦρ ὑπὸ αἰθάλην,
Ὑπὸ τὸ σεμνωπὸν αὐτῆς, τὰ κάλλη της τὰ τόσα,
Κροτεῖ καρδία φλογερὰ, εὐαίσθητος, ἐρῶσα. . .

Συχνὰ συχνότατα αὐτῆς εὑρίσκομαι πλησίον,
Πολλάκις εἰς τὰς χεῖράς μου τὴν χεῖρά της λαμβάνω,
Πολλάκις, εἰς τὸ βλέμμα της τὸ βλέμμα μου κυλίων,
Ὑπὲρ αὐτῆς, ἐψέλλισα, ἠύχόμην ν' ἀποθάνω. . .
Τὸ κάλλος της τὸ ἄφατον τὸν βίον μου καλλύνει,
Κ' ἐν τούτοις δὲν τῇ εἰπά τι, δὲν μ' εἰπέ τι κ' ἐκείνη!

ΚΑΒΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

Η ΣΕΛΗΝΗ.

—

Λάμπε, Σελήνη! τὸ φῶς σου καὶ ἂν ἀμυδρῶς μᾶς αὐγάζῃ,
παρηγορία πλὴν εἶναι τερπνὴ καὶ μειδίαμ' Ἀγγέλων.
Ναί! εἰς τὸν θόλον αὐτὸν τὸν διάστερον, ὅστις σὲ στέλλει
ὑπὸ ποικίλας μορφὰς τῆς νυκτὸς τὴν μονότονον χάριν
νὰ διακόπτῃς, ἀκτῖνας ῥαντίζουσα φέγγους ἁγίου,
καὶ τὸ γλυκύ σου τὸ βλέμμα ἀρίνουσα πρᾴως νὰ ἕρπῃ
εἰς τῆς πενθούσης ἑστίας τὸ ἄσυλον, ἄστρον τοῦ Πλάστου,
δὲν σε προώρισ' εἰς ἄλλο αὐτὸς ἀγιώτερον ἔργον,
ἢ μόνον αὖρα νὰ ἦσαι γλυκεῖα Ζεφύρων ἀγνώστων
τῆς οὐρανίας Αὐγῆς ζωογόνον σταλάζουσα δρόσον
εἰς τὰς αὐχμώσας ψυχὰς τῶν κατοίκων ἀθλίου πλανήτου.

Βάλσαμον εἶπ' ἡ ἀκτίς σου νὰ ἦναι εἰς πόνον καρδίας,
πόνον, 'ποῦ μόνον βιπαὶ ἰδεῶν ἀλλοτρίων τῆς γῆς μας
ἐπιφοιτῶσαι, ὡς θεία ὀμφή, εἰς στιγμὰς ἀθυμίας
μὲ τῆς Νυκτὸς τὴν σιγὴν εἰς τοῦ σκότους τὴν ἤρεμον θίαν,
ὡς ἐξ ἡλίου λαμπροὶ καθαροὶ καὶ πλανῆται σπινθῆρες
νὰ κατευνάσουν μικρὸν μόναι δύνανται καὶ νὰ οὐλώσουν
τὰς γαγγραινώδεις πληγὰς τῶν πλασμάτων οἰκτρᾶς εἱμαρμένης.

Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, καθ' ἣν ἄνθρωπος ἔστρεψε βλέμμα
ἀμφιβολίας πρὸς σὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζητῶν καὶ τὸ τέλος,
σὺ τῷ ἀντήλλαξας βλέμμα ἐλπίδων καὶ πόθων ἀφάτων
πλῆρες, καὶ ἔχυσες σὺ ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν ἀδελφῶν σου
εἰς τῆς καιούσης καρδίας αὐτοῦ τὴν ἀδάμαστον φλόγα
νάματος θείου ῥανίδας καὶ βλέμμα γλυκὺ συμπαθείας.
Εἰς τὰς ἀπείρους πτυχὰς τοῦ αἰθέρος βαδίζουσα μόνη
συγκαταβαίνεις καὶ εἰς τῶν θνητῶν τὸ πυρίπνουν δάκρυ·
ἀκροβατοῦσα δ' ἡσύχως εἰς ῥάχεις βουνῶν ἐπιγείων,
τὸν τρυφερόν σου ζητεῖς ἐραστὴν τὸν βροτὸν ἵνα λύσῃς
πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ τὸν δεσμὸν τὸν αἰώνιον μόνη,
ὅστις τὸν κόσμον αὐτὸν συγκρατεῖ εἰς ἄνναον τάξιν,
καὶ νὰ κοινώσῃ ζητεῖ ἀπορρήτως τὸ θεῖόν σου στόμα
τὸ μυστικὸν τοῦ ἀπείρου νοὸς, ὅπερ μόνος γινώσκει!...
Ὦ! εἶν' ἀδύνατος φεῦ! ἡ ψυχή μας καὶ μόνον τὴν φρίκην,
μόνον τὸ θάμβος εἰς πᾶν ἀπαντᾷ θαρραλέον της βῆμα,
πρὸ ἀχανοῦς καὶ ζοφώδους αἰθέρος τὸ βῆμα κρατοῦσα
πίραν αὐτοῦ ἀγνοεῖ ἂν μυχὸς ἀπαισίου βαράθρου
ἕλκῃ ἐνστίκτως αὐτὴν, ἢ ἐὰν εἰς βασίλειον φώτων
θὰ καταντήσῃ, καί . . . κλαίει τὴν ἄγνοιαν ταύτην θρηνοῦσα.

Εἶν' ἀληθές... ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τρόμου αὐτῆς τῆς σκοτίας
ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καὶ σπινθὴρ, ὡς ἐλπὶς, διαλάμπων
διαπερᾷ ζωηρῶς τὰ φρικώδη πελάγη τοῦ ζόφου,
καὶ, ὡς γλυκὺς ἀσπασμὸς ἀπὸ φίλων ἐρέων πνευμάτων,
μᾶς δεξιοῦται, καὶ τότε σκιρτᾷ ἐν ἡμῖν ὁρμεμφύτως
ἄλλο τι ὂν ἢ τὸ σῶμα ποθοῦν μὲ πτερὰ τοῦ Ζεφύρου,
ἀποτινάσσον τὴν ὕλην αὐτὴν νὰ ῥιφθῇ πρὸς τὸ μέρος,
ὅπου τὸ φῶς θεωρεῖ, ὅθεν μύρια ὅσα ἐλπίζει,
ὅπερ πρεσβεύει ὡς τέρμα καὶ τέλος ἀγώνων τοσούτων.

Εἶν' ἀληθές! πλήν... εἰς χώραν προλήψεων, ἔνθα τοσαῦτα
τὸν ἀσθενῆ ἡμῶν νοῦν συνταράττουν ἀβέβαιαι ὄψεις,
ἀμφιβολίας πνοὴ διασχίζει τὰ μαῦρά μας στήθη
καὶ ὡς ῥομφαίας αἰχμὴ, ἥτις τόσας καρδίας μαραίνει
καὶ τὴν ἀκμὴν ἀφαιρεῖ τῆς ζωῆς ἀπὸ στήθη γενναῖα,
πολιορκεῖ τὸν λαμπρὸν τῆς ἀθώας ἐλπίδος σπινθῆρα
καὶ τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ ν' ἀφαιρίσῃ αὐγὴν ἐκζητοῦσα!

Τότε περίτρομον βλέμμα πρὸς σὲ ὁ θνητὸς ἐπιστρέφων,
Ἄγγελε θεῖε, Σελήνη γλυκεῖα καὶ μύστα τῶν ὄντων,
πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς νυκτὸς, ὡς ἱκέτης καθήμενος κλαίει
καὶ τὴν γαλήνην ζητεῖ εἰς τὸ πνεῦμά του πάλιν νὰ φέρουν
τοῦ ἱλαροῦ σου φωτὸς αἱ θεῖαι καὶ μαρμαίρουσαι δίναι. (1)

Π. ΘΩΜΑ.

(1) Ὁ Κ. Π. Θωμᾶ εὑρεστήθη μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν μετριοφροσύνης νὰ καθυποβάλῃ ἡμῖν τὸ ἀνωτέρω ποίημα. Μίαν μόνην ἀπάντησιν ἔχομεν νὰ δώσωμεν πρὸς τὸ εὐγενὲς τοῦτο τέκνον τῆς νέας Ἑλλάδος· ἡ ἀπάντησις δὲ αὕτη εἶναι, ὅτι ὁ Κ. Π. Θωμᾶ μετ' οὐ πολὺ συγκαταλεχθήσεται μεταξὺ τῶν διακεκριμένων ποιητῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἂν ἐξακολουθήσῃ καλλιεργῶν τὰ ἄνθη τῶν Πιερίδων.

Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΤΟΙΣ ΝΕΟΝΥΜΦΟΙΣ
Μ. Δ. ΣΕΜΕΛΑ ΚΑΙ Λ. Ζ. ΦΩΤΙΑΔΟΥ.

Τὸ πανάγιον πνεῦμα ὁπότε
ἐνεφύσησε ζῶσαν πνοὴν
ἐντολὴν ἐνετείλατο τότε
τοῖς ἀνθρώποις λαμπρὰν χαρμονήν.

«Πορευθέντες αὐξάνεσθ', ἐρᾶσθε
συγκροτήσαντες ζεύγη φαιδρά,
εἰς τὴν γῆν ἑωσφόρου πλανᾶσθε
τὴν ψυχὴν δροσιζέτω χαρά».

Ἡ πνοὴ δὲ τοὐντεῦθεν ἐκείνη
τὰς καρδίας βροτῶν συγκινεῖ
καὶ ἀφάτως αὐτοὺς καθηδύνει
ὡς οὐράνιος αὖρα τερπνή.

Τῆς αὐτῆς καὶ Ὑμεῖς ἐμπλησθέντες
θεοπέμπτου, ἡδείας πνοῆς,
ἐν ἐκστάσει χαρᾶς ἐπαρθέντες
τοῖς παγχρύσοις πτεροῖς τῆς ψυχῆς

τὸ θεότευκτον ἔσχετε στέμμα,
τῆς ἀγάπης εὔκταῖον δεσμόν,
ἱλαρὸν δ' ἀνυψοῦτε τὸ βλέμμα
πρὸς ἀνέφελον νῦν οὐρανόν.

Ὁ δ' Ὑμέναιος ἔχων λαμπάδα
θεσπεσίῳ φωτίζει φωτὶ
καλλονῆς ἐξαισίαν δυάδα
συνημμένην τῇ θεΐ ἀρετῇ.

Τὸ ἀγλαΐσμα ὄντες γονέων
καὶ τῶν φίλων, νυμφίοι, φαιδρόν,
οἷον ἦθος χαρὰν ἀποπνέον
διαχέετε κύκλῳ Ὑμῶν!

Οἵα αἴγλη τὴν ὄψιν κοσμεῖσθε,
οἵα χάρις Ὑμῖν ἐπανθεῖ!
Εἰς παράδεισον νῦν ἀφικνεῖσθε,
ὁ Θεὸς δὲ ὑμᾶς εὐλογεῖ.

Πρὸς Αὐτὸν τὴν ψυχὴν ἀνατείνει
καὶ τῶν φίλων ὁ φίλος χορὸς
καὶ θερμὰς τὰς εὐχὰς ἀπευθύνει
ἵνα πέμπῃ Ὑμῖν ἱλαρῶς

εὐφροσύνην, γαλήνην, ὑγείαν
ἐκ τῆς ἄνω ἁπλέτου πηγῆς,
τῷ δὲ γάμῳ Ὑμῶν εὐτεκνίαν,
τὴν χαρὰν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς.

Καταθύμια, ὅσα καὶ οἷα
ἡ νεότης ὑμῶν ἐκζητεῖ,
ἀφιλεύοι ἡ χάρις ἡ θεία
τῇ φιλτάτῃ Ἑλλάδι κορυφῇ.

Ὡς νεάζοντες φοίνικες ἄλλοι
παραπλεύρως αὐξάνοισθ' ὑμεῖς
εὐθαλοῦντες νεότητος κάλλει,
ἀξιούμενοι ἴσης τιμῆς.

Ὥσπερ κάλυκες ῥόδων συμφύτων,
ὥσπερ κρίνων εὐώδης δυάς,
ὡς ἀνθῶν ἀκηράτων χαρίτων
ἀνθησάτω Ἑλλὰς ἡ παστάς.

Μαθουσάλα εἴθ' ἔχοιτε βίον,
ἀγλαόμορφον ζεῦγος στεπτόν,
ἡμερῶν μελιῤῥύτων, ὀλβίων
μᾶλλον ἔχοιτε, φίλοι, μεστόν.

ΑΘ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ.

ΩΔΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ.

(Ποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς Κ. Εὐρ. Σαμαρτσίδου, διὰ τὰ κοράσια τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ παρθεναγωγείου).

—

Ἀρετὴ, ὦ ἀθάνατος κόρη!
Τὰ σεμνά σου καὶ ἄφθιτα κάλλη
ὁ χορὸς τῶν παρθένων ἁς ᾄδῃ
μὲ φωνὴν λιγυρὰν καὶ ἡδεῖαν.

Ζηλωτὴ ἡ παρθένος ἐκείνη
εὐμενὲς πρὸς ἣν τείνεις τὸ ὄμμα,
τῆς αἰδοῦς τῇ χαρίζεις τὸ χρῶμα
ὡς ἀθάνατον θείαν στολήν.

Μόνη σὺ ἀληθὴς εἶσαι δόξα,
τὰς παρθένους ὑπὲρ αν στολίζεις,
τὰς μητέρας ὑπὲρ αν φλογίζῃς
εἰς τοῦ βίου τὴν κρύαν σκιήν.

Ἑστιάδες ἡμεῖς τοῦ ναοῦ σου
τὸν βωμόν σου κυκλοῦσαι τιμῶμεν,
ν' ἀπολαύσωμεν δὲ προσέτι
ἐλπὴ διὰ σοῦ ἡδονήν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

—

Ἐν στλ. 139, στήλῃ Α'. στ. 2. ἀντὶ «νὰ πικράνῃς» γρ. «σὺ πικράνῃς». Αὐτ. στήλῃ Α'. στ. 3 ἀντὶ «καὶ πόνους», γρ. «εἰς πόνους. Αὐτ. στ. 7. ἀντὶ «καὶ βάσανα», γρ. «εἰς βάσανα». Αὐτ. στ. 9. ἀντὶ «ἔστεψα», γρ. «ἔστρεψα». Αὐτ. στήλῃ Β'. στ. 14. ἀντὶ «σφιγκτὰ», γρ. «σφιγκτὰ ὁμοῦ». Αὐτ. στ. 19. ἀντὶ «εἰκών της», γρ. «εἰκών τις». Αὐτ. στ. 33 ἀντὶ «ἄνθη χειμῶνος» γρ. «ἄνθη λειμῶνος». Αὐτι στ. 41. ἀντὶ «τοὺς φόνους μου», γρ. τοὺς «πόνους μου».

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

—

Ὁ μαντεύων τὰς γυναῖκας εἶναι ὁ ἀδιάλλακτος αὐτῶν ἐχθρός.

*

Τὸ ὡραῖον ὕφος τοῦ λόγου ἔγκειται ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο αἱ γυναῖκες ὁμιλοῦσι καὶ γράφουσιν ὡς ἄγγελοι, χωρὶς νὰ διδαχθῶσι τὸ λέγειν ἢ τὸ γράφειν· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τόσοι σχολαστικοὶ θέλουσιν ὁμιλεῖ καὶ γράφει κακῶς ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς των, εἰ καὶ οὐδέποτε ἔπαυσαν μελετῶντες ἀνωφελῶς.

*

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων γεννῶνται ἀνόητοι ἢ τρελλοὶ, ἄνευ χαρακτῆρος ὡς ἄνευ φυσιογνωμίας. Δὲν εἶναι προωρισμένοι οὔτε διὰ τὴν κακίαν, οὔτε διὰ τὴν ἀρετήν· ἀγνοοῦσι καὶ νὰ βλάψωσι τοὺς ἄλλους καὶ νὰ θυσιασθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἄλλων· εἴτε δὲ πράττουσι τὸ καλὸν, εἴτε πράττουσι τὸ κακὸν, εἶναι δυστυχεῖς καὶ τοὺς οἰκτείρω.

*

Θὰ ἦτο παράδοξον φαινόμενον, ἐὰν ἄνθρωπός τις, σκεπτόμενος καὶ λέγων καπῶς, ἐφέρετο καλῶς. Ἡ διατάραξις τῆς κεφαλῆς ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ ἡ διατάραξις της καρδίας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

*

Ὁ κόσμος εἶναι ἀνοησία. Ἆ! τί ὡραία ἀνοησία ἐν τούτοις! Εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην κατοίκων τινῶν τοῦ Μαλαβὰρ, μία τῶν ἑβδομήκοντα τεσσάρων κωμῳδιῶν δι' ὧν ὁ Παντοδύναμος διασκεδάζει.

*

Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ καλλιτέχνης σκέπτεται χρήματα, χάνει τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ.

*

Ἡ γυνὴ εἶναι ὂν ἀνθρώπινον ἐνδυόμενον, φλυαροῦν καὶ ἐκδυόμενον.

*

Δὲν παρετηρήσατε ἐνίοτε εἰς τοὺς ἀγροὺς τὴν σιωπὴν τῶν πτηνῶν, ἐὰν συμβῇ νὰ ἐπιφανῇ νέφος ἐν καιρῷ αἰθρίας καὶ νὰ σταθῇ ἐπὶ τοῦ μέρους ὅθεν ἀντήχει τὸ κελάδισμά των;

Τὸ πένθιμον ἱμάτιον ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι τὸ νέφος τὸ προξενοῦν, ἐνῷ διέρχεται, τὴν στιγμιαίαν σιωπὴν τῶν πτηνῶν.— Παρέρχεται καὶ τὸ ἄσμα ἐπαναρχίζει.

*

Ὅ, τι τέρπει καὶ προξενεῖ τὸν γέλωτα εἶναι κάλλιστον.

ΕΓΑΔΝΗ.

Ἡρώτων ποτὲ τὸν Πὼπ, πῶς κατώρθωσε νὰ ἔχῃ τόσους φίλους· ὁ Πὼπ ἀπεκρίθη.

— Διὰ τῶν δύο τούτων ἀξιωμάτων. Τὰ π ά ν τ α δ υ ν α τ ά· ὅλοι ἔχουσι δίκαιον.

*

Ὁμοιάζομεν καθ' ὅλα μὲ τοὺς ἀμαξηλάτας, ἔλεγεν ἰατρός τις, γνωρίζομεν καλῶς τὰς ὁδούς, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν τί συμβαίνει ἐντὸς τῶν οἰκιῶν.

*

Νέα γραμματόσημα θὰ πλουτήσωσι κατ' αὐτὰς τὰ λευκώματα τῶν συλλεγόντων αὐτά. Ἀγγέλλεται ὅτι ἡ Αἰγυπτιακὴ Κυβέρνησις κατασκευάζει ἐν Παρισίοις γραμματόσημα, ἐφ' ὧν θὰ φαίνωνται αἱ πυραμίδες, ὁ ὀβελίσκος τῆς Κλεοπάτρας καὶ ἡ στήλη τοῦ Πομπηΐου. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι περίεργον;

*

Εἷς ἓν τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ καλοῦ καγαθοῦ Ἀ σ τ έ ρ ο ς τῆς Ἀ ν α τ ο λ ῆ ς (*Etoile d' Orient*) θ' ἀ ν ε γ ν ώ σ α τ ε οἱ πλεῖστοι τὴν διατριβὴν μιᾶς Ἑλληνίδος πρὸς ἕνα Γάλλον, τῆς Κυρίας Χαρικλείας πρὸς τὸν Κύριον *de Fajal*. Ἡ διατριβὴ αὕτη ἐκίνησε πολλῶν τὴν περιέργειαν, καὶ οἱ μὲν εἶπον ὅτι ὁ Κ. . . ἦτο ὁ γράψας αὐτήν, οἱ δὲ ὅτι πατὴρ αὐτῆς ἦτο ὁ συντάκτης τῆς ἐφημερίδος. Οὔτε οἱ μὲν οὔτε οἱ δὲ εἶχον δίκαιον. Ὁ ποιητὴς τῆς θ υ μ έ λ η ς ἔγραψεν αὐτήν.

*

Εἷς ἀρχιεπίσκοπος ἔλεγεν ὅτι διὰ νὰ ἦναί τις τίμιος πρέπει νὰ ἔχῃ εἰσόδημα δέκα χιλιάδας φράγκων. Παρεμπεσόντος δέ ποτε λόγου περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἠρώτησεν ἐὰν ἦτο τίμιος ἄνθρωπος.

— Ὄχι, σεβασμιώτατε, τῷ ἀπεκρίθησαν, τῷ λείπουν τέσσαρες χιλιάδες διὰ νὰ ἦναι.

*

Ἡ σκηνὴ συμβαίνει πρὸ τοῦ χαλκογραφείου τοῦ Γουπὶλ ἐν Παρισίοις. Ἀμερικανός τις παρατηρεῖ κύριός τις πατεῖ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ποδός.

— Προσοχὴ, κύριε, μὲ πατεῖτε φρικτά.

— Διατί ὁ ποῦς σας εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν ἰδικόν μου;

— Ἄ! πολὺ καλά.

Ὁ Ἀμερικανός, ὅστις ἐκάπνιζεν, αὐξάνει τὸ πῦρ τοῦ σιγάρου δι' ἰσχυρῶν εἰσπνοῶν, ἐνῷ ὁ πατήσας αὐτὸν ἐξακολουθεῖ παρατηρῶν τὰς χαλκογραφίας. Ὁ Ἀμερικανὸς θέτει ἡσύχως τὸ ἀναφλέγον ἄκρον τοῦ σιγάρου του ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ γείτονός του.

Ὅτε τὸ πῦρ διῆλθε τὰ ἐνδύματα.— Αἴ! αἴ! ἤρχισε νὰ κράζῃ οὗτος, μοῦ καίετε τὸν ὦμον.

— Διατί ὁ ὦμός σας εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ σιγάρον μου; ἀπαντᾷ ἡσύχως ὁ Ἀμερικανός.

*

Γερμανική τις ἐφημερὶς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διασήμου ποιητοῦ Χάρτμανν καὶ τοῦ Ἐξ. Γουλλιέλμου Βόλμερ, διηγεῖται ὅτι ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Γαλλίας ὑπεστήριξε τὸν ὑπουργὸν τοῦ Κράτους εἰς τὴν συμβουλὴν, ἣν οὗτος ἔδωκεν, ὅτι δηλ. ἔπρεπε νὰ γένῃ πόλεμος διὰ τὴν εἰρήνην. Ἐν τῇ συζητήσει τοῦ ἀντικειμένου τούτου δὲν παρελείφθη οὔτε αὐτὸς ὁ αὐτοκρατορικὸς πρίγκηψ διὰ νὰ δώσῃ τὴν συμβουλήν του.

«Πρέπει νὰ κηρύξωμεν πόλεμον κατὰ τῶν Πρώσσων, τὸν ἠρώτησαν μίαν ἡμέραν. Ὁ πόλεμος εἶναι πρᾶξενος δυστυχιῶν, ἀπήντησεν ὁ παῖς.—Πολὺ καλά· συμφωνῶ· ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ γνώμη σου. Πρέπει νὰ πολεμήσωμεν ἢ ὄχι;

— Ὁ πόλεμος εἶναι πρᾶξενος δυστυχιῶν!» ἀπήντησε καὶ πάλιν ὁ νεαρὸς πρίγκηψ. Οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ ἑτέραν ἀπάντησιν. Τέλος πάντων ἐπειδὴ τὸν ἐστενοχώρουν διὰ τῶν ἐρωτήσεων, εἶπε: «Πρέπει οἱ Πρῶσσοι ν' ἀρήσουν τὸ Λουξεμβοῦργον.— Καλῶς· ἀλλ' ἂν ἀποποιῶνται νὰ ἐκκενώσωσι τὸ φρούριον;—Πρέπει, πρέπει νὰ φύγουν.—Τὸ εἶπες. Ἀλλ' ἂν θέλουν ἐπιμόνως νὰ μείνουν;—Τότε πρέπει νὰ πολεμήσωμεν».

*

Ὁ γάμος τοῦ κόμητος Φλάνδρας καὶ τῆς πριγκηπίσσης Χοχενζόλερν ἐτελέσθη κατὰ τὸν ἑπόμενον τρόπον.

Ἡ τελετὴ ἐγένετο τῇ πέμπτῃ, 13|25 ἀπριλίου, περὶ τὴν 2αν ὥραν, ἐντὸς τοῦ καθολικοῦ ναοῦ τῆς ἁγ. Ἐδβίγης, ἔνθα οἱ προσκεκλημένοι συνηθροίσθησαν ἡμίσειαν ὥραν πρότερον, ἐνδεδυμασμένοι στολήν. Ἅπαντες δὲ οἱ ἱππόται τοῦ τάγματος Λεοπόλδου ἔφερον τὰ παράσημα αὐτῶν.

Κατὰ τὴν 2αν ὥραν, αἱ ΑΑ. ΜΜ. ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Πρωσσίας εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν, ὑπεδέξαντο δ' αὐτοὺς εἰς τὸν πυλῶνα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βρεσλὼ καὶ ἅπας ὁ ἀνώτερος κλῆρος· ὁ μέγας αὐλάρχης, κόμης Στιλλφρὶδ, ὡδήγησε τοὺς δύω ἡγεμόνας ἐνώπιον τῆς ἁγ. τραπέζης.

Εὐθὺς δ' ἔπειτα εἰσῆλθε καὶ ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῶν Βέλγων μετὰ τῆς Α. Α. Υ. τοῦ κόμητος Φλάνδρας.

Αἱ ΑΑ. ΑΑ. ΥΥ. ὁ πρίγκηψ καὶ ἡ πριγκήπισσα Χοχενζόλερν-Σιγμάριγγεν καὶ ἡ σεβαστὴ μελλόνυμφος, ἡ θυγάτηρ αὐτῶν, εἰσῆλθον ἐπίσης. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βρεσλὼ ὑπεδέξατο τὴν περιφανῆ ἡγεμονίδα, στηριζομένην εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα τῆς Α. Υ. τοῦ κόμητος Φλάνδρας.

Τὸ σεβαστὸν ζεῦγος ἔλαβε θέσιν ἐξ εὐωνύμων τῆς τραπέζης.

Ὄπισθεν τῆς μελλονύμφου ἐτοποθετήθησαν ἡ Α. Ἐξ. ὁ βαρὼν Νοθόμπ καὶ ἅπαντες οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς θεραπείας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Βέλγων.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Βέλγων ἔλαβε θέσιν εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς ἁγ. τραπέζης. Αἱ ΑΑ. ΥΥ. ὁ πρίγκηψ καὶ ἡ πριγκήπισσα Χοχενζόλερν ἵσταντο ἐκ δεξιῶν.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τελεῖ τὸ μυστήριον μετὰ προσλαλιάν τινὰ, μετὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἐπὶ τῶν ἑδρῶν καθήμενοι ἅπαντες ἐγείρονται καὶ ἵστανται ἐπὶ ποδὸς ἄχρι τέλους τῆς τελετῆς.

Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ σεβαστοὶ μνηστῆρες ἀντήλλαξαν τὰ δακτυλίδια αὐτῶν, οἱ κώδωνες τῆς ἁγ. Ἐδβίγης ἤρξαντο κρουόμενοι, τὸ δὲ τηλεβόλον ἐχαιρέτησε διὰ ἓξ κανονοβολισμῶν.

Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δακτυλιδίων, ἐψάλη δοξολογία, εἶτα ὁ ἀρχιεπίσκοπος εὐλόγησε τοὺς δύω μνηστῆρας καὶ ὡδήγησεν ἐκ νέου τὸ σεβαστὸν ζεῦγος μέχρι τῆς μεγάλης πύλης τοῦ ναοῦ.

Ἀμέσως δὲ ἅπαντα τὰ ἀνώτερα ἄτομα μετέβησαν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, ὅπου λαμπρὸν δεῖπνον ἐδόθη ἐν τῇ Λευκῇ Αἰθούσῃ κατὰ τὴν 4ην ὥραν.

Τῇ ἑσπέρᾳ ἐγένοντο αἱ ἐπισκέψεις παρὰ τῇ Α. Υ. τῷ ἐπιδόξῳ διαδόχῳ.

Τῇ παρασκευῇ, 14)26 ἀπριλίου, ὁ βασιλικὸς οἶκος τῆς Βελγικῆς παρευρέθη εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγ. Ἐδβίγης.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, οἱ δύω σεβαστοὶ σύζυγοι ἔκαμον τὰς ἐπισκέψεις των.

Τῇ 2ᾳ ὥρᾳ, ἐδόθη πρόγευμα ἐν τοῖς ἀνακτόροις.

Τῇ 7ῃ ὥρᾳ τῆς ἑσπέρας, ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῶν Βέλγων καὶ οἱ σεβαστοὶ σύζυγοι ὑπεδέξαντο ἐν τῇ στοᾷ τῶν εἰκόνων τὸ διπλωματικὸν σῶμα, εἶτα μετέβησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Ἱπποτῶν.

Τῇ 8ῃ ὥρᾳ, ἐδόθη μουσικὴ συμφωνία ἐν τῇ Λευκῇ Αἰθούσῃ.

Τῇ δὲ 10ῃ ἡ ἑορτὴ ἐπεραιώθη.

* * *

ΑΣΤΕΙΑ.

—

Πατήρ τις ἠρώτα τὸν υἱόν του εἰς ποῖον μέρος τῆς Γραμματικῆς εὑρίσκεται. Ἐκεῖνος δὲ τὸν ἀπεκρίθη — «Πάτερ μου, χθὲς ἐσχημάτισα τὴν γῆν, σήμερον σχηματίζω τὸν οὐρανόν, ἀροῦ δὲ μὲ καλὸν τελειώσω καὶ αὐτὸν θέλω σχηματίσει ἔπειτα καὶ τὸν Θεόν.»

*

Κυρία τις ἐξελθοῦσα εἰς τὸν περίπατον κατεσκονίσθη ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ξηρασίας τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Ἐπιστρέψουσα δὲ ἀπήντησε καθ' ὁδὸν ἕνα της γνώριμον, πρὸς τὸν ὁποῖον παρεπονεῖτο λέγουσα — «Τί ἀνυπόφορος καιρός! Δὲν βλέπετε πῶς ἔγειναν τὰ φορέματα ὅλα σκόνις;» Ὁ Κύριος ὅμως οὗτος, μὴ γνωρίζων φαίνεται τὰ περὶ πούδρας. — «Τὸ πρόσωπόν σας ὅμως, Κυρία, τῇ ἀπεκρίθη, νομίζω ὅτι ἦτο σκονισμένον καὶ πρὸ τοῦ περιπάτου.»

*

Κυρία τις, ῥοδοπάρειος καθ' ὑπερβολήν, συνωμίλει ἐπὶ τοῦ ἐξώστου μετά τινος νέου, ὅτε κατὰ τύχην (ἴσως κακὴν) ἐπέρασε μία νέα ὠχροπάρειος (ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ὀνομασθῇ) — «Καλέ, τί κιτρινάδα εἶν' αὕτη, εἶπε πρὸς τὸν νέον ἡ ῥοδόχρους, τρόπον τινὰ ἀποτροπιαζομένη». — «Κυρία, ἀπεκρίθη ὁ νέος, νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν. Ἐνίοτε περισσότερον μ' ἀρέσκει αὐτὴ ἡ κιτρινάδα παρὰ τὸ κοκκινάδι.»

*

Ἐρωμένη ἀγαπῶσα τὰ παιγνίδια, καθὼς ὅλαι αἱ ἐρωμέναι, προσέφερεν εἰς τὸν ἐραστὴν αὐτῆς (χάριν παιδιᾶς ἐννοεῖται) ἕνα κομμάτι ψωμί. — «Ἰδού, τὸν εἶπε, λάβε αὐτὸ καὶ κύτταξε νὰ τὸ φυλάξῃς ὡσὰν τὰ μάτια σου. . . διότι εἶναι ἀπὸ χέρι, προσέθεσεν ὑπομειδιῶσα ὑπούλως». — Σ' εὐχαριστῶ, Κυρία μου, τὴν ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, διὰ νά σοι δείξω δὲ πόσον ἐκτιμῶ τὸ δῶρόν σου, ἰδού τὸ κρύπτω εἰς τὴν κοιλίαν μου». — Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔῤῥιψε παρευθὺς τὴν βουκὰν εἰς τὸ ἐρωτύλον αὐτοῦ στόμα.

Π. ΘΩΜΑ.

ΜΑΪΟΥ 31. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΣ 10.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ

ΜΙΚΡΑ ΒΟΤΑΝΙΚΗ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Ἰδοὺ καὶ πάλιν αἱ τροπαὶ τῶν τοῦ ἔτους ὡρῶν ἐπανέφερον ἡμῖν τὸ τερψίθυμον καὶ ζωογόνον ἔαρ, τὴν περιοδικὴν ταύτην τοῦ ἐνιαυτοῦ νεότητα καὶ μετ' αὐτοῦ, ἀχώριστοι συνοδῖται, ἐπανῆλθον τὰ ᾠδικὰ πτηνὰ ὑπὸ τὰ θαλλερὰ φυλλώματα, τὰ ἐρωτύλα αὐτῶν ᾄσματα ἡδέως ᾄδοντα, τὰ καλλιπρεπῆ καὶ ἡδύπνοα ἄνθη ἐπὶ τῶν ποδίσκων ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ καλλονῇ ἐπιδεικνύμενα. Τίς δὲν ἠγάπησε τὰ ἄνθη, τὸ εἰκονικὸν καὶ πλῆρες ποιήσεως τοῦτο σύμβολον τῆς νεότητος, τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ἔρωτος; ἀλλ' ἂν κοινῶς τὸ ζωηρὸν τῶν χρωμάτων, τὸ πολυποίκιλον τῶν σχημάτων καὶ τὸ ἡδύπνουν τῶν ἀρωμάτων τὴν πρὸς τὰ ἄνθη ἀγάπην παντὸς ἐλαύουσιν, ὁποίαν ψυχαγωγίαν δὲν ἤθελε περιποιήσει τῷ φιλομαθεῖ ἀναγνώστῃ ὑψηλοτέρα καὶ ἀκριβεστέρα περί τε τὴν σύνθεσιν τῶν μερῶν αὐτῶν καὶ τὴν λειτουργίαν ἑνὸς ἑκάστου τούτων ἔρευνα, ἐξ ἧς θέλει πορισθῇ οὗτος γνώσεις, εἰς τὸν σιγηλὸν καὶ μυστηριώδη τῶν ἀνθέων βίον χειραγωγούσας καὶ σκέψεις βαθείας περὶ τῆς πανσόφου τοῦ δημιουργοῦ τοῦ παντὸς προνοίας αὐτῷ παρεχούσας;

Ἄγωμεν, νέε ἀναγνῶστα, ἐξέλθωμεν εἰς τοὺς θάλλοντας κήπους καὶ τοὺς χλοεροὺς λειμῶνας ὑπὸ τὸν γελόεντα οὐρανὸν (ἐν τῇ ἐωθινῇ δρόσῳ, ζητήσωμεν ἐκεῖ τὰ φίλα ἡμῖν ἄνθη ἐν ὅλῃ αὐτῇ τῇ ζωῇ, ὑπὸ τῶν ζερύρων θωπευόμενα, ἐν ᾧ ἡ καλλικέλαδος ἀηδὼν θέλει κατακηλεῖ συνάμα διὰ τῶν ἐπαγωγῶν αὐτῆς κελαδημάτων τὴν ἀκοὴν ἡμῶν προχωρούντων. Βαίνωμεν ἀλληλουχούμενοι, ἐγὼ μὲν μετὰ μείζονος κόπου, σὺ δὲ μετὰ πλείονος προσοχῆς, ἀντὶ πάσης ἐκδρομικῆς συσκευῆς τὴν τυχοῦσαν βελόνην καὶ τὸ προστυχὸν μαχαιρίδιον φέροντες καὶ μικρὰν μὲν τῆς ἀπειροσελίδου τῆς φύσεως βίβλου παράγραφον, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰκονικωτέραν καὶ ὡραιοτέραν ἴσως στοιχειωδῶς νὰ μελετήσωμεν καὶ ἐξετάσωμεν ἀποπειρώμεθα. Κατὰ τὴν ἀνθολογικὴν ταύτην ἐκδρομὴν θέλομεν ἀνθολογεῖ ἐν ἀνέσει καὶ συνδιαλεγόμενοι ὅ,τι δύναται νὰ διευκολύνῃ τὰς ἐξετάσεις καὶ καθιστᾷ ὅσον τὸ δυνατὸν τερπνοτέραν τὴν ἐπωφελῆ ταύτην ἀσχολίαν ἡμῶν, προβαίνοντες διὰ μεθόδου οἰκείας πρὸς τὰς ὀλίγας ἡμῶν γνώσεις, ἀνατέμνοντες καὶ ἀναλύοντες τὸ ὅλον εἰς τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ ἐξετάζοντες καὶ παρατηροῦντες ταῦτα καθ' ἕκαστά τε καὶ πρὸς ἄλληλα, ὁδηγοὺς λαμβάνοντες σοροὺς φυσιοδίφας, ἐκ δὲ τῆς κατασκευῆς, τῆς θέσεως καὶ τῆς πρὸς ἀλληλα σχέσεως, ἐξάγοντες συμπεράσματα περὶ τῶν θαυμασίων λειτουργιῶν τῶν ἀνθέων, ὧν ὁ τελικὸς σκοπός ἐστιν ἡ ἐν τῷ ῥαρτῷ τούτῳ κόσμῳ διαιώνισις τῶν γεννωμένων ζώντων καὶ ῥθινομένων ὄντων.

(ΝΕΑ ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ).

ΔΕΝΔΡΟΪΟΝ (*GIROFLÉE*).

Ἰδοὺ εὐτυχῶς ἐνταῦθα τὸ δενδρῶϊον, ἤτοι ἡ κοινὴ κιτρίνη βιόλα (Τουρκιστὶ σαρὶ μενεξὲ ἢ φρένα-μενεξὲ), ἄνθος οὔτε καλλονῆς στερούμενον, οὔτε εὐωδίας ἄμοιρον, οὔτινος ἡ χροιὰ παραλλάσσει ἀπὸ τοῦ σκωριόχρου ἐρυθροῦ μέχρι τοῦ καθαρωτάτου κιτρίνου, δρέψωμεν ἐξ αὐτοῦ ἀνθοῦν κλωνίον καὶ θέσαντες αὐτὸ (1) οἱονεὶ κέν-

(1) Ἐν τῇ ἐκδρομῇ ἡμῶν ταύτῃ θέλομεν σχηματίσει τὴν μικρὰν ἀνθοδέσμην ἐκ μονανθῶν καὶ οὐχὶ διπλανθῶν ἀνθέων,

τριν τῆς μικρᾶς ἀνθοδέσμης, ἣν προϊόντες σχηματίσομεν, ἐξετάσωμεν τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἄνθη, καθεσθέντες ἐπὶ τῆς ἀβρᾶς χλόης παρὰ τὸ διαυγὲς καὶ κελαρύζον ἐκεῖνο ῥυάκιον.

Τὸ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ κλωνίου μηκέτι ἀναπτυχθὲν τοῦτο ἄνθος, ἐξ οὗ διακρίνομεν μόλις ἤδη προκύπτον τὸ κεχρωματισμένον αὐτοῦ μέρος, φέρει ὡς ἐξωτερικὸν κάλυμμα ἢ θήκην τέσσαρα φυλλάρια ἀμαυρὰ, σκωριόχρωα, περιβάλλοντα διὰν χλαμύδος τὰ ἐν αὐτῷ κεντρικώτερα τοῦ ἄνθους μέρη· τὰ τέσσαρα ταῦτα φυλλάρια, συμπεφυκότα κάτωθεν μετὰ τῆς βάσεως τοῦ ἄνθους, ἄνωθεν εἰσὶν ἐλεύθερα, πλαγιόθεν δ' ἀλλήλων ἐραπτόμενα, ὡς δυνάμεθα τῇ βελόνῃ ἡμῶν σκαλιζοντες νὰ ἴδωμεν· ἀφαιρέσωμεν, καθὼς ὀπότε, παῖδες ὄντες, ἀπεφυλλίζομεν τὰ ἄνθη, ἀλλ' ἤδη μετὰ προσοχῆς, ὅπως μὴ τὰ ἔνδοθι βλάψωμεν, ἀφαιρέσωμεν, λέγω, τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο καὶ πρῶτον τοῦ ἄνθους περίβλημα, τοὐτέστι τὰ τέσσαρα ἀμαυρὰ φυλλάρια· τῇ βελόνῃ ἡμῶν καὶ πάλιν χρώμενοι, εὑρίσκομεν, ὅτι ἔνδοθεν τοῦ εἰρημένου ἐξωτερικοῦ περιβλήματος ὑπάρχει ἕτερον περίβλημα, ἤτοι τέσσαρα ἄλλα φυλλάρια κεχρωματισμένα (κίτρινα, ἢ ἐρυθρωπὰ), ἅπερ παιδιόθεν ἐμάθομεν νὰ καλῶμεν ἄνθος καὶ ἅτινα κατὰ τὴν τελείαν τοῦ ἄνθους ἀνάπτυξιν (ὥσπερ ἐπὶ τῶν μᾶλλον ἐν τῇ ἀνθήσει προκεχωρηκότων ἀνθέων τοῦ κλωνίου ἡμῶν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν) ἀποτελοῦσιν εἶδός τι σταυροῦ. Τοῦτό ἐστι τὸ ἐνδότερον καὶ δεύτερον τοῦ ἄνθους περίβλημα· ἴδωμεν ἤδη τί ἐντὸς τούτου ὑπάρχει· ἀπορυλλίσαντες δὴ καὶ τοῦτο περισκεπτικῶς, ὁρῶμεν μικρὰν ὀρθὴν στήλην, περὶ ἣν ἵστανται ἓξ νήματα, ἅτινα ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν φέρουσιν ἐξόγκωσίν τινα κιτρίνου χρώματος, ἢ μᾶλλον δύο μικρότατα σακκίδια συγκεκολλημένα ἐκ τοῦ μέσου, ἅτινα ἐπὶ τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων ἀνθέων φέρει κιτρίνην κόνιν, λεπτοτάτην καὶ κολλωμένην ἐπὶ τῶν δακτύλων ἡμῶν· τῶν ἓξ τούτων νημάτων τέσσαρα μὲν εἰσὶν ἰσομήκη (κατὰ δύο ζεύγη) ἀντικρὺ πρὸς ἄλληλα, δύο δὲ βραχύτερα (ἀνὰ ἓν μεταξὺ τῶν ἰσομήκων ζευγῶν) καὶ ταῦτα ἀντικρὺ ἀλλήλων, ἅπαντα περὶ τὸ κεντρικὸν ὄργανον περιστάμενα. Τὰ νήματα ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν τρίτην συγκεντρικὴν σειρὰν, ἤτοι τὸν τρίτον τοῦ ἄνθους σπόνδυλον, ὡς λέγουσιν οἱ Βοτανικοί. Τὸ κέντρον τέλος τούτων κατέχει, ὡς εἴρηται, σῶμά τι στυλῶδες, μικρὸν πλαγιόθεν, συμπεπιεσμένον καὶ πως διαχυδὲς κατὰ τὴν κορυφήν. Τοῦτο μᾶλλον ἀνεπτυγμένον ἐστὶν εἰς τὰ πρὸς τὰ κάτω μέρη τοῦ κλωνίου ἡμῶν παρακμάσαντα ἤδη ἄνθη· ἂν δὲ τῇ βοηθείᾳ τοῦ μαχαιριδίου ἡμῶν διασχίσωμεν τοῦτο κατὰ μῆκος ἐπὶ τῆς εἰς τὰ πλάγια φαινομένης ῥαφῆς, βλέπομεν ἔνδοθεν δύο κοιλότητας, διαχωριζομένας διὰ λεπτοῦ διαφράγματος, ἐφ' οὗ κεῖνται μικρά τινα στρογγύλα φαιοπράσινα σωμάτια, ὡς ὠάρια, ἐπικεκολλημένα καὶ ἀνηρτημένα ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς ῥαφῆς διὰ λεπτοτάτων σκολιῶν λώρων.

Ἀνακεφαλαιοῦντες λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω, λέγομεν, ὅτι τὸ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν δενδρύιον σύγκειται ἐκ τεσσάρων σειρῶν, ὧν τὴν μὲν κεντρικὴν, τοὐτέστι τὸ στυλῶδες καὶ συμπεπιεσμένον σῶμα, ὕπερον καλοῦσιν οἱ Βοτανικοὶ, τὴν δ' ἐξωτέραν, ἤτοι τὰ ἓξ νήματα, τὰ κατὰ τὴν κορυφὴν ἐξόγκωσίν τινα φέροντα καὶ τὸν ὕπερον οἱονεὶ περιπτύσσοντα, ὀνομάζουσι στήμονας· ἡ τρίτη ἀπὸ τοῦ κέντρου τοὺς στήμονας καὶ τὸν ὕπερον περιβάλλουσα καὶ ἐκ τεσσάρων κεχρωματισμένων κιτρίνων, ἢ ἐρυθρωπῶν φυλλαρίων συγκειμένη, καλεῖται στέφανη· καὶ ἡ τετάρτη τέλος, ἡ ἐξωτάτη ἁπασῶν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ περιβάλλουσα σειρὰ, ἀποτελεῖ τὸν λεγόμενον κάλυκα. Ἔχεις, φίλε ἀναγνῶστα, ὑπ' ὄψιν σου τὸν τύπον τοῦ τελείου ἄνθους, οὗτινος μέρη εἰσὶν ἐν γένει, ὡς εἴδομεν, ὁ κάλυξ, ἡ στεφάνη, οἱ στήμονες καὶ ὁ ὕπερος. Κατὰ τὴν περαιτέρω ἔρευναν ἡμῶν θέλομεν εἰσέλθει εἰς τὰς λεπτομερείας ἑνὸς ἑκάστου τούτων, ἅστινας, καίπερ τὴν ἄπειρον τῶν ἀνθέων ποικιλίαν ἀποτελούσας, θέλομεν προσπαθήσει ὅπως διὰ λίγων μόνον ὑποδειγμάτων ἐντὸς ὀλιγίστων περιληπτικῶν καὶ εὐνοήτων κανόνων περιλάβωμεν· καὶ δὴ ἀρχόμεθα πρῶτον ἀπὸ τοῦ κάλυκος.

I.

ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΘΟΥΣ ΜΕΡΗ

(ΠΕΡΙΑΝΘΙΟΝ).

Α'. ΚΑΛΥΞ (*CALYCE*).

Καλυόφυλλον, τρίχρουν ἢ (προταίολον, ῥοιὰ [1]), κρίνος, μήκων, ἡ ῥοιάς.

Ὁ κάλυξ, ὅπως ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ δενδρύιον, σύγκειται ἐν τούτῳ ἐκ τεσσάρων σκοτεινοχρόων φυλλαρίων, ἐκ μερῶν, ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένων, ἐνὶ ἑκάστῳ τῶν ὁποίων ἐδόθη τὸ λατινικὸς καταγωγὴς ὄνομα σέπαλον. Ἐξετάσωμεν ἤδη τὸ ὡραῖον τοῦτο διὰ τὸ ἄρωμα αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τῆς χροιᾶς, ἣν περιβάλλεται· οὐδὲν πούτου κοινότερόν ἐστι τὸ ἁπλοῦν καὶ κοινὸν γαρόφαλλον (*oeillet-giroflée, dianthus caryophyllus*). Διὰ ταχείας ἔστω καὶ ἐπιπολαίας παρατηρήσεως διέκρινες βεβαίως τὰ τέσσαρα τοῦ ἄνθους σπονδυλώματα, τοὐτέστι τὸν ὕπερον ἐν τῷ κέντρῳ ἐκδηλούμενον διὰ δύω κλωστῶν κερατοειδῶς ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ ἄνθους προκυουσῶν, τοὺς στήμονας περὶ αὐτὸν δέκα τὸν ἀριθμὸν, τὴν στεφάνην ἐκ πέντε ἐρυθρῶν ὡραίων φυλλαρίων εἰς μακρὰν καὶ στενὴν οὐρὰν ληγόντων καὶ τὸν κάλυκα τέλος, πάντα περιβάλλοντα· ἀλλ' ἐν τούτῳ ὁ κάλυξ παριστᾷ σωλῆνα, οὗτινος τὸ μὲν ἄνω ἐλεύθερον χειλός ἐστιν ὀδοντωτὸν καὶ

ἅτινα διὰ τῆς καλλιτεχνίας παρεκβαίνουσι τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν τύπου· ὡς κέντρον δὲ τῶν ἐξετάσεων αὐτοῦ δύναται νὰ λάβῃ ἡ ἀναγλύφιτης τὸ ἄνθος τῆς κριθῆς ἢ τὸ τοῦ σινήπεως, ἢ ἄλλο εἶδος δενδρύου, τὸ Τουρκικὸν σεμπόϊ, ἐνταῦθα ἀναγόμενον καὶ καλλιεργούμενον διαρκῶς ἐπὶ ἐλαίττους τοῦ ἔτους μῆνας.

(1) Τὰ ἐν ἀγκάλαις ἄνθη δὲν ἀποτελοῦσιν ἀναπόσπαστον τῆς ἀνθοδέσμης μέρος.

οἱονεὶ λεπτορρῶς ἐψαλισμένον, τὸ δὲ κάτω, ἀποτελοῦν τὴν περιφέρειαν τῆς βάσεως τοῦ ἄνθους, φέρει ἐπ' αὐτοῦ ἴχνη φυλλαρίων (1). Ἂν παραβάλωμεν ἤδη τὸν κάλυκα τοῦτον πρὸς τὸν τοῦ δενδροΐου, εὑρίσκομεν διαφορὰν πρὸς τὰ συστατικὰ αὐτῶν μέρη, ἤγουν ἐν μὲν τῷ καρυοφύλλῳ τὰ μέρη αὐτοῦ εἰσι συνημμένα, ἀποτελοῦντα σωλῆνα, ἐν δὲ τῷ δενδροΐῳ ἀλλήλων κεχωρισμένα διάκεινται. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης, ἐπὶ μυρίων καὶ μυρίων ἀνθέων γενομένης, διέκριναν τὸν κάλυκα ὡς πρὸς τὴν ἕνωσιν, ἢ διαχωρισμὸν τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἤτοι τῶν σεπάλων εἰς μονοσέπαλον καὶ πολυσέπαλον· καθόσον δὲ τὰ σέπαλα δυνατὸν νὰ ὦσι δύο, τρία, τέσσαρα κτλ, ὁ κάλυξ ὀνομάζεται ἐν ὡρισμέναις περιστάσεσι μερικώτερον δισέπαλος, τρισέπαλος, τετρασέπαλος (ὡς ἐν τῷ δενδροΐῳ) κτλ.

Μάτην ἠθέλαμεν ἐπαυξήσει τὴν τὰς ξηρὰς περιγραφὰς συνοδεύουσαν μονοτονίαν διὰ προσθήκης καὶ ἄλλων παραδειγμάτων, ὅπως δι' αὐτῶν καταδείξωμεν, ὅτι τὰ σέπαλα δυνατὸν νὰ ὦσι κατὰ διαφόρους βαθμοὺς πρὸς ἄλληλα ἡνωμένα· ἐν τοῖς ἀνωτέρω δυσὶ παραδείγμασι τοῦ δενδροΐου καὶ καρυοφύλλου ὑπεδείξαμεν μόνον τὰ δύο ἄκρα οὕτως εἰπεῖν τῆς βαθμολογίας ταύτης, ἤτοι τὸν ἐντελῆ χωρισμὸν καὶ τὴν πλήρη ἕνωσιν τῶν σεπάλων· οὐδὲν εὐχερέστερον τοῦ νὰ φαντασθῇς, ἢ μᾶλλον, νὰ παρατηρήσῃς, ἀναγνώστα, ἐπὶ ἄλλων ἀνθέων, ὁπόταν θελήσῃς, τοὺς διαμέσους τῆς ἑνώσεως αὐτῶν βαθμούς, ἀποκαθιστῶν οὕτω δι' ἰδίας σου ἀντιλήψεως τῇ προσθήκῃ τούτων πλουσιωτέραν τὴν πτωχὴν ταύτην ἀνθοδέσμην.

Ἐν τῇ μεγάλῃ περὶ τὸ σχῆμα ποικιλίᾳ τοῦ κάλυκος διέκριναν οἱ βοτανολογοῦντες τὸ κανονικὸν καὶ ἀκανόνιστον, περὶ ὧν θέλομεν ποιήσει μνείαν κατωτέρω ἐν τῷ περὶ στεφάνης· ἐπὶ τοῦ παρόντος συλλέξωμεν τὸ τρίχρουν τοῦτο ἴον (*pensée, viola tricolor*, Τουρκ. ἐρτζαΐ μενεξέ). Παρατηροῦντες ἐν παράδῳ τὸν κάλυκα αὐτοῦ βλέπομεν, ὅτι σύγκειται ἐκ 5 πρασίνων φυλλαρίων προφανῶς ἀνισομήκων, ἐκ τοῦ μέσου δὲ τοῦ μήκους αὐτῶν πρὸς τὰ ἄνω μὲν καλῶς ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένων, πρὸς τὰ κάτω δὲ συμπερυκότων οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐρ' ἑαυτὰ συνεπτυγμένων εἰς πτυχάς, ἱκανῶς δ' ἐκβηλούντων τὸ τοῦ κάλυκος ἀκανόνιστον. Τὸ ἀκανόνιστον αὐτοῦ ἥκιστα ἐν τῷ δενδροΐῳ φαίνεται, τοῦ δὲ καρυοφύλλου ἐστὶ κανονικὸν ἐντελῶς.

Ὁ κανών, ὅτι τὰ ἄῤῥα τοῦ φυτοῦ μέρη, οἷον τὰ φύλλα, οἱ καυλοί, οἱ νεαροὶ βλαστοὶ κτλ. περιβάλλονται τὸ πράσινον χρῶμα, ἰσχύει καὶ ἐπὶ τοῦ κάλυκος ὡς ἐπιτοπλεῖστον· ἀλλ' ὅμως πολλάκις οὗτος ὑπενδύεται ποικίλας τὴν χροιάν, καθάπερ ἡ στεφάνη, ὄψεις· ἐν τῷ δενδροΐῳ ἐστὶ φαιὸν οἰνῶδες, τὸ τροπαιόλον (*la capucine* Λατιν. τσιτσὲ Τουρκιστὶ), οὗτινος τὸ ἓν τῶν πέντε σεπάλων φέρει κατὰ τὴν βάσιν ἔκτασίν τινα κυλινδροειδῆ, φέρει κάλυκα (ἀκανόνιστον) ὡραίου κιτρίνου χρώματος· οὐδεὶς δ' ὁ ἀγνοῶν τὸν δερματώδη καὶ αἱματοπόρφυρον τῆς ῥοιᾶς κάλυκα· ἐν πολλοῖς δὲ φυτοῖς ὁ κάλυξ τοσοῦτον δυσδιάγνωστος ἀπὸ τῆς στεφάνης καθίσταται, ὥστε καὶ οἱ ἀνθολόγοι δὲν δύνανται ἐπακριβῶς αὐτὰ νὰ ὁρίσωσι. Τίς δὲν ἐθαύμασε τὸν μεγαλοπρεπῆ κρίνον (*lis*), οὗτινος ἡ λευκότης σύμβολον τῆς ἀγνότητος παρὰ τῶν ποιητῶν λαμβάνεται; Δρέψωμεν καὶ τοῦτον καὶ ἐξετάσωμεν τὰ μέρη τοῦ ἄνθους, ἰδίως δὲ προσέξωμεν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ περιβλήματα. Βλέπομεν ἓξ χιονόλευκα φυλλάρια, ὧν ἡ συναρμολογία παριστᾷ λευκὸν κύπελλον, κομψῶς ἐψαλιδισμένον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου προήκουσιν οἱ στήμονες καὶ ὁ ὕπερος· ἀλλὰ τὰ ἓξ ταῦτα λευκὰ φυλλάρια, τὰ κατὰ δύο συγκεντρικὰς σειρὰς διακείμενα, ἀποτελοῦσιν ἄρα τὴν στεφάνην, ἢ τὸν κάλυκα, ἢ καὶ ἀμφότερα; ἅπαντες οἱ βοτανικοὶ συμφωνοῦσιν, ὅτι, ἂν ᾖ δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ κάλυξ ἄνευ στεφάνης, οὐδέποτε ὅμως ὑπάρχει στεφάνη, ἐλλείποντος τοῦ κάλυκος· ἄρα ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις ταύτῃ ὁμοίαις, κατά τινας μὲν μόνον κάλυξ ὅμοιος στεφάνῃ (στεφανοειδὴς) ὑπάρχει, κατ' ἄλλους δὲ, μᾶλλον ἀκριβολογοῦντας, ὑπάρχουσι καὶ κάλυξ, ἀποτελούμενος ἐκ τῶν τριῶν ἐξωτέρων φυλλαρίων (ἅτινα ἐν τῷ μηκέτι διανοιγέντι ἄνθει φαίνονται ἐπικαλύπτοντα τὰ τρία ἐσώτερα), καὶ στεφάνη σχηματιζομένη ἐκ τῶν τριῶν ἐσωτέρων· ὅπως ποτ' ἂν ᾖ ἐν ταῖς δυσδιακρίτοις περιστάσεσι πολλοὶ τῶν βοτανολογούντων μεταχειρίζονται τὸ γενικὸν καὶ περιληπτικὸν ὄνομα Περιάνθιον, ὅπως σημάνωσιν εἰδικώτερον κάλυκα καὶ στεφάνην δυσδιάκριτα (1).

Ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ὁποίας τινὸς φύσεως εἰσὶ τὰ μέρη τοῦ κάλυκος; ἡ προσεκτικὴ ἐπὶ τῆς ὕλης αὐτοῦ παρατήρησις οὐδεμίαν ἀπολείπει ἡμῖν ἀμφιβολίαν, ὅτι ταῦτά εἰσι φύλλα ὁπωσοῦν τροποποιημένα. Πολλάκις εἶδες φύλλον δένδρου· παρετήρησας βεβαίως ὅτι ὁ μίσχος, ἤτοι ἡ οὐρὰ αὐτοῦ, εἰσερχομένη εἰς τὸ πλατὺ πράσινον ἔλασμα, διήκει κατὰ μεσῆς πρὸς τὴν κορυφὴν, ὡς κύριον τοῦ φύλλου νεῦρον, ἔνθεν καὶ ἔνθεν διακλαδιζόμενή καὶ σχηματίζουσα τὰ δευτερεύοντα αὐτοῦ νεῦρα· ἐν τῷ δενδροΐῳ ἡμῶν, ἂν ἀποσπάσωμεν ἓν τῶν τεσσάρων τοῦ κάλυκος σεπάλων καὶ μετ' ἐπιστασίας παρατηρήσωμεν τὴν ὑρὴν αὐτοῦ, θέντες αὐτὸ μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, θέλομεν διακρίνει καὶ ἐνταῦθα ἓν κύριον μεσαῖον νεῦρον, διῆκον ἐκ τῆς βάσεως τοῦ σεπάλου πρὸς τὴν κορυφὴν καὶ παραπλεύρως τούτου δύο, ἢ τρία ἄλλα λεπτότερα, κατὰ μῆκος αὐτοῦ διακλαδιζόμενα· ἀλλ' ἐν πολλοῖς ἄλλοις παρατηρῶν, θέλεις δυνηθῇ νὰ ἴδῃς προφανέστερον καταδηλουμένην τὴν φυλλώδη τῶν σεπάλων φύσιν.

Εἰς τί λοιπὸν χρησιμεύει τῷ ἄνθει ὁ κάλυξ; οὗτος, καθὸ τὸ τραχύτερον καὶ ἐξώτερον αὐτοῦ ὄργανον, χρησιμεύει ὡς περίβλημα, προφυλάττον τὰ ἐν αὐτῷ τρυφερώτερα καὶ σημαντικώτερα τοῦ ἄνθους μέρη, μάλιστα

(1) Τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ καθόσον ἀπὸ τῆς βίζης αὐτοῦ πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ἀνθοφόρων διακλαδώσεων προβαίνουσι φαίνονται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τροποποιούμενα· τὰ τροποποιηθέντα ταῦτα παρὰ τὰ ἄνθη φυλλάρια καλοῦσι μετάφυλλα.

(1) Ἐν τῷ ὑακίνθῳ (ζουμπούλι Τουρκ.) τὰ ἓξ μέρη τοῦ κάλυκός εἰσιν οὕτω πρὸς ἄλληλα συνημμένα, ὥστε φαίνονται ἀποτελοῦντα στεφάνην σωληνώδη.

δὲ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἀνάπτυξιν. Δὲν ἀποτελεῖ ἄρα ὄργανον τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τοῦ ἄνθους· διότι δυνατὸν καὶ νὰ ἐκλείπῃ, τοῦ ἄνθους ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκ στημόνων καὶ ὑπέρου μόνον συγκειμένου· παράδειγμά σοι ἔστω τὰ ἄνθη τῆς ἰτέας, ὧν τὰ μὲν στήμονας, τὰ δ' ὑπέρους μόνον φέρουσιν· ὁπόταν δὲ τὰ ἄνθη μόνον ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις ὀργάνοις περιοριζωνται, καλοῦνται γυμνά, πρὸς διάκρισιν τῶν χλαμυδοφόρων, ἅτινα καὶ κάλυκα καὶ στεφάνην φέρουσι.

Μετὰ διάρκειάν τινα τῆς ἀνθήσεως, ὁτὲ μὲν μείζονα, ὁτὲ δ' ἐλάσσονα, ὁ κάλυξ ἢ καταπίπτει, ἢ παραμένει, συνοδεύων τὸν καρπὸν, ὅθεν καὶ ὁ κάλυξ καλεῖται καταπίπτων ἢ ἔμμονος· ἐνίοτε ὁ κάλυξ ἐστὶ προσωρινός. Ἐξετάζοντες τὸν μήκωνα τοῦτον (*pavot coquelicot, papaver Rhoeas*, κοιν. παπαροῦνα) ἠδυνάμεθα, ἐπιπολαίως κρίνοντες, νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ τέσσαρα πορφυρᾶ καὶ λεπτὰ φυλλάρια ἀποτελοῦσι κάλυκα στεφανοειδῆ, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ κρίνου· ἀλλ' ἂν παρατηρήσωμεν τὸ μηκέτι καλῶς διανοιγὲν ἄνθος τούτου, βλέπομεν, ὅτι, καθόσον τὰ τέσσαρα τῆς στεφάνης μέρη ἐκτυλίσσονται διανοιγόμενα, ἀποκολλῶσιν ἐκ τῆς βάσεως αὐτῶν τὰ δύω σέπαλα τοῦ κάλυκος, ὅστις ἑπομένως κατέπεσεν ἤδη, ἐνῷ τὸ ἄνθος ἤδη διανοίγεται καὶ ἀνθεῖ.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ κάλυκος ἐξετάσεων ἡμῶν ἐμάθομεν ἐνγένει, ἀναγνῶστα, ὅτι οὗτος κατὰ μὲν τὰ συστατικὰ αὐτοῦ μέρη, συνηνωμένα ἢ κεχωρισμένα διατελοῦντα, ἔστι μονοσέπαλος ἢ πολυσέπαλος, ἐν δὲ τῇ ποικιλίᾳ τῶν σχημάτων αὐτοῦ δυνατὸν ν' ἀναχθῇ εἰς γενικόν τινα τύπον, κανονικὸν ἢ ἀκανόνιστον, τὴν δὲ χροιὰν πράσινος ὢν ὡς ἐπιτοπλεῖστον, περιβάλλεται πολλάκις καὶ τὰς ζωηροτάτας (τῆς στεφάνης) ἀποχρώσεις, κατὰ τὴν ὑρὴν δὲ τὴν ἱστολογικὴν ἔστιν ὄργανον φυλλώδους φύσεως, εἰς προφύλαξιν μόνον τῶν ἐντὸς αὐτοῦ μερῶν τοῦ ἄνθους φυσιολογικῶς χρησιμεῦον καὶ τέλος ἀνεφέραμεν ἐν παρόδῳ καὶ περὶ τῆς μείζονος, ἢ ἐλάσσονος αὐτοῦ διαρκείας. Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν στεφάνην.

Β'. ΣΤΕΦΑΝΗ (*COROLLE*)

Περιπλοκὰς, ἢ κισσάμπελος, συρίγγιον, πῖσον, ἀντίῤῥινον.

Ἡ στεφάνη, λαβοῦσα τὴν ὀνομασίαν ἐκ τοῦ κυκλοτεροῦς καὶ δίκην στεφάνου σχήματος, ὅπερ συνηθέστερον φέρει, ἀποτελεῖ, ὡς εἴδομεν, τὸ δεύτερον καὶ ἐσώτερον τοῦ ἄνθους σπονδύλωμα, ἀμεσώτερον τὰ κεντρικὰ ὄργανα περιβάλλον· ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ πλέον ἐμφιλοχωρήσωμεν, καὶ εὐλόγως, διότι τί μὲν λεπτοφυέστερον τὴν ὑρὴν, τί δὲ ζωηρότερον τὴν χροιὰν, ἢ ποικιλώτερον τὸ σχῆμα, τί τέλος τῆς μυρώδους καὶ αἰθερίου πολλάκις τῆς στεφάνης ἀποπνοίας ἡδύτερον; Ἐν τῷ δενδροΐῳ εἴδομεν, ὅτι ἡ στεφάνη σύγκειται ἐκ τεσσάρων λεπτοφυεστάτων, ὁτὲ μὲν κιτρίνων, ὁτὲ δ' ἐρυθρωπῶν φυλλαρίων σταυροειδῶς ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ἄνθους διακειμένων (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῶν φυτῶν τούτων σταυρανθῆ), ἀλλ' οὕτως, ὥστε ἕκαστος τῶν τοῦ σταυροῦ τούτου βραχιόνων διάκειται ἐναλλὰξ πρὸς τὰ σέπαλα, ἑπομένως ἀντικρὺ καὶ ἀντιστοίχως πρὸς τὰ μεταξὺ τῶν σεπάλων διαχωρίσματα, ὅπως κάλλιον ἐν τῷ κρίνῳ δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ἐν ᾧ τὰ τρία ἐσώτερα λευκὰ φυλλάρια εἰσι τοποθετημένα ἐναλλὰξ πρὸς τὰ τρία ἐξώτερα (τὰ σέπαλα) καὶ ἀντικρὺ τῶν μεταξὺ τούτων διαστημάτων· ἓν δ' ἕκαστον τῶν τῆς στεφάνης φυλλαρίων ἔσχε τὸ ὄνομα πέταλον, ἕνεκα τοῦ πλατέος αὐτοῦ συνήθως σχήματος· ἕκαστον δὲ τῶν πετάλων, ὅπως μᾶλλον ἐν τῷ καρυοφύλλῳ καταραίνεται, ἀποτελεῖται πολλάκις ἐκ τοῦ ἄνω πλατέος αὐτοῦ μέρους καὶ τοῦ κάτω μακροῦ καὶ στενοῦ· ἐκεῖνο ἄντυγα, τοῦτο δὲ ὄνυχα οἱ βοτανικοὶ ἐκάλεσαν.

Λάβωμεν ἤδη τὴν περιπλοκάδα, ἢ κισσάμπελον (*liseron, convulculus*, Τουρ. ἀγριὰ κουρδοὺ) εἴτε τὴν ἐν τοῖς ἀνθῶσι περιποιουμένην εἴτε μᾶλλον τὴν λεγομένην τῶν πεδίων (*liseron des champs, conv. arvensis*), τὴν κοινοτάτην ἐν ταῖς ἀρούραις, ἧς ὁ ἕρπων καυλὸς περὶ πᾶν τὸ προστυχὸν ἐγκισσεύεται· τὰ ἐκ τοῦ ἕρποντος καυλοῦ ταύτης φυόμενα ἐρυθρωπὰ, ἢ λευκὰ ἄνθη, εἰσὶν, ὥσπερ μικραὶ χῶναι· ῥίψωμεν ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ μερῶν. Ὁ μὲν οὖν κάλυξ σύγκειται ἐκ 5 σεπάλων, ἡνωμένων κατὰ τὴν βάσιν, ἡ δὲ στεφάνη ἀποτελεῖται ἐκ 5 πετάλων, ἐντελῶς πρὸς ἄλληλα ἡνωμένων καὶ ἀποτελούντων οἱονεὶ χώνην· τὰ πέντε ἓν ὅλον ἀποτελοῦντα πέταλα μᾶλλον εὐδιάκριτα εἰσὶν ἐν μηκέτι διανοιγέντι ἄνθει, ἐνῷ φαίνονται ὥσπερ πέντε μακραὶ ῥοδόχροοι σειραὶ, συνενούμεναι δι' ἱστοῦ λεπτοτέρου καὶ ἀνοικτοτέρου χρώματος· αἱ σειραὶ αὗται εἰσιν ἡ μεσαία τῶν πετάλων γραμμὴ, οἱ στήμονες εἰσι πέντε, ὧν ἐν τῷ μέσῳ ὁ ὕπερος.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὸ ὡραῖον δενδρύλλιον, ὅπερ διά τε τὴν πλουσιότητα τῶν θύρσων (1) καὶ τὸ εὐῶδες τῶν ἀνθυλλίων αὐτοῦ κοσμεῖ καὶ τοὺς κοινοτέρους τῶν κήπων ἐν τῷ ἡμετέρῳ κλίματι· τοῦτο ἐστὶ τὸ συρίγγιον (*lilas κ. πασχαλιὰ*)· ἕκαστον τῶν ἀνθυλλίων τοῦ θύρσου φέρει μικρότατον καὶ βραχύτατον κάλυκα μονοσέπαλον, στεφάνην ἰανθίνου ἀνοικτοῦ, ἢ κοκκινογλαύκου χρώματος, παριστῶσαν σωλῆνα, οὗ τινος τὸ ἄνω ἄκρον, πλατυνόμενον καὶ διανοιγόμενον ὁριζοντίως, ἀποτελεῖ κύκλον φέροντα τέσσαρας βαθείας ἐντομάς· ἐν τῷ ἄνω τοῦ σωλῆνος μέρει προφαίνονται δύο κίτρινα μικρὰ ὀγκώματα, ἅτινα εἰσὶν αἱ κορυφαὶ τῶν στημόνων, ἐν τῷ βάθει δὲ καὶ τῷ κέντρῳ κεῖται ὁ ὕπερος.

Ἐκ τῆς παραθέσεως τῆς στεφάνης τῶν δύο ἤδη περιγραφέντων ἀνθέων πρὸς τὴν τοῦ δενδροΐου καὶ καρυοφύλλου ὡς πρὸς τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὴν μέρη, ἤτοι τὰ πέταλα, ἐξάγομεν, ὅτι καὶ ἡ στεφάνη διακρίνεται εἰς μονοπέταλον, ὅτε τὰ πέταλα εἰσὶν ἡνωμένα (ὡς ἐν τῇ περιπλοκάδι καὶ τῷ συριγγίῳ) καὶ εἰς πολυπέταλον, ὁπόταν κεχωρισμένα, καθάπερ ἐν τῷ δενδροΐῳ, τῷ καρυοφύλλῳ κτλ. μερικώτερον δὲ ὀνομάζεται διπε-

(1) Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ περὶ διατάξεως τῶν ἀνθίων.

ταλος, τριπέταλος, τετρα-πεντα-πέταλος κτλ. ὁπόταν 2, 3, 4 ἢ 5 κτλ. εἰσὶ τὰ πέταλα (1).

Ἀδύνατος θ' ἀπέβαινεν ἡμῖν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδρομῇ πᾶσα πρὸς μερικωτέραν περιγραφὴν τῶν μορφῶν τῆς στεφάνης ἐν συνόλῳ, ἢ τῶν πετάλων κατ' ἰδίαν, ἀπόπειρα, τῆς περὶ ταῦτα ποικιλίας οὔσης ἀπείρου ἐν ταῖς διαφόροις περιστάσεσι· διὸ θέλομεν προσθέσει ὀλίγα τινὰ ἄνθη ἐν τῇ ἀνθοδέσμῃ ἡμῶν καὶ ταῦτα ἐκ τῶν κοινοτέρων ἅμα καὶ περιεργοτέρων, ὅπως τῇ παραθέσει τούτων πρὸς τὰ εἰρημένα καὶ ἄλλα, δυνηθῶμεν νὰ σχηματίσωμεν γενικόν τινα περὶ τοῦ σχήματος τῆς στεφάνης κανόνα.

Ὑπάρχει μία κλάσις φυτῶν κοινοτάτη παρ' ἡμῖν, ἡ κλάσις τῶν ὀσπριοειδῶν, πλεῖστα γένη περιέχουσα· μνείαν ποιοῦμεν μόνον τῶν κυάμων, τῶν φασήλων, τῶν πίσων, τῶν ἐρεβίνθων, τῶν λαθύρων κτλ. (2), ἅτινα τοσοῦτο χρήσιμα ὑπάρχουσι πρὸς τροφήν. Λάβωμεν τὸ ἄνθος ἑνὸς τούτων, τοῦ πίσου λ. χ. (*pois, pisum sativum*, κοινῶς μπιζέλι) καὶ ἐξετάσωμεν τὰ μέρη αὐτοῦ· τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα, ἤτοι ὁ κάλυξ, συνίσταται ἐκ 5 ῥυλλαρίων ὀξέων, προφανῶς ἀνίσων, ὧν τὰ μὲν δύο ἀνώτερα (ἐν τῇ φυσικῇ τοῦ ἄνθους θέσει θεωρουμένου) εἰσὶ πλατύτερα καὶ μᾶλλον τῶν λοιπῶν τριῶν διαστάμενα· ἀποκόψαντες μετὰ προσοχῆς τὰ πέντε ταῦτα σέπαλα, ἐξετάσωμεν τὴν στεφάνην ἀπορυλλίζοντες ἓν πρὸς ἓν τὰ πέταλα αὐτῆς καθ' ἣν ἡμῖν παρουσιάζονται τάξιν· καὶ δὴ τῶν 5 πετάλων προφαίνεται ἐξέχον μᾶλλον τὸ ἀνώτερον, ὅπερ, μεῖζον ὄν, φαίνεταί πως τὰ ἄλλα ἐν μέρει κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν καλύπτον· φέρει ἴδιον ὄνομα: σημαία (*étendard, vexillum*) διὰ τὴν πρὸς ταύτην ὁμοιότητα αὐτοῦ· μετὰ τοῦτο παρέπονται ἑκατέρωθεν τὰ δύο πλάγια, ἅτινα κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ πρώτου στενώτερα καλοῦνται πτέρυγες διὰ τὴν πρὸς συνεπτυγμένας πτέρυγας αὐτῶν παρεμφέρειαν, ὧν ἀφαιρουμένων, ἐναπολείπονται τὰ δύω κατώτερα, ἅτινα συνηνωμένα εἰς σχῆμα τρόπιδος (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν *nacelle carène*) ἐγκλείουσι τοὺς δέκα στήμονας συνηνωμένους εἰς δύω δέσμας καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν ὕπερον, ἅπερ, ἂν ἐλαφρῶς τὸ κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ἄνθους ἄκρον πρὸς τὰ κάτω θλίψωμεν, προβάλλουσιν ἐκ τοῦ κοίλου τῆς τρόπιδος.

Ἐν ἄλλοις φυτοῖς ἡ στεφάνη περιβάλλεται σχῆμα ῥύγχους ζώου ἢ προσωπίδος. Τὸ ἀντίῤῥινον (*muflier*, κυνοκέφαλος, ἢ λυκόστομον. Τουρκ. ἀσλὰν ἀατζὶ) φύεται πανταχοῦ· δρέψωμεν τούτου ἕνα βότρυν καὶ ἐξετάσωμεν τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἄνθη· κατὰ πρῶτον βλέπομεν τὸν κάλυκα πεντασέπαλον, ἀκανόνιστον· ἡ στεφάνη μονοπέταλος ὡραίου ὑποπορφύρου, ῥοδίνου, ἢ λευκοῦ χρώματος διὰ κιτρίνου πεποικιλμένου, παρεμφερὴς ἐστὶ πρὸς ῥύγχος ζώου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἄνθους· ὁπόταν δὲ συμπιέζωμεν αὐτὴν ἐκ τῶν πλαγίων μεταξὺ τῶν δακτύλων, τὰ χείλη τοῦ ῥύγχους, διιστάμενα, χαίνουσιν, ἐξ ὧν προφαίνεται καὶ γλῶσσά τις τριχώδης καὶ δισχιδής. Τὸ ἀνώτερον χεῖλος, διεσχισμένον εἰς δύο ὅμοια μέρη, ὕσταται ἀνωρθωμένον, τὸ δὲ κατώτερον, εἰς τρεῖς διηρημένον λοβούς, πρὸς τὰ κάτω νεύει· ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ δὲ τούτου φαίνεται ἡ ῥηθεῖσα τριχώδης γλῶσσα· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ στεφάνη παριστᾷ σωλῆνά τινα, πεπλατυσμένον καὶ διασχιζόμενον κατὰ τὸ ἄνοιγμα αὐτοῦ εἰς δύο χείλη, διαιρούμενα εἰς πέντε λοβούς, ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τὰ πέντε σέπαλα· διαιρέσαντες τέλος διὰ τοῦ μαχαιριδίου τὸν σωλῆνα τῆς στεφάνης ἀπὸ τῆς συγχειλίας τῶν δύο χειλέων ἑκατέρωθεν μέχρι τῆς βάσεως, διαχωρίζομεν οὕτω τὸ ἄνθος εἰς δύο ἡμίσεα μέρη, ὧν ἑκάτερον φέρει ἀνὰ δύο στήμονας ἀνισομήκεις, τοὐτέστι δύο μὲν μακροτέρους τὸ ἄνω, δύο δὲ βραχυτέρους, μεθ' ὧν καὶ ὁ ὕπερος, τὸ κάτω ἥμισυ.

Ἐπανέλθωμεν δ' ἤδη πρὸς μικρὸν καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον τρίχρουν ἴον, ὅπως δώσωμεν πέρας εἰς τὰς μονοτόνους ταύτας τῆς στεφάνης περιγραφάς· ἐν παρόδῳ τούτου ἐμνήσθημεν ἐν τῷ περὶ κάλυκος· ἐξετάσωμεν τὴν στεφάνην τούτου μετὰ προσεκτικὴν τῶν 5 σεπάλων ἀφαίρεσιν. Ἡ στεφάνη ἐν τούτῳ σύγκειται ἐκ πέντε πετάλων, ἀλλήλων κεχωρισμένων καὶ μήτε τὸ αὐτὸ χρῶμα, μήτε τὸ αὐτὸ μέγεθος ἐχόντων· ἦγουν τὰ μὲν δύο ἀνώτερα πέταλα εἰσὶν ὁμόχροα καὶ ἰσομεγέθη, τὰ δὲ δύο ἑπόμενα, διαφέροντα τῶν δύο πρώτων τήν τε χροιὰν καὶ τὰς διαστάσεις, εἰσὶν ἀλλήλοις ἴσα καὶ ὁμόχροα· τὸ πέμπτον τέλος, τὸ κατώτερον καὶ πλατύτερον, διαφέρον πως τῶν ἄλλων τὴν ἀπόχρωσιν, φέρει κατὰ τὴν βάσιν βραχεῖάν τινα καὶ κερατοειδῆ πρὸς τὰ ἔξω προήκουσαν προέκτασιν. Ταῦτα πάντα ἀπορυλλήσαντες, βλέπομεν τὰ δισακκιοειδῆ ὄργανα, ἤτοι τοὺς 5 στήμονας, ἐφ' ὧν ἐπίκειται λεπόριον κιτρίνου χρώματος, εὐκόλως ἀποσπώμενον, ἐλαφρῶς πρὸς ἀλλήλους συνηνωμένους καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπέρου ἐπικεκολλημένους· παρατήρησον πῶς δύο ἐκ τῶν στημόνων φέρουσι προεκτάσεις, αἵτινες εἰσδύουσιν εἰς τὴν κερατοειδῆ τῆς στεφάνης.

Τὴν ἄπειρον περὶ τὸ σχῆμα ποικιλίαν τῆς στεφάνης ἀνήγαγον οἱ ἀνθολόγοι εἰς δύο γενικοὺς τύπους, τὸν κανονικὸν καὶ ἀκανόνιστον· ἀρκεῖ, ὅπως ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ σύνολον τῆς στεφάνης (εἴτε τοῦ κάλυκος κτλ.) ἐκδηλωθῇ διὰ μερῶν ἐπαισθητῶς ἀλλήλοις ἴσων, ἵνα παραδεχθῶμεν αὐτὴν κανονικήν, ἐν δ' ἐναντίᾳ περιπτώσει ἐστὶν ἀκανόνιστος. Ἐν γένει δὲ, ὁπόταν μὲν τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὅλον μέρη ὦσιν ἴσα πρὸς ἄλληλα, μέχρι τοῦ αὐτοῦ ὕψους ἀφικνούμενα καὶ τοποθετημένα καὶ ἐξίσου ἀλλήλων ἀπέχοντα, ἢ ὁπόταν ἄνισα μὲν, ἢ ἀνισοῦψῶς διακείμενα, ἢ ἀνίσως ἀπέχοντα τυγχάνωσιν, ἀλλ' αἱ ἀνισότητες καὶ ἀνωμαλίαι αὗται περί τε τὸ σχῆμα καὶ τὴν διευθέτησιν τῶν μερῶν διαδέχονται ἀλλήλας ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον περὶ τὸν ἄξονα τοῦ ἄνθους κατά τινα ὁμοιόμορφον καὶ συμμετρικὸν νόμον, καθ' ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις, λέγομεν, τὸ ἄνθος ἐστὶ κανονικόν, τοὐναντίον δὲ ἀκανόνιστον· ἐν τῷ καρυοφύλλῳ, τῷ κρίνῳ,

(1) Ὁ ἀριθμὸς τῶν πετάλων ἐστὶ συνήθως ἴσος πρὸς τὸν τῶν σεπάλων· ἐν γένει δὲ παρετηρήθη ὅτι ἰσχύει ὁ ἀριθμὸς 3 καὶ ὁ 5.

(2) Ταῦτα φέρουσι τὸ γενικὸν ὄνομα ψυχανθῆ (Papillonacées) ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς στεφάνης αὐτῶν πρὸς χρυσαλλίδα.

τῇ περιπλοκάδι κτλ. ἔχει τοῦ κανονικοῦ τύπου ὑποδείγματα· ἀκανόνιστα δ' εἰσὶ τὰ ἄνθη τοῦ πίσου, τοῦ ἰου καὶ τοῦ ἀντιρρίνου. Πᾶσα λοιπὸν στεράνη, εἴτε μονοπέταλος, εἴτε πολυπέταλος ἐστὶν ἢ κανονικὴ ἢ ἀκανόνιστος. Ἡ μὲν κανονικότης θεωρεῖται ὡς ὁ ἀρχιγενὴς τύπος τῶν ἐντελεστέρων φυτῶν· ἡ δ' ἀπὸ ταύτης παρέκβασις γίνεται ἕνεκα ἑνώσεως, ἢ ἐξαμβλώσεως, ἢ μεταμορφώσεως ἑνός, ἢ πλειόνων τοῦ ἄνθους μερῶν.

Ἐλθωμεν εἰς τὸ χρῶμα τῆς στεράνης. Τὰ πέταλα δυνατὸν νὰ λάβωσι πᾶσας, ἃς δύναται νὰ φαντασθῇ τις ποικιλίας χρωμάτων· καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχει εἰσέτι γνωστὴ στεράνη ὁλοσχερῶς μέλανος χρώματος, σπανιώταται δ' εἰσὶ καὶ αἱ πράσιναι στεράναι· ἐν τῷ μηκέτι διανοιγέντι ἄνθει τὰ πέταλα εἰσὶν ἐν γένει ὠχροπράσινα, κατὰ δὲ τὴν ἄνθησιν λαμβάνουσι τὰ ποικιλώτατα καὶ λαμπρότατα τῶν χρωμάτων. Ἡ χρωματολογία τῶν ἀνθέων κατέστη ἀντικείμενον ἰδίας σπουδῆς παρά τισι φυσιολόγοις βοτανικοῖς· ὅθεν θέλεις ἐπιτρέψει ἡμῖν, ἀναγνῶστα, ὅπως μικράν τινα περὶ ταύτης παρέκβασιν ποιησωμεν, ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν ἀναφέροντες. Παρετήρησαν οἱ φυσιολόγοι οὗτοι, ὅτι τὸ κίτρινον χρῶμα καὶ τὸ κυανοῦν, ἅτινά εἰσι στοιχεῖα τοῦ πρασίνου, (ὅπερ ἰσχύει ἐν τῷ φυτῷ) διατελοῦσιν ὄντα τὰ μᾶλλον ἀντίθετα ἀλλήλοις χρώματα, οὐδετέρου εἰς τὸ ἕτερον μεταβαίνοντος. Τοῦτέστι τὰ κίτρινα ἄνθη δυνατὸν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ ἐρυθρὸν καὶ λευκὸν, οὐδέποτε ὅμως εἰς τὸ κυανοῦν· ὁμοίως τὰ κυανᾶ ἄνθη δύνανται νὰ γίνωσιν ἐρυθρὰ καὶ λευκὰ, κίτρινα ὅμως πώποτε· ἐκ τούτου ἐσχημάτισαν δύο χρωματολογικὰς σειρὰς, τὴν ξανθικὴν καὶ τὴν κυανοειδῆ, αἵτινες, λίαν διὰ τῶν πρωτευόντων αὐτῶν χρωμάτων (τοῦ κιτρίνου καὶ κυανοῦ) διιστάμεναι, ἑνοῦνται πρὸς ἀλλήλας, ἔνθεν μὲν διὰ τοῦ πρασίνου (διὰ τῶν διαμέσων συνθετικῶν βαθμῶν κιτρινοπρασίνου καὶ κυανοπρασίνου), ἔνθεν δὲ διὰ τοῦ ἐρυθροῦ, ἤτοι διὰ τῶν διαμέσων συνθετικῶν βαθμῶν κιτρινοχρυσοειδοῦς, χρυσοειδοῦς, ἐρυθροχρύσου τῆς ξανθικῆς σειρᾶς καὶ κυανοϊώδους, ἰώδους, ἰωδερύθρου τῆς κυανοειδοῦς, κατὰ τὸ ἑπόμενον διάγραμμα.

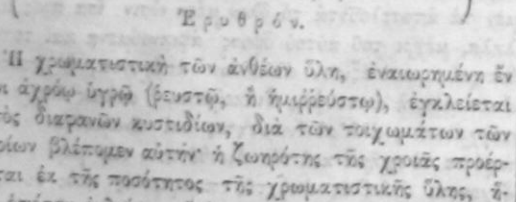

Ἡ χρωματιστικὴ τῶν ἀνθέων ὕλη, ἐναιωρημένη ἔν τινι ἀχρόῳ ὑγρῷ (βευστῷ, ἢ ἡμιῤῥεύστῳ), ἐγκλείεται ἐντὸς διαφανῶν κυστιδίων, διὰ τῶν τοιχωμάτων τῶν ὁποίων βλέπομεν αὐτήν· ἡ ζωηρότης τῆς χροιᾶς προέρχεται ἐκ τῆς ποσότητος τῆς χρωματιστικῆς ὕλης, ἥτις ὁπόταν ἐκλείπῃ, ἢ ἐστὶ πάνυ ἠραιωμένη, τότε τὰ ἄνθη φαίνονται ἡμῖν λευκά· εὗρον δὲ, ὅτι τὰ μὲν τῆς ξανθικῆς σειρᾶς χρώματα κατέχουσι συνήθως τὰ βαθύτερον ἐν τῷ ἱστῷ τοῦ ἄνθους κείμενα κυστίδια, τὰ δὲ τῆς κυανοειδοῦς τὰ μᾶλλον κατ' ἐπιπολήν· καὶ ἂν μὲν ἐπὶ κυστιδίων κιτρίνων ὑπάρχωσιν ἐρυθρὰ, ὁ ὀφθαλμὸς λαμβάνει τὴν αἴσθησιν τοῦ χρυσοειδοῦς· ἂν δὲ βλέπωμεν τὰ πράσινα διὰ τῶν ἐρυθρῶν κυστιδίων, ἀντιλαμβανόμεθα τοῦ φαιοῦ χρώματος· ἂν δὲ τὰ ἐνέχοντα χρωματιστικὴν ὕλην ἰώδη, ἢ κυανῆν, ἢ πρασίνην κυστίδια ὦσι λίαν συμπεπυκνωμένα πρὸς ἄλληλα, τὸ χρῶμα φαίνεται μᾶλλον ἢ ἧττον σκοτεινὸν βαθὺ καὶ ἂν τέλος ἐπὶ κυστιδίων πρασίνων, ἢ κυανῶν ἐκτείνηται χρῶμα ἀχρόων κυστιδίων, ἐκφαίνεται τὸ γλαυκὸν χρῶμα.

Γνωρίζομεν δὲ, ὅτι τὰ ἀρώματα τῶν ἀνθέων ἔχουσι τὴν πρώτην αὐτῶν ἕδραν ἐν τοῖς πετάλοις τῆς στεράνης· εἰσὶ δὲ ταῦτα αἰθέρια ἔλαια, ἅτινά εἰσι συλλελεγμένα ἐν ἰδίοις κυστιδίοις καὶ τῷ γυμνῷ ὀφθαλμῷ ἐνίοτε ὁρατοῖς, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσπεριδοειδῶν (πορτοκαλεῶν καὶ λεμονιῶν).

Ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ θαυμασίᾳ καλλονῇ καὶ εὐωδίᾳ τῆς στεράνης ἱστολογικῶς καὶ κατ' οὐσίαν τὰ συστατικὰ αὐτῆς μέρη, ἤτοι τὰ πέταλα εἰσὶ φύλλα (ὥσπερ καὶ ὁ κάλυξ) ἐπὶ τὸ λεπτορυέστερον μὲν συνυφασμένα, ἐπὶ τὸ ζωηρότερον δὲ καὶ ποικιλώτερον κεχρωματισμένα καὶ ἐπὶ μᾶλλον παρηλλαγμένα· ἀληθῶς ὁ ὄνυξ ἀναλογεῖ πρὸς τὸν μίσχον, ὁ δὲ ἄντυξ πρὸς τὸ πλατὺ τοῦ φύλλου ἔλασμα· ἂν δὲ διὰ τοῦ φωτὸς τὸν ἱστὸν τῶν πετάλων κατοπτεύσωμεν, διακρίνομεν καὶ ἐν τούτοις τὰ νεῦρα, τὸ ὕφασμα αὐτῶν διαγράφοντα, διαφούμενα καὶ ὑποδιαιρούμενα ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν φύλλων.

Ποῖος δ' ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ἐν τῷ ἄνθει ὑπάρξεως τῆς στεράνης; ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἰς τί αὕτη χρησιμεύει; Ὁ φυσιοδίφης, ἐρευνῶν τὰ τῆς φύσεως ἔργα, ἐξίσταται πολλάκις, διορῶν τὴν ἀξιοθαύμαστον τοῦ δημιουργοῦ πρόνοιαν καὶ ἐκεῖ, ἔνθα ὁ ἐπιπόλαιος καὶ ἀμβλὺς χυδαῖος ὀφθαλμὸς οὐδὲν βλέπει τὸ σκόπιμον. Τὰ κεντρικὰ ὄργανα, οἱ στήμονες καὶ ὁ ὕπερος, τοὐτέστι τὰ τρυφερώτερα καὶ οὐσιωδέστερα ἄμα (ὡς κατωτέρω θέλομεν ἴδει) τοῦ ἄνθους μέρη ἔπρεπε νὰ περιβάλλωνται ἀμεσώτερον ὑπὸ χιτῶνος λεπτορυεστέρου, καὶ δὴ ὡς τοιοῦτος χρησιμεύει αὐτοῖς ἡ στεράνη. Ἐν τῷ βάθει δὲ τῆς στεράνης πολλάκις ἐναποταμιεύεται μελιτῶδες ὑγρὸν, δι' οὗ τρέφονται τὰ ἔντομα καὶ ἐξ οὗ αἱ φιλόπονοι μέλισσαι τὸ ἡδὺ κατεργάζονται μέλι· ἀλλὰ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ νέκταρος τούτου ὁδηγοῦνται ὑπὸ τῶν ζωηρῶν τῆς στεράνης χρωμάτων καὶ τῶν ἀρωμάτων. Ἡ στεράνη ἄρα χρησιμεύει ἀμέσως μὲν ὡς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ λεπτορυέστερον προφυλακτικὸν τῶν κεντρικῶν ὀργάνων περίβλημα, ἐμμέσως δὲ, ἑλκύουσα τὰ ἔντομα πρὸς ἐκμύζησιν τοῦ ἐν αὐτῇ μέλιτος, ἐπιβοηθεῖ τὴν γονιμοποίησιν· κατωτέρω θέλομεν ἴδει ὁποίαν ὑπηρεσίαν παρέχουσι τῷ ἄνθει κατὰ τὴν γονιμοποίησιν αὐτοῦ οἱ πτερωτοὶ οὗτοι θαμῶναι τῶν μελιτούχων ἀποθηκῶν τούτων.

Ἡ διάρκεια τῆς στεράνης ἐστὶν ἐν γένει βραχεῖα· ὁ μαρασμὸς αὐτῆς ἄρχεται ἅμα τῇ γονιμοποιήσει τοῦ ἄνθους· διὰ τοῦτο τὰ διὰ τῆς καλλιεργείας διπλανθῆ καταστάντα ἄνθη τηροῦσιν ἐπὶ πλείονα χρόνον θάλλοντα τὰ πέταλα αὐτῶν ἐκμηδενισθείσης τῆς γονιμοποιήσεως, ὡς θέλομεν ἴδει κατωτέρω.

Ἐξετάσαντες ἤδη καὶ τὰ κατὰ τὴν στεφάνην ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις, ὥσπερ καὶ τὰ κατὰ τὸν κάλυκα, τοὐτέστι τὴν ἕνωσιν, ἢ χωρισμὸν τῶν πετάλων, τὴν ποικιλίαν τῶν σχημάτων, τὸ κανονικὸν ἢ ἀκανόνιστον, τὴν ἱστολογικὴν ὑφὴν καὶ φυσιολογικὴν αὐτῆς σημασίαν καὶ τὴν διάρκειαν, παρενείραμεν περιπλέον καί τινα περὶ χρωμάτων καὶ ἀρωμάτων αὐτῆς. Πρὶν δ' ἢ μεταβῶμεν εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ ἄνθους ὄργανα, ῥίψωμεν ἓν ταχὺ βλέμμα καὶ εἰς ἕτερόν τι εἶδος ὀργάνων, δευτερεῦον τοῦ ἄνθους.

Ἐξετάσωμεν πρὸς μικρὸν τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἡμετέρου δενδρύου, ἀφαιρέσαντες τὰ σέπαλα καὶ τὰ πέταλα. Μετ' ἐπιστασίας παρατηροῦντες περὶ τὴν βάσιν ἰδίως τῶν δύο βραχυτέρων στημόνων, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰ ἔξω, διακρίνομεν, οἱονεὶ στυλοβάτας τῶν στημόνων τούτων, δύο σημεῖα ζωηροτέρου πρασίνου χρώματος ἐξέχοντα, ἄτινα, ἀκριβέστερον παρατηρούμενα, φαίνονται δύο μικρότατοι φυτικοὶ ὄγκοι, ἢ ἀδενίδια· ταῦτα δυνάμει τινὶ ἀγνώστῳ ἡμῖν κατασκευάζουσι καὶ ἐκκρίνουσιν ὑγρόν τι μελιτῶδες, ὅπερ ὠνομάσθη νέκταρ, τὰ δ' ἐκκρίνοντα αὐτὸ φυτικὰ μαστίδια νεκτάρια· ἐκ τούτων τὰ ἔντομα ἐκμυζῶντα γλυκεῖαν τροφὴν, ὑπηρετοῦσιν ἀντ' αὐτῆς, ἐπιβοηθοῦντα τὴν γονιμοποίησιν, ὡς μέλλομεν νὰ ἴδωμεν κατωτέρω ἐν τῷ περὶ γάμου τῶν ἀνθέων.

(Ἕπεται συνέχεια).

Η ΠΑΡΑ ΤΗ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ ΚΡΗΝΗ

ΚΥΔΑΛΟΥ-ΠΗΓΑ (ΝΥΝ ΚΑΛΟΠΟΥΛΑ).

Ὀλίγοι χάριν τῆς ἑορτῆς, πολλοὶ χάριν τῆς εὐωχίας καὶ τινες χάριν θέας μεταβαίνουσι τὴν πέμπτην τῆς Ἀναλήψεως εἰς τὴν κατὰ τὰ μυροφόρα στέρνα τοῦ ἀναφαλαντίου Ὑμηττοῦ ἱερὰν Μονὴν τῆς Καισαριανῆς, ὡσεὶ ὥρας ὁδὸν τῶν Ἀθηνῶν ἀφεστηκυῖαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ὅπως δήποτε ἐκεῖσε μεταβαινόντων ἐπισκέπτονται καὶ τὴν παρακειμένην πηγὴν Καλοπούλαν, καὶ ἐπειδὴ πάλιν οἱ πολλοὶ τῶν πολλῶν τούτων ἀγνοοῦσι τὴν παλαιὰν ἱστορίαν τῆς πηγῆς ταύτης, ἐκδίδομεν τὴν περὶ αὐτῆς σημείωσιν ταύτην ὡς συνέκδημον τῶν εὐλαβεστάτων πανηγυριστῶν.

Σχολαστικοῦ τινος πλουσίου καὶ ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τὸ πάλαι εἶχε μεταστῆ παρὰ Πλούτωνι τεκνίον κομιδῇ νήπιον καὶ θηλάζον. Δὲν ἐξέδιδον τότε ἀγγελτήρια περὶ τῆς κηδείας δελτία, πλὴν ἁλλ' ὅμως εἰς τὴν κηδείαν τοῦ τῆς τοιαύτης ἐξοχότητος νηπίου συνέρρευσεν ἄπειρος κόσμος, διότι ἄπειρος εἶναι καὶ ὁ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους ὀφειλων ἢ μέλλων νὰ ὀφείλῃ ὑποχρεώσεις καὶ χάριτας κόσμος. Ἐξελθὼν τοῦ πενθίμου θαλάμου του κατηρὴς καὶ βαρύθυμος ὁ σχολαστικὸς πατὴρ καὶ ἰδὼν τὸ συνεληλυθὸς πλῆθος, σφόδρα ἐλυπήθη καὶ εἶπεν, ὅτι ἐντρέπετο εἰς τοσοῦτον κόσμον νὰ προθέσῃ τόσον μικρὸν τεκνίον. Τί ἀπέγινε τὸ παραλειπόμεν, διότι ἕως ἐδῶ χρειάζεται εἰς ἡμᾶς ἡ τοῦ εἰρημένου σχολαστικοῦ ἱστορία ἵνα παραθετικῶς εἴπωμεν, ὅτι, συνῳδὰ πρὸς τοῦτον καὶ ἡμεῖς, ἐντρεπόμενοι εἰς τοσοῦτον πανηγυριστῶν ὅμιλον, βραχεῖαν μόνον σημείωσιν νὰ προθέσωμεν ὡς συνέκδημον, πειρώμεθα διά τινων ἐπεισοδίων καὶ παρεκβάσεων νὰ ἐκτείνωμεν ὁπωσοῦν ταύτην, ἵνα εὐπρόσωποι φανῶμεν εἰς τὴν αὐτῶν καισαριανικὴν εὐλάβειαν.

Τόσον περίφημοι ἦσαν καὶ πάλαι οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀττικῆς διὰ τὴν ἀρδονίαν τῶν ῥείθρων των, ὥστε καὶ κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν καὶ ὑπερβολὴν διεκωμῳδήθησαν διὰ ταύτην. Ὅθεν καὶ ὁ Καλλίμαχος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν ποταμῶν (συγγράμματί του) «γελᾷν, φησιν, εἴ τις θαῤῥεῖ γράφειν τὰς τῶν Ἀθηναίων παρθένους ἀρύσσεσθαι καθαρὸν γάνος Ἠριθανοῦο, οὗ καὶ τὰ βοσκήματα ἀπόσχοιτ' ἄν». Ὡς νὰ ἦτο τόσον ξηρὸν τοῦ Ἠριδανοῦ τὸ ἑλυτρον, ὥστε οὐδὲ τὰ βοσκήματα εὑρίσκον ὕδωρ νὰ σβύσωσι τὴν δίψαν των. Ἠριδανὸς δὲ φαίνεται ὅτι ὠνομάζετο τὸ ἀπὸ τῆς Καισαριανῆς κατιὸν καὶ εἰς τὸν Ἰλισσὸν ἐκδίδον ῥεῦμα πλησίον τοῦ Λυκείου.

Τούτου δὲ τοῦ ποταμοῦ πηγὴν λέγουσι γενομένην καὶ τὴν πάλαι μὲν Κυλλοῦ Πήραν, νῦν δὲ Καλλοπούλαν λεγομένην κρήνην. Ταύτην δὲ λέγουσιν ἄλλοι τῶν ἀρχαίων Καλλίαν ἢ Καλλίου Πήραν. Καὶ ἡ μὲν Πήρα ἦτο χωρίον πρὸς τῷ Ὑμηττῷ, καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἦτο ναὸς Ἀφροδίτης, ὅστις ἔκειτο, κατὰ τοὺς ἐγχωριοτέρους τῶν τοπογράφων τῆς Ἀττικῆς, ὅπου νῦν τὸ μοναστήριον τῆς Καισαριανῆς. Ἡ Κυλλοῦ δὲ Πήρα εἶναι πηγή, ἥτις κεῖται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τῆς ἀριστερᾶ τῆς μονῆς δειράδος, ἀπέχουσα αὐτῆς 7 ἕως 8 λεπτὰ τῆς ὥρας.

Ἡ Καλλίου Πήρα, ἢ Κυλλουπήρα, ἢ Κυλλοῦ Πήρα αὕτη εἶχε τὴν ἰδιότητα καὶ τὴν δύναμιν νὰ ποιῇ εὐτοκούσας τὰς ἐξ αὐτῆς πιούσας, καὶ νὰ καθιστᾷ γονίμους τὰς ἀγόνους. Ἐκ τούτου δὲ ἐγεννήθη καὶ παροιμία «Κυλλοῦ Πήρα» λεγομένη ἐπὶ τῶν τὴν φύσιν βιαζομένων ἐξ ἐπιτεχνήσεως (Σουϊδ.). «Πίνουσαι δὲ ἐξ αὐτῆς (τῆς Κυλλοῦ πήρας) αἱ στερίραι συλλαμβάνουσιν» εἶπεν ἄλλος τις τῶν ἀρχαίων ἐπεξηγῶν τὴν παροιμίαν. Ὀρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Λήκιος, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου γενομένη καταφρονητικὴ διακωμῴδησις τοῦ τοιαύτην ἀξιόλογον καὶ ἀέναον πηγὴν ἔχοντος Ἠριδανοῦ εἶναι ἄδικος· ἀλλὰ τίς ποτε δὲν παρενόχλησε τοὺς Ἀθηναίους ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς προφάσεως; τὸ ὀλίγον τε φίλον τε δὲν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν· ἤθελον νὰ πλημμυρῶσι καὶ τὴν Ἀττικὴν ποταμοὶ καὶ ἕλη, νὰ θολώνωσι τὴν σαῖράν της ἀναθυμιάσεις καὶ ἀντὶ Ἀθηναίων νὰ ἔχῃ κατοίκους ζῶα ἐν βορβόροις ὑλισπώμενα.

Ἡ πηγὴ αὕτη ὑποτίθεται ὅτι ἐγένετο παλαίτατα μάρτυς σπαραξικαρδίου δράματος τῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ἀνδρὸς Κεφάλου κατὰ λάθος φονευθείσης ὡραίας Πρόκριδος.

Ὁ Κέφαλος ἦτο βασιλόπαις υἱὸς τοῦ Δηιονέως, καὶ ἡ Πρόκρις θυγάτηρ τοῦ Ἐρεχθέως. Ἦτο δὲ ὁ ὡραιότατος πάντων τῶν τότε ἀνδρῶν καὶ ἡ Πρόκρις ἐπίσης ἡ ὡραιοτάτη τῶν ἡγεμονίδων. Σφόδρα δὲ ζηλότυπος καὶ καχύποπτος αὕτη, εὐχαριστεῖτο ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀπορεύγων τὴν ἐν τῇ πόλει διατριβὴν ἐπορεύετο πᾶσαν ἡμέραν εἰς τὸ κυνήγιον, ὅπου δὲν ὑπῆρχε φόβος μή τις

πειρασμὸς τοῦ κλέψῃ κατὰ ἴλαρὸν καὶ ἱμερόεν βλέμμα. Ἡ Πρόκρις οὕτως ἦτο σχεδὸν ἐντελῶς ἐξησφαλισμένη.

Ὁ Κέφαλος, ἀφ' οὗ ἐθήρευε τὴν πρωΐαν, κατὰ μεσημβρίαν, ὅτε τὸ θάλπος τὸν ἐστενοχώρει, παρεγίνετο εἰς τὴν Κυλλοῦ Πέραν καὶ ἐκεῖ προγευόμενος καὶ κατακλινόμενος ὑπὸ τὰς σκιὰς τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων προσεκάλει ἄδων τὴν Αὔραν, νὰ πνεύσῃ, νὰ χυθῇ εἰς τοὺς κόλπους του, νὰ τὸν δροσίσῃ καὶ ὁσάκις ἦτο νηνεμία τελεία, ἐμέμφετο, πάλιν ἄδων, τὴν Αὔραν διὰ τί ἦτο τόσον σκληρὰ καὶ τοῦ ὑστέρει τὴν δροσερὰν καὶ ζωηρόφρον παρουσίαν της, ἀνθ' ἧς καὶ τὴν θήραν ἀσπάζεται καὶ παρὰ τὴν πηγὴν ἐκείνην μεσημβρινὸς κατακλίνεται. Ἄλλος κυνηγὸς οὐ μόνον θηρῶν, ἀλλὰ καὶ ὡραίων ὀρθαλμῶν, γνωρίζων ὅτι αἱ κυρίαι φυλάττουσι πάντοτε διαθέσιμον ἓν μέρος τῆς καρδίας των, τοὐλάχιστον τὸ ἓν τρίτον αὐτῆς, ἐπειράθη νὰ κλονίσῃ τῆς Πρόκριδος τὴν πίστιν πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα καὶ παραχωρήσῃ καὶ εἰς τὸν ἐργολάβον τοῦτον μίαν γωνίαν κἂν τῆς τρυφερᾶς της καρδίας. Εἶπε δὲ εἰς τὴν Πρόκριν ὅτι ὁ Κέφαλος, εἰς ὃν ἦτο τόσον ἀρωσιωμένη, διαθέτει πολὺ τῆς ἀγάπης του μέρος ὑπὲρ νύμφης τινὸς Ὀρεσιάδος ὀνόματι Αὔρας. Ἐνόμιζεν ὁ δείλαιος ὅτι διὰ τῆς τύπον ἀληθείας, οὐσίαν δὲ συκοφαντίαν ἐχούσης εἰδήσεως ταύτης, ἡ ὡραία Πρόκρις ἤθελε παραχρῆμα μισήσει τὸν Κέφαλον καὶ ἀξιώσει τῆς εὐνοίας της τὸν καταδότην τῆς ἀπιστίας του. Σρόδρα ζηλότυπος ἡ ἐρασμία Πρόκρις ἠσθάνθη τὴν καρδίαν της ὡς ὑπὸ διστόμου ῥομφαίας νενυγμένην καὶ τὸ ἑσπέρας κρύα καὶ ψυχρὰ ὑπεδέχθη τὸν ἀθῶον Κέφαλον. Εἰς τὰ θωπεύματά του ἀπεκρίνετο διὰ δακρύων, ὧν τὴν αἰτίαν ἀπέκρυψεν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, ἃς ἐπίστανται αἱ κυρίαι. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ παρηκολούθησεν αὐτὸν ἀόρατος εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ὅτε ἦλθε νὰ ἀναπαυθῇ ἐκεῖνος εἰς τὸ σύνηθες μέρος ἐκρύβη καὶ ἡ Πρόκρις εἰς πλησίον ἐκεῖ θάμνον. Ὁ Κέφαλος, κατὰ τὴν συνήθειάν του, κατακλιθεὶς ἤρχισεν ἄδων περιπαθῶς καὶ τὴν Αὔραν προσκαλῶν νὰ τὸν δροσίσῃ καὶ μεμφόμενος αὐτὴν διὰ τὴν σκληράν της βραδύτητα. Προκατειλημμένη ἡ Πρόκρις ἐκ τῆς συκοφαντίας, ἐπίστευσε πλέον ὅτι ὁ Κέφαλος ἐρᾶται νύμφης Ὀρεσιάδος Αὔρας καὶ συνεταράχθη ἐν τῷ θάμνῳ· ἀκούσας δὲ ὁ Κέφαλος τὸν ἦχον τῆς κινήσεως τοῦ θάμνου καὶ νομίσας ὅτι ἔλαφος ἢ λαγὼς ἤ τι ἄλλο θήραμα ἐνεκρύπτετο εἰς αὐτὸν, ἐτόξευσεν εὐστόχως, καὶ τὸ βέλος εἰσῆλθεν εἰς τὸ στῆθος τῆς Πρόκριδος καὶ ἡ Πρόκρις βαρέως στοναχήσασα ἐξεπλώθη ἐν τῷ θάμνῳ, πρὸς ὃν σπεύσας ὁ Κέφαλος εὗρεν ἀντὶ θηράματος αἱματόφυρτον καὶ ἐκπνέουσαν τὴν γυναῖκά του. Μόλις ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγηθῶσι, μόλις κατενόησε καὶ ἐπείσθη περὶ τῆς πλάνης της ἡ Πρόκρις καὶ καταφιλήσασα αὐτὸν ἀρῆκεν εἰς τὸ στόμα του τὴν τελευταίαν πνοήν της καὶ κατέπεσεν εἰς τοὺς ἀθώους κόλπους τοῦ ταλαιπώρου καὶ ἀπαρηγορήτου Κέφαλου.

Ὁ φίλος ἡμῶν Ὀβίδιος, μνημονεύων τοῦ θανάτου τῆς Πρόκριδος ἐν τῇ Ἐρωτικῇ Τέχνῃ (*Ars Amatoria*) καὶ παραδεχόμενος ὅτι τὸ τραγικὸν αὐτὸ συμβὰν ἔγεινεν ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος Ὑμηττείᾳ Πηγῇ, περιγράφει αὐτὴν οὕτωσί.

Πλησίον τῶν ἀνθοστερῶν καὶ μειδιώντων λόφων
Τοῦ Ὑμηττοῦ κρήν' ἱερὰ γλυκὺν προχέει ψόφον,
Τὴν χλοερὰν της πλύνουσα πρασίνην παρυφήν,
Ἅλσος πυκνὸν τὴν δρόσον του ἐπὶ τὸ νᾶμα χύνει
Καὶ κύκλῳ του λιβανωτὶς καὶ δάφνη καὶ μυρσίνη
Εἰς τὰς μελίσσας δίδουσι τὸ μῦρόν των τροφήν,
Ἐκεῖ ὑπὸ τῆς πίτυος τὸ φύλλωμα τὸ λεῖον,
Ὑπὸ τὴν πύξον τὴν πυκνὴν ἔρπει κρυφίως θάλλων
Ὁ ταπεινόφρων κύτισσος εἰς θάμνους τρυφεροὺς·
Καὶ ὅταν πνεῖῃ ζέφυρος, τοὺς κλῶνάς των παράττων,
Φρίσσει σιγὰ ἐξ ἡδονῆς τὸ νέον φύλλωμά των.
Καὶ ψάλλει ἄσμα μυστικὸν ὁ συμμιγὴς του θροῦς.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Κυλλοῦ Πέρας τὸ πάλαι. Νῦν λέγεται αὕτη Καλοποῦλα καὶ διατηρεῖ μὲν τὴν ἐπὶ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς στειρώσεως ὑπόληψίν της, ἀγνοῶ ὅμως ἂν ἐπιμένῃ καὶ ἡ πρὸς τοῦτο δύναμις καὶ ἐνέργειά της, καὶ ἂν αἱ στεῖραι πίνουσαι ἐξ αὐτῆς συλλαμβάνωσι.

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ
ΕΝ ΔΑΝΙΑι ΚΑΙ ΣΟΥΗΔΙΑι.

Ἡ χριστιανικὴ πίστις εἰσήχθη εἰς Δανίαν κατὰ πρῶτον ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς, παιδὸς Καρόλου τοῦ μεγάλου. Ἡ χώρα αὕτη συνίστατο τότε ἐκ πολλῶν βασιλείων, ἐξ ὧν τὸ τῆς Ἰουτλανδίας διὰ τὴν γειτονείαν καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἦτο εἰς τοὺς Γερμανοὺς τὸ γνωστότατον. Ὁ βασιλεὺς Γοδαρρεῖδος, ἤδη ἐπὶ Καρόλου εἰσδραμὼν πολλάκις, κατηρήμωσε τὰς ῥραγκικὰς ἐπαρχίας τῆς Φρεισίας, καὶ ἠπείλησε καὶ αὐτῆς τῆς μητροπόλεως τὴν καταστροφήν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὕστερον, ἐκραγέντος μεταξὺ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἐμφυλίου πολέμου, εἷς τῶν τότε κυβερνώντων, Ἄραλδος Κλάκος (*Harald, Heriold Klak*) ὀνομαζόμενος, ἐξωσθεὶς τοῦ βασιλείου, κατέφυγε πρὸς Λουδοβίκον τὸν Εὐσεβῆ, ζητῶν βοήθειαν· καὶ ἀποκατέστη μὲν πάλιν δι' ἐπικουρίας τοῦ Λουδοβίκου κυρίαρχος τῆς χώρας αὐτοῦ, ἀλλ' αἱ ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ διήρκουν ἔτι πάντοτε, καὶ ὁ Λουδοβίκος ποτὲ μὲν ὑπὸ ταύτης, ποτὲ δ' ὑπ' ἐκείνης τῆς μερίδος προσεκαλεῖτο εἰς συνδρομήν. Ὅτε τῷ 822 ἀπεφασίσθη νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς Ἰουτλανδίαν δύο κόμητες πρὸς ἀκριβεστέραν τοῦ πράγματος ἐξέτασιν, ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, καὶ νὰ ἀποπειραθῶσιν ἅμα εἰσαγωγῆς τινος τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους· ὅθεν ἔδωκαν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τὸν ἐπίσκοπον τῶν Ῥήμων Ἔβωνα (*Ebo*), ὅστις ηὐτύχησε μὲν νὰ κερδίσῃ ὀπαδούς τινας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπέστρεψε πάλιν ὀπίσω. Τῷ 825 ἔγεινε διαλλαγὴ μεταξὺ πάντων τῶν βασιλέων τῆς Ἰουτλαν-

δίας, καὶ συνθήκη ὡμολογήθη παρ' αὐτῶν πρὸς Λουδοβῖκον τὸν Εὐσεβῆ· καὶ οὕτως εὐκολώτερον ἠδύνατο τότε νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς τὰ ἐκεῖ ἡ χριστιανικὴ πίστις, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ προειρημένος Ἄραλδος, ἀποφασίσας πρῶτος νὰ παραδεχθῇ αὐτήν, ἦλθεν ἐπὶ τούτῳ εἰς Μογουντίαν, καὶ ἐβαπτίσθη ἐν τῇ γειτνιαζούσῃ Ἰγγελχεΐμῃ (*Ingelheim*) τῷ 826.

Ὅτε δὲ ὁ Ἄραλδος ἔμελλε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἴδια, ἔγεινε σπουδαιότερα φροντὶς περὶ τῆς εἰς τὸν χριστιανισμὸν ἐπιστροφῆς τῶν κατοίκων τῆς Δανίας, καὶ ἐπιτήδειος κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Κορβηΐας (*Corbeia, Corwey*), τῷ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς ἱδρυθέντι, παρὰ τὸν Βίσουργιν ποταμὸν, διατρίβων μοναχὸς Ἀνσκάριος. Οὗτος, παραλαβὼν καὶ ἄλλον τινὰ μοναχὸν, Αὐτβέρτον καλούμενον, ἦλθε μετὰ τοῦ Ἀράλδου εἰς Δανίαν· ἀλλ' ἡ πρώτη ἐνταῦθα διατριβὴ αὐτοῦ ὀλίγον μόνον χρόνον διήρκεσε· διότι, ἀνανεωθέντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐξώσθη πάλιν ὁ Ἄραλδος τοῦ βασιλείου αὐτοῦ, τῷ 827· ὥστε μόλις, ἀφοῦ τὸ δεύτερον ἀποκατέστη κάτοχος αὐτοῦ διὰ μεσιτείας τοῦ Λουδοβίκου, ἠδύνατο ὁ Ἀνσκάριος (διότι ὁ Αὐτβέρτος ἠναγκάσθη δι' ἀσθένειαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κορβηΐαν) νὰ κηρύττῃ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὀπωσοῦν ἀκωλύτως καὶ ἡσυχώτερον. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ φαίνεται ὅτι περιωρίσθη εἰς ὀλίγους τινὰς αἰχμαλώτους παῖδας, ὧν ἄλλους μὲν ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως δῶρον, ἄλλους δ' ἐξηγόρασεν αὐτὸς, καὶ ἐδίδαξε τὴν χριστιανικὴν πίστιν, συστήσας αὐτοῖς καὶ σχολεῖον.

Διατρίψας δὲ οὕτως ὁ Ἀνσκάριος ἐν Δανίᾳ ἔτη τινὰ, εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ ἀπέλθῃ καὶ εἰς Σουηδίαν, ἵνα διδάξῃ καὶ ἐκεῖ. Ἡ εἰς ταύτην δὲ τὴν χώραν ἀποδημία αὐτοῦ ἱστορεῖται ὡς ἑξῆς· τῷ 829 λέγεται ὅτι ἦλθον πρέσβεις ἐκ Σουηδίας πρὸς τὸν Λουδοβῖκον, ὅπως παρακαλέσωσιν αὐτὸν νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ διδασκάλους τοῦ χριστιανισμοῦ· ὅτι ὁ ἀββᾶς τῆς Κορβηΐας ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἐκλέξῃ πρὸς τοῦτο τὸν Ἀνσκάριον· ὅθεν καὶ μετακαλέσας αὐτὸν ἐκ Δανίας, ἀπέστειλε μετά τινος ἄλλου μοναχοῦ, «Οὐϊτμάρου» (*Witmar*) ὀνομαζομένου· ὅτι ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ ὁ Ἀνσκάριος ὑπέμεινε πολλὰς κακουχίας, ἀλλὰ τελευταῖον ἔρθασε πρὸς τὸν Σουηδὸν βασιλέα «Βέρνον» (*Vern*) ὅστις ὑπεδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως· ὅτι ἐπέστρεψε πολλοὺς εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ἀνήγειρεν ἐκεῖ καὶ ἐκκλησίαν· καὶ ὅτι τῷ 830 ἀνεχώρησεν ἐκείθεν, φέρων καὶ ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Λουδοβῖκον. Ἀλλ' εἰ καί τινες δὲν παραδέχονται κατὰ πάντα ὀρθὰ καὶ ἀκριβῆ τὰ ἱστορούμενα ταῦτα, διὰ τὸν λόγον μάλιστα, ὅτι ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην βασιλεύων τῶν Σουηδῶν δὲν ὠνομάζετο Βέρνος, τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Λουδοβῖκος ἔλαβεν αἰτίαν νὰ στείλῃ εἰς Σουηδίαν πρέσβυν, καὶ, ἐπειδὴ πρὸς τοῦτο ἄλλον τινὰ κατάλληλον δὲν εἶχεν, εἰ μὴ τὸν Ἀνσκάριον, ὅστις ἤδη ἐγκρατὴς τῆς γλώσσης τῆς ἄρκτου, ἀπέστειλεν αὐτόν· ἀλλ' ὁ Ἀνσκάριος ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην συγχρόνως καὶ ὅπως ἐξαπλώσῃ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ Ἀνσκάριος ἐπέστρεψε μετὰ ταῦτα πάλιν εἰς Δανίαν, καὶ ὁ Λουδοβῖκος κατέστησεν αὐτῷ ἐν ἔτει 831 ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον ἐν Ἀμμαβούργῳ, ἵνα ἐνεργῇ ἐντεῦθεν καὶ τῶν λοιπῶν βορείων χωρῶν τὴν ἐπιστροφήν· ὁ δὲ πάπας Γρηγόριος ὁ δ'. ἐπεκύρωσεν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον, καὶ λ η γ ά τ ο ν αὐτοῦ ἀνηγόρευσεν.

Ἀλλ' ὅμως αἱ ἐσωτερικαὶ στάσεις ἐν Δανίᾳ διήρκουν ἔτι πάντοτε· ἐν δὲ τῷ φραγκικῷ βασιλείῳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου (τῷ 840) ἀνερρύησαν μεταξὺ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔριδες. Ἐπὶ τοιούτων λοιπὸν περιςάσεων τὸ κήρυγμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως δὲν ἐξαπλοῦτο πολὺ, ἀλλὰ τοὐναντίον μάλιστα, ἀφοῦ πάλιν ὁ Ἄραλδος αὐτὸς ἐξεβλήθη τελευταῖον παντάπασιν ἐκ τῆς Ἰουτλανδίας, οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἠγωνίζοντο κατὰ πάντα τρόπον νὰ καταθλίψωσι τὸν χριστιανισμὸν, φοβούμενοι πάντως μὴ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ χριστιανισμοῦ συντελέσῃ ὅπως ὑποταχθῇ τὴν Δανίαν εἰς τὸ Γερμανικὸν βασίλειον. Διέπρεψε δ' ἐκ τῶν ἡγεμόνων τούτων κατὰ τὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεως κατάθλιψιν μάλιςα ὁ Ὀρῖκος, ὅστις, καταδιώξας τοὺς φεύγοντας χριστιανοὺς Δανοὺς μέχρι τῆς Φρεισίας, τῷ 845 ἐφώρμησεν αὖρης ἐπὶ τὸ Ἀμμαβοῦργον, καὶ ἐκπορθήσας αὐτὸ κατέστρεψεν οὕτως, ὥστε ὁ Ἀνσκάριος μόλις φεύγων ἐδυνήθη νὰ διασωθῇ ἐκ τῆς νέας αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἀνσκάριος κατεστάθη ἀρχιεπίσκοπος ἐν Ἀμμαβούργῳ, ἐφρόντισε νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν Σουηδίαν ἐπίσκοπον, ἀποστείλας εἰς αὐτὴν μοναχόν τινα, λεγόμενον Γαύτβερτον· ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἐγεννήθη κατ' αὐτοῦ στάσις τοῦ λαοῦ καὶ ταραχὴ, καθ' ἣν εἷς μὲν τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐφονεύθη· αὐτὸς δὲ καὶ ἡ λοιπὴ αὐτοῦ ἀκολουθία ἐξωρίσθησαν δέσμιοι ἐκ τοῦ τόπου. Ἔκτοτε ἡ Σουηδία ἔμεινε χωρὶς χριστιανῶν διδασκάλων, ἕως οὗ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ὁ Ἀνσκάριος ἔπεμψε πάλιν ἐρημίτην τινὰ, ὀνομαζόμενον Ἄρβγατον, ὅστις λέγεται ὅτι εὗρεν εἰσέτι χριστιανοὺς δεδιδαγμένους ὄντας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀνσκαρίου· ἀλλ' ὅμως ὁ νέος οὗτος διδάσκαλος δὲν ἐνόμισε συμφέρον εἰς ἑαυτὸν νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ἀνεχώρησε· καὶ οὕτως ἡ ἐξάπλωσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Σουηδίᾳ ἀνεχαιτίσθη ἐπί τινα χρόνον.

Ὁ Ἀνσκάριος, διωχθεὶς ὑπὸ τῶν Δανῶν, ὡς διηγήθημεν ἀνωτέρω, ἦλθεν εἰς Βρέμην, ἧς, ἀφοῦ τὸ ἔτος 847 ἀπέθανεν ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς, κατεστάθη αὐτὸς ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Γερμανῶν Λουδοβίκου· τῷ δ' ἔτει 858 ὁ πάπας Νικόλαος ὁ ά. ἕνωσε τὰς ἐκκλησίας τοῦ Ἀμμαβούργου καὶ τῆς Βρέμης οὕτως, ὥστε ἀπετέλεσεν ἐξ ἀμφοτέρων ἕνα μόνον ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, ἐφ' ὃν ἀνεβίβασε τὸν Ἀνσκάριον, ὑποτάξας εἰς αὐτὸν προσέτι καὶ τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Κολωνίας, ἥτις μέχρι τοῦδε ὑπέκειτο εἰς τὴν τῆς Βρέμης.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἄραλδος, ἐξωσθείς, ὡς εἴπομεν, τὸ τελευταῖον ἐκ τοῦ βασιλείου αὐτοῦ, προσείλκυσε καθ' ἑαυτοῦ τὴν δυσπιστίαν τῶν Γερμανῶν, καὶ ὕστερον ἀπέθανε τῷ 852, ἐπέλαμψαν εἰς τὸν Ἀνσκάριον εὐνοϊκώτεραι περιστάσεις· διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Γερμανίας Λουδοβῖκος ἐποίησε νῦν συνθήκην μετὰ τοῦ Ὀρίκου· ὅθεν ὁ Ἀνσκάριος ἐλθὼν πρὸς τοῦτον, ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ νὰ κη-

ρύζῃ ἀκωλύτως τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν ἐκκλησίαν· καὶ, ὅτε ἀπεράτισε νὰ μεταβῇ καὶ πάλιν εἰς Σουηδίαν, ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Ὁρὶκος συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῆς.

Ἐν Σουηδίᾳ εὗρε νῦν ὁ Ἀνσκάριος οὐχὶ πολλὴν καὶ εὐνοϊκὴν διάθεσιν πρὸς ὑποδοχὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεως· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ κατώρθωσε νὰ καταπείσῃ τὸν βασιλέα Ὄλοφον ὅπως ἀποφασίσῃ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ διὰ κλήρου, εἰ συγχωρεῖται νὰ κηρυχθῇ ἐκεῖ ὁ χριστιανισμός· ὁ κλῆρος ἐβεβαίωσε τὴν γνώμην τοῦ Ἀνσκαρίου, καὶ οὕτω διατάξας τὰ περὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ᾠκοδόμησεν ἐκκλησίαν, καὶ ἀφῆκεν ἐν τῇ χώρᾳ τὸν Ἐριβέρτον, μεθ' οὗ εἶχεν ἔλθει, ἀνεψιὸν ὄντα τοῦ ἐπισκόπου Γαυτβέρτου· αὐτὸς δὲ ἐπανῆλθεν εἰς Δανίαν, ἀποστείλας μετ' ὀλίγον ἐντεῦθεν εἰς Σουηδίαν τὸν Δανὸν Ῥίμβερτον· ἀλλὰ, τοὐλάχιστον ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ Ἀνσκάριος, ἔπαυσε πάλιν παντάπασι τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡ διδασκαλία.

Ἐν δὲ τῇ Δανίᾳ μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐνήργει ὁ Ἀνσκάριος τὴν περαιτέρω μεταξὺ τῶν Δανῶν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ διάδοχος τοῦ Ὁρίκου, φέρων καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ὄνομα, κατ' ἀρχὰς δὲν ἐδείκνυε μεγάλην πρὸς τοῦτο κλίσιν· ἀλλ' ἔπειτα πεισθεὶς, οὐχὶ μόνον ἐπέτρεψε τὴν ἀκολουθίαν τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ δευτέρας ἐκκλησίας διέταξε τὴν οἰκοδομήν. — Ὁ Ἀνσκάριος ἀπέθανε τῷ 865.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνσκαρίου ἐπῆλθον ἐν Δανίᾳ ἐπαρίστερα περιστάσεις πρὸς τὸν χριστιανισμὸν, ὅστις διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ διδασκάλου τούτου εἶχεν ἐξαπλωθῆ κυρίως μόνον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰουτλανδίαν, εἰς δὲ τὰς νήσους δὲν εἶχεν εἰσέτι εἰσχωρήσει διόλου.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Λήθρας ἐπὶ τῆς νήσου Σεελανδίας ἦσαν τὸ πρότερον ἀνώτατοι κυρίαρχοι ἁπάσης τῆς Δανίας. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνσκαρίου ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς Λήθρας ὁ Γόρμος, ὁ ἐπονομαζόμενος πρεσβύτερος. Οὗτος συνέλαβε τὸν στοχασμὸν νὰ ὑποτάξῃ πάλιν εἰς ἑαυτὸν τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἰουτλανδίας, καὶ ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ· ὅσον δὲ περαιτέρω ἐξήπλωσε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον κατέθλιψε τὴν αὔξησιν τοῦ χριστιανισμοῦ· καὶ ἐνυμφεύθη μὲν, τέλος, μετὰ χριστιανικῆς γυναικὸς, τῆς Θύρας, ἀλλὰ πᾶσαι αὐτῆς αἱ προσπάθειαι ὅπως ἐπιστρέψῃ αὐτὸν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἔμειναν ἄκαρποι.

Ὁ Ῥίμβερτος, ὁ διάδοχος καὶ βιογράφος τοῦ Ἀνσκαρίου, ἠγωνίσθη μὲν πολὺ, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον ματαίως εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῶν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἰουτλανδίαν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν· τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἐφάνησαν νέοι κίνδυνοι, ὅτε τὸ μὲν Ἀμμαβοῦργον κατηρημώθη ὑπὸ τῶν Σλαύων, ἡ δὲ Βρέμη ὑπὸ τῶν Οὔγγρων·

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

Ὁ παῖς, ἀναπτυσσόμενος, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ γνωρίσῃ διατί καὶ πῶς ὑπάρχει, καὶ περὶ πάντων δὲ νὰ μάθῃ, ὅσα προσελκύουσι τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Καὶ ἀνοίγων μὲν τὴν κεφαλὴν, βλέπει διερχόμενα τὰ νέφη καὶ ἀπαστράπτοντας τοὺς ἀστέρας, καὶ ἐρωτᾷ τίς ὁ πάντων τούτων κτίστης; Περιστρέφων δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ πέριξ βλέπει τὰ ζῶα, τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα καὶ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς, καὶ ἡ περιέργεια αὐτοῦ διεγείρεται. Ἐπιθυμεῖ δὲ ὡσαύτως νὰ γνωρίσῃ πῶς ἐγεννήθη· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ αὐτῷ ταῦτα πάντα, ἐὰν μὴ ἐκφωνήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου ὀνόματος ἄρχεται ἡ θρησκευτικὴ τῶν παίδων ἀνατροφή. Τοῦ Θεοῦ δὲ ὄντος ἀκαταλήπτου, οὐδεὶς δύναται νὰ δώσῃ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καθῆκον ἡμῶν ἐστι νὰ καταναοήσωμεν τὸ μεγαλεῖον, τὴν ἀγαθότητα, τὴν δύναμιν, τὴν σοφίαν αὐτοῦ, ἅτινα πανταχόθεν ἐξαστράπτουσι, καὶ νὰ σεβώμεθα αὐτὸν ἐν τῇ ἁπλότητι τῆς καρδίας ἡμῶν, ἂς περιοριζώμεθα λέγοντες εἰς τὸν παῖδα ὅτι τὸ ἄγνωστον τοῦτο Ὄν εἶναι τόσον μέγα, τόσον ἀγαθὸν, ὥστε αὐτὸς οὐδέποτε θέλει δυνηθῆ νὰ ἐκφράσῃ ἀρκούντως καὶ πρεπόντως τὴν πρὸς ἐκεῖνο ἀγάπην. Ἂς ὁμιλῶμεν πρὸς τὸν παῖδα περὶ τοῦ ἀπείρου καὶ τῆς πανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐμπνεύσωμεν αὐτῷ σεβασμὸν, ἅμα δὲ καὶ σωτήριόν τινα φόβον καὶ ἀγάπην. Ὅπως δ' ἐμπλήσωμεν εὐγνωμοσύνης τὴν παιδικὴν ταύτην καρδίαν, ἂς καταστήσωμεν γνωστὰς τὰς αἰσθητὰς εὐεργεσίας, ὧν τὸ ἄξιον λατρείας τοῦτο Ὄν πληροῖ ἡμᾶς καθ' ἑκάστην, καὶ ἂς μείνωμεν ἕως ἐκεῖ κατὰ πρῶτον.

Ἅπαντες οἱ σοφοὶ οὗτοι καὶ μεμετρημένοι λόγοι θέλουσι καρποφορήσει ἐν τῷ πνεύματι τοῦ παιδός. Τὸ ἁπλοῦν τοῦτο θέλει ἔχει τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν· θέλει εἰπεῖ, τέλος, ὁ παῖς ἐν ἑαυτῷ «φυσικὸν τὸ ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν, ἐπειδὴ εἶναι τόσον ἀγαθός». Καὶ ἡ ἀγάπη θέλει ῥιζωθῆ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ἄρρον εἰς ὑπερβολὴν τὸ ἀναπτύσσειν καὶ ἑρμηνεύειν εἰς τοὺς παῖδας τὰ δόγματα τῆς θρησκείας· διότι ἄπειροι καὶ ἀνίκανοι ὄντες περὶ τὴν κατάληψιν τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀρρήτων τούτων πραγμάτων, θέλουσιν ἀποτείνει ἐρωτήσεις, ὧν αἱ ἀποκρίσεις θέλουσιν εἶσθαι ἢ λίαν ὑψηλαί, ἢ λίαν κοιναί.

Τί ποιητέον, ὅπως καταστήσωμεν τὴν παῖδα συνετὸν καὶ πειθήνιον; Ἀνάγκη νὰ διδάξωμεν αὐτὸν ἐν καιρῷ, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει ἀνταμείψει ἢ τιμωρήσει αὐτόν· ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἄγγελος, ὁ ἐκ δεξιῶν τοῦ παιδὸς ἱστάμενος, κλαίει καὶ λυπεῖται, ὅταν αὐτὸς ἦναι κακός· ὁ δὲ διάβολος, ὁ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, τοὐναντίον γελᾷ καὶ ἀγάλλεται, βλέπων τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ. Ἐκφοβοῦμεν τὸν παῖδα, παριστῶντες τὰς ἀϊδίους φλόγας τῆς κολάσεως· θαῤῥύνομεν δὲ αὐτὸν, δεικνύοντες ἄνω τὸν οὐρανὸν, ἔνθα ὁ Θεὸς κάθηται ἐπὶ θρόνου, σπ

δὲ ἀγγέλλων καὶ χορεία ἁγίων περιίστανται ἀνυμνοῦσαι αὐτόν. Ἅπασαι δὲ αὗται αἱ εἰκόνες ἔχουσι δραστικὸν ἀποτέλεσμα ἐπὶ τὴν τρυφερὰν τοῦ παιδὸς φαντασίαν. Οὕτω κερδαίνομεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, διδάσκοντες αὐτὸν ὅτι ἐπὶ μὲν τῇ ἀγαθουργίᾳ ὑπάρχει ἀμοιβή, τιμωρία δὲ ἐπὶ τῇ κακουργίᾳ. Τοιαῦται εἰσὶν αἱ θρησκευτικαὶ ἀρχαί, ἃς πρέπει νὰ ἐμπνέωμεν εἰς τοὺς παῖδας.

Ἀφοῦ δὲ διδάξωμεν τοὺς παῖδας, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ποιητὴς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, καὶ ὅτι ὀφείλουσιν εἰς αὐτὸν ἀγάπην, σέβας καὶ εὐγνωμοσύνην ὡς εἰς ἀγαθώτατον πατέρα, πρέπει ὕστερον νὰ καταδείξωμεν αὐτοῖς τὴν τοῦ Θεοῦ κυριαρχίαν καὶ δικαιοσύνην, τοὐτέστι τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπακούωσιν αὐτῷ ὡς κυρίῳ καὶ δεσπότῃ τῶν ἁπάντων· διότι ἄλλως δυσαρεστοῦσιν αὐτῷ. Ἡ τῶν γονέων ἐξουσία εἶναι τὸ ἐπαισθητότερον καὶ ἐναργέστερον παράδειγμα· « Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς». Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἀνάγκη νὰ ἐνσαρκώσωμεν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τοὺς παῖδας. Τὴν δὲ περὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἐντολήν, ἀναπτυσσομένην διὰ πειστικῆς ἑρμηνείας, ἀδύνατον νὰ μὴ ἐννοήσῃ ἡ τῶν παίδων μορφουμένη καρδία.

Ἑνώσατε εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας, οὔσας τὴν βάσιν τῆς ἠθικῆς, τήν τε διδασκαλίαν περὶ τελείας καὶ παντελοῦς ὑπακοῆς καὶ τὴν περὶ ἀμοιβῆς καὶ κολάσεως, ἐνεργουμένων δικαίως, καὶ θέλεται ἰδεῖ, ὅτι ταῦτα ἀρκοῦσι νὰ καταστήσωσι τὸν παῖδα ἀγαθόν, καὶ νὰ κατέχωσιν αὐτὸν μακρὰν τοῦ κακοῦ κατὰ τὰ παιδικὰ αὐτοῦ ἔτη.

Ἀλλὰ ποία τις ἔσται ἡ προσευχὴ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡλικίαν; Αὐτὴ ἡ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· «Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», κ. τ. λ. Ὑπάρχει ταύτης ῥητορικωτέρα ἄλλη καὶ ἀξιοπρεπεστέρα; Ἀντὶ πάσης ἄλλης λοιπὸν ἔστω ἡ βραχεῖα μὲν, ἀλλ' ἁγιωτάτη αὕτη προσευχή, ἡ ἐκφράζουσα πάσας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνάγκας ἡμῶν· ἥτις, γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ ἀπαγγελλομένη, ὄντως ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τοὺς οὐρανούς.

Οὕτω βαθμηδὸν ἐμπνέοντες εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς τὸν θρησκευτικὸν σεβασμόν, θέλομεν ἀναβάλει τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκτενεστέραν ἐξιστόρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ἑωσοῦ, ὡριμώτερος τὴν ἡλικίαν γενόμενος, καταστῇ ἱκανὸς ν' ἀποδεχθῇ τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν μετ' αἰσθήματος. Ἐὰν λαλήσωμεν πρὸς τὸν παῖδα περὶ πάντων τῶν σπουδαιοτάτων τούτων ἀντικειμένων, αἱ περὶ θεότητος ἰδέαι αὐτοῦ συγχέονται· δὲν γινώσκει πῶς νὰ συναΰῃ τὸ θεῖον ὕψος μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἐνανθρωπήσαντος καὶ παθόντος καὶ σταυρωθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ τελείαν ἰδέαν περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπολυτρώσεως.

Ἐκ τῆς σκέψεως ταύτης ὁρμώμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ μὲν θρησκευτικὴ ἀνατροφὴ, περιλαμβάνουσα τὰς ἀνωτέρω πρεσβυτάτας οὐσιώδεις ἀρχὰς, εἶναι ἔργον τῆς μητρὸς ἢ τοῦ παιδαγωγοῦ· πᾶν δ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ δόγματα καὶ τὰ μυστήρια τῆς πίστεως, ἀνάγκη νὰ διδάσκηται ὑπὸ εὐπαιδεύτου καὶ σεβασμίου ἱερέως. Ἡ κατήχησις, ἀσχολουμένη περὶ ἀντικείμενα ὑψηλὰ, ἀπαιτεῖ νοῦν ὀπωσοῦν ὡριμον εἰς κατάληψιν αὐτῶν, καὶ οὐχὶ μικρὰν παιδικὴν ἡλικίαν, μὴ δυναμένην νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τηλικοῦτον ὕψος. Καὶ ὅμως οἱ παῖδες κατηχοῦνται οὔτε ἐν ἁρμοδίᾳ ἡλικίᾳ, οὔτε μετὰ τῆς πρεπούσης ἱερότητος· διὰ τοῦτο ἔπειτα καὶ ἀνδρούμενοι, κακῶς γινώσκουσι τὸ ἱερὸν τοῦτο μάθημα.

Ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ παῖδες διδάσκονται τὰ τῆς θρησκείας, παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα δὲν εἰσδύει γενικῶς εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν. Ὦ! διδάξατε τοὺς παῖδας τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην· καταστήσατε τοῦτον ἀγαπητὸν αὐτοῖς· μὴ ἐξάπτετε τὴν φαντασίαν αὐτῶν ἐπὶ βλάβῃ τῆς κρίσεως καὶ τῆς καρδίας αὐτῶν· ἐνσπείρετε μετὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος· παραστήσατε τὴν ἀνάγκην τῆς εὐποιΐας καὶ τῆς τοῦ κακοῦ ἀποφυγῆς· ἀναζητήσατε τὰ κινοῦντα αἴτια ἐν τῇ ψυχῇ, ἥτις δι' ὅλων αὐτῆς τῶν δυνάμεων συγκινεῖ πρὸς πᾶν, ὅ, τι καλὸν καὶ δίκαιον καὶ ἀληθὲς, καὶ, τοῦ καιροῦ προϊόντος, θέλετε ἰδεῖ τοὺς παῖδας ὑμῶν ἀληθεῖς χριστιανοὺς γινομένους. Ἀλλ' ὅμως παρ' ἡμῖν συμβαίνει τοὐναντίον· ῥαντίζομεν πῶς τὰ τέκνα ἡμῶν θέλουσιν ἀποκτήσει τὰς ἀναγκαίας γνώσεις ἢ πρὸς πορισμὸν τῶν τοῦ βίου, ἢ πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ· ἡ δὲ θρησκεία ἢ ὅλως ἀμελεῖται, ἢ ὡς λίαν ἐπουσιώδης θεωρεῖται.

Τὸ πρῶτον βιβλίον, ὅπερ πρέπει νὰ δίδωμεν τοῖς παισὶν ἡμῶν πρὸς ἀνάγνωσιν, ἔχω ἡ ἱερὰ ἱστορία. Μόλις δὲ κατὰ τὸ ιγ'—ιε' ἔτος τῆς αὐτῶν ἡλικίας ἂς γίνηται αὐτοῖς ἡ ἐκτενεστέρα ἐξήγησις τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου· διότι ἀπ' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς ἡλικίας δύνανται νὰ παραχθῶσι καρποὶ ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης. Τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, τοσοῦτον τέλειον ἐν τῇ συγκινητικῇ αὐτοῦ ἁπλότητι, θέλει συνεργήσει ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ παιδὸς, ὄντος ἤδη ἱκανοῦ καὶ παρεσκευασμένου νὰ ὑποδεχθῇ καὶ ἐννοήσῃ τοὺς τε λόγους καὶ τὰς πράξεις τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος, ὅπως κατανυχθῇ ὑπὸ πάντων τούτων, καὶ ἀναδύσωσιν ἐξ αὐτῆς ἥ τε πρὸς τὰ θεῖα πίστις καὶ ἀγάπη· τότε ἅπασαι αἱ ἱεραὶ τελεταὶ, ἅπαντα τὰ σύμβολα θέλουσι λάβει ὑπόστασιν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ παιδὸς, θέλουσι συνδεθῇ μετὰ τῶν ἀναλλοιώτων καὶ ἀπαραιτήτων θείων ἀληθειῶν, καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ θέλει ἀνέρχεσθαι εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὡς καθαροῦ σεβασμοῦ ἀπαύγασμα.

Ἡ μελέτη τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, αἱ ἰδέαι, τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ ἀρεταὶ, ὅσ' ἐκπηγάζουσιν ἐκ τῆς μελέτης ταύτης, εἰσὶ τὰ μόνα μέσα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν θρησκευτικὴν τῶν παίδων ἀνατροφήν. Τοῦτο κατορθώσαντες, ἐχαράξαμεν ἣν μέλλομεν νὰ βαδίσωμεν ὁδόν. Ἂς ἀκολουθῶμεν δὲ αὐτὴν στερρῷ τῷ βήματι σὺν τῇ ἰσχυρᾷ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ.

Ἡ θρησκεία εἶναι ἡ σύντροφος ἡμῶν ἐν τῷ βίῳ· εἶναι ὁ προστάτης ἄγγελος, ὁ ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ ἐπισκέπων τὴν κοιτίδα ἡμῶν, ὁ στηρίζων τὰ διαβήματα ἡμῶν· ὁ ὁδηγῶν ἡμᾶς καὶ παρηγορῶν ἡμᾶς ἐν ὥρᾳ θλίψεως. Ἡ θρησκεία πληροῖ πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς ψυ-

χῆς ἡμῶν ἐξευγενίζει τὴν φύσιν ἡμῶν· προσπελάζει ἡμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ παρέχει ἡμῖν πάντα τὰ ἐχέγγυα ἀθανάτου μακαριότητος. Ὦ! ἂς μὴ εἴμεθα ἄδικοι καὶ ἀγνώμονες πρὸς τὴν θρησκείαν· μὴ ἀποδίδωμεν αὐτῇ, ἄπαγε! τὰς πλάνας καὶ τὰ παραπτώματα τῶν ἀνθρώπων, διότι εἶναι ἀληθὴς, εὐεργετικὴ καὶ δικαία· μόνον ἡ ἀμάθεια, ἡ κακὴ πίστις καὶ ἡ πονηρία δύνανται νὰ παραγνωρίσωσι καὶ παρεξηγήσωσιν αὐτήν. Ἀποδῶμεν τῇ θρησκείᾳ φόρον σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ πάσας τὰς ὑπ' αὐτῆς ἐμπνεομένας ἀρετὰς, διὰ πάντα τὰ μεγάλα καὶ ἀναθὰ ἔργα, ὧν κοινωνεῖ, διὰ τὸν ἀδελφικὸν δεσμὸν, δι' οὗ συνδέει τὰς καρδίας.

Ἀλλ' ἡ θρησκεία δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀρχὴ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παντὸς ἠθικοῦ, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀρυόμεθα καὶ τὸ τελείως καλόν. Οὕτως, ὁ τεχνίτης ἀρύεται τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ἀρίστου τῶν ἐαυτοῦ ἔργων ἐκ τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀπείρου, ἀπευθυνομένου πρὸς τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν, ἐξ ἧς ἐκπορεύεται ἡ ἰδέα τῆς τάξεως, τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς τελειότητος· ὁ ποιητὴς ἤρξατο κατὰ πρῶτον νὰ ὑμνῇ τὸν Θεὸν καὶ τὰ θαύματα τῆς φύσεως· ὅθεν καὶ τὰ λαμπρότερα ποιήματα εἶναι τὰ περὶ ἱερῶν καὶ θρησκευτικῶν πραγματευόμενα· ἡ ἐπιστήμη δὲν παρίσταται τόσον εὐρεῖα, βαθεῖα καὶ γενικὴ, εἰ μὴ διότι τείνει πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἥτις εἶναι ὁ Θεός.

Ἐὰν λοιπὸν θέλωμεν ν' ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ νὰ μεταδώσωμεν αὐτὰ εἰς τὴν νεολαίαν, ἂς δώσωμεν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τὸν βαθμὸν καὶ τὴν σημασίαν, ἅτινα εἰς αὐτὴν ἀπαιτοῦνται· ἂς ἐφαρμόσωμεν τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ἅπαν τοῦ βίου ἡμῶν τὸ στάδιον, καὶ μὴ ἐκτοπίσωμεν τὸ κέντρον, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας ἡμῶν.

Π Ι.

ΜΙΑ ΕΥΡΕΘΕΙΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΠΑΥΛΟΣ ΠΡΟΣ ΠΕΤΡΟΝ.

(Συνέχεια ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φυλλαδίου.)

Γ'.

Ὁ νέος μ' ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ ἐξῆλθομεν.

Δὲν εἴχομεν εἴκοσι βήματα κάμει ἐν τῇ ὁδῷ, ὅτε ὁ ἀξιωματικός:

— Ὀνομάζομαι Οὐασιγκτὼν Σμὶθ, μοὶ λέγει· ὑμεῖς δέ;

— Παῦλος Σωκράτης· εἶμαι Ἕλλην.

— Εἶσθε Ἕλλην! εἶσθε Ἕλλην! ἀνέκραξε, παρατηρῶν με καλῶς. Ἀ! ἡ χαρά μου εἶναι μεγάλη, εἰ καὶ δὲν ἐτύχομεν καλὴν γνωριμίας εὐκαιρίαν. Τί θὰ εἴπετε διὰ τὴν ὁμιλίαν τὴν λαβοῦσαν χώραν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον;

— Ἂν εἴχετε δίκαιον, ἐπράξατε κάλλιστα· δυστυχῶς εἶμαι ξένος καὶ δὲν γνωρίζω τὰ καθέκαστα.

— Ἂν εἶχον δίκαιον! Ἀ! πῶς ὕβρισαν τὸν στρατηγόν μου! Εἶμαι, κύριε, ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Γράντ. Πρὸ τριῶν ἐτῶν ὑπηρετῶ παρ' αὐτῷ· πλησίον του ἔλαβον τοὺς βαθμούς μου τούτους. Ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι εἶμαι ἀμύσταξ. Ναὶ, εἶμαι ἀμύσταξ· μόλις μετρῶ ἡλικίαν εἰκοσιενὸς ἐτῶν· ἀλλ' ἐντούτοις παρευρέθην εἰς τέσσαρας ἐκστρατείας, τὸ δὲ σῶμά μου φέρει ἤδη τοὺς τύπους τριῶν πληγῶν. Εἶμαι νέος, κύριε, ναὶ, νέος, ἀλλ' οὐδεμίαν ἠσθάνθην ἡδονὴν τῆς νεότητος ἀκόμη· εὐθὺς ὡς εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἔλαβον τὸ πυροβόλον καὶ ἔσπευσα ὅπου ἡ πατρὶς μὲ ἐκάλει. Ἀ! εἶμαι νέος, εἶμαι ἀμύσταξ, κύριε λοχαγέ! Πολὺ καλά... πολὺ καλά...

Καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἤρχισε καγχάζων.

Παρετήρησα αὐτὸν καλῶς. Τὸ πρόσωπόν του δὲν ἐστερεῖτο χάριτός τινος, εἰ καὶ ἠλιοκαυμένον, εἰ καὶ φέρον πολλαχοῦ σημεῖα κόπου· ἡ ὠχρότης, ἥτις περιέβαλλεν αὐτὸ, καθίστα τὸν νέον συμπαθῆ εἰς ἄκρον. Τὸ σῶμά του ἦτο ὑψηλὸν καὶ ἰσχνὸν, αἱ δὲ κινήσεις αὐτοῦ ἦσαν ἐπὶ τοσοῦτον φυσικαὶ, ταχεῖαι, ζωηραὶ, ὥστε δικαίως θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς καὶ πολὺ ἔτρεξε καὶ θάρρος εἶχε καὶ παρρησίαν πνεύματος οὐ τὴν τυχοῦσαν. Ἦτο εἰκοσιενὸς ἐτῶν, κ' ἐν τούτοις ἔφερε στολὴν λοχαγοῦ· πόσοι τεσσαρακοντούτεις ἐν Ἑλλάδι ἀνθυπολοχαγοὶ ἀκόμη εὑρίσκονται! Ἀλλ' ὁ πόλεμος τῆς Ἀμερικῆς ἔσχε τὶ τὸ μέγα, τὸ ἐκπληκτικόν. Στρατὸς ὀλίγος ὑπῆρχεν, ὁ πρὸς ῥοῦρησιν τῶν Πολιτειῶν ἀναγκαῖος, ὅτε ἡ ἐπανάστασις τῶν Νοτείων ἀντήχησε τὸ πρῶτον. Ἀλλ' εἰς τὴν φωνὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ τῶν ἀκροτάτων ἄκρων τῶν Πολιτειῶν ἔδραμον παντοίας τάξεως πολῖται ζητοῦντες μεγαλορρώνως ὅπλα, ζητοῦντες μετ' ἐπιμονῆς νὰ ὁδηγήσωσιν αὐτοὺς ἐναντίον τῶν μητραλοιῶν Νοτείων, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ κυλίσωσιν εἰς τὸν βόρβορον τὴν Μεγάλην δημοκρατίαν πρὸς εὐχαρίστησιν ὅλων τῶν Τζὼν Βοὺλ τῆς Ἀλβιῶνος. Εἰς ὀλίγας ἡμέρας στρατοὶ κατηρτίσθησαν, ἐνεδύθησαν, ὡπλίσθησαν, καὶ ὑπὸ ἀρχηγοὺς ἀγνώστους τέως, ὥρμησαν εἰς τὰς μάχας ἐκείνας τὰς βροντερὰς καὶ μυριονέκρους, ἃς ἡ γηραιὰ Εὐρώπη μετὰ ῥιγιάσεως ἤκουσεν· οἱ φιλοσοφοῦντες εὗρον τότε καλὴν τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ταλανίσωσι πενθίμως τὴν ἀνθρωπότητα σκληρῶς ἀλληλοσφαζομένην. Ἀλλ' ἵνα νικήσῃ τις, ἀπαιτοῦνται, πλὴν τοῦ θάρρους, πλὴν τῆς στρατιωτικῆς αὐταπαρνήσεως, πλὴν τῆς ὠθούσης ἀγανακτήσεως, καὶ πεῖρα στρατηγικὴ μεγάλη, καὶ στρατιωτικαὶ ἀνακουρίσεις, τόσον εἰς πολεμιστὰς ἀναγκαῖαι, καὶ σύνδεσμος πολλῶν ἄλλων προτερημάτων. Οἱ στρατοὶ τῶν πολιτειῶν ἐκέκτηντο μέγα τὸ θάρρος καὶ εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὴν πατριωτικὴν αὐταπάρνησιν, ἡ δὲ ἀγανάκτησίς των κατὰ τῶν ἀποσπασθέντων δουλορρόνων Νοτείων ἦτο ἀπερίγραπτος· ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς γιγμῆς στρατηγοὶ, ὁ τυπογράφος δεῖνα π. χ. εὑρέθη ἡμέραν τινὰ ἐπὶ κεφαλῆς ἱκανοῦ ἀριθμοῦ μαχητῶν· ἦτο λοιπὸν στρατηγὸς ὁ νεανίας ἐκεῖνος ὁ εἰκοσιατὴς, ὁ πρὸ ὀλίγου μόλις ἐγκαταλείψας τὰ βάθρα τῆς στρατιωτικῆς Σχολῆς τοῦ *West-Point*, φέρων δὲ μύωπος δίοπτρα ἐπὶ τῆς ῥινὸς, ἦτο συνταγματάρχης. Βεβαίως ὑπῆρχον καὶ τινες καθ' αὐτὸ στρατηγοὶ, ἀφοῦ αἱ Πολιτεῖαι ἔ-

χουσι πάντοτε μικρόν τινα μόνιμον στρατόν. Αἱ νίκαι οὖθεν δὲν ἔστεψαν εὐθὺς τὰ ὅπλα τῶν στρατιωτῶν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, τῶν στρατιωτῶν οὕτινες ἐκ πασῶν τῶν τάξεων τῶν πόλεων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναχθέντες, εἶχον ἐναντίον των ἄνδρας τῶν ἀγρῶν καὶ τοῦ καλοῦ ἀέρος, ἤτοι χωρικοὺς δεδοκιμασμένης ἀνδρείας, συνηθισμένους παιδιόθεν εἰς τὰ ὅπλα καὶ εἰς παντοειδεῖς κακουχίας. Ἀλλ' ὅμως, ὅταν ἔθνος ὁλόκληρον ἐγείρηται ζητοῦν μετὰ γενναίας πεισμονῆς ἓν δίκαιον καὶ, πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου, ἀνάγκη παρίσταται κατὰ κινδύνων μεγάλων ν' ἀντιπαλαίσῃ, ἐὰν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ ἀνδρεία του, ἡ ὑψηλὴ αὐταπαρνησίς του προσκρούσωσιν ἕνεκα ἀπειρίας περὶ ὅλα, ἡ προξενουμένη ἐκ τούτου λύπη, ἡ δυστυχία αὕτη, μανθάνουσι αὐτὸ τὰ ὅσα ἠγνόει, δεικνύουσαι αὐτῷ τὰ ὅσα πρέπει, ἐνθαρρύνουσαι δ' αὐτὸ μᾶλλον, ἢ συγκρατοῦσαι, τὸ ὁδηγοῦσι διὰ παθημάτων, οὕτως εἰπεῖν, γίγαντος πρὸς θρίαμβον τοῦ δικαίου τούτου.

Εἰς τὴν Ἐλευθερίαν χρεωστοῦνται ὅλα ταῦτα. Ἐὰν οἱ Ἀμερικανοί, φίλε Πέτρε, δὲν ἠγάπων ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἐλευθερίαν, ἡ πατρίς των σήμερον δὲν θὰ ἦτο οἵα εἶναι. Ἀλλὰ σὺ πάντα ταῦτα καλῶς γνωρίζεις.

Λοιπόν, οἱ νικηθέντες στρατοὶ ἐνίκησαν κατόπιν, οἱ πρωτόπειροι στρατηγοὶ ἐγένοντο τρομεροὶ ἐντὸς ὀλίγου, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ στρατιώτου πρὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς ἀπεκτήθη ἐπὶ τέλους καὶ οὐδὲν πλέον ἔλειψεν αὐτῷ. Ἔβλεπες νέους δεκαεννέα, εἴκοσι, εἴκοσι τριῶν, εἴκοσι πέντε ἐτῶν μὲ βαθμοὺς λοχαγοῦ, συνταγματάρχου, ἀντιστρατήγου, καὶ παρατηρῶν αὐτοὺς ἐμακάριζες τὸ ἔθνος τὸ δυνάμενον νὰ ἔχῃ τοιαῦτα τέκνα.

Καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι οἱ τόσῳ νέοι, καταδαρέντες τὸ κατ' ἀρχάς, ἐπὶ πολὺ πολλὰ στερηθέντες, πολλάκις πολλαχοῦ πληγωθέντες, ἐκ τῶν κατωτέρω τοῦ βίου ἐπαγγελμάτων εἰς τοὺς ἄνω βαθμοὺς διὰ τοῦ αἵματός των ἀνυψωθέντες, οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ νικηταὶ τοῦ Λῆ, τοῦ Βωρεγὰρδ, τοῦ Στούαρτ. Τὰ πρόσωπά των, αὐτὰ μόνον, ἐμαρτύρουν τὰ ὅσα εἰργάσθησαν. Ἀληθῶς ὁ μέγας οὗτος ἐμφύλιος πόλεμος, ὁ ἑκατομμύρια καταφαγὼν σφριγώντων νέων, ὑπῆρξε μέγα, ὑπῆρξε τρομερὸν σχολεῖον διὰ τὴν Ἀμερικήν...

Ὁ λοχαγὸς Οὐασιγκτὼν Σμὴθ μετὰ μικρὰν σιωπὴν μοὶ εἶπεν·

— Ἀδύνατον νὰ φαντασθῆτε, κύριε Παῦλε, πόσον χαίρω διὰ τὴν γνωριμίαν ἡμῶν ταύτην. Πρὸ ἡμερῶν δύο μόνον εὑρίσκομαι ἐνταῦθα μὲ μικράν τινα ἀποστολὴν πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐζήτησα ν' ἀναπαυθῶ ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσότερον· — πιστεύω ὅτι δὲν παρεδέχθητε τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπολοχαγοῦ τοῦ ξενοδοχείου ὅτι κοιμώμεθα ἀνάσκελα πρὸ τῆς Ῥιχμόνδης. Δὲν ἠθέλησα νὰ γνωρίσω κανένα· εἶμαι ἀπὸ τὴν Βοστώνην, τὴν ἐμπορικὴν πόλιν, ἐν ᾗ ὁ πατήρ μου μετέρχεται τὸν βιβλιοπώλην. Πρὸς ὑμᾶς πρῶτον ἔδωκα τὴν χεῖρα καὶ θέλω νὰ ἦμαι φίλος σας· τὸ δέχεσθε;

— Καὶ εἰμπορῶ νὰ μὴ τὸ δεχθῶ; δὲν ἔχω παρὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Καὶ ἐγὼ εἶμαι μόνος ἐνταῦθα, ὅσῳ δὲ θὰ μείνητε, ἐὰν θέλετε, ὦμεν ἡνωμένοι.

— Εὐχαρίστως, ὑπέλαβεν ὁ ἀξιωματικὸς, ποῦ κατοικεῖτε;

— Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Στρατοῦ τοῦ Ποτομάκ· καὶ ὑμεῖς, λοχαγέ;

— Εἰς τὸ τῶν Ἀστέρων τῶν Πολιτειῶν.

— Λοιπόν;

— Ἀπ' ἀπόψε μεταβαίνω εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν σας.

— Ὡραῖα. Ἔχω δύο δωμάτια· λαμβάνετε τὸ ἕν;

— Διατί νὰ μὴ ἐνοικιάσω ἓν πλησίον τῶν ἰδικῶν σας;

— Λοχαγέ μου, θὰ θυμώσω.

— Τότε δέχομαι· ἀλλὰ δυστυχῶς διὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην μόνον.

— Πῶς διὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην μόνον;

— Διότι αὔριον ἀναχωρῶ.

— Ἀναχωρεῖτε;

— Πρέπει ν' ἀναχωρήσω· ἔχω νὰ μεταδώσω εἰς τὸν στρατηγόν μου ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεως.

— Ἀ! κρῦμα! καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βραδύνῃ ὀλίγον ἡ ἀποστολὴ αὕτη;

— Ἀδύνατον, φίλε· σταθῆτε ὅμως· κἄτι τι ἴσως διορθώσῃ τὰ πράγματα.

— Τὸ ποῖον; ἠρώτησα ἐγὼ περιχαρής.

— Ἐὰν αὔριον πληγωθῶ, ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ ἀξιωματικός.

— Ἀλλὰ πῶς νὰ πληγωθῆτε, ποῦ νὰ πληγωθῆτε;

— Ἀλλ' αὔριον κτυπῶμαι μετὰ τοῦ λοχαγοῦ Φράνκ· λέγω ὅθεν ὅτι ἂν δὲν φονευθῶ, ἂν τραυματισθῶ μόνον. . . .

— Ἀ! λοχαγέ, τί λόγια εἶν' αὐτά! Πιστεύω νὰ προσπαθήσητε νὰ τὸν διορθώσητε, καὶ ὄχι νὰ σᾶς θωπεύσῃ αὐτός.

— Θὰ προσπαθήσω· τὰ πράγματα ὅμως εἶναι κάποτε τυχαῖα. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν αὐτά· θὰ μοὶ κάμητε μίαν χάριν ἀκόμη. Ἐὰν ἐγὼ πηγαίνω νὰ διορθώσω τὸν μάρσιπόν μου, ὅστις δὲν δύναται νὰ ἦναι ἢ στρατιωτικοῦ ἐν ἐκστρατείᾳ, μὲ ἓν ἢ δύο ὑποκάμισα, ἕνα λαιμοδέτην καὶ ἴσως ζεῦγος ἐπωμίδων καπνισμένων, σεῖς λάβετε τὸ ἐπισκεπτήριον τοῦτο τοῦ λοχαγοῦ Φράνκ, ἴδετε ποῦ κάθηται καὶ διευθύνθητε πρὸς τὴν κατοικίαν του· ἐκεῖ περιμένουν τὸν μάρτυρά μου οἱ φίλοι τοῦ κυρίου τούτου, οὓς πρὸ ὀλίγου ἀφήκαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Ἑπτὰ Σταυρῶν· θὰ ἦτθε ὁ μάρτυς μου, κύριε Παῦλε . . .

— Βέβαια, ἀναμφιβόλως, τί θὰ γίνῃ; . . .

— Συμφωνήσατε ὅπως γνωρίζετε καλλιον.

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι δυνατὸς εἰς τὰ τοιαῦτα.

— Ὦ! δὲν τὸ πιστεύω· θὰ γνωρίζετε βεβαίως τὴν διὰ πιστολίου σκοποβολίαν.

— Αἴ, κάμποσον· γνωρίζω ὀλίγον καὶ τὸ τρίτον καὶ τέταρτον κτύπημα τοῦ ξίφους καὶ τὸ *un pas en arrière*· ἀρκοῦσι ταῦτα;

— Ὑπεραρκοῦσι.

— Λοιπὸν σπεύδω.

— Ὄχι μὲ τὰ τέσσαρα· θὰ κουρασθῆτε· σιγά, σιγά.

— Εὐχαριστῶ, λοχαγέ· πηγαίνετε εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν σας.

— Ὅταν ἐπιστρέψητε θὰ ἦμαι εἰς τὸ ἰδικόν σας. Σταθῆτε δὰ, τί ἀριθμὸν ἔχουν τὰ δωμάτιά σας;

— Ἀριθμὸν 7 καὶ 8. ἰδοὺ οἱ κλεῖδες.

— Προσέξατε· θὰ μοὶ δώσατε καλὸν λόγον τῆς πρὸς τοὺς κυρίους ἐπισκέψεώς σας.

— Προσπαθήσατε νὰ μὴ μοῦ ἀνάψητε πυρκαϊὰν εἰς τὰ δωμάτια.

— Μὴ φοβεῖσθε· εἶναι μία ὥρα μετὰ μεσημβρίαν.

— Εἰς τὰς τρεῖς ἢ εἰς τὰς τέσσαρας τὸ πολὺ θὰ εὑρεθῶ πλησίον σας, ἐκτὸς πλέον. . .

— Ἐκτὸς πλέον;

— Ἐκτὸς ἐὰν μοὶ συμβῇ ἀπευκταῖόν τι.

— Ὁποῖον παραδείγματος χάριν; ἠρώτησε γελῶν ὁ λοχαγός.

— Ἐὰν οἱ κύριοι οὗτοι, οἱ φίλοι σας, μὲ φάγουν;

— Θὰ ἦτο νόστιμον ἐὰν ἦσαν καὶ ἀνθρωποφάγοι.

— Λοιπὸν πηγαίνω· προσοχὴ εἰς τὰ δωμάτιά μου.

— Τρέχω εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν μου· τὰ πράγματα νὰ τελειώσουν γλήγωρα.

— Ἐπιμένετε ἀκόμη νὰ φύγητε αὔριον;

— Ἐὰν σκοτωθῶ ἢ μὲ ἀφήσῃ ὁ Κύριος Φράνκ ἄνευ ὀφθαλμοῦ, τότε μένω.

Καὶ γελῶντες ἐχωρίσθημεν.

Δ'.

Ὁ λοχαγὸς Φράνκ καὶ οἱ φίλοι του μ' ἐδέχθησαν φιλοφρόνως· καὶ ἦτο μὲν ἀπορασισμένον ὅτι ὁ λοχαγὸς θὰ ἐμονομάχει μετὰ τοῦ Σμὶθ, ἀλλὰ καὶ οἱ τέσσαρες φίλοι ἐνταυτῷ ἤθελον νὰ ἦναι μάρτυρές του. Ἡ φιλονεικία ἦτο μεγάλη καὶ ἔπαυσεν, ὅτε ὁ κλῆρος ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο ἰδιωτῶν, ὃν εὐθὺς μοὶ ἐπαρουσίασαν ὡς τὸν δημοσιογράφον Παλμοὺθ τοῦ Τ ό ξ ο υ τ ο ῦ Κ α ρ κ ί ν ο υ, ἐφημερίδος, ὡς ἐλέγετο, τῶν ὀπαδῶν τοῦ ςρατηγοῦ Μακλέλαν, τοῦ ἄλλοτε τὴν θέσιν τοῦ ἀρχιστρατήγου κατασχόντος.

— Ἡ τύχη μᾶς ἔδειξε τὸ ὀρθότερον, εἶπεν ὁ λοχαγὸς Φράνκ, ἀφοῦ μάλιστα ὁ κύριος δὲν εἶναι στρατιωτικός.

Ἡ μονομαχία ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ διὰ τοῦ ξίφους, τόπος δὲ καταλληλος ἐξελέχθη ὁ ὄπισθεν τοῦ βουλευτηρίου κῆπος· ὡς πρὸς τὴν ὥραν προϋτιμήσαμεν τὴν πέμπτην τῆς πρωΐας, ὅτε ὁ κῆπος εὑρίσκεται ἀκόμη ἔρημος.

Ἐπανελθὼν εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν μου εὗρον τὸν νέον λοχαγόν μου τραγῳδοῦντα παρὰ τὸ παράθυρον, τὸ πρὸς μίαν πλατεῖαν βλέπον, τὸ στρατιωτικὸν ἆσμα τοῦ Γράντ·

Ἀ νά! κροτοῦν τὰ τύμπανα,
Ἡ σάλπιγξ μὲ φωνάζει,
Θὰ τρέξ' ὅπου τὸ χ ἐος μου
Τώρα μὲ προσκαλεῖ.
Μὴ κλαίῃς, τὴν καρδίαν μου
Τὸ ἄκρον σου σπαράζει,
Θὰ φύγω δός μοι, φίλη μου,
Τὸ ὕστατον φιλί!

Ὡς ἤκουσε τὸν τριγμὸν τῶν στροφίγγων, ἐστράφη καὶ ἰδών με ἔσπευσε νὰ μοῦ λάβῃ τὴν χεῖρα.

— Ἄ! λοιπόν; εἶπεν.

— Ἡτοιμάσθησαν ὅλα.

— Πότε;

— Αὔριον τὴν πέμπτην πρωϊνὴν ὥραν εἰς τὸν κῆπον τὸν ὄπισθεν τοῦ βουλευτηρίου.

— Ὡραῖα· διὰ τοῦ πιστολίου;

— Ὄχι, διὰ τοῦ ξίφους.

— Καλλίτερα.

— Τὸ δωμάτιόν μου πῶς σᾶς ἐφάνη;

— Ὡραῖον, μὲ θέαν ὡραιοτάτην.

— Μὲ θέαν πολεμικὴν, ἔπρεπε νὰ μοὶ εἴπῆτε.

— Διατί;

— Διότι ἐτερετίζετε ἓν ᾆσμα τοῦ Ἄρεως.

— Ἄ! ἔχετε δίκαιον· εἶναι τὸ ᾆσμα τοῦ στρατοῦ μας· σᾶς ἀρέσκει;

— Καὶ αἱ λέξεις καὶ ὁ ἦχος.

— Τὰ πολεμικά σας ᾄσματα θὰ ἦναι ὡραιότερα· ὁ τόπος σας εἶναι ὁ τόπος τῶν ποιητικῶν ἐμπνεύσεων· ἀγαπῶ πολὺ τὴν Ἑλλάδα, φίλε μου.

— Ἀληθῶς, λοχαγὲ, ἔχομεν κάμποσα εὔμορφα ᾄσματα· τὸ ἐνθουσιωδέστερον ὅμως, τὸ ᾆσμα τὸ προσφιλέστερόν μας εἶναι τὸ «Ὦ λιγυρὸν καὶ κοπτερὸν σπαθί μου. . . »

— Πόσον εὔμορφα ἀρχίζει! ἁρμόζει βεβαίως εἰς τοὺς ἀνδρείους τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὴν ἱστορίαν οἱ παῖδες τῶν Ἀμερικανῶν μετὰ θαυμασμοῦ ἀναγινώσκουσιν· αἱ Θερμοπύλαι καὶ ἡ Σαλαμὶς, ὁποῖα κατορθώματα! τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὰ Ψαρρὰ, ὁποία αὐταπάρνησις!

— Σᾶς εὐχαριστῶ, λοχαγέ· ἡ Ἑλλὰς ἡ κοιτὶς τῆς ἐλευθερίας, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι αἱ τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπῶσαι, μήτηρ ἐκείνη ταύτης, αὐτὴς δ' αὗται θυγατέρες, πῶς νὰ μὴ ἀγαπῶνται; Πιστεύσατέ με, ἡ καρδία τῶν Ἑλλήνων ἀδύνατον νὰ μὴ πάλλῃ διὰ τὴν Ἀμερικὴν, πρὸς ἣν τόσα ὀφείλομεν, καὶ, λάτρεις τῆς ἐλευθερίας οἱ Ἕλληνες, ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνός σας τούτου, ἀγῶνος κατὰ ἐπαράτου δουλοφροσύνης, καὶ ἀνησυχήσαμεν ἀκούοντως καὶ μακρόθεν σᾶς ηὐχήθημεν καὶ σᾶς εὐχόμεθα ἐπιτυχίαν.

— Ἡ σειρά μου νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, φίλε· ὁ ἀγών μας εἶναι ἱερὸς, καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὴν ἀλήθειαν τὸν ἀγαπῶσιν· οἱ δ' ἄνδρες οἱ ἐν αὐτῷ ῥιπτόμενοι, οἵοι δήποτε καὶ ἂν ὦσι, οἱ ἄνδρες οἱ τοσαῦτα ὑπομένοντες, νομίζω ὅτι εἶναι ἄξιοι πάσης συμπαθείας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχωρῶμεν νὰ τοὺς ὑβρίζωσι καὶ ὅτε ὡς ἄνθρωποι δυνατὸν ἐνίοτε νὰ ἔσφαλον, οὐδὲ νὰ συκοφαντῶσιν αὐτοὺς, ὅταν, τοὐναντίον, δικαιῶνται οὗτοι ν' ἀπαιτῶσι σέβας καὶ πᾶσαν εὐρημίαν. Διὰ τοῦτο ὑπερασπίσθην τὸν στρατηγόν μου Γράντ συκοφαντούμενον καὶ μετὰ χαρᾶς θὰ προσπαθήσω νὰ δώσω αὔριον ἓν καλὸν μάθημα εἰς τὸν κύριον Φράνκ, χαλινὸν θέτων εἰς τὴν ἀθυροστομίαν αὐτοῦ καὶ τοῦ φίλου του ὑπολοχαγοῦ Τζών. Ἐὰν ἐγὼ ὑπάρξω ὁ ἡττηθείς, θὰ ἔχω ἐν τούτοις τὴν ἀνακούφισιν, ὅτι ἠθέλησα νὰ μὴ ἀρήσω νὰ

σκοτισθῇ ἡ ἀλήθεια. Ἐμπρὸς, φίλε Παῦλε· ἐξερχόμεθα ὀλίγον;

— Εἰς τὰς διαταγάς σας· δὲν ἔχω οὐδεμίαν διάθεσιν νὰ μείνω ἐντός. Ἀ! ἐνθυμοῦμαι· λοιπὸν τὰ δωμάτιά μου οὐδόλως ὑπέφεραν.

— Ὡς βλέπετε, ἐπρόσεξα.

— Θὰ σᾶς παρακαλέσω, λοχαγέ, νὰ προσέξητε καὶ αὔριον εἰς τοὺς διαξιρισμοὺς καὶ τὰ κατὰ κεφαλῆς κτυπήματα.

— Ἡ χεὶρ μου δὲν κάμνει ἄλλο πρὸ τριῶν ἐτῶν ἢ νὰ διαξιρίζῃ· ἔστε ἥσυχος, θὰ φροντίσω νὰ εὑρεθῶ σῶος· ὁ στρατηγὸς Γράντ μετ' ἀνυπομονησίας μὲ περιμένει.

Καὶ οὕτως ὁμιλοῦντες ἐξήλθομεν.

— Ἓν πρᾶγμα μόνον μ' ἀνησυχεῖ, ἐπανέλαβε μετ' ὀλίγον ὁ νέος ἀξιωματικός· ἐὰν κατ' ἀτυχίαν πέσω. . .

— Μὴ λέγετε τοῦτο, φίλε μου.

— Ἀλλ' ὑποθέσωμεν, ἀλλ' ὅλα εἶν' ἐνδεχόμενα· ἐὰν κατ' ἀτυχίαν πέσω ἢ νεκρὸς ἢ τετρωμένος . . . Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, αἱ ὁδηγίαι τῆς Κυβερνήσεως, τὰς ὁποίας ἐδῶ, ἐπὶ τοῦ στήθους μου, ἔχω, θὰ μείνωσιν, ὁ δὲ στρατηγός μου ματαίως θὰ περιμένῃ.

— Λοιπόν;

— Εἰς ὑμᾶς, φίλε, ἐναπόκειται νὰ εὐχαριστήσητε τὸν στρατηγόν μου, εὐχαριστῶν κ' ἐμὲ μεγάλως. Τί λέγετε; αἴ;

— Τί νὰ εἴπω, λοχαγέ· ἀληθῶς, καλὰ καλὰ δὲν ἐννοῶ.

— Ἀφοῦ δὲν ἐννοεῖτε, φίλε, ἂς ἀφήσωμεν τὰ σπουδαῖα εἰς τὴν πρωΐαν τῆς αὔριον, μὲ μίαν μόνον συμφωνίαν.

— Ὁποίαν;

— Νὰ εὑρεθῶμεν ἐπὶ ποδὸς αὔριον πρὸ τῆς τετάρτης ὥρας, ἀφοῦ τὴν πέμπτην ὥραν πρέπει νὰ εἴμεθα ὄπισθεν τοῦ βουλευτηρίου.

— Παρεδέχθη ἀσυζητητεί. Καὶ τώρα τί κάμνομεν;

— Ὅ,τι θέλετε, φίλε· σᾶς ἀκούω.

— Δὲν σᾶς γαργαλίζει ὁ στόμαχος;

— Ὄχι, μόλις εἶναι πέμπτη ὥρα καὶ ἡμίσεια.

— Καὶ τὸ ὡρολόγιόν μου αὐτὴν τὴν ὥραν ἐπάνω κάτω λέγει, ἀλλὰ κάτι τι αἰσθάνομαι κάτωθεν τοῦ θώρακος.

— Χά, χά. . . . φαίνεται ὅτι ἡ ἐπίσκεψις πρὸς τοὺς στρατιωτικούς μου ὑπῆρξε διεγερτική. Θὰ σᾶς κάμω μίαν πρότασιν. . .

— Ἀκούω ἐγὼ τώρα, λοχαγέ!

— Ἡ καλαισθησία σας θὰ εὐχαριστηθῇ.

— Ἐὰν ἔχω· ἐξακολουθεῖτε.

— Ἐὰν ἔχετε! διατί νὰ ἀμφιβάλλετε; δὲν ἔρχεσθε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;

— Λοιπόν;

— Θὰ διασκεδάσωμεν· ἐπειδὴ δὲ ὁ στόμαχός σας τερετίζει, θὰ φροντίσωμεν νὰ τὸν παρηγορήσωμεν

— Πῶς; ἄ, εἶναι ἀστεῖον.

— Ὄχι τόσον. Πηγαίνομεν εἰς τὸν ὡραῖον περίπατον τῆς Οὐασιγκτώνης, θὰ ἴδωμεν περιλαίμια ὑψηλὰ καὶ ἐσωκάρδια λευκὰ καὶ ἐστιλβωμένα ὑποδήματα καὶ ῥῖνας διπλωματικὰς καὶ δίοπτρα ὅσα θέλετε. Πάλ ἐλησμόνησα ἄχρις ὥρας νὰ σᾶς κάμω μίαν ἐρώτησιν· πῶς σᾶς φαίνονται, φίλε, αἱ Ἀμερικανίδες;

— Χοὺμ! χοὺμ!

— Θὰ ἦναι πολὺ νόστιμον ἐὰν τὰς εὕρητε ὡραίας· τί λέγετε;

— Διὰ νὰ ὁμιλήσω εἰλικρινῶς, αἱ Ἀμερικανίδες . . . αἱ Ἀμερικανίδες τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, δηλαδὴ τῆς Οὐασιγκτώνης, τῆς Βοστώνης, τοῦ Νεοβορράκου εἶναι προτιμότεραι τῶν Ἀγγλίδων.

— Μήπως λέγετε ταῦτα διότι γνωρίζετε ὅτι δὲν ἀγαπῶμεν τοὺς Ἄγγλους; ὑπέλαβεν ὁ νέος λοχαγὸς χαμογελῶν.

— Ὄχι, ὄχι, λοχαγέ μου, πιστεύσατέ με.

— Καὶ δὲν εὑρέθη ἀκόμη καμμία νὰ σᾶς σαγηνεύσῃ;

— Δυστυχῶς ὄχι, ἂν καὶ πρὸ τόσου καιροῦ πλανῶμαι μόνος καὶ ἔρημος.

— Ἀλλ' ἐρθάσαμεν, δώσατε πέρας εἰς τοὺς στεναγμούς σας.

— Τόσῳ τὸ καλλίτερον· ἀπαλλαττόμεθα ἀπὸ ἐλεγεῖα καὶ πόθους.

— Ἰδοὺ ἐδῶ ἓν ὡραῖον στομαχικὸν δροσιστήριον, τὸ μέγα τοῦ « Πτερόεντος Κύκνου» Καρφενεῖον. Εἰσέλθωμεν. Παγωτὰ, τραγήματα, γλυκίσματα, ζωμαρικὰ, μυρία ὅσα σᾶς περιμένουσι· βάλετε εἰς κίνησιν τὴν χεῖρά σας καὶ θὰ ἡσυχάσῃ εἰς δύο στιγμὰς ὁ στόμαχός σας.

— Εὖγε, εὖγε! ἀλλὰ τὸ γεῦμα θὰ μ' εὕρῃ κατόπιν ἀδιάθετον.

— Ὀλίγος περίπατος περὶ τὴν διαβλεπομένην ἐκείνην λίμνην, ἡ θέα δροσερῶν τινων Ἀμερικανίδων, θὰ καταστήσωσιν ἐκ νέου ἀκμαίαν τὴν γαστρονομικήν σας. .

— Ἐτελείωσα, λοχαγέ, εἰς τὴν λίμνην! εἰς τὴν λίμνην!

— Εἰς κίνησιν τὰς κνήμας μας.

— Ὅταν συλλογίζωμαι. . .

— Μὴ συλλογίζεσθε τίποτε.

— Ἀλλ' αὔριον. . .

— Σήμερον ἔχομεν σήμερον, ἔχομεν καιρὸν αὔριον διὰ τὴν αὔριον.

Ἐστράφην καὶ εἶδον πάλιν τὸν λοχαγὸν κατὰ πρόσωπον· ἦτο, ὡς ὅτε μοὶ ἔδωκε κατὰ πρῶτον τὴν χεῖρα, ζωηρὸς καὶ γελοῖος. Ἔλαβον θάῤῥος περισσότερον καὶ ἤρχισα νὰ περιμένω οὐχὶ πλέον τόσον ἀνησύχως τὴν ἐπαύριον. Ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν ὅτι ὁ νέος μου φίλος θὰ ἦτο κύριος ἑαυτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἀντιπάλου του.

Περιήλθομεν τὴν λίμνην καὶ περιεδεβάσαμεν ἀρκούντως κατὰ τὰς πέριξ δενδροστοιχίας, αἵτινες κατεπλημμύρουν κόσμου ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ὁ λοχαγὸς, κρατῶν με ἐκ τοῦ βραχίονος, ἀκαταπαύστως μ' ὡμίλει διὰ ταύτης τὴν ὡραίαν κνήμην, διὰ τὴν ἀνάρμοστον ἐσθῆτα ἐκείνης, διὰ τὴν μικρὰν χεῖρα μιᾶς δεσποινίδος, τὴν μέλαιναν κόμην μιᾶς κυρίας, διὰ τὸ ἐσωκάρδιον τὸ μακρὸν τοῦ λευκὴν περισκελίδα φοροῦντος ἐκείνου, διὰ τὰ ὑπερμεγέθη *favoris* ἑνὸς τέκνου τῆς Ἀλβιώνος· μοὶ ὡμίλει μετὰ τῆς γνωστῆς στρατιωτικῆς φλυάρου ζωηρότητος περὶ πάντων, ἐγὼ δ' ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐγέλων, εἰ καὶ ἡ ἐπαύριον ἀδιαλείπτως ἐνώπιόν μου περιίπτατο.

Τὰ ὡρολόγιά μας ἐδείκνυον ἕκτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ὁ δ' ἥλιος ἐκρύπτετο ἤδη ὄπισθεν τῶν δασειῶν δενδροστοιχιῶν, ὅτε ἐγκατελίπομεν τὸν περίπατον τοῦτον, μίαν τῶν πολυτιμοτέρων διασκεδάσεων τῶν σοβαρῶν κατοίκων τῆς Οὐασιγκτώνος. Κατηυθύνθημεν πρὸς τὸ ξενοδοχεῖόν μας καὶ, ἐν μέσῳ ποικίλων ὁμιλιῶν περὶ τῆς ὡραιότητος τῶν γυναικῶν, περὶ τοῦ Οὐασιγκτῶνος καὶ Φραγκλίνου, περὶ τοῦ Ἀῆ καὶ τῆς Ῥιχμόνδης, περὶ τῶν Ἑλληνίδων καὶ τοῦ Παρθενῶνος, περὶ τοῦ Μισισιπῆ καὶ τῶν Ἰνδῶν, κατεφάγομεν ὄρνιθας βραστὰς καὶ ἐψητὰς, ἰχθῦς τοῦ Νιαγάρα, ῥοδάκινα καὶ μῆλα εὔχρωμα, τραγήματα καὶ ῥιζόγαλον, καὶ κατεπίομεν βορδιγάλλειον καὶ καμπανίτην, μαδέρειον καὶ μαλάγειον οἶνον ὑπὲρ ὑγείας τῆς ὑγείας μας. . . . . .

Ε'.

Εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας τῆς πρωΐας τῆς ἐπαύριον εὑρισκόμην ἐπὶ ποδός. Ἂς σοὶ εἴπω, φίλε Πέτρε, ὁ ὕπνος μου δὲν ὑπῆρξε τόσον ἥσυχος, θὰ ὁμολογήσῃς δὲ, ὅτι καὶ σὺ, ἂν ἔμελλες τὴν ἐπαύριον νὰ παρασταθῇς μάρτυς θανατηφόρου ἴσως διαμάχης, οὐδόλως ἢ ὅπως δήποτε μικρὸν μόνον θὰ ἔλειπες τὰ μεγάλα σου βλέφαρα, ἀκαταπαύστως δὲ κατὰ νοῦν θὰ εἶχες, ἐν τῷ ἀμυδρῷ σκότει τοῦ δωματίου σου, ξίφη καὶ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, διαξιρισμοὺς καὶ αἱματσούσας σάρκας.

Μόλις εἶχα θέσει τοὺς τόδας εἰς ζεῦγος ὡραίων ἐμβάδων καὶ ἤκουσα κρουομένην τὴν θύραν μου καὶ ἡ φωνὴ τοῦ λοχαγοῦ μοὶ εἶπε·

— Καλὴ ἐξέγερσις, ἀγαπητέ μοι Ἕλλην.

— Μήπως ἐβράδυνας;

— Τοὐναντίον, βλέπω ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωΐαν.

— Ἔχετε καφὲν μὲ γάλα αὐτοῦ;

— Καὶ πολὺν μάλιστα· ἔλθετε, σᾶς περιμένω.

— Μίαν στιγμήν, νὰ διαιρέσω τὴν κόμην μου καὶ τὴν γενειάδα.

— Λοιπὸν, λοχαγέ μου, τῷ εἶπον μεταβὰς μετ' ὀλίγον εἰς τὸ δωμάτιόν του, πῶς ἐπεράσαμεν τὴν νύκτα; τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Στρατοῦ τοῦ Ποτομὰκ δὲν εἶναι προτιμότερον τοῦ ξενοδοχείου σας;

— Πολὺ, πολὺ· ὡς πρὸς τὴν νύκτα ἐκοιμήθην ἀρκετὰ καλά. Ὁ καφὲς καὶ τὸ γάλα εἶναι ἐμπρός μας· πόλεμον εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰ δίπυρα ταῦτα, ἀρῶ μάλιστα ἡ ὥρα περιπατεῖ καὶ ἔχομεν κάμποσα νὰ εἴπωμεν.

Τὰ ἐνώπιόν μας ἐν ῥιπῇ κατεβροχθίσθησαν.

Ὁ νέος ἀξιωματικὸς ἦτο ὡς χθὲς· τὸ πρόσωπόν του οὐδὲν ἔφαινε σημεῖον φροντίδος. Ἐρώτει θερινὸν ὑμάτιον ἐκ σταικτεροῦ φιλοῦ ἐριούχου, ἡ δὲ ὀσφύς του ἐζωγραφίζετο κομψὴ καὶ χαρίεσσα· εὗρον ὅτι κάλλιον τῷ ἤρμοζεν ἡ ἰδιωτικὴ, ἢ ἡ στρατιωτικὴ στολή.

— Πιστεύω, μοὶ εἶπε μετ' ὀλίγον, σπογγίζων τὰ χείλη του, πιστεύω, φίλε, ὅτι δὲν ἐλησμονήσατε ὅτι ἀρτίσαμεν χθὲς κατὰ μέρος μίαν ὁμιλίαν, μόνον καὶ μόνον διότι ἐλέγετε ὅτι δὲν ἐνοεῖτε αὐτὴν, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ὑπὸ τὸν θώρακά σας ὄργανον εὑρίσκετο συνεταραγμένον.

— Δὲν τὸ ἐλησμόνησα, λοχαγὲ, θὰ προσπαθήσω δὲ σήμερον νὰ ἐννοήσω, ἐὰν θελήσητε νὰ ἐπαναλάβητε τὴν χθεσινὴν ὁμιλίαν.

— Ἄριστα· λοιπὸν, ἀγαπητέ μοι, ἄνευ πολλῶν προοιμίων, ὅπως ἐλθωμεν εἰς τὴν χθεσινήν μας συνδιάλεξιν, ἐὰν εὑρεθῶ σῶος, δώσας ἓν μικρὸν μάθημα εἰς τὴν ὑψωμένην μύτην τοῦ λοχαγοῦ Φράνκ, πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐνδύομαι αὖθις τὴν στρατιωτικὴν στολὴν καὶ, ἀναχωρούντος τοῦ σιδηροδρόμου, σπεύδω πρὸς τὸν στρατηγόν μου πρὸ τῆς Ῥιχμόνδης καὶ ἐγχειρίσας αὐτῷ τὰς ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεως, ῥίπτομαι ἐκ νέου εἰς τὴν πάλην, ἥτις δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ περαιωθῇ. Ἐὰν ὅμως ὁ Κ. Φράνκ μοὶ καταφέρῃ προσβολήν τινα κατὰ τοῦ σήθους, κατὰ τῆς πλευρᾶς, δὲν εἶναι ἀληθὲς, φίλε, ὅτι μᾶλλον ἡ κλίνη καὶ ἴσως ὁ τάφος θὰ μὲ δεχθῶσι, παρὰ ὁ σιδηρόδρομος;

— Ἀληθῶς, λοχαγὲ, ἂν καί. . .

— Ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει, ἀγαπητέ μοι Ἕλλην. Πρὸ μιᾶς ἡμέρας μόνον γνωριζόμεθα καὶ νομίζω ὅτι σᾶς ἀγαπῶ ὡς πρὸ χρόνων· διατί δύσκολος ἡ ἀπάντησις, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὁπωσδήποτε ὅτι συχνάκις μία μόνη στιγμὴ ἀρκεῖ ὅπως συνδέσῃ δύο καρδίας διὰ δεσμοῦ ἀκαιρίους ἀγάπης, δι' ἀγάπης πλήρους ἀφοσιώσεως.

— Ναὶ, λοχαγέ μου, πλήρους ἀφοσιώσεως. . . Ὁμιλήσατε, εἶμαι ἰδικός σας.

— Εὐχαριστῶ. Τὰς διαταγὰς αὐτὰς σᾶς τὰς ἐμπιστεύομαι ὡς εἰς ἀδελφὸν, ὡς εἰς ἑαυτόν. Δὲν γνωρίζω τί περιέχουν, ἀλλὰ δὲν ἀγνοῶ ὅτι εἶναι πολύτιμοι, ὅτι πρέπει νὰ φθάσωσιν ἐγκαίρως καὶ ἀσφαλῶς. Ὁ στρατηγὸς Γρὰντ τὰς περιμένει ἀνυπομόνως πολύ. Νομίζω ὅτι εἰμπορῶ νὰ εἴπω ὅτι, καθὼς ὁ διάβολος ἔστειλεν ἐνώπιόν μου τὸν λοχαγὸν Φράνκ μὲ τοὺς στωμύλους φίλους του, οὕτω ὁ καλός μου ἄγγελος σᾶς ἔφερεν ἐμπρός μου, ἀγαπητέ μοι Ἕλλην. Θὰ κάμητε, φίλε, ὅ,τι σᾶς εἶπως

— Ἡ ἐρώτησις ἔρχεται ὀλίγον ἀργά, ὑπασπιστὰ, νομίζω· ἐὰν θὰ κάμω ὅ,τι θὰ εἴπητε! ἐρώτησις εἶναι αὕτη;

— Λοιπὸν ἐὰν πληγωθῶ καὶ μοὶ ὑπάρξῃ ἀδύνατον νὰ ἐξακολουθήσω τὸν δρόμον μου, γίνεσθε ἀμέσως ὁ λοχαγὸς Οὐασιγκτὼν Σμίθ. . .

— Ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Γράντ.

— Λαμβάνετε τὴν στολήν μου καὶ ἐπειδή. . .

— Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχετε μεγάλους μύστακας καὶ γένεια. . .

— Ξυρίζετε τὰ ἰδικά σας.

— Εὖγε, ὡραῖα· οὕτω γίνομαι ἀπαράλλακτος ὁ λοχαγὸς Σμίθ· κατόπιν;

— Ἀφοῦ λάβητε ὅλα τὰ μέτρα νὰ συνηθῶ νὰ μὴ ἀρίσω τὸν κόσμον τοῦτον. . .

— Περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων μὴ ὁμιλῆτε, λοχαγὲ· μὲ πειράζετε.

— Ἀφοῦ. . . δὲν ἐξακολουθῶ. Εἰσέρχεσθε εἰς τὸν σιδηρόδρομον, τρέχετε, τρέχετε, δὲν κοιμᾶσθε, δὲν τρώγετε, ἢ τρώγετε μικρὰ πράγματα, καὶ μετὰ δώδεκα ὡρῶν τάχιστον δρόμον εὑρίσκεσθε εἰς τὸ στρατόπεδον.

— Καὶ παρουσιάζομαι ἐσκονισμένος, κατακεκοπιακὼς, μὲ ὅλον τὸ ὕφος, ζητῶν τὸν στρατηγόν.

— Ἄριστα. Καὶ ἄνευ πολλῶν κόπων βλέπετε τὸν στρατηγόν μου.

— Ὅστις μὲ παρατηρεῖ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

— Δὲν θὰ σᾶς γνωρίσῃ βεβαίως, ἀλλ' ἄνευ πολλῶν περιστροφῶν τῷ λέγετε ὅτι εἶσθε ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Οὐασιγκτὼν Σμὶθ.

— Καὶ ἂν συνορρυωθῇ, καὶ ἂν δὲν πιστεύσῃ, καὶ ἂν δὲν νομίσῃ. . . .

— Αἴ! τότε... τότε εἰπῆτε ὅ,τι θέλετε· εἶσθε πλήρης εὐφυΐας καὶ θὰ εὑρῆτε· ὁ Θεὸς μόνον νὰ σᾶς φυλάξῃ νὰ μὴ λησμονήσητε ὅτι ἔρχεσθε ἐντεῦθεν.

— Καλὰ, καλὰ· θὰ φροντίσω νὰ μ' εὐνοήσῃ μᾶλλον ὁ στρατηγὸς, ἢ νὰ διατάξῃ νὰ μὲ κρεμάσωσιν εἰς κανὲν δένδρον.

— Ὡραῖα, περίφημα! σεῖς οἱ Ἕλληνες!.. Ἀ! τί βλέπω, τὸ ὡρολόγιον ... Ἔμπρὸς, ἀγαπητέ μοι! Εἰς μίαν ἅμαξαν καὶ δρόμον διὰ τὸν κῆπον τὸν ὄπισθεν τοῦ Βουλευτηρίου· ἂς μὴ εἴπωσιν ὅτι ἐβραδύναμεν.

Ἡ ἅμαξα εὑρέθη καὶ, εἰς κτύπημα σροδρὸν, οἱ δύο ἵπποι ὥρμησαν ταχεῖς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ.

Νὰ σοὶ εἶπω τὰ τῆς μονομαχίας, φίλε Πέτρε; Ἀλλ' ἀνέγνωσας τόσα μυθιστορήματα τοῦ Δουμᾶ καὶ, κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, τοῦ *Ponson du Terrail*, ὥστε ἐκ προτέρων προϋποθέτεις τὰ δυνάμενα κατὰ μίαν μονομαχίαν νὰ συμβῶσι. Διὰ τοῦτο οὐδὲν σοὶ λέγω περὶ διαξιφισμῶν καὶ ὀπισθοδρομήσεων, περὶ σπασθέντων σιδήρων καὶ ἀσθμάτων, καὶ ἱδρώτων ἐπὶ προσώπου καὶ ἀνυπομονησίας. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ σοὶ ἀποκρύψω ὅτι μετὰ ἓν πέταρτον τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς εἰς τὸν κῆπον ἀρίξεώς μας ὁ λοχαγός μου Οὐασιγκτὼν Σμὶθ ἔπιπτε πληγεὶς κατὰ τὴν δεξιὰν πλευράν. Τὸν ἔλαβον εἰς τὰς ἀγκάλας αἱμόφυρτον, ὁ δὲ χειροῦργος, ὃν εἶχε φέρει ὁ λοχαγὸς Φρὰνκ, μᾶς εἶπεν ὅτι ὁ τραυματίας εἶχε μεγάλην ἀνάγκην νὰ ἡσυχάσῃ ἐπὶ κλίνης.

Ἦτο νύξ ὅτε ὁ φίλος μου Ἀμερικανὸς ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοῦς.

Ἡ πρώτη του λέξις ἦτο δι' ἐμέ.—Ἀγάπητέ μοι Ἕλλην, ἐψιθύρισεν.

— Ἰδοὺ ἐγὼ, ἀπάντησα κρατῶν αὐτοῦ τὴν χεῖρα· μὴ κινῆσαι, λοχαγέ· τὸ αἷμα μόλις τώρα ἐσταμάτησε.

— Σ' εὐχαριστῶ δι' ὅλα, προσέτρεπεν ἐκεῖνος θωπεύων τὴν δεξιάν μου· προσανέχθης ὡς ἀδελφός· τί λέγει ὁ ἰατρός; θέλω τὴν ἀλήθειαν.

— Ὁ ἰατρός... ὁ ἰατρὸς πιστεύει ὅτι δὲν εἶναι μεγάλα πράγματα... ὅτι ταχέως...

— Εἶναι τῷ ὄντι μικρὸν τὸ τραῦμα, τὸ αἷμα μόνον ἔρρευσε πολὺ, θὰ περάσουν ὅλα. Ἀ! ἐνθυμοῦμαι...

— Τί θέλεις νὰ εἴπῃς, λοχαγέ;

— Τὸν φάκελλον τὸν ὁποῖον σοὶ ἐνεπιστεύθην.

— Εἶναι ἐδῶ, εἰς τὸ στῆθός μου.

— Λοιπὸν, ἀναχώρει, ἀγαπητέ μοι Ἕλλην, εἶπεν ὁ ἀσθενὴς ὠθῶν με ἐλαφρῶς.

— Ἀλλὰ νὰ σ' ἀφήσω ἐν τοιαύτῃ καταστάσει; εἶναι ἀδύνατον!

— Πρέπει· σοὶ δίδω τὸν λόγον μου ὅτι δὲν θ' ἀποθάνω, ὅτι ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν θὰ εὑρεθῶ ὀρθός. Ὁ στρατηγός μου μὲ περιμένει ἀνυπομόνως. Ὕπαγε, καλέ μου φίλε, ὕπαγε!

— Καλὰ, καλά· ἀλλ' ἄφες με νὰ σὲ φροντίσω ὀλίγον, νὰ σ' εὕρω νοσοκόμον. Ἐδῶ εἶναι ξενοδοχεῖον καὶ εὐπορεῖς ν' ἀποθάνῃς, μετὰ δέκα δ' ἡμέρας νὰ τὸ ἐννοήσουν μόνον· αὐτὸ ἐγὼ δὲν τὸ θέλω.

— Κάμε τα λοιπὸν τὸ ταχύτερον, ἀναπαύθητι μίαν ὥραν, καὶ κατὰ τὰς τρεῖς τῆς πρωΐας ἀναχωρεῖς διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐγὼ θὰ γίνω καλά. Μὴ λησμονήσῃς τὴν στολήν. (Ἕπεται τὸ τέλος).

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

Η ΠΤΩΧΗ ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΣ

Τέκνον τοῦ ὄχλου ὀρφανὸν κοράσιον
κρατοῦν εἰς χεῖρας παλαιόν τι βάρβιτον
εἰς τὰς ὁδοὺς ἠρέμα περιήρχετο,
καὶ ὅπου πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἔβλεπε
τὸ τεθλιμμένον βῆμά του ἐστήριζε·
καὶ ἀτενίζον τοὺς γλαυκοὺς του ὀφθαλμοὺς
εἰς τῶν ἀνδρῶν τὰ μειδιῶντα βλέμματα,
ἠρώτα ἂν ἐπόθει ἡ καρδία των
νὰ βίψῃ μίαν κἂν ἀκτῖνα προσοχῆς
καὶ ν' ἀτενίσῃ μὲ μικρὸν μειδίαμα
εἰς τὰς ἠχοὺς τῆς μελῳδούσης λύρας του.
Δὲν ἔφαλλεν ᾠδὰς τῆς εὐτυχίας του·
ἦτο φεῦ! αὐτῇ δι' ἐκεῖνο ἄγνωστος·
ἦτο ψιλόν τι ὄνομα καὶ ἄσημον,
ὅπερ ἐβόμβει φροῦδον εἰς τὰ ὦτα του.
Δὲν ἔψαλλε τὰ τερπνὰ αἰσθήματα·
ἦτο κενὴ ἐκείνων ἡ καρδία του·
καὶ οὔτε πλῆκτρον τῶν Ἀγγέλων μαγικὸν
εἶχε πλανήσει τὰ ἀδρά του βήματα
εἰς τῆς ψυχῆς τὴν λύραν τὴν οὐράνιον.
Ἔψαλλε μόνον ὅ,τι τύχῃ ἄτακτος
εἰς τοῦ βαρβίτου τὰς χορδὰς προσέρριπτε.
Ἢ ὅ,τι πρῶταν τοῦ ἀνέμου αἱ πνοαὶ
ὑπὸ τὸ τόξον ἐλαφρῶς πλανώμεναι
εἰς τὴν ψυχὴν τῆς κόρης διεδίδαζον.

— Ὦ θεαταὶ τῆς ταπεινῆς νεάνιδος!
Ἴδετε φύλλον ἐκ τοῦ δένδρου ἀτυχές

ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς μητρός του τὸν γλυκὺν
πῶς ὁ Βορρᾶς βιαίως τὸ ἀφήρπασε!

Οὕτω κ' ἐγὼ εἰς τὸ παιδίον τῆς ζωῆς
εἰς τὴν πνοὴν τὴν ἰσχυρὰν ὑπείκουσα
τῆς εἱμαρμένης ἤδη φύλλον πενιχρὸν
περιπλανῶμαι ὡς ἐκεῖνο ἀτυχές.

Πλὴν ποῦ τὴν πτῆσίν μου νὰ στήσω ἀπορῶ.
Ὅσοι ἐντεῦθεν αὐχμηρὰ καὶ ἄγονος,
καὶ διαβάτου πόδες ἱεροσυλοι
τὸ προστυχὸν πατοῦσι καὶ διέρχονται.

Ἐκεῖ δὲ πάλιν εἰς τὸ θᾶλος τῶν δασῶν
ὑπάρχουν φύλλα ὁροσοβολαμύρια,
σφριγῶντες κλῶνοι μὲ ἀνθέων στίμματα.
Τίς ξηρὸν φύλλον εἰς τοὺς κόλπους θὰ δεχθῇ;

Καταρρονοῦμ' ἐνταῦθα, ἀποῤῥίπτομαι
ἐκεῖθεν, ὡς τις πενθηφόρος σύντροφος,
οὗ τὴν καρδίαν πάθη ἔκνουσι πικρὰ,
κ' εἶν'ἡ ὠχρά του ὄψις πρόσωπον νεκροῦ.

Ἓν φίλτμα πικρὸν ἐπὶ τὴν χεῖρά μου
μὲ ὠχριῶντα χείλη ἐπιθέτουσα,
προστρέχω μόνον εἰς αὐτὴν ἐλπίζουσα
καὶ τῇ ζητῶ ἐπὶ τῆς γῆς βοήθειαν.

Ὡς ὁ κηρὸς εἰς τῆς φλογὸς του τὴν ζωὴν
καταναλίσκει ἀφειδῶς τὸ σῶμά του·
καὶ ἀπαθῶς τὸν βίον διερχόμενος
μ' ἀπάθειαν εὑρίσκει καὶ τὸ τέλος του,

Οὕτω κ' ἐγὼ ῥίμα τοῦ βαρδίτου μου
μὲ πλάνον τόξον τὰς χορδὰς ἐγγίζουσα,
τῶν ἄλλων φάλλω τὰ τερπνὰ αἰσθήματα
καὶ μὲ ὀδύνην μέλπω τὸ μειδίαμα.

Ψάλλω, ναὶ ψάλλω εὐθυμίας ἄσματα,
κ' οἱ ὀφθαλμοί μου λαμπυρίζουν ἐκ χαρᾶς,
ὡς κόρης, ἧς τὰ ὑγρανθέντα βλέμματα
ἀπολαμβάνουν ἄλλην ἀνταπόκρισιν.»

—Πρὸς τί τὸ ᾆσμα; —α Ὦ! πρὸς τί; τὸν βίον μου
εἶναι ἡ μόνη συγκρατοῦσα ἅλυσις,
ἥτις δεσμεύει τὰς πικρὰς ἡμέρας μου...
Ἔπαυσ' ἐκεῖνος; καὶ ἐκεῖναι παύουσι.

— Πλὴν ψάλλε, λέγουν, ὅπως ἡ καρδία σου —
— α Ὦ! ψάλλει αὕτη τοῦ Βορρᾶ τὸν μηκυθμὸν
καὶ τῶν κυμάτων τὸ θρηνῶν ἀπήχημα,
καὶ τῆς ψυχῆς τῆς θλιβερᾶς τὸν στεναγμόν.

Ἂν ἄρτον θέλω, ἂν τὸν βίον ἀγαπῶ,
ἂν τὸν δεσμὸν τοῦ πλάστου, ὅστις μὲ κρατεῖ
προσηλωμένην εἰς τῆς γῆς τὴν βάσανον,
νὰ θραύσω ἀποτόμως δὲν ἐπιθυμῶ.

Ὦ! δὲν ἁρμόζει ὅσα ἡ καρδία μου
μ' ὑπαγορεύει ᾄσματα νὰ μελῳδῶ.
Τίς θὰ ἀκούσει εὐμενῶς τὸν θρῆνόν του
καὶ τὸν πενθοῦντα τῆς καρδίας του παλμόν;

Βῆμα κανὲν ἀνθρώπου συμπαθητικὸν
δὲν θέλει τότε στήσει τὴν πορείαν του
π.ὸ τῶν ᾀσμάτων τῆς πτωχῆς νεανίδος....
Ψυχὴ γελῶσ' ἀκούει ἄλλην στένουσαν;

Ὦ!.. Πρὸ τῶν ξένων τῶν βλεμμάτων ᾄδουσα
ζωὴν διπλῆν διάγει ἡ καρδία μου·
καὶ δύο φεῦ! ὁλοτελῶς ἀντίθετα
ποτήρια ὑγραίνουσι τὰ χείλη μου.

Ἔνδον καχλάζει δυστυχίας ἄβυσσος,
κ' εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀθυμίας ἀπηνῶς
ἡ θλιβερὰ ψυχή μου σφαγιάζεται
μεμψιμοιρίας ᾄσματα προχέουσα.

Πλὴν ὅταν ἔξω μειδιῶσ' αἱ χεῖρές μου
διευθετῶσι τὰς χορδὰς τῆς λύρας μου,
σιώπα, λέγω τότε τὴν καρδίαν μου,
καὶ μ' ἅπαντ' αὕτη μὲ πικρὸν μειδίαμα.

Σιώπα, λέγω, εἶν' ἡ ὥρα τῆς ζωῆς,
ἣν μὲ ζητεῖ τὸ ὑλικὸν περίβλημα,
ὅπερ καλύπτει τὴν ψυχὴν τὴν ἀτυχῆ.
Νὰ ὑπακούσω τώρα πρέπει εἰς αὐτό.

Κωφὴ δὲ τότε εἰς αὐτῆς τὸν στεναγμὸν,
κωφὴ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν συνείδησιν,
τὸ βλέμμα στρέφω πρὸς στιγμὰς εὐτυχιῶν
κ' ἐνθουσιῶσα ψάλλω κτῆμ' ἀλλότριαν.

Καθὼς τὸ ἄνθος, ὅπερ θάλλει μόνον του
εἰς τὴν ἀγκάλην πεδιάδος ἀνοικτῆς,
ποθοῦν Ζεφύρου ν' ἀναπνεύσῃ ἄρωμα
καὶ νὰ ῥοφήσῃ τὴν ζωὴν, τὸν προσκαλεῖ,

Καὶ ἂν αὐτὸς ὁρμῶν μὲ βῆμα βίαιον
καταφρονήσῃ τούτου τὴν ἀσθένειαν,
σιγᾷ τὸ ἄνθος καὶ ῥοφῶν τὴν δρόσον του
τὸν ὑβριστήν του εὐλογεῖ εὐγνωμόνως·

Οὕτω κ' ἐγὼ τὸν ἄρτον ἀπολαύουσα
μὲ συνοχὴν τοῦ πόνου τῆς καρδίας μου,
φιλῶ τὴν χεῖρα, ἥτις μοὶ τὸν χορηγεῖ —
καὶ εὐλογῶ θερμῶς τὸν εὐεργέτην μου.

Ὦ! ἠδυνάμην εἰς τὸν κόλπον τῶν βροτῶν
μὲ ἡγεμόνων τράπεζαν τυρβάζουσαν
νὰ ἀνταλλάσσω τῆς ψυχῆς τὸ ἄστιλον
καὶ τῆς καρδίας τὴν φαιδρὰν ἀγνότητα.

Ναί! νὰ τρυφῶ εἰς παρθενίας λείψανα
καὶ νὰ πατῶ μὲ πόδα ὑπερήφανον

τὴν φωνὴν, ἥτις ἐκ τοῦ βάθους τοῦ νοὸς,
ὡς κεραυνὸς, φλογίζει πᾶν τὸ εἰδεχθές.

Πλὴν σιωπή .... εἶναι γλυκὺς ὁ ἄρτος μου,
ὁπόταν μόνη ἐντὸς δάσους σκιεροῦ
μακρὰν τῆς τύρβης καὶ εἰς τόπον ἤρεμον
τρώγω αὐτὸν ποτίζουσα μὲ δάκρυα.

Ἡ φύσις ὅλη γύρω μου τονίζουσα
ἓν φίλον ἆσμα τρυφερᾶς ἀγνότητος
ὡσεὶ θεωτέρα μοὶ βοᾷ συνείδησις:
«ἔχει τι φίλτρον καὶ ἡ δυστυχία σου.»—

Π. ΘΩΜΑ.

Ο ΒΙΟΣ.

—

Ὁ βίος εἶναι ῥάδον·
Πέταλα ἔχει μύρων
Γῦρ' ἃ σημαίνει εἴρων
Τῆς συμφορᾶς ὁ κώδων.

Ἔχει τὸ ῥάδον μύρα,
Πλὴν καὶ ἀκάνθας ἔχει,
Καὶ κάθε φύλλον βρέχει
Μὲ δάκρυα ἡ μοῖρα.

Ἔτι αὐτὸ τὸ βρέφος
Εἰς τὴν ἀγνὴν κοιτίδα
Νὰ τὸ σκεπάζῃ εἶδα
Μαῦρον ὀδύνης νέφος.

Καὶ κλαίει μὴ γνωρίζον
Ὅτι τὸ δάκρυ εἶναι
Τοῦ βίου αἱ ὀδύναι
Τῆς λύπης ὁ ὁρίζων.

Τοῦ βρέφους πλὴν οἱ θρῆνοι
Καὶ ἄλυποι ἂν ἦναι
Γεννώμεναι ὀδύναι
Καὶ πόνων εἶναι κρήνη.

Θρηνεῖ καὶ τὸ παιδίον
Τὰ παίγνιά του χάνον,
Ὁ νέος ὁ αὐξάνων
Εἰς ἔρωτας μεθύων.

Ἀνὴρ θρηνεῖ καὶ γέρων
Ἐν μέσῳ τῶν φροντίδων,
Τῆς συμφορᾶς ὁ κλύδων
Ἔρχεται δάκρυ φέρων.

Τὰς τρίχας λευκανθείσας
Τὸ δάκρυ μας ὑγραίνει
Καὶ εἰς τὸν τάφον βαίνει
Ὁ στένος ἀπαυδήσας.

ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΕΛΕΓΕΙΟΝ

εἰς τὸν ἀπροσδόκητον καὶ αἰφνίδιον θάνατον
τοῦ **Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ.**

—

Εἰς τοὺς εὐθαλεῖς λειμῶνας τῆς ὡραίας Ἰταλίας
ποῖος ἤλπιζεν ἐν μέσῳ θωπειῶν ἀγνῆς φιλίας,
θωπειῶν συζύγου φίλης,
μεθ' ἧς ἔψαλλες τὸ ἆσμα ἀηδόνος ἐρωτύλης,
ποῖος ἤλπιζε τὸ βλέμμα τὸ πανύστατον νὰ κλείσῃς
πρὶν τὸ στάδιον τοῦ βίου πανευδαίμων διανύσῃς;

Εἶχε δύναμιν μαγείας διὰ σὲ ἡ Ἰταλία·
διὰ σὲ ὁ οὐρανός της, τὰ πεδία της τὰ λεῖα
ἦσαν ἔμπλεα θελγήτρων
καὶ πηγαὶ ἀνεξαντλήτων καὶ ποιητικῶν γοήτρων.
Καὶ ὀλίγον πρὶν ἡ μαύρη εἱμαρμένη σὲ δαμάσῃ,
συγκατένευσε τὸ πόμα τὸ πικρὸν νὰ συγκεράσῃ.

Καὶ τοῦ μαγικοῦ Βοσπόρου τὰς ἀνθούσας παραλίας
παραιτῶν, μετὰ τῶν τέκνων, τῆς ὡραίας Ἑνετίας
τὴν καθέδραν ἐχαιρέτας
καὶ μετὰ τοῦ γονδολιέρου, εἰς τὰς νήσους της ἐπέτας.
Ὢ πόσακις ἔνθους ὅλος καὶ δακρύβρεκτος συνάμα
τῆς πιστῆς Ἰουλιέττης δὲν ἐψέλλιζες τὸ ὄρᾶμα!

Ἀλλὰ ὄνειρα βραχέα, ἀλλὰ πλάνη ταῦτα ἦσαν
καὶ κατίλῃσαν εἰς θρήνους ὅταν ἦλθες εἰς τὴν Πίσαν.
Ἐνῷ τέκνα ἀνεπόλεις, ἔμπλεως τερπνῶν ἐλπίδων,
αἴφνης σύζυγος καὶ φίλοι ἄπνουν καὶ ὠχρὸν σὲ εἶδον,
καὶ ταχύπτερος ἡ φήμη
εἰς Βυζάντιον νὰ φέρῃ ἔσπευδε πικρὸν ἦν «οἶμοι».

Συγγενεῖς ἐκεῖ πενθοῦντες ἔπληξαν οἰκτρῶς τὰ στήθη
καὶ εἰς δάκρυα τὸ πένθος τῆς ψυχῆς των ἐτελίωθη.
Ἔκλαυσε τὸν θάνατόν σου τῆς συζύγου σου τὸ ὄμμα
καὶ ἐκλείσθη μελανείμον τὸ ὀρφανισθέν σου δῶμα
καὶ τὰ τέκνα σου «πατέρα»
ἔκραξαν, πλὴν ἡ φωνὴ των πλήσσει μάτην τὸν ἀέρα.

Ὀρφανά, ὀρφανισθεῖσαν ἔθλιψαν θερμῶς μητέρα
καὶ τοῦ βίου σου σβεσθέντα εἶδον τὸν χρυσοῦν ἀστέρα.
Ὢ! κοιμοῦ δικαίου ὕπνον εἰς τοῦ Δάντου τὴν πατρίδα
καὶ ἀπόλαυε γαλήνην εἰς τοῦ Τάσσου τὴν κοιτίδα,
εἰς τοὺς μείναντας ἀφίνων
τὴν μερίδα τῶν δακρύων, τὴν μερίδα τῶν ὠδίνων.

Σὺ δὲ, μῆτερ τεθλιμμένη, σπόγγισον τὰ δάκρυά σου,
θλίβουσα εἰς τὴν ἀγκάλην τὰ ἀθῶα ὀρφανά σου!
δυστυχεῖς θνητοὶ πλασθέντες
κ' εἰς τὴν γῆν ὡς εἰς κευθμῶνα συμφορῶν πικρῶν σταλέντες
νὰ ὑπείκωμεν ἀνάγκη εἰς τῶν συμφορῶν τὴν βίαν
καὶ ἐξ ὕψους νὰ ζητῶμεν ἄγονον παρηγορίαν.

Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Σεβόμεθα ὅ,τι ἡ ἀρχαιότης ἐθαμβολόωσεν, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείπωμεν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ θαμβολοώσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ μέλλοντι· ἔλεγεν ὁ Γκαίτης, ὁ μέγας τῆς Γερμανίας ποιητὴς καὶ φιλόσοφος.

*

Οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν ἔχουσιν ἡλικίαν, οὐδὲ πατρίδα. Ζῶντες πάντοτε καὶ ἀεννάως ἀνανεούμενοι, μένουσιν αἰώνιοι, οὕτως εἰπεῖν, σύγχρονοι, τὰ δ' ἔργα αὐτῶν ἀποτελοῦσι τὸ ἔνδοξον τῆς ἀνθρωπότητος κτῆμα.

*

Αἱ ἐλπίδες τῶν καλῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ φόβοι τῶν κακῶν εἶναι προφητεῖαι.

*

Ὁ μέγας Ναπολέων ἔλεγεν· — Οἱ ζητοῦντες τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἀσωτείαν ὁμοιάζουσιν ἐκείνους οἵτινες, ἀποστρεφόμενοι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, προτιμῶσι τὸ τοῦ λύχνου.

*

Ὁ αὐτὸς εἶπεν· — Ἡ ὡραία γυνὴ ἀρέσκει εἰς τὰ ὄμματα, ἡ δ' ἀγαθὴ εἰς τὴν καρδίαν· καὶ ἡ μὲν εἶναι πολύτιμος λίθος, ἡ δ' ἄλλη ἀκέραιος θησαυρός.

*

Οἱ Ὀθωμανοὶ ὑποστηρίζουσιν ὅτι πρέπει δι' ὀφθαλμῶν γέροντος νὰ βλέπωμεν τὰς γυναῖκας καὶ δι' ὀφθαλμῶν νέου τοὺς ἵππους.

*

Ὁ καθηγητὴς *Hallé* εἶπέ που· — Ἡ γυνὴ εἶναι τὸ νευρῶδες τῆς ἀνθρωπότητος μέρος, ὁ δ' ἀνὴρ τὸ τῶν μυών.

*

Ἡ γυνὴ εἶναι μία ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ, ἀνάγκη ὅμως, ἣν ὁ Πλάστης μετέστρεψε δι' ἡμᾶς εἰς ἡδονήν.

ΑΝΘΟΚΛΗΣ.

Ἐσχάτως, καθ' ἃ ταξειδιῶται ἐκ Βάρνης διηγοῦνται, συνέβη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σκηνή, ἀξία ὄντως ἵνα καταχωρηθῇ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς ἱστορίας διὰ τὸ ἐν αὐτῇ δεῖγμα ἡρωϊκῆς ἀνδρίας.

Παῖς τις εἰσῆλθεν εἰς μίαν ἄμπελον περὶ τὴν 5ην ὥραν μ. μ. καὶ περιελθὼν ἐπί τινας στιγμὰς ἐκάθησε πλησίον δένδρου τινός. Ἐν ᾧ δὲ ἡ τερπνότης τοῦ καιροῦ καὶ τῆς θέσεως ἔρριψε τὸν νεαρὸν παῖδα εἰς ὕπνον, ὄφις τρίπηχυς περίπου ἐνέσκηψεν ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου δένδρου καὶ μετὰ τῆς ἀγρίας ἐκείνης εὐκινησίας, ἥτις χαρακτηρίζει τὸ ἑρπετὸν τοῦτο, περιετύλιξε τὰς κρυερὰς αὐτοῦ σπείρας περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ κοιμωμένου, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐβύθισεν εἰς τὰ περικαλύπτοντα τὸ στῆθος αὐτοῦ ἐνδύματα. Ἡ στιγμὴ ἦν κρίσιμος· μόλις ὁ παῖς ἐνόησε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπικρεμάμενον κίνδυνον, καὶ ἀνετινάχθη ἀποτόμως. Ἀλλ' ὁ ὄφις δὲν ἔπνιξε μὲν ἀμέσως τὸν παῖδα, ἀλλὰ βαθμηδὸν συνεπίεζε τὸν λαιμὸν καὶ ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ στήθους τὴν ὀγκώδη κεφαλήν του, περιστρέφων αὐτὴν καὶ δεικνύων τὴν φαρμακερὰν αὐτοῦ γλῶσσαν.

Κατ' εὐτυχῆ, ἢ μᾶλλον θείαν σύμπτωσιν, διέβαινον ἐκεῖθεν τῇ αὐτῇ στιγμῇ δύω κρεοπῶλαι Σμυρναῖοι, οἵτινες διηυθύνοντο εἰς τὰς ἀμπέλους των. Ἤκουσαν τὰς πνιγηρὰς κραυγὰς τοῦ παιδὸς καὶ, μὴ ἀπολέσαντες μηδὲ στιγμήν, ἐδραμον εἰς τὸ θέατρον τοῦ δράματος. Ἐν τοσούτῳ ὁ φοβερὸς ὄφις, ἰδὼν τοὺς πλησιάζοντας ἐχθροὺς, ἐξέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὴν φοβερὰν κεφαλήν του καὶ ἐραίνετο ἔχων ἐπιθυμίαν νὰ συναρπάσῃ αὐτοὺς, ἵνα τρία θύματα πέμψῃ στιγμηδὸν εἰς τὸν ᾅδην. Τότε ὁ εἷς τῶν δύω γενναίων ἀντιπάλων, ἀποσπάσας τὴν περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δερματίνην ζώνην καὶ περιτυλίξας δι' αὐτῆς τὴν χεῖρά του, ἥρπασε στιβαρῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἑρπετοῦ καὶ διὰ τῆς ἑτέρας ἐκτύλιξε τὰς σπείρας του, κατώρθωσε τῇ βοηθείᾳ ἑνὸς ῥοπάλου καὶ τοῦ συντρόφου του νὰ φονεύσῃ τὸν ὄφιν. Ὁ παῖς μόλις ἐδείκνυε σημεῖα ζωῆς· ἀλλὰ πρόθυμα βοηθήματα τῶν δύω Σμυρναίων ἐπανέφερον αὐτὸν εἰς τὰς αἰσθήσεις του.

Οἱ ταξειδιῶται προσθέτουσιν, ὅτι μετέπειτα ὁ τὸν ὄφιν καταβαλὼν κρεοπώλης ἀνήρτησε τὸ πτῶμα εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ καταστήματός του.

Τὸ ἀνωτέρω γεγονὸς ἐκτιθέμεθα ἐνταῦθα ὅπως τὸ ἠκούσαμεν παρὰ φίλου, μηδεμίαν προσθέσαντες ὑπερβολὴν εἰς τὴν ἀφήγησιν. * * *

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἀρίσκομαι εἰς σάβανα, εἰς νεκρικὰς κηδείας
κ' εἰς σπαραγμοὺς καρδίας.
Ἄνευ τοῦ πρώτου, ὅλα τὰ κάλλη Γερμανίας,
ὑπάρχω αἴτιον φρικτὸν μεγάλης ὀχνοίας.

ΕΥΑΔΝΗ ΣΑΜΙΑ.